

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ЗВІТ

**ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ В 2016 р.
ТА В ПЕРІОД 2012-2016 рр.**

За загальною редакцією В.Г. Кременя

Київ • 2017

УДК 001.32:37](477-25)(047.3)”2012/2016
ББК 74(4Укр-2К)л2
З-43

Редакційна колегія:
Кремень В.Г. (голова),
Луговий В.І. (заступник голови),
Гуржій А.М. (заступник голови),
Сухомлинська О.В., Максименко С.Д., Ляшенко О.І.,
Ничкало Н.Г., Євтух М.Б.

Звіт про діяльність Національної академії педагогічних наук України в 2016 р. та в період 2012-2016 рр. / За заг. ред. В.Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка, 2017. – 544 с.

ISBN 978-966-644-410-6

Видання містить основні результати діяльності Національної академії педагогічних наук України в 2016 р. та в період 2012-2016 рр.

Для освітян, науковців, усіх, хто забезпечує функціонування і розвиток освіти, її науково-методологічний і методичний супровід, здійснює наукові дослідження та експериментальні розробки в галузі освіти, педагогіки і психології.

УДК 001.32:37](477-25)(047.3)”2012/2016
ББК 74(4Укр-2К)л2

ISBN 978-966-644-410-6

© Національна академія педагогічних наук
України, 2017

© Педагогічна думка, 2017

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ	5
II. РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ	21
II.1. Відділення загальної педагогіки та філософії освіти	21
II.2. Відділення психології, вікової фізіології та дефектології	57
II.3. Відділення загальної середньої освіти	91
II.4. Відділення професійної освіти і освіти дорослих	100
II.5. Відділення вищої освіти	135
III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ	162
IV. УПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	178
V. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ	187
VI. НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	189
VI.1. Загальні збори НАПН України, робота Президії	189
VI.2. Науково-організаційна діяльність відділень	208
VI.2.1. Відділення загальної педагогіки та філософії освіти	208
VI.2.2. Відділення психології, вікової фізіології та дефектології ..	211
VI.2.3. Відділення загальної середньої освіти	216
VI.2.4. Відділення професійної освіти і освіти дорослих	220
VI.2.5. Відділення вищої освіти	233
VI.3. Виконання програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014–2016 роки	243
VII. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ЇХ АТЕСТАЦІЯ	252
VII.1. Підготовка фахівців і підвищення кваліфікації кадрів	252
VII.2. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів	257
VII.3. Робота спеціалізованих учених рад	263
VII.4. Діяльність Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології	266

VIII. МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО.....	278
IX. РОБОТА З НАУКОВИМИ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ І КЕРІВНИМИ КАДРАМИ НАПН УКРАЇНИ.....	312
X. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ МАСОВІ ЗАХОДИ ТА ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	316
X.1. Проведення міжнародних і всеукраїнських конференцій, читань, семінарів, круглих столів	316
X.2. Участь НАПН України у міжнародних і всеукраїнських виставкових заходах	338
XI. НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	344
XI.1. Науково-інформаційна діяльність	344
XI.2. Інформаційно-комунікаційні технології у діяльності НАПН України	360
XI.3. Зв'язки з громадськістю	370
XII. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	378
XIII. СПИСОК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ У 2016 Р....	386
XIII.1. Відділення загальної педагогіки та філософії освіти	386
XIII.2. Відділення психології, вікової фізіології та дефектології. ...	392
XIII.3. Відділення загальної середньої освіти.	408
XIII.4. Відділення професійної освіти і освіти дорослих	423
XIII.5. Відділення вищої освіти	429
ДОДАТКИ.....	440
ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАПН УКРАЇНИ (у таблицях) (Додаток 1).....	440
ПЕРЕЛІК ТЕМ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЗАХИЩЕНИХ В УСТАНОВАХ НАПН УКРАЇНИ У 2016 р. (Додаток 2)	528

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

У 2016 р. та в п'ятирічний період 2012–2016 рр. Національна академія педагогічних наук України, відповідаючи на нагальні суспільні потреби і перетворення, послідовно спрямовувала та модернізувала діяльність щодо науково-методологічного і методичного забезпечення розвитку національної системи освіти, здійснення комплексних фундаментальних і прикладних наукових досліджень із актуальних проблем усіх ланок освіти, педагогіки і психології, найповнішого використання та відтворення інтелектуального, інноваційного та культурного потенціалу українського народу, утвердження універсальних людських і кращих національних цінностей з урахуванням перспектив розвитку українського суспільства в умовах європейської інтеграції і світової глобалізації.

Діяльність НАПН України провадилася відповідно до європейського вибору українських громадян, упровадження положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, виконання проектів програми Еразмус+ у сфері вищої і професійної освіти та підготовки, Рамкової програми Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій “Горизонт 2020”, розроблення і реалізації законодавства нового покоління про вищу освіту, наукову і науково-технічну діяльність, Стратегії сталого розвитку “Україна — 2020”.

За звітний період отримано **вагомі наукові результати** здійснених досліджень. Так, теоретичну і практичну значущість в умовах докорінного реформування усього освітнього простору України, а особливо ЗСО, мають обґрунтовані теоретичні і методологічні засади *сучасної філософії освіти* та розроблювані перспективні напрями міждисциплінарних досліджень філософсько-культурологічних проблем розвитку людини в умовах суспільства знань, і в першу чергу світоглядних, на яких вибудовуються парадигмальні засади побудови і функціонування

усієї національної системи освіти. У такому контексті великого значення набувають розроблені концептуальні підходи та упроваджені перспективні напрями побудови сучасного історичного знання щодо динаміки цивілізаційної парадигми розвитку українського суспільства в його історичній ретроспективі й за умови врахування сучасних світових глобалізаційних тенденцій, екстраполяції їх наслідків на загальнодержавні суспільні процеси. Схарактеризовані історико-педагогічні й соціально культурологічні чинники розвитку сучасної української освіти, здійснено систематизацію і комплексний аналіз змісту шкільної освіти у країнах Європейського Союзу й інших країн і досліджено розгортання процесів автономізації європейської школи як важливого складника гуманізації управління середньою освітою; це виступає важливим ресурсом формування децентралізаційної освітньої політики гуманістичної спрямованості в Україні.

Новими важливими науковими результатами є розроблення провідних напрямів, змісту, форм, науково-методичного забезпечення організації і здійснення *національно-патріотичного і військово-патріотичного виховання* дітей та молоді як складової загальнопедагогічного процесу у навчальних закладах різних типів, їх конкретизація у “Плани дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 рр.”, “Заходах Національної академії педагогічних наук України з виконання Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на 2016–2020 роки”, Програмі спільної діяльності МОН та НАПН України.

Значним науково педагогічним і практичним здобутком є соціальна ефективність отриманих результатів досліджень, присвячених обґрунтуванню й розробленню навчально-виховних технологій, спрямованих на *виховання дітей та учнівської молоді у різних типах навчальних закладів*, що охоплюють дошкільня, початкову і середню школу та позашкільні навчальні заклади. Вони включають цілий спектр сучасних виховних технологій, і зокрема національно-патріотичного, морального, художньо-естетичного, екологічного і трудового виховання дітей та молоді. Дослідницькі зусилля науковців також спрямовувалися на вдосконалення змісту, форм і методів формування готовності дітей до навчання в школі в умовах дитячого садка і сім'ях різного типу у їх взаємодії; дослідження процесів соціалізації учнівської і студентської молоді в різних навчально-виховних закладах, дитячих і молодіжних об'єднаннях і організаціях; на створення ефективних методик соціально-педагогічної реабілітації дітей в умовах інтернатних закладів, дитячих будинках сімейного типу; обґрунтування соціально-педаго-

гічних умов профілактики девіантної поведінки учнів у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи; а також питань підготовки старшокласників до професійного самовизначення; оптимізацію методики фізичного виховання школярів як в умовах навчального закладу, так і в позакласній і позашкільній навчально-виховній роботі; розроблення здоров'язберігаючих технологій і їх науково-методичне забезпечення тощо.

Перспективні результати здобуто в галузі психології, вікової фізіології та дефектології, зокрема в процесі дослідження самопроєктування особистості у дискурсивному просторі, у межах якого розроблено концепцію та обґрунтовано основний механізм самопроєктування у дискурсивному просторі особистості. Практичну цінність мають виокремлені основні стратегії реалізації особистого проєкту, основні види, особливості та етапи самопроєктування у різні вікові періоди залежно від способу прийняття та розв'язання основних життєвих і смислових завдань, які постають перед людиною впродовж її життя.

Орієнтація на особистісний розвиток людини передбачила необхідність відстеження траєкторій і напрямів *розвитку вітчизняного соціально-психологічного знання*, що стало підґрунтям для розроблення моделі громадянської освіти в школі як проєкту української національної школи з оновленими суб'єкт-вчинковими пріоритетами, з відповідними методиками формування громадянської позиції учнівської молоді. Оновлено концепцію впровадження медіаосвіти в Україні та запропоновано ефективні стратегії її упровадження в школі. Розроблено діагностичний інструментарій забезпечення масового впровадження медіаосвіти. Створено соціально-психологічну теорію рефлексивної саморегуляції взаємодії з медіареальністю, уточнено вікову періодизацію медіаризиків в умовах гібридної війни. Практичну цінність мають розроблені наукові принципи захисту психологічного благополуччя дитини, залученої до медіавиробництва, та схарактеризовані успішні комунікативні стратегії і тактики у просторі діалогу; виокремлені умови успішного розгортання діалогічної взаємодії.

Психолого-педагогічній практиці запропоновано розроблені наукові та організаційно-методичні засади і визначені пріоритетні напрями вдосконалення діяльності психологічної служби і *психолого-медико-педагогічних консультацій* системи освіти. Обґрунтовано основні форми організаційних технологій у діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій щодо збереження здоров'я учнів. Розроблено та апробовано дві методики: психолого-педагогічного вивчення дітей молодшого дошкільного віку та діагностики інтелектуального роз-

витку підлітків. Розроблено програму психолого-педагогічного вивчення дітей з різними видами порушень психофізичного розвитку під час їх комплексного обстеження в умовах психолого-медико-педагогічних консультацій.

Нові результати здобуто у дослідженні проблем *загальної середньої освіти*. Обґрунтовано засади формування змісту *профільного навчання* в єдності його інваріантного і варіативного складників і здійснення інтегрованого навчання природознавства в старшій школі, побудованого за модульним принципом. Розроблено концепцію принципово нового навчального плану старшої школи згідно з новими підходами до профільного навчання, яку реалізовано у підготовленому спільно з МОН України проекті такого плану.

З'ясовано психолого-педагогічні характеристики *компетентнісно орієнтованих методик навчання* низки предметів основної школи, обґрунтовано і побудовано дидактичні моделі варіативних організаційних форм компетентнісно орієнтованого навчання в початковій школі й визначено педагогічні умови їх реалізації у навчальному процесі. З урахуванням європейського досвіду запропоновано форми виявлення й оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності суб'єктів навчально-виховного процесу, підготовлено рекомендації вітчизняним фахівцям у галузі освітньої політики з цієї проблеми. Створено низку нових підручників із більшості навчальних предметів для 9 класу ЗНЗ.

Запропоновано нові рішення щодо *формування сучасного освітнього середовища*. Розроблено концепцію створення інформаційно-освітнього середовища навчання старшокласників на основі технологій електронних соціальних мереж, обґрунтовано модель хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного ВНЗ.

Теорію і практику роботи з *обдарованими дітьми* збагачено узагальненою моделлю управління розвитком академічної обдарованості старшокласників, яка ґрунтується на системно-інформаційній кваліметрії і теорії прийняття рішень.

Забезпечено науковий супровід *професійної освіти і освіти дорослих*, зокрема розроблено нові стандарти професій: підготовлено проект методичних рекомендацій щодо розроблення Державних стандартів ПТО з конкретних професій і розроблено проекти трьох державних стандартів ПТО з робітничих професій на основі компетентнісного підходу. Розроблено Концепцію освітнього маркетингу в системі ПТО. Підготовлено "Тезаурус професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу". Налагоджено партнерство і творчу співпрацю з вітчизняними і зарубіжними науковими установами в галузі профе-

сійної підготовки кваліфікованих робітників. Розроблено та впроваджено систему консультування з професійної кар'єри учнів ПТНЗ. Сформульовано концептуальні засади впровадження дистанційного професійного навчання.

Запропоновано перспективні напрями адаптації прогресивного зарубіжного досвіду освіти дорослих. Здійснено аналіз освітніх потреб дорослого населення Запорізького та Дніпропетровського регіонів України. Підготовлено аналітичну довідку з метою розроблення нормативно-правових документів щодо освіти різних категорій дорослого населення та створення мережі центрів освіти дорослих в Україні. Вивчено питання щодо потреб дорослого населення, зокрема безробітних, в оволодінні новими професіями на базі ПТНЗ.

Теоретично обґрунтовано концептуальні положення стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні. Визначено цільові орієнтири, зміст, напрями, завдання, модель і способи забезпечення неперервності розвитку системи педагогічної освіти відповідно до потреб суспільства та особистості майбутнього педагога і педагога-практика у професійному і професійно-культурному розвитку та вимог ринкової економіки.

Серед важливих результатів досліджень *у галузі вищої освіти* встановлено, що, як у світовій практиці, так і у нашій країні відбувається трансформація підходів до освіти та науки університетів, за якими заклади та їх окремі підрозділи все більше конкурують за ресурси на регіональному, національному та світовому рівні. При цьому кошти державних бюджетів країн, як правило, не можуть забезпечити у повному обсязі потреби розвитку університетів в умовах конкуренції, що стає все більш критичним і для нашої країни. Дослідження підтверджують, що сучасні університети активно напрацьовують нові методи та засоби вирішення проблем виживання, конкуренції і розвитку на засадах підприємництва, маючи на увазі не просто “діяльність щодо отримання прибутку”, а досягнення результатів на засадах ініціативності, креативності та відповідальності.

Доведено, що науково-технологічна діяльність університетів у вітчизняній економічній системі не підтримується інноваційною активністю суб'єктів господарювання у промисловості та сфері послуг у достатніх обсягах. Водночас, державна програма формування в Україні дослідницьких університетів і запроваджені заходи підтримки мали обмежені результати.

Обґрунтовано, що процес реформування системи вищої освіти як важливого та багатокomпонентного об'єкта соціальної реальності, насамперед, має спиратись на вдосконалену правову базу, яка імпле-

ментує базові засади правового поля європейського освітнього простору і зберігає та відроджує національні освітянські традиції. Це дає можливість поєднувати історичний досвід із сучасними підходами, надаючи актуальності багатьом трендам освітньої діяльності, зокрема щодо самостійності навчальних закладів.

Встановлено необхідність і важливість постійного осучаснення законодавчо закріплених норм, чіткої орієнтованості та очевидної спрямованості на вдосконалення реальних практичних змін в освітньому процесі, гарантій відсутності надмірної політизації освітньої сфери і незалежності її трансформацій від персоніфікації керівництва освітньою системою.

З'ясовано, що міжнародна стандартна класифікація освіти використовується як інструмент для групування показників статистики освіти за освітніми рівнями (ступенями). Система класифікації розроблена як усеосяжний статистичний опис національних систем освіти та методології для оцінювання національних систем освіти порівняно зі співставними міжнародними рівнями. Класифікації виступають як багатоцільова система, призначена для полегшення аналізу політики в галузі освіти та прийняття рішень незалежно від структури будь-якої освітньої системи.

Використання стандартних класифікацій забезпечує можливість узагальнення даних для національних потреб і проведення міжнародних порівнянь.

У зв'язку зі зменшенням видатків на 2016 р. НАПН України було проведено скорочення штатної чисельності наукових працівників підвідомчих установ НАПН України на 194 особи (на 18,2%). Їх чисельність у 2016 р. складала 872 особи. Серед них за основним місцем роботи працювало 696 учених, а саме: 101 доктор наук, 345 кандидатів наук, 250 осіб без наукового ступеня. Загалом за останні п'ять років чисельність науковців Академії зменшилася на 539 осіб або на 38,2%. Чисельність працюючих за основним місцем роботи скорочено на 335 учених (32,5%), а саме: докторів наук — на 23 особи (18,6%), кандидатів наук — на 77 осіб (18,3%), без наукового ступеня — на 235 осіб (48,5%). У цілому впродовж 2015-2016 рр. чисельність працівників НАПН України скорочена на 819 штатних одиниць, або майже на 37%.

20-21 жовтня 2016 р. відбулися вибори членів НАПН України, за підсумками яких чисельність академіків збільшилася на 16 осіб, членів-кореспондентів — на 26 осіб; обрано п'ять почесних академіків НАПН України та іноземного члена Академії. Кадровий склад членів НАПН України на 1 січня 2017 р. складав 161 особу, з них 71 дійсний член (ака-

демій) і 90 членів-кореспондентів. До складу Академії також входять 39 іноземних членів і 14 почесних академіків.

Упродовж 2012-2016 рр. відповідно до тематичних планів наукових досліджень члени НАПН України щороку виконували близько 150 досліджень, за п'ять років розпочато 186 та завершено 192 НДР за 31 науковим напрямом.

З 2012 по 2016 р. кількість фундаментальних і прикладних наукових досліджень за галузевою тематикою суттєво скоротилась у зв'язку зі зменшенням фінансування Академії. Так, у 2015-2016 рр. припинено виконання 8 НДР, а також не розпочато виконання 13 раніше запланованих НДР. Зокрема, у 2012 р. в установах НАПН України виконувалося 96 фундаментальних і 32 прикладних НДР, у 2016 р. — 74 фундаментальних і 26 прикладних наукових досліджень. Усього за п'ять років розпочато 197 НДР, завершено — 189.

За звітний п'ятирічний період у підвідомчих установах Академії за завершеними фундаментальними дослідженнями підготовлено, надруковано та розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України 12779 найменувань наукової, науково-виробничої, навчальної і довідкової продукції. Зокрема: наукової (монографії, препринти, інше) — 297 одиниць; науково-виробничої (посібники, практичні посібники, методичні рекомендації) — 189; навчальної (навчально-методичні посібники, навчально-наочні посібники, методичні посібники, підручники, навчальні програми, інше) — 272; довідкової (довідники, словники, каталоги, інше (бюлетені, покажчики) — 84; статей — 11937.

За результатами завершених у 2012–2016 рр. прикладних досліджень підготовлено, надруковано та розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України 4917 одиниць продукції. Зокрема, наукової продукції (монографії, концепції, інше) — 53 одиниці, науково-виробничої (посібники, практичні посібники, методичні рекомендації) — 100, навчальної (навчально-методичні, навчально-наочні, методичні посібники; підручники, навчальні програми, інше) — 112, довідкової (довідники, словники, каталоги, інше) — 63, статей — 4589.

У цілому за результатами наукових досліджень членами Академії і науковцями підвідомчих установ опубліковано близько 17 тисяч праць, у тому числі 464 монографії, 834 підручники і навчальні посібники, 376 методичних посібників і рекомендацій, 145 словників і довідників, понад 14 тисяч статей, випущено 582 збірника наукових праць, підготовлено 256 навчальних програм і концепцій (табл. І.1).

Таблиця І.1

Кількість наукових праць, опублікованих у 2012–2016 рр.

№ з/п	Назва відділення	Монографії	Підручники і навчальні посібники	Навчальні програми і концепції	Методичні посібники і рекомендації	Словники і довідники	Збірники наукових праць	Статті у фахових виданнях
1.	Відділення загальної педагогіки та філософії освіти	81	104	24	51	34	109	2870
2.	Відділення психології, вікової фізіології та дефектології	122	110	130	73	50	177	4956
3.	Відділення загальної середньої освіти	48	355	49	134	4	53	2646
4.	Відділення професійної освіти і освіти дорослих	74	79	3	56	24	49	1094
5.	Відділення вищої освіти	139	186	50	62	33	194	2603
Усього		464	834	256	376	145	582	14169

За період з 2012 по 2014 р. у НАПН України за кошти державного бюджету випущено 329 найменувань друкованої продукції, із них: 137 монографій і збірників наукових праць; 178 методичних рекомендацій, посібників, підручників, робочих зошитів, навчальних програм; 123 найменування довідкової продукції загальним тиражем 93200 примірників. У 2015-2016 рр. друкована продукція не випускалася через відсутність фінансування цього виду діяльності НАПН України.

Академія та її підвідомчі установи є засновниками і співзасновниками 61 наукового періодичного видання, у тому числі 54 друкованих (25 наукових журналів і 29 збірників наукових праць) та 7 електронних видань. До Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, внесено близько 89% наукової періодики НАПН України (54 найменування). 28 науково-методичних видань (12 наукових журналів, 13 збірників наукових праць і 3 електронних видання) зареєстровано у міжнародних наукометричних базах (IndexCopernicus, Ulrich's Periodicals, Universal Impact Factor, Cite Factor, EBSCO Education Source та ін.), що сприятиме представленню публікацій учених НАПН України у світовій системі комунікацій.

Упродовж 2012–2016 рр. ученими НАПН України відповідно до плану роботи організовано та проведено 844 масових заходи, з яких 408 міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій і педагогічних читань. Водночас учені підвідомчих установ Академії взяли участь і були організаторами й співорганізаторами 13841 масового заходу, зокрема 5821 конференцій і круглих столів.

За звітну п'ятирічку вчені НАПН України взяли участь у 21 представницькому міжнародному виставковому заході, а саме виставках: “Сучасна освіта в Україні” (у 2012-2013 рр.), “Інноватика в сучасній освіті” (у 2012–2014 рр.), “Сучасні заклади освіти” (у 2012–2016 рр.), “Освіта та кар'єра” (у 2012–2016 рр.), “Освіта та кар'єра — День студента” (у 2013–2016 рр.). Так, у 2016 р. у ході роботи чотирьох міжнародних виставок проведено 35 виставкових заходів. Зокрема, за участі президента НАПН України В.Г. Кременя і провідних учених Академії відбулася презентація Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні.

За підсумками конкурсів наукових розробок, проведених організаторами виставок, підвідомчі установи Академії відзначено 17 почесними нагородами “Видатні наукові (науково-практичні) досягнення”; нагороджено гран-прі, 82 золотими, 7 срібними і бронзовою медалями. ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України було удостоєно почесного звання “Лідер післядипломної освіти України”.

Інноваційний доробок учених НАПН України експонувався також у приміщенні Верховної Ради України 14-15 червня 2016 р. у рамках проведення парламентських слухань “Законодавче забезпечення розвитку Національної інноваційної системи: стан та шляхи вирішення”.

За звітний період у НАПН України впроваджувалися результати досліджень, що проводилися вченими Академії за кошти Державного бюджету. Загалом шляхом випуску друкованої продукції, підготовки електронних видань і розміщення в мережі Інтернет, зокрема в Електронній бібліотеці НАПН України, за період 2012–2016 рр. оприлюднено та розповсюджено серед цільових груп користувачів 1155 розробок, підготовлених за результатами завершених фундаментальних і прикладних НДР. Аналіз об'єктів упровадження результатів досліджень підвідомчих Академії установ засвідчує, що наукова, навчальна, довідкова продукція, електронні ресурси, державні стандарти освіти, аналітичні матеріали впроваджено у ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ, органах державної влади та місцевого самоврядування, підвідомчих установах Академії, інших установах, підприємствах, організаціях. Загальна кількість об'єктів упровадження за завершеними протягом зазначеного періоду наукових досліджень становить понад 1,5 тис. одиниць.

Упродовж 2012–2016 рр. учені НАПН України щороку здійснювали близько 140 експериментів різних рівнів: академічного, підвідомчої установи, структурного підрозділу. Відповідно до рівня органів управління освітою, які приймали рішення щодо започаткування й проведення експериментів, реалізовувалися експериментальні проекти всеукраїнського (за наказом МОН України), регіонального (за наказом обласного управління освіти і науки) та місцевого (відповідно до угод про співпрацю із закладами освіти) рівнів. Експериментами було охоплено близько тисячі навчальних закладів усіх типів, а також інші організації та установи.

Учені Академії постійно залучалися до розроблення та експертизи законодавчих і нормативно-правових актів, спрямованих на ефективне функціонування системи освіти, розвиток соціальної сфери держави. Загалом упродовж 2012–2016 рр. до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, МОН України, інших міністерств і відомств, а також до НАН України і галузевих національних академій наук підготовлено і подано близько шестисот аналітичних матеріалів, експертних оцінок і пропозицій до проектів законодавчих і нормативно-правових документів. Зокрема, це 238 пропозицій до законопроектів щодо розроблення та доопрацювання законів України “Про освіту”, “Про професійну освіту” та реалізації Законів України “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність” тощо. Наукові працівники НАПН України готували інформаційно-аналітичні матеріали та брали участь у 15 парламентських слуханнях, зокрема в 2016 р.: “Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення” (червень), “Про стан та перспективи фінансування освіти і науки в Україні” (листопад); виїзних засіданнях Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти в Миколаївську область (6 травня) та Луганську область (28 вересня) з питань роботи органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо дотримання законодавства України про освіту для забезпечення функціонування та якості дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної й вищої освіти та ін. Учені Академії подали понад триста інформаційно-аналітичних і довідково-статистичних матеріалів до Кабінету Міністрів України, а також до щорічної Державної доповіді про становище дітей в Україні та Державної доповіді про становище молоді в Україні.

У цілому за 2012–2016 рр. відбулося п’ять засідань загальних зборів НАПН України про результати діяльності за попередній рік і обговорення завдань на наступний рік і п’ять засідань тематичних загальних

зборів Академії, зокрема щодо концептуальних засад підвищення економічної ефективності освіти України, національної стандартної класифікації освіти, проблем якості української освіти, розвитку професійної освіти; стратегічних пріоритетів розвитку загальноосвітньої школи України; затвердження Статуту НАПН України у новій редакції і Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 рр.

Проведено вісім методологічних семінарів НАПН України щодо запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти; проблем і перспектив медіаосвіти в Україні; сучасних виховних технологій; теоретичних засад і практики реалізації компетентнісного підходу в освіті; концептуальних засад професійного розвитку особистості; здобутків і перспектив громадянськості української молоді; інтеграції освіти і науки як необхідної умови інноваційного розвитку країни; проблем особистості в умовах кризових викликів сучасності.

Упродовж 2012–2016 рр. відбулося 70 засідань Президії НАПН України, на яких розглядалися результати наукових досліджень, науково-організаційне забезпечення діяльності Академії, питання підготовки наукових кадрів і робота вчених та спеціалізованих учених рад, питання кадрової політики в цілому, робота науково-видавничої ради, фінансово-економічне забезпечення та затвердження структур підвідомчих установ тощо. За їх підсумками прийнято близько двох тисяч постанов. Так, у 2016 р. проведено 15 засідань Президії НАПН України, на яких розглянуто 440 питань і прийнято відповідні постанови щодо статутної діяльності Академії: про виконання наукових досліджень у ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України, в інститутах професійно-технічної освіти, педагогіки, соціальної та політичної психології, педагогічної освіти і освіти дорослих, вищої освіти НАПН України. Проаналізовано стан і проблеми науково-методичного забезпечення національно-патріотичного і військово-патріотичного виховання та наукову роботу щодо реалізації Концепції розвитку освіти дорослих в Україні, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. Схвалено проект Концепції української загальноосвітньої школи. Окрему увагу в 2016 р. приділено реалізації законів України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про вищу освіту”, на виконання яких, зокрема внесено зміни до нормативно-правових документів НАПН України. Підведено підсумки державної галузевої атестації наукових установ НАПН України, створено Раду молодих учених, започатковано підготовку докторів філософії за освітньо-науковими програмами.

Відбулося чотири виїзних і спільних засідань Президії НАПН України та ради ректорів ВНЗ III-IV рівнів акредитації Хмельницької області та вченої ради Хмельницького національного університету “Інформатизація навчальної, дослідницької та управлінської діяльності у регіональному університеті” (2012 р.); вченої ради Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка “Ідеї К.Д. Ушинського у розвитку вітчизняної освіти” (2013 р.); колегії департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації і вченої ради КВНЗ “Академія неперервної освіти” “Про співробітництво і впровадження педагогічних інновацій у галузі загальної середньої та позашкільної освіти” (2015 р.); Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи “Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, ефективні механізми реалізації та управління” (2015 р.).

У 2016 р. вченими НАПН України та фахівцями МОН України підведено підсумки реалізації Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014—2016 рр. з нормативно-правового, науково-методичного, експертного, інформаційного забезпечення дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої освіти та освіти дорослих, а також психологічного супроводу освіти в Україні. Загалом на виконання завдань Програми співробітниками підвідомчих установ Академії підготовлено 15 монографій, 38 підручників, 68 навчальних посібників, 37 методичних рекомендацій, 60 навчальних програм, один Інтернет-ресурс і три електронні посібники, а також проведено понад 80 науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, інших заходів з актуальних проблем модернізації освіти. Результати виконання Програми заслуговувалися на засіданні Президії НАПН України за участі представників МОН України, за його підсумками прийнято відповідну постанову.

Загалом у 2012—2016 рр. двічі оновлювалися заходи зазначеної Програми: Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2011—2013 роки, Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014—2016 роки. З метою спільного вирішення нагальних проблем реформування освіти підготовлено проект Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2017—2020 роки.

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації здійснювалась через аспірантуру і докторантуру одинадцяти підвідомчих установ. У 2016 р. десять підвідомчих установ НАПН України отримали ліцензії на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти та здійснили прийом докторів філософії за п'ятьма спеціальностями у галузі знань “01 Освіта”, однією спеціальністю у галузі знань “05 Соціальні та поведінкові науки” та однією спеціальністю у галузі знань “07 Управління та адміністрування” (“281 Публічне управління та адміністрування”). Водночас продовжується підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів, прийнятих на навчання до 1 вересня 2016 р. за десятима спеціальностями в галузі педагогічних, дев'ятьма спеціальностями в галузі психологічних, трьома спеціальностями в галузі філософських, однією спеціальністю в галузі економічних наук.

У 2014 р. розпочала свою діяльність робоча група НАПН України, створена для забезпечення реалізації вимог Закону України “Про вищу освіту” (2014 р.) щодо підготовки докторів філософії. За результатами її роботи НАПН України подано пропозиції до законодавчих і нормативно-правових актів із питань підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів, здійснено ряд заходів з організаційного, науково-методичного забезпечення підготовки докторів філософії, започаткованої у НАПН України в 2016 р.

Упродовж останніх років простежуються такі тенденції щодо кількісних показників підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів: зменшення загальної чисельності аспірантів і докторантів в НАПН України, які навчалися за державним замовленням, та аспірантів, які здійснювали підготовку за кошти юридичних і фізичних осіб; збільшення кількості докторантів, які навчалися за кошти юридичних і фізичних осіб. Це зумовлено тим, що за браком коштів у НАПН України в 2016 р. заблоковано відтворення підготовки докторів філософії і докторів наук: порівняно з 2014 р. прийом в аспірантуру скорочено на 70%, у докторантуру — на 95%. У 2016 р. в аспірантурі навчалося 283 особи, з них 126 — за державним замовленням; у докторантурі — 50 осіб, у т.ч. 40 — за державним замовленням. Закінчили аспірантуру 104 особи, докторантуру — 23 особи. Прийом до докторантури у 2016 р. становив 7 осіб, до аспірантури — 73 особи.

Упродовж усього періоду актуальним залишалось питання ефективності роботи аспірантури та докторантури. У цілому за 2012–2016 рр. ефективність підготовки в аспірантурі та докторантурі наукових установ є вищою за загальнодержавні показники, хоч і недостатньою

за вимогами МОН України. У системі НАПН України показник своєчасних захистів до завершення навчання в аспірантурі коливався від 29,3% до 51,2%, у докторантурі — від 28,6% до 100%.

У 2015 р. Рахунковою палатою України було проведено аудит ефективності використання коштів Державного бюджету України, виділених НАПН України на підготовку наукових кадрів у 2013-2014 рр. і I півріччі 2015 р., та затверджено заходи з усунення недоліків, виявлених за результатами перевірки.

У 2012—2016 рр. в системі атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації брали участь п'ятнадцять спеціалізованих учених рад, що діяли у десяти підвідомчих установах Академії.

Тринадцять спеціалізованих учених рад (Інституту педагогіки, Інституту психології імені Г.С. Костюка, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих, Інституту проблем виховання, Інституту спеціальної педагогіки, Інституту соціальної та політичної психології, Інституту вищої освіти, Інституту інформаційних технологій і засобів навчання, Інституту професійно-технічної освіти, ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”) мають право розглядати і проводити захисти дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук із восьми спеціальностей у галузі педагогічних наук, восьми спеціальностей у галузі психологічних наук і двома спеціальностями у галузі філософських наук. Двом спеціалізованим ученим радам Інституту педагогіки надано право приймати до захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук за спеціальністю 13.00.02 — теорія та методика навчання (біології, хімії, географії, історії та суспільствознавчих дисциплін).

У цілому за 2012—2016 рр. у спеціалізованих учених радах захищено 938 дисертаційних робіт: 215 докторських і 723 кандидатських дисертацій. У галузі педагогічних наук розглянуто 556 дисертацій (124 докторських, 432 кандидатських), з психологічних наук — 309 дисертацій (64 докторських, 245 кандидатських), з філософських наук — 73 дисертацій (27 докторська, 46 кандидатських).

За період 2012—2016 рр. Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології було розглянуто 7115 тем докторських і кандидатських дисертаційних досліджень, у тому числі з педагогічних наук — 5699 (із них 853 — докторських), із психологічних наук — 1416 (із них 208 — докторських).

Освітня діяльність у НАПН України в 2012—2016 рр. здійснювалася через підготовку робітничих кадрів (професійно-технічна освіта), фахівців (вища освіта), підвищення кваліфікації кадрів (післядипломна освіта) у підвідомчих установах: ДВНЗ “Університет менеджменту

освіти”, Інституті спеціальної педагогіки, Навчально-науковому центрі професійно-технічної освіти і Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти. Усього за період з 2012 по 2016 р. випущено понад 800 учнів, близько 1800 студентів, підвищили кваліфікацію близько 24600 слухачів.

З метою перетворення навчання протягом життя на реальність, підвищення якості і результативності освіти та професійної підготовки наукові установи НАПН України у 2012–2016 рр. активізували свою участь у міжнародних наукових заходах, проектах і програмах Європейського Союзу, Світового банку, ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського фонду підготовки, Американських рад з міжнародної освіти, Британської ради в Україні, Представництва DVV International в Україні та інших впливових міжнародних організацій і фондів, співпрацю з науковими установами і навчальними закладами республік Білорусь, Болгарія, Казахстан, Молдова, Польща, Фінляндія, Австрійської, Естонської, Латвійської, Литовської, Киргизької, Китайської Народної, Португальської, Словацької, Чеської, Угорської, Федеративної Республіки Німеччина, Румунії, Сполучених Штатів Америки та Французької республік, Держави Ізраїль, королівств Іспанія та Швеція, Канади, Японії та інших зарубіжних країн у рамках 25 угод про співробітництво, укладених Академією, та сотень угод, укладених безпосередньо академічними установами з науковими установами, навчальними закладами зарубіжних країн і міжнародними організаціями. Наукові установи НАПН України та окремі науковці здійснюють експертну діяльність і є членами багатьох міжнародних організацій.

З метою імплементації Закону України “Про вищу освіту” та реформування вищої освіти в контексті Болонського процесу активізувалася участь наукових установ у реалізації понад 50 проектів і програм міжнародних організацій і фондів, зокрема рамкової програми Європейського Союзу з науки та інновацій “Горизонт 2020”, у міжнародних наукових заходах в Україні та за її межами. Активізувалася діяльність щодо включення наукових видань до міжнародних наукометричних баз даних, у разі збільшилася кількість публікацій науковців у зарубіжних наукових виданнях, у тому числі й англомовних.

Важливою подією для України стало набуття Громадською спілкою “Українська асоціація освіти дорослих” статусу офіційного члена Європейської асоціації освіти дорослих.

За результатами розгляду пропозиції НАПН України ЮНЕСКО прийнято рішення про відкриття кафедри ЮНЕСКО “Неперервна професійна освіта XXI століття” на базі Інституту педагогічної освіти

і освіти дорослих НАПН України, про що укладено відповідну Угоду між ЮНЕСКО та НАПН України.

Ураховуючи вагомий внесок В.О. Сухомлинського у розвиток світової педагогічної науки і практики, підготовлено відповідний комплект документів і направлено звернення до ЮНЕСКО про включення відзначення 100-річчя від дня його народження до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО на 2018 р. З метою участі в реалізації програми ЮНЕСКО “Пам'ять світу”, до ЮНЕСКО надіслано заявку щодо включення до Міжнародного реєстру “Пам'ять світу” колекції “Шкільні підручники та навчальні посібники” — частина наукового об'єкта “Документи педагогіко-психологічного та історико-культурного напрямку ХІХ-ХХ століття” Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В.О. Сухомлинського, що становить національне надбання України.

У 2016 р. НАПН України отримано фінансування з Державного бюджету в сумі 98 млн. 841 тис. грн., у т.ч. на фундаментальні дослідження — 48 млн. 758,1 тис. грн., на прикладні дослідження 16 млн. 966,2 тис. грн., на підготовку наукових кадрів — 7 млн. 131,7 тис. грн., підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів — 13 млн. 889,6 тис. грн., фінансову підтримку наукового об'єкта, що становить національне надбання — 15 тис. грн., утримання апарату Президії і виплату довічної плати за звання членам Академії — 12 млн. 80,4 тис. грн.

Порівняно з 2015 р. фінансування НАПН України зменшилося на 16 млн. 57,7 тис. грн. або на 14%, що призвело до продовження вимушеного скорочення чисельності працівників установ Академії. У 2016 р. було ліквідовано відокремлений структурний підрозділ Інституту професійно-технічної освіти НАПН України — Львівський науково-практичний центр. Крім того, Академією отримано 15 млн. 582,1 тис. грн. за спеціальним фондом бюджету (власні надходження бюджетних установ), що на 2 млн. 197,1 тис. грн. більше, ніж у 2015 р.

За останні п'ять років обсяги бюджетних асигнувань загального фонду скоротилися з 167,6 млн. грн. до 98,8 млн. грн. або на 41%, що призвело до скорочення чисельності працівників на 37%. Надходження коштів спеціального фонду (власні надходження установ) скоротилися з 18,2 млн. грн. до 15,6 млн. грн. або на 14,3%.

II. РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

II.1. Відділення загальної педагогіки та філософії освіти

У 2016 р. наукова та науково-організаційна діяльність Відділення здійснювалася за тематичними планами науково-дослідної роботи дійсних членів і членів-кореспондентів НАПН України, Інституту проблем виховання НАПН України, Інституту педагогіки НАПН України (4 лабораторії), Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського та установ, що діють на засадах самофінансування – Науково-дослідного центру проблем соціальної педагогіки і соціальної роботи (спільно з Луганським національним університетом імені Тараса Шевченка), Науково-дослідного центру проблем гендерної освіти і виховання учнівської та студентської молоді (спільно з Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка), Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства (спільно з Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини) та Науково-методичного центру інноваційних технологій виховного процесу (спільно з Рівненським державним гуманітарним університетом).

У звітному році у наукових підрозділах Відділення виконувалося 16 фундаментальних і 2 прикладні НДР, з яких завершено 7 фундаментальних і одну прикладну, та розпочато 5 фундаментальних і одне прикладне дослідження. У свою чергу, 15 дійсних членів і 18 членів-кореспондентів виконували 28 наукових досліджень, серед яких 3 завершено, 13 продовжуються і 12 започатковано. Відтак, у Відділенні загалом здійснювалися дослідження за 44 науковими темами.

Науково-організаційна і науково-методична діяльність Відділення протягом 2016 р. спрямовувалася на розв'язання актуальних для педагогічної теорії та освітньо-виховної практики теоретико-методологічних, науково-методичних і прикладних завдань реформування національної системи освіти і виховання відповідно до “Основних на-

прямів досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні”, реалізації положень Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті, Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України, Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Загальнодержавної програми “Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини”, “Плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки” та “Заходів Національної академії педагогічних наук України з виконання Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді на 2016–2020 роки” тощо.

Дослідження проводилися згідно з провідними науковими напрямами діяльності Відділення, зокрема: філософія освіти в системі соціокультурного знання; теоретичні засади розвитку педагогічної науки в Україні; теоретичні та методичні основи навчання і виховання дітей та молоді; проблеми управління освітою.

Наукові дослідження за науковим напрямом **“Філософія освіти в системі соціокультурного знання”** у звітному році були спрямовані на розширення науково-організаційної роботи та теоретико-методологічних пошуків із розв’язання філософсько-культурологічних проблем розвитку людини в умовах суспільства знань, осмислення функцій і ролі освіти як предмета досліджень філософії освіти та міжгалузевого напрямку сучасних наукових пошуків — освітології.

У межах цього напрямку протягом звітнього року продовжувалося дослідження **“Людина і знання у сучасній цивілізації: теоретико-методологічні засади”** (акад. В.Г. Кремень), у ході якого було обґрунтовано теоретико-методологічні підходи до з’ясування трансформацій суспільної свідомості на основі постійного переосмислення досягнень науки і технологій, а відтак і визначення перспектив розвитку української освіти. Вона розглядається як важливий феномен процесу становлення індивіда та визначає його особистісну самореалізацію в параметрах сучасного соціокультурного простору. Освітній простір співвідноситься із становленням індивідуально-особистісного начала в людині як соціально відповідального суб’єкта життєдіяльності, який через освіту, знання здійснює духовне усвідомлення свого призначення у світі. За результатами дослідження опубліковано посібник “Світ знання: людина, наука, освіта” та ряд наукових статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

Дослідження **“Освітологія як науковий напрям інтегративного дослідження освіти та підготовки експертів у сфері освіти”** (акад.

В.О. Огнев'юк) спрямоване на теоретичне обґрунтування засад підготовки експертів у галузі освіти засобами “Освітології” — інноваційного міждисциплінарного підходу до наукових досліджень сфери освіти; вивчення та узагальнення у наукових публікаціях, у тому числі в зарубіжних виданнях, специфіки змісту і методики підготовки експертів-освітологів у сфері освіти. На міждисциплінарному рівні запроваджено навчальну програму “Експертна діяльність у забезпеченні якості освіти” та здійснено її експериментальну апробацію, що дало змогу довести необхідність підготовки експертів для сфери сучасної освіти. Втіленням результатів дослідження є публікація навчально-методичного посібника “Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти” та ряд науково-методичних матеріалів і статей.

У 2016 р. продовжено дослідження **“Теоретичні засади становлення та розвитку філософії освіти як міждисциплінарної та інтегративної науки”** (чл.-кор. Є.М. Суліма), у процесі якого обґрунтовано нормативно-правові засади організації освітньої діяльності — надання їй високої суб’єктності, паритетності, діалогічності, взаємовідповідальності, компетентнісних рис в умовах глобалізації освіти; розкрито поняття “освітнього діалогу” як форми спілкування, що постає на певному науково-дисциплінарному матеріалі навчання, прискорює психосоціального розвиток особистості студента і сприяє нарощуванню його інтелектуального потенціалу. Аргументовано, що умовою трансформації національних систем освіти від традиційних парадигмальних координат функціонування до інноваційних є їх перетворення у максимально відкриті, змістовно насичені систему; виділено засадничі складники діалогічного наповнення освітньої діяльності у вищій школі. За результатами дослідження підготовлено до публікації навчальний посібник “Педагогічні технології в освіті” та оприлюднено ряд наукових статей.

У звітному році **започатковано** дослідження за темою **“Динаміка цивілізаційної парадигми розвитку України: історія і сучасність”** (чл.-кор. О.О. Рафальський), спрямоване на виокремлення й характеристику концептуальних підходів і провідних напрямів побудови сучасного історичного знання про динаміку цивілізаційної парадигми розвитку українського суспільства в його історичній ретроспективі й за умови врахування сучасних глобалізаційних тенденцій та екстраполяції їх наслідків на загальнодержавні суспільні процеси. Автором здійснено теоретико-методологічний аналіз трансформації цивілізаційних процесів у нашій державі. За результатами дослідження опубліковано колективну монографію “Політична влада і опозиція в Україні: порівняльний аналіз із зарубіжними країнами” та ряд наукових статей.

У 2016 р. *розпочато* дослідження наукової проблеми **“Синергія науки і освіти як головний ресурс суспільства знань”** (чл.-кор. П.Ю. Саух), у ході якого визначено критеріальні ознаки синергетичних ресурсів педагогічних систем; окреслено особливості нової постнекласичної моделі освіти; на основі філософського синергійного алгоритму визначено імперативи холистичної тенденції постнекласичної науки та їх вплив на модернізовану модель освіти, яка передбачає трансдисциплінарність та контекстуальність знання. Запропоновано концепцію синергії навчання й виховання, яка є ресурсом системного проекту інтердисциплінарності педагогіки (“амерологічна педагогіка”). Розроблено програму і методiku підготовки майбутнього вчителя до роботи із інтелектуально обдарованими учнями та опубліковано понад 10 наукових статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

У звітному році *розпочато* дослідження проблеми **“Філософська педагогіка і духовне оновлення українського суспільства”** (чл.-кор. М.Д. Култаєва). Передбачається розкрити і схарактеризувати функціональний потенціал філософської педагогіки, а також обґрунтувати необхідність оновлення теоретичних засад політичного виховання молоді та основ толерантності як європейської універсалії. Автором дослідження опубліковано ряд наукових статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

Наукові дослідження за науковим напрямом **“Теоретичні засади розвитку педагогічної науки в Україні”** спрямовувалися на вивчення і характеристику історико-генетичного, системного, філософсько-культурологічного, герменевтичного, соціокультурного та гуманістичного підходів до педагогічної науки.

У 2016 р. продовжувалася робота над творчою спадщиною Василя Сухомлинського у межах дослідження проблеми **“Педагогічна етика — складова творчої спадщини В.О. Сухомлинського: сучасне прочитання”** (акад. О.В. Сухомлинська), зокрема було здійснено бібліографічний і текстовий аналіз опублікованих і неопублікованих праць педагога з моральної тематики, зокрема “Духовний світ школяра”, “Павлиська середня школа”, “Серце віддаю дітям”, “Народження громадянина” і особливо “Як виховати справжню людину”. Під морально-етичним кутом зору розглядалася художня спадщина В. Сухомлинського, найповніше зібрання якої представлено у книзі “Хрестоматія з етики”.

У процесі роботи з текстами було здійснено класифікацію, систематизацію, диференціацію різних текстів і контекстів з метою їх наближення до актуальних питань життєдіяльності сучасної дитини в

цілому та шкільної педагогіки. За результатами дослідження було опубліковано книгу “Василь Сухомлинський. Я розповім вам казку. Філософія для дітей”, що вийшла 2016 р. у Харківському видавничому домі “Школа” (упорядження текстів, коментарі та вступна стаття “Про цю книгу”). Опубліковано 7 наукових статей у вітчизняних фахових виданнях і одна у наукометричному зарубіжному журналі.

У звітному році вченими Інституту педагогіки НАПН України розпочато дослідження **“Процеси диференціації в шкільній освіті незалежної України (історико-аналітичний аспект)”** (кер. — докт. пед. наук Н.П. Дічек), у ході якого на основі аналізу державних документів про шкільну освіту кінця 1980-х — першої половини 1990-х рр. показано, що в ці роки продовжували функціонувати різні типи ЗНЗ, які діяли і в УРСР, були частиною єдиної радянської системи освіти; розпочалися ініційовані переважно “знизу” процеси створення нових типів навчальних закладів (гімназії, ліцеї, приватні ЗНЗ). Пріоритетним напрямом розвитку освіти в 1991—2010 рр. стало запровадження диференційованого підходу до організації діяльності шкіл національних меншин, створення численних груп факультативного вивчення мов національних меншин. Ученими розглядався внесок українських психологів (О. Киричук, Ю. Гільбух, А. Фурман, В. Моляко) у поглиблення процесів диференціації в шкільній освіті у досліджувані роки. За результатами дослідження опубліковано 15 наукових статей.

У 2016 р. розпочато дослідження **“Теоретико-методичні засади формування соціально активної особистості, патріота й громадянина у ВНЗ”** (акад. В.С. Курило). Робота у цьому напрямі була обрана через воєнну агресію Росії на Сході України. Вона спрямована на здійснення аналізу сучасного стану виховної роботи у ВНЗ Східного регіону України, виокремлення й характеристику виховних технологій, спрямованих на формування соціально активної особистості, патріота й громадянина; організацію моніторингу якості навчально-виховного процесу у ВНЗ, що надасть можливість виявити чинники різновекторного впливу на його якість та розробити шляхи підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців, розвитку їх індивідуальних здібностей, здатностей до самоосвіти і саморозвитку. Результатами здійсненого дослідження стала монографія “Нестандартний взгляд на стандарти вищого образования” та ряд наукових статей.

У звітному році продовжувалася НДР за темою **“Історія українських громадських організацій культурно-просвітницького спрямування (друга половина XIX — початок 30-х років XX ст.)”**

(чл.-кор. Н.С. Побірченко). У межах її здійснення досліджувалися соціально-економічні, історичні, культурологічні, етнокультурні, соціальні та педагогічні чинники і тенденції, що детермінували створення і розвиток українських громадських організацій культурно-просвітницького спрямування у другій половині ХІХ і на початку 30-х років ХХ ст.; визначалися основні напрями і зміст їх культурно-просвітницької діяльності та участь українських педагогів-просвітителів у поширенні цих ідей серед педагогічної громадськості. За результатами дослідження опубліковано ряд наукових статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

У 2016 р. продовжувалося дослідження **“Суспільно-культурні та етнорелігійні фактори у контексті євроінтеграційних процесів: світоглядно-ціннісні та практичні виміри”** (чл.-кор. В.О. Балух), у ході якого встановлено, що релігійність сприймається сучасною студентською молоддю як фактор етичного вдосконалення, а не конфесійного розмежування за принципом “ми” — “вони”; більшість опитаних віддані своїм релігійним традиціям, але усвідомлюють водночас цілковите право інших людей на відмінності у традиціях і готові бачити в них істотний фактор розвитку і вдосконалення осіб і спільнот; чверть студентської молоді не заперечують можливість надання прав релігійним організаціям засновувати загальноосвітні навчальні заклади, введення “Богослов’я” до державного переліку спеціальностей, розширення соціальних пільг студентів і викладачів духовних навчальних закладів нарівні зі слухачами та працівниками державних навчальних закладів; часткового запровадження інституту капеланства (духовенства) у військових та інших збройних формуваннях. За результатами дослідження опубліковано підручник для студентів ВНЗ “Ранньомодерна Європа” та 5 наукових статей.

У звітному році *розпочато* НДР за темою **“Реформування шкільної освіти в Україні крізь призму джерелознавства”** (чл.-кор. Л.Д. Березівська). У її межах здійснено системний пошук і подальший аналіз матеріалів з історіографії досліджуваної проблеми; розроблено критерії й відповідні їм показники добору і класифікації документів і текстів про реформування шкільної освіти у ХХ ст. та в незалежній Україні; здійснено ретроспективний зіставно-порівняльний аналіз ідей про національну освіту в друкованих та електронних виданнях як складника модернізації національної школи в Україні. За результатами дослідження опубліковано ряд наукових статей і бібліографічних покажчиків.

Також у 2016 р. було *розпочато* дослідження **“Загальнопедагогічні аспекти теми “Українська революція 1917–1921 років”** (чл.-кор.

В.П. Капелюшний), у ході якого окреслено основні напрями проблематики, що потребує активізації дослідницької діяльності; науково аргументовано твердження щодо необхідності виключення доби Української революції з періоду становлення радянської державності (УСРР) як такої, яка повинна вивчатися виключно поза контекстом більшовицько-радянського державотворення. Практичним результатом наукового пошуку стала публікація ряду наукових статей.

У звітному році науковцями Інституту педагогіки НАПН України продовжено НДР за темою *“Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського союзу та США”* (кер. — докт. пед. наук О.І. Локшина). Ученими досліджено особливості автономії зарубіжної школи як важливого чинника її розвитку; трансформації в освіті позиціонуються зарубіжними вченими як складник глобальних освітніх реформ, а децентралізація є однією з ключових трансформацій протягом останньої чверті ХХ — початку ХХІ ст. Охарактеризовано ключові чинники інтенсифікації процесів децентралізації в освіті країн ЄС та США, до яких віднесено рух країн за підвищення ефективності використання ресурсів в умовах фіскальної децентралізації; схарактеризовано сутність стандарт-орієнтованих трансформацій в освіті і серед них: “стандарт змісту”, що відображає цілі та завдання навчання; “стандарт досягнень” — визначає якість оволодіння учнями відповідною частиною стандарту змісту; “стандарт можливості для навчання” — характеризує ресурс, необхідний для реалізації окреслених в інших стандартах завдань. На прикладі Республіки Польща схарактеризовано алгоритм децентралізації освіти, де провідну роль відіграли органи місцевого самоврядування. Таким чином, стандартизований зміст освіти з детальним описом навчальних результатів, регулярне тестування учнів та оцінювання роботи вчителів і шкіл характеризують розвиток шкільної освіти в країнах ЄС й у США. Наразі державне управління в Україні не передбачає активної участі громадськості й незалежних експертів в освітньому процесі. Відсутність діалогу негативно впливає не тільки на державну освітню політику, а й на соціально-економічний клімат, саме тому успішний польський досвід з питань децентралізації управління освітньою системою є важливим ресурсом у процесі створення децентралізаційної освітньої політики в Україні. Результати дослідження знайшли своє відображення в 15 опублікованих науково-методичних статтях у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

Важливе місце у науковому доробку Відділення у 2016 р. посіли дослідження у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені

В.О. Сухомлинського. Так, у цьому році завершено дослідження за фундаментальною темою: **“Організація і методика створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України”** (кер. — докт. наук із соц. комунікацій Т.В. Добко). У результаті проведеного дослідження визначено особливості галузевих інформаційних потреб користувачів; досліджено бібліотечно-інформаційний ресурс рідкісних і цінних видань з метою надання відкритого доступу до нього широкому колу освітян. Розроблено: організаційно-технологічні засади й методи гармонізації традиційних і електронних галузевих інформаційних ресурсів; наукові засади аналітико-синтетичного опрацювання вхідного документного потоку до сукупного фонду освітянських бібліотек; науково-методичні засади забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України. Проаналізовано організацію та ефективність функціонування колекції “Фонд В.О. Сухомлинського”, окреслено напрями інтегрування різного виду документних ресурсів з питань сухомлиністики як одного з джерел у системі документних комунікацій і використання її в сучасному освітньому просторі.

Уперше досліджено бібліотечно-інформаційний ресурс підручників і навчальних посібників із природничо-математичних предметів для початкових і середніх навчальних закладів (1918–1945 рр.) з фонду Бібліотеки: репрезентовано дидактичну й методичну спрямованість, зміст, науково-методичний інструментарій підручників і посібників, їх поетапне вдосконалення з урахуванням досягнень природничо-математичної науки, методики, практики навчання, виявлено здобутки методичної науки для творчого використання в процесі сучасного підручникотворення.

Науково опрацьовано документи з фонду рідкісних видань (колекція “Періодичні видання 1808–1917 рр.”), здійснено ретроспективний аналіз розвитку змісту початкової освіти в Радянській Україні у 1984–1991 рр. Уперше вивчено та проаналізовано наявність у складі фонду Бібліотеки навчальної та навчально-методичної літератури з питань національно-патріотичного виховання, досліджено різні підходи до формування національно-патріотичної свідомості учнів із використанням видової різноманітності навчальної літератури. Досліджено й висвітлено ідеї національно-патріотичного виховання школярів у добу Української революції за матеріалами журналу “Вільна українська школа” (1917–1920 рр.), образ Батьківщини в підручниках з читання для молодших школярів у період відродження національної школи в Україні (90-ті рр. ХХ ст.).

За звітний період опубліковано 124 наукові праці (загальним обсягом 108,1 д.а.), з них: монографія “Організація і методика створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України”, 1 збірник наукових праць, 8 практичних посібників, довідкових і оглядових видань та 64 наукових статті у вітчизняних і зарубіжних фахових виданнях.

У Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В.О. Сухомлинського за напрямом **“Освітнє середовище. Інформатизація освіти”** завершено прикладну НДР **“Модернізація науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України”** (кер. — канд. іст. наук С.М. Зозуля), за результатами якої визначено концептуальні положення науково-інформаційної діяльності провідних освітянських бібліотек України, розроблено шляхи модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек і практичні рекомендації зі складання бібліографічних посібників, оптимізації інформаційно-аналітичної та реферативної діяльності бібліотек в умовах інноваційних змін. Зокрема, досліджено особливості галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі. Уперше здійснено комплексне обґрунтування здобутків, проблем і перспектив інформаційно-аналітичного напрямку діяльності наукової бібліотеки педагогічного профілю, визначено й охарактеризовано типові завдання (матрицю) інформаційно-аналітичного забезпечення науки й освіти, що полягають у: здійсненні поточного моніторингу ЗМІ, Інтернет-ресурсів; фахової наукової періодики з актуальних проблем науки й освіти; моніторингу конфліктних, кризових, проблемних ситуацій; обґрунтуванні стратегічних планів і програм за допомогою інформаційних моделей, збиранні інформації про події, що передбачаються найближчим часом; налагодженні взаємодії з інформаційно-аналітичними центрами в країні та галузевими органами управління тощо. Узагальнено етапи модернізації освітянських бібліотек, окреслено перспективні напрями модернізації їх науково-інформаційної діяльності. У межах НДР відбувалося нарощування реферативної БД ЕК Бібліотеки через корпоративні зв'язки з книгозбірнями мережі освітянських бібліотек НАПН України. Оприлюднено й розповсюджено в науковому комунікаційному просторі наукове електронне періодичне видання — інформаційно-аналітичний бюлетень “Аналітичний вісник у сфері освіти й науки”. Результатами проведеного дослідження стали: публікація аналітичних матеріалів у інформаційно-аналітичному галузевому періодичному електро-

нному виданні; 6 наукових інформаційно-аналітичних документів з актуальних питань розвитку педагогічної і психологічної наук; 2 реферативних і 4 науково-інформаційних матеріали, що увійшли до Загальнодержавної реферативної бази даних “Україніка наукова” та її друкованого органу УРЖ “Джерело”, 36 наукових статей.

У 2016 р. розпочато дослідження **“Українська національна ідея у розвитку культури, трансформації наукової думки і освіти”** (акад. В.Ю. Мельниченко), у процесі якого схарактеризовано внесок видатних українських діячів культури, які жили і працювали як в Україні, так і за її межами, у розвиток національної освіти та культури. Результатом наукового пошуку є: публікація авторської енциклопедії “Михайло Грушевський у Москві”, організація і проведення прямих ефірів на радіоканалі “Культура” про життя і творчість Т. Шевченка, М. Грушевського, М. Максимовича, М. Щепкіна та публікація 14 наукових статей.

Наукові дослідження за напрямом **“Теоретичні і методичні основи навчання і виховання дітей та молоді”** спрямовані на обґрунтування й розроблення теоретичних основ навчання і виховання, навчально-виховних технологій для дітей та учнівської молоді, розвиток змісту, форм і методів навчання і виховання дітей у навчальних закладах різних рівнів і типів, що охоплюють дошкілля, початкову і середню школу та позашкільні навчальні заклади.

Так, у межах цього напрямку вченими Інституту проблем виховання НАПН України у звітному році було продовжено дослідження за темою **“Формування ціннісних орієнтирів навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах”** (кер. — канд. пед. наук В.В. Мачуський), у ході якого визначено й схарактеризовано ефективність провідних теоретичних підходів до формування ціннісних орієнтацій дітей і учнівської молоді (системного, особистісно орієнтованого, діяльнісного) за напрямами позашкільної освіти: соціально-реабілітаційним, художньо-естетичним, гуманітарним, декоративно-ужиткового мистецтва, які склали основу розробленої й експериментально апробованої методики формування у вихованців ціннісних орієнтирів (мир, Батьківщина, справедливість, відповідальність, патріотизм, цінність міжособистісних відносин — сім’я, друзі, учнівський колектив, громада, рідна мова, національні традиції, гідність, толерантність тощо). Здійснювалося впровадження розроблених експериментальних програм з позашкільної освіти для різних напрямів і типів позашкільних навчальних закладів: соціально-реабілітаційного напрямку — “Учнівське самоврядування”; гуманітарного напрямку — “Країнознавство: Україна (англійською мовою)”; декора-

тивно-ужиткового напрямку — наскрізна навчальна програма “Виховуємо патріота”, “Витинанка”, “Народні ремесла України”, “Плетіння та аплікація соломкою”, “Кераміка”, а також програма професійного розвитку для педагогів “Формування ціннісних орієнтацій школярів засобами мистецтва у позашкільних навчальних закладах”. Усі вони отримали гриф МОН України. За результатами дослідження підготовлено матеріали до монографії “Формування ціннісних орієнтирів навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах” і методичного посібника “Ціннісні орієнтири навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах”, опубліковано 22 науково-методичних статті.

У 2016 р. ученими Інституту проблем виховання НАПН України продовжувалася НДР за темою **“Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді в загальноосвітньому навчальному закладі”** (кер. — канд. пед. наук Р.В. Малиношевський), у процесі якої визначено і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови соціально-педагогічної підтримки (формування позитивного соціального досвіду) дітей та учнівської молоді груп ризику в ЗНЗ. Розроблено комплексну методику формувального етапу експерименту, спрямовану на підвищення ефективності здійснення соціально-педагогічної підтримки школярів, яка сприятиме розв’язанню актуальних соціально-педагогічних проблем дітей із сімей вимушених переселенців, труднощів соціальної взаємодії підлітків, їхньої ризикованої поведінки у сфері Інтернет-спілкування та розвитку ціннісно-орієнтованої активності. Методика соціально-педагогічної підтримки дітей у ЗНЗ спирається на поетапне впровадження розроблених експериментальних організаційно-педагогічних умов та вдосконалених критеріїв оцінки соціально-педагогічної підтримки дітей та учнівської молоді (здійснено поділ критеріїв на якісні і кількісні, що дало змогу підійти до опису досліджуваної проблематики з більш високим ступенем наукової точності; диференційовано та конкретизовано кількісні і якісні індикатори, які уможливили виявлення динаміки змін як на організаційному рівні соціально-педагогічної підтримки школярів, так і на рівні якісних особистісних змін і видозмін соціальних практик суб’єктів). Аналітичні матеріали представлено у підготовлених до друку монографії “Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді”, методичному посібнику “Організація соціально-педагогічної підтримки школярів групи ризику” та у 25 опублікованих науково-методичних статтях.

У звітному році продовжувалося дослідження **“Теоретико-технологічні засади гуманістично орієнтованого розвивального**

виховання підростаючої особистості” (акад. І.Д. Бех), у ході якого розкрито змістові характеристики та інваріантні позиції виховної технології; доведено, що особливістю виховної технології, на відміну від будь-яких інших методів і методик, є те, що лише на її основі можливо науково обґрунтовано здійснювати випереджальний вплив на виховну практику, яка має реально збагатити підростаючу особистість вищими смислами життя з метою постійного утвердження їх у власній поведінці та діяльності; розкрито сутнісні характеристики виховної технології як особливої форми переконуючої педагогічної суб’єкт-суб’єктної взаємодії, що принципово заперечує рівень абстрактних умоглядних побудов-суджень, які часто використовуються у виховному процесі; підтверджено, що у виховній технології завдяки її високому інтелектуальному емоційному напруженню можуть бути створені реальні умови для дії унікального ефекту злитності двох духовних складових — Я-суб’єкта і об’єкта вчинку. Практичним втіленням результатів дослідження є публікація 22 науково-методичних статей та участь у 20 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Продовжувалося дослідження проблеми **“Інститут українського батьківства у дихотомії часопростору”** (акад. В.Г. Кузь), присвячене ролі української сім’ї у вихованні дітей; виокремлено й дано ґрунтовну характеристику народному вихованню, народному інституту батьківства, а також українській освітній системі та виховним можливостям етнопедагогіки у парадигмі творення нової української школи; опрацьовано зміст, форми і методики підготовки батьків до виховання дитини, побудовані на врахуванні моральних норм суспільства та національних родинних традицій. Практичним втіленням результатів дослідження стала публікація ряду науково-методичних статей.

У звітному році також продовжувалося дослідження за темою **“Педагогічна спадщина Г.С. Сковороди і її використання у підготовці вчителя”** (акад. І.Ф. Прокопенко), у процесі якого було піддано аналізу й науковій обробці більше десяти праць із літературної спадщини Г.С. Сковороди та систематизувалися його погляди, що стосуються філософії і філософії освіти, зокрема ідеології навчання і виховання, педагогічних методів і технологій підготовки вчителя. Це дало змогу удосконалити традиційні та розробити ефективні форми, методи та засоби професійної підготовки майбутнього вчителя як основи реформування навчально-виховного середовища ВНЗ. За результатами дослідження опубліковано базовий підручник “Педагогіка” для ВНЗ України та ряд науково-методичних статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

У 2016 р. тривало дослідження за темою **“Теоретичні й методичні основи навчання і виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів в умовах реформування освіти”** (чл.-кор. Г.В. Троцько), у ході якого розроблено та упроваджено у навчально-виховний процес Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди інноваційні технології навчання і виховання студентів та їхньої підготовки як майбутніх учителів до виховної роботи в ЗНЗ в умовах запровадження Закону України “Про вищу освіту”; обґрунтовано провідні підходи (системний, особистісно орієнтований, діяльнісний) до вдосконалення навчально-виховного змісту предметів педагогічного циклу на основі застосування інтерактивних форм і методик наукового супроводу навчання і виховання студентів. За результатами дослідження опубліковано ряд науково-методичних статей.

У звітному році **започатковано** дослідження **“Підготовка учнівської молоді до сімейного життя: історія та сучасність”** (акад. В.П. Кравець), у процесі якого здійснено аналіз історико-педагогічної, психологічної, історико-антропологічної, філософської та соціологічної літератури з історії дошлюбного виховання молоді, на основі якого схарактеризовано періодизацію становлення системи підготовки учнівської і студентської молоді до сімейного життя; з’ясовано провідні соціально-педагогічні чинники, суб’єктивні та об’єктивні фактори, що впливають на специфічність дошлюбної підготовки молоді та їхню гендерну соціалізацію; обґрунтовано методологічні засади гендерного підходу та його імплементації як системостворюючої складової гуманізації освітньо-виховного простору “навчальний заклад — родина — громада” задля прогностики вирівнювання можливостей самореалізації нової генерації громадян України в умовах євроінтеграції та формування егалітарного світогляду (гендерної компетентності, чутливості та толерантності) в учнівської та студентської молоді як демократичних стратегій мислення. Результатом науково-дослідної роботи є публікація ряду навчально-методичних матеріалів та 11 науково-методичних статей.

У 2016 р. науковцями Інституту проблем виховання НАПН України **розпочато** НДР **“Формування мистецьких уподобань учнів основної і старшої школи”** (кер. — канд. пед. наук О.А. Комаровська). Дослідниками схарактеризовано сутність поняття “мистецькі уподобання” як форми прояву зростаючою особистістю її естетичного ставлення до творів мистецтва та життя, яким притаманні динамічність і певна векторність розширення кола власного художньо-естетичного досвіду пізнання творів мистецтва; здійснено теоретичне обґрунтування пе-

дагогічних умов і методики формування мистецьких уподобань учнів основної й старшої школи; уточнено діагностичний інструментарій вимірювання мистецьких уподобань учнів; залежності уподобань від опанованого навчального матеріалу, оточення, ставлення до уроку (вчителя) мистецтва, змісту позакласної роботи тощо; розроблено методики формування готовності вчителів до: збагачення художньо-естетичного пізнання; діалогічного спілкування з учнями з приводу мистецьких процесів і явищ на уроках мистецтва та в позаурочний час. За результатами дослідження підготовлено рукопис колективної монографії “Формування мистецьких уподобань учнів основної і старшої школи на уроках мистецтва і в позаурочний час” та опубліковано 11 наукових статей.

У звітному році вченими Інституту проблем виховання НАПН України започатковано дослідження **“Теорія і практика соціалізації старших дошкільників в умовах дошкільного навчального закладу”** (кер. — канд. пед. наук В.В. Маршицька), у ході якого всебічно проаналізовано проблему і визначено концептуальні положення дослідження, які передбачають організацію роботи ДНЗ на засадах дитиноцентричного та гуманістичного підходів, спрямованих на розширення і збагачення соціального досвіду старших дошкільників для формування у них готовності самостійно діяти, приймати рішення і нести відповідальність за наслідки своїх дій у межах вікових можливостей; уточнено зміст ключових понять дослідження і розроблено компоненти, критерії та показники соціальної компетентності дитини старшого дошкільного віку (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-поведінковий). Розпочато розроблення методики формування соціальної компетентності старшого дошкільника в умовах ДНЗ на засадах дитиноцентричного та гуманістичного підходів і науково-методичне забезпечення її ефективного впровадження у практику. За результатами наукового пошуку опубліковано 41 науково-методичну статтю.

У 2016 р. науковцями Інституту проблем виховання НАПН України розпочато дослідження **“Становлення громадянських якостей вихованців інтернатних закладів”** (кер. — канд. пед. наук Л.Р. Карпушевська). Ученими лабораторії уточнено сутність феномена “становлення громадянських якостей вихованців інтернатних закладів” як процесу розвитку особистості вихованця, що характеризується постійним підвищенням якісного рівня системи її знань, ставлень, переконань щодо держави, громадянського суспільства, самого себе; визначено і схарактеризовано специфіку формування громадянських

якостей вихованців інтернатних закладів, пов'язану з особистісними особливостями учнів та особливостями організації їхньої життєдіяльності в умовах цих навчальних закладів; обґрунтовано педагогічні умови формування громадянських якостей у вихованців закладів інтернатного типу, що передбачають: організацію соціально-виховного середовища інтернатного закладу; підготовку педагогів інтернатних закладів до формування громадянських якостей у вихованців; розроблено критерії, показники й рівні сформованості громадянських якостей у вихованців інтернатних закладів (когнітивний, особистісно-ціннісний, поведінково-діяльнісний). Практичним втіленням результатів наукового пошуку є 11 опублікованих науково-методичних статей.

У звітному році дослідниками Інституту проблем виховання НАПН України *розпочато* прикладну НДР **“Особистісно орієнтовані технології патріотичного виховання учнівської молоді в громадських об'єднаннях”** (кер. — канд. пед. наук Т.К. Окушко), у процесі якої уточнено сутність понять: “національно-патріотичне виховання учнівської молоді у громадських об'єднаннях” “особистісно орієнтовані технології національно-патріотичного виховання”; розроблялося інноваційне змістово-технологічне забезпечення процесу (підготовлено методичні рекомендації: “Особистісно орієнтовані технології патріотичного виховання учнівської молоді в громадських об'єднаннях: теоретичні засади”, “Національно-патріотичне виховання — державний пріоритет національної безпеки”, “Змістово-технологічне забезпечення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді”), а також діагностичні методики перевірки його ефективності. За результатами дослідження опубліковано 10 науково-методичних статей.

У 2016 р. *започатковано* дослідження **“Соціалізація учнівської та студентської молоді сходу України в умовах гібридної війни на Донбасі”** (чл.-кор. С.В. Савченко), у ході якого визначено ключові засади процесу соціалізації студентської молоді й схарактеризовано технології їх педагогічного забезпечення, розкрито сутність та особливості соціальних викликів стосовно учнівської і студентської молоді в умовах гібридної війни на Донбасі; розроблено форми контролю якості здійснення навчально-виховного процесу в університеті, його філіалах та окремих підрозділах (м. Старобільськ, м. Рубіжне, м. Лисичанськ, м. Кремінне, м. Полтава). Практичним утіленням результатів наукового пошуку є публікація монографії “Нестандартний взгляд на стандарты высшего образования” та ряд наукових статей.

У звітному році *започатковано* дослідження **“Педагогічна україністика крізь призму освітніх інноваційних трансформацій”** (чл.-кор. А.М. Бойко), у ході якого з’ясовано, що суб’єктом інноваційних перетворень в освіті є педагог, учительський колектив, директор школи, завдяки яким освітні системи набувають інноваційного характеру, а молодь — здатності до інноваційного способу мислення і життя. Обґрунтовано критеріальні ознаки оцінки і відбору нового для впровадження в практику. Показано, що, поряд з інноваційністю, важливою умовою трансформаційних процесів є наступність, бережливе ставлення і розвиток традицій у змісті та організації виховання дітей і молоді; доведено, що креативне й оперативне реагування на суспільно значущі виклики часу визначають спрямування і ступінь ефективності інноваційної педагогічної діяльності. Результатами проведеного дослідження є: Концепція і Положення Інституту педагогічної україністики, публікація монографії “Упровадження педагогічної інноватики в практику виховання”, навчального посібника “Від теорії — до практики: критеріальні ознаки, відбір і поетапний процес упровадження педагогічних інновацій” та 7 наукових статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

У 2016 р. *започатковано* дослідження за темою **“Розвиток творчого потенціалу суб’єктів навчально-виховного процесу на засадах педагогіки добротворення”** (чл.-кор. В.М. Хайруліна). У ході наукового пошуку визначено організаційно-педагогічні умови стимулювання творчого самовдосконалення, саморозвитку та самореалізації суб’єктів навчально-виховного процесу, піднесення на новий рівень національно-патріотичного, громадянського, морального та інтелектуального виховання учнів, підвищення педагогічної майстерності вчителів через консолідацію потенціалу учнівсько-педагогічного колективу. Для реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи в Українському колежі імені В.О. Сухомлинського створено творчі лабораторії: педагогіки добротворення, креативно-інноваційних технологій, інформаційно-комунікаційних технологій, здоров’язбережувальних технологій, громадянського і патріотичного виховання, розвитку професійної компетентності вчителя. Практичну діяльність умовно поділено на такі сфери: “Всебічний розвиток учня на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти”, “Становлення креативної особистості — громадянина та патріота України”, “Співпраця та співтворчість суб’єктів навчально-виховного процесу під час навчальної та позаурочної діяльності”, “Сучасний учитель в інноваційному ЗНЗ”. Всебічному розвитку творчого потенціалу суб’єктів навчально-виховного процесу на засадах педа-

гогіки добротворення сприяє діяльність у навчальному закладі таких центрів виховної роботи, як Музей В.О. Сухомлинського, світлиці Д.О. Луценка та В.С. Швеця, Зимовий сад, Духовно-естетичний центр “Суцвіття”, Інформаційно-бібліотечний центр, на базі якого протягом року проведено понад 15 семінарів-практикумів, конференцій, майстер-класів і круглих столів. За результатами дослідження опубліковано ряд науково-методичних статей та інструктивно-методичних матеріалів.

У звітному році вченими Інституту проблем виховання НАПН України завершено НДР за темою **“Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу”** (кер. — канд. пед. наук Л.А. Гуцан), у ході якої визначено напрями вдосконалення форм і методів профорієнтаційної роботи: форм проведення профорієнтаційних заходів (відбору контингенту, визначення тривалості, місця і умов проведення, загальної організаційної структури тощо), а також методів профорієнтаційної роботи: репродуктивних (засвоєння готових знань і репродукування вже відомих способів діяльності), продуктивних (здобуття нових знань унаслідок творчої діяльності) та проблемних (засвоєння готових знань у процесі творчої діяльності). Дослідниками схарактеризовано найбільш ефективні методи роботи, які впроваджувались у ресурсних центрах професійної орієнтації учнівської молоді: профорієнтаційні курси за вибором; масові форми роботи: проведення класних годин профорієнтаційного спрямування, батьківських зборів, консультування батьків з питань вибору професії їхніми дітьми; надання індивідуальних інформаційно-довідкових і професійних консультацій з використанням елементів психологічної підтримки. Практичним утіленням результатів дослідження є публікація монографії “Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу”, посібника “Професійне самовизначення старшокласників в умовах освітнього округу” та 30 науково-методичних статей.

У 2016 р. науковцями Інституту проблем виховання НАПН України завершено дослідження **“Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів”** (кер. — канд. пед. наук К.О. Журба), у результаті якого визначено закономірності і механізми моральної самосвідомості зростаючої особистості (двоетапний механізм рефлексивно-довільної інтенції, механізм цілісної “Я”–”Ти-детермінації” як альтернативи цілісної Его-детермінації, механізм позитивного емоційного самопідкріплення “Я духовного”) та функції моральної самосвідомості (самоприйняття, самопізнання, самосхвалення, моральна самооцінка, моральна

оцінка іншого, моральна рефлексія, моральний самоконтроль і корекція поведінки, моральне самоудосконалення); розроблено функціонально-прогностичну модель виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності ЗНЗ, що включає мету, наукові підходи, принципи, базові моральні цінності, зміст, структурні компоненти, критерії, показники, рівні вихованості, педагогічні умови, форми, методи та результати діяльності. Визначено педагогічні умови виховання моральної самосвідомості дітей і учнівської молоді (забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії усіх учасників виховного процесу; створення гуманістичного виховного середовища, спрямованого на визнання дитини найвищою цінністю; актуалізація цінностей свободи, відповідальності, совісті, гідності, самодостатності в особистому житті; формування позитивної Я-концепції дитини, самооцінка, самоповага, самозахист, саморегуляція, самореалізація. Розроблено умови посилення виховного потенціалу позакласної діяльності шляхом створення і використання особистісно орієнтованої методики формування у зростаючої особистості усіх компонентів моральної самосвідомості). Упроваджено інтерактивну методику, спрямовану на виховання моральної самосвідомості з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей, потреб, емоцій, реального життя дітей, що сприяє реалізації внутрішнього психологічного механізму розвитку моральної самосвідомості, активній участі зростаючої особистості в різноманітних формах діяльності, які стимулюють розвиток впевненості у власних силах, готовність виступати суб'єктом і стратегом власного життя. За результатами дослідження опубліковано монографію “Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів”, методичні рекомендації “Особистісно орієнтована методика виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості” та 43 науково-методичних статті.

У звітному році дослідниками Інституту проблем виховання НАПН України завершено НДР за темою **“Екологізація освітнього простору сучасної загальноосвітньої школи”** (кер. — канд. пед. наук О.Л. Пруцакова), у ході якої визначено і обґрунтовано педагогічні умови екологізації освітнього простору сучасної загальноосвітньої школи, що проявляється у системному поєднанні доповненого побутово-повсякденного екологічного змісту (через упровадження курсів за вибором) та організованого предметного середовища ЗНЗ; окреслені шляхи взаємодії школярів з природою (з використанням її можливостей для усвідомлення причинно-наслідкових і синергетичних зв'язків, формування емоційних переживань через безпосередні контакти); розроблено

технології налагодження міжособистісного спілкування та соціального партнерства як основи ціннісно-сислової єдності умов і впливів, що охоплює всі вікові ланки школи. У результаті дослідження доведено ефективність розробленого змісту компетентнісного спрямування, орієнтованого на найближче до школярів довкілля, яке є простором прийняття екологічно доцільних рішень і демонстрації екологічно доцільної поведінки; розроблено і запропоновано форми та методи екологізації освітнього простору загальноосвітньої школи (методи проектів, peer-education, ігрові, особистісно розвивальні, методи роботи у малих групах). За результатами дослідження опубліковано монографію “Екологізація освітнього простору сучасної загальноосвітньої школи”, навчально-методичний посібник “Мій екологічний вибір” та 11 науково-методичних статей.

У 2016 р. вченими Інституту проблем виховання НАПН України завершено виконання НДР **“Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах”** (кер. — канд. пед. наук Л.В. Гончар). За її результатами визначено специфіку формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку, пов’язану з необхідністю врахування сучасних соціокультурних умов (нової соціокультурної реальності — глобалізації, що породжує стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); переходу до ринкових відносин; наявності соціальної диференціації; формування нових політичних реалій — життя українського суспільства фактично в стані війни; тенденції до подальшої дегуманізації і деморалізації загальнолюдських цінностей); обґрунтовано педагогічні умови формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку, що передбачають: змістове та організаційно-методичне забезпечення процесу формування сімейних цінностей (взаєморозуміння; цінностей сімейного життя і спілкування) у дітей шкільного віку в нових соціокультурних умовах; орієнтацію вчителів загальноосвітніх шкіл на надання педагогічної підтримки дітям шкільного віку з проблеми формування сімейних цінностей; урахування зарубіжного досвіду (США та Великої Британії) у контексті формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку. За результатами дослідження опубліковано монографію “Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах”, посібник “Формування сімейних цінностей у учнів загальноосвітніх навчальних закладів” та 12 науково-методичних статей.

Упродовж звітного року науковцями Інституту проблем виховання НАПН України завершено дослідження **“Формування про-**

соціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу” (кер. — канд. пед. наук В.І. Кириченко). Його результатом стало обґрунтування й упровадження організаційно-педагогічних засад формування просоціальної поведінки учнів ЗНЗ (формування й ефективного забезпечення функціонування превентивного виховного середовища ЗНЗ; впровадження сучасних технологій виховання, що базуються на врахуванні вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей учнів, які забезпечують можливість самовизначення та вироблення дитиною власної моделі просоціальної поведінки; створення системи науково-методичного супроводу формування просоціальної поведінки учнів; упорядкування системи державно-громадського управління навчальним закладом; активізація діяльності органів учнівського самоврядування у виробленні шкільної політики щодо формування просоціальної поведінки учнів). У процесі дослідження експериментально підтверджено ефективність розробленої методики формування просоціальної поведінки в чотирьох цільових групах: учні, педагоги, члени органів шкільного самоврядування і батьки. Основний акцент робився на проектних, ігрових, тренінгових та інформаційно-комунікаційних (мережевих) технологіях. За результатами дослідження опубліковано монографію “Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу”, посібник “Формування просоціальної поведінки школярів в умовах превентивного виховного середовища” та 25 науково-методичних статей.

У 2016 р. дослідниками Інституту проблем виховання НАПН України завершено НДР за темою **“Військово-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у позакласній роботі”** (кер. — канд. пед. наук О.І. Остапенко). Дослідниками розроблено й упроваджено організаційно-педагогічні умови військово-патріотичного виховання учнів у процесі позакласної роботи, її методику, яка забезпечила: підвищення інтересу й знань учнів з історії і традицій України та рідної краю; зростання активності учнів щодо участі у різних формах позакласної роботи (туристські походи, змагання, військово-патріотичні спортивні ігри, хортинг-Патріот, Сокіл “Джура”). У процесі дослідження розроблено інструктивно-методичні матеріали для вчителів загальноосвітніх шкіл “Національні традиції військово-патріотичного виховання учнівської молоді України”, спрямовані на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвитку мотивації здобувати військові професії та бажання

проходити службу в Збройних Силах України. Практичним втіленням результатів дослідження є публікація методичного посібника “Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі” та 21 науково-методичної статті.

У звітному році було продовжено дослідження наукової проблеми **“Модернізація підготовки вчителя в умовах євроінтеграції”** (чл.-кор. В.І. Євдокімов), що полягало у визначенні її характеристики інноваційної моделі фахової підготовки майбутніх учителів на основі створення ефективного освітньо-виховного, розвивального та соціалізуючого середовища педагогічного ВНЗ, яке забезпечує високий рівень їхньої самоосвіти, самовизначення й самоорганізації. Доведено, що за такого підходу підготовка вчителя у ВНЗ має на меті формування особистісних знаннево-практичних навичок конструювання власного смислу, цілей і змісту освіти, а також процесу його організації, діагностики і контролю. Розроблено навчально-методичне забезпечення, що складає науковий супровід професійної підготовки майбутніх учителів в умовах реформування освіти. За результатами дослідження опубліковано ряд наукових статей.

У 2016 р. продовжувалася НДР за темою **“Професійна педагогіка у вимірі міждисциплінарних досліджень”** (акад. С.О. Сисоєва), у ході якої на теоретико-методологічному рівні узагальнено ознаки міждисциплінарного дослідження, у межах якого інтегруються дві наукові галузі знання або дві спеціальності однієї галузі знань, дві спеціальності різних галузей знань і використовуються відповідні цим наукам методи дослідження, а результат інтерпретується з позиції провідної дисципліни. Схарактеризовано основні типи міждисциплінарності наукових досліджень у галузі педагогіки на рівні широкої міждисциплінарності, що виявляється в інтегруванні інформації, методів, наукових концепцій і/або теорій наук, які мають незначну сумісність з використанням різних форм інтегрування. Доведено, що дослідження з професійної педагогіки можна віднести до освітологічних досліджень, у яких здійснюється інтегрований цілісний підхід до дослідження освітніх явищ. Практичним утіленням результатів роботи є публікація монографії “Акме-педагогіка: інтерактивне навчання дорослих”, навчальних посібників: “Теорія і практика вищої освіти”, “Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи”, навчальних програм “Освітня програма підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу університету”, “Методологія досліджень в галузі освіти” і 10 наукових статей у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях та отримання авторського свідоцтва.

Також у рамках напряму досліджень **“Теоретичні і методичні основи навчання і виховання дітей та молоді”** в 2016 р. виконувалися НДР, присвячені:

— конфронтативно-типологічному дослідженню взаємообумовленості лексики і семантики німецької та української мов; системному аналізу зарубіжної і вітчизняної теорії і практики викладання цих мов у ВНЗ; визначенню й характеристиці сутності спільних чинників, закономірностей і розбіжностей функціонування їх лексико-семантичних систем у ВНЗ (*акад. Г.І. Артемчук*);

— обґрунтуванню теоретичних підходів і практичних напрямів здійснення досліджень поетики, етики і філософії літератури та характеристики історичного, семіотичного, психоаналітичного методів проведення таких досліджень; розробленню системи понять лінгвістики тексту для створення методик аналізу понять і категорій теорії літератури та введенню нових понять в методику її вивчення: проспекція і ретроспекція, семантичне зрушення або прирощення смислу, семантичне поле, повтор, філософія імені та ін. (*акад. Ю.Б. Кузнецов*);

— обґрунтуванню теоретичних і методичних основ національно-патріотичного виховання студентської молоді й визначенню ефективних підходів до організації і проведення педагогічних досліджень різного рівня у ВНЗ з проблем національно-патріотичного виховання студентської молоді через застосування інноваційних технологій виховної роботи (*чл.-кор. В.І. Лозова*);

— виокремленню й характеристиці провідних напрямів удосконалення підготовки майбутніх учителів технологічної освіти з використанням досвіду країн Європи; удосконаленню системи ступеневої підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти на основі обґрунтування й запровадження у практику ВНЗ ефективних форм і методик підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти. Результати дослідження відображено у ряді науково-методичних рекомендацій для ВНЗ та 5 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних і зарубіжних наукометричних базах даних (*чл.-кор. Г.В. Терещук*);

— обґрунтуванню й розробленню теоретико-методичних засад формування правових цінностей учнівської та студентської молоді на сучасному етапі розвитку України, визначенню ролі правових цінностей у структурі формування особистості; виділенню характерних ознак і функцій правових цінностей у процесі життєдіяльності молоді; класифікації та характеристиці правових цінностей, актуалізованих в учнівському та студентському середовищах. Результати дослідження представлено у ряді наукових статей (*чл.-кор. В.Г. Бутенко*).

У межах цього ж напрямку завершено дослідження **“Науково-методичний супровід виховання компетентної особистості в умовах реалізації Закону України “Про освіту” в загальноосвітніх школах Прикарпатського регіону”** (чл.-кор. П.В. Лосюк), у ході якого здійснено обґрунтування та розроблення регіонального компонента змісту навчання і виховання дітей та учнівської молоді Гуцульського регіону України; виявлено, що етнологія ефективно забезпечує збереження морально-етичних норм, культури спілкування та співпраці в учнівсько-педагогічному середовищі ЗНЗ; розроблено форми і методики використання етнологічних засад, зокрема, національних коренів у Гуцульському етнографічному регіоні України при формуванні ідентичності особистості учня як українця, громадянина-патріота України. За результатами дослідження розроблено зміст і форми етнографічних засад, обґрунтовано їх місце в системі навчально-виховного процесу ЗНЗ, опубліковано посібник “Люблю тебе, Гуцульщино!”, електронний посібник “Національно-патріотичне виховання дітей і молоді на засадах етнопедагогіки” та 3 науково-методичні статті

Напрямок наукової діяльності Відділення **“Проблеми управління освітою”** охоплює питання вдосконалення управління освітою на різних рівнях в умовах реформування освітнього простору; визначення й обґрунтування провідних напрямів громадсько-державної управлінської діяльності й інноваційного розвитку та модернізації системи освіти як шляху до інтеграції освіти України в європейський і світовий освітній простір.

У 2016 р. науковцями Інституту педагогіки НАПН України продовжувалася НДР за темою **“Теорія і технології управління загальноосвітніми навчальними закладами як активними соціально-педагогічними системами”** (кер. — докт. пед. наук Л.М. Калініна), у ході якої: виявлено й охарактеризовано тенденції розвитку теорії мережевої взаємодії в освітніх системах; специфіку діяльності громадсько активних шкіл як активних соціальних складно організованих систем і управління ними; визначено: особливості організації профільного навчання в освітньому окрузі; порядок упровадження організаційно-економічного механізму інформатизації у системі ЗСО як елемента реалізації державної освітньої політики; актуалізовано розгляд сутнісних ознак ЗСО в цілому і закладу освіти зокрема як об’єктів управління: “організаційний модуль” державного управління ЗСО та механізми, що регулюють їх функціонування. Розроблено науковий підхід, згідно з яким ЗСО розглядається як державна послуга, що включає різні типи послуг (адміністративні, управлінські, освітні тощо), які потребують

стандартизації та управління. Створено: модель мережевої організації профільного навчання в освітньому окрузі сільської місцевості та механізм її упровадження; модель державно-громадського управління громадсько активною школою як активною самоорганізованою соціально-педагогічною системою; модель державно-громадського управління ЗНЗ як активною складно організованою системою у бінарній системі (управління — механізм управління); прикладну модель правового забезпечення державно-громадського управління школою. Розроблено організаційно-економічний механізм інформатизації ЗСО та методичний супровід його упровадження в практику сільських ЗНЗ як суб'єктів освітнього округу. Практичним втіленням результатів дослідження є публікація 15 науково-методичних статей.

У звітному році продовжувалося дослідження **“Психолого-педагогічні засади реалізації адаптивної функції навчання студентів у процесі фахової підготовки”** (акад. В.І. Бондар), у ході якого здійснено обґрунтування й розроблення концепції адаптивного навчання студентів як передумови реалізації компетентнісного підходу до організації фахової підготовки майбутнього вчителя у педагогічних ВНЗ; визначено й схарактеризовано сутність, структуру і принципи реалізації адаптивної функції навчання студентів у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя; дано характеристику основним пріоритетам адаптивної функції підготовки студентів до: нових умов навчання та вибору методів самоорганізації навчальної діяльності, відмінних від попередніх; майбутньої професійної діяльності в середовищі фахово-орієнтованого навчання; цілеспрямованого формування й розвитку самоадаптивності як особистісної якості майбутнього фахівця; розроблено й упроваджено у навчально-виховний процес педагогічних ВНЗ модель адаптивної функції навчання студентів і здійснено експериментальну перевірку її ефективності. Узагальнені результати дослідження склали зміст колективної монографії “Адаптивне навчання: сутність, структура, реалізація у процесі фахової підготовки вчителя” та оприлюднені у 8 наукових статях.

У 2016 р. започатковано дослідження проблеми **“Політика та методологія стандартизації вищої освіти”** (акад. В.І. Луговий), у процесі якого здійснено аналіз стану гуманізації вищої освіти і систематизацію її вітчизняного та зарубіжного досвіду, а також виокремлення тенденцій щодо стандартизації вищої освіти України, які у своїй сукупності виступають засобами забезпечення її якості. Проведено експертизу ряду міжнародних проектів: “СЗQA (2016-2019), Розвиток інтернаціоналізації досліджень через запровадження системи забезпе-

чення якості 3-го циклу в контексті європейських вимог”, “QANTUS (2013-2016), Рамка кваліфікацій для наук про навколишнє середовище в українських університетах”, “QUAERE (2015-2017), Система забезпечення якості освіти в Україні: Розвиток на основі стандартів і рекомендацій Європейської асоціації забезпечення якості” та інших.

Підсумком такої аналітичної роботи стали підготовлені матеріали до Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, опубліковано колективну монографію “Інноваційний університет: концепція становлення і розвитку”, підручник “Соціальна і гуманітарна політика”, ряд методичних рекомендацій: “Розроблення стандартів вищої освіти” і “Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти”. Результати дослідження оприлюднено більш як на 40 міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах і відображено у 10 науково-методичних статтях, розширених засіданнях Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти під час розгляду підготовленого проекту Закону України “Про освіту” та ряді парламентських слухань Верховної Ради України.

У звітному році *започатковано* дослідження **“Військово-патріотичне виховання студентської молоді в умовах освітнього простору університету”** (акад. В.Д. Будак), у ході якого проаналізовано форми і методи військово-патріотичного виховання молоді; обґрунтовано психолого-педагогічні умови і основні напрями військово-патріотичного виховання студентської молоді; розроблено критерії і показники ефективності військово-патріотичного виховання студентів в умовах навчально-виховного середовища університету; доведено, що військово-патріотичне виховання студентської молоді має забезпечити психологічну готовність молодої людини захищати Батьківщину, базуватися на духовно-моральних цінностях українського суспільства, охоплювати військово-історичну підготовку; прикладну фізичну підготовку; підготовку з основ військової служби, з основ безпеки життєдіяльності. Практичним утіленням результатів дослідження є розроблення й уведення до навчальних планів магістрів дисципліни “Національно-патріотичне виховання в закладах освіти”, її навчально-методичне забезпечення та публікація ряду науково-методичних статей.

При розробленні теми **“Теоретико-прикладні засади зовнішнього незалежного оцінювання у розбудові Національної системи моніторингу якості освіти в Україні”** (чл.-кор. О.Л. Сидоренко) визначено й обґрунтовано провідні напрями запровадження критеріального

підходу до визначення результатів зовнішнього незалежного тестування за умови ефективного використання інтелектуальних і організаційних можливостей регіонального центру оцінювання якості освіти, здійснено аналіз діяльності експертних предметних груп, створених при Харківському регіональному центрі оцінювання якості освіти, на основі якого визначено ефективність запровадженої нової моделі встановлення результатів ЗНО як одного із шляхів зростання суспільної довіри та індикатора якості освіти в Україні. Практичним втіленням результатів НДР є публікація ряду наукових статей та участь у міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

У звітному році вченими Інституту педагогіки НАПН України *розпочато* дослідження за темою **“Прогнозування розвитку загальної середньої освіти як рівневої системи”** (кер. — канд. пед. наук Д.О. Пузіков), у процесі якого обґрунтовано теоретико-методологічні засади прогнозування розвитку ЗСО: методологічні підходи, принципи прогнозування, визначення та компонентний склад прогнозного фону розвитку системи ЗСО; сукупність показників, за якими має здійснюватися означене прогнозування, визначено систему методів і засобів прогнозування розвитку системи ЗСО; виділено й обґрунтовано внутрішні й зовнішні чинники розвитку цієї системи, розроблено Концепцію прогнозування розвитку загальної середньої освіти, в якій обґрунтовано актуальність, визначено основні терміни й поняття, вихідні дані, принципи прогнозування, виділено й обґрунтовано основні характеристики процесу прогнозування розвитку означеного об’єкта та способи педагогічного прогнозування; розроблено модель прогнозування розвитку ЗНЗ, яка складається з шести компонентів, а саме: організаційно-управлінського, цільового, процесуально-діяльнісного, методичного, ресурсного й результативного. Результатом дослідження є підготовлена до публікації “Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти” та опубліковані 14 науково-методичних статей.

Окремим і суттєвим напрямом роботи Відділення є наукове керівництво, творча співпраця і науковий супровід діяльності **4-х науково-дослідних центрів**, що функціонують при Відділенні на засадах самофінансування. Науково-експериментальна робота з центрами збагачує і урізноманітнює науково-організаційну діяльність Відділення.

У 2016 р. **Науково-дослідний центр з проблем гендерної освіти і виховання учнівської та студентської молоді** (спільно з Тернопільським національним педагогічним університетом імені Во-

лодимира Гнатюка) продовжив дослідження за темою *“Реалізація гендерного підходу в освітньо-виховному просторі “навчальний заклад-родина-група” в контексті європейської моделі демократії”* (кер. — акад. В.П. Кравець). Робота спрямовувалася на розроблення і методологічне обґрунтування засад гендерного підходу та його імплементації у соціогуманітарний простір “навчальний заклад-родина-група” у контексті людиноцентристської парадигми задля прогностики вирівнювання можливостей самореалізації нової генерації громадян України в умовах євроінтеграції та формування егалітарного світогляду (гендерної компетентності, чутливості та толерантності) в учнівській та студентській молоді як демократичних стратегій мислення. Схарактеризовано проблемне поле наукових досліджень крізь призму гендеру в умовах соціально-психологічної трансформації українського суспільства; проаналізовано сучасні ефективні практики діяльності Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти ВНЗ, обґрунтовано інноваційні шляхи імплементації гендерного підходу в соціогуманітарну сферу в контексті європейської моделі паритетної демократії. Здійснено системний аналіз сучасних тенденцій гендерних досліджень як перспективної сфери міждисциплінарного дослідницького пошуку, нового осмислення понятійно-категоріального апарату, аналізу та верифікації досвіду проведення гендерного аудиту навчально-культурних закладів та гендерної експертизи навчально-методичної літератури, гендерних аспектів соціального партнерства в умовах децентралізації, місцевого самоврядування тощо. Доведено, що проблема гендеру має розглядатися нині у контексті гуманітарної складової безпеки суспільного життя, керівних принципів мирного співіснування у вільному суспільстві людей різних рас, релігій і культур, дотримання верховенства права, поваги до прав і свобод людини, людської гідності, взаємоповаги та взаєморозуміння, міжкультурного діалогу та антидискримінаційної освіти. Протягом звітного року Центр долучився до проведення акції Міжнародної кампанії “16 активних днів проти гендерного насилля”, протягом яких було реалізовано мультимедійний проект “Через коридори насилля у міжстатевих відносинах”, метою якого стало проведення бесід, інтерактивних виховних заходів з формування культури гідності в учнівській молоді ЗНЗ і ВНЗ м. Тернополя і області. Важливе місце в діяльності Центру належало проведенню соціологічного дослідження громадської думки з питань участі жінок у політичних процесах, що проводилося у Тернопільській області спільно із Сумським державним університетом та громадським об’єднанням “Жіночий консорціум України” в рамках проекту

“Побудова жіночого політичного лоббі в Україні”, ініційованого Жіночим консорціумом України за підтримки Фонду демократії ООН — The United Nations Democracy Fund.

Результати дослідження оприлюднено у 37 публікаціях, зокрема у монографії “Становлення культури життєвого самовизначення сучасної молоді: психологічна теорія і практика”, навчальних посібниках для студентів педагогічних ВНЗ “Сексуальна педагогіка”, “Основи здоров’я” та у 35 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях, матеріалах 38 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

У 2016 р. співробітники **Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства** (спільно з Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини) здійснювали дослідження за двома темами: **“Актуальні проблеми історико-педагогічного знання” та “Актуальні проблеми соціально-педагогічної теорії та практики”** (кер. — докт. пед. наук Н.М. Коляда). Центр здійснював теоретичне узагальнення важливого завдання виокремлення та розкриття проблем дитячого руху в педагогічній періодиці України 20-х — початку 30-х рр. ХХ ст. Висвітлено історію становлення та розвитку періодичних видань України в контексті політики соціального виховання у 20-х — на початку 30-х рр. ХХ ст. Проаналізовано періодичні видання (всесоюзні, всеукраїнські та регіональні) за такими групами: ідеологічна періодика, методичні видання для організаторів дитячого руху, педагогічна преса та молодіжна періодика. Досліджувалися наступні наукові проблеми: полікультурна освіта у працях українських і зарубіжних вчених; науково-педагогічна та реформаторська діяльність Петера Петерсена (1884—1952 рр.); виховання морально-ціннісних і патріотичних орієнтирів у молоді богословами-просвітниками в період українського бароко; соціально-правова підтримка особистості в сучасному українському суспільстві; виховання патріотичних почуттів у дітей і лінгводидактичні основи розвитку мислення дитини у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського; становлення Львівського університету в період українського бароко; проблема польської мови в історії розвитку освіти на українських землях у ХVІІІ ст. та ін. За результатами досліджень: організовано та проведено 13 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, симпозіумів і круглих столів; опубліковано 5 монографій, зокрема: “Проблеми дитячого руху в педагогічній періодиці України (20 — початок 30-х рр. ХХ ст.)”, “Всеукраїнський Пролеткульт: освітньо-просвітницька та культуротворча діяльність (1917—1932)”, “Організаційно-педагогічні засади ліквідації

неписьменності в Україні в 1920–1927 роках” та ін., 18 навчальних посібників та 86 науково-методичних статей у вітчизняних і зарубіжних виданнях; здійснено підготовку матеріалів до бібліографічного видання — покажчика закоординованих тем дисертаційних досліджень зі спеціальності 13.00.05 (2004–2016 рр.); підготовлено матеріали до бібліографічного видання — покажчика закоординованих тем дисертаційних досліджень зі спеціальності 13.00.01 (1995–2016 рр.); видано 2 номери часопису “Історико-педагогічний альманах” (гол. ред. — акад. О.В. Сухомлинська).

У звітному році дослідження **“Теоретичні та методичні засади різновекторності інноватики у вихованні: досвід, реалії, перспективи” Науково-методичного центру інноваційних технологій виховного процесу НАПН України та Рівненського державного гуманітарного університету** здійснювалося за держзамовленням МОН України (кер. — докт. пед. наук О.Б. Петренко). У його ході обґрунтовано та розроблено систему інноваційних технологій в освіті — середній, позашкільній, вищій. Ученими Центру проаналізовано теоретичні положення досліджуваної проблеми і досвід інноваційної практики в системі освіти; виявлено суперечності між потребами в інноваційних змінах у вихованні та реальним станом розгортання інноваційних процесів; визначено предметне поле дослідження; здійснено історико-педагогічну рефлексію досвіду впровадження інноваційних процесів. Результати НДР упроваджено в навчальний процес Рівненського державного гуманітарного університету (лекційний курс з “Історії педагогіки”, навчально-методичні комплекси “Теорія і методика виховання”, “Інноваційна діяльність класного керівника”, “Гендерний підхід в освіті й вихованні”).

У звітному році Центр всебічно сприяв розробленню і впровадженню у практику роботи різних типів навчальних закладів різновекторних інноваційних виховних технологій, зокрема: “Інноваційні технології громадянського і національно-патріотичного виховання студентської молоді”; “Соціальний потенціал студентської молоді”; “Роль засобів масової комунікації у формуванні особистості учня”; “Формування громадянської компетентності в умовах полікультурного середовища”; “Особливості організації виховного процесу в умовах закритого поліетнічного соціуму”, “Виховання національного самоствердження в учнівській молоді”, “Формування освітньо-виховного простору сільської школи Поліського регіону” та ін. Розпочато розроблення науково-методичного супроводу інноваційного виховного процесу (психолого-педагогічна діагностика, методичні рекомендації, кон-

спекти виховних заходів, навчально-методичні посібники). З метою системного і більш глибокого упровадження результатів науково-дослідної роботи Центру його співробітники були організаторами та учасниками 26 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій; розробниками ряду науково-методичних матеріалів і навчальних програм, представлених на власному електронному сайті, завдяки чому було проведено першу в РДГУ Всеукраїнську Інтернет-конференцію “Використання інформаційних технологій у сучасному виховному процесі”; опубліковано монографію “Виховання національного самоствердження в учнівській молоді” та розділ колективної монографії “Спадщина В.О. Сухомлинського — джерело сучасної педагогічної науки і практики”, підручник “Виховання національного самоствердження в учнівській молоді: теорія і методика” і 74 наукових статті у вітчизняних і зарубіжних фахових та наукометричних виданнях, а також 2 номери фахового збірника наукових праць НМЦ Рівненського державного гуманітарного університету “Іноватика у вихованні”.

У **Науково-дослідному центрі з проблем соціальної педагогіки та соціальної роботи НАПН України та ЛНУ імені Тараса Шевченка** (кер. — докт. пед. наук С.Я. Харченко) основними напрямками науково-дослідної роботи у 2016 р. були: теоретико-практичні дослідження із соціальної педагогіки і соціальної роботи та науково-методичний супровід соціальних проектів. У межах реалізації першого напрямку було завершено НДР за темою: **“Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів”**, за результатами якої визначено й схарактеризовано технологічний компонент (навчально-виховний зміст, традиційні й інноваційні форми, методи і засоби профілактики наркоманії серед молоді) системи соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних на регіональному й загальноукраїнському рівнях; розроблено й упроваджено науково-практичний інструментарій для діагностики рівня ресоціалізованості наркозалежних і програму підготовки майбутніх соціальних педагогів до ресоціалізаційної діяльності наркозалежних. За результатами дослідження опубліковано методичний посібник **“Соціально-педагогічна профілактика наркоманії серед підлітків групи ризику”** та 16 науково-методичних статей.

У 2016 р. співробітники Центру продовжували здійснювати дослідження за комплексними науковими темами: **“Зміст і технологія соціально-педагогічної діяльності з дітьми групи ризику”** і **“Теоретико-методичні основи змісту й технології навчання студентів**

соціальної роботи”, у ході яких теоретично обґрунтовано та розкрито: структурні компоненти системи соціально-педагогічної роботи щодо превенції соціального сирітства на рівні територіальної громади міста, яка складається з конкретних напрямів, змісту, технологій (форм, методів, етапів) превентивної діяльності; науково-методичного інструментарію з превенції соціального сирітства, практичної взаємодії суб’єктів громади зі створення соціально-підтримуючого середовища в межах міської територіальної громади. Підготовлено програму впровадження системи соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних осіб. Розроблено й упроваджено у практику: тренінгову програму: “Превенція соціального сирітства в умовах територіальної громади міста: активізація діяльності суб’єктів громади”; соціально-просвітницький (практико-орієнтований) тренінг “Технології соціально-педагогічної превенції соціального сирітства на рівні територіальної громади”; тренінговий модуль для біологічних батьків “10 кроків реінтеграції (входження) дитини-вихованця інтернатного закладу в біологічну сім’ю”.

У межах другого напрямку співробітники Центру вже четвертий рік поспіль продовжують реалізацію Міжнародного проекту “Програма підтримки сімей та захисту прав дітей “СОС Дитяче Містечко” Міжнародної благодійної організації SOS-Kinderdorf International, Австрія. Цей проект діє в рамках впровадження “СОС — дитячих містечок”: програмної політики “Дитина в центрі уваги”, політики формальної освіти “Навчання для життя” та політики захисту дитини “Безпека дитини-справа всіх і кожного”. З метою досягнення вагомого соціального результату у процесі здійснення цих проектів розроблено науково-методичний супровід пілотного проекту щодо розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, або таких, які мають ризик втратити батьківське піклування. Окреме місце у роботі Центру посідають питання психологічної реабілітації та соціальної допомоги сім’ям, які потрапили у складні життєві обставини, та сім’ям внутрішньо переміщених осіб із зони проведення АТО, а також сім’ям із дітьми, що залишилися на окупованій території. У 2016 р. Центром продовжено науково-методичний супровід соціальних проектів: “Укріплення громад для забезпечення потреб вразливих сімей на півночі Луганської області” (за підтримки ЮНІСЕФ) та “Надання кваліфікованих соціально-психологічних послуг внутрішньо переміщеним дітям та сім’ям у Старобільську та Сєверодонецьку Луганської області” (за підтримки Уряду Японії та Програми розвитку ООН в Україні).

У процесі науково-методичного супроводу соціальних проектів було розроблено й апробовано: технології виявлення та дослідження потреби

сімей з дітьми, які мають статус внутрішньо переміщених осіб; місцевих сімей з дітьми з числа тих, що опинились у складних життєвих обставинах; сімейних форм виховання; технології роботи з сім'ями, які мають статус внутрішньо переміщених осіб, місцевими сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах; технології соціального супроводу в роботі з сімейними формами виховання; технологію соціально-психологічної адаптації студентів-переселенців до навчання у ВНЗ. Технологічний аспект проведених наукових досліджень відображено у двох навчально-методичних посібниках: “Теоретико-методичні проблеми соціальної педагогіки і соціальної роботи”, “Соціально-педагогічна профілактика наркоманії серед підлітків групи ризику” та у 29 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

Упродовж 2012–2016 рр. наукова та науково-організаційна діяльність Відділення здійснювалась за тематичними планами науково-дослідної роботи 12 дійсних членів і 16 членів-кореспондентів (після виборів 2016 р. — 15 дійсних членів і 18 членів-кореспондентів) НАПН України, Інституту проблем виховання НАПН України (8 лабораторій), Інституту педагогіки НАПН України (4 відділи), Педагогічного музею України (до 2015 р.), Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського та установ, які діють на засадах самофінансування, — Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства (спільно з Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини), Науково-дослідного центру проблем соціальної педагогіки і соціальної роботи (спільно з Луганським національним університетом імені Тараса Шевченка), Науково-дослідного центру проблем гендерної освіти і виховання учнівської та студентської молоді (спільно з Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка), Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства (спільно з Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини) та Науково-методичного центру інноваційних технологій виховного процесу (спільно з Рівненським державним гуманітарним університетом).

Протягом останніх 5 років Відділення було ініціатором і брало активну участь у розробленні та реалізації програм і планів загальнодержавного рівня, спрямованих на гуманізацію та демократизацію життєдіяльності дитини у сучасних соціокультурних вимірах, змісту і форм національно-патріотичного виховання дітей і молоді, підготовку до захисту батьківщини, зокрема: Національного плану дій щодо реалізації конвенції ООН про права дитини на період до 2016 року,

Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті, Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів Національної академії педагогічних наук України з виконання Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, Основних напрямів досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні, Основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України, Програми спільної діяльності МОН та НАПН України тощо.

Виконуючи завдання, визначені цими документами, Відділення зосереджувало головну увагу на виконанні планів науково-дослідної й науково-організаційної роботи його членів і підвідомчих установ. До найбільш вагомих наукових і соціально значущих результатів досліджень, здійснених у Відділенні за останні 5 років, належить:

— розширення науково-організаційної й експериментально-прикладної роботи з розв'язання філософсько-культурологічних проблем розвитку людини в умовах суспільства знань, обґрунтування теоретико-методологічних засад сучасної філософії освіти та розроблення найперспективніших напрямів міждисциплінарних досліджень, і в першу чергу світоглядних, парадигмальних засад побудови й функціонування освітнього процесу як важливої структурної складової нового наукового напрямку “Освітологія” — інноваційного міждисциплінарного підходу до наукових досліджень сфери освіти в Україні; характеристика концептуальних підходів і провідних напрямів побудови сучасного історичного знання про динаміку цивілізаційної парадигми розвитку українського суспільства в його історичній ретроспективі й за умови врахування сучасних світових глобалізаційних тенденцій та екстраполяції їх наслідків на загальнодержавні суспільні процеси (акад.: В.Г. Кремень, В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, чл.-кор.: О.О. Рафальський, Є.М. Суліма);

— вивчення історичного розвитку педагогічної науки, що складається з двох взаємопов'язаних підсистем: науковознавчої дисципліни, яка розглядає методологічні проблеми педагогіки, та історії освітніх практик, педагогічних персоналій тощо, де вивчаються власне педагогічні явища й процеси, результатом яких є з'ясування історико-педагогічних і соціально-педагогічних передумов і провідних чинників розвитку та станов-

лення сучасної української освіти, систематизація і комплексний аналіз змісту шкільної освіти у країнах Європейського Союзу й інших країн і дослідження процесів становлення автономії в європейській школі як важливого складника гуманізації управління середньою освітою й запровадження цього досвіду в процеси децентралізації управління вітчизняною освітньою системою, що є важливим ресурсом у процесі створення прогресивної децентралізаційної освітньої політики в Україні (виконавці — співробітники Інституту педагогіки НАПН України та члени Відділення: акад.: О.В. Сухомлинська, М.В. Мельниченко, І.Ф. Прокопенко, чл.-кор.: В.О. Балух, В.І. Євдокімов, Г.В. Терещук);

— обґрунтування й розроблення технологій виховання дітей та учнівської молоді у навчальних закладах різних рівнів і типів, що охоплюють дошкільня, початкову і середню школу та позашкільні навчальні заклади, як конкретизація і технологізація теоретичних і дослідницьких пошуків, які є пріоритетними у Відділенні: розроблення й запровадження у практику сучасних виховних технологій морально-патріотичного, художньо-естетичного, екологічного і трудового виховання дітей та молоді; удосконалення змісту, форм і методів формування готовності дітей до навчання в школі в умовах дитячого садка і сім'ях різного типу, їх взаємодія у вихованні дитини, підготовки батьків до виконання виховних ролей; дослідження процесів соціалізації учнівської і студентської молоді в різних навчально-виховних закладах, учнівських і молодіжних об'єднаннях і організаціях; створення ефективних методик соціально-педагогічної реабілітації дітей в умовах інтернатних закладів, дитячих будинків сімейного типу; обґрунтування соціально-педагогічних умов профілактики девіантної поведінки учнів у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи; розгляд проблем підготовки старшокласників до професійного самовизначення, фізичного виховання школярів як в умовах навчального закладу, так і в позакласній і позашкільній навчально-виховній роботі, розроблення здоров'язберігаючих технологій та їх науково-методичне забезпечення (виконавці — співробітники Інституту проблем виховання НАПН України та члени Відділення: акад.: І.Д. Бех, В.С. Курило, В.Г. Кузь, чл.-кор.: В.Г. Бутенко, А.М. Бойко, В.М. Хайруліна);

— розроблення концептуальних засад, провідних напрямів, змісту і науково-методичного забезпечення організації і здійснення національно-патріотичного і військово-патріотичного виховання дітей та молоді як складової загальновиховного процесу навчальних закладів різних типів, їх екстраполяція у змістові конструкції Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Плану дій щодо реалізації

лізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016—2020 роки та Заходів Національної академії педагогічних наук України з виконання Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на 2016 — 2020 роки (виконавці — співробітники Інституту проблем виховання НАПН України та члени Відділення: акад.: І.Д. Бех, В.Д. Будак);

— розроблення й упровадження у практику концепцій, теоретичних підходів і технологій управління закладами освіти різних типів і рівнів, в яких особливо інтенсивно впродовж останніх років здійснюються реформаційні процеси; упровадження критеріального підходу до визначення результатів зовнішнього незалежного тестування за умови ефективного використання інтелектуальних та організаційних можливостей регіональних центрів оцінювання якості освіти (виконавці — співробітники Інституту педагогіки НАПН України та члени Відділення: акад.: В.І. Бондар, В.І. Луговий, чл.-кор. О.Л. Сидоренко);

— характеристика провідних тенденцій і закономірностей розвитку освітньо-виховного змісту, форм і методів навчання та виховання дітей сільської школи Західного регіону України, зокрема Гуцульщини, на основі втілення надбань народної педагогіки; розроблення й експериментальна апробація навчально-виховних технологій, які підсилили ефективність практичної спрямованості авторської дидактично-методичної моделі сучасної сільської школи та моделі особистісного розвитку дитини в контексті духовно-моральної культури українського народу (чл.-кор. П.В. Лосюк);

— розроблення й упровадження теоретичних, науково-методичних, організаційних і технологічних засад інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського з урахуванням посилення ролі галузевого бібліотечного комплексу, створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу, модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України і НАПН України та створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України (виконавці — співробітники ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського та член Відділення чл.-кор. Л.Д. Березівська);

— методологічне обґрунтування і розроблення засад гендерного підходу та його імплементації у соціогуманітарний простір “навчальний заклад-родина-громада” в контексті людиноцентристської парадигми задля прогностики вирівнювання можливостей самореалізації нової генерації громадян України в умовах євроінтеграції і формування егалітарного світогляду в учнівської та студентської молоді як демокра-

тичних стратегій мислення; аналіз сучасних ефективних практик діяльності мережі осередків гендерної освіти ВНЗ, інноваційних шляхів імплементації гендерного підходу в соціогуманітарну сферу в умовах соціально-психологічної трансформації українського суспільства у контексті європейської моделі паритетної демократії (кер. — докт. пед. наук О.М. Кікінежді та член Відділення акад. В.П. Кравець);

— теоретичне узагальнення, систематизація та аналіз проблем розвитку педагогічного краєзнавства і дослідження науково-просвітницької діяльності педагогів і культурних діячів минулого, педагогічно-просвітницької діяльності громадських організацій України (друга половина XIX — початок XX ст.); цілісне і системне розкриття соціально-педагогічних засад дитячого руху в педагогічній періодиці України 20 — початку 30-х рр. XX ст.; висвітлення історії становлення та розвитку періодичних видань України в контексті політики соціального виховання цього історичного періоду; виховання патріотичних почуттів у дитинстві в педагогічній спадщині Василя Сухомлинського (виконавці — співробітники НДЦ педагогічного краєзнавства, кер. — докт. пед. наук Н.М. Коляда);

— теоретико-методичне обґрунтування та розроблення системи інноваційних технологій у системі освіти — середньої, позашкільної, вищої, упровадження у практику діяльності різних типів навчальних закладів різновекторних інноваційних технологій виховного процесу: “Інноваційні технології громадянського і національно-патріотичного виховання студентської молоді”; “Соціальний потенціал студентської молоді”; “Роль засобів масової комунікації у формуванні особистості учня”; “Формування громадянської компетентності в умовах полікультурного середовища”; “Особливості організації виховного процесу в умовах закритого поліетнічного соціуму” (кер. — докт. пед. наук О.Б. Петренко);

— теоретико-практичне дослідження проблем соціальної педагогіки і соціальної роботи та науково-методичного супроводу соціальних проєктів із розроблення теорії і практики соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів, спрямованої на локалізацію явища наркозалежності молоді на суспільному рівні; змісту і технологій соціально-педагогічної діяльності з дітьми групи ризику, теоретико-методичних основ змісту й технології навчання студентів соціальної роботи (виконавці — співробітники НДЦ проблем соціальної педагогіки та соціальної роботи, кер. — докт. пед. наук С.Я. Харченко).

— просвітницька й науково-дослідницька діяльність Педагогічного музею України — центру музейної педагогіки, що здійснював (до 2015 р.) значну наукову роботу в отриманні нових історико-педагогічних знань, спрямовував свою роботу на збереження, комплектування, систематизацію та дослідження фондів, наукову інтерпретацію і презентацію історії й сучасного стану вітчизняної освіти та педагогічної думки; виконував функції музейної комунікації через науково-організаційну роботу і демонстрацію художньо оформлених музейних предметів і колекцій, а також здійснював масову науково-освітню роботу, що мала на меті долучення учнівської і студентської молоді, учителів ЗНЗ, викладачів ВНЗ, педагогічної громадськості до пам'яток всесвітньої і національної культурно-освітньої і педагогічної спадщини (співробітники Педагогічного музею України, кер. — канд. пед. наук О.П. Міхно).

У 2012–2016 рр. Відділення приділяло значну увагу широкому оприлюдненню результатів здійснених досліджень у періодичній пресі, зокрема у “Педагогічній газеті” і на сторінках часописів, що випускає Відділення, серед яких: “Історико-педагогічний альманах” (гол. ред. — акад. О.В.Сухомлинська), “Світ виховання” (гол. ред. — акад. І.Д.Бех).

За п'ять останніх років науковці Відділення та його науково-методичних центрів опублікували 77 монографій, 12 підручників, 161 навчальний і методичний посібник, 62 навчальні програми, 18 концепцій, довідників і нормативно-правових документів, понад 12,5 тис. наукових й науково-методичних статей, інструктивно-методичних матеріалів.

II.2.

Відділення психології, вікової фізіології та дефектології

Науково-дослідна і науково-організаційна діяльність Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України у 2016 р. здійснювалася 28 членами Академії та співробітниками наукових установ, віднесених до Відділення: Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (15 лабораторій — 17 НДР, Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (9 лабораторій — 9 НДР), Інституту спеціальної педагогіки НАПН України (8 лабораторій — 8 НДР), Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи (2 лабораторії — 3 НДР). Відповідно до тематичних планів наукових досліджень члени Відділення та наукові

колективи віднесених до нього підвідомчих установ виконували 65 досліджень за 9 науковими напрямками (з них 28 НДР виконувались дійсними членами і членами-кореспондентами Відділення, серед яких 9 розпочато, 9 завершено, 10 перехідних), 37 досліджень виконували наукові колективи підвідомчих установ Академії, віднесених до Відділення, серед яких 13 розпочатих НДР, 7 завершених і 17 перехідних. Усього у 2016 р. завершено 7 досліджень (5 фундаментальних, 2 прикладних), що фінансувалися з бюджету НАПН України: 1 — в Інституті психології ім. Г.С. Костюка, 4 — в Інституті соціальної та політичної психології, 2 — в Українському науково-методичному центрі практичної психології і соціальної роботи.

Науково-дослідна робота Відділення протягом 2016 р. спрямовувалася на розв'язання актуальних задач психологічної науки. Пріоритетною залишалася тематика щодо пошуку шляхів вирішення проблем гармонізації цілісного психічного розвитку особистості, її навчання та виховання в умовах реформування освіти та трансформації суспільства. Вирішення окресленого кола проблем вимагало від учених Відділення зосередитися на з'ясуванні загальних закономірностей формування психіки в онтогенезі; на розкритті детермінації функціонування, збагачення та переходу на нові рівні розвитку психологічної організації особистості; на знаходженні умов узгодженості (гармонійності) її динамічних характеристик і визначенні психологічних механізмів соціально детермінованої життєдіяльності особистості. Необхідність відгуку на надзвичайно актуальні виклики суспільних запитів, пов'язаних із суспільно-політичною кризою, військовим конфліктом на Сході України, диктувала свої пріоритети у науково-дослідній роботі, проте це не зменшило зусилля вчених щодо розв'язання традиційних завдань: здійснення соціально-психологічного супроводу освітніх реформ; розроблення та апробації інноваційних моделей організації й методичного забезпечення діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій системи освіти тощо.

Окремий напрям досліджень науковців Відділення впродовж звітнього року, представлений науково-методологічним забезпеченням реформування змісту освіти дітей з особливими потребами, у тому числі інвалідів, оновлено з урахуванням сучасних соціокультурних реалій. Проведено теоретико-експериментальний аналіз проблем розвитку дітей з особливими потребами, зокрема, особлива увага приділялася корекційно-розвитковій діяльності як необхідної складової освіти усіх категорій дітей з особливими потребами. Теоретичні та методичні засади корекційно-розвиткової роботи покладено в основу

розроблення сучасного модернізованого програмно-методичного забезпечення навчання дітей різних вікових груп.

У 2016 р. традиційно перед членами і науковими колективами Відділення стояли стратегічні завдання досягнення високого рівня наукових досліджень та спрямування їх в інноваційне русло. Основні результати досліджень подано за напрямками і означеними проблемами.

За напрямом **“Теоретико-методологічні засади психологічної науки”** виконувалось 10 НДР, із них завершено — 5, перехідних — 5.

У межах проблеми **“Теоретико-методологічні засади історико-психологічного дослідження, становлення та розвиток психологічної думки в Україні”** завершено дослідження за темою **“Особливості становлення і розвитку форм соціально-психологічного мислення”** (кер. — докт. держ. упр-ня О.В. Суший), за результатами якого відстежено траєкторії та напрями розвитку вітчизняного соціально-психологічного знання, що сформуvalи категоріальний апарат і змістове поле сучасної соціально-психологічної дисципліни. Обґрунтовано історіографічний канон у соціальній психології як однієї з наукових форм соціально-психологічного мислення (СПМ). Розроблено модель громадянської освіти в школі, що постає як новий проект української національної школи з оновленими суб’єкт-вчинковими пріоритетами, відповідні методики формування громадянської позиції учнівської молоді. Концептуалізовано формопрояви і виявлено механізми функціонування окремих позанаукових і проміжних форм СПМ (звичайних, міфологічних, ідеологічних і психотерапевтичних). Створено технологію моніторингу стану історіографії соціальної психології. Сформовано базу даних про наукові центри та вчених, які розробляють проблеми соціальної психології в Україні. Виявлено закономірності, тенденції розвитку та взаємодії основних форм СПМ, розкрито евристичний потенціал СПМ для розв’язання різних завдань суспільної практики і навчально-виховного процесу.

Чільне місце у межах зазначеної теми займає науковий доробок чл.-кор. М.М. Слюсаревського, представлений концептуалізацією понять “соціально-психологічне мислення” та “форма соціально-психологічного мислення”. Соціально-психологічне мислення визначено як мисленнєві дії, спрямовані на пізнання та опанування психічних явищ, котрі зумовлюються історичною та культурною єдністю людей, їхньою взаємодією, спільною діяльністю і виявляються в особливостях індивідуальної, групової та міжгрупової поведінки. Форму соціально-психологічного мислення визначено як певну сукупність історично змінних і водночас відносно сталих способів організації процесів піз-

нання та освоєння відношень соціально-психологічної реальності. Побудовано класифікаційно-генетичну модель форм соціально-психологічного мислення, що охоплює: а) донаукові форми; б) позанаукові (повсякденні, міфологічні, езотеричні, фольклорні, літературно-мистецькі); в) протонаукові (мається на увазі переважно філософія стародавнього світу, середньовіччя та почасти нового часу); г) наукові (внутрішньодисциплінарні, субдисциплінарні та іншодисциплінарні); д) ті форми соціально-психологічного мислення, які посідають проміжне місце між науковими та позанауковими (до них віднесено ідеологічно та психотехнологічно зорієнтовані форми). Запропонована класифікаційно-генетична модель не лише розв'язує завдання власне класифікації форм соціально-психологічного мислення (поділяє їх на відповідні роди, види та підвиди), а й певною мірою вказує на генезис цих форм (наприклад, на перехід донаукових у протонаукові та позанаукові, протонаукових — у наукові тощо).

За результатами дослідження опубліковано 213 наукових праць, серед яких 10 монографій, розділи до 3-х колективних монографій та 2-х аналітичних доповідей, 2 навчальних посібники, 2 брошури та 139 наукових статей.

Тривало дослідження за темою **“Становлення базових парадигм української психології”** (кер. — докт. психол. наук В.В. Турбан), у ході якого узагальнено провідні тенденції та закономірності історичного становлення базових парадигм української психології у науковому просторі України. Розроблено концептуальну схему, за якою дослідження становлення та розвитку базових парадигм української психології розглядалися за п'ятьма напрямками: психологічні судження в рамках релігійної філософії (релігійна й академічно-релігійна парадигма); парадигма активної особистості, розкрита в психології діяльності (парадигма психології діяльності); парадигма визначальності інтроспекції, запропонована в теорії Сергія Рубінштейна (парадигма суб'єктності Рубінштейна); парадигма “бунтівної людини” — екзистенціальна (гуманістична) психологія (гуманістична парадигма), а також, постнекласична парадигма в українській психології. Обґрунтовано доцільність цих парадигм, у рамках яких відбувалося становлення психології в Україні.

Дослідниками опубліковано 22 наукові статті.

Один із аспектів проблеми **“Теоретико-методологічні засади реалізації гуманізаційної функції психологічної науки і практики в суспільному житті й освіті”** продовжував вивчатися у межах НДР **“Системність психологічного знання на сучасному етапі його роз-**

витку” (кер. — чл.-кор. Г.О. Балл), у процесі якої схарактеризовано становлення й розвиток системного підходу у психології, вплив на цей процес системних концепцій, опрацьованих на матеріалі біологічних і технічних наук. У контексті системного підходу окреслено можливості підвищення ступеня системності людинознавчих знань, базовані на концепції раціогуманізму. Висвітлено системні концепції для опису психіки в цілому та її окремих складових. Запропоновано теоретико-множинний метод опису психічних процесів і схарактеризовано принципи його застосування.

За результатами дослідження опубліковано 11 наукових статей.

За проблемою **“Теоретико-методологічні засади загальної та когнітивної психології”** у 2016 р. завершено дослідження **“Соціальні діалоги у вимірах когнітивного спілкування”** (кер. — докт. психол. наук О.М. Кочубейник). Науковий доробок дослідників представлено створеною психологічною теорією соціального діалогу, що трактує останній як практику комунікативного суспільства, спрямовану на конструювання соціорелевантних тенденцій суспільного життя і забезпечення узгодженості інтерсуб’єктивно значущих взаємодій. Розроблено модель архітекτονіки соціального діалогу, що пояснює особливості його динаміки через специфіку інтеракцій енкратичних (провладних) та акратичних (поза- та противладних) дискурсів. Поглиблено розуміння змісту характеристик соціального діалогу з урахуванням його когнітивної (взаємний обмін інформацією), інтенційної (бажання, волевиявлення, цілі) й прагматичної (засоби вирішення нагальних суспільних проблем) складових. Описано комунікативні стратегії та комунікативні тактики у просторі діалогу, виявлено низку когнітивних ефектів, які можуть перешкоджати вибору підтримуючої аргументації іншого учасника в процесі діалогічної взаємодії. Визначено систему критеріїв, за якими оцінюється успішність перебігу діалогічної взаємодії, описано механізми дискурсу, що організують площину діалогу, виокремлено умови успішного розгортання діалогічної взаємодії. Розроблено модель тематичної структуризації дискурсу в міжконфесійній комунікації. Запропоновано двокомпонентну модель соціально-психологічного простору поколінь і відповідний концепт ментальної системи поколінної спільності, який об’єднує соціальні позиції (ентелехії) поколінь, що визначають статус поколінь у суспільстві і регламентують поведінку відповідно до умов і ситуацій життєдіяльності, та габітус (досвід), котрий постає як соціально-психологічна характеристика покоління в культурно-історичному контексті. Запропоновано типологію авторської інтенційності діалогічної взаємодії суб’єктів спілку-

вання в освітній сфері. Розроблено модель функціонування процесу діалогічної партиципації у просторі освіти, що веде до взаєморозуміння між суб'єктами комунікативної взаємодії на основі паритетної спільної участі в трансформації соціального середовища. Обґрунтовано доцільність використання технології “Парадигми позитивних змін” і SWOT-аналізу для конструювання форм діалогу, що забезпечують ефективну комунікативну взаємодію між суб'єктами спілкування у просторі освіти.

Дослідниками опубліковано 99 наукових праць, серед яких монографія, посібник.

У межах проблеми **“Психологічні механізми і педагогічні умови стимулювання і гармонізації процесу саморозвитку особистості та її становлення як відповідального суб'єкта життєтворчості”** завершено дослідження за темою **“Самопроектування особистості у дискурсивному просторі”** (кер. — акад. Н.В. Чепелева). Ученими розроблено концепцію самопроектування особистості у дискурсивному просторі, що базується на постнекласичній методологічній парадигмі. Зокрема, запропоновано тлумачення самопроектування як процесу збагачення й трансформації смислового простору особистості, який спирається на соціокультурні концепти, що організують особистісний досвід. Показано, що основою самопроектування є спрямованість особистості на власний розвиток. Обґрунтовано, що основним механізмом саморозвитку є особистісно орієнтовані практики, які актуалізують процеси особистісного зростання. Схарактеризовано провідні стратегії реалізації особистого проекту, основні його види, а також типи дискурсивних практик, в яких вони можуть створюватися та реалізуватися. Визначено основні етапи самопроектування особистості та особливості побудови особистісного проекту як сюжету можливої історії, що базується на переосмисленні життєвого досвіду з метою усвідомлення особистісного потенціалу розвитку. Визначено особливості процесу самопроектування особистості на різних етапах розвитку та у різні вікові періоди залежно від способу прийняття та розв'язання основних життєвих і смислових завдань, які постають перед людиною впродовж її життя. Схарактеризовано психологічні особливості процесу саморозуміння та самопроектування особистості у кризових життєвих ситуаціях. Виявлено психологічні закономірності процесу самопроектування особистості у дискурсивному соціальному та індивідуальному просторах.

За результатами виконання НДР опубліковано 165 наукових праць, серед яких монографія та 135 наукових статей (із них 36 — у фахових

наукових виданнях, 26 — у зарубіжних, 22 — у виданнях, що входять до наукометричних баз даних).

Окреме місце у розв'язанні зазначеної проблеми посідає завершене дослідження **“Філософські проблеми становлення екологічної свідомості молоді України”** (акад. А.В. Толстоухов), за результатами якого всебічно розглянуто сучасний стан філософського осмислення нагальних проблем становлення екологічної свідомості; окреслено концептуальні засади розвитку екологічної свідомості молоді в Україні. Визначено провідні тенденції змін у природних і соціальних умовах життєдіяльності сучасної української молоді; описано становлення екологічної свідомості за чотирма основними напрямками. Виокремлено базові характеристики нового мислення (еколого-орієнтованого) як структурного компонента екологічної свідомості молоді. Виявлено та описано характеристики екологічності в компонентах свідомості особистості, врахування яких дозволить по-новому формувати екологічну свідомість і способи поведінки молодих українців.

За підсумками дослідження опубліковано 3 статті у фахових виданнях і підготовлено до друку розділи до колективної монографії.

Завершено дослідження за темою **“Феномен природи людини у філософських і психологічних вченнях ХХ — початку ХХІ століття”** (чл.-кор. П.І. Гнатенко). Ученим досліджено проблему природи людини у творчості Фройда, Адлера, Франкла, Хайдеггера, Сартра, Фрома та інших представників філософської і психологічної антропології сучасності. Встановлено, що спільною для них є проблема людини, її існування у світі. Показано, що для ХХ ст. характерним є нове розуміння людини та її меж. Це й ідея цілісного знання про людину, що поєднує конкретно-наукове і філософське начала і породила філософську антропологію, й ідея споконвічного існування сутності людини, що стала однією з основ філософії екзистенціалізму, й ідеї рівної цінності особистості та суспільства, а також співтворчої єдності людини і Бога, на основі яких розвивається персоналізм. Проте спільним для них усіх є питання про сенс і цінності життя, в ієрархії яких соціально-етичні, ціннісні питання є у центрі уваги. Виявлено, що лише набуваючи істинного сенсу існування, людина виходить за свої межі і здатна особистісно розкритися світу. Вироблено методологічні критерії дослідження природи людини, що зумовило об'єктивний аналіз цього феномену.

За результатами дослідження опубліковано 2 статті у фахових виданнях.

У межах зазначеної проблеми тривало дослідження **“Методологічні закономірності формування автентичності фахівців соціономічних професій”** (кер. — канд. психол. наук В.Л. Зливков). За звітний

період визначено індикатори високого рівня автентичності особистості, з'ясовано особливості вираженості її компонентів. Схарактеризовано кризу автентичності як психологічного феномену, пов'язаного із трансформацією всіх сфер життєдіяльності людини. Схарактеризовано особливості перебігу криз автентичності фахівців різних спеціальностей, зокрема педагогів, лікарів і військовослужбовців. Виявлено, що провідними діалого-культурологічними чинниками автентичності фахівця є: настановлення та здатність до інтенсивного і змістово насиченого діалогічного спілкування щодо провідних проблем професії; втілення перебігу та результатів діалогу у культуротвірній активності.

Дослідниками опубліковано 15 наукових статей.

Розроблення проблеми **“Методологічні засади психологічної культури та автентичності фахівця”** тривало у межах перехідної НДР **“Особливості формування психологічної культури працівників освіти в інформаційному суспільстві”** (кер. — докт. психол. наук Н.В. Пророк). За звітний період визначено основні зовнішні та внутрішні чинники психологічної культури працівників освіти в інформаційному суспільстві; схарактеризовано психологічні особливості сучасного педагогічного дискурсу; з'ясовано особливості психологічної культури педагога, вихователя та психолога під час їхньої роботи з різними категоріями дітей, постраждалими від військового конфлікту на Сході України; виокремлено особливості процесу надання психологічної допомоги в умовах військового конфлікту.

За результатами дослідження опубліковано 21 наукову статтю.

Окреме місце у тематиці досліджень за цим напрямом займає дослідження **“Методологічні проблеми психологічного знання”** (чл.-кор. М.В. Костицький), під час виконання якого тривало вивчення та окреслення кола методологічних проблем психологічного знання; узгодження та систематизація категоріального апарату, мови психологічної науки; аналіз етапів, процедури наукового дослідження; роз'яснення, доведення експериментальних даних, їх втілення у практику. Здійснено наукове обґрунтування та проектування методів і технологій практичної діяльності. З'ясовано значення методології для психології та рівневу ієрархію структурування методологічного простору психологічної науки.

Дослідниками опубліковано 19 наукових статей.

За напрямом **“Психологія особистості. Соціальна психологія”** виконувалося 12 досліджень, з них розпочато — 6, завершено — 3, перехідних — 3.

З проблеми **“Психологічні передумови, закономірності та механізми розвитку особистості в сучасних суспільно-історичних умовах”**

у звітному році започатковано дослідження за темою **“Психологічні технології самодетермінації розвитку особистості”** (кер. — докт. психол. наук Л.З. Сердюк), за результатами якої розроблено концепцію дослідження самодетермінації розвитку особистості як цілісного феномена, основними складовими якого є: особистісна автономія, життєві смисли та цінності, самоствалення, самоефективність, які є основою самореалізації особистості, її життєстійкості та психологічного благополуччя. Здійснено теоретико-методологічний аналіз компонентів феномена самодетермінації особистості. Визначено сутність та ресурси життєстійкості та самореалізації особистості як психологічної основи її самодетермінації; виокремлено основні складові процесу самореалізації. Обґрунтовано методи дослідження, визначено його психодіагностичний інструментарій та алгоритм.

За результатами виконання НДР опубліковано 45 наукових статей.

Завершено дослідження **“Методологія суб’єктно-вчинкового підходу в соціальній психології”** (чл.-кор. В.О. Татенко), у ході якого розкрито евристичний потенціал суб’єктно-вчинкового підходу як сучасної наукової форми соціально-психологічного мислення. Зокрема, розроблено методологію суб’єктно-вчинкового підходу у соціально-психологічному пізнанні та сформульовано концептуальне положення, згідно з яким суб’єктно-вчинковий підхід може розглядатися як форма соціально-психологічного мислення. З позицій суб’єктно-вчинкового підходу здійснено концептуальну спробу інтерпретації і сутнісної конкретизації базових положень про об’єкт, предмет, метод, принципи і завдання соціально-психологічної науки. Об’єктом соціальної психології визначено процес спільного буття людей як психологічний феномен, що дозволяє їй зайняти відносно самостійну позицію серед інших суб’єктів гуманітарного пізнання. Предметом пропонується вважати можливості (закономірності, чинники, механізми, особливості, умови) розвитку цього спільного буття до рівня суб’єктно-вчинкової взаємодії як певного соціально-психологічного канону. Відповідно методом, автентичним сформульованому предмету соціальної психології, визначено метод суб’єктно-вчинкової взаємодії, який дозволяє досліджувати соціально-психологічні феномени спільного буття людей з огляду на той вищий рівень, який воно може досягати в своєму становленні і розвитку (наприклад, рівень спільного вчинку). Перелік існуючих принципів соціальної психології доповнено принципом суб’єкт-суб’єктної взаємодії індивідів та їх об’єднань, принципом учинково-вчинкової взаємодії індивідів та їх об’єднань, а також узагальнюючим їх суб’єктно-вчинковим принципом соціально-психологічного дослі-

дження спільного буття людей. Запровадження суб'єктно-вчинкового підходу до дослідження низки базових соціально-психологічних феноменів (впливу, спілкування, соціалізації, людської істоти та людської спільноти) дозволило розширити уявлення про їх природу і сутність.

За результатами дослідження опубліковано 3 статті у фахових виданнях і підготовлено рукопис монографії.

Завершено дослідження **“Філософсько-психологічні аспекти феномену лідерства в умовах трансформаційних змін: потенціал, виклики та загрози для суспільної ефективності”** (акад. Т.В. Мотренко), за результатами якого схарактеризовано філософсько-психологічні особливості феномену лідерства в умовах суспільних змін. Проаналізовано роль лідерства для суспільної ефективності під час трансформаційного періоду з позицій трьох основних підходів: теорії особистісних якостей, поведінкового та ситуаційного. Виокремлено та вивчено філософсько-психологічні аспекти лідерства як основи професійного розвитку особистості. Створено модель розвитку лідерських якостей працівників освітньої галузі.

За результатами дослідження підготовлено до друку колективну монографію **“Філософсько-психологічні аспекти феномену лідерства”**.

Тривала НДР за темою **“Психологічні механізми гуманізуючого впливу освітнього досвіду на особистість”** (чл.-кор. Е.Л. Носенко). За звітний період виконано серію наукових досліджень, спрямованих на визначення основних аспектів гуманізуючого впливу освіти на особистість при виконанні людиною трьох основних функцій: 1) усвідомлення в процесі пізнавальної активності закономірностей навколишнього світу і тих змін, які у ньому відбуваються; 2) адекватного емоційного оцінювання картини світу, себе як суб'єкта активності та оточуючих як суб'єктів взаємодії; 3) прояву поведінкової активності, спрямованої на успішне виконання основних життєвих задач. Ідентифіковано так звані динамічні контекстуалізовані властивості особистості, що формуються під впливом освітнього досвіду при виконанні нею зазначених функцій та здійснюють на неї гуманізуючий вплив, зокрема: мета-когнітивну компетентність як передумову успішного засвоєння знань; емоційний інтелект як ознаку особистісної ідентичності, що сприяє успішній соціальній взаємодії і спілкуванню з оточуючими; впевненість суб'єкта навчання у власній ефективності як передумову успішного виконання життєвих задач. Здійснено переклад з англійської мови на українську двох психодіагностичних методик для оцінювання впевненості людини у власній ефективності (self-efficacy

belief) та соціального благополуччя (social well-being); здійснено їхню первинну адаптацію.

Дослідником опубліковано 5 наукових праць, серед яких 2 монографії (у співавторстві), навчальний посібник (у співавторстві) та 3 наукові статті у зарубіжних фахових виданнях.

У межах проблеми **“Психологічні механізми особистісного зростання та самореалізації особистості на різних етапах життєвого шляху”** започатковано дослідження **“Технологічний підхід до соціально-психологічної реабілітації особистості, що переживає наслідки травматичних подій”** (кер. — чл.-кор. Т.М. Титаренко). За звітний період розглянуто здатність особистості до життєтворення в якості базового критерію збереження і оновлення її психологічного здоров'я та визначено допоміжні критерії, що є мішенями реабілітаційних впливів: зростання самоефективності особистості, посилення цілеспрямованості, зміцнення довірчих стосунків з оточенням та активізація самоідентифікування. Виокремлено чинники, що заважають залученню проблемної молоді до процесу реабілітації, зокрема неприйняття зовнішнім і родинним оточенням змін, які відбулись унаслідок психотравматизації, та неадекватну впевненість у спроможності власними силами подолати свої психотравми. З'ясовано чинники, що сприяють процесу реабілітації — це успішний досвід взаємодії побратимів АТО, групова взаємодопомога учасників АТО та волонтерів. Визначено, що життєздатність є реабілітаційним ресурсом особистості і містить такі складові, як життєстійкість, флексибільність, практики конструктивного допінгу. Означено емпіричні показники дослідження життєздатності молоді, серед яких здатність до адаптації, саморегуляції, саморозвитку та осмислення життя, опанувальні стратегії поведінки та здатність організувати власний час і планувати майбутнє. Розглянуто причини зниження рівня самоефективності при переживанні втрати: ураження ціннісної бази, неочікуваність стресового впливу, завищені вимоги, нефункціональні ресурси, кристалізація ментального образу втрати, що представлено як багаторівневий процес взаємодії особистості із суб'єктивно значущими об'єктами. Обґрунтовано використання арт-терапевтичних технологій для реабілітації людей, які пережили травматичні події. Для них розроблено реабілітаційну програму на основі моделі BASICPh з використанням арт-методів. Серед переваг плейбек-театру як технології відновлення виокремлено можливість залучення до роботи великих груп людей з недостатньою мотивацією до змін. Визначено соціально-психологічні ресурси плейбек-театру: трансформацію ідентичності, оптимізацію стосунків, породження нових смислів.

За результатами дослідження опубліковано 48 наукових праць, серед яких 2 монографії та 27 наукових статей.

У просторі проблеми **“Психологічні засади сприяння особистісному зростанню дітей різного віку”** тривала НДР **“Психолого-педагогічні чинники прийняття дитиною старшого дошкільного віку соціально значущих цінностей”** (кер. — докт. психол. наук Т.О. Піроженко), під час якого розроблено програму емпіричного дослідження психолого-педагогічних чинників прийняття дитиною старшого дошкільного віку соціально значущих цінностей. Проведено тестування дітей віком від 5 до 7 років, які виховуються в умовах ДНЗ та у першому класі початкової школи різних регіонів України. Визначено, що серед усіх критеріїв оцінки особистісних якостей респондентів найвагоміший внесок щодо здатності дитини у прийнятті та виборі нею соціально значущих цінностей складають чинники: “світоглядні уявлення та мовлення”, “етичні інстанції” та поведінкові ознаки, що підтверджує вихідну теоретичну позицію дослідження — категорія “ціннісна орієнтація” дошкільника може бути представлена якісними характеристиками з погляду структурної цілісності психіки дитини в єдності її емоційних, когнітивних і регулятивних ознак.

Дослідниками опубліковано 26 наукових праць, серед яких розділ до колективної монографії та 25 наукових статей.

За проблемою **“Соціально-психологічні закономірності соціалізації особистості в умовах трансформації суспільства”** у звітному році започатковано дослідження **“Соціально-психологічні закономірності становлення економічної культури молоді”** (кер. — канд. психол. наук Н.М. Дембицька), за результатами якого розроблено концептуальні засади дослідження соціально-психологічного забезпечення економічної соціалізації молоді. Створено теоретичну модель соціально-психологічного забезпечення економічної соціалізації учнівської та студентської молоді, в основу якої покладено основні складові ціннісного канону підприємливої людини. Обґрунтовано спрямованість системи соціально-психологічного забезпечення економічної соціалізації української молоді в умовах ринкової економіки на процес становлення у молоді такої економічної культури, яка відповідала б канону підприємливої людини.

За результатами дослідження опубліковано 21 наукову статтю.

У межах проблеми **“Стратегії і технології підвищення життєвої активності та соціально адаптивних можливостей людини”** розпочата НДР **“Особистісні детермінанти еколого орієнтованої життєдіяльності”** (кер. — докт. психол. наук Ю.М. Швалб),

у ході якого розроблено теоретичну модель особистісної детермінації еколого орієнтованої життєдіяльності. Визначено теоретичне підґрунтя дослідження психологічної готовності до життєвих змін як особистісного чинника становлення екологічно орієнтованої життєдіяльності. Виділено базовий категоріальний апарат дослідження стратегій побудови життєдіяльності особистості в ситуації невизначеності та змін. З'ясовано, що в просторі реалізації еколого орієнтованої життєдіяльності особистість має виступати суб'єктом власної життєдіяльності, що може проявлятися на рівні життєзабезпечення, життєорганізації та життєреалізації. Теоретико-методологічний аналіз також засвідчив, що еколого орієнтована життєдіяльність потребує самовизначення особистості на рівні її ідентичності.

Дослідниками опубліковано 17 наукових статей.

Розв'язання проблеми **“Психологія міжгрупових відносин”** продовжується у межах дослідження **“Свідоме та несвідоме як чинники регуляції групової регуляції взаємодії суб'єктів освітнього процесу”** (кер. — докт. психол. наук П.П. Горностаї). Ученими здійснено емпіричну верифікацію та практичну апробацію концепції групової взаємодії у малих групах, що є суб'єктами освітнього процесу. Розроблено концепцію паралельних процесів у навчально-терапевтичних групах і три відповідні моделі: інтерпретацій рольової взаємодії членів малої групи; гендерно-обумовленої поведінки у малих гомогенних і гетерогенних групах, які формують гендерну схему особистості; рольової комунікації у процесі групової взаємодії у новостворених групах. Розроблено та апробовано методики: роботи з малими групами в умовах групових травм; комплекс методик для психоосвіти і саморегуляції стресу в ході групової роботи; методику піктографічного малювання інтерсуб'єктного простору і дистанцій у групі як показників зовнішніх і внутрішніх меж. Виявлено усвідомлені та неусвідомлені чинники групової взаємодії у малих групах, якими виступають: паралельні процеси в групах як актуалізація латентного змісту групового життя; групові травми та їх переживання на рівні групи; міжсуб'єктність учасників рольової взаємодії; здатність контролювати власні межі та межі інших; ідентифікація особи з груповими статусами, ролями або акторами; групові практики досягнення внутрішньої рівноваги; рефлексія усвідомлених і неусвідомлених групових суперечностей; узгодженість гендерно-рольової Я-концепції з груповими очікуваннями; баланс між власною та наслідуваною гендерними ідентичностями.

За результатами НДР опубліковано 34 наукових праці, серед яких посібник, методичні рекомендації і 27 наукових статей.

З проблеми **“Психологія мас та спільнот”** розпочато НДР **“Психологічні стратегії адаптації спільноти до умов і наслідків воєнного конфлікту”** (кер. — канд. психол. наук Л.М. Коробка). За звітний період сформульовано принципи аналізу адаптації спільноти до умов і наслідків воєнного конфлікту, що спираються на концепцію соціальної травми П. Штомпки: розгляд її на двох рівнях функціонування спільноти — як структурної одиниці суспільства і як значущого середовища життєдіяльності особи; зумовлення змістом суспільних трансформацій; розуміння її як вибору альтернативних стратегій поведінки. Запропоновано модель адаптації спільноти до умов і наслідків воєнного конфлікту, згідно з якою її визначено як складний багатомірний процес взаємодії суб’єкта адаптації (спільноти / особи як члена спільноти) і середовища, яке змінюється під впливом воєнного конфлікту, що передбачає трансформацію системних властивостей спільноти, активне освоєння нових соціальних умов, набуття засобів побудови продуктивних систем взаємодії, вироблення і застосування психологічних стратегій адаптації. Розрізнено об’єктивні та суб’єктивні критерії адаптації спільноти; показано значення суб’єктивних критеріїв: задоволеність із різних складових життя, відчуття соціальної підтримки, відчуття соціальної інтегрованості, суб’єктивне благополуччя, самооцінка стану здоров’я та адаптивності. Визначено показники та індикатори адаптації спільноти: когнітивні (переосмислення кризових подій, опрацювання травматичного досвіду, наявність знань у сфері міжособової взаємодії, усвідомлення належності до спільноти), афективні (задоволеність стосунками з оточуючими, переживання соціальної ідентичності, задоволеність життям, емоційне самопочуття, психологічне благополуччя, ставлення до майбутнього) та поведінкові (стилі міжособової взаємодії, рівень піддатливості соціальному впливу, копінг-стратегії, соціальна активність і мобільність). Визначено критерії успішної адаптації спільноти: поліпшення взаємин між членами спільноти, взаємопідтримка, соціальна згуртованість, розширення можливостей, підвищення цінності життя та задоволеності з нього. Запропоновано емпіричні моделі подальшого дослідження психологічних стратегій адаптації спільноти: зміцнення громадського здоров’я, ціннісного порозуміння, розв’язання проблем внутрішньої міграції, опрацювання травматичного досвіду, застосування медіапрактик, родинної взаємодії, трансформації соціального капіталу.

Дослідниками опубліковано 19 наукових статей.

З проблеми **“Теоретичні та методичні основи аналізу соціальної ситуації особистісного і суспільного розвитку”** започатковано дослі-

дження за темою **“Організаційні форми та методичні засоби психотехнологічного супроводу освітніх та суспільних реформ”** (кер. — докт. психол. наук О.О. Горова). У ході його виконання розроблено концептуальні засади технологізації соціально-психологічного знання як основи творення науково обґрунтованих технологій управління громадською думкою. Визначено робочі дефініції понять “технологія” та “технологізація”. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду використання соціальних і соціально-політичних технологій управління громадською думкою виокремлено основні підходи до розгляду і реалізації технологій соціальних змін: функціональний (Т. Парсонс); конфліктний (К. Маркс), феноменологічний (П. Бергер, Т. Лукман); постмодерністський (М. Фуко, Р. Барт, П. Бурдьє та ін.). Класифіковано типи існуючих технологій формування громадської думки за призначенням: технології формування громадської думки у чистому вигляді, технології інформаційного супроводу чи медіа-підтримки будь-яких інших соціальних технологій (освітніх, політичних, економічних тощо). Серед технологій громадської думки запропоновано розрізняти, з одного боку, стратегічні, операційні, тактичні; з іншого — інформування, емоційного впливу та моделювання нових форм соціальної поведінки. Виокремлено технології конструювання соціальної реальності і технології конструювання її окремих фрагментів — громадської думки з тих чи інших питань. Розроблено модель соціально-психологічного супроводу освітніх і суспільних реформ, яка містить наступні компоненти: інформаційно-комунікаційні технології, організацію взаємодії, рефлексивний і ресурсний компоненти, нетворкінговий та культуротворчий організаційний компоненти.

За результатами виконання НДР опубліковано 12 наукових статей.

Завершено дослідження **“Соціально-психологічні та психологопедагогічні умови організації медіаосвіти молоді”** (кер. — чл.-кор. Л.А. Найдьонова), за результатами якого розроблено соціально-психологічну теорію рефлексивної саморегуляції взаємодії з медіареальністю, а також низку пов’язаних із даною теорією моделей (інтенцій на модель взаємодії з медіасередовищем у спілкуванні і квазіспілкуванні, багатофакторна модель взаємодії у віртуальних групах, стильова модель парасоціальних стосунків особистості і проявів Я-концепції при парасоціальній взаємодії); типологію імпліцитних стилів взаємодії у віртуальних групах і стилів взаємодії в аудіальному просторі медіаосвіти. Уточнено вікову періодизацію медіаризиків в умовах гібридної війни і запропоновано стратегії упровадження медіаосвіти в школі на основі рефлексивно-творчого підходу з урахуванням ходу реформу-

вання освіти, що склало теоретичну основу становлення педагогічної медіапсихології. Оновлено концепцію впровадження медіаосвіти в Україні за підсумками всеукраїнського медіаосвітнього експерименту в умовах анексії Криму і воєнного конфлікту на Сході України. Запропоновано концепцію психологічної медіатравми війни і посттравматичного зростання, моделі медіаграмотності патріота і профілактики деструктивних інформаційних впливів медіа на комбатантів, які знаходяться на реабілітації, апробовано відповідні діагностичні та коригувальні методики. Розроблено діагностичний інструментарій забезпечення масового впровадження медіаосвіти у формі мультимедійної платформи для онлайн-тестування, низку діагностичних методик; проведено 2 щорічні діагностичні зрізи на вибірці експериментальних шкіл (охоплено понад 4 тис. учнів). Виявлено закономірності впливу інтернет-практик підлітків на їхнє психологічне благополуччя; зафіксовано тенденції впливу аудіальної медіакультури на стилі спілкування через формування емоційної обізнаності особистості та ресурсний потенціал патріотизму для критичного медіасприймання. Розроблено наукові принципи захисту психологічного благополуччя дитини, залученої до медіавиробництва.

За підсумками дослідження опублікована 51 наукова праця, серед яких: концепція, практичний посібник і 49 наукових статей, у тому числі 16 у вітчизняних виданнях, які входять до наукометричних баз даних, 7 — у міжнародних виданнях (з них 5 — англійською мовою), 2 — у міжнародних фахових виданнях з високим імпаکت-фактором; отримано 3 авторські свідоцтва на комп'ютерні програми мультимедійного онлайн-тестування.

За напрямом **“Психологія навчання та виховання в сучасних умовах”** виконувалося 3 НДР, з них розпочато — 1, перехідних — 2.

Тривало розроблення одного з аспектів проблеми **“Психологічні засади самореалізації особистості в освітньому просторі”** у межах дослідження **“Емоційні особливості особистості в різних умовах пізнавальної діяльності”** (акад. О.Я. Чебикін), у ході якого здійснено теоретико-методологічний аналіз змін в особливостях емоційної сфери особистості, що розвивається під впливом різних умов пізнавальної діяльності. На основі емпіричних даних виокремлено дві групи осіб відносно їхнього включення у систему “людина-комп'ютер”. Установлено, що стрімкі зміни інформаційно-комп'ютерних технологій і їхнє впровадження в діяльність студентів випереджають розроблення методичних рекомендацій щодо створення психогігієнічних умов взаємодії людини з такою технікою. Емоційна стабільність осо-

бистості відображає збалансований прояв ознак, що характеризують її у різних видах діяльності. Ці ознаки пов'язані як із динамічними, так і з особистісними особливостями емоційної сфери. Систематизовано основні чинники комп'ютерної діяльності, що впливають на емоційну стабільність: сенсорні стимули, особистісні та часові. Виокремлено типи емоційної стабільності (невротично-депресивний, сором'язливо-лабільний, агресивно-роздратований і сензитивно-несаморегулятивний, що відображають особистісні особливості студентів, які активно займаються комп'ютерною діяльністю). Побудовано систему профілактики та корекції негативних емоційних проявів у студентів, які активно працюють із персональним комп'ютером.

Дослідником опубліковано 6 наукових статей (1 – у зарубіжному фаховому виданні).

З проблеми **“Психолого-педагогічні чинники розвивального ефекту інформаційно-комунікаційних технологій навчання”** у 2016 р. розпочалася НДР за темою **“Розвиток суб'єктної активності дорослих у віртуальному просторі”** (кер. – акад. М.Л. Смільсон). За звітний період створено концепцію дослідження розвитку суб'єктної активності дорослих у віртуальному просторі та обґрунтовано відповідний інструментарій проектування віртуальних навчальних середовищ, зокрема можливостей Інтернет-тренінгу як інструменту актуалізації суб'єктної активності. Розробляється технологічний інструментарій щодо впливу на суб'єктну активність дорослих і моніторингу її розвитку у віртуальному просторі. У результаті порівняльного аналізу специфіки розвитку інтелекту та суб'єктної активності з'ясовано, що інтегративний інтелект і, зокрема, інтелектуальні метакогніції сприяють розвиткові суб'єктності дорослої людини, творчому проектуванню власної діяльності і життєдіяльності, загалом протидіють “смерті” суб'єкта у сучасному реальному і віртуальному світах.

За результатами виконання НДР опубліковано 9 наукових праць, серед яких розділ монографії та 8 наукових статей.

У звітному році проблема **“Психологічні механізми навчання та психічний розвиток учнів”** продовжувала досліджуватись у межах НДР **“Діяльнісна самореалізація особистості в освітньому просторі”** (кер. – акад. С.Д. Максименко). З урахуванням отриманих результатів емпіричного етапу дослідження до визначено теоретичні уявлення про феномен самореалізації. Знайшли емпіричні підтвердження наступні положення загальної концепції дослідження: діяльнісний підхід є продуктивною основою аналізу феномену самореалізації;

освітній простір виступає системоутворювальною основою розвитку сутнісних характеристик самореалізації особистості.

Емпірично опрацьовано коригувальні та формувальні впливи, спрямовані на оптимізацію розвитку окремих характеристик самореалізації і розроблення педагогічних технологій, які дозволяють розвивати окремі ознаки й характеристики в структурі самореалізації, сприяють діяльнісній самореалізації особистості в освітньому просторі. Окреслено й методологічно опрацьовано з урахуванням складності і специфіки об'єкта дослідження основні лінії концептуального аналізу та напрями причинної інтерпретації отриманих результатів. Сформульовано статистичні гіпотези для організації процедури порівняння реєстрованих параметрів, а також співставлення емпіричного матеріалу, отриманого в різних сегментах освітнього простору.

Ученими опубліковано 68 наукових праць, серед яких розділ монографії та 67 наукових статей.

За напрямом **“Психологічні основи творчості та обдарованості”** тривало 2 дослідження, з них розпочато — 1.

У просторі проблеми **“Теоретико-методологічні проблеми психології творчості”** започатковано дослідження **“Перцептивно-мисленнєві стратегії творчого конструювання інформаційних систем у навчальній та трудовій діяльності”** (кер. — акад. В.О. Моляко). За звітний період здійснено теоретико-методологічний аналіз проблеми стратегіальної організації перцептивно-мисленнєвих процесів при конструюванні інформаційних систем у навчальній і трудовій діяльності та формування стратегій конструювання образу світу як динамічної інформаційної системи. Розроблено теоретико-методологічні засади дослідження проявів перцептивно-мисленнєвих стратегій творчого конструювання інформаційних систем у науково-технічній діяльності учнів, конструювання дошкільниками нових знань, особливостей застосування перцептивно-мисленнєвих стратегій творчого конструювання художніх інформаційних систем, когнітивно-перцептивних особливостей творчості і співтворчості в Інтернет-спільнотах.

За результатами виконання НДР опубліковано 34 наукові статті.

Дослідження проблеми **“Засоби діагностики та розвитку обдарованої особистості”** тривало у межах НДР **“Ціннісна детермінація становлення обдарованої особистості”** (кер. — канд. психол. наук О.Л. Музика), за результатами якої розроблено методику, покладену в основу емпіричного етапу дослідження ціннісної детермінації становлення обдарованої особистості. Уточнено теоретичну концепцію ціннісної детермінації розвитку обдарованої особистості; підтвер-

джено основне припущення про те, що в основі ціннісної детермінації становлення обдарованої особистості лежить особистісно-ціннісна взаємодія — форма референтних зв'язків, у результаті яких відбувається реципрокний взаємовплив і соціальна валідація, ціннісний обмін і взаємна ціннісна підтримка особистісних цінностей суб'єктів, а також здійснюється становлення й ціннісний розвиток обдарованої особистості.

Дослідниками опубліковано 14 наукових статей.

За напрямом **“Практична психологія”** виконувалось 8 НДР, з них розпочато — 2, завершено — 4, перехідних — 2.

У ході розв'язання проблеми **“Теоретико-методологічні основи психологічного консультування та психотерапії”** у звітному році завершено дослідження **“Підготовка української версії Мінесотського багатопрофільного особистісного опитувальника (ММРІ–2)”** (акад. Л.Ф. Бурлачук). Науковий доробок представлено перекладом українською мовою американської версії опитувальника з дозволу університету Міннесоти, США; його адаптацію та стандартизацію. Складено алгоритм обчислення показників опитувальника. Організовано процедуру психометричного тестування для перевірки обчислення адекватності української версії опитувальника “ММРІ–2”.

Дослідником опубліковано 3 наукових статті та підготовлено до друку “Керівництво до опитувальника ММРІ–2”.

Завершено дослідження за темою **“Теоретико-методологічні засади глибинного пізнання”** (акад. Т.С. Яценко), у процесі якого зінтегровано наукові дослідження в галузі глибинної психології, що виконуються в Україні (Черкаси, Слов'янськ, Івано-Франківськ, Кіровоград, Київ та ін.). Сформовано групи зі студентів, молодих викладачів, аспірантів, які бажають поглибити знання з глибинної психології та узагальнити науковий пошук за темою: “Глибинно-психологічне пізнання психіки: теорія і практика апробації нових методів глибинно-психологічної взаємодії в психокорекційній групі”. Опрацьовано аудіо-та відеозаписи матеріалів XI Авторської школи з глибинної корекції Т.С. Яценко й наукових сесій з глибинної корекції, створено банк емпіричних матеріалів глибинно-психологічної корекції; альбоми з психомалюнками та фото роботи з метафоричним матеріалом (предметні моделі, іграшки, камені).

Ученим опубліковано 6 монографій (5 із них — у співавторстві), 3 навчальних посібники (у співавторстві) та ряд наукових статей.

Один із аспектів зазначеної проблеми продовжує досліджуватися у межах НДР **“Етичний персоналізм як вітчизняна парадигма пси-**

хологічного консультування” (акад. О.Ф. Бондаренко), у процесі якого досліджено культурологічні та психологічні детермінанти, що зумовлюють психотехніку консультативної роботи з людиною у вітчизняній культурі. Проведено зіставний аналіз побудови психотехнічного дискурсу у західній і східній традиціях психотехнічного впливу.

Дослідником опубліковано 4 наукові та 4 науково-популярні статті.

Тривала НДР за темою **“Особливості стосунків “психотерапевт-клієнт” у сучасному соціокультурному середовищі”** (кер. — канд. психол. наук З.Г. Кісарчук). За результатами емпіричного дослідження виявлено особливості взаємодії психолога / психотерапевта з таким контингентом постраждалих, як вимушено переселені особи, поранені бійці, військовослужбовці, які знаходяться на реабілітації, та члени їх сімей. З’ясовано чинники, які позначаються на процесі встановлення і підтримання контакту з постраждалими, їхні параметри та модальності; встановлено особливості зв’язку між виявленими чинниками та специфікою стосунків у кризовій психотерапії. Виявлено характеристики негативних станів волонтерів-психологів / психотерапевтів, що мають місце у роботі з постраждалими.

За результатами дослідження опубліковано 27 наукових праць, серед яких розділ монографії і 26 наукових статей.

У межах проблеми **“Теоретико-методичне забезпечення діяльності психологічних служб в системі освіти, охорони здоров’я, армії, бізнесу тощо”** розпочато дослідження прикладної НДР **“Науково-методичні засади надання соціально-педагогічної допомоги дітям і сім’ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових конфліктів”** (кер. — докт. психол. наук В.Г. Панок). За звітний період проаналізовано теорії соціально-психологічної адаптації, її види, стадії, сутність і зміст. Визначено показники успішної і незадовільної адаптації особистості у суспільстві. Встановлено, що при соціально-психологічній адаптації завдання психолога та соціального педагога полягає у роботі з різними психологічними станами вимушених переселенців, допомозі у сприйнятті змін і пристосуванні до нового соціального середовища, створенні нових життєвих перспектив. Здійснено аналіз стану розробленості проблеми психолого-педагогічного супроводу особистісного і професійного самовизначення старшокласників, які опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових конфліктів, у психологічній теорії і практиці. Встановлено, що профорієнтаційна робота з даною категорією старшоклас-

ників має будуватися з урахуванням особливостей ситуації, в якій вони опинилися.

Виявлено і схарактеризовано рівні сформованості у старшокласників, які опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових конфліктів, готовності до особистісного і професійного самовизначення. Обґрунтовано психолого-педагогічні умови, які забезпечують ефективність супроводу особистісного і професійного самовизначення старшокласників в умовах складної соціально-політичної ситуації. Проведено всеукраїнський моніторинг “Діяльність працівників психологічної служби з надання допомоги постраждалим внаслідок окупації Криму і бойових дій на Сході України”.

Ученими опубліковано 11 наукових праць, серед яких: розділ до колективної монографії, 2 методичні рекомендації, 2 проекти до розпорядчих документів МОН України та 2 наукові статті.

У 2016 р. завершено прикладне дослідження **“Наукові та організаційно-методичні засади вдосконалення діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій системи освіти”** (кер. — докт. психол. наук В.Г. Панок), за результатами якого здійснено аналіз діяльності і розвитку психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК) системи освіти України у 2015/16 навчальному році; проведено щорічний моніторинг розвитку психологічної служби, за підсумками якого виокремлено кількісно-якісні аспекти її функціонування. Визначено основні тенденції, характерні для сучасного стану розвитку психологічної служби і ПМПК:

- процеси децентралізації, що відбуваються у державі, породжують низку проблем щодо ефективності науково-методичного забезпечення діяльності працівників служби і ПМПК;

- спостерігається посилення дієвої взаємодії фахівців психологічної служби і фахівців ПМПК, що спричинено процесом запровадження інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами;

- збільшення чисельності працівників служби не лише у загальноосвітніх школах, а й у школах-інтернатах, закладах ПТО, дошкільних і позашкільних навчальних закладах. Проблемою залишається забезпеченість фахівцями ВНЗ усіх типів;

- методична неузгодженість. Працівники служби у своїй діяльності застосовують методики різного типу, іноді сумнівної якості. Причиною цьому є відсутність чіткої системи ліцензування психологічних послуг і спеціалістів, які їх надають.

Визначено пріоритетні напрями вдосконалення діяльності психологічної служби і ПМПК системи освіти: покращання методичного забезпечення діяльності працівників служби, у першу чергу — засобами ІТ-технологій; створення місцевими органами управління освітою необхідних організаційних умов для роботи працівників служби в умовах децентралізації; психологічне і соціально-педагогічне забезпечення та супровід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами; підвищення психологічної готовності випускників до зовнішнього незалежного оцінювання (“година психолога” в 11 класі); допомога у вирішенні проблем адаптації дітей до навчального закладу, покращенні шкільної дисципліни та запобіганні конфліктам в учнівських колективах; налагодження ефективної міжсекторальної і міжвідомчої взаємодії із спеціалістами відповідних служб; оновлення нормативної бази діяльності психологічної служби.

За підсумками дослідження опубліковано 20 наукових праць, серед яких: підручник, розділ до колективної монографії, статистичний бюлетень, 4 проекти нормативно-правових і розпорядчих документів МОН України та 9 наукових статей.

Завершена прикладна НДР *“Науково-методичні засади збереження здоров’я учнів у діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій системи освіти”* (кер. — канд. психол. наук А.Г. Обухівська), за результатами якої визначено, що основними формами організаційних технологій у діяльності ПМПК є: супровід навчально-виховної діяльності дитини з порушеним розвитком в освітньому закладі на основі взаємодії педагогів, учасників консиліуму; підтримка родин, які виховують дітей з особливими освітніми потребами; сприяння впровадженню в практику роботи деонтологічного підходу в процесі діагностичного вивчення та визначення освітніх потреб дітей. Схарактеризовано провідні підходи в діагностиці відхилень у психічному розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку, що історично склалися: психометричного, комплексного, навчально-діагностичного та нейропсихологічного.

Здійснено апробацію авторських методик:

— психолого-педагогічного вивчення дітей молодшого дошкільного віку (автор А.Г. Обухівська). Встановлено, що розроблений комплекс діагностичних завдань достатньо диференціює дітей із різним станом розумового розвитку, виявляє характерні для кожної експериментальної групи дітей типові якісні характеристики діяльності, поведінки та розумових дій, які достатньо чітко репрезентують структуру

порушення при затримці психічного розвитку, розумовій відсталості у порівнянні з віковою нормою;

— діагностики інтелектуального розвитку підлітків (автор Т.Д. Ілляшенко). Апробація доопрацьованих методичних завдань показала, що у цілому вони можуть забезпечити вивчення стану інтелекту підлітків у поєднанні з аналізом історії розвитку обстежуваних, їхнього соціального оточення і умов навчання.

Визначено психологічні умови, що забезпечують ефективність вивчення розумового розвитку у молодших дошкільників. Розроблено алгоритм психологічного супроводу у навчальному закладі дітей з гіперактивним розладом та дефіцитом уваги, який складається із п'яти кроків. Визначено головний принцип роботи під час консультування дітей із тяжкими порушеннями мовлення — це диференційованість підходів у застосуванні методів корекційно-розвиткової роботи. Проаналізовано особливості мовленнєвого розвитку, характерні для дітей з різними видами порушень психофізичного розвитку; здійснено оцінку можливостей вивчення мовлення засобами експрес-методики діагностики відхилень в інтелектуальному розвитку молодших школярів. Розроблено програму психолого-педагогічного вивчення дітей цієї категорії під час комплексного обстеження їх у ПМПК.

Дослідниками опубліковано 14 наукових праць, серед яких: посібник, розділ до колективної монографії і 6 наукових статей.

У межах проблеми **“Психологічні фактори соціальної дезадаптації неповнолітніх та технології корекції девіантної поведінки”** започаткована НДР за темою **“Психологічні механізми ресоціалізації осіб з девіантною поведінкою в умовах суспільних змін”** (кер. — докт. психол. наук Н.Ю. Максимова), у ході виконання якого розроблено концепцію психологічних механізмів ресоціалізації девіантів. Показано, що визначення цих механізмів слід проводити на основі типології соціальної дезадаптації та виходити із детермінант девіантної поведінки. Доведено, що розкриття механізмів ресоціалізації має починатися з визначення “мішеней”, на які потрібно спрямовувати корекційні впливи. Зокрема, з'ясовано роль трансформації образу “Я” в процесі ресоціалізації осіб з девіантною поведінкою; розкрито чинники сугестивного впливу на них. Розроблено теоретичну модель оптимізації функціонування мотиваційної сфери осіб з адиктивною поведінкою як механізму їхньої відмови від вживання психотропних речовин. Обґрунтовано шляхи формування функції прогнозу як психологічного механізму ресоціалізації і напрями випрацювання соціально спрямованої мотивації. Визначено підходи до вирішення проблеми розвитку соціально при-

йнятних ціннісних орієнтацій і рефлексії як психологічного механізму ресоціалізації.

За результатами виконання НДР опубліковано 21 наукову статтю.

За напрямом **“Політична психологія”** виконувалось 3 дослідження, з них розпочато — 2, завершено — 1.

Із проблеми **“Психологічні умови підвищення політичної та громадської активності молоді”** у 2016 р. започатковано НДР **“Дослідження психологічних аспектів релігійного конфлікту”** (чл.-кор. В.Д. Бондаренко). За звітний період здійснено аналіз психологічних, політичних і міжетнічних обставин виникнення, розвитку та розв’язання релігійних конфліктів. Досліджено зміст релігійних конфліктів на загальнонаціональному, регіональному та місцевому рівнях. Проаналізовано вплив релігійних конфліктів на ситуацію, пов’язану з військовим протистоянням на Сході України.

Ученими опубліковано 3 наукові статті.

За проблемою **“Психологічні аспекти формування політичної культури демократичного суспільства”** започатковано дослідження **“Трансформація комунікативних практик як чинник громадянської та національної самоідентифікації молоді різних регіонів України”** (кер. — канд. психол. наук І.В. Жадан), у процесі виконання якого визначено концептуальні засади і принципи дослідження комунікативних практик як чинника громадянської і національної самоідентифікації. Розроблено програму емпіричного дослідження, спрямованого на визначення напрямів трансформування комунікативних практик з метою оптимізації процесу громадянської і національної самоідентифікації молоді. Побудовано трикомпонентну теоретичну модель дослідження комунікативних практик розвитку самосвідомості особистості як чинника громадянської і національної самоідентифікації молоді; емпіричну модель дослідження метафоричних компонентів комунікативних практик; структурно-функціональну модель трансформації комунікативних практик в інтернет-середовищі. Запропоновано типології: комунікативних бар’єрів національної і громадянської самоідентифікації; комунікативних практик, які впливають на громадянську і національну самоідентифікацію особистості в Інтернет-середовищі. Визначено критерії класифікації комунікативних практик в Інтернет-середовищі; критерії оцінювання рівня громадянської самоідентифікації. Виявлено тенденції домінування різних типів комунікативних бар’єрів національної і громадянської самоідентифікації: переважання змістово-операціональних бар’єрів національної самоідентифікації (агресивна патріотична пропаганда, неналежна мовна та культурна по-

літика, перекручування історії, ворожа пропаганда, сімейне виховання, відсутність національної ідеї). Меншою мірою представлені індивідуально-психологічні (радянський менталітет, комплекс меншовартості, глобалізація, космополітизм) і соціальні (релігійна розрізненість). Серед бар'єрів громадянської самоідентифікації переважають індивідуально-психологічні (правовий нігілізм, правова некомпетентність, морально-виховний).

За результатами виконання НДР опубліковано 14 наукових статей.

У межах проблеми **“Психологічні основи взаємодії політики і права”** у звітному році завершено дослідження **“Психологічні чинники становлення політико-правової свідомості молоді в умовах модернізації українського суспільства”** (кер. — канд. юр. наук З.Ф. Сіверс). За його підсумками розроблено соціально-психологічну концепцію політико-правової свідомості особистості. Створено низку моделей: смислових просторів політико-правової свідомості, динаміки образу влади, становлення та трансформації політико-правової свідомості молоді, комунікативних умов активізації становлення політико-правової свідомості особистості, структури політико-правової компетентності особистості, впливу комунікативного процесу на розвиток політико-правової компетентності особистості, формування політико-правової компетентності особистості. Обґрунтовано типологію форм громадянської позиції особистості. Визначено та класифіковано внутрішні регулятори політико-правової свідомості. Виокремлено три групи психологічних чинників становлення та розвитку політико-правової свідомості, комунікативні чинники активізації і блокування процесу набуття особистістю політико-правової компетентності. Розроблено діагностичний інструментарій для дослідження проявів політико-правової свідомості особистості. Встановлено психологічні закономірності: становлення політико-правової свідомості особистості як системи суб'єктивних ставлень людини до політико-правової дійсності; здійснення людиною вибору стратегій набуття особистісної компетентності та стратегій покладання відповідальності (осудження винних); вибору особистістю того чи іншого способу обходження із суперечностями. Виявлено відмінності політико-правової свідомості української та європейської молоді, статистично значущі відмінності в оцінках минулого та майбутнього у студентів з різним досвідом участі в масових політичних подіях 2013-2014 рр. (революція Гідності), гендерні відмінності щодо уявних сценаріїв поведінки в проблемних ситуаціях. Запропоновано технології активації становлення політико-правової свідомості особистості засобами фасилітаційного спілкування.

Створено та апробовано програму тренінгу з формування політико-правової компетентності молоді та програму формування й розвитку політико-правової культури молоді.

Дослідниками опубліковано 71 наукову працю, серед яких 45 наукових статей.

За напрямом **“Психологія професійної освіти, організаційна психологія та психологія праці”** виконувалось 3 дослідження, з них розпочато – 2.

Окреме місце у межах проблеми **“Психологічні основи розвитку організацій у сфері освіти, культури, виробництва”** належить започаткованому дослідженню за темою **“Психологічні основи військово-професійного становлення офіцера прикордонної служби України”** (чл.-кор. Б.М. Олексієнко). На основі здійсненого теоретико-методологічного аналізу проблеми професійного становлення офіцера систематизовано наукові підходи до вивчення його змісту та особливостей становлення. Показано, що традиційно його вивчення обмежується етапами допризовної підготовки, оптації та професійного навчання. Обґрунтовано необхідність зосередження дослідницької уваги на таких етапах професійного становлення, як оволодіння професійною діяльністю, майстерності, звільнення та соціальної переадаптації. З’ясовано роль психологічних утруднень у цьому процесі на кожному із зазначених етапів. Уточнено зміст поняття “ускладнення прикордонників”. Виокремлено дві основні групи причин, що обумовлюють ускладнення прикордонників у процесі виконання оперативно-службової діяльності (індивідуально-особистісні та соціально-психологічні детермінанти).

Дослідником опубліковано 2 статті у фахових виданнях.

Розпочато НДР **“Психологічні технології підготовки освітнього персоналу до розвитку організаційної культури в умовах соціальної напруженості”** (кер. — чл.-кор. Л.М. Карамушка), у процесі якої визначено концептуальні основи та обґрунтовано теоретичну модель підготовки освітнього персоналу до розвитку організаційної культури в умовах соціальної напруженості. Показано, що соціальна напруженість в організації являє собою певний її психічний стан, який характеризується загостренням внутрішньоорганізаційних і зовнішньоорганізаційних суперечностей об’єктивного та суб’єктивного характеру і проявляється в індивідуальній і груповій поведінці персоналу організації. Показано, що одним із чинників, які впливають на діяльність організацій в умовах соціальної напруженості, є її організаційна культура. Окреслено шляхи підвищення психологічної під-

готовки освітнього персоналу до розвитку організаційної культури в умовах соціального напруження.

За результатами дослідження опубліковано 26 наукових статей.

Тривало вивчення зазначеної проблеми у межах НДР **“Рефлексивне управління в інформаційно-психологічних операціях спецслужб”** (чл.-кор. В.С. Сідак), у ході якого вивчено сучасний стан розробленості проблеми рефлексивного управління в діяльності спецслужб; проаналізовано основні підходи до вивчення феномену “рефлексивне управління”; обґрунтовано особливості розвитку рефлексивного управління, його роль і функції в успішній управлінській діяльності керівника спецслужб. На основі отриманих результатів виокремлено рівні рефлексивного управління діяльності спецслужб. Запропоновано алгоритм рефлексивного управління інформаційно-психологічними операціями спецслужб України.

Ученим опубліковано 2 статті у фахових виданнях.

За напрямом **“Вікова психологія та фізіологія. Психологія здорового способу життя”** виконувалось 5 досліджень, з них: розпочато — 2.

Із проблеми **“Теоретико-методологічні основи психофізіологічного забезпечення діяльності фахівця”** у 2016 р. започатковано дослідження **“Психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення фахівця в умовах соціально-економічних перетворень”** (кер. — чл.-кор. О.М. Кокун). Дослідниками визначено теоретичні основи психофізіологічного забезпечення професійного самоздійснення особистості, обґрунтовано дослідницький інструментарій і програму дослідження. Зокрема, здійснено аналіз сучасних наукових джерел, дотичних до проблеми професійного самоздійснення особистості та можливостей його психофізіологічного забезпечення. Визначено принципи, зміст і напрями психофізіологічного забезпечення професійного самоздійснення особистості, зокрема, викладачів ВНЗ і ЗНЗ, практичних психологів системи освіти, лікарів, програмістів, менеджерів, працівників профспілок, науковців. Розроблено основний та додатковий психодіагностичний інструментарій емпіричних досліджень.

За результатами виконання НДР опубліковано 41 наукову статтю.

У межах проблеми **“Медико-психологічні особливості формування здорового способу життя”** розпочато дослідження **“Науково-методичне забезпечення змісту навчальної дисципліни “Фізіологія” для студентів вищих медичних закладів освіти”** (чл.-кор. В.Г. Шевчук). За звітний період вивчено, окреслено та обґрунтовано сучасні науково-

методичні підходи до реалізації оновленого змісту медичної освіти з фізіології студентів медичних факультетів.

Ученим підготовлено до друку 2 наукові статті.

У ході виконання НДР **“Науково-методичні засади формування здоров’язбережувальних технологій в навчально-виховних закладах для школярів різного віку з особливостями стану здоров’я та психофізичного розвитку”** (чл.-кор. В.І. Берзін) досліджено особливості впливу здоров’язбережувальних технологій на психофізичний розвиток і стан здоров’я школярів різного віку в умовах закладів освіти різного типу. Вивчено комплекс умов життєдіяльності учнів; з’ясовано вплив навчального навантаження на здоров’я учнів в урочний і позаурочний час. Виокремлено головні вимоги організації навчально-виховного процесу (правильне складання розкладу і проведення уроку — його структура, тривалість і кількість видів діяльності; їх чергування, профілактика монотонності; організація робочого місця; відмова від спарених уроків). Обґрунтовано основні гігієнічні принципи збереження здоров’я учнів в умовах навчального середовища, на основі яких розроблено гігієнічні вимоги до здоров’язберігаючих педагогічних технологій та освітніх інновацій у сучасній школі.

Дослідником опубліковано 7 наукових статей і підготовлено до друку 2 підручники.

Розроблення проблеми **“Взаємозв’язок психічних і соматичних процесів при виникненні і розвитку хвороб”** тривало у межах перехідного дослідження **“Генетичні передумови природжених вад розвитку дітей Чернівецької області”** (почесний акад. В.П. Пішак), у межах якого розпочато здійснення ретроспективного аналізу поширеності та частоти уродженої і спадкової патології серед дітей Чернівецької області.

За результатами дослідження опубліковано 2 підручники (у співавторстві), 1 навчально-методичний посібник (у співавторстві) та 7 наукових статей (з них 2 статті — у зарубіжних фахових виданнях).

За напрямом **“Теоретико-методологічні та методичні засади реформування освіти осіб з особливими потребами в сучасних суспільно-економічних умовах”** виконувалося 9 НДР, із них розпочато — 1.

Проблематика **“Навчально-методичне та змістове забезпечення освіти дітей з особливими потребами різних вікових груп”** розробляється науковим колективом Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, дослідження якого спрямовано на створення передумов для особистісного, фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

У 2016 р. виконувалось 8 НДР, тематика яких є комплексною. Упродовж звітнього періоду науково-експериментальна діяльність проводилась згідно окреслених завдань тематичного плану наукових досліджень й передбачала виконання таких досліджень: **“Корекційно-розвивальна спрямованість реалізації компетентнісного підходу в змісті освіти дітей з розумовою відсталістю”** (кер. — канд. пед. наук О.В. Чеботарьова), **“Дидактичні принципи компенсаторного розвитку дітей з порушеннями зору в корекційному навчанні”** (кер. — канд. психол. наук Т.М. Костенко), **“Особистісно орієнтовані технології навчання дітей з порушеннями слуху в контексті соціокультурного підходу”** (кер. — В.В. Жук), **“Освітні технології реалізації психолінгвістичного підходу в корекційно-розвивальному навчанні дітей з порушеннями мовлення”** (кер. — канд. пед. наук Е.А. Данілавичюте), **“Формування навчальної діяльності у дітей із затримкою психічного розвитку в умовах реформування освіти”** (кер. — докт. психол. наук Т.В. Сак), **“Науково-методичне обґрунтування системи раннього втручання для дітей з розладами аутичного спектра”** (кер. — канд. психол. наук І.В. Сухіна), **“Теоретико-методичне забезпечення інклюзивного навчання дошкільників з особливими потребами в умовах модернізаційних змін в Україні”** (кер. — канд. пед. наук Л.В. Коваль), **“Лінгводидактичне забезпечення вивчення української жестової мови нечуючими учнями різних вікових груп”** (кер. — канд. психол. наук Г.В. Замша).

У результаті комплексних наукових досліджень визначено, обґрунтовано та дістали подальшого розвитку у спеціальній педагогіці та психології:

— теоретичні та методичні засади корекційно-розвиткової роботи як необхідної складової освіти усіх категорій дітей з особливими потребами, покладені в основу розроблення сучасного модернізованого програмово-методичного забезпечення навчання дітей різних вікових груп;

— концептуальні положення розвитку освіти дітей з порушеннями слуху різних вікових груп;

— концептуальні положення сучасної комплексної реабілітаційної технології допомоги дітям з тяжкими порушеннями мовлення;

— зміст корекційно-розвивальної діяльності з дітьми, які мають тяжкі порушеннями мовлення;

— методичні підходи та принципи соціально-адаптованого навчання дітей з помірною розумовою відсталістю, дітей з синдромом Дауна, дітей зі складними комбінованими порушеннями розвитку;

— теоретичні та методичні підходи розбудови системи раннього втручання для дітей з аутизмом;

— концептуальні положення науково-методичного забезпечення корекційно-розвивального навчання дітей із затримкою психічного розвитку;

— теоретико-методичні засади навчання дітей з особливими потребами в інклюзивному ДНЗ.

Удосконалено теоретичні і методичні положення спеціальної педагогіки і психології, зокрема:

— положення щодо особливостей опанування навчальним змістом дітьми усіх категорій у середній і старшій школі (6–7 та 8–10 класи);

— концептуальні положення педагогічної підтримки та психологічної допомоги дітям з порушеннями зору, затримкою психічного та з порушеннями розумового розвитку;

— алгоритм формування спілкування і комунікативних дій навчальної діяльності школярів із затримкою психічного розвитку та тяжкими розладами мови;

— технологію української жестової мови як мови вивчення та мови навчання.

Загалом на забезпечення реформування освіти дітей з особливими потребами та створення технологій щодо підвищення ефективності їх розвитку було отримано 66 наукових результатів.

За 2016 р. співробітниками Інституту підготовлено 66 видів продукції: навчальних програм — 59 (59 — опубліковано засобами представлення рукописів на сайті МОН України), з них 29 — програми з корекційно-розвиткової роботи; підручників — 4 (опубліковано — 1); навчально-методичних посібників — 3.

Із проблеми **“Теоретико-методичні засади розбудови інклюзивної освіти в умовах модернізаційних змін в Україні”** започатковано дослідження **“Корекційна психопедагогіка в персоналіях (кінець XIX — XXI століття)”** (акад. В.М. Синьов і акад. В.І. Бондар). За звітний період розроблено та обґрунтовано науковий апарат дослідження проблеми становлення та розвитку життєвої і творчої спадщини видатних українських учених-дефектологів. Частково здійснено порівняльно-змістовий аналіз опублікованих і архівних джерел з досліджуваної проблеми, в яких обґрунтовуються принципи, зміст і методи корекційного спрямування навчально-виховного процесу в спеціальних школах. Розроблено критерії і показники відбору персоналій для аналізу їхнього життєвого і творчого шляхів; здійснено хронологічно-предметне обґрунтування періодів становлення та розвитку життєвого і творчого

шляхів персоналій як об'єктів вивчення історії і теорії дефектологічної науки.

Акад. В.М. Синьовим опубліковано 8 наукових статей (у співавторстві), акад. В.І. Бондарем — 2 статті у фахових виданнях.

За підсумками 2016 р. науковцями Відділення опубліковано 11 монографій, 3 розділи до Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 1 концепцію, 38 збірників наукових праць, 1 збірник матеріалів методологічного семінару НАПН України, 4 підручники, 1 навчальний посібник, 3 навчально-методичних посібники, 1 методичний посібник, 6 практичних посібників, 6 посібників, 60 навчальних та навчально-методичних програм, 5 методичних рекомендацій, 1 статистичний та 5 інформаційних бюлетенів, а також понад 900 статей.

Загалом у 2012—2016 рр. головний вектор науково-дослідної діяльності Відділення було спрямовано на розв'язання актуальних задач психологічної науки, її теоретико-методологічне обґрунтування, здійснення активного пошуку шляхів вирішення проблем гармонізації цілісного психічного розвитку особистості, її навчання та виховання в умовах реформування освіти та трансформації суспільства.

Нині Відділення — це потужна інституція, у складі якої 14 академіків (з яких 2 почесних), 19 членів-кореспондентів і 7 іноземних членів Академії. Наукову та науково-організаційну діяльність Відділення здійснюють віднесені до нього наукові установи НАПН України, очолювані провідними вченими: Інститут психології імені Г.С. Костюка (акад. С.Д. Максименко, 15 лабораторій), Інститут соціальної та політичної психології (чл.-кор. М.М. Слюсаревський, 9 лабораторій), Інститут спеціальної педагогіки (акад. В.В. Засенко, 8 лабораторій), Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи (докт. психол. наук В.Г. Панок, 2 лабораторії). Загалом у зазначених установах працює понад 300 науковців, серед яких 5 академіків, 7 членів-кореспондентів, 46 докторів і понад 155 кандидатів наук. Силами вчених Відділення впродовж звітнього періоду завершено 93 НДР, 54 з яких виконувалися науковими колективами за рахунок бюджету НАПН України.

Творчі пошуки науковців Відділення у 2012—2016 рр. ознаменувалися здобутками, які набули принципового значення для вивчення особистості як суб'єкта життєдіяльності. Актуальність отриманих результатів обумовлена викликами часу, які детермінували необхідність наукового забезпечення соціокультурної модернізації системи національної освіти та спрямованості результатів НДР на методологічне і практичне забезпе-

чення вирішення цілого ряду ключових проблем розвитку особистості, зокрема у сфері освіти. Аналітика, прогноз, моніторинг, орієнтація на випереджальний характер досліджень — першочергові позиції, якими керуються вчені Відділення. Зроблений ними акцент на міждисциплінарний статус проблеми особистості спричинив необхідність пошуку системних психологічних закономірностей розвитку людини в онтогенезі та соціогенезі, зокрема й у педагогічному контексті.

Так, науковий колектив Інституту спеціальної педагогіки НАПН України здійснив важливу роботу з науково-методичного і дидактичного забезпечення розробленого Державного стандарту початкової освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Вченими Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України проведено психологічну експертизу змісту ЗСО.

Вагомі здобутки отримано вченими, які працюють над виробленням теоретико-методологічних засад розвитку психологічної науки з урахуванням сучасних тенденцій розвитку світової психології. Наразі досліджено особливості реалізації культуротвірної функції психологічної науки; кер. — чл.-кор. [Г.О. Балл](#)); вивчено процеси розуміння та інтерпретації життєвого досвіду як чинника розвитку особистості (кер. — акад. Н.В. Чепелева); розроблено історіогенез і методологічний простір побудови соціально-психологічних теорій; розкрито особливості становлення і розвитку соціально-психологічного мислення (кер. — чл.-кор. М.М. Слюсаревський).

Дотримання у науковій діяльності принципу вивчення особистості як суб'єкта освітнього процесу став тим стрижнем, що об'єднав цілу низку досліджень, завершених у цей період. До основних наукових здобутків слід віднести: розроблену психологічну концепцію самодетермінації особистості у сучасному культурно-освітньому просторі, відповідно до якої визначено психологічні закономірності, умови та чинники становлення самодетермінації особистості в освітньому просторі (кер. — акад. С.Д. Максименко); вивчено інтелектуальний розвиток дорослих у віртуальному освітньому просторі (кер. — акад. М.Л. Смульсон); розкрито особливості становлення ціннісних орієнтацій дошкільників в сучасному освітньому просторі (кер. — докт. психол. наук Т.О. Піроженко).

У Відділенні поступово розширюється тематика досліджень проблем особистості з позицій гуманістичної методології. Заслужують на увагу оригінальні дослідження, пов'язані з розкриттям впливу позитивних цінностей на стан оптимального функціонування особистості (чл.-кор. Е.Л. Носенко); із вивченням соціально-психоло-

гічних практик особистісного життєконструювання в сучасному світі (кер. — чл.-кор. Т.М. Титаренко); дослідженням психолого-педагогічних основ процесу самотворення особистості (кер. — докт. психол. наук Л.З. Сердюк).

Розпочато цикл оригінальних наукових досліджень психологічних закономірностей творчості дітей та молоді, закономірностей творчого сприймання реальності та виокремлення перцептивно-мисленнєвих стратегій конструювання сучасних інформаційних систем (кер. — акад. В.О. Моляко); створення ціннісної детермінації становлення обдарованої особистості на різних етапах онтогенезу (кер. — канд. психол. наук О.Л. Музика).

Плідно здійснювався науковий пошук у сфері психології праці та організаційної психології. Ученими Відділення розроблено теоретико-методологічні основи психолого-педагогічного супроводу особистості на різних етапах професійного становлення (кер. — акад. О.Я. Чебикін); концепцію психофізіологічного забезпечення професійного самоздійснення особистості; розкрито особливості його становлення та запропоновано практичні рекомендації і заходи щодо психофізіологічного забезпечення самоздійснення фахівців (кер. — чл.-кор. О.М. Кокун); обґрунтовано теоретико-методологічну модель психологічного супроводу державних службовців (акад. Т.В. Мотренко). Концептуально вибудовано психологічні засади забезпечення організаційного розвитку освітніх організацій, обґрунтовано психологічні умови підготовки персоналу до забезпечення їх розвитку (кер. — чл.-кор. Л.М. Карамушка); науково-методичні засади відстеження динаміки престижності професій, що користуються попитом на ринку праці (кер. — докт. психол. наук М.І. Найдьонов); досліджено психологічні умови становлення професійної ідентичності особистості (кер. — канд. психол. наук В.Л. Зливков).

На запит соціально-психологічної практики розроблено методологію суб'єктно-вчинкового підходу в соціальній психології (чл.-кор. В.О. Татенко), теоретико-методологічні засади і прикладний потенціал когнітивної психології спілкування (кер. — докт. психол. наук В.П. Казміренко), теорію соціально-психологічної детермінації бідності як стилю життя та комплексну модель соціально-психологічних засобів її подолання (кер. — докт. психол. наук В.О. Васютинський); розкрито психотехнологічні складові формування в громадській думці позитивного образу освітніх і суспільних інновацій (кер. — канд. психол. наук П.Д. Фролов); створено соціально-психологічну теорію групової ідентичності в освітніх і соціальних середовищах, розкрито

особливості її становлення (кер. — докт. психол. наук П.П. Горностай); вивчено соціальні діалоги у вимірах когнітивного спілкування (кер. — докт. психол. наук О.М. Кочубейник).

Вагомий внесок зроблено у розв'язання низки актуальних проблем політичної психології. Розроблено концепції: психологічного супроводу формування мотивації та навичок політичної участі, формування навичок політичної поведінки, прийняття рішення щодо політичної участі, громадянської відповідальності особистості; виявлено закономірності розвитку мотиваційного та поведінкового компонентів політичної активності молодшої людини (кер. — канд. психол. наук Л.О. Кияшко); розроблено соціально-психологічну концепцію політико-правової свідомості особистості; виокремлено психологічні чинники становлення політико-правової свідомості молоді та запропоновано технології її активації (кер. — канд. юр. наук З.Ф. Сіверс).

У 2012–2016 рр. ученими Інституту спеціальної педагогіки НАПН України отримано вагомні здобутки: визначено науково-теоретичні засади і концептуальні підходи до вдосконалення змісту освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку дошкільного та молодшого шкільного віку; окреслено науково-теоретичні підходи до розроблення технологій навчання і виховання дітей з порушеннями, їх особистісно орієнтованої та корекційно-розвивальної спрямованості; виокремлено основні принципи організації та особливості навчально-виховної роботи у спеціальних навчальних закладах і закладах з інклюзивною формою навчання; конкретизовано корекційне спрямування процесу навчання та виховання на основі розуміння змісту освіти як чинника корекції і всебічного розвитку дитини; на основі визначених теоретико-методологічних засад соціальної адаптації школярів з особливими освітніми потребами обґрунтовано засадничі принципи їх інтегрування у суспільство.

За результатами роботи Українського НМЦ практичної психології та соціальної роботи розроблено науково-методичні засади вдосконалення діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК) системи освіти, зокрема виокремлено основні соціально-психологічні умови підвищення ефективності її діяльності; розроблено психолого-педагогічні технології діагностики, профілактики відхилень і корекції психічного здоров'я учнів в умовах діяльності психологічної служби і ПМПК системи освіти (кер. — докт. психол. наук В.Г. Панок, канд. психол. наук А.Г. Обухівська).

За останні п'ять років учені Відділення активно впроваджували свої здобутки, опублікувавши 122 монографії, 7 концепцій, 229 навчальних та навчально-методичних програм, 40 підручників, 65 навчальних посібників, 48 навчально-методичних і методичних посібників, 27 посібників, 31 методичну рекомендацію, 177 збірників наукових праць, 50 словників і довідників та понад 4950 статей у фахових виданнях.

Перед Відділенням стоять вагомі завдання із дослідження проблем організації психологічного забезпечення усіх ланок системи освіти, з'ясування умов та основних вимірів і форм становлення суб'єктності в системі освіти; визначення соціально-психологічних закономірностей і механізмів розвитку особистості, здатної до самопроекування та самоздійснення. Гостро актуальними є проблеми розкриття націєтворчого та конфліктологічного потенціалу форм соціально-психологічного мислення українця; вивчення адаптаційних механізмів збереження національної єдності та мінімізації конфронтаційних проявів у суспільстві.

Невідкладними є розроблення науково-методичного забезпечення, спрямованого на реформування освіти дітей із особливими потребами та створення технологій оптимізації підвищення ефективності їхнього розвитку, зокрема в умовах інклюзивної освіти.

II.3.

Відділення загальної середньої освіти

У 2016 р. вчені Відділення загальної середньої освіти виконували 55 наукових досліджень за такими науковими напрямками: **теоретичні і методичні засади формування змісту загальної середньої освіти** — 3 НДР; **теорія і методика шкільного навчання та дошкільної освіти** — 32 НДР; **освітнє середовище, інформатизація освіти** — 8 НДР; **психолого-педагогічні засади виявлення, навчання і розвитку обдарованої особистості** — 6 НДР; **удосконалення фахової підготовки педагогів** — 6 НДР. З них 28 досліджень виконували члени Академії, 17 — наукові співробітники Інституту педагогіки НАПН України, 6 — науковці Інституту обдарованої дитини НАПН України, 4 — наукові працівники Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. У звітному році 10 досліджень завершено, 13 — розпочато. Передбачені відповідною технічною документацією дослідницькі завдання виконано повністю.

До основних наукових результатів, здобутих ученими Відділення, слід віднести такі.

У процесі досліджень проблем **першого наукового напрямку** обґрунтовано теоретичні засади формування змісту профільного навчання в єдності його інваріантного і варіативного складників, розроблено концептуальну модель формування зазначеного змісту, досліджено дидактичні умови її реалізації (кер. — докт. пед. наук Г.О. Васьківська).

Розроблено структуру й укладено зміст навчальних програм допрофесійної підготовки старшокласників щодо професій типу “людина — природа”, “людина — техніка”, “людина — людина”, “людина — знакова система”, “людина — художній образ” (кер. — канд. психол. наук В.І. Доротюк).

Розроблено принципи формування змісту навчання української мови і літературного читання та його структурування у 5 класі шкіл з національними мовами навчання, обґрунтовано дидактичні вимоги до навчального матеріалу щодо реалізації його основних педагогічних функцій. Укладено відповідні навчальні програми (кер. — канд. пед. наук Н.І. Яновицька).

Обґрунтовано дидакто-методичні засади забезпечення інтегрованого навчання природознавства в старшій школі, створено навчальну програму інтегрованого курсу природознавства для 10-11 класів, побудовану за модульним принципом, розкрито сутність природничо-наукової компетентності (кер. — акад. В.Р. Ільченко).

Обґрунтовано концептуальні засади проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі (кер. — канд. фіз.-мат. наук А.М. Тарара).

З урахуванням результатів проведеного у попередні роки наукового аналізу змісту ЗСО і його реалізації в навчальних програмах і підручниках здійснено удосконалення чинних навчальних програм для початкової і старшої школи в контексті їх розвантаження, певного спрощення та конкретизації. Підготовлено й видано серію нормативно-методичних матеріалів з кожного навчального предмета, які містять удосконалені програми, коментарі фахівців до них, методичні рекомендації щодо їх ефективної реалізації.

Розроблено концепцію і підготовлено проект принципово нового навчального плану старшої школи з дворічним терміном навчання як базового документа для формування і структурування в навчальних предметах і курсах змісту повної середньої освіти, передбаченого державним стандартом (2011 р.), і повноцінної реалізації ідеї профільного спрямування навчання в старшій школі (кер. — акад. О.І. Ляшенко).

Ряд нових результатів здобуто у процесі дослідження питань **теорії і методики шкільного навчання** в контексті забезпечення його **особистісної орієнтованості і компетентнісної спрямованості**.

Обґрунтовано й побудовано дидактичні моделі варіативних організаційних форм компетентнісно орієнтованого навчання в початковій школі, з'ясовано дидактичні можливості щодо формування у молодших школярів ключових і предметних компетентностей, визначено педагогічні умови їх реалізації у навчальному процесі (кер. — докт. пед. наук А.Д. Цимбалару).

Визначено психолого-педагогічні характеристики компетентнісно орієнтованого навчання історії та основ правознавства в основній школі, обґрунтовано методичні умови його запровадження. З'ясовано комплекс навчальних дій, якими мають оволодіти учні у процесі формування історичної і правової компетентностей, та систему видів і форм навчальної діяльності, що забезпечують формування цих компетентностей (кер. — канд. пед. наук Т.О. Ремех).

Теоретично обґрунтовано концептуальні засади компетентнісно орієнтованого навчання біології і хімії учнів основної школи, визначено структуру і зміст предметних компетентностей із цих предметів, окреслено предметне поле для їх формування (кер. — канд. пед. наук Н.Ю. Матяш).

З'ясовано дидактичні умови реалізації компетентнісного підходу у навчанні фізики й астрономії на профільному рівні в старшій школі, здійснено експериментальну апробацію підготовленого науково-методичного забезпечення такого навчання (кер. — канд. пед. наук Л.В. Непорожня).

Завершено дослідження проблеми оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності суб'єктів навчального процесу системи ЗСО в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору, в результаті якого з'ясовано й описано рівні інформаційно-комунікаційної компетентності, визначено й охарактеризовано форми і методи їх виявлення й оцінювання, що можуть бути застосовані під час проведення поточного та підсумкового оцінювання учнів, атестації педагогів, керівників ЗНЗ з урахуванням досвіду країн Європи. Розроблено рекомендації вітчизняним фахівцям у галузі освітньої політики з цієї проблеми (кер. — канд. пед. наук О.В. Овчарук).

Проаналізовано сучасні підходи до створення і функціонування моніторингової системи оцінювання рівня сформованості предметних компетентностей як результату навчання учнів старшої школи, схарактеризовано теоретичні і методичні засади адаптивного тестування школярів, запропоновано моделі такого тестування як засобу оцінювання їхніх навчальних досягнень (кер. — канд. пед. наук Ю.О. Жук).

З'ясовано функції курсів за вибором у профільному навчанні іноземних мов у старшій школі, розроблено дидактико-методичні підходи до конструювання й організації змісту зазначених курсів у навчальних посібниках, запропоновано педагогічні технології їх вивчення. Підготовлено серію навчальних програм і посібників із таких курсів (кер. — канд. пед. наук В.Г. Редько).

Істотне місце в дослідженнях посідали питання **теорії і практики підручникотворення**. У процесі виконання ряду досліджень розроблено концептуальні засади конструювання навчального змісту і методичного апарату підручників з окремих предметів, формування системи компетентнісно орієнтованих навчальних завдань і завдань для контролю навчальних досягнень учнів з предмета.

Зокрема, з'ясовано загальні психолого-педагогічні вимоги до розроблення навчальних текстів, формування системи задач і вправ та методичного апарату компетентнісно орієнтованого підручника математики для старшої школи на профільному рівні, розроблено структуру і зміст підручників з алгебри і початків аналізу та геометрії для 10 і 11 класів (кер. — канд. пед. наук О.І. Глобін).

Підготовлено підручник з інформатики для 9 класу за програмою поглибленого вивчення предмета і відповідний методичний посібник для вчителів (кер. — канд. фіз.-мат. наук В.В. Лапінський).

Розроблені раніше засади лінійки підручників з низки навчальних предметів основної школи реалізовано у підготовлених у звітному році рукописах нових підручників для 9 класу з української мови (докт. пед. наук Н.Б. Голуб, канд. пед. наук А.В. Ярмолюк), англійської (канд. пед. наук О.С. Пасічник), німецької (Н.П. Басай), іспанської (канд. пед. наук В.Г. Редько) мов, курсів історії України (чл.-кор. О.І. Пометун, докт. пед. наук Н.М. Гупан, В.С. Власов), основ правознавства (чл.-кор. О.І. Пометун, канд. пед. наук Т.О. Ремех), алгебри (канд. пед. наук О.І. Глобін), канд. пед. наук Д.В. Васильєва), алгебри (чл.-кор. Ю.І. Мальований), геометрії (акад. М.І. Бурда), фізики (акад. М.Т. Мартинюк, акад. М.І. Шут), фізики, у т.ч. і для поглибленого вивчення, (канд. пед. наук М.В. Головка, канд. пед. наук Т.М. Засекіна, канд. пед. наук Л.В. Непорожня, Д.О. Засекін та ін.), три різні підручники з хімії (чл.-кор. О.Г. Ярошенко; докт. пед. наук Н.М. Буринська), докт. пед. наук Л.П. Величко; канд. пед. наук Г.А. Лашевська), інформатики (чл.-кор. Н.В. Морзе), біології (канд. пед. наук Т.В. Коршевніюк), географії (чл.-кор. О.М. Топузов, канд. пед. наук О.Ф. Надтока) та ін.

Вітчизняний фонд нових підручників поповнено у звітному році створеними вченими Відділення і надрукованими за кошти

Державного бюджету за результатами конкурсного відбору двадцятьма підручниками з різних предметів для 8 класу ЗНЗ.

Нові результати здобуто у процесі дослідження проблем **інформатизації освіти та створення освітнього середовища**.

Узагальнено методику формування інформаційно-комунікаційних компетентностей дітей молодшого шкільного віку на основі створення спеціальної системи компетентісно орієнтованих завдань і формування індивідуалізованого навчального середовища для учнів цієї вікової категорії з урахуванням їх стилів навчання та освітніх потреб. Розроблено також методику створення трирівневих компетентісних завдань з інформатики та підготовлено набір таких завдань для 3-9 класів (чл.-кор. Н.В. Морзе).

Обґрунтовано й розроблено алгоритм оцінювання ефективності побудови телекомунікаційної мережі навчального закладу для організації електронного навчання, що передбачає здійснення чотирьох основних процедур, виконання яких алгоритмізовано. Завершено створення мультимедійного навчального дистанційного курсу безпечного користування ресурсами мережі Інтернет. Трирівнева побудова курсу забезпечує цільове призначення його відповідно для дошкільників і молодших школярів; для учнів основної і старшої школи; для студентів, учителів, батьків. Курс удостоєний премії Форуму Всесвітнього саміту ООН з питань інформаційного суспільства (кер. — чл.-кор. П.П. Воробієнко).

Продовжено роботу над програмним комплексом GRAN, призначеним для комп'ютерного супроводу навчання математики в середніх і вищих педагогічних навчальних закладах, доповнено його рядом нових послуг. Комплекс рекомендовано МОН України для використання в процесі навчання математики в ЗНЗ. Його розміщено на сайті кафедри теоретичних основ інформатики НПУ імені М.П. Драгоманова для безкоштовного використання. Перероблено й доповнено посібник для вчителів “Математика з комп'ютером” (кер. — акад. М.І. Жалдак).

У контексті розвитку інтелектуальних комп'ютерних систем навчання досліджено теоретичні основи забезпечення ефективної інформаційної взаємодії користувача автоматизованою інтелектуалізованою навчальною системою з використанням діалогового моделювання і агентної взаємодії системи з користувачем, розроблено алгоритмічні основи управління цією взаємодією (чл.-кор. А.Ф. Верлань).

Створено концепцію формування інформаційно-освітнього середовища навчання старшокласників на основі технологій електронних соціальних мереж. Досліджено дидактичні можливості електронних

соціальних мереж як засобів спільної навчальної діяльності, розгортання соціальних контактів та розширення соціальної взаємодії усіх учасників навчально-виховного процесу, розвитку їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності, формування соціальної компетентності обдарованої особистості. Розроблено модель організації групової навчальної взаємодії в соціальних електронних мережах (кер. — канд. пед. наук О.П. Пінчук).

Обґрунтовано модель хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного навчального закладу та розроблено методичні рекомендації щодо використання хмарних сервісів у науковій і педагогічній діяльності ВНЗ (кер. — докт. пед. наук М.П. Шишкіна).

Розроблено й обґрунтовано модель інформаційно-аналітичної підтримки наукових досліджень у складі низки електронних систем відкритого доступу, у т.ч. Електронної бібліотеки НАПН України, наукометричних міжнародних систем і баз даних, відкритої журнальної системи Open Journal System та ін., а також автоматизованих програм виявлення унікальності тексту для перевірки робіт на плагіат (кер. — чл.-кор. О.М. Спирін).

До істотних результатів досліджень **психолого-педагогічних і методичних проблем виявлення, навчання й розвитку обдарованих дітей** слід віднести обґрунтовану й розроблену узагальнену модель управління розвитком академічної обдарованості старшокласників, яка відрізняється від інших моделей тим, що ґрунтується на системно-інформаційній кваліметрії і теорії прийняття рішень на всіх етапах управління навчанням. Це дає можливість підвищити ефективність розвитку академічної обдарованості, сприяє самоактуалізації старшокласників на основі безперервного моніторингу, кваліметрії і корекції їх ставлення до навчання (кер. — чл.-кор. В.В. Камишин).

Ряд нових результатів здобуто у процесі дослідження проблем **діагностики обдарованості**.

Розроблено модель психологічної діагностики інтелектуально обдарованих старшокласників, яка дозволяє на основі методів математичного аналізу систематизувати особистісні детермінанти інтелектуальної обдарованості в цілісну ієрархічну підпорядкованість. Зазначена модель включає критерії, показники та методи діагностики актуальної і потенційної обдарованості та аналізу здобутих даних.

З'ясовано можливості інформаційно-комунікаційних технологій у діагностуванні видів обдарованості дітей і молоді. Сформовано загальну структуру онлайн-ресурсу, який містить розроблені тести і передбачає збереження всіх результатів тестування, що уможливорює

виявлення динаміки змін для кожного окремого користувача (кер. — чл.-кор. В.В. Камишин).

Теоретично обґрунтовано метод моделювання експериментальних ситуацій для виявлення практичної обдарованості учнівської молоді. Сформовано банк валідних і надійних методів діагностики практичної обдарованості (кер. — докт. пед. наук В.П. Тищенко).

Виявлено основні закономірності процесу соціалізації індивіда у віртуальному середовищі, обґрунтовано науково-методичні засади розроблення і використання ефективних методів підтримки процесу соціалізації обдарованих старшокласників в Інтернет-середовищі, сформовано тестовий комплекс діагностичного інструментарію щодо виявлення проблем соціалізації та їх усунення (кер. — канд. психол. наук К.А. Андросович).

Нові підходи і рішення запропоновано дослідниками щодо розв'язання проблеми **удосконалення фахової підготовки педагогів**.

Розроблено і запроваджено концепцію людинознавчої історії як визначального дидактичного чинника сучасної історичної освіти у ВНЗ України, яка ґрунтується на результатах наукових досліджень історії повсякденності та соціокультурному дискурсі початку ХХІ ст. Запропоновано нову структурну модель вивчення історії у вищій школі, яка передбачає перехід від викладання суспільно-політичних макрофеноменів до розгляду соціокультурних фактів і явищ в антропологічному вимірі. Зазначені підходи реалізовано у двох підготовлених навчальних посібниках для студентів та низці навчальних курсів бакалаврської підготовки (кер. — акад. В.П. Коцур).

Розроблено модель розвитку системи підвищення кваліфікації викладачів університетів з питань упровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій. Обґрунтовано вимоги до створення та розвитку єдиного освітнього середовища сучасного університету на основі використання технологій Веб 2.0, розроблено модель такого середовища, підготовлено методичні рекомендації щодо побудови електронного відкритого освітнього середовища університету на базі хмарних технологій (чл.-кор. Н.В. Морзе).

Створено концепцію інтенсивного методу навчання іноземних мов у ВНЗ, у якій розкрито сутність цього методу в контексті його методологічної, психологічної, дидактичної і філологічної основ (чл.-кор. Р.Ю. Мартинова).

У процесі дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування у молодших школярів комунікативної компетентності з'ясовано сутність, місце і роль методики навчання

грамоти у структурі професіограми майбутнього вчителя, розкрито лінгводидактичні основи методики навчання грамоти, якими мають оволодіти майбутні фахівці початкової освіти (акад. М.С. Вашуленко).

Серед вагомих наукових результатів учених Відділення, отриманих у 2012—2016 рр., — обґрунтована дидактична модель реалізації ідеї профільного спрямування навчання в старшій школі, схарактеризована у Концепції профільного навчання в старшій школі.

Теорію змісту освіти збагачено новими підходами до його фундаменталізації на старшому ступені шкільного навчання, а також інтегрованого вивчення природознавства, побудованого за модульним принципом. Розроблено модель конструювання змісту профільного навчання на основі особистісно зорієнтованого, компетентнісного і метапредметного підходів, обґрунтовано засади формування його варіативного компонента.

Під керівництвом і за участі науковців Відділення укладено навчальні програми з переважної більшості предметів основної школи. Їх відрізняє від попередніх програм досконаліша структуризація освітнього змісту, чіткіше виражена компетентнісна зорієнтованість, конкретніша характеристика навчальних досягнень школярів.

Зроблено істотний внесок у дидактико-методичне забезпечення шкільного навчання на компетентнісних засадах. Запропоновано методики формування ключових і предметних компетентностей учнів початкової школи, а також компетентнісно орієнтовані методики навчання низки предметів в основній і старшій школі. Обґрунтовано інноваційні технології розвитку діалогічного мовлення дітей раннього віку, створено програмно-методичне забезпечення їх реалізації.

Триває пошук надійних засобів виявлення й оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання. Обґрунтовано й розроблено тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи, створено серії контрольних завдань для визначення рівня сформованості відповідних компетентностей школярів з низки навчальних предметів.

Успішно здійснюється розроблення та апробація дидактичного забезпечення персоніфікованого навчання учнів за педагогічною системою, запропонованою чл.-кор. М.П. Гузиком.

Новими здобутками поповнено теорію сучасного шкільного підручника. Зокрема, з'ясовано основні характеристики й особливості компетентнісно орієнтованого підручника, розроблено підходи до формування систем навчальних завдань із низки предметів, досліджено засади розгортання навчального змісту і побудови методичного апарату підручника. Створено нове покоління підручників з переважної більшості предметів основної школи. За п'ять останніх років ученими Від-

ділення підготовлено понад 60 назв підручників для 5-9 класів, абсолютна більшість яких успішно пройшла конкурсний відбір, одержала відповідний гриф МОН України й широко використовується в ЗНЗ. Також завершено формування системи нових підручників для початкової школи. Цикл підручників з фізики для ЗНЗ акад. О.І. Ляшенка відзначено Державною премією України в галузі освіти за 2012 р.

Такої ж нагороди удостоєно колектив науковців Інституту обдарованої дитини НАПН України за створення Всеукраїнського Інтернет-порталу “Острів знань” як розвивального середовища, що на основі забезпечення доступу до широких інформаційно-освітніх тематичних ресурсів сприяє задоволенню пізнавальних інтересів і потреб дітей, їхніх батьків, педагогів, інших категорій користувачів.

Загалом ученими Відділення за останнє п'ятиріччя здобуто ряд помітних результатів у дослідженні проблеми формування й педагогічно доцільного використання ефективного освітнього середовища на основі інформатизації дидактичного процесу. До них передусім слід віднести розроблену на основі моделювання й реалізації персоналізованих навчальних сценаріїв діалогову систему спілкування користувача з комп'ютерними навчальними засобами, яка здатна адаптуватися до його пізнавальних можливостей.

Визначено принципи побудови й функціонування мережі ресурсних центрів дистанційної освіти ЗНЗ як одного з дієвих засобів забезпечення рівного доступу до якісної ЗСО.

Досліджено педагогічні можливості інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні математичних дисциплін у ЗНЗ і педагогічних ВНЗ. Створено серію оновлених версій програм програмно-методичного комплексу GRAN, призначеного для комп'ютерної підтримки навчання математики.

Запропоновано ефективні рішення щодо організації безпечного і попередження нецільового доступу до інформаційних Інтернет-ресурсів різних категорій користувачів, у т.ч. учнів, студентів, учителів, батьків. створено відповідний мультимедійний навчальний дистанційний курс безпечного користування ресурсами мережі Інтернет.

Обґрунтовано вимоги до формування та розвитку єдиного освітнього середовища сучасного університету на основі використання технологій Веб 2.0, розроблено модель такого середовища, підготовлено рекомендації щодо побудови електронного відкритого освітнього середовища університету на базі хмарних технологій.

2012—2016 рр. позначено рядом вагомих результатів у дослідженні проблем виявлення, навчання та розвитку обдарованих дітей. Корисними для педагогічної практики стануть з'ясовані дослідниками

принципи, зміст і структура процесу проектування та забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованості у навчально-виховному процесі ЗНЗ і створений на цій основі діагностико-проектувальний комп'ютерний комплекс, який забезпечує таке проектування і супровід.

Досить популярним і затребуваним осередком інформаційної і соціальної підтримки розвитку обдарованої особистості виявився розроблений ученими програмний комплекс, реалізований в освітньому Інтернет-порталі “Острів знань”.

Обґрунтовано і створено моделі психологічної діагностики актуальної і потенційної інтелектуальної обдарованості старшокласників, а також управління розвитком їх академічної обдарованості.

Серед здобутків дослідників проблем удосконалення фахової підготовки педагогів слід назвати запропоновану нову концептуальну модель вивчення історії у вищій школі на основі людинознавчого підходу, розроблену методику підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів української мови на компетентнісних засадах. Обґрунтовано психолого-педагогічні засади інтегрованого формування іншомовної професійно орієнтованої мовленнєвої діяльності студентів педуніверситетів, розроблено його лінгводидактичну модель. Уперше в Україні створено методику навчання інформатики в ЗНЗ, викладену у навчальному посібнику для майбутніх учителів. Підготовлено низку підручників і навчальних посібників з ряду навчальних курсів для студентів педагогічних ВНЗ.

II.4.

Відділення професійної освіти і освіти дорослих

У 2016 р. наукові дослідження у Відділенні здійснювали 23 члени Академії. Із 23 досліджень — 9 фундаментальних і 14 прикладних. У звітному році членами Академії завершено 8 досліджень і 8 розпочато. Основні дослідницькі завдання, передбачені тематичними планами, виконано.

НДР здійснювалися також у підвідомчих установах НАПН України, віднесених до Відділення: Інституті професійно-технічної освіти — 5 НДР, Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих — 8 НДР.

У межах напряму **“Теоретико-методичні основи формування змісту професійної освіти і освіти дорослих”** завершено дослідження за темою **“Особливості педагогічного процесу в навчально-науковому комплексі “промислово-економічний коледж—університет”** (чл.-кор. В.П. Анненков). За його підсумками проаналізовано передумови виникнення навчально-наукових комплексів у вітчизняній професійній освіті. Обґрунтовано педагогічну доцільність і соціальну ефективність утворення навчально-наукових комплексів економічного спрямування. Науково обґрунтовано й експериментально перевірено дидактичні умови професійної підготовки майбутніх фахівців у такому комплексі. Сформульовано дидактичні положення з основ навчального процесу в навчально-науковому комплексі економічного спрямування. Обґрунтовано принципи й закономірності, сутність і зміст педагогічного процесу, форми і методи навчання в умовах навчально-наукового комплексу “промислово-економічний коледж — університет”. Детально схарактеризовано основні напрями його організаційно-методичного і навчально-методичного забезпечення з урахуванням особливостей структури навчально-наукового комплексу.

Доведено необхідність створення навчально-наукових комплексів типу “коледж—університет” за іншими напрямами професійної освіти. Обґрунтовано шляхи реалізації принципу наступності в навчально-науковому комплексі. Рекомендовано оновлювати зміст навчальних планів коледжу й університету на засадах інтегрування і наступності.

Продовжено дослідження **“Інформаційно-комунікаційні технології дистанційної освіти в навчальних закладах архітектурно-будівельного профілю”** (акад. В.А. Баженов).

Дослідником обґрунтовано методичні особливості навчання студентів з дисципліни “Будівельна механіка”: пред’явлення навчальної інформації, виконання розрахункових робіт, де визначається напружено-деформований стан типових розрахункових схем, контроль якості і обсягу засвоєного навчального матеріалу. Констатовано, що застосування програмних засобів дозволяє зменшувати обсяги обчислювальних процедур та аналізувати більш складні схеми. Крім того, використання комп’ютерних технологій дозволяє індивідуалізувати пред’явлення навчального матеріалу та контролювати процес його засвоєння кожним студентом.

Зазначено, що програмні продукти, на яких базується процес навчання, можна поділити на стандартне програмне забезпечення, спеціалізовані навчальні програми, електронні підручники і навчальні посібники, а також широко розповсюджені в проектній практиці про-

грамні комплекси. Стандартне програмне забезпечення має загальне призначення для всіх користувачів і складається з програмних продуктів, що забезпечують функціонування комп'ютерів (ОС Windows), а також застосовується для підготовки документації (Microsoft Office, Adobe Reader, архіватори, електронні перекладачі, засоби комп'ютерної графіки: растровий графічний редактор Paint, векторний графічний редактор CorelDraw та ін.).

За результатами дослідження підготовлено електронний підручник.

Продовжено дослідження за темою **“Хмарно орієнтоване середовище наукової та освітньої діяльності”** (акад. В.Ю. Биков).

У його ході визначено поняття “корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності”; висвітлено роль міжнародних організацій у розвитку засобів і сервісів відкритого науково-освітнього простору; розкрито особливості створення хмаро орієнтованих корпоративних інформаційних систем; охарактеризовано шляхи формування систем науково-педагогічної інформації в Україні з використанням хмарних сервісів і ресурсів, зокрема відкритих журнальних систем, електронних бібліотек, наукометричних сервісів і баз даних та ін.

Формування освітнього наукового середовища на базі сучасних технологій, зокрема з використанням хмаро орієнтованих сервісів, надає змогу поєднати здобутки науки і передової освітньої практики, забезпечити інтеграцію процесу підготовки спеціалістів і здійснення наукових досліджень, поліпшити результати і рівень організації науково-педагогічної діяльності, що відображає сучасні тенденції розвитку корпоративних інформаційних мереж і систем відкритої освіти і науки.

На основі здійсненого аналізу доведено, що існуючі НОІМ активно розвиваються, стрімко розширюється коло їхніх користувачів (тобто підвищується потреба в ресурсах і сервісах, що ними надаються), поліпшується якість та збільшуються обсяги пропонованих електронних інформаційних ресурсів, подальшого розвитку набувають засоби, технології, інфраструктура НОІМ і корпоративних комп'ютерних мереж, невпинно поглиблюється комп'ютеризація освіти, створюються нові НОІМ, особливо на національному і корпоративному рівнях, що інтегруються з існуючими. Ця тенденція буде і надалі простежуватись, відкриваючи нові можливості для подальшого розвитку відкритої освіти і наукових досліджень.

Зазначено, що в світі спостерігається стала тенденція до поступового поширення відкритих форм освіти і науки, становлення і розвитку інформаційного суспільства, формування нового покоління людей, здатних гармонійно розвиватися і ефективно працювати в ньому. Обґрунтовано

важливу роль хмарних сервісів корпоративних інформаційних систем і мереж, міжнародних і національних організацій, що підтримують і розвивають НОІМ, їхні інформаційні ресурси, засоби і технології.

Завершено дослідження **“Фізичне виховання дітей та учнівської молоді в європейських країнах”** (чл.-кор. Е.С. Вільчковський). У процесі дослідження проаналізовано становлення та розвиток систем фізичного виховання школярів і їх сучасний стан у зв'язку з реформуванням шкільної освіти у різних країнах світу (14 країн). Виявлено особливості, тенденції та напрями розвитку систем фізичного виховання школярів в економічнорозвинених країнах Західної Європи, у США, Китаї та Японії.

Здійснено порівняльний аналіз організації і змістового наповнення систем фізичного виховання школярів у Швеції, Фінляндії, Норвегії, Китаї, Франції, Японії. Обґрунтовано концептуальні засади фізичного виховання учнів ЗНЗ європейських країн в умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів. Виокремлено методологічні засади фізичного виховання дітей і учнівської молоді у європейських країнах. Проаналізовано програмове і навчально-методичне забезпечення державних програм з фізичного виховання. Визначено особливості, тенденції і напрями розвитку системи фізичного виховання дітей та учнівської молоді в європейських країнах.

Обґрунтовано наукові засади фізичного виховання учнів ЗНЗ у європейських країнах. Розширено і поглиблено положення щодо особливостей прояву соціальної та біологічної суті людини в руховій діяльності, дані спеціалізованих галузевих наук про фізичне виховання дітей і молоді у країнах Європи. Визначено місце європейської теорії і методики фізичного виховання серед інших наук, що вивчають процес занять фізичними вправами дітей та учнівської молоді.

За результатами дослідження опубліковано 18 наукових праць: монографій — 2, підручників — 1, методичних посібників — 1, статей — 14.

Розпочато дослідження за темою **“Економічна ефективність професійної освіти майбутніх фахівців легкої промисловості”** (чл.-кор. О.І. Волков). Дослідником виявлено суттєві зміни на ринку праці: старий поділ праці з його позитивним закріпленням людей за певними видами праці зникає і поступово замінюється новим розподілом праці, що поєднується з інтенсивними змінами у змісті та організації праці й переходом від менш складних професій до більш складних, від менш кваліфікованої праці до більш кваліфікованої. Зроблено припущення, що для здійснення зміни праці та прискорення переходу від виконання одних виробничих функцій до інших

робітникам необхідні високий загальноосвітній рівень, технічна підготовка і загальна культура.

Проаналізовано тенденцію до розширення сфери дії закону зміни праці, що вимагає від робітника переходу від одного виду праці до іншого. З'ясовано, що сучасні кваліфіковані робітники галузі легкої промисловості повинні мати широку загальноосвітню і науково-технічну підготовку, щоби кваліфікаційні рівні відповідали рівням розвитку високотехнологічних засобів праці. Для цього важливо розширювати зміст професійної підготовки фахівців легкої промисловості теоретичними курсами і проектними технологіями.

Пріоритетним напрямом модернізації професійних навчальних закладів легкої промисловості обрано створення регіональних освітньо-професійних кластерів з метою сприяння вирішенню проблем формування трудового потенціалу регіону відповідно до потреб ринку праці на засадах соціального партнерства. Зроблено висновок, що доцільно створювати сучасне інформаційне середовище, зокрема електронну бібліотеку, яка б системно висвітлювала результати, науково-пошукові практичні рекомендації щодо підвищення економічної ефективності професійної освіти в сучасних умовах з урахуванням національних потреб легкої промисловості та інноваційного міжнародного досвіду.

Розпочато дослідження **“Законодавче забезпечення державної політики в галузі освіти дорослих: державна професійна орієнтація населення”** (чл.-кор. В.В. Голуб). У його ході актуалізовано положення щодо: розроблення і впровадження у навчальних закладах навчальних програм і методичного забезпечення курсів профорієнтаційного спрямування; удосконалення науково-методичного забезпечення з питань професійної орієнтації різних цільових груп населення відповідно до основних видів праці, здійснення прикладних наукових досліджень у сфері професійної орієнтації населення і впровадження їх результатів у практику; розроблення галузевих кваліфікаційних характеристик посад педагогічних працівників й інших фахівців, які працюють у сфері професійної орієнтації населення.

Висунуто припущення, що шляхом координації зусиль зацікавлених сторін важливо розробити нову систему державної професійної орієнтації в мережевому середовищі України. Запропоновано педагогічну технологію підготовки учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри, що ґрунтується на рефлексивно-вольових механізмах учня, які забезпечують вибір ним освітньо-професійної траєкторії; педагогічну технологію розвитку уявлення про професійний успіх. Створено методики: проведення інтерактивних заходів на підтримку

здорового способу життя учнівської молоді; формування соціально-професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників; упередження викладачами ПТНЗ негативних педагогічних стереотипів; морально-етичного розвитку особистості в контексті підготовки до вибору й реалізації професійної кар'єри. Теоретично обґрунтовано висновок щодо необхідності розроблення професіограми та психограми педагога-профорієнтолога, яка має враховувати інформацію щодо загальної характеристики спеціальності, санітарно-гігієнічних умов і безпеки праці, професійних вимог до особистості працівника, вимог до навчання та виконання професійних обов'язків, перспективи професійного навчання та зайнятості.

Завершено дослідження за темою **“Наукові основи формування економічного світогляду майбутніх технологів сфери послуг”** (чл.-кор. І.М. Грищенко). За підсумками його виконання сформульовано засади професійної підготовки випускників програм бакалаврату та магістратури з підприємництва, що включають набуття знань, умінь, навичок і професійних компетентностей стосовно: створення, ведення, розвитку, припинення підприємницької діяльності на ринках товарів, робіт, послуг; забезпечення виробництва і реалізації нових цінностей для задоволення потреб суспільства та громадян; створення, використання і розвитку робочих місць для залучення людей до професійної трудової діяльності; забезпечення прибуткових частин державного, місцевого й інших бюджетів, а також соціальних фондів за рахунок сплати податків і інших обов'язкових платежів; дослідницької і педагогічної діяльності у сфері підприємництва в наукових і освітніх організаціях (для випускників програми академічного бакалаврату).

Видами професійної діяльності у сфері легкої промисловості України, до яких мають бути готові випускники, які опанували програму бакалаврату та магістратури з підприємництва, є: засновницька діяльність, діяльність зі створення нового бізнесу, ведення бізнесу, його розвиток і припинення, проектна діяльність, інноваційна діяльність, комунікативна діяльність, конкурентна діяльність.

З урахуванням вітчизняної і зарубіжної практики підготовки фахівців створено підручник **“Підприємницький бізнес”**, де висвітлено важливість економічної освіти молоді та дорослих у сучасних умовах і зазначено роль підприємницької складової освіти в університетах.

За результатами дослідження опубліковано 27 праць: монографій — 6, підручників — 1, статей — 20.

Продовжено дослідження **“Науково-методичні засади інформатизації освіти з використанням відкритого комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища”** (акад. А.М. Гуржій).

У його ході констатовано, що розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і їх широке впровадження нині суттєво впливають на характер наукових досліджень у галузях теорії і методики професійної освіти, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, а також на саму професійну освіту, культуру, побут, соціальні взаємини та виробництво. Це зумовлює як прямий вплив на зміст професійної освіти, пов'язаний із рівнем науково-технічних досягнень, так і опосередкований, пов'язаний з появою нових професій і спеціальностей. Під впливом поширення і розповсюдження новітніх ІКТ створено комп'ютерно-технологічні платформи відкритої освіти на всіх її рівнях, що базуються на використанні технологій хмарних обчислень; оновлено педагогічні технології; удосконалено методичне забезпечення та зміст електронного та дистанційного навчання на основі використання ІКТ; упроваджено нові форми організації освітнього процесу, а також форми і методи навчання (електронне, мобільне, перевернуте, спільне, змішане, смарт-навчання, соціальне навчання тощо) і в т.ч. на основі хмарно орієнтованих технологій, технологій ВЕБ 2.0, ВЕБ 3.0 і сервісів електронних соціальних мереж.

Здійснюється розроблення та системне впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій навчання з метою розвитку ПТО та підготовки кваліфікованих робітничих кадрів і молодших спеціалістів, у т. ч. створення підручників, що відповідають вимогам сучасних технологій виробництва, сприяють ефективному формуванню системи ІК-компетентностей.

Для досягнення мети дослідження у подальшому необхідно вирішити наступні завдання. 1. З'ясувати нинішній стан проблеми розроблення інформаційно-комунікаційних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті як важливого чинника підготовки кваліфікованих робітничих кадрів. 2. Визначити структуру ІКТ-компетентностей випускників ПТНЗ з відповідними рівнями, критеріями та показниками їх сформованості за умов створення та використання єдиного електронного освітньо-інформаційного середовища. 3. Розробити модель відкритого електронного середовища ПТНЗ. 4. Обґрунтувати принципи проектування електронних посібників зі спеціальних предметів для учнів ПТНЗ, основні компоненти методики їх використання у навчанні. 5. Опрацювати особливості організації дистанційного навчання та вимоги до використання його платформи в ПТНЗ, розробити дистанційні курси. 6. Впровадити в освітній процес підготовки кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів комплекс сучасних ІКТ на основі єдиного відкритого електронного освітньо-інформаційного се-

редовища ПТНЗ. 7. Підготувати та впровадити в навчально-виховний процес відповідний методичний супровід.

Завершено дослідження за темою **“Теоретичні та методичні основи використання інноваційних педагогічних технологій у професійно-технічних навчальних закладах”** (чл.-кор. Р.С. Гуревич). За результатами дослідження з’ясовано, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) зумовлює трансформацію інформаційного суспільства в нову якість, яку називають SMART-суспільством. Це, в свою чергу, вплине на технології навчання. Аналіз світових тенденцій у цій царині на часі і необхідний для подальшого якісного функціонування системи освіти в Україні.

Досліджено ефективність використання ІКТ в освітньому процесі; особливості створення та наповнення освітнього інформаційного середовища; можливості соціальних сервісів і основні прийоми їх інтеграції з традиційними навчально-методичними матеріалами, роль ІКТ у розвитку творчого потенціалу, необхідного для подальшого самонавчання, саморозвитку та самореалізації в умовах інформатизації системи освіти. Результати роботи дають змогу використовувати сучасні ІКТ та інші інноваційні технології у навчальному процесі; орієнтують педагогів професійного навчання й учнів на реалізацію спільних проєктів, телеконференцій, вебінарів, веб-квестів, блог-квестів, а також організацію дистанційного, електронного та змішаного навчання.

За матеріалами дослідження опубліковано 26 праць: монографій — 5; методичних посібників — 3; статей — 18.

Розпочато дослідження **“Науково-методичні засади діагностики практичного інтелекту майбутніх фахівців транспортних технологій та систем”** (чл.-кор. М.Ф. Дмитриченко). Ученими обґрунтовано актуальність дослідження практичного інтелекту у майбутніх фахівців транспортних систем і технологій. З’ясовано, що в освітньому середовищі технічних університетів недостатньо звертається увага на рівні розвитку практичного інтелекту учасників освітнього процесу; у вітчизняній професійній освіті і психолого-педагогічній науці поняття “практичний інтелект” і методи його діагностики у студентів і викладачів майже не використовуються. Обґрунтовано доцільність здійснення діагностики рівня розвитку практичного інтелекту у майбутніх фахівців за професійними напрямками “людина-техніка” (інженерів-конструкторів), “людина-художній образ” (художників-конструкторів).

Також обґрунтовано теоретико-методичні засади діагностики практичного інтелекту учнівської молоді і студентів. Проаналізовано по-

ложення теорії “втіленого пізнання” (англ. embodied cognition): філософські (Р.Бір, Р.Брукс, Т. ван Гелдер, Е.Кларк, Ж.Лакоф, О.Князева, О.Турубов та інші); психо-фізіологічні (Т.Б’юзен, Л.Виготський, Х.Гарднер, Р.Стернберг, Д.Узнадзе, В.Шевчук). З’ясовано, що педагогічні засади діагностики практичного інтелекту зумовлені його зв’язком з матеріальними природними об’єктами; практичний інтелект виявляється в процесі навчання технологій (майстерності) художнього проектування, технічного проектування, ІТ-проектування; на заняттях з ергономіки, дизайну, інформатики і технологій, де переважають предметно-маніпулятивні дії. Соціологічні засади діагностики практичного інтелекту зумовлені здатністю особистості бути лідером і залучати інших здібних осіб для досягнення своєї мети (коучерів, менеджерів, підприємців тощо).

Визначено ключову особливість практичного інтелекту — адекватну самооцінку своїх слабких і сильних сторін і здатність до повноцінної практичної самореалізації у навколишньому середовищі.

Завершено дослідження за темою **“Соціально-економічні й педагогічні умови підготовки виробничого персоналу в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів”** (акад. В.О. Зайчук). За його результатами виокремлено групу соціально-економічних умов підготовки виробничого персоналу: реалізація концепції Міжнародної стандартної класифікації освіти, проекту Національної стандартної класифікації освіти; врахування стану вітчизняної системи професійних класифікацій, стратегічних напрямів особистісного життєконструювання; проектування розвитку особистості професіонала в умовах євроінтеграції; психологічний супровід професійного розвитку особистості на різних етапах онтогенезу; конкурентоздатність як чинник професійної успішності фахівця на сучасному ринку праці; професійна орієнтація і професійне навчання у сучасній парадигмі маркетингу робочої сили; актуалізація інтерактивних методів безпечної життєдіяльності в умовах сучасного високотехнологічного виробництва.

Поглиблено і розширено поняття “інтелектуальний капітал” як сукупності формалізованих та неформалізованих знань, втілених в інтелекті персоналу, технологіях, бізнес-процесах, взаємовідносинах із клієнтами та самим персоналом і здатних приносити фірмі економічну вигоду та конкурентні переваги. Виокремлено принцип фундаментальності професійної підготовки кваліфікованих робітників, дотримання якого забезпечує формування фахівця як цілісної особистості, здатної на основі оволодіння фундаментальними знаннями інтегрально розв’язувати професійні завдання і життєві проблеми.

Сформульовано сукупність педагогічних умов підготовки виробничого персоналу в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів: залучення студентів і викладачів до виконання міжнародних освітніх проектів, готовності керівників до формування іміджу сучасного навчального закладу, модернізації післядипломної професійної освіти; впровадження технологій використання моделей інформаційного ресурсного забезпечення тощо.

Розпочато дослідження за темою **“Впровадження Національної рамки кваліфікацій у системі професійної освіти України”** (акад. Ю.Ф. Зінковський). У його ході обґрунтовано перспективні напрями впровадження Національної рамки кваліфікацій у системі професійної освіти. Проаналізовано компоненти цілей навчання у професійній школі — здобуття освіти і професії. Здійснено порівняльний аналіз завдань здобуття освіти і оволодіння професією, парадигм навчання ХХ і ХХІ століть, “тріади” досягнень в освіті і компетенцій у майбутній професійній діяльності. Обґрунтовано функціональну теоретичну модель Національної рамки кваліфікацій і компетенцій. Розроблено систему дескрипторів праці (за функціональністю і соціальною значущістю). Розроблено кваліфікаційну рамку фахівців за професійним дескриптором, в якій виокремлено рівні кваліфікацій робітника і молодшого спеціаліста та професії і кваліфікації бакалавра, магістра, Phd.

Розроблено оцінювальну рамку кваліфікацій працівника за освітніми ознаками, в якій передбачено тріаду досягнень знання-уміння-навички з урахуванням освітньо-кваліфікаційних рівнів: робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Запропоновано нові підходи до реалізації компонентів навчання (освітнього і професійного) і відповідних вимог до викладацького складу. Визначено співвідношення “освіта-професія” за типами навчальних закладів: професійно-технічне училище, технікум, коледж, університет, академія.

Проаналізовано динаміку розвитку освіти й економіки, запропоновано кількісне оцінювання рівнів компетентності, обґрунтовано альтернативу професійній компетентності — наукоємність, а також сформульовано зміст і завдання фундаменталізації освіти. Зроблено висновки: компонента професійної підготовки відстає від освітньої; архаїчна тріада (знання-уміння-навички) має бути замінена системою дескрипторів компетенцій, визначених економістами органів державної влади; необхідно ввести поняття “компетентності випускника” як пріоритетного завдання освітнього процесу; за рівнем компетентності випускника має визначатися якість освіти, фахової підготовки; з метою підвищення якості професійної підготовки фа-

хівців вищої школи необхідно удосконалювати стандарти, навчальні плани, програми.

Розпочато дослідження за темою **“Економіко-педагогічні засади підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих робітників у ПТНЗ в умовах інноваційного розвитку галузей машинобудування і сфери послуг”** (чл.-кор. Я.Г. Камінецький). У його перебігу досліджено стан і якість підготовки висококваліфікованих робітників у ПТНЗ для машинобудування і сфери послуг. Обґрунтовано комплексний підхід до розв’язання проблеми забезпечення робітничими кадрами підприємств у поєднанні з основними напрямками структурної перебудови економіки, програмами інноваційного розвитку та врахуванням особливостей соціально-економічного розвитку регіонів.

Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності професійної підготовки висококваліфікованих робітників. З’ясовано, що у вирішенні соціально-економічних проблем ПТО важлива роль належить економіці ПТНЗ, кадровому забезпеченню цих закладів ученими-економістами, соціологами. Наголошено на значенні прогнозування розвитку робітничих професій і спеціальностей з урахуванням змін у змісті і характері праці робітників, зумовлених процесами глобалізації та євроінтеграції.

Обґрунтовано науково-педагогічні засади підвищення ефективності підготовки робітничих кадрів у ПТНЗ. З’ясовано, що навчальний процес у більшості ПТНЗ не відповідає заявленим спеціалізаціям. Міждисциплінарний підхід має спрямовуватися на розв’язання проблеми економічної ефективності різних форм професійної підготовки, наукової організації навчального процесу і праці у ПТНЗ різних типів, оптимального розміщення їх мережі та раціонального профілювання з урахуванням потреб регіонального ринку праці.

Продовжено дослідження **“Євроінтеграція професійної освіти”** (акад. Н.Г. Ничкало). На основі вивчення документальних і літературних джерел ученим проаналізовано проблеми формування єдиного простору професійної освіти і навчання (ПОН) як соціокультурного інституту Європейського Союзу. Проаналізовано нормативно-правову базу національних систем підготовки виробничого персоналу в країнах ЄС, а також основні напрями розвитку систем ПОН в умовах інтеграційних процесів. Схарактеризовано особливості політики ЄС щодо професійного навчання, що базується на статті 150 Угоди про створення Європейського співтовариства. В ній наголошується: “Співтовариство проводить політику професійного навчання, що підтримує і доповнює заходи держав-членів, за умови суворої відповідальності держав-членів за зміст і форми професійного навчання”.

Наголошено на важливій ролі відкритої дискусії, що відбулася в Європарламенті в 1999 р. на засіданні № 2224 Ради з освіти щодо ролі освіти і підготовки виробничого персоналу в третьому тисячолітті. У резолюції цього засідання “В нове тисячоліття: нові робочі процедури для європейського співробітництва в сфері освіти і підготовки” розкрито значення окремих програм в інтегруванні провідних ідей національних систем ПОН (наприклад, програма ЄС “Молодь” (2000 р.)). Її мета — формування європейської співпраці в сфері молодіжної політики: сприяння навчанню впродовж всієї активної життєдіяльності, формування навичок і компетентностей, що сприяють активній участі у житті суспільства, забезпеченню самозайнятості.

Поглибленню євроінтеграції систем ПОН сприяє Копенгагенський процес, згідно з яким розроблено механізм перенесення накопичення і визнання залікових одиниць в європейській професійній освіті. Підкреслюється винятково важлива роль європейської кредитної системи професійної освіти і навчання для цілеспрямованої підготовки виробничого персоналу, забезпечення відкритості систем ПОН, а також доступності навчання усіх категорій громадян у професійних закладах (центрах) різних типів форм і власності.

Розкрито прогностичне значення Стокгольмського саміта Ради Міністрів освіти (2001 р.), а також позитивний вплив на ці процеси Консультативного комітету з професійної освіти і підготовки. Проаналізовано зміст Програми узгоджених цілей професійної освіти і навчання в країнах ЄС, зокрема: стратегічні цілі, напрями, ключові завдання.

Трансформація ПТО України, її реформування в умовах євроінтеграційних процесів потребує врахування динамічних змін на ринках праці країн — членів ЄС, зрослих вимог до підготовки кваліфікованих робітників за інтегрованими професіями на основі компетентнісного підходу.

Розширення міжнародної співпраці ПТНЗ, участь у європейських проектах з проблем професійної освіти і навчання, зокрема Туринському процесі, сприяють упровадженню прогресивних ідей досвіду ЄС щодо підготовки виробничого персоналу.

Потребує вдосконалення сучасне науково-методичне забезпечення професійної освіти, зокрема щодо впровадження конструктивних ідей зарубіжного досвіду, розроблення системи консультування учнів і студентів закладів професійної освіти з розвитку професійної кар’єри, проектування інформаційно-освітнього середовища закладів професійної освіти, а також дослідження теоретичних і методичних засад підготовки молодших спеціалістів у технікумах і коледжах, підготовки ви-

кладачів, педагогів професійного навчання, майстрів та інструкторів до запровадження інноваційних педагогічних технологій, розширення дослідно-експериментальної роботи на базі закладів професійної освіти і підприємств.

Законом України “Про державний бюджет України на 2016 рік” (ст. 27) передбачено передачу в установленому порядку видатки на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних та інших навчальних закладах на фінансування з місцевих бюджетів. На жаль, при цьому не було враховано, що у деяких областях затверджений у місцевих бюджетах обсяг видатків на ПТО був явно недостатнім. Передача ж майна ПТНЗ у комунальну власність без відповідної нормативної бази викликала загрозу його неправомірного використання, вилучення приміщень і навіть знищення матеріально-технічної бази. У результаті таких непродуманих дій виникла загроза закриття багатьох ПТНЗ, їх нераціонального перепрофілювання, відчуження приміщень, земельних ділянок, а також скорочення робочих місць для педагогічних працівників. Унаслідок поспішних і непідготовлених рішень владних структур допущено значні помилки у реформуванні вітчизняної професійної освіти, що спричиняє відтік учнівської молоді за кордон, зростання кількості випускників основної школи західноукраїнських і центральних областей, які віддають перевагу навчанню в професійних навчальних закладах Польщі, Чехії, Словаччини та Білорусі. Після одного-двох років навчання у ПТНЗ наших учнів запрошують до продовження навчання в професійних навчальних закладах інших держав на гарних умовах (стипендіальне забезпечення, гуртожиток, соціальні гарантії). Усе це гальмує модернізацію української системи професійної освіти в умовах євроінтеграційних процесів.

Розпочато дослідження за темою **“Концептуальні засади утворення та функціонування Українського відкритого університету післядипломної освіти”** (акад. В.В. Олійник). Дослідником з’ясовано, що відкрита освіта принципово відрізняється від традиційної й більшою мірою відповідає цілям, завданням і змісту інформаційного суспільства. До основних переваг відкритої освіти віднесено: *масовість і доступність* (відкрита освіта має практично безмежні можливості широкого охоплення населення і територій, організації вільного доступу до інформаційно-освітніх ресурсів); *адаптивність і гнучкість* (система відкритої освіти має широкий спектр можливостей адаптації до умов зовнішнього середовища, що змінюється, відповідає запитам суб’єктів і об’єктів освітнього процесу; сприятлива до суттєвих трансформацій усіх значимих елементів освітнього процесу); *інтернаціональність і*

глобалізація (вільне функціонування системи відкритої освіти поза державними кордонами, планетарна відкритість і доступність інформаційно-освітніх ресурсів); *модульна структурованість і асинхронність* (модульний принцип конструювання змісту і організації навчального процесу дозволяє формувати індивідуальні навчальні плани та програми, що максимально відповідають особистим потребам і запитам студентів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, а також структурувати у часі різні елементи освітнього процесу (асинхронний режим); *економічна ефективність* (освітній результат досягається з меншими, порівняно з традиційним навчанням, затратами часу, коштів тощо).

Найбільш розробленими ідеями щодо реформування ППО є пропозиції з формування “регіональних округів ППО” та створення Всеукраїнського відкритого університету післядипломної педагогічної освіти. Перехід до моделей відкритої освіти вимагає принципових змін в організації, змісті та структурі національної системи освіти, враховуючи при цьому, що будь-яка система освіти — це сукупність взаємодіючих структур: освітніх програм і державних освітніх стандартів; мережі освітніх закладів та органів управління освітою.

В економічно розвинутих країнах зарубіжжя проблеми післядипломної освіти вирішуються переважно за допомогою мега- (відкритих) університетів, що забезпечують якісну освіту на засадах сучасних підходів і передових технологій. В Україні мегауніверситети відсутні. Існуючі в Україні “відкриті університети”, наприклад, Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна” та інші, неповною мірою відповідають світовим та європейським стандартам за певними характеристиками: правилами прийому, структурою, кількістю програм навчання, кількістю студентів, організацією освітнього процесу та ін. Як показало дослідження, стратегія національної системи освіти України не передбачає створення відкритих університетів. Значна частина науково-педагогічних працівників підвищують кваліфікацію переважно в “малоформатних” навчальних закладах, що не мають сучасної навчальної, матеріально-технічної бази та відповідного науково-методичного і кадрового забезпечення.

Завершено дослідження ***“Професійно-економічна підготовка майбутніх учителів в умовах становлення інформаційного суспільства”*** (чл.-кор. О.С. Падалка). Професійно-економічна підготовка майбутніх учителів розглядається дослідником як один із важливих чинників розвитку особистості, забезпечення її матеріального і духовного благополуччя у ХХІ ст., що стає епохою освіти впродовж життя. Основним принципом діяльності педагогічних ВНЗ стає вимога не на-

вчати, а допомагати майбутнім учителям учитися, стимулювати їхнє бажання навчатися, здобути педагогічну професію. Набуває особливо важливого значення професійно-економічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання.

Актуальним є обґрунтування методологічних засад підготовки педагогів професійного навчання: здійснення бібліографічного, історико-педагогічного аналізу становлення і розвитку професійної педагогіки і професійно-педагогічної освіти з урахуванням професійно-економічного компонента підготовки, виявлення перспективних ідей вітчизняного і зарубіжного досвіду професійно-економічної підготовки педагогів професійної школи, розроблення концепції і ключових понять такої підготовки.

Обґрунтовано теоретичні засади професійно-економічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: проаналізовано вимоги до особистості й діяльності педагогів професійної школи; обґрунтовано необхідність застосування професіографічного підходу до професійно-економічної підготовки фахівців системи професійної освіти. Виокремлено її базові компоненти: професійно-педагогічна спрямованість на економічну діяльність у сфері освіти, здатність до маркетингових комунікацій, наявність практичного інтелекту.

Запропоновано нові організаційно-педагогічні підходи до розвитку системи професійно-економічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Визначено орієнтовні структурні компоненти “педагогічної системи”: мета підготовки, змістове забезпечення, способи, прийоми і засоби педагогічного впливу на майбутніх інженерів-педагогів (педагогів професійного навчання), організаційні форми взаємодії учасників навчального процесу, а також навчальне середовище, сприятливе для економічної підготовки педагогів професійної освіти. Таким середовищем є умови професійного навчального закладу, що відповідають конкретному виробництву, спеціалізаціям фахової підготовки майбутніх педагогів.

Розпочато дослідження за темою **“Розвиток системи професійної освіти і навчання в сучасних умовах”** (чл.-кор. В.О. Радкевич). З урахуванням вивченого зарубіжного і вітчизняного досвіду вченим обґрунтовано концептуальні засади управління розвитком професійної освіти в Україні. З’ясовано, що професійна освіта набуває ознак поліпрофесійності, що сприятиме кожному випускнику закладу професійної освіти в майбутньому бути інтелектуально, соціально та професійно мобільним на ринку праці.

Важливим завданням професійної освіти в умовах інформаційного суспільства та інтелектуальної економіки є конвертація трансльованих знань у компетентності. Відповідно провідним методологічним підґрунтям проектування змісту професійної освіти є компетентнісний підхід, згідно з яким ураховуються вимоги професійних і освітніх стандартів, принципи фундаментальності, універсальності, інтегративності, варіативності та практичної спрямованості навчального матеріалу. Реалізації компетентнісної парадигми професійної освіти актуалізує роль теорії контекстного навчання, цінність якої полягає в тому, що зміст навчального предмета проектується не як знакова система, а як предмет діяльності тих, хто навчається.

За результатами дослідження зроблено висновок, що у формуванні регіональних систем професійної освіти важлива роль надається професійним коледжам, кількість яких в Україні має зрости за рахунок зміни функцій, можливостей і умов уже існуючих технікумів, вищих професійних училищ, центрів ПТО. Професійні коледжі як багаторівневі й багатофункціональні заклади безперервної професійної освіти повинні стати територіальними навчально-виробничими комплексами, центрами соціально-культурного розвитку регіонів, міст, сіл, в яких вони функціонують. Таким чином розширяться можливості відкритого доступу до професійної освіти всіх категорій громадян, використовуватимуться переваги формальної, неформальної та інформальної освіти впродовж життя.

Зміниться фінансова модель розвитку професійної освіти, зросте роль приватних коштів, спрямованих на її модернізацію. При цьому держава забезпечуватиме фінансування підготовки фахівців із професій загальнодержавного значення (їх перелік має бути науково обґрунтованим), сприятиме реалізації механізму розподіленої відповідальності за фінансування професійної освіти та справедливого розподілу ресурсів для підготовки кваліфікованих фахівців.

Важливо приділити увагу розвитку відносин закладів професійної освіти з бізнес-структурами. Найбільш затребуваними є регіональні освітньо-професійні кластери, учасники яких отримуватимуть переваги від ефекту синергії, що виникає в процесі об'єднання зусиль у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців шляхом раціонального використання кадрових, матеріальних і фінансових ресурсів, упровадження інноваційних систем професійного навчання, у тому числі й дуальної.

Зростає необхідність запровадження сучасних маркетингових підходів до управління розвитком професійної освіти, створення регіо-

нальних і галузевих систем прогнозування попиту на кадри різних категорій у короткостроковій і довгостроковій перспективі. Створення в закладах професійної освіти маркетингових служб сприятиме здійсненню прогнозів попиту і пропозицій робочої сили на ринку праці, отриманню інформації про можливі обсяги й структуру затребуваних професій і спеціальностей, а також прийняттю якісних управлінських рішень.

Завершено дослідження **“Формування відповідальності керівників професійно-технічних та вищих навчальних закладів на основі розвитку духовно-моральної складової особистості та їх професійної компетентності”** (чл.-кор. О.Г. Романовський). За підсумками його виконання було виявлено недостатнє відображення в змісті підготовки учнів ПТНЗ і студентів технічних ВНЗ теоретичних основ моральної рефлексії, спрямованої на підвищення рівня усвідомлення власних моральних орієнтирів і відповідальності особистості. Констатовано істотне домінування конвенційних моделей прийняття рішень, які недостатньо сприяють стимулюванню та реалізації процесу моральної рефлексії. Це призводить до низького рівня мотиваційної спрямованості на здійснення самоаналізу, відсутності усвідомлення необхідності визначення власних моральних орієнтирів, низького рівня обізнаності про сутність моральних моделей прийняття рішень у неоднозначних ситуаціях.

Результати дослідження психолого-педагогічних проблем вищої та професійної школи в рамках розвитку відповідальності керівників ВНЗ та ПТНЗ дозволили зробити висновки про те, що однією з важливих проблем сучасної професійної освіти є підготовка не тільки високоосвічених фахівців, але й справжніх лідерів у своїй галузі, людей, які можуть узяти на себе відповідальність і керувати розвитком організації, команди, сфери діяльності, суспільства в цілому.

У процесі дослідження теоретично обґрунтовано психолого-педагогічні умови формування відповідальності та моральності керівників — лідерів ПТНЗ та ВНЗ. Підготовлено навчальні посібники, присвячені психолого-педагогічним проблемам формування відповідальності та моральності керівників ПТНЗ та ВНЗ на основі розвитку духовно-моральної складової особистості, здатності до саморозвитку та професійної компетентності. Визначено рівні розвитку моральності керівників ВНЗ та ПТНЗ. Виявлено, що найбільш характерними її проявами є: вираженість преконвенційного та конвенційного рівнів розвитку моральності, що свідчить про недостатнє усвідомлення ними власних ціннісних орієнтирів та надмірну зорієнтованість на соціальне

схвалення їх вчинків, що може бути згубним для лідера; висока схильність до консервативності при прийнятті рішень за низького рівня готовності до пізнання та сприйняття нових способів дії; середній рівень прояву морально-етичної мотивації, що обумовлюється низьким рівнем морально-етичної рефлексії, середнім рівнем моральної інтуїції і високим рівнем морально-етичних цінностей.

За результатами дослідження опубліковано 28 праць: монографій — 1, навчальних посібників — 7, методичних вказівок — 9, статей — 10.

Завершено дослідження **“Дескрипторна модель формування та моніторингу якості навчального процесу у вищому навчальному закладі”** (чл.-кор. М.Є. Скиба). За підсумками дослідження констатовано, що дескрипторна модель управління якістю підготовки майбутніх фахівців у Хмельницькому національному університеті функціонує на основі використання комп’ютерних технологій. Триває експеримент щодо ефективності функціонування системи виявлення та запобігання плагіату *Anti-Plagiarism*. Розроблено та у квітні 2016 р. введено в дію “Тимчасове положення про запобігання та виявлення плагіату у Хмельницькому національному університеті”. Обґрунтовано базові засади запобігання плагіату в письмових роботах учасників освітнього процесу; формування культури коректної роботи із джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; активізації самостійності й індивідуальності при створенні авторського твору і відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування. Із проектом системи *Anti-Plagiarism* та її програмним забезпеченням можна ознайомитися за адресою <http://ap.khnu.km.ua>.

На виконання статті 62 Закону України “Про вищу освіту” в Університеті продовжується педагогічний експеримент і триває апробація програмного забезпечення для реалізації вільного вибору варіативних дисциплін здобувачами вищої освіти. У жовтні звітного року затверджено “Положення про порядок вільного вибору навчальних дисциплін студентами Хмельницького національного університету”; здійснюється координація робіт щодо: апробації розробленого програмного забезпечення для створення електронної форми інформаційного пакету спеціальності; оновлення системи електронного документообігу університету відповідно до технічного завдання.

За результатами дослідження опубліковано 8 наукових праць: навчальних посібників — 1, статей — 7.

Розпочато дослідження за темою **“Система контрпропаганди в умовах російської агресії проти України”** (чл.-кор. В.М. Ткаченко).

Дослідником актуалізовано інформацію щодо сучасного політичного стану в Україні і Європі, що негативно позначається на ринках праці.

Проаналізовано історичну ретроспективу і доктрину сучасної геополітики. Зазначено, що в умовах глобалізації та інформаційної революції, нових технологій, вільного переміщення товарів і фінансів, людей та ідей географічний чинник втрачає свою колишню значущість. Боротьба за Україну розглядається як політичне й ідеологічне протистояння Росії і Заходу.

Розширено і поглиблено матеріали сучасної політичної освіти дорослих в монографії “Росія: ідентичність агресора”. Обґрунтовано політичні причини російської агресії проти України: несумісність ментальності (розділ “Україна — не Росія: випробування майданом”), рецидив “путінізму” (розділ “Путінізм”: шовінізм пострадянського реваншу”), хибність російської національної ідеї.

Продовжено дослідження **“Громадянський і компетентнісний виміри етноособистості”** (акад. Г.Г. Філіпчук). У ході дослідження теоретично обґрунтовано актуальні проблеми націодержавотворчих процесів, сутнісні завдання щодо реалізації головного пріоритету — виховання української нації. Проаналізовано світоглядні концепції, культурно-освітні теорії і практику громадянського виховання та етнокультурного розвитку особистості. Актуалізовано надбання європейського і світового досвіду, ідеологічні доктрини, що прямо й опосередковано впливають на соціосередовище, філософію освіти, психоментальні якості особистості та суспільства. За результатами аналізу теоретичних джерел відзначено актуальність ролі національної культури та освіти у формуванні суспільної свідомості українців. Зроблено висновок, що особливу увагу слід зосередити на впровадженні в зміст освіти цінностей, які розвивають національну ідентичність, оберігають і зміцнюють найбільш значущу вартість народу — соборну державність.

Запропоновано авторські моделі і підходи стосовно значущих цілей Стратегії сталого розвитку України, національно-патріотичного і громадянського виховання молоді, розвитку людського капіталу, удосконалення змісту освіти впродовж життя на основі принципів українолюдноцентризму і культуро-природовідповідності. Обґрунтовано національну ідею щодо формування громадянських, етнокультурних компетентностей особистості; соціокультурні, ідейні, історичні, педагогічні засади націєтворчості. Запропоновано підходи, позиції, світовідчуження актуальних проблем життєдіяльності українського суспільства. Відмічено значущість національних і загальнолюдських цінностей для

творення якісно нової філософії вітчизняної освіти в умовах глобального світу, необхідність упровадження принципів сталого розвитку.

Продовжено дослідження за темою **“Особливості викладання дисциплін мистецького циклу в інноваційному навчальному закладі”** (чл.-кор. М.І. Чембержі). Дослідником систематизовано й осмислено інформацію щодо історичних і теоретичних аспектів проблеми композиторської освіти. Історичні трансформації композиторської освіти розглядаються як актуальне завдання сучасної науки, що має безпосередньо відбиватися на практиці навчання. Сучасні соціокультурні умови передбачають необхідність запровадження оновлених підходів до роботи зі студентами — майбутніми композиторами.

Висвітлено роль українського фольклору як чинника навчання й виховання в інноваційному мистецькому навчальному закладі. Зокрема, у практиці Київської дитячої Академії мистецтв вивчення фольклору стає і частиною навчальних занять, і складовою позакласної виховної роботи. Учні та студенти, педагоги й методисти, дослідники мають можливість не лише ознайомитись із пісенними текстами у єдності їх нотної і вербальної складових, а й зрозуміти особливості ситуації, за якої вони виконувались у народному середовищі, осмислити їх як частину синкретичного цілого.

Продовжено дослідження **“Теоретичні і методичні засади освіти дорослих в Україні і країнах Європейського Союзу”** (чл.-кор. О.І. Щербак). У ході дослідження з'ясовано, що в більшості країн світу освіта дорослих розглядається і функціонує як особлива і в багатьох випадках достатньо самостійна сфера освітніх послуг. В Україні всі форми навчання дорослих організаційно й адміністративно знаходяться в різному підпорядкуванні, не об'єднані єдиною державною політикою, відповідними управлінськими структурами, науково-методичними принципами навчання.

Доведено, що ефективність навчання дорослих залежить від багатьох чинників: мотивації, рівня підготовленості, прагнення навчатися, підвищувати свій професійний рівень, а відтак вимагає різних підходів і принципів у реалізації цілей навчання. Освіта дорослих потребує нових підходів до підготовки та підвищення кваліфікації педагогічного персоналу, який займається навчанням дорослих, сприяння розвитку наукових досліджень із проблем освіти дорослих, орієнтованих на їх практичну діяльність. Подальших наукових пошуків потребують, зокрема, теоретико-методологічне й дидактичне обґрунтування підготовки педагога-андрагога до навчання дорослих, а також педагогічного персоналу до навчання на виробництві.

Педагог має бути добре обізнаним із сучасними методами навчання дорослих на андрагогічних засадах, педагогічними технологіями, а також навичками щодо підвищення мотивації навчання та вміннями конструювати соціально-педагогічні ситуації, які уможливають самоорганізацію і саморозвиток тих, хто навчається.

Особливістю роботи з дорослими є необхідність урахування чинників, що допомагають долати сформовані в їхній свідомості негативні стереотипи щодо опанування новими знаннями, професійними навичками і вміннями. Тому ефективність навчання дорослих значною мірою залежить від таких чинників, як: створення умов для їх самовизначення; організація освітнього процесу з урахуванням принципів, що дають змогу долати стереотипи і бар'єри сприйняття; впровадження ефективних методів освітньої діяльності; створення атмосфери, що сприяє зняттю психологічної напруги і тривоги, пов'язаної із залученням їх в освітню діяльність.

Отже, дослідження за напрямом **“Теоретико-методичні основи формування змісту професійної освіти і освіти дорослих”** здійснюються комплексно, у взаємодоповненні тем, на засадах полінаукового підходу до обґрунтування і розроблення теоретичної моделі методичної системи модернізації змісту професійної освіти і освіти дорослих.

За результатами досліджень дійсних членів і членів-кореспондентів НАПН України опубліковано: монографій — 10, статей — 97, підручників і навчальних посібників — 5, методичних рекомендацій — 5, збірників наукових праць — 2, патентів — 9.

Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України у 2016 р. виконувалось 4 фундаментальні НДР, розпочаті у 01.01.2016 р. і одна прикладна НДР, розпочата у 2015 р. За результатами досліджень опубліковано 243 наукові праці: монографій — 2, посібників і підручників (включаючи електронні) — 5, методичних рекомендацій — 1, статей у наукових закордонних виданнях — 11, статей у виданнях, що входять до наукометричних баз даних — 38; статей у наукових вітчизняних фахових виданнях — 23, статей в інших виданнях — 44, тез — 98, довідкової продукції — 3; збірників наукових праць — 8; матеріалів конференцій — 5; науково-методичних журналів — 4.

За напрямом **“Професійна педагогіка”** науковцями Інституту здійснювалось дослідження **“Розвиток систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу”** (кер. — канд. геогр. наук О.В. Бородієнко).

У ході дослідження здійснено порівняльний аналіз європейських словників (глосаріїв) у сфері професійної освіти і навчання; прослід-

ковано еволюцію ключових понять сфери професійної освіти і навчання та визначено їх змістове наповнення; виділено ключові поняття, що характеризують розвиток професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу та відповідають основним векторам його політики щодо професійної освіти і навчання. Уточнено й адаптовано до вітчизняних реалій системи професійної освіти понятійно-термінологічний апарат, прийнятий у науковому просторі країн Європейського Союзу, та розроблено глосарій базових термінів. Сформульовано інваріантні принципи розвитку систем професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. Визначено історичні моделі професійної освіти в Європі.

З'ясовано складові системи забезпечення якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. Уточнено підходи вітчизняної компаративістики до вивчення феномена освіти в нових умовах розвитку європейської інтеграції та розкрито роль транснаціональних дослідницьких структур. З'ясовано елементи прогресивного досвіду професійної освіти країн Європейського Союзу, якими можна скористатись у процесі модернізації вітчизняного освітнього законодавства в сфері професійної освіти: підготовкою кваліфікованих кадрів за різними освітніми програмами в дуальній системі та на основі шкільної освіти.

У межах напряму **“Теоретико-методичні засади професійного навчання”** в Інституті виконувалась НДР за темою **“Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів”** (кер. — канд. пед. наук Д.О. Закатнов).

Дослідниками теоретично обґрунтовано цілі консультування для професійної кар'єри як ієрархічної педагогічної системи. Створена система консультування з професійної кар'єри на рівні навчального закладу характеризується наявністю такої групи взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів: цілі консультування; його зміст, методи, засоби та технології; організаційні форми консультування; інформаційне забезпечення консультування; суб'єкти консультування з професійної кар'єри (педагогічні працівники, учні та їх батьки, роботодавці). Визначено психолого-педагогічні засади розвитку професійних і кар'єрних орієнтацій учнів у системі консультування з професійної кар'єри, реалізація яких спрямовує і координує світоглядні позиції майбутніх фахівців, формує професійну свідомість, в якій закладено основи професійної і кар'єрної компетентності, актуалізує потребу майбутнього фахівця у самовизначенні і самореалізації.

Обґрунтовано модель функціонування системи консультування з професійної кар'єри, спрямованої на поетапний розвиток кар'єрної компетентності учнів ПТНЗ. Апробовано організаційно-педагогічні умови створення і функціонування центрів консультування з професійної кар'єри учнів ПТНЗ. З'ясовано, що професійна кар'єра є динамічним процесом, який в організаційному аспекті передбачає цілеспрямоване професійне зростання, розширення професійної компетентності, кваліфікаційних можливостей і розмірів винагороди, пов'язаних із якістю діяльності працівника; в особистісному аспекті є суб'єктивно усвідомленими власними судженнями особи щодо професійного майбутнього та ставленням до нього, очікуваними шляхами самовираження у праці і задоволенням нею, індивідуально усвідомленою позицією і поведінкою, пов'язаними з професійним досвідом людини; в соціальному аспекті є уявленнями щодо освітньо-професійних маршрутів і шляхів досягнення успіху з точки зору суспільних потреб і цінностей професійної діяльності.

Визначено структурні компоненти кар'єрної компетентності учнів ПТНЗ, охарактеризовано етапи розвитку їх кар'єрної компетентності. Удосконалено визначення поняття “формування кар'єрної компетентності учнів ПТНЗ”.

Із напрямку **“Теоретико-методичні засади професійного навчання”** наковці Інституту здійснювали дослідження **“Методичні основи дистанційного навчання кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах”** (кер. — канд. пед наук О.В. Базелюк).

У ході виконання НДР обґрунтовано затребуваність розроблення методичних основ підготовки педагогів системи ПТО до дистанційного навчання кваліфікованих робітників. Виявлено методологічні принципи дистанційного навчання майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ. З'ясовано, що провідним принципом організації дистанційного навчання у професійній освіті має бути змішане навчання (blended learning) як гармонійне поєднання дистанційної форми навчання (для опанування теоретичними знаннями) та реальної практичної діяльності учнів.

Розроблено систему критеріїв відбору систем дистанційного навчання. Передбачено конкретизацію суб'єктно-діяльнісного підходу дистанційного навчання майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ. З'ясовано, що готовність педагогів ПТНЗ до використання дистанційної освіти є інтегральним особистісним професійно-педагогічним утворенням, що проявляється в інформаційно-комунікаційному середовищі й функціонально забезпечує реалізацію ефективних рішень

при здійсненні професійної діяльності, зокрема у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Обґрунтовано методи комунікації педагога з учнями при організації курсів дистанційного професійного навчання. Уточнено зміст курсів дистанційної професійної підготовки кваліфікованих робітників як педагогічно адаптованої системи засвоєння професійних і фахових знань, розвитку відповідних умінь і навичок, оволодіння досвідом практичної діяльності в професійній сфері, а також формування особистісних ціннісних орієнтацій і спрямованості на майбутню фахову діяльність.

Аналіз літературних джерел та практичного досвіду показав, що під час навчального процесу у ПТНЗ можуть бути використанні окремі елементи дистанційного навчання, що виключає системне та ефективне його використання. Зокрема, відкритим залишається питання цілеспрямованого та всебічного моніторингу й контролю успішності навчання кваліфікованих робітників. Дане питання можливо вирішити, використавши можливості сучасних систем управління дистанційними навчанням, зокрема системи LMS Moodle.

За напрямом **“Теоретико-методичні засади професійного навчання”** в Інституті виконувалась НДР за темою **“Методичні засади розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей”** (кер. — канд. хім. наук Н.В. Кулалаєва).

Дослідниками обґрунтовано методологічні підходи до розв’язання проблеми управління проектною діяльністю учнів ПТНЗ. Удосконалено формулювання понять: “готовність педагогічних працівників ПТНЗ до розроблення та застосування проектних технологій”, структуру, критерії та показники, рівні означеної готовності. Визначено методологічні підходи до розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей. Здійснено експертне оцінювання (SWOT-аналіз) застосування проектних технологій у ПТО.

Уточнено поняття “готовність учнів ПТНЗ до проектної діяльності”. Апробовано педагогічні умови формування готовності учнів ПТНЗ до проектної діяльності. Розроблено перелік дидактичних умов реалізації кожного компонента їх проектного навчання: ціле-мотиваційного, змістового, організаційно-технологічного, контрольного-оцінного.

Обґрунтовано алгоритм розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей; критерії та показники діа-

гностики готовності учнів і педагогів ПТНЗ до проектної діяльності; форми і методи підготовки їх педагогів до застосування проектних технологій.

Набули подальшого розвитку теорія проектного навчання, методи діагностики готовності до проектної діяльності. Розроблено технологію веб-квесту у ПТО; визначено особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у проектному навчанні майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей.

У межах напряму **“Освітнє середовище. Інформатизація освіти”** науковцями Інституту виконувалось дослідження **“Проектування інформаційно-освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів”** (кер. — канд. пед. наук Л.В. Липська).

У ході виконання НДР обґрунтовано методологічні засади проектування та шляхи впровадження інформаційно-освітнього середовища у навчально-виробничий процес ПТНЗ; розроблено концепцію проектування їх інформаційно-освітнього середовища; обґрунтовано вибір його інструментарію.

Здійснено аналіз теорії і практики проектування інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ. З'ясовано, що його характерною особливістю є встановлення інтеграційних взаємозв'язків певних організаційних, комунікаційних і соціальних умов, що забезпечують процеси викладання та учіння з метою отримання учнями відповідних знань, умінь і формування навичок, де цілі, зміст, методи і організаційні форми навчання є динамічними у межах навчального закладу.

Забезпечено змістове наповнення інформаційно-освітнього середовища, реалізація якого відкриває нові можливості для адміністрації, педагогічних працівників, учнів. Створено автентичну платформу для роботи з електронними ресурсами та впровадження елементів дистанційного навчання на базі відкритої універсальної системи керування публікацією інформації в Інтернеті (CMS) Joomla 2.5.

Однією з провідних ідей дослідження є необхідність розроблення єдиного Web-простору — електронного ресурсу ПТНЗ, спрямованого на організацію електронної взаємодії та співпраці між суб'єктами ПТО; встановлення динамічних взаємозв'язків організаційних, педагогічних, комунікаційних і соціальних умов, що забезпечуватимуть централізовану електронну навчально-методичну та організаційну-педагогічну підтримку навчально-виробничого процесу ПТНЗ України.

З'ясовано, що перспектива застосування Web-технологій у проектуванні інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ полягає в інтеграції розроблених авторами електронних освітніх ресурсів і відкритих

зовнішніх інформаційних ресурсів, Web-сервісів і депозитаріїв, які слугують джерелами навчально-методичних матеріалів для підготовки до занять, засобами управління організацією навчання, інструментами моделювання занять і засобами спілкування та співпраці.

В Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України у 2016 р. завершено сім і продовжувалось 1 фундаментальне дослідження. Всього за результатами виконання НДР у 2016 р. підготовлено до упровадження 32 наукові праці: наукова продукція (9 монографій); науково-виробнича продукція (6 посібників і 14 методичних рекомендацій); навчальна продукція (1 програма); довідкова продукція (1 термінологічний словник і 1 бібліографічний покажчик). Опубліковано 139 наукових статей, у тому числі в наукових фахових виданнях — 43, у міжнародних виданнях — 15, в інших наукових виданнях — 25, у матеріалах конференцій — 56.

За напрямом **“Психологія професійної освіти, організаційна психологія та психологія праці”** вченими Інституту виконувалось дослідження **“Психологічні особливості підготовки педагогічних працівників до розвитку духовного потенціалу учнівської молоді”** (кер. — доктор психол. наук Е.О. Помиткін).

У процесі виконання НДР досліджено психологічні особливості розвитку духовних якостей характеру особистості педагога. Доведено, що для розвитку духовного потенціалу учнів педагог повинен мати духовні риси характеру, які на підсвідомому рівні здійснюють гармонізуючий вплив на особистість учнів. Вивчено психологічні особливості емоційно-вольової саморегуляції педагогічних працівників у процесі розвитку духовного потенціалу учнівської молоді. Встановлено, що педагог з високим рівнем духовного потенціалу має розвинену здатність контролювати власні емоційні стани.

Вивчено розвиток інтелектуально-творчих здібностей учителя як умови активізації духовного потенціалу учня. Визначено такі діагностичні показники: духовний потенціал вчителя, спрямованість мислення, стиль мислення, креативність. З'ясовано, що переважна більшість учителів має середній рівень розвитку креативності. Характер мислення вчителя відображає рівень розвитку його духовного потенціалу і в разі його спрямованості на духовні орієнтири є умовою активізації духовного потенціалу учнівської молоді.

За результатами завершеного дослідження підготовлено і розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України рукописи монографії, двох посібників, трьох методичних рекомендацій. Опубліковано 14 статей.

У межах зазначеного напряму в Інституті виконувалась НДР за темою **“Психолого-педагогічні технології відбору учнівської молоді до вищих навчальних закладів педагогічного профілю”** (кер. — канд. психол. наук О.М. Ігнатович)

Дослідниками апробовано психолого-педагогічні технології відбору учнівської молоді до педагогічних ВНЗ і моніторингу їх професійної придатності упродовж навчання. Здійснено психологічний прогноз успішності навчання і наступної професійної діяльності майбутніх педагогів на основі співставлення відомостей про вимоги до суб'єкта з отриманими психодіагностичними даними; прогноз можливості професійного удосконалення через формування, цілеспрямований розвиток і компенсацію професійно важливих якостей; прогноз вірогідності адаптації особистості до педагогічної професії.

Визначено структуру та здійснено експертну оцінку психолого-професіографічного профілю навчально-професійної діяльності студента педагогічного ВНЗ, що включає характеристику професійно важливих якостей студента педагогічного ВНЗ: просоціального характеру мотивації, наполегливості, самоконтролю, самоприйняття, здатності до переконання й сугестії; гностичних, проєктивних, креативних умінь; комунікативних, організаторських й конструктивних умінь; емпатійності, емоційної стійкості, вольової регуляції, енергичності, рухливості нервових процесів.

За результатами завершеного дослідження підготовлено і розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України рукописи монографії і методичних рекомендацій, опубліковано 5 статей.

За напрямом **“Історія педагогіки. Порівняльна педагогіка”** науковці Інституту виконували дослідження **“Тенденції професійного розвитку вчителів у країнах Європейського Союзу і Сполучених Штатах Америки”** (кер. — докт. пед. наук Н.В. Пазюра).

За результатами дослідження проаналізовано й систематизовано визначення педагогічної освіти, що розглядається як відкрита динамічна система. Виявлено, що в умовах стрімкого розвитку суспільства змінюються ролі, функції і відповідальність учителів, формується новий професійний профіль педагога як носія суспільних і освітніх змін. Уточнено визначення професійного розвитку вчителів як процесу реалізації комплексу особистісних і діяльнісних змін шляхом набуття необхідних знань і навичок, що характеризується розширенням його часових меж, змістовною цілісністю на різних етапах педагогічної діяльності, а також спрямованістю на неперервне збагачення творчого потенціалу особистості педагога.

Визначено умови забезпечення ефективного навчання вчителів на етапі допрофесійної підготовки. Виявлено й класифіковано загальні тенденції професійного розвитку педагогів: організаційно-структурні, сутнісно-визначальні, змістовно-процесуальні. Виявлено тенденції професійного розвитку вчителів у країнах Європейського Союзу та США. Підготовлено рекомендації щодо творчого використання прогресивних ідей європейського та американського досвіду професійного розвитку вчителів ЗНЗ для оновлення української системи професійної педагогічної освіти на трьох рівнях: національному, інституційному, індивідуальному.

За результатами завершеного дослідження підготовлено і розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України рукописи монографії і трьох методичних рекомендацій, опубліковано 17 статей.

У межах напрямку **“Теоретико-методичні засади освіти дорослих”** в Інституті виконувалась НДР **“Теорія і практика особистісного і професійного розвитку дорослого населення”** (кер. — докт. пед. наук О.В. Аніщенко).

За підсумками дослідження обґрунтовано принципи проектування й упровадження технологій професійного розвитку дорослих, проаналізовано тенденції поширення його технологій. Виявлено зростання значення неформальної освіти дорослих.

Доведено, що серед організаційних форм освіти для професійного розвитку дорослих чільне місце посідає онлайн-освіта, що уможлиблює використання інтерактивних форумів користувачів, які допомагають створювати і підтримувати спільноти студентів, викладачів та інших категорій дорослих. Проаналізовано тенденції, принципи, закономірності, чинники, підходи до особистісного розвитку дорослих, а також перешкоди в особистісному розвитку дорослих у контексті психологічного підходу. Обґрунтовано психологічні особливості та визначено психологічні закономірності особистісного розвитку дорослих.

Визначено основні напрями використання в Україні позитивного досвіду неформальної освіти дорослих англomовних країн.

Обґрунтовано тенденції професійного розвитку дорослих в системі ППО. Розроблено науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення професійного розвитку дорослих в системі ППО.

Визначено компоненти і обґрунтовано три рівні готовності викладачів до проектування навчальних технологій (креативний, достатній, базовий).

За результатами завершеного дослідження підготовлено і розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України рукописи двох монографій і посібника, опубліковано 18 статей.

У межах напряму **“Педагогічна освіта”** в Інституті здійснювалось дослідження **“Моніторинг якості педагогічної освіти”** (кер. — докт. пед. наук О.А. Лавріненко).

У ході його виконання обґрунтовано визначення моніторингу як дослідницького процесу, що вимагає постійного й ретельного стандартизованого спостереження за різними аспектами надання освітніх послуг, а також рівнем навчальних досягнень їх споживачів; аналізу отриманої інформації для виявлення змін і попередження виникнення негативних явищ; регулярного оцінювання та прогнозування подальшого розвитку системи вищої освіти, прийняття управлінських рішень щодо системного керування якістю навчального процесу.

Доведено, що педагогічний моніторинг — це системна діагностика якісних і кількісних характеристик ефективності процесу й результатів функціонування, тенденцій саморозвитку освітньої системи, включаючи її цілі, зміст, форми, методи, дидактичні й технічні засоби, умови і результати навчання, виховання та саморозвитку особистості й колективу. Зазначено, що моніторинг складається зі збирання, оцінювання та аналізу якісних показників на всіх рівнях функціонування, поширення й доступу до цієї інформації громадськості, всіх користувачів освітніх послуг, поліпшення управління для підвищення якісних показників в освіті.

Сформульовано поняття **“моніторинг освіти”**. Встановлено, що існують суперечності між основними завданнями моніторингу якості освіти, поставленими перед вищим педагогічним закладам у ролі соціального замовлення, та реальними діями суб’єктів управління професійним становленням майбутніх фахівців у здійсненні моніторингової функції, які не відповідають потребам суспільства у культуротворенні.

За цим напрямом учені Інституту виконували НДР за темою **“Формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності”** (кер. — докт. пед. наук О.І. Огієнко).

Дослідниками виявлено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності. Запропоновано підходи до проектування технології формування аксіологічної готовності майбутнього педагога до інноваційної діяльності. Доведено, що якість формування ціннісно-сислової сфери майбутнього педагога, динаміка її розвитку залежить від цілеспрямованого мотиваційно-емоційного впливу системи загальнолюдських, суспільно значущих та професійних цінностей і набуття смислового забарвлення під час інтеріоризації у ціннісні орієнтації в аксіозмістовому навчально-виховному середовищі ВНЗ.

Уточнено поняття “критерії професійної готовності педагога” як міру усвідомлення цінностей майбутнім учителем, його прагнення до професійного та особистісного саморозвитку та самовизначення через оволодіння інноваційною діяльністю, ступінь розуміння її сутності, особливостей і вимог. Доведено, що інноваційне навчання майбутніх учителів має спрямовуватися на становлення їх як суб’єктів освітніх інновацій і забезпечувати підготовку студентів до успішного впровадження у навчально-виховний процес ЗНЗ технологій інноваційної та особистісно орієнтованої освіти.

За результатами завершеного дослідження підготовлено і розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України рукописи монографії, посібника, двох методичних рекомендацій, навчальної програми, термінологічного словника, опубліковано 13 статей.

У ході виконання НДР *“Культурологічний підхід у підготовці майбутнього педагога до виховної діяльності”* (кер. — докт. пед. наук Л.О. Хомич) обґрунтовано загальнонаукові стратегії методології підготовки майбутнього педагога до виховної діяльності, концептуальні основи організації виховної роботи у педагогічних ВНЗ з урахуванням її пріоритетів. Доведено провідну роль громадянської освіти у змісті та організації освітнього процесу у педагогічних ВНЗ.

Визначено концептуальні основи і технологічну складову розвитку інноваційної виховної діяльності майбутнього педагога на засадах культурологічного підходу. Проаналізовано теоретичні засади культурологічної підготовки педагога до виховної діяльності з родиною, встановлення та розвитку з нею партнерської взаємодії.

Розроблено технологію професійної підготовки педагога до виховної діяльності на засадах культурологічного підходу, що базується на проектуванні сприятливого для розвитку його особистості освітньо-виховного середовища. Змістовну частину технології професійної підготовки педагога до виховної діяльності складає компетентність фізичної, естетичної, етичної, вольової, розумової, духовної і професійної культури особистості. Процесуальну частину технології професійної підготовки педагога до виховної діяльності утворюють її форми та методи.

Охарактеризовано функції культурологічних форм підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності. На основі аналізу наукових джерел із педагогіки та культурології здійснено класифікацію форм підготовки майбутніх педагогів до виховної дії за функціональним призначенням, яка базується на положенні, що готовність майбутніх педагогів до організації форм виховної роботи може бути сформована

на основі теоретично і методично обґрунтованого рівня сформованості культури особистісної взаємодії, передбачає смисложиттєву самовизначеність у педагогічній діяльності з учнями та вмотивованість до взаємодії у сфері виховання, створення умов для особистісного розвитку майбутніх педагогів.

У процесі виконання НДР за темою **“Естетичні та етичні чинники розвитку професійного досвіду викладачів вищих педагогічних навчальних закладів”** (кер. — докт. пед. наук Г.І. Сотська) ученими Інституту розроблено та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку естетичного досвіду викладачів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах. Доведено, що найбільш ефективними формами розвитку їх естетичного досвіду є мистецькі тренінги як форми інтерактивного навчання, метою яких є подальший розвиток професійних навичок викладачів і засвоєння їх учасниками нового естетичного досвіду сприйняття мистецтва.

Обґрунтовано педагогічні умови впровадження прогресивних ідей розвитку професійного досвіду педагогів-музикантів у ВНЗ (XVIII ст.). Виявлено провідні тенденції розвитку музичної освіти у досліджуваний період. Доведено, що реалізація професійного потенціалу особистості визначається як об’єктивними можливостями, так і особистісними чинниками, серед яких провідну роль відіграють здібності, цінності та мотивація діяльності.

Доведено, що успішність процесу розвитку професійного досвіду викладача-музиканта залежить від багатьох чинників, зокрема усунення одноманітності змісту, форм і методів естетичного розвитку засобами музичного мистецтва, прояву ініціативи, багатої фантазії, уяви, емоційної активності.

За результатами завершеного дослідження підготовлено і розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України рукописи двох монографій, посібника, трьох методичних рекомендацій, бібліографічного покажчика, опубліковано 24 статті.

Упродовж 2012—2016 рр. наукова та науково-організаційна діяльність Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України здійснювалась за тематичними планами науково-дослідної роботи його членів. У 2012 р. до складу Відділення входило 9 дійсних членів і 15 членів-кореспондентів НАПН України. Після виборів у 2016 р. Відділення налічує 12 дійсних членів і 18 членів-кореспондентів НАПН України.

До Відділення віднесено такі наукові підрозділи: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Інститут педагогічної освіти

і освіти дорослих НАПН України, Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти НАПН України, Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України.

За звітний період Відділення брало участь у розробленні стратегічних державних нормативних документів. Так, підготовлено пропозиції і доповнення до 24 законопроектів, взято участь в обговоренні і прийнятті 22 рішень Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, у наданні інформації щодо підготовки і виконання 27 розпоряджень Кабінету Міністрів України.

Протягом останніх 5 років Відділення було ініціатором та брало активну участь у розробленні і здійсненні освітніх проектів загальнодержавного рівня: реалізації положень Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті, підготовці і проведенні методологічного семінару “Концептуальні основи запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти”, виконанні Плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016—2020 рр., Заходів Національної академії педагогічних наук України з виконання Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на 2016—2020 рр., Основних напрямів досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні, програм спільної діяльності МОН та НАПН України, створенні Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні.

За результатами завершених досліджень членами Відділення опубліковано близько 40 монографій з проблем педагогічної і професійної освіти; понад 70 одиниць продукції із її навчально-методичного забезпечення; понад 400 наукових статей.

Найвагоміші наукові та соціально значущі результати Відділення у взаємодії з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України за останні 5 років — це 10 концепцій, 12 теоретичних моделей, 15 методик, 14 технологій, 4 навчальні курси і програми для учнів ПТНЗ, 2 тренінг-курси для підвищення кваліфікації методистів науково(навчально)-методичних центрів (кабінетів) ПТО України і для підготовки педагогічних працівників ПТНЗ м. Києва до використання електронних освітніх ресурсів у процесі дистанційного навчання учнів; 3 електронні ресурси.

Підготовлено 20 монографій; 31 навчальний посібник; 7 електронних навчальних підручників; 15 методичних рекомендацій; 11 довідників; близько тисячі наукових статей.

Розроблено систему наукового супроводу розвитку професійної освіти за п'ятьма пріоритетними напрямками: модернізації професійної

підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; управління розвитком професійної освіти в умовах ринкової економіки на засадах децентралізації; запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у професійну освіту та створення інформаційно-освітнього середовища професійних навчальних закладів; підготовки молоді до проектування та реалізації професійної кар'єри; імплементації прогресивного досвіду професійної освіти країн Європейського Союзу у розвиток національної системи професійної освіти і навчання.

Зокрема, з метою модернізації ПТО підготовлено методику розроблення освітніх і професійних стандартів на компетентнісній основі; створено державні стандарти з нових, технологічно складних професій; розроблено концепцію створення особистісно-розвивального середовища професійних навчальних закладів; створено методику підготовки педагогічних працівників професійних навчальних закладів до запровадження особистісно-розвивальних педагогічних технологій та проведено відповідні тренінг-курси; підготовлено та апробовано проекти особистісно-розвивальних педагогічних технологій; розроблено методику розвитку культури безпеки професійної діяльності персоналу підприємств.

З метою вдосконалення управління ПТНЗ на засадах децентралізації обґрунтовано моделі розвитку соціального партнерства та організаційної культури професійних навчальних закладів в умовах ринкової економіки; розроблено технологію адаптивного управління ПТО, методики управління конкурентоспроможністю професійних навчальних закладів на ринку освітніх послуг; розроблено та впроваджено через експериментальну роботу всеукраїнського рівня систему маркетингового управління в ПТНЗ.

Розроблено інформаційно-аналітичну систему управління "ПРОФТЕХ" для автоматизації проведення моніторингу ефективності діяльності ПТНЗ, а також систему навчально-методичного супроводу її використання; методичну систему розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників професійних навчальних закладів на основі електронних освітніх ресурсів; підготовлено та впроваджено електронні підручники для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і відповідні методичні рекомендації щодо їх створення; розроблено та реалізовано в мережі Інтернет проект інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ, що включає модулі: контент-бібліотеку електронних підручників, базу навчально-методичних матеріалів, довідково-пошукову систему та інші електронні освітні ресурси; розроблено та впроваджено систему

дистанційного професійного навчання на базі платформи Moodle, а також дистанційні курси для підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ і структурних навчальних підрозділів підприємств; обґрунтовано та впроваджено технологію відкритого професійного навчання на модульній основі.

Розроблено концепції професійної орієнтації учнівської молоді на робітничі професії та консультування учнів ПТНЗ із професійної кар'єри; створено та апробовано педагогічну технологію підготовки учнів професійних навчальних закладів до вибору й реалізації професійної кар'єри; спроектовано систему консультування з професійної кар'єри учнів професійних навчальних закладів, що охоплює модель онлайн-консультування з розвитку кар'єри; визначено організаційно-педагогічні умови створення і функціонування центрів консультування з професійної кар'єри учнів ПТНЗ; розроблено та впроваджено програму курсу для учнів ПТНЗ “Технологія планування і реалізації професійної кар'єри” (предмети, що вільно обираються), особистісно-розвивальну програму “Сходинки до професії”.

Розроблено глосарій базових термінів країн ЄС і рекомендації для модернізації вітчизняного освітнього законодавства у сфері професійної освіти, запровадження сучасних моделей професійної підготовки.

Плідною була співпраця Відділення з Львівським науково-практичним центром НАПН України (у 2014-2015 рр. — Львівський науково-практичний центр Інституту професійно-технічної освіти НАПН України). Співробітниками цього Центру у 2012—2015 рр. досліджено: теоретичні та методичні засади професійно-технічної підготовки кваліфікованих робітників за професіями, що користуються сталим попитом на ринку праці; питання формування професійних якостей майбутніх кваліфікованих робітників в умовах техніко-технологічних змін, професійного спрямування змісту природничо-математичної підготовки учнів ПТНЗ, модернізації науково-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців народних художніх промислів; економічні чинники забезпечення якості ПТО. Співробітниками Центру протягом останніх років опубліковано 10 монографій; 25 методичних, навчально-методичних посібників і підручників; 6 методичних рекомендацій; 363 наукові статті. Видано 7 збірників наукових праць.

Спільно з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Відділенням за останні 5 років отримано такі наукові результати: розроблено 9 концепцій, 12 теоретичних моделей, 18 методик, 3 технології, обґрунтовано 15 закономірностей і 48 тенденцій професійного розвитку різних категорій дорослого населення.

Підготовлено 18 монографій; 22 навчальних посібника; 2 підручника; 10 методичних рекомендацій; 8 довідників; понад тисячу наукових статей, половина з яких надрукована у фахових і 117 у міжнародних виданнях. Підготовлено доповнене видання “Концепції розвитку освіти дорослих в Україні”, розроблено “Стратегію розвитку педагогічної освіти в Україні: концептуальні положення”, а також науково-аналітичну доповідь “Про стан педагогічної освіти в Україні”.

Найбільш вагомими теоретичними результатами у сфері освіти дорослих є розроблення: теоретико-методологічних засад освіти дорослих; дидактичних засад розвитку професійних навичок дорослих, методичних основ формування професійно-педагогічної компетентності педагогічного персоналу для роботи з дорослими; естетичних та етичних засад розвитку педагогічної майстерності вчителя й викладача вищої школи.

У сфері педагогічної освіти — виявлено психологічні закономірності професійної орієнтації в системі педагогічної освіти, педагогічні закономірності запровадження інформаційно-технологічного забезпечення допрофесійної підготовки сучасного вчителя; виявлено ключові тенденції запровадження компетентнісного підходу у педагогічній освіті зарубіжних країн; визначено тенденції розвитку педагогічної майстерності викладачів педагогічних ВНЗ на естетичних та етичних засадах, інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки сучасного вчителя; тенденції розвитку професійної орієнтації в системі педагогічної освіти, обґрунтовано ідеї психологізації та забезпечення естетико-етичної спрямованості педагогічної освіти, персонологізації професійної орієнтації в системі педагогічної освіти; запропоновано духовно-особистісний підхід до розвитку духовної культури педагогічного персоналу; визначено концептуальні підходи до формування професійних стандартів педагогічної освіти на основі компетентностей, розвитку громадянської компетентності майбутніх педагогів в умовах ВНЗ, формування інклюзивної компетентності вчителів в умовах вищої педагогічної освіти; визначено психологічні умови розвитку духовної культури педагогічного персоналу, психологічні умови професійної діяльності в системі педагогічної освіти, естетико-педагогічні та морально-педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності викладачів педагогічних ВНЗ, організаційно-методичні умови впровадження інформаційно-технологічного забезпечення у професійну підготовку майбутнього вчителя; розроблено: діалогічні методи розвитку самосвідомості як компонента духовної культури педагога, методи духовного самовдосконалення через долучення до го-

ловних надбань духовної думки людства, методи профорієнтаційного проектування освітньо-професійного шляху особистості, методи реалізації інноваційних профорієнтаційних засобів (інституалізації, презентації, безпосереднього використання, розповсюдження та традиціоналізації профорієнтаційних інновацій, складання індивідуальних портфоліо особистості, створення когнітивних карт — схематизації професійного самовизначення особистості).

Створено Центр освіти дорослих, зорієнтований на супровід неформальної освіти дорослих в Україні, до складу якого входять: Центр підвищення кваліфікації для працівників ВНЗ України всіх рівнів акредитації, керівників і спеціалістів навчальних центрів підприємств, організацій та установ, персоналу центрів освіти дорослих, громадських активістів; Психологічний консультативно-тренінговий центр для надання психологічної допомоги різним категоріям дорослого населення; центри педагогічної майстерності, що сприяють розвитку та саморозвитку педагогічної майстерності вчителя.

Започатковано проведення відкритого конкурсу науково-методичних, методичних розробок, програм, проектів, есе “РАЗОМ! Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів, соціальних служб і родин” (2014 р.), метою якого визначено об’єднання зусиль педагогічних колективів і родин для створення цілісного освітньо-виховного простору для особистісного розвитку дітей і підлітків.

Засновано фахові видання: збірник наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи”; науковий журнал “Порівняльна професійна педагогіка”, який індексується у 23 міжнародних наукометричних базах; збірник наукових праць “Естетика та етика педагогічної дії”. З метою поширення інформації про неформальну освіту дорослих започатковано видання практико-орієнтованого журналу “Теорія успіху”.

II.5. Відділення вищої освіти

У 2016 р. діяльність Відділення здійснювалась відповідно до річного плану роботи НАПН України, тематичних планів науково-дослідної роботи Інституту вищої освіти та тематичних планів науково-дослідної роботи дійсних членів і членів-кореспондентів НАПН України. Університетом менеджменту освіти НАПН України наукові дослідження за кошти державного бюджету у 2016 р. не виконувалися.

Упродовж року відповідно до завдань Академії, поставлених у доповіді Президента НАПН України В.Г. Кременя на загальних зборах 25 березня 2015 р. “Звіт про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2015 році та завдання на 2016 рік”, здійснювалося всебічне та ефективне методологічне і наукове забезпечення реформування та розвитку системи вищої освіти, що знаходиться у стані трансформації, відповідно до норм нового Закону України “Про вищу освіту”.

Прийняття Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 роки, потреба в докорінній модернізації національної вищої освіти з метою підвищення її якості та внеску в інтелектуально-інноваційний потенціал країни, прискорення європейської інтеграції в контексті Болонського процесу та Лісабонської стратегії за умов світової глобалізації спонукала до пошуку та наукового обґрунтування моделей розвитку вищої освіти, орієнтованих на інституційну автономію та розвиток закладів вищої освіти. Крім того, продовжено роботу щодо розроблення стандартів вищої освіти, зорієнтованих на компетентісний підхід в освіті, узгоджених з новою структурою освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти, з Національною рамкою кваліфікацій, розробленою з урахуванням Міжнародної стандартної класифікації освіти. Активізувалися пошуки з визначення дієвих шляхів щодо входження національних наукових видань до міжнародних наукометричних баз даних, розроблення рекомендацій щодо застосування наукометричних даних для оцінювання результативності діяльності окремих науковців, навчальних закладів і системи освіти в цілому.

У результаті виконання досліджень упродовж звітнього періоду встановлено 27 закономірностей, виявлено 49 тенденцій, розроблено 1 модель та 9 концепцій, висунуто 21 гіпотезу, обґрунтовано 12 наукових принципів, 10 понять, 4 критерії та 2 наукових методи та доведено низку інших важливих положень щодо запровадження системи національної стандартної класифікації освіти та розв’язання проблем в управлінні університетами.

Членами Відділення та науковими підрозділами підпорядкованих наукових установ досліджувалось 42 теми.

За напрямом **“Теорія і методологія педагогіки”** продовжилося дослідження **“Роль інформації і знання у вихованні нової свідомості людини в умовах глобалізації”** (чл.-кор. В.Д. Пархоменко) та в Інституті вищої освіти НАПН України — **“Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти”** (кер. — акад. В.І. Луговий). Основні результати досліджень:

— встановлено, що проактивна інформаційно-знаннева модель розвитку працює на фундаментальному принципі, а саме на єдності протиріч, яка є фундаментом безкінечного творчого процесу;

— доведено, що проактивна інформаційно-знаннева модель розвитку вписується в загальну теорію систем, і це є доказом справедливості авторського підходу до застосування до визначення нової моделі категорій “інформація” і “знання”;

— обґрунтовано, що проактивна інформаційно-знаннева модель розвитку створює підстави для побудови узагальненої моделі інноваційної системи, а це, в свою чергу, дає можливість по-іншому планувати і викладати дисципліни для підготовки кадрів інноваційного спрямування;

— *обґрунтовано наукові принципи:*

— дихотомічної університетської конкуренції та взаємодоповнювальності;

— студентоцентризму як основи гуманізації європейської вищої освіти;

— *встановлено закономірності, сутність яких полягає в тому, що:*

— якість вищої освіти є системним об’єктом, і відповідно до принципу причинно-наслідкової симетрії її рівень завжди є закономірним результатом сукупної взаємодії всіх істотних елементів цієї системи;

— відсутність консенсусу в питанні ієрархії змістовних пріоритетів освітньої сфери спричиняє концептуальну невизначеність якості освіти;

— невідповідність попиту на освітні послуги задачам ВНЗ на сучасному етапі зумовлює неготовність науково-педагогічного товариства і зацікавлених сторін до істотних змін на виконання нових вимог Закону України “Про вищу освіту”;

— низька конкуренція на ринку праці зумовлює неякісну вищу освіту, а реальна конкуренція на ринку праці можлива за умови значного зростання заробітних плат, що дає змогу залучати найкращих фахівців з усіх регіонів світу;

— незацікавленість стейкхолдерів в якісній вищій освіті через низький рівень конкуренції на ринку праці України;

— *висунуто гіпотези:*

— реалізація якісної університетської освіти ускладнюється відсутністю її оптимальної моделі, справедливої конкурентної комерціалізації, а також масовістю вищої освіти, супротивом університетських колективів та керівництва реформуванню вищої освіти в контексті

Болонського процесу, несформованістю культури автономії університетів;

— перспективи забезпечення якості університетської освіти значною мірою залежать від динаміки впровадження європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти;

— успішна конкуренція з університетами світового класу неможлива без розроблення та впровадження стратегії щодо внутрішнього забезпечення якості освіти;

— основні проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні зумовлені, насамперед, економічними причинами;

— найвища якість вищої освіти визначається її здатністю продукувати нобелівських лауреатів;

— *виявлено тенденції:*

— входження національних агентств із забезпечення якості вищої освіти до європейських і міжнародних асоціацій відповідних агентств з метою узгодження систем вищої освіти;

— корелятивної залежності між станом академічної свободи в університеті та якістю вищої освіти;

— зумовленості академічної свободи інституційною автономією закладу вищої освіти;

— до внутрішнього забезпечення якості вищої освіти на основі посилення інституційної спроможності університетів шляхом концентрації людських, фінансових, матеріально-технічних, дослідницько-інноваційних, організаційних ресурсів;

— до використання провідного європейського і світового досвіду для забезпечення якості вищої освіти;

— *розроблено концепції:*

— реалізації людського потенціалу через формування всебічно розвиненої особистості, у якої гармонійно поєднані особисті інтереси й професіоналізм з надіндивідуальними інтересами і цінностями — національними, цивілізаційними, загальнолюдськими;

— реалізації студентоцентризму вищої освіти через її стандартизацію шляхом класифікації, кодифікації, кредитування, акредитації і сертифікації освітніх програм та їх складових;

— рейтингового оцінювання якості вищої освіти.

За напрямом **“Філософія освіти”** розпочалося дослідження **“Гуманітарно-культурні стратегії розвитку університетської освіти в умовах трансформаційних змін”** (акад. В.П. Андрущенко) та продовжилося виконання НДР в Інституті вищої освіти НАПН України

за темою *“Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій”* (кер. — докт. філос. наук І.В. Степаненко). Основні результати досліджень:

- встановлено закономірності, сутність яких полягає в тому, що:
- перехід в останні роки на світовому і європейському рівнях до розроблення і впровадження комплексних, всеохоплюючих стратегій інтернаціоналізації вищої освіти став закономірним результатом інтеграції інтернаціоналізації в інституційне лідерство;
- розроблення і впровадження комплексних, всеохоплюючих стратегій інтернаціоналізації вищої освіти спричинила закономірне переміщення наголосу із академічної мобільності (internationalization abroad) до розвитку інтернаціоналізації вдома (internationalization at home);
- інтеграція інтернаціоналізації в інституційне лідерство призвело до розуміння інтернаціоналізації вищої освіти не як самодостатньої мети, а як засобу підвищення якості освіти і підготовки молоді людини до життя у глобалізованому світі в умовах динамічних цивілізаційних трансформацій;
- найбільших успіхів в інтернаціоналізації вищої освіти досягають ті країни, де на державному рівні існує розроблена стратегія із чітким визначенням цілей, пріоритетів, механізмів і системою заходів, підкріплених відповідним фінансовим забезпеченням;
- ефективність національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти суттєво залежить від застосування перспективи методологічного космополітизму — інтеграції національного, регіонального і глобального вимірів на основі чіткого усвідомлення національних інтересів, можливостей і перспектив розвитку;
- трансверсальна компетентність є релевантною та виявляє свою праксеологічність в контексті мереж інформаційного суспільства, що свідчить про закономірність конгруентного розвитку трансверсальних компетенцій та формування здатності до інтеркультурної комунікації та формування транскультурної ідентичності в нових умовах інформаційного суспільства. Розвиток трансверсальних (транскультурних, трансферабельних) компетенцій в освіті веде до становлення культури миру і взаєморозуміння, а в космополітичній перспективі — до формування транснаціонального глобального громадянства;
- перетворення майже всіх європейських країн у мультикультурні суспільства внаслідок зростання мобільності населення і постійного притоку імігрантів із-за кордону закономірно призводить до зростання значення мультикультурної освіти, покликаної підготувати людей

до життя у такому суспільстві. Тому інтернаціоналізація освітнього процесу неодмінно пов'язана із питаннями мультикультурної освіти в Європі, а зміст інтернаціоналізованої освіти стає обов'язково орієнтованим на формування “міжкультурної компетентності” у всіх учасників освітнього процесу;

— інтенсифікація інтеграційних процесів в усіх сферах життя сучасних європейських суспільств, що виражається у посиленні інтенсивності міжнародного співробітництва і міжкультурної взаємодії, підсилює потребу у розвитку мультикультурної освіти, покликаної виховати мультикультурну особистість, яка визнає культурний плюралізм і прагне прийняти національно-культурне різноманіття;

— процеси глобалізації спричиняють підвищення значимості інтеркультурної компоненти інтернаціоналізації вищої освіти у розвитку особистості та вихованні громадянина світу;

— все більше використання у сучасній вищій освіті новітніх медіа-технологій та програм електронного навчання спричиняє розвиток віртуальної інтернаціоналізації;

— виявлено залежність між розвитком програм спільних / подвійних ступенів і підвищенням міжнародного престижу та впізнаваності (visibility) закладу вищої освіти;

— стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій спричиняє появу нових форм та видів освітньої комунікації, використання яких сприяє урізноманітненню комунікаційних практик в освіті, формуванню віртуального освітнього і комунікаційного простору;

— *виявлено тенденції щодо:*

— зростання уваги до особистісно орієнтованих освітніх стратегій як міри розвитку інтернаціоналізації вдома;

— пріоритетності завдання формування трансверсальних компетентностей (transferable or soft skills), що відповідає як вимогам життя у суспільстві, що стрімко змінюється, так і вимогам ринку праці;

— зростання ваги ціннісних аспектів у межах формування компетентнісного підходу до інтернаціоналізації вищої освіти та аксіологічної компетентності особистості;

— зростання загрози деградації при здійсненні глобальної неоліберальної реформи глобальної освіти, адже пристосування до потреб ринку, одномірність наданих знань, відмова від наукової критичної академічності і теоретизації, тотальна спеціалізація приведе до мінімуму здатність до критичного мислення і до самоорганізації та здешевить найману працю і зробить неможливим громадянське суспільство;

— критична соціальна філософія освіти прагне відновити олюднений зміст і сенс освіти не для впровадження цінностей індустріального капіталу та високих технологій, але, перш за все, для радикальної демократизації освіти з метою досягнення прогресивних цілей, дослідження того, що сприятиме розвитку особистості, громадянськості та спільноти, соціальної справедливості та зміцнення демократичної участі у всіх різновидах життя;

— становлення глобального суспільства супроводжується трансформацією освітньої парадигми, змістом якої є поворот, що веде до відмови від суто когнітивного спрямування освіти і перенесення акценту з когнітивних знань і навичок (академічних) на комунікативні компетенції (неакадемічні), які втілюють в собі когнітивно-комунікативні знання і навички індивіда та здатність їх застосовувати у будь-якому культурному контексті;

— на основі аналізу імплементації трансверсальних компетенцій і відповідних методологій в процесі навчання виявлено тенденцію до поширення даного досвіду та його обґрунтування як змісту нового бачення освітніх перспектив та нової освітньої політики реформування у передових країнах світу, що знайшло своє відображення в документах ЮНЕСКО, ОЕСР та Європейського Союзу;

— виявлено тенденцію до зближення розуміння змісту, форм і методів навчання комунікативним (трансверсальним, транскультурним, трансферабельним) компетенціям між національними науково-освітніми спільнотами та міжнародними освітніми організаціями, що знаходить своє відображення у ключових документах з освітньої політики національних центрів та міжнародних організацій;

— в рамках університетської освіти на основі наукових досліджень складних систем відбувається зміна акцентів — від дисциплінарного навчання до трансдисциплінарних науково-освітніх проєктів, що формує запит на трансдисциплінарну (трансферабельну) компетентність та складне мислення як міжпарадигмальне та трансдискурсивне;

— виявлено тенденцію становлення університетів як центрів розвитку трансверсальних (транскультурних) компетенцій в підготовці дорослих індивідів як віртуально універсальних автономних комунікативних суб'єктів (та спільнот) в процесі формування глобального суспільства та глобального громадянства;

— виявлено посилення тенденції з боку наукової університетської спільноти до розроблення форм і методів оцінювання наявності та рівня розвитку у студентів трансверсальних компетенцій в процесі навчання та їх предиктивного потенціалу щодо подальшої професійної діяльності;

— виявлено тенденцію щодо зростання попиту з боку ринку праці на випускників вишів з високим рівнем розвитку трансверсальних компетенцій;

— все більшого усвідомлення урядами європейських країн потреби впровадження, опанування та удосконалення мультикультурної освіти. З метою реалізації цього завдання в кінці ХХ-го ст. міжнародною організацією ЮНЕСКО розроблено глобальну концепцію освіти, призначену забезпечити в майбутньому суспільстві домінування цінностей та ідеалів культури миру, толерантності, активної міжкультурної комунікації. Проблему впровадження полікультурної освіти координують на міжнародному рівні різноманітні форуми та організації: ЮНЕСКО, Рада Європи, Міжнародне бюро освіти тощо;

— зміни термінології з мультикультурної на інтеркультурну освіту, і в цьому сенсі змінюється тлумачення даного феномену, робиться акцент на взаємодію та міжкультурний діалог;

— на основі аналізу державних та університетських документів деяких європейських країн виявлено, що тільки стратегічне планування інтеграції як процесу може привести до успішної освітньої діяльності у цьому напрямі;

— зростання у багатьох країнах світу кількості і значимості програм спільних / подвійних ступенів в якості ключового механізму інтернаціоналізації;

— загальною тенденцією реалізації програм спільних / подвійних програм є отримання прибутку за рахунок комерційної діяльності;

— очевидна тенденція регіоналізації та створення програм спільних / подвійних ступенів за регіональним принципом;

— зростання в умовах формування ринку освітніх послуг ролі ефективної освітньої комунікації як такої, що має не лише інформаційну, а й мотивуючу до дій мету;

— органічним інструментом ефективної освітньої комунікації все більше виступають освітні можливості новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;

— якісна корпоративна комунікація на основі комунікаційних стратегій університету є важливим ресурсом забезпечення і підвищення його конкурентоспроможності;

— посилення значення культурно-гуманітарної складової у комунікаційних процесах в умовах інтернаціоналізації вищої освіти;

— *розроблено моделі:*

— концептуальна модель внутрішньої оцінки ступеня інтернаціоналізації ВНЗ;

— концептуальна модель аксіологічної компетентності особистості в умовах глобалізації і стрімких соціальних змін;

— концептуалізація у проблемному полі інтернаціоналізації та глобалізації вищої освіти моделі синергетико-комунікативно-діалогічної освіти та полідисциплінарної теорії освіти — ед'юкології — в соціальній філософії освіти;

— субсидіарно-деліберативні концептуальні моделі інституційного розвитку в умовах глобальних суспільних трансформацій і освітньої інтернаціоналізації;

— *висунуто гіпотези щодо:*

— зростання особистісної орієнтації у комплексних стратегіях інтернаціоналізації вищої освіти;

— необхідності реформування української освіти на засадах трансформативного навчання, спрямованого на формування трансверсальних (транскультурних, трансферабельних) компетенцій на когнітивному, інтер-персональному та інтра-персональному рівнях;

— подальшого посилення ролі і значення розвитку трансверсальних компетенцій як фактора формування глобального громадянства;

— посилення ролі університетської освіти як громадянської освіти у космополітичній перспективі в умовах поширення глобалізації;

— незворотності інтернаціоналізації вищої освіти, яка є, однак, нерівномірним, суперечливим і складним явищем, що потребує виваженого підходу з урахуванням усіх можливих перспектив в плані конкурентоспроможності університетів на ринку освітніх послуг.

За напрямом **“Теорія і методика виховання”** розпочалися дослідження **“Формування креативної особистості майбутнього педагога засобами музичного виховання”** (акад. А.Т. Авдієвський) та **“Одухотворений образ людини ХХІ століття: наукові підходи і шляхи реалізації”** (акад. Г.П. Шевченко); продовжилося дослідження за темою **“Національне та патріотичне виховання молоді в процесі вивчення та дослідження проблеми забезпечення державного суверенітету України”** (чл.-кор. О.В. Скрипнюк). Дослідження за темою **“Формування креативної особистості майбутнього педагога засобами музичного виховання”** припинено у зв'язку зі смертю А.Т. Авдієвського.

Основні результати досліджень:

— визначено та обґрунтовано комплекс наукових підходів до проблеми формування одухотвореного образу людини ХХІ ст.;

— з'ясовано сутність аксіологічного та культурологічного підходів до формування одухотвореного образу людини ХХІ ст.;

— обґрунтовано домінуючий вплив культурно-художніх традицій українського народу на почуттєво-емоційну сферу особистості, що сприяє її цілісному духовно-моральному та естетичному розвитку;

— доведено, що духовний розвиток людини є єдиним головним пріоритетом розвитку людства у майбутньому;

— доведено необхідність визначення центрального органу виконавчої влади із забезпечення координації діяльності інститутів та організацій громадянського суспільства щодо національного і патріотичного виховання дітей та молоді;

— обґрунтовано необхідність здійснення системної роботи з виховання підростаючого покоління на основі героїчних прикладів боротьби українського народу, його громадських організацій та видатних діячів національно-визвольного руху за національну державність;

— доведено необхідність посилення цілеспрямованої роботи громадськими організаціями з виховання національної свідомості, самобутності та ідентичності етнографічними засобами;

— обґрунтовано необхідність створення загальнодержавної системи національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання та проведення цілеспрямованої діяльності в цьому напрямі держави та структур громадянського суспільства;

— доведено необхідність започаткування реальної співпраці держави, церкви та релігійних організацій з активізації діяльності щодо патріотичного та духовно-морального виховання;

— обґрунтовано необхідність оптимізації національного законодавства, спрямованого на вдосконалення національно-патріотичного, громадсько-патріотичного, військово-патріотичного та духовно-морального виховання молоді.

За напрямом **“Професійна педагогіка”** продовжилося дослідження за темою **“Теоретико-методологічні основи аналізу та оцінки сучасного стану стимулювання розвитку творчого потенціалу науково-педагогічних працівників ВНЗ (університети, академії, інститути)”** (чл.-кор. А.М. Тугай) та в Інституті вищої освіти НАПН України завершилося дослідження **“Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб’єктів навчально-виховного процесу університетів”** (кер. — чл.-кор. О.Г. Ярошенко). Дослідження за темою **“Теоретико-методологічні основи аналізу та оцінки сучасного стану стимулювання розвитку творчого потенціалу науково-педагогічних працівників ВНЗ (університети, академії, інститути)”** припинено у зв’язку зі смертю А.М. Тугая. Основні результати досліджень:

- встановлено закономірності, сутність яких полягає в тому, що:
 - посилення процесу автономії в управлінні науково-дослідницькою діяльністю суб'єктів освітнього процесу в університетах забезпечує децентралізацію у фінансуванні і напрямках наукових досліджень;
 - комунікативна взаємодія між науковцями, науковими колективами, соціальними інститутами і суспільством визначає успішність і конкурентоздатність як дослідника, так і наукового колективу;
 - виявлено тенденції:
 - зменшення престижності наукової діяльності в суспільстві негативно впливає на процес залучення до наукових досліджень здобувачів вищої освіти;
 - активізація наукових досліджень керівником кафедри, який є лідером, підвищує ефективність і продуктивність роботи як здобувачів вищої освіти, так і науково-педагогічних працівників кафедри;
 - участь науково-педагогічних працівників кафедри у наукових дослідженнях, що фінансуються за рахунок грантів, сприяє підвищенню результативності наукової продукції;
 - впливу високоякісного наукового продукту науково-педагогічного працівника на його престиж у професійному науковому середовищі;
 - зростання вимог до майбутнього фахівця щодо самостійної постановки і розв'язання творчих і дослідницьких завдань, безперервного оволодіння інформаційними технологіями розв'язання складних фахових проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок;
 - зменшення привабливості і перспективності науково-дослідницької роботи у зв'язку із недостатньою затребуваністю наукових досліджень та їх недофінансуванням;
 - розширення автономії ВНЗ сприяє розробленню освітньо-наукових програм підготовки PhD, що відповідає прогресивній практиці університетів зарубіжних країн;
 - розроблено модель підготовки майбутнього викладача до викладання через дослідження;
 - визначено критерії комунікативної компетентності дослідника:
 - базові комунікативні вміння (ясно говорити і висловлювати свої думки для ефективного обміну науковою інформацією, колективної оцінки наукової праці; складати наукові документи, оформлювати результати наукового дослідження, вести наукову дискусію);
 - міжособистісні і міжгрупові вміння (вибудовувати конструктивні робочі відносини в дослідницькій групі, працювати в науковій команді,

розпізнавати і поважати культурну “інакшість”, вести переговори з іншими дослідницькими групами і соціальними інституціями);

— технологічно-комунікативні вміння (уміння і навички ефективно застосовувати сучасні засоби інформаційних та комп’ютерних технологій для розв’язання комунікативних завдань у науковій діяльності; медіакомунікативна освіченість);

— комунікативно значущі особистісні якості (лідерські якості; мотивація до успіху; стійкий ступінь емпатії; здатність до самоорганізації, здатність приймати рішення у нестандартних дослідницьких ситуаціях; здатність до самопрезентації).

За напрямом **“Якість освіти. Управління розвитком освіти”** в Інституті вищої освіти НАПН України продовжилося дослідження: **“Розвиток інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства”** (кер. — докт. філос. наук В.С. Курбатов), **“Економічні відносини у системі вищої освіти: модернізація в умовах інноваційної економіки”** (кер. — канд. екон. наук Ю.М. Вітренко), **“Наукові засади створення інформаційно-аналітичної системи “Електронний університет”** (акад. О.К.Закусило), закінчилися дослідження тем **“Розроблення моделей для прогнозування і управління процесами надходження до університету коштів, пов’язаних з отриманням вищої освіти, та системи підтримки прийняття рішень по їх використанню”** (акад. Б.І. Мокін), **“Науково-методологічні засади удосконалення менеджменту та технологій навчання для забезпечення якості вищої освіти”** (акад. М.В. Загірняк), **“Теоретико-методологічні засади впровадження в Україні європейських механізмів забезпечення якості вищої освіти”** (чл.-кор. О.Л. Голубенко), і розпочалося дослідження теми **“Тенденції стандартизації вищої освіти як складової забезпечення якості вищої освіти в контексті європейської інтеграції та глобалізації”** (акад. В.І. Луговий).

Основні результати досліджень:

— *проаналізовано* тенденції стандартизації вищої освіти як засобу забезпечення її якості в Україні;

— *проаналізовано* провідний вітчизняний та зарубіжний досвід щодо тенденцій стандартизації вищої освіти як засобу забезпечення її якості;

— *доведено*, що інформація, зібрана відповідно до МСКО, може бути використана для: групування показників статистики освіти за галузями знань, отриманих студентами в рамках певних освітніх програм;

— *визначено* класифікацію напрямів освітньої підготовки. Основними класифікаційними критеріями є: теоретичний контекст освітньої

програми, мета навчання, об'єкт інтересу, методи й технології, що використовуються в навчальному процесі та навчальні теми. Крім того, для використання в національній системі державних статистичних спостережень зі статистики освіти ця класифікація використовується у варіанті, адаптованому до національних умов, у вигляді переліку напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ;

— *з'ясовано*, що складники національної системи кваліфікацій вищої освіти України неузгоджені між собою. Зокрема:

Національний класифікатор України: класифікатор професій;

Національний класифікатор України: Класифікатор видів економічної діяльності;

довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників Міністерства праці і соціальної політики (галузеві випуски);

посадові інструкції галузевих міністерств і відомств;

перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра;

перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра;

перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста;

перелік спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння наукових звань;

— *встановлено*, що саме формування зазначених переліків становить одну із складних проблем української вищої освіти не тільки у забезпеченні паритету між академічною та професійною складовою вищої освіти (академічною громадськістю, з одного боку, і роботодавцями з іншого), а й у зіставленні системи вищої освіти України з системами вищої освіти Європи і світу. Сутність протиріччя полягає в тому, що освітяни прагнуть зберегти усталені профілі підготовки, максимально враховувати наукову складову змісту освіти (академічна складова), а роботодавці бажають отримати випускника, який здатен якомога швидше долучитись до конкретного виробничого процесу, і не обтяжують себе турботою про перспективний науково-інноваційний розвиток певної сфери діяльності. Це призводить до диверсифікації програм за ознакою академічності та практичної скерованості змісту навчання;

— *констатовано*, що сучасний стан системи вищої освіти в Україні викликає занепокоєння через її неспроможність вчасно реагувати на зміни у конкурентному середовищі. Невідповідність розвитку системи

вищої освіти перетворенням у соціально-економічному житті загострює проблеми працевлаштування дипломованих випускників через низьку оцінку якості їхніх знань і навичок з боку роботодавців. Констатуємо високий потенціал системи вищої освіти України, слід також наголосити на наростанні кризових явищ обумовлених нездатністю адаптуватися до зрушень, що викликані глобальними економічними процесами, і визначають її перманентне реформування протягом останніх десятиріч. Ситуацію погіршує надмірна централізація управління, відсутність умов розвитку автономії ВНЗ і їх наближення до потреб економічної сфери, недостатнє державне фінансування освітньої діяльності. Тривалість процесів, які визначають кризові тенденції, дають підстави припустити, що неефективна освітня політика є наслідком недосконалого реформування системи вищої освіти;

— *встановлено закономірності, сутність яких полягає в тому, що:*

— значення принципів і цінностей є первинним по відношенню до механізмів;

— у соціально хворому суспільстві не можна сподіватись на здорову вищу школу, тому шлях оздоровлення вищої школи через розв'язання її системних проблем має пролягати через оздоровлення суспільства, в якому вона функціонує й від якого вона залежна;

— досягнення оптимального рівня державних видатків на вищу освіту України у відносному вимірі і збільшення їх кількісних абсолютних показників можливе лише одночасно із зростанням ВВП країни;

— *теоретично обґрунтовано поняття:*

— ринку освітніх послуг вищої освіти як сукупності економічних відносин при купівлі-продажу освітніх послуг вищої освіти, які виникають між їх виробником та здобувачем вищої освіти;

— споживача освітніх послуг вищої освіти — фізичної особи, яка відповідно до визначених замовником освітніх послуг вищої освіти умов виконання замовлення на їх надання здобуває освіту з оплатою освітніх послуг як за рахунок одного із джерел фінансування (державний бюджет, місцевий бюджет, кошти юридичних чи фізичних осіб, власних коштів), так і за рахунок кількох джерел фінансування. Споживач освітніх послуг може бути одночасно замовником освітніх послуг вищої освіти;

— замовника освітніх послуг вищої освіти — фізичної або юридичної особи, яка замовляє надання фізичній особі або кільком фізичним особам однієї або кількох освітніх послуг вищої освіти відповідно до визначених у законному порядку стандартів вищої освіти (стандартів

освітніх послуг вищої освіти) або відповідно до вимог, сформульованих замовником у документі щодо виконання замовлення (договір, угода, контракт);

– виробника освітніх послуг вищої освіти – закладу освіти або фізичної особи, який (яка) здійснює господарську діяльність щодо виробництва і надання освітніх послуг відповідно до визначених у законному порядку стандартів вищої освіти (стандартів освітніх послуг вищої освіти) або відповідно до вимог, сформульованих замовником у документі щодо виконання замовлення (договір, угода, контракт);

– стандарту освітньої послуги вищої освіти – сукупності характеристик змін в інтелектуальному стані осіб, які мають відбутися в результаті освітньої діяльності кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і які є основою разом із стандартами освітньої діяльності та вищої освіти для визначення (розрахунку) її вартості;

– якості освітньої послуги вищої освіти – відповідності або перевищення сукупних характеристик змін в інтелектуальному стані осіб кожного рівня вищої освіти у межах кожної спеціальності, встановлених стандартом освітніх послуг вищої освіти;

– *виявлено тенденції до:*

– більш інтерактивного характеру університетських рейтингів та їх перетворення на своєрідні відкриті бази даних основних показників університетської діяльності;

– збільшення ролі студентського самоврядування як одного з дієвих механізмів успішного інституційного розвитку університетів;

– зростання значення риторико-комунікативної культури сучасного університету як інтегративного фактора формування академічної еліти;

– модернізації економічних відносин у сфері вищої освіти України, що продовжує здійснюватись в умовах моделі економічної діяльності вищої освіти, яка не відповідає концептуальним засадам ринкової економіки;

– зростання кількості іноземних студентів, які навчаються у закладах вищої освіти в Україні та кількості українських студентів, які навчалися в іноземних ВНЗ, що відповідає тенденціям зростання частки студентів, які навчаються за кордоном, у більшості країн Європи;

– вражаюче слабкого взаємозв'язку між високими кількісними показниками масштабів освітньої діяльності системи вищої освіти України та низькими значеннями валового національного продукту (ВНП) на душу населення України;

— постійного зростання питомої ваги державних видатків на освіту як у загальних видатках Зведеного бюджету України, так і у ВВП;

— *розроблено концепцію* посилення впливу студентів, громадських організацій та ЗМІ на формування критеріїв та індикаторів університетських рейтингів;

— *висунуто гіпотези:*

— використання парадигми лідерства в управлінні науковою роботою в університеті уможливорює здійснення наукової діяльності на основі взаємодії, співпраці та співтворчості;

— імплементація парадигми лідерства в освітній процес призводить до мотивації викладача-лідера, використання ним інноваційних методів викладання та кращих результатів навчання студентів;

— розроблення механізмів модернізації економічних відносин у системі вищої освіти сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

За напрямом **“Теоретико-методологічні та методичні засади реформування освіти осіб з особливими потребами в сучасних суспільно-економічних умовах”** продовжилося дослідження **“Формування новітніх підходів до організації виховання і навчання та їх практичне втілення (на прикладі Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”** (акад. П.М. Таланчук). Основні результати дослідження:

— розпочато виконання патріотично-освітньо-виховного проекту “Моя Україна у світі єдина”, в результаті якого розробляються та впроваджуються проектні технології навчання й виховання від дитячого садочка до університетської громади;

— розроблення та впровадження у навчально-виховний процес науково-педагогічних технологій інклюзивного навчання студентів з інвалідністю, сучасних технологій реабілітації людей з інвалідністю та їхньої соціалізації;

— накопичено унікальний досвід організації навчально-виховного процесу в інтегрованому освітньому середовищі, послідовно впроваджуються елементи інклюзивного навчання, зокрема комплексна система супроводу навчання студентів з інвалідністю.

За напрямом **“Теоретико-методологічні засади вищої освіти”** розпочалися дослідження **“Теоретичний та емпіричний аспекти концепту самостійності вищих навчальних закладів: історична ретроспектива та сучасність”** (акад. С.В. Ківалов) та **“Трансформація вищої освіти в інформаційному суспільстві”** (чл.-кор. В.С. Бакіров), завершилися дослідження **“Міжнародна діяльність**

ВНЗ як стратегічний напрям розвитку сучасного університету (чл.-кор. К.В. Балабанов), ***“Удосконалення галузевих стандартів вищої освіти напрямом “Товарознавство і торговельне підприємництво”***, (акад. А.А. Мазаракі), продовжилося дослідження ***“Інноваційні процеси в освітньому просторі вищого навчального закладу”*** (чл.-кор. А.І. Кузьмінський), ***“Особливості та механізми забезпечення євроінтеграції вищої освіти України”*** (чл.-кор. М.Ф. Степко), ***“Теоретичні основи розвитку системи вищої освіти в постмодерністському суспільстві”*** (акад. М.Б. Євтух), ***“Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації системи вищої освіти України”*** (акад. Л.О. Каніщенко), та ***“Розробка теорії та сукупності практичних методів моделювання процесів сталого розвитку в глобальному і регіональному контекстах”*** (акад. М.З. Згуровський). Основні результати досліджень:

— *удосконалено* методологію та виконано комплекс робіт з передбачення (форсайту) соціально-економічного розвитку України на середньостроковому (до 2020 р.) і довгостроковому (до 2030 р.) часових горизонтах;

— *розвинено* апарат системної математики як комплексу взаємопов’язаних математичних дисциплін (класичних та новостворених), що вступають в тісну взаємодію та забезпечують можливість розв’язувати сучасні проблеми різної природи. Розроблено методологію довгострокового прогнозування динаміки розв’язків класів нелінійних неавтономних задач в нескінченновимірних просторах, що описують процеси дифузійного типу;

— *з’ясовано, що:*

— впровадження організації навчально-виховного процесу на основі інноваційності є органічною потребою і необхідною умовою в сучасному світі, який характеризується стрімкими змінами, що відбуваються з усе наростаючим прискоренням, науково-технічним прогресом, інноваціями в усіх сферах людської життєдіяльності;

— сутність електронного навчання як соціальної інновації в суспільстві знань, роль і місце електронного навчання, його співвідношення з іншими видами, формами, технологіями навчання, його потенціал і умови ефективного використання в українській вищій школі та готовність українських ВНЗ до нього;

— євроінтеграційний курс розвитку держави зумовлює важливість та беззаперечність розвитку зовнішнього вектора діяльності ВНЗ, який стає запорукою конструювання позитивного іміджу вишу в Україні та за кордоном;

— *установлено*, що упровадженню інноваційного способу підготовки фахівців вищої кваліфікації повинен передувати процес перегляду цінностей, закладених в основу діяльності ВНЗ, визнання абсолютною більшістю викладацького персоналу необхідності перебудови свого мислення, світобачення і світосприйняття, ведення навчального процесу, методичної і наукової роботи з урахуванням інноватики;

— *визначено* суспільні та науково-технічні аспекти переваги концепту “самостійність освітніх закладів “ порівняно з моделлю “керівність освітніх закладів”;

— *аргументовано* сутність сучасного розуміння концепту самостійності ВНЗ не як привілею, а як втілення академічної свободи задля зростання якості освіти;

— *доведено, що*:

— процес реформування системи вищої освіти як важливого та багатокомпонентного об’єкта соціальної реальності, в першу чергу, має спиратись на вдосконалену правову базу, яка імплементує базові засади правового поля європейського освітнього простору але зберігає та відроджує також національні освітянські традиції;

— для належного рівня розвитку особистості майбутнього фахівця, здатного інноваційно мислити й діяти, навчальним закладом має бути створена чітка довгострокова програма розвитку його інноваційного потенціалу;

— запровадження технологій електронного навчання потребує проектування і реалізації серйозних інституційних перетворень організації навчального процесу, а також глибоких змін культурних стандартів і стереотипів викладацького складу та студентів;

— зусилля з модернізації вищої освіти без цілеспрямованого впливу на її інституційні моделі і соціокультурні чинники призводять лише до появи надбудованого “шару” фальсифікації та імітації реформ, що не здатний позитивно впливати на підвищення якості освіти і ефективності наукової роботи в закладах вищої освіти;

— необхідність і важливість певної стабільності законодавчо закріплених норм, чіткої орієнтованості і очевидної спрямованості реальних практичних змін в освітньому процесі та відсутності надмірної політизації освітньої сфери і залежності її трансформацій від персоніфікації керівництва освітньою системою; необхідність створення принципово іншого балансу свободи і відповідальності університетів, за якого остання має бути поставлена під потужний громадський контроль і бути прозорою для громадських організацій, ЗМІ, бізнесу, роботодавців, місцевих громад; вплив іміджу ВНЗ на його конкурен-

тоспроможність, оскільки міжнародна діяльність університетів та визнання вищу за кордоном свідчать про відповідність діяльності, яку він провадить, світовим освітнім стандартам та високий рівень надання освітніх послуг;

— *обґрунтовано:*

— пріоритетні напрями вдосконалення вітчизняного освітнього процесу з урахуванням узагальнення кращого національного та зарубіжного досвіду впровадження концепцій і практичних моделей вищої освіти та необхідність системного врахування соціокультурних та інституціональних чинників при імплементації нового законодавства про вищу освіту і розробленні та реалізації стратегії розвитку вищої освіти, а також те, що міжнародний вектор діяльності університету в умовах посилення глобальної конкуренції між державами набуває стратегічного значення для економічного зростання і розвитку людського потенціалу;

— багатоаспектність міжнародної діяльності ВНЗ відрізняється інтенсивністю, академічною активністю і є одним із факторів забезпечення конкурентоспроможності та інноваційного розвитку не лише закладу освіти, а і національної економіки загалом;

— *узагальнено* практики модернізації вищої школи країн світу, досвід яких є релевантним до української ситуації, основні тенденції сучасного світового розвитку в глобальному контексті, інтерпретації проблем, пов'язаних з формуванням єдиного освітнього простору, виникненням ринку вищої освіти без кордонів, та систему показників оцінки міжнародної конкурентоспроможності ВНЗ за відповідними класифікаційними ознаками: умови надання освітніх послуг (плата за навчання та проживання іноземними студентами, кількість освітніх та освітньо-наукових програм підготовки іноземців та ін.); стан внутрішньої інфраструктури (кількість студентів у країні / ВНЗ та їх забезпеченість відповідно до ліцензійних умов); імідж системи вищої освіти країни / ВНЗ (стан у міжнародних рейтингах, представництво у міжнародних освітніх та наукових установах);

— *розроблено:*

— основні індикатори емпіричного соціологічного дослідження особливостей університетської культури та науково-методичний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності національних систем вищої освіти, який ґрунтується на аналізі як кількісних, так і якісних характеристик ринку освітніх послуг, застосування якого дозволяє підготувати відповідну інформаційну базу для розроблення державних програм розвитку освітньої сфери, маркетингових стратегій навчальних закладів тощо;

— індикатори емпіричного соціологічного дослідження соціальних і соціально-технологічних проблем упровадження електронного навчання; комплекс вимог до освітніх послуг, що надаються ВНЗ за допомогою технологій електронного навчання, а також до суб'єктів, задіяних у ньому; рекомендації щодо подолання перешкод, які виникають у процесі застосування технологій електронного навчання в українських ВНЗ.

За напрямом **“Зміст, форми і технології вищої освіти”** розпочалися дослідження **“Синергізм використання новітніх технологій та класичних методів викладання природничих дисциплін у вищій медичній школі України”** (чл.-кор. О.В. Чалий), **“Сучасні практики університетської освіти: концептуалізація досвіду”** (акад. Л.В. Губерський), **“Теоретико-методологічні засади створення і стимулювання розвитку дослідницьких груп та науково-навчальних центрів технічних університетів”** (чл.-кор. Ю.І. Горобець), завершилося дослідження **“Концепція комплексного викладання рідної та іноземних мов у вищій школі України в історико-культурологічному аспекті”** (акад. В.І. Кононенко), **“Методологія міжнародного стратегічного маркетингу університетів”** (акад. А.Ф. Павленко), **“Теоретико-методологічні основи розвитку системи вищої інклюзивної освіти в Україні”** (акад. О.В. Глузман) **“Наукові засади змісту спецкурсу “Цифрова схемотехніка” для підготовки магістрів з напрямку “Спеціалізовані комп’ютерні системи”** (чл.-кор. В.П. Малахов), продовжилося дослідження **“Екологічна безпека в Україні”** (акад. Я.Б. Олійник), **“Удосконалення комп’ютерних технологій в освіті”** (акад. О.В. Третяк), **“Вивчення та особливості викладання історії України у вищій школі”** (акад. А.Г. Слюсаренко). Наукові дослідження за темами **“Методологія міжнародного стратегічного маркетингу університетів”** та **“Теоретико-методологічні основи розвитку системи вищої інклюзивної освіти в Україні”** припинені достроково у зв’язку зі смертю академіка А.Ф. Павленка та виходом зі складу НАПН України академіка О.В. Глузмана. Основні результати досліджень:

- обґрунтовано:
- синергетичні засади викладання природничих дисциплін у вищій медичній школі України;
- педагогічні засади викладання фізико-математичних дисциплін у вищій медичній школі;
- на нинішньому етапі підготовки науковців найвищого рівня висококваліфікований професіонал повинен мати не тільки ґрунтовну

фахову освіченість, але й вміти інтегрувати свою спеціально-наукову діяльність із світоглядним, методологічним і духовним потенціалом, що виникає завдяки оволодінню надбаннями сучасної філософської культури. Саме сучасні філософські напрацювання ще раз своєрідно і відповідно до вимог сьогодення показують, підтверджують, що тільки завдяки філософському розумінню предмету взагалі всі інші науки віднаходяться у власній предметній сфері. Тому цілковито виправданою є фахова, відповідна до сучасних цивілізованих викликів інституалізація вчених наукових ступенів із узагальненим додатком “доктор філософії”;

— *з’ясовано*, що будь-яке соціальне утворення вимагає конструктивно-прогресивних змін. Більшість науковців-суспільствознавців сходяться на думці, що такі зміни своїм теоретичним підґрунтям мають ідеологію у широкому спектрі її проявів: політичному, економічному, правовому, культуротворчому тощо. Однак, у науковому співтоваристві суспільствознавців України немає одностайної думки щодо узагальненої назви такої ідеології;

— *запропоновано* концепт “Ідеологія соціальної перспективи”. У цьому концепті передбачається, що поняттям “перспектива” охоплюються усі сфери життєдіяльності людини і суспільства. Більше того, поняття “перспектива” пов’язане із розумінням не якогось далекого майбуття, а із прийдешнім сьогоденням. І, нарешті, перспектива повинна стати реальністю завдяки креативній діяльності особистості як соціалізованої людини. Який конкретний контекст матиме парадигмально “Ідеологія соціальної перспективи” - справа прогресивно мислячих і діючих суспільствознавців України;

— *виявлено* особливості екологічної ситуації в міських поселеннях України;

— *розкрито* сучасні проблеми розвитку вищої географічної освіти в Україні;

— *висвітлено* механізм формування та проаналізовано структуру житлово-комунального сектору України;

— *показано*, що як у світовій практиці, так і у нашій країні відбувається трансформація підходів до освіти та науки університетів, за якими заклади та їх окремі підрозділи все більше конкурують за ресурси на регіональному, національному та світовому рівні. При цьому кошти державних бюджетів країн, як правило, не можуть забезпечити у повному обсязі потреби розвитку університетів в умовах конкуренції, що стає все більш критичним і для нашої країни. Дослідження підтверджують, що сучасні університети активно напрацьовують нові методи

та засоби вирішення проблем виживання, конкуренції та розвитку на засадах підприємництва, маючи на увазі не просто “діяльність щодо отримання прибутку”, а досягнення результатів на засадах ініціативності, креативності та відповідальності;

— *доведено*, що науково-технологічна діяльність університетів у вітчизняній економічній системі не підтримується інноваційною активністю суб’єктів господарювання у промисловості та сфері послуг у достатніх обсягах. У той же час, державна програма формування в Україні дослідницьких університетів і запроваджені заходи підтримки мали обмежені результати;

— *показано* доцільність більш акцентованого запровадження методів та засобів науково-технологічного та інноваційного підприємництва у державних університетах країни. Запропоновано напрацювати заходи щодо підтримки науково-технологічного підприємництва університетів у регіонах у межах нової регіональної політики, що сьогодні формується та запроваджується у країні;

— *розроблено і досліджено* формалізовані методи параметричної перебудови засобів фільтрації, що перебудовуються, для спеціалізованих комп’ютерних систем.

Важливе значення для розвитку науки в Україні мають напрацьовані членом-кореспондентом Ю.І. Горобцем засади розвитку науки та інновацій в університетах, у першу чергу — технічних і технологічних, зокрема щодо цілеспрямованої підтримки формування у навчально-наукових підрозділах груп дослідників і розробників, які мають наукові результати світового рівня і науково-технологічні розробки для потреб регіону. Крім того, із використанням світового досвіду запропоновано адаптовані до умов країни методи та засоби сприяння перетворенню цих груп на малі науково-технологічні фірми.

Особливою актуальністю відзначаються результати досліджень академіка М.В. Загірняка щодо запровадження та визначення необхідного ресурсного забезпечення системи національної стандартної класифікації освіти як шляху до інтеграції освіти України у міжнародний освітній простір. Крім того, важливими є результати дослідження питання національно-патріотичного виховання студентської молоді з урахуванням сучасних тенденцій розвитку суспільних процесів. Аналіз системи визначення результатів тестування під час проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників ЗНЗ має прикладний результат для врахування його МОН України при підготовці до проведення зовнішнього незалежного оцінювання якості освіти випускників середніх шкіл. Нагальними є

аналіз методології та визначення дієвих шляхів щодо входження національних наукових видань до міжнародних наукометричних баз даних, розроблення рекомендацій щодо застосування наукометричних даних для оцінювання результативності діяльності окремих науковців, навчальних закладів і системи освіти в цілому.

Основні результати наукових досліджень членів Відділення та наукових установ оприлюднювалися в психолого-педагогічній періодиці, у публічних виступах виконавців НДР під час наукових конференцій, презентацій, “круглих столів”, семінарів, виставок тощо. У них взяли участь учені, викладачі, члени НАПН України, співробітники наукових підрозділів Інституту вищої освіти та Університету менеджменту освіти НАПН України та їх міжнародні партнери, зокрема Краківська Академія ім. Фрича Моджевського (Польща), Британська Рада в Україні, Фундація лідерства для вищої освіти (Сполучене Королівство), Програма TEMPUS “ELITE”, Асоціація народних університетів Німеччини (DVV International), Католицький університет Іоанна Павла II (Польща) та ін.

Основні результати наукових досліджень 2016 р. науковців Інституту вищої освіти та Університету менеджменту освіти НАПН України відображено у 35 монографіях, 58 підручниках та посібниках, 5 навчальних програмах і комплексах, 5 препринтах, 1 довіднику, 304 статті у фахових виданнях. Загалом Університетом менеджменту освіти НАПН України опубліковано 466 різних видів продукції, Інститутом вищої освіти НАПН України — 126 одиниць. Упродовж року активно публікували результати своїх наукових досліджень академіки М.В. Загірняк, Г.П. Шевченко, А.А. Мазаракі, М.Б. Євтух, Б.І. Мокін, С.В. Ківалов, Я.Б. Олійник та члени-кореспонденти Ю.І. Горобець, К.В. Балабанов, В.С. Бакіров та ін.

За завершеними у звітному та двох попередніх роках дослідженнями Інститутом вищої освіти та Університетом менеджменту освіти НАПН України було підготовлено та впроваджено 55 результатів НДР, зокрема, за видами продукції:

- наукова продукція: підготовлено 16 од., впроваджено 25 од.;
- науково-виробнича продукція: підготовлено 9 од., впроваджено 8 од.;
- навчальна продукція 8 од.;
- довідкова продукція: підготовлено 4 од., впроваджено 5 од.

Результати виконання НДР було використано у діяльності:

- робочої експертної групи з питань реформування освіти в рамках Програми реформ Президента України;

- робочої групи Комітету Верховної Ради України з науки і освіти з розроблення законопроекту “Про освіту”;
- робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань праці, соціальної політики і пенсійного забезпечення щодо опрацювання проекту Трудового Кодексу України;
- Колегії МОН України;
- Національної команди експертів з реформування вищої освіти;
- робочої групи МОН України з розроблення проекту Стратегії розвитку вищої освіти України до 2020 р.;
- робочої групи з підготовки Положення щодо забезпечення академічної мобільності на виконання Закону України “Про вищу освіту”;
- робочої групи МОН України з розроблення методології та методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти;
- експертних комісій МОН України тощо.

Результати НДР розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України, на сайтах Інституту вищої освіти та ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України. Статистика завантажень всієї наукової продукції склала більше 5 тис. од.

Загалом за 2012–2016 рр. наукові дослідження вчених Відділення та віднесених до нього наукових установ створювали підґрунтя для системного перегляду освітнього законодавства, сприяли реальній європейській і світовій інтеграції української вищої освіти, зорієнтували модернізаційні процеси на забезпечення її якості й конкурентоспроможності та міжнародне визнання.

Серед важливих результатів досліджень членів НАПН України привертають увагу наступні. Доведено, що процес реформування системи вищої освіти як важливого та багатокomпонентного об’єкта соціальної реальності насамперед, має спиратись на вдосконалену правову базу, яка імплементує основоположні засади правового поля європейського освітнього простору і зберігає та відроджує національні освітянські традиції. Це дає можливість поєднувати історичний досвід із сучасними підходами, надаючи актуальності багатьом трендам освітньої діяльності, зокрема щодо самостійності навчальних закладів. Встановлено необхідність і важливість постійного осучаснення законодавчо закріплених норм, чіткої орієнтованості і очевидної спрямованості на вдосконалення реальних практичних змін в освітньому процесі, гарантій відсутності надмірної політизації освітньої сфери і незалежності її трансформацій від персоніфікації керівництва освітньою галуззю. Доповнено параметри та характеристики ряду базисних категорій щодо самостійного вибору навчальних закладів, зокрема в

сфері підготовки фахівців за різними напрямками. Проаналізовано структуру освітньої системи в сучасному інформаційному суспільстві та існуючі виклики щодо автономії і самоврядності в системі освіти.

З'ясовано, що міжнародна стандартна класифікація освіти використовується як інструмент для групування показників статистики освіти за освітніми рівнями (ступенями). Система класифікації розроблена як усеосяжний статистичний опис національних систем освіти та методології для оцінювання національних систем освіти порівняно зі співставними міжнародними рівнями. Класифікації виступають як багатоцільова система, призначена для полегшення аналізу політики в галузі освіти та прийняття рішень незалежно від структури будь-якої освітньої системи.

Використання стандартних класифікацій забезпечує можливість узагальнення даних для національних потреб і проведення міжнародних порівнянь.

Розроблено систему педагогічного та психологічного супроводу особистості на різних етапах її професійного становлення, науково-методичні засади модернізації освітньо-виховних технологій підготовки вчителя та систему моніторингу якості його професійної підготовки. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади рейтингової системи моніторингу якості вищої освіти, проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів на основі компетентнісного підходу та інформаційно-аналітичну технологію управління навчальним, науковим і виховним процесом у ВНЗ.

Також набуло подальшого утвердження обґрунтування для фундаментальних наукових досліджень педагогічних і психологічних законів, закономірностей, принципів, тенденцій, теорій і концепцій, а для прикладних НДР — створення на наукових засадах нових ефективних освітніх, навчальних, виховних технологій, методів, моделей, освітніх стандартів, програм, навчальних ресурсів тощо.

Численні результати наукових досліджень членів Відділення щодо мотивації студентської молоді до здобуття вищої освіти та подальшої праці, як правило, фіксують критичне сприйняття ситуації в Україні, зневіру у можливість швидких і якісних змін власної долі. Установлено, що головними проблемами молоді є відсутність якісної освіти, труднощі працевлаштування, поширення алкоголізму і наркоманії. Держава не створила умов, щоб освічені молоді люди після закінчення навчання у ВНЗ могли отримати роботу за фахом. Навіть якщо вони і знаходять роботу, то це не забезпечує матеріальні потреби молодої людини та її сім'ї. Більшість працюючих молодих людей за-

лишаються бідними. Тому проблема матеріального забезпечення для нинішніх студентів є основною.

Наразі економічна, політична і духовна ситуація в країні не дає підстав для оптимізму. Підприємства зупиняються, війна на Сході виснажує країну, збільшується потік молодих людей, бажаючих емігрувати або навчатись за кордоном. Окрім цього, досі не реалізовано такі цілі Майдану, як реальна боротьба з корупцією, проведення ефективної люстрації, не відбулася зміна старого бюрократичного апарату влади та руйнування непрозорих схем управління. Після Майдану не було розпочато системних реформ, нагальних для українського суспільства. З огляду на це зроблено висновок, що сучасні умови для української молоді є екстремальними. Неможливість самореалізації, матеріального забезпечення себе і своєї родини, бажання емігрувати значної частини освіченої молоді, втрата моральних орієнтирів — такі настрої притаманні значній частині студентської молоді України.

Важливими здобутками членів Відділення та підвідомчих установ стало врахування численної кількості пропозицій до проектів законів “Про вищу освіту” та “Про наукову і науково-технічну діяльність”, які з 2014 та 2015 років відповідно набули статусу чинних законів України. Крім того, за участі фахівців МОН України, Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, Інституту вищої освіти НАПН України, членів Відділення та низки громадських організацій, а також закордонних експертів, у дуже стислі терміни розроблено проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. Результати виконання наукових досліджень було використано також у діяльності робочої експертної групи з питань реформування освіти в рамках Програми реформ Президента України; робочої групи Комітету Верховної Ради України з науки і освіти з розроблення законопроектів “Про освіту” та щодо внесення змін до низки інших законопроектів; робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань праці, соціальної політики і пенсійного забезпечення щодо опрацювання проекту Трудового Кодексу України; Колегії МОН України; національної команди експертів з реформування вищої освіти; робочої групи з підготовки Положення щодо забезпечення академічної мобільності на виконання Закону України “Про вищу освіту”; робочої групи МОН України з розроблення методології та методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти; експертних комісій МОН України тощо.

Особливу увагу члени та науковці віднесених до Відділення установ приділяли розробленню науково-методичного супроводу інституційного забезпечення якості вищої освіти відповідно до Закону

України “Про вищу освіту”, пропозицій щодо діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, концептуальних засад та обґрунтування розмежування підготовки фахівців за рівнями освіти, проектування та імплементації нової національної системи забезпечення якості вищої освіти.

Особливо важливими для підвищення ефективності науково-дослідницької роботи загалом є результати наукового дослідження члена-кореспондента НАПН України Ю.І. Горобця. Він довів пряму залежність ефективності НДР від критеріїв експертного оцінювання запитів на проведення наукових досліджень і розробок і, як наслідок, конкурсного відбору тем. Здійснено аналіз критеріїв, показників і регламенту системи експертного оцінювання запитів (проектів) наукових досліджень і розробок, які за результатами конкурсного відбору пропонуються до фінансування за рахунок бюджетних коштів МОН України. Встановлено, що наявна система оцінювання нечутлива до обсягів фінансування і вимагає однакових чисельних показників для проектів, кошти на виконання яких відрізняються на порядок. Доведено, що співвідношення показників доробку, змістовних наукових результатів і формальних очікуваних показників є незбалансованим, що часто призводить до заниження оцінок досліджень високого рівня, у той час як проекти з низькими показниками наукової досконалості можуть отримати високі оцінки за рахунок доробку та формальних показників. Досліджено системи експертного оцінювання запитів на гранти світових організацій, що фінансують наукові дослідження та розробки, зокрема Національного наукового фонду та Національного інституту здоров'я США, Європейського наукового фонду, Дослідницьких Рад Великої Британії і багатьох інших. Розроблено нову систему експертного оцінювання проектів (запитів), що орієнтована на використання у процесі конкурсного відбору МОН України. Проекти форм документів представлено МОН України для опрацювання та уточнення.

III.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

У 2016 р. вчені підвідомчих установ НАПН України у ході 117 експериментів різних рівнів здійснювали експериментальну діяльність на базі 812 експериментальних навчальних закладів, серед яких 260 затверджено МОН України (Додатки, табл. 1).

В **Інституті педагогіки НАПН України** здійснювалося 39 експериментів, із них: всеукраїнського рівня — 20, регіонального — 2, рівня структурного підрозділу — 17.

Загальна кількість експериментальних навчальних закладів — 213, із них всеукраїнського рівня — 39, регіонального рівня — 26.

У ході другого етапу всеукраїнського експерименту за темою “Розроблення методичної системи навчання з предметів природничо-математичного циклу на засадах компетентнісного підходу” (кер. — канд. пед. наук Т.М. Засекіна) досліджувалася можливість інтеграції предметів природничо-математичного циклу, узгоджувалися концептуальні вимоги структури предметних компетенцій природничих предметів, встановлювалися співвідношення між предметними й ключовими компетенціями, особливості природничо-наукової компетенції як галузевої.

Продовжувався другий етап експерименту “Формування ключових компетентностей обдарованої дитини” (кер. — чл.-кор. О.М. Топузов), у ході якого досліджувався процес формування й виявлення ключової компетентності учнів “уміння вчитися”.

Під час другого (концептуально-діагностичного) етапу експерименту “Розробка моделі багатопрофільного ліцею як школи нового типу на засадах компетентнісного підходу” (кер. — чл.-кор. О.М. Топузов) розроблено концептуальні засади моделі багатопрофільного ліцею як школи нового типу на засадах компетентнісного підходу; визначено рівні педагогічної компетентності педагогічного колективу ліцею в аспекті здійснюваного дослідження, рівні сформованості в учнів ключових компетентностей (загальнокультурна, комунікативна, громадянська, здоров’язбережувальна, соціальна, підприємницька та інформаційно-комунікаційна); визначено критерії та показники сформованості ключових компетентностей ліцеїстів.

У ході експерименту “Формування змісту профільного навчання в єдності його інваріантної і варіативної складових” (кер. — канд. пед. наук Г.О. Васьківська) встановлено, що основним метапредметним результатом в умовах профільного навчання є компетентність професійного самовизначення старшокласників, що забезпечує можливість проектування подальшого професійного розвитку на основі усвідомлення власних інтересів і здібностей, мотивації вибору майбутньої професії, здатність нести відповідальність за результати самостійного вибору.

Продовжувався формувальний етап експерименту з підтем дослідження “Дидактичне моделювання організаційних форм компетентнісно орієнтованого навчання в початковій школі” (кер. — докт. пед. наук Н.М. Бібік). У процесі експериментальної роботи реалізовувалися методики формувального експерименту з упровадження дидактичного конструктору освітнього простору молодших школярів, моделей організаційних форм компетентнісно орієнтованого навчання першокласників грамоті (читання), літературного читання української мови, математики, природознавства, предмета “Я у світі”. В основу експериментальних методик відповідно до концепції покладено інноваційну ідею — вперше у вітчизняній педагогічній практиці організаційні форми навчання моделюються на засадах компетентнісного підходу. Змістом експериментальної роботи є виявлення ефективності моделей компетентнісно орієнтованих уроків, способів організації навчальної діяльності молодших школярів, видів навчальної взаємодії як провідного експериментального фактору. У процесі експерименту вивчався вплив експериментального чинника на ефективність організації навчального процесу, визначено якісні показники об’єктів експерименту, проаналізовано й узагальнено здобуті результати.

У ході другого етапу експерименту “Методика навчання української мови учнів 8-9-х класів” (кер. — докт. пед. наук Н.Б. Голуб) розроблено модель методики, закладеної у підручники й посібник, їх методичний супровід. Розпочато апробацію системи вправ і завдань із формування синтаксичних і пунктуаційних умінь і навичок на уроках української мови у 8 класі ЗНЗ; аналіз проміжних результатів моделювально-експериментального етапу експерименту. Простежено позитивну тенденцію експериментальної системи завдань і вправ у навчальному процесі.

На початковому етапі експерименту “Дидактико-методичне забезпечення навчання української мови й літературного читання у 5 класі шкіл із національними мовами навчання” (кер. — канд. пед. наук

Н.І. Яновицька) здійснено перевірку змісту навчання української мови та літературного читання у 5 класі шкіл із національними (польською та румунською) мовами навчання, досліджено ефективність запропонованих дидактико-методичних підходів до реалізації соціокультурної лінії навчання української мови та літературного читання.

На другому етапі експериментальної роботи за темою “Методика компетентісно орієнтованого навчання історії та правознавства в основній школі” (кер. — канд. пед. наук Т.О. Ремех) складено програми спостережень, сформульовано питання анкет, бесід, тестів для учителів та учнів; визначено основні шляхи оцінювання результатів експерименту. Проведено формувальний етап експерименту, у процесі якого визначалися рівні сформованості в учнів історичної та правової предметних компетентностей під час навчання суспільствознавчих предметів в основній школі.

За результатами експериментальної роботи за темою “Науково-методичне забезпечення навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах” (кер. — канд. пед. наук О.Ф. Надтока) встановлено, що з переліку пізнавальних мотивів, які формуються в процесі навчання й самоосвіти, в учнів основної школи домінують світоглядні мотиви, що спираються на прагнення розширити життєвий світогляд, тобто сформувати певну географічну картину світу.

У ході експерименту “Науково-методичні засади компетентісно орієнтованого навчання біології і хімії в основній школі” (кер. — канд. пед. наук Н.Ю. Матяш) визначено сутність компетентісного підходу в біологічній і хімічній освіті й незадовільний стан його реалізації на практиці. З’ясовано, що основною причиною виникнення в учителів методичних складнощів у процесі реалізації компетентісного підходу до навчання біології і хімії є відсутність відповідних методик. Установлено, що особистісно-діяльнісний підхід дає змогу поєднувати методи й засоби навчання, форми організації навчальної діяльності, що уможливує забезпечення компетентісно орієнтованого навчання біології учнів основної школи.

На другому етапі експерименту “Науково-методичне забезпечення компетентісно орієнтованого навчання математики в старшій школі на профільному рівні” (кер. — канд. пед. наук О.І. Глобін) уточнено й відкореговано зміст і методичний апарат підручників на основі розроблених методичних засад відбору навчального матеріалу та отриманих авторами цих підручників висновків учителів-експериментаторів. Зокрема, було розроблено й уміщено в підручниках алгебри і початків аналізу спеціальну систему завдань у формі навчальних задачних ситуацій. Експе-

риментальне навчання підтвердило, що така система є ефективним засобом формування на уроках математики предметних, міжпредметних й загальнопредметних компетентностей учнів старшої школи.

Під час другого етапу експерименту “Науково-методичне забезпечення навчання фізики й астрономії в старшій школі на профільному рівні” (кер. — канд. пед. наук Л.В. Непорожня) визначено доцільність програмних вимог до підготовки учнів із фізики й астрономії на профільному рівні старшої школи, розроблено пакет експериментальних матеріалів, з’ясовано дидактичні умови та засоби реалізації особистісно орієнтованого та компетентнісного підходу до процесу навчання фізики й астрономії у старшій школі на профільному рівні, встановлено навчальні труднощі учнів та методичні утруднення вчителів щодо впровадження компетентнісного підходу у процес навчання фізики на профільному рівні в старшій школі, проаналізовано й узагальнено результати експериментальної роботи, що проводилася на базі навчальних закладів.

В Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України здійснювалося 9 експериментів: 3 експерименти всеукраїнського рівня, 6 експериментів рівня підвідомчої установи.

Експериментальна діяльність проводилася на базі 82 експериментальних закладів, із них 23 заклади затверджено МОН України.

На третьому етапі всеукраїнського експерименту за темою “Психолого-педагогічні засоби оцінки рівня сформованості компетентностей молодших школярів як чинник управління якістю навчання в системі розвивальної освіти” (кер. — акад. С.Д. Максименко) апробовано діагностичний пакет для визначення рівнів сформованості ключової компетентності вміння вчитися в учнів 2-4 класів.

У ході експерименту “Психологічні закономірності творчого сприймання реальності в умовах дефіциту і надлишку актуальної інформації” (кер. — акад. В.О. Моляко) виявлено особливості проявів закономірностей творчого сприймання інформаційних індикаторів реальності стосовно різних сфер діяльності та вікових рівнів (починаючи з дошкільного віку). Досліджено функціонування творчих стратегій і тактик сприймання реальності в умовах дефіциту і надлишку інформації. Встановлено, що загальна структура сприймання художньої інформації включає три основні компоненти: когнітивну складову, яка будується з належних особистості практичних і теоретичних знань та прикладного досвіду; дійову, детерміновану стратегіальною мисленнєвою дією (аналогізування, комбінування, реконструювання, випадкові підстановки); особистісну, яка включає власні особливості,

творчий потенціал, прихильності, інтереси, настановлення, уміння та навички. Зафіксовано рівні художнього сприймання молодим школярем художньої інформації, що пояснюють основи творчого сприймання: нижчий ступінь — констатуючий; середній — аналітичний; вищий — естетичний; найвищий — художньо-творчий. На основі узагальнення результатів емпіричного дослідження за співвідношенням сприйнятливості студентів до рекламної інформації та їх творчої спрямованості визначено чотири типи сприймання студентами інформації рекламного змісту (I тип — високий рівень творчості та висока сприйнятливості до рекламної інформації; II тип — високий рівень творчості та низька сприйнятливості до рекламної інформації; III тип — низький рівень творчості та висока сприйнятливості до інформації рекламного змісту; IV тип — низький рівень творчості та низька сприйнятливості до рекламної інформації), подано їхню психологічну характеристику.

За результатами експерименту “Дослідження психологічних особливостей ціннісної детермінації становлення обдарованої особистості” (кер. — канд. психол. наук О.Л. Музика) встановлено, що в основі ціннісної детермінації становлення обдарованої особистості лежить особистісно-ціннісна взаємодія, ціннісний обмін і взаємна ціннісна підтримка особистісних цінностей суб’єктів та здійснюється становлення й ціннісний розвиток обдарованої особистості. Підтверджено змістові зв’язки суб’єктних цінностей обдарованої особистості з цінностями референтних осіб. Доведено, що ціннісна унікальність обдарованої особистості визначається її вибірковістю щодо референтних впливів та унікальністю власного ціннісного досвіду. З’ясовано, що ціннісна автономність обдарованої особистості забезпечується її високою самооцінкою у просторі особистісних цінностей.

В Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України виконувалося 6 експериментів на рівні структурного підрозділу. Експериментальна робота здійснювалася на базі 30 навчальних закладів.

На третьому етапі експерименту за темою “Психологічні особливості підготовки педагогічних працівників до розвитку духовного потенціалу учнівської молоді” (кер. — докт. психол. наук Е.О. Помиткін) апробовано та розпочато впровадження психологічних методик та засобів актуалізації готовності педагогічних працівників до розвитку духовного потенціалу учнівської молоді (тренінги, програми саморозвитку, семінари-практикуми, навчальні програми для підготовки аспірантів, програми курсів для дорослих).

За результатами експериментальної роботи “Психолого-педагогічні технології відбору учнівської молоді до вищих навчальних закладів

педагогічного профілю” (кер. — канд. психол. наук О.М. Ігнатович) встановлено, що задатками щодо розвитку педагогічних здібностей виступають: високий рівень активності та чутливості нервової системи; висока лабільність нервової системи; низькі показники інтровертності; здатність до емоційної саморегуляції. Загальними протипоказаннями до педагогічної діяльності є: дисгармонійна я-концепція, акцентуації характеру, виражена неврівноваженість, піддатливість гнітючим настроям, підвищена дратівливість, дефекти аналізаторних систем, пізнавальних процесів, когнітивні розлади, дефекти мовлення, психози, неврози.

У ході експерименту “Теорія і практика особистісного і професійного розвитку дорослого населення” (кер. — докт. пед. наук О.В. Аніщенко) встановлено, що розроблення та втілення моделі розвитку професійної майстерності передбачає низку етапів: на I етапі доцільно проведення наради на рівні керівництва фірми з метою розгляду цілей і завдань, пов’язаних з упровадженням розробленої моделі; на II етапі проводиться діагностика наявного в організації стану справ; на III етапі проводиться узгодження й підготовка до затвердження загального пакету документів, що регламентують навчання персоналу організації; IV етап передбачає інформування працівників про цілі та зміст розробленої моделі; на V етапі визначаються підрозділи чи працівники, які відповідатимуть за конкретні ділянки робіт.

За результатами експерименту “Естетичні та етичні чинники розвитку професійного досвіду викладачів вищих педагогічних навчальних закладів” (кер. — докт. пед. наук Г.І. Сотська) визначено рівні розвитку професійного досвіду викладачів педагогічного ВНЗ, зокрема, естетичного (високий, середній, низький); когнітивного (адаптивно-професійний, концептуально-продуктивний, методологічно-творчий); практичного (елементарний (низький), достатній (середній), високий (творчо-репродуктивний), найвищий (творчий); комунікативного (адаптивний, системно-моделювальний, особистісно-моделювальний).

Експериментальна діяльність учених **Інституту проблем виховання НАПН України** здійснювалася у 107 експериментальних закладах, у тому числі за рівнями: 8 затверджених МОН України; 10 — обласними органами управління освітою; 89 — місцевими органами управління освітою. Усього експериментів — 21, з них 8 — всеукраїнського рівня.

За результатами всеукраїнського експерименту “Система формування соціальної ініціативності учнів у суспільно значущій діяльності школи” (кер. — канд. пед. наук Т.К. Окушко) встановлено, що соціальна спрямованість проектів надає учням змогу зіставити загальні

уявлення, отримані під час навчально-виховного процесу, із реальним життям, суспільними та політичними подіями, що відбуваються в масштабах міста, області, країни. Окрім того, соціальна спрямованість проєктів чинить значний виховний вплив на становлення особистості кожного учня як активного, ініціативного та відповідального громадянина України.

У ході експерименту “Військово-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у позакласній роботі” (кер. — канд. пед. наук В.І. Кириченко) доведено ефективність обґрунтованих і впроваджених організаційно-педагогічних умов військово-патріотичного виховання учнів ЗНЗ у процесі позакласної роботи (формування знань з історії рідної школи, місцевості, України) та форм військово-патріотичної роботи (туристські походи, військово-спортивні ігри, змагання).

На другому етапі експерименту “Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку” (кер. — канд. пед. наук Л.В. Гончар) доведено, що формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку пов’язано з необхідністю врахування соціокультурних умов (формування нової соціокультурної реальності — глобалізації, що породжує стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій), переходом до ринкових відносин, наявністю соціальної диференціації, формуванням нових політичних реалій.

За результатами другого етапу експериментальної роботи “Виховання моральної самосвідомості старшокласників у позакласній діяльності” (кер. — канд. пед. наук Т.К. Окушко) встановлено, що виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості ефективніше реалізується у суб’єкт-суб’єктній діяльності усіх учасників виховного процесу (педагогів, батьків, учнів), спрямованій на формування “Я-концепції”, самоприйняття та позитивного самоставлення, що сприяє формуванню адекватної самооцінки, спонукає до моральної рефлексії, морального самоконтролю і корекції поведінки та морального самовдосконалення. З’ясовано, що механізм довільної спонуки в оволодінні вихованцем моральними цінностями свободи, гідності, совісті, відповідальності, самодостатності є основою їхньої суб’єктності, особистісної, людської і національної гідності, допомоги у життєвому самовизначенні, упевненості у своїх можливостях і здібностях, адекватній самооцінці, накопиченням позитивного досвіду ціннісного ставлення до себе, до інших, до Батьківщини, створення умов для реалізації своїх сутнісних сил.

У ході експерименту “Етнокультурне виховання учнів засобами декоративно-ужиткового мистецтва в умовах позашкільного навчального

закладу” (кер. — канд. пед. наук А.В. Корнієнко) підтверджено ефективність обґрунтованих організаційно-педагогічних умов підвищення ефективності етнокультурного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва у позашкільному закладі, а саме: розроблення наскрізної навчальної програми для різних гуртків центру дитячої та юнацької творчості; розроблення комплексу навчальних програм для гуртків декоративно-ужиткового мистецтва відповідно до рівнів навчання (початкового та основного); участь вихованців у науково-дослідницькій роботі і захист своїх науково-дослідницьких робіт у Малій академії народних мистецтв.

На другому етапі всеукраїнського експерименту “Система національно-патріотичного виховання учнів в умовах східного регіону України” (кер. — канд. пед. наук О.В. Просіна) встановлено, що домінуючими тенденціями в педагогів є високий рівень мотивації досягнення успіху, надто високий рівень мотивації уникнення невдач, середній ступінь готовності до ризику та помірний рівень домагань. Висока мотивація в досягненні успіху є позитивним явищем, проте за надто висока мотивація досягнення успіху корелює з низьким рівнем готовності до ризику. Надто висока мотивація досягнення успіху не залишає педагогу права на помилку чи невдачу, позбавляє можливості експериментувати чи ризикувати.

Загальна кількість експериментів **Інституту спеціальної педагогіки НАПН України** — 9, з них за рівнями: всеукраїнський — 1; підвідомчої установи — 8.

У ході першого етапу експерименту “Розвиток інклюзивного освітнього середовища у Запорізькій області” (кер. — акад. В.В. Засенко), уточнено кількість дітей з особливими потребами у межах зазначеної області; визначено установи, що надають соціальні, реабілітаційні послуги дітям із спеціальними потребами, перелік освітніх та соціальних послуг для учнів інклюзивних класів.

За результатами другого етапу експерименту за темою “Корекційно-розвивальна спрямованість реалізації компетентнісного підходу в змісті освіти дітей з розумовою відсталістю” (кер. — чл.-кор. А.А. Колупаєва) виявлено, що у сучасній науці та практиці відсутні теоретичні основи реалізації корекційно-розвиткової роботи в освіті дітей з розумовою відсталістю, обґрунтовано соціальне призначення освіти таких дітей та необхідність використання поняття “життєва компетентність” у якості показника їх навчальних досягнень упродовж усього терміну отримання освітніх послуг від раннього втручання до завершення навчання в системі шкільної освіти. З’ясовано зміст поняття “корекційно-

розвитковий підхід в освіті дітей з порушеннями розумового розвитку” та визначено його роль в забезпеченні ефективної соціальної адаптації та соціалізації цих дітей у самостійному житті.

У ході експерименту “Дидактичні принципи компенсаторного розвитку дітей з порушеннями зору в корекційному навчанні” (кер. — канд. пед. наук І.М. Гудим) виявлено психологічні та соціально-педагогічні чинники засвоєння навчального матеріалу молодшими школярами з порушеннями зору. Визначено наукові принципи розроблення змісту початкової та основної ланки освіти таких дітей. Створено модель психологічного супроводу розвитку та навчання дітей з порушеннями зору на різних етапах загальноосвітнього та корекційно-реабілітаційного процесу.

На першому етапі експерименту за темою “Особистісно орієнтовані технології навчання дітей з порушеннями слуху в контексті соціокультурного підходу” (кер. — канд. пед. наук В.В. Литвинова) виявлено закономірності, що визначають трансформації соціального інституту освіти осіб з особливими потребами, науково обґрунтовано та розроблено зміст основної ланки освіти дітей з порушеннями слуху з української мови, географії, трудового навчання (8-10 класи).

За результатами констатувального етапу експерименту “Формування навчальної діяльності у дітей із затримкою психічного розвитку в умовах реформування освіти” (кер. — докт. психол. наук Т.В. Сак) виокремлено пріоритетні вектори психокорекції емоційної сфери учнів із затримкою психічного розвитку на етапі переходу від ігрової до навчальної діяльності, а саме: формування здатності до емоційної диференціації, емоційно-рольової ідентифікації, рефлексії та емпатійної позиції, формування здатності дітей із затримкою психічного розвитку до психоемоційної саморегуляції у процесі навчальної діяльності. Обґрунтовано ключову роль регулюючої та мотивуючої функції емоцій у ході оволодіння навчальною діяльністю. Виокремлено основні напрямки розвитку емоційної сфери особистості школярів із затримкою психічного розвитку.

В Інституті соціальної та політичної психології НАПН України проводилося 8 експериментальних досліджень, серед яких: 2 — всеукраїнського рівня (1 академічний). Експериментальна робота проводилася у 201 закладі, з яких 135 затверджено МОН України.

За результатами всеукраїнського (академічного) експерименту “Науково-методичні засади впровадження вітчизняної моделі медіаосвіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх закладів” (кер. — чл.-кор. Л.А. Найдьонова) розроблено соціально-психологічну концепцію медіатравми в дитячому віці, визначено принципи за-

хисту психологічного благополуччя дитини, залученої до медіавиробництва, розроблено медіатехнологічний інструментарій актуалізації внутрішніх ресурсів особистості при психокорекції та психотерапії, створено моделі прояву Я-концепції при парасоціальній взаємодії та імпліцитних стилів взаємодії у віртуальних групах.

У ході експерименту “Чинники ефективності вирішення життєвих завдань особистості в системі “довіра — життєконструювання особистості” (кер. — аспірант Т.М. Титаренко) виявлено значимий позитивний зв’язок міри довіри до себе та показників самоактуалізації досліджуваних (цілісного сприйняття себе в часі; незалежності цінностей та поведінки суб’єкта від стороннього впливу (автономії та самодетермінації), здатності до спонтанного вираження почуттів; самоповаги та самоприйняття). Частково підтверджено релевантність теоретично обґрунтованих чинників ефективності вирішення життєвих завдань; підтверджено значущий зв’язок детермінант довіри до себе, осмисленості життя, суб’єктної активності, ставлення до майбутнього, локусу контролю Я, локусу контролю життя, суб’єктної активності та стійкості вирішення життєвих завдань. Не виявлено значущої обумовленості процесу вирішення життєвих завдань показником довіри до себе, водночас підтверджено значущий вплив на цей процес міри осмисленості життя, прагнення до мотивації творчості.

За результатами експерименту “Феноменологія трансформації негативних травматичних станів особистості, що переживає наслідки травматичних подій, у позитивні в процесі індивідуальної психокорекційної сесії” (кер. — канд. філософ. наук Б.П. Лазоренко) визначено два типи негативних психоемоційних станів: застережні стани страху, тривоги, втоми та стани печалі, туги, нервозності, роздратування, гніву, ненависті, образи, а також нейтральні стани порожнечості, тупика; з’ясовано, що найпоширенішими критеріальними станами завершення спонтанно-конструктивного процесу та психоемоційної інтеграції особистості, що переживає наслідки травматичних подій, є спокій, умиротворення, любов, упевненість, свобода, вдячність.

У ході другого етапу експерименту “Формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій у навчальних закладах різного рівня” (кер. — канд. психол. наук С.М. Іванченко) розроблено методичний інструментарій дослідно-експериментальної роботи, зокрема апробовано анкету для поточного моніторингу ставлення педагогів до освітніх інновацій.

В Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України проводилося 6 експериментів, серед яких: 3 — всеукраїнського рівня (1 — академічний), 2 — рівня підвідомчої установи. В екс-

периментальній діяльності задіяно 46 освітніх закладів, 38 закладів затверджено МОН України.

На початковому етапі всеукраїнського експерименту “Хмарні сервіси в освіті” (кер. — канд. пед. наук С.Г. Литвинова) проведено навчання педагогічних працівників — учасників проекту з поглиблення знань щодо використання нових сервісів Office 365, розроблено та апробовано елементи регіональної співпраці учнів та вчителів під час навчання різних предметів та у процесі участі в проектах.

На другому етапі експерименту “Формування хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного навчального закладу” (кер. — канд. філософ. наук М.П. Шишкіна) розроблено та теоретично обґрунтовано модель використання хмаро орієнтованого навчального середовища навчального закладу та систематизовано його складники.

На першому етапі експерименту “Варіативні моделі комп’ютерно орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в загальноосвітніх навчальних закладах” (кер. — канд. пед. наук О.О. Гриб’юк) проведено тренінги для вчителів-предметників природничо-математичного циклу в ЗНЗ з використання систем комп’ютерної математики, системи динамічної математики та ін. в контексті апробації окремих елементів експерименту.

Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України проводилося 13 експериментів, серед яких: всеукраїнського рівня — 6; академічного — 1; підвідомчої установи — 4, структурного підрозділу — 2. Загальна кількість експериментальних закладів — 63, з них: всеукраїнського рівня — 6; регіонального — 18; місцевого — 39.

За результатами академічного експерименту “Організаційно-педагогічні умови функціонування освітньо-професійного кластеру з формування трудового потенціалу регіону” (кер. — акад. В.О. Радкевич) запропоновано модель освітньо-професійного кластеру регіону. Розроблено Положення про регіональний освітньо-професійний кластер, в якому визначено його основні завдання. На базі створеного в рамках програми Центру розвитку професійної компетентності пройшли підвищення кваліфікації 14 педагогічних працівників ПТНЗ, опанували нові професії 60 осіб. З метою оновлення змісту освітніх стандартів відповідно до потреб ринку праці проведено анкетування підприємств сфери послуг регіону, за результатами якого було визначено критерії професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг, здійснено структурування змісту стандарту за предметами та модулями, визначено ступінь важливості запропонованих предметів та навчальних результатів.

На першому етапі всеукраїнського експерименту “Технологія проєктного навчання у професійній підготовці кваліфікованих робітників автотранспортної галузі” (кер. — докт. пед. наук Г.М. Романова) проаналізовано стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці, практичний досвід застосування проєктних технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі; розроблено програму та методику науково-дослідної роботи, діагностичний інструментарій дослідження.

У ході експериментальної роботи за темою “Формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю на основі технології проєктного навчання” (кер. — канд. хім. наук Н.В. Кулалаєва) проведено аналіз стану наукової розробленості проблеми формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю на основі проєктних технологій, визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю на основі технології проєктного навчання.

За результатами другого етапу експерименту “Створення інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі та технологій харчування” (кер. — докт. пед. наук Л.В. Липська) розроблено інформаційно-освітнє середовище ПТНЗ торгівлі та технологій харчування, обґрунтовано методологічні засади його впровадження у навчально-виробничий процес державного навчального закладу “Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування”, розроблено концепцію проєктування інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ торгівлі та технологій харчування, обґрунтовано вибір інструментарію проєктування інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ.

У ході експерименту “Проєктування системи консультування з професійної кар’єри учнів професійно-технічних навчальних закладів” (кер. — канд. пед. наук Д.О. Закатнов) виявлено узагальнену ієрархію факторів впливу на вибір майбутньої професії. З дев’яти факторів впливу на вибір майбутньої професії чільні три місця у їх ієрархії посідають фактори, що не пов’язані з педагогічним впливом, а саме: власне бажання; поради батьків, друзів і родичів. Наступні три місця посідають фактори, обумовлені педагогічним впливом, але переважно у межах позакласної та позашкільної роботи: відвідування гуртків, секцій; профорієнтаційна робота школи; профорієнтаційна робота закладу професійної освіти. Останнє місце, за суб’єктивним баченням

респондентів, посідає профорієнтаційна робота служби зайнятості, хоча вона є найбільш затратною для державного бюджету у контексті проблеми підготовки учнівської молоді до вибору майбутньої професії. Також встановлено, що у гендерному аспекті дієвість факторів впливу на вибір майбутньої професії та закладу професійної освіти за переважною більшістю параметрів практично співпадають й розрізняються в межах $\pm 4\%$. Єдиним фактором, де ця розбіжність є більшою, виявилась профорієнтаційна роботи школи. Ефективною її вважають 37,9% опитаних дівчат і 62,1% опитаних юнаків, тобто різниця складає більше 24%.

На першому етапі експерименту “Методичні основи дистанційного навчання кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах” (кер. — канд. пед. наук О.В. Базелюк) уточнено суть соціально-реконструкціоністського підходу до професійної підготовки фахівців, яка полягає в реконструкції компетенцій майбутніх фахівців і кваліфікованих робітників, розвитку їх здатності до перетворювальної діяльності на робочому місці. Виокремлено основні ідеї та принципи реалізації, визначено практичну значущість — постійне оновлення освітньо-кваліфікаційних характеристик, випереджальна розробка освітніх стандартів або їх оновлення.

За результатами експерименту “Управління розвитком організаційної культури професійно-технічного навчального закладу аграрного профілю” (кер. — докт. пед. наук В.І. Свистун) з’ясовано, що розвиток організаційної культури педагогічного колективу ПТНЗ аграрного профілю зумовлений його особливостями, специфічними умовами життєдіяльності в сільській місцевості й потребує нових управлінських підходів з метою забезпечення його високої ефективності та конкурентоздатності.

Вченими **Інституту обдарованої дитини НАПН України** здійснювалася експериментальна робота з трьох прикладних НДР, у яких були задіяні 7 експериментальних установ (6 навчальних закладів, МАН України).

На початковому етапі експерименту “Науково-методичні засади психологічної діагностики особистісних чинників розвитку інтелектуальної обдарованості старшокласників” (кер. — чл.-кор. В.В. Камишин) визначено особистісні якості (чинники), що найбільшою мірою впливають на розвиток інтелектуальної обдарованості учня, та сформульовано низку окремих гіпотез відносно зв’язку між когнітивними та особистісними факторами обдарованості; розроблено модель психологічної діагностики та сформовано методичний інструментарій щодо

вимірювання особистісних якостей, які є предметом вивчення. Встановлено, що ефективність виявлення старшокласників з ознаками та задатками інтелектуальної обдарованості, які мають здібності та схильності до творчої діяльності у сфері наукових досліджень, залежить від валідності і надійності методів діагностики, а також від кваліфікованості експерта. Крім того, значною слабкістю загальноприйнятої діагностичної процедури є опора на вимірювання лише когнітивних чинників обдарованості, нехтування значенням її особистісних факторів. Це призводить до того, що залишаються недостатньо з'ясованими роль та статус особистісного забезпечення обдарованості в залежності від її конкретного виду — математичної, технічної, мовної, художньої та ін.

Констатувальний етап експерименту “Науково-методичне забезпечення інтерактивної підтримки процесу соціалізації обдарованих старшокласників в Інтернет-середовищі” (кер. — канд. психол. наук К.А. Андросович) засвідчив, що обдарована особистість має певну дисгармонію особистісного розвитку, яка впливає на соціалізацію. Суть процесу соціалізації полягає в поєднанні соціальної адаптації та соціальної автономізації людини. Успішна соціалізація передбачає баланс між активним пристосуванням людини до умов соціального середовища, сприйняттям цінностей суспільства і стійкістю його в поведінці та стосунках, дозволяє певною мірою протистояти негативним та руйнівним для особистості процесам.

На початковому етапі експерименту “Науково-методичні засади діагностики практичного інтелекту учнівської молоді” (кер. — докт. пед. наук В.П. Тименко) визначено вікові особливості та умови прояву практичної обдарованості дітей шкільного віку, провідні концептуальні положення дослідження, структуру, критерії та показники практичної обдарованості. Схарактеризовано рівні прояву практичної обдарованості дітей шкільного віку.

Учені **Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи** виконували три експерименти рівня підвідомчої установи на базі трьох експериментальних навчальних закладів.

На формувальному етапі експерименту “Оновлення змісту, форм та методів проходження фахової практики студентами спеціальності “Практична психологія”” (кер. — докт. пед. наук В.Г. Панок) здійснено експериментальну апробацію матеріалів підручника “Психологічна служба” на базі НПУ імені М.П. Драгоманова за участі викладачів кафедр практичної психології, педагогіки та психології. З урахуванням

результатів експериментальної апробації у текст підручника внесені зміни та доповнення.

У ході експерименту “Науково-методичні засади надання соціально-педагогічної допомоги дітям і сім’ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових конфліктів” (кер. — канд. психол. наук І.В. Музиченко) з’ясовано, що при соціально-психологічній адаптації важливим є “переборювання” різних стресових станів (тривоги, невпевненості, розчарування, страху, депресії, незахищеності, розгубленості, невизначеності, несправедливості тощо) переселенців. Важливим є усвідомлення переселенцями різних змін і повернення їх до життя, асиміляція та інтеграція отриманого досвіду і створення нових життєвих перспектив.

На першому етапі експерименту “Науково-методичне забезпечення психолого-педагогічного супроводу особистісного і професійного самовизначення старшокласників в умовах складної соціально-політичної ситуації” (кер. — І.І. Ткачук) здійснено діагностичне обстеження старшокласників окремих ЗНЗ з метою визначення рівня сформованості їх готовності до особистісного і професійного самовизначення. За результатами діагностики на запит учнів або їхніх батьків проводились індивідуальні професійні консультації старшокласників.

Упродовж 2012–2016 рр. вчені Академії щороку здійснювали близько 140 експериментів різних рівнів: академічного, підвідомчої установи, структурного підрозділу. Відповідно до рівня органів управління освітою, які приймали рішення щодо започаткування й проведення експериментів, реалізовувалися експериментальні проекти всеукраїнського (за наказом МОН України), регіонального (за наказом обласного управління освіти і науки) та місцевого (за угодами про співпрацю із закладами освіти) рівнів. Експериментами було охоплено близько тисячі навчальних закладів усіх типів, а також інші організації та установи (Рис. III.1).

Зокрема, за наукового супроводу вчених Академії здійснювалося понад 40 всеукраїнських експериментів щодо проблем: науково-методичного забезпечення реалізації Концепції інноваційного розвитку ЗНЗ різних типів; педагогічних і психологічних аспектів формування та оцінювання ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей в учнів усіх рівнів ЗСО у процесі предметного навчання; патріотичного виховання школярів; оновлення змісту освіти для дітей з особливими потребами та соціалізації таких дітей; реалізації державних стандартів ПТО і ін.

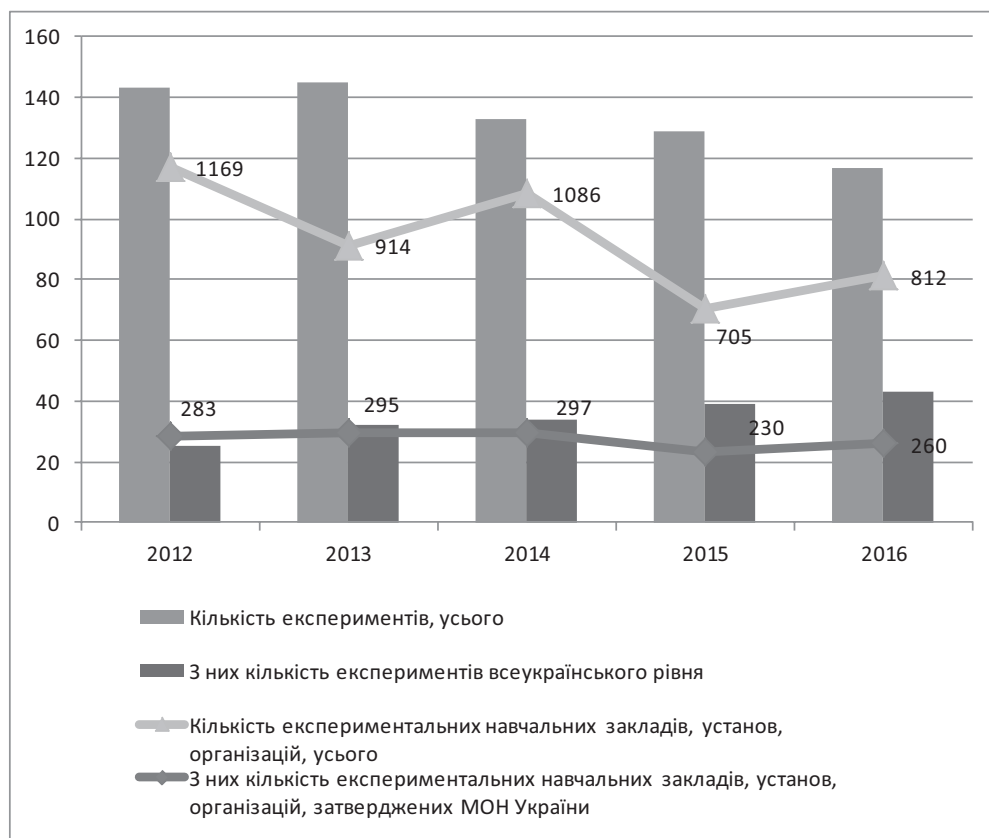

Рис. III.1. Експериментальна діяльність (2012–2016 рр.)

У ході п'яти академічних експериментів ученими НАПН України науково обґрунтовано та експериментально перевірено: педагогічно доцільну систему формування особистісно орієнтованого педагогічного середовища на засадах взаємодії усіх учасників навчально-виховного процесу; структуру та функціональність мережі ресурсних центрів дистанційної освіти ЗНЗ; результативність вітчизняної моделі медіаосвіти та відповідних інноваційних технологій у навчально-виховному процесі ЗНЗ, методику підготовки медіапедагогів і медіапсихологів для роботи в школі; модель та організаційно-педагогічні умови функціонування освітньо-професійного кластеру з формування регіонального трудового потенціалу.

За результатами експериментальної діяльності науковцями Академії встановлено вірогідність, продуктивність і можливість застосування на практиці соціально важливих педагогічних і психологічних теорій, гіпотез, ідей, інновацій.

IV. УПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Упродовж 2012–2016 рр. НАПН України впроваджувалися результати досліджень, що проводились установами Академії за кошти Державного бюджету. Упровадження здійснювалося згідно з вимогами Положення про впровадження результатів НДР Національною академією педагогічних наук України та Методичних рекомендацій щодо моніторингу впровадження результатів НДР. Відповідно до зазначених нормативних документів підвідомчими установами та Президією НАПН України здійснювався моніторинг упровадження наукової, навчальної, довідкової продукції, електронних ресурсів, розроблених науковцями Академії.

Провідними *формами впровадження* результатів наукових досліджень були:

- підготовка з використанням результатів досліджень аналітичних матеріалів, матеріалів до державних доповідей, пропозицій до проектів законодавчих і нормативно-правових документів;

- випуск і розповсюдження наукової, виробничо-практичної, навчальної, довідкової продукції учених підвідомчих установ Академії;

- розміщення продукції, підготовленої науковцями НАПН України, в мережі Інтернет, зокрема в Електронній бібліотеці НАПН України (<http://lib.iitta.gov.ua>) та на сайтах установ Академії.

У 2016 р. НАПН України впроваджено всі 170 розробок (100 %), підготовлених у ході виконання 21 завершеного в звітному році фундаментального дослідження та 6 завершених прикладних НДР.

Результати наукових досліджень учених підвідомчих установ НАПН України використовувались під час підготовки аналітичних матеріалів, матеріалів до державних доповідей, пропозицій до проектів законодавчих і нормативно-правових документів та ін. Упродовж 2016 р. до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, МОН України, інших міністерств і відомств, а також до НАН України і галузевих національних академій наук підготовлено і подано близько двохсот аналітичних матеріалів, експертних оцінок і пропозицій до проектів законодавчих і нормативно-правових документів. Зокрема, 82 пропозиції до

законопроектів, у тому числі щодо розроблення та доопрацювання проєктів законів України “Про освіту”, “Про професійну освіту” та реалізації Законів України “Про вищу освіту” та “Про наукову і науково-технічну діяльність”. Науковці Академії готували інформаційно-аналітичні матеріали та брали участь у парламентських слуханнях “Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення” (червень 2016 р.), “Про стан та перспективи фінансування освіти і науки в Україні” (листопад 2016 р.), виїзних засідань Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України в Миколаївську (6 травня 2016 р.) і Луганську область (28 вересня 2016 р.) з питань роботи органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо дотримання законодавства України про освіту для забезпечення функціонування та якості дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної й вищої освіти та ін. Учені НАПН України також розробили і подали інформаційно-аналітичні та довідково-статистичні матеріали до Державної доповіді про становище дітей в Україні за підсумками 2016 р. та Державної щорічної доповіді про становище молоді в Україні за підсумками 2016 р.

Шляхом випуску друкованої продукції і підготовки електронних видань оприлюднено та розповсюджено серед цільових груп користувачів 42 із 96 розробок, підготовлених у ході виконання завершених у 2016 р. фундаментальних НДР (43,7%) та 65 розробок із 74, підготовлених за результатами завершених у 2016 р. прикладних досліджень, що становить 87,8% від їх загальної кількості.

Провідною формою впровадження наукових результатів стало електронне представлення підготовленої продукції. У 2016 р. продукція підвідомчих установ Академії оприлюднювалася і розповсюджувалася через мережу Інтернет, зокрема розміщувалася в Електронній бібліотеці НАПН України (<http://lib.iitta.gov.ua>) та на сайтах установ Академії.

На початок січня 2017 р. із 170 розробок, підготовлених за результатами завершених у 2016 р. НДР, в Електронній бібліотеці та на сайтах установ Академії розміщено 130 (76,4%) розробок. У 2015 р. цих розробок було 42%, що засвідчує позитивну динаміку впровадження продукції НАПН України через мережу Інтернет. Водночас, оприлюднення та розповсюдження через мережу Інтернет іншої продукції, підготовленої за підсумками завершених у 2016 р. досліджень, триває і продовжуватиметься у 2017 р.

Загалом усі 170 розробок, підготовлених за результатами завершених у 2016 р. НДР, знаходяться на різних етапах і рівнях упровадження (таблиця 2).

Аналіз *об'єктів упровадження* результатів досліджень підвідомчих установ засвідчує, що більшість розробок упроваджується у дошкільних, загальноосвітніх, вищих, професійно-технічних, позашкільних начальних закладах, а також в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Зокрема, продукція, підготовлена за підсумками завершених у 2016 р. НДР, упроваджується Інститутом педагогіки НАПН України у 20 загальноосвітніх, 10 вищих навчальних закладах і 20 інших установах, організаціях; Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України — в органах державної влади та місцевого самоврядування — 10; у навчальних закладах — 133 (ВНЗ — 64, ЗНЗ — 47, ДНЗ — 19; інші — 3); у підвідомчих установах НАПН України — 9; інших установах, підприємствах організаціях — 61; Інститутом проблем виховання НАПН України — в органах державної влади та місцевого самоврядування — 1, навчальних закладах — 126 (загальноосвітні — 96, позашкільні — 4, вищі — 8, інші (ІППО — 7, МНВК — 11) — 18), інших установах, організаціях — 16; Інститутом інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України — у 8 загальноосвітніх, 1 позашкільному, 8 ВНЗ і 21 — в інших установах, організаціях; Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України — в 6 ЗНЗ, 23 ВНЗ та 2 — в інших установах; Інститутом вищої освіти НАПН України — у 15 ВНЗ, 2 установах НАПН України, 3 інших установах та організаціях і 3 органах державної влади.

Загальна кількість об'єктів упровадження за чотирма завершеними протягом 2016 р. фундаментальними НДР в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України становить 510 одиниць. Серед цих об'єктів: органів державної влади та місцевого самоврядування — 36, навчальних закладів — 350 (у т.ч. ЗНЗ — 271, ВНЗ — 47, позашкільних навчальних закладів — 3, ДНЗ — 1, ПТНЗ — 1, інших — 27), підвідомчих установ НАПН України — 10, інших установ, підприємств, організацій, окремих груп споживачів — 114.

Об'єктами впровадження результатів завершених у 2016 р. прикладних НДР, які виконувались в Українському науково-практичному центрі практичної психології і соціальної роботи, є 28 органів державної влади та місцевого самоврядування, 10 навчальних закладів (1 — ВНЗ, 9 — закладів ППО), 2 підвідомчі установи НАПН України, 10 інших установ, підприємств, організацій.

Продукція, підготовлена ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, упроваджувалась в 78 ВНЗ, 14 підвідомчих установах НАПН України, 84 інших установах та організаціях.

Значну частину продукції, підготовленої за результатами завершених наукових досліджень, розміщено на різних електронних ресурсах (у депозитарії Електронної бібліотеки НАПН України, на сайтах підвідомчих установ та їх наукових підрозділів).

Результати завершених у 2016 р. і попередніх роках досліджень упроваджувалися також у *науково-методичній і консультативній* діяльності підвідомчих установ Академії.

Прикладом успішного впровадження результатів досліджень є масштабна діяльність Кризового центру Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Основна діяльність Кризового центру у 2016 р. полягала у проведенні профілактичної, консультативно-психологічної, медико-психологічної і реабілітаційної роботи з військовослужбовцями, демобілізованими та членами їх сімей через консультування та психотерапію (індивідуальна та групова форма роботи).

Психологічна допомога здійснювалась в індивідуальній (8-10 сесій) і груповій (6-8 зустрічей) формах за період лікування.

У 2016 р. таку допомогу надано 592 бійцям, 14 цивільним (дружини загиблих військових, мати загиблого воїна, матері військовослужбовців, волонтери), з якими проведено понад 3620 зустрічей в індивідуальному і груповому форматах.

Томатис-терапію (нейросенсорну стимуляцію) за 2016 р. пройшло 46 військовослужбовців та 2 члени їх сімей; 14 волонтерів.

Службою “Телефон довіри” було прийнято 3456 звернень. Більшість звернень було пов’язано із такими проблемами, як труднощі адаптації до складних обставин, які переживає країна, конфлікти з батьками і друзями з приводу актуальних подій, тривожні та депресивні стани, переживання втрати, гострого горя. Сьогодні служба “Телефон довіри” працює по робочих днях з 11.00 до 19.00.

У 2016 р. для консультантів і волонтерів Центру було проведено 20 семінарських і тренінгових занять. Тренери із України, Італії, Німеччини, Норвегії, Угорщини ділилися досвідом роботи з травмою, переживанням екстремальних ситуацій. Проводилися постійні групові та індивідуальні супервізії, “балинтовські” групи. Психологами Центру були проведені науково-практичні семінари “Психологічна травма: її подолання та відновлення ресурсів” у м. Києві для соціальних працівників.

У 2016 р. проводили роботу психотерапевтичні групи:

1. Група психологічної підтримки для воїнів та волонтерів: м. Київ, 16 листопада 2016 р.

2. Група психологічної підтримки для воїнів та лікарів: Військовий шпиталь у с. Циблях, 15 жовтня 2016 р.

Упровадження результатів НДР, які виконувались в Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України, здійснювалося також шляхом:

— організації та проведення психотерапевтичних тренінгів у Центрі розвитку особистості “Альтернатива” (“До здорового спілкування”, “Тренінг емоційної зрілості: подолання страхів”);

— консультування фахівців Хмельницького обласного центру ресоціалізації наркозалежної молоді та фахівців Київської міської наркологічної клінічної лікарні “Соціотерапія”;

— надання психологічної допомоги військовослужбовцям, які повернулися з АТО, та їх сім’ям у м. Хирові Львівської області на базі рекреаційно-оздоровчого комплексу “Хирів-рент-інвест”;

— проведення циклу з 5 занять в “Школі виховання” для батьків при недільній школі “Чадю” Михайлівського Золотоверхого монастиря м. Києва;

— проведення циклу тренінгів для керівників учнівських делегацій за темою “Психологічне дослідження сприймання старшокласниками техноінформаційних індикаторів реальності”;

— проведення тренінгу “Соціально-психологічні студії” в Будинку вчителя для практичних психологів шкіл 14 грудня 2016 р. м. Києва;

— проведення психологічних майстерень (“Гроші у нашому житті: психологічний практикум”, “Секрети щасливого шлюбу”, “Особливості психологічної реабілітації військовослужбовців, що повернулись із зони АТО: досвід роботи психологів”, “Ігри, в які “грають” гроші”, “Соціально-психологічні практики мотивування батьків бути агентами економічної соціалізації дитини”, “Соціально-психологічні технології мотивування дорослих до економічної соціалізації школярів”, “Формування основ монетарної культури старшокласників”, “Моделі економічної соціалізації дітей у сім’ях з різним соціально-економічним статусом”, “Економічна приватність дитини: практикуємо в шкільному освітньому просторі”, “Концептуальні основи дослідження економічної соціалізації сучасного школяра”, “Коли прощання нас не руйнує”, “Секрети щасливого шлюбу в сучасних економічних відносинах”) тощо.

В Інституті соціальної та політичної психології НАПН України продовжувалась діяльність Соціально-психологічного методичного реабілітаційного центру (<https://www.facebook.com/groups/237950039722564/>). У 2016 р. проведено 4 інтерв'язійні групи для фахівців (психологів, волонтерів), які працюють із вразливими категоріями населення — вимушеними переселенцями, постраждалими та родинами бійців АТО (листопад — грудень 2016 р.), тренінги з арт-

терапії для волонтерів, які зазнали емоційного вигорання, в яких взяли участь 170 осіб. Упродовж року здійснювався психологічний супровід осіб, постраждалих унаслідок драматичних подій на Сході України.

Співробітниками Інституту обдарованої дитини НАПН України створено та супроводжується Всеукраїнський освітній Інтернет-портал “Острів знань”, інформаційні сервіси якого охоплюють усі аспекти навчально-виховного процесу, дозволяють постійно впроваджувати інноваційні педагогічні технології, використовуючи нові форми взаємодії учасників освітнього простору. Широке залучення освітянської громадськості до взаємодії з Інтернет-порталом “Острів знань” дозволяє значно підвищити комп’ютерну грамотність учителів, розповсюдити перспективний освітній досвід, а також забезпечити виконання нормативних актів МОН України щодо організації навчання вчителів з використанням ІКТ. Портал працює і розвивається на основі матеріалів педагогічних працівників — досвіду, пропозицій, розробок, якими вони обмінюються, а також інформації з інших мережевих співтовариств про існуючі освітні ініціативи.

Упродовж 2016 р. Президією, відділеннями та підвідомчими установами НАПН України здійснювався *моніторинг упровадження* результатів досліджень, завершених у звітному та двох попередніх роках, а саме збирання, опрацювання, аналіз, узагальнення даних щодо оприлюднення, розповсюдження і використання підготовленої продукції.

Інформація про впровадження продукції, підготовленої за результатами виконання НДР, розглядалася Президією НАПН України за підсумками завершених фундаментальних і прикладних досліджень та окремих НДР підвідомчих установ НАПН України.

На сьогоднішній день значною допомогою у вирішенні проблем упровадження підготовленої ученими НАПН України продукції стає Інтернет-середовище. Загалом моніторинг упровадження результатів досліджень у звітному році засвідчив позитивну динаміку впровадження продукції, підготовленої у підвідомчих установах Академії, шляхом оприлюднення і розповсюдження через мережу Інтернет.

Важливим інструментом моніторингу впровадження результатів НДР є використання веб-ресурсу <http://lib.iitta.gov.ua/cgi/irstats.cgi> (кількість завантажень) і сервісу цитувань Google scholar.

Результати моніторингу сайту Електронної бібліотеки НАПН України засвідчили, що нею протягом 2016 р. користувалось майже 21 тис. осіб, переглядів сторінок зафіксовано майже 281 тис., нових відвідувачів — 49%, за період з 1 січня 2016 р. по 27 жовтня 2016 р. кількість відвідувачів становила біля 41 тис. осіб зі 124 країн світу, зокрема:

України — 38,4%; Росії — 0,4%; Китаю — 0,2%; США — 0,2%; Індії — 0,1%; Нідерландів — 0,1%; Філіппін — 0,1%; Бразилії — 0,1%.

Цей напрям упровадження результатів НДР можна розцінювати як достатньо показовий і перспективний. Оскільки розміщення наукових праць учених Академії в Електронній бібліотеці НАПН України розпочалося порівняно нещодавно, то у подальшому можемо прогнозувати досить високі показники використання оприлюдненої таким чином як звітної продукції, так і проміжних наукових результатів НДР.

За період 2012—2016 рр. шляхом випуску друкованої продукції, підготовки електронних видань і розміщення в мережі Інтернет, зокрема в Електронній бібліотеці НАПН України, оприлюднено і розповсюджено серед цільових груп користувачів 1213 розробок, підготовлених за результатами завершених фундаментальних і прикладних НДР (табл. IV.1).

Таблиця IV.1

Кількість упроваджених результатів наукових досліджень, завершених у 2012—2016 рр.

Продукція НАПН України	Роки				
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Підготовлена	186	240	431	186	170
Упроваджена	185	232	421	147	170

Результати завершених у звітний період досліджень відображено у розроблених за участі вчених НАПН України суспільно значущих документах і матеріалах — проектах законодавчих і нормативно-правових актів, зокрема проектах законів України “Про вищу освіту” (Закон прийнято 1 липня 2014 р. № 1556-VII), “Про наукову і науково-технічну діяльність” (Закон прийнято 26 листопада 2015 р., №848-VIII), “Про освіту” (Закон прийнято у першому читанні 6 жовтня 2016 р. №1661-VIII). Внесено до МОН України пропозиції до положень “Про інноваційну освітню діяльність”, “Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад”, щодо діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та ін. У співпраці з МОН України підготовлено Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді (схвалено рішеннями Колегії МОН України від 26 березня 2015 р. протокол № 3/5-2), Заходи щодо її реалізації і методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у ЗНЗ (схвалено рішеннями Колегії Міністерства освіти і науки України від 28 травня 2015 р. протокол №5/5-2 і затверджено наказом МОН України від 16 червня 2015 р. № 41) та багатьох інших. За підсумками проведених

упродовж п'яти років досліджень учені Академії підготували Національну доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016 р.).

Загалом упродовж 2012–2016 рр. до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, МОН України, інших міністерств і відомств, а також до НАН України і галузевих національних академій наук підготовлено і подано понад 500 аналітичних матеріалів, експертних оцінок і пропозицій до проектів законодавчих і нормативно-правових документів.

Аналіз об'єктів упровадження результатів досліджень підвідомчих Академії установ засвідчує, що наукова, начальна, довідкова продукція, електронні ресурси, державні стандарти освіти, аналітичні матеріали, матеріали до державних доповідей, підготовлені науковцями НАПН України, впроваджено у загальноосвітніх, вищих, професійно-технічних навчальних закладах, органах державної влади та місцевого самоврядування, підвідомчих установах Академії, інших установах, підприємствах, організаціях. Загальна кількість *об'єктів упровадження* за завершеними протягом зазначеного періоду НДР становить понад 1,5 тис. одиниць.

Цільовою групою користувачів результатів НДР є: вихованці ДНЗ, учні ЗНЗ, шкільні психологи, педагогічні працівники, соціальні педагоги загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, координатори дитячих громадських організацій різного спрямування, слухачі інститутів ППО, студенти та викладачі педагогічних ВНЗ, працівники органів управління освітою, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, служб у справах дітей та інші фахівці соціальної сфери, політичні партії та громадські організації; педагогічна і батьківська громадськість.

Основними методами моніторингу впровадження результатів НДР в підвідомчих установах НАПН України стали: збирання та опрацювання статистичних даних щодо кількості продукції, яка отримала гриф МОН України; довідок, актів про впровадження; угод, що передбачають упровадження результатів НДР, ліцензійних угод на розміщення електронних варіантів продукції; огляд наукових, навчальних, довідкових, періодичних фахових видань, матеріалів міжнародних і всеукраїнських конференцій, інших науково-практичних заходів; представлення результатів НДР на освітянських виставках різного рівня; узагальнення кількості пропозицій до нормативних документів і матеріалів, державних доповідей, підготовлених із використанням результатів НДР, публікацій у ЗМІ, презентації результатів НДР на

урядових засіданнях, нарадах робочих груп МОН України, у мережі Інтернет; опис успішних історій упровадження тощо.

З метою ознайомлення громадськості з продукцією, підготовленою за результатами завершених фундаментальних і прикладних досліджень, щорічно готується збірник “Розробки Національної академії педагогічних наук України, готові до впровадження”, який розміщується на сайті Академії.

Упровадження наукової, навчальної, довідкової продукції, електронних ресурсів підвідомчих установ НАПН України має вагомий соціальний ефект: підвищується якість освіти, удосконалюється управління системою освіти, поліпшуються результати діяльності об’єктів упровадження, розширюються можливості розвитку особистості та соціальних груп тощо.

V. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

За завершеними у 2016 р. фундаментальними дослідженнями у підвідомчих установах НАПН України підготовлено 1697 найменувань наукової, науково-виробничої, навчальної і довідкової продукції. Зокрема: наукової (монографії, препринти) — 28 рукописів, науково-виробничої (посібники, практичні посібники, методичні рекомендації) — 34, навчальної (навчально-методичні посібники, методичні посібники, підручники, навчальні програми) — 8, довідкової (довідники, словники, каталоги, інше (бюлетені, покажчики) — 26, статей — 1601, із них друкованих і електронних видань: наукової продукції — 9, науково-виробничої — 9, навчальної — 3, довідкової — 21, статей — 1601.

За результатами завершених у звітному році прикладних НДР підготовлено (за весь період виконання) 450 одиниць продукції. Зокрема, наукової продукції (монографії, концепції) — 2 рукописи, науково-виробничої (посібники, практичні посібники, методичні рекомендації) — 10, навчальної (навчальні посібники, підручники, навчальні програми) — 8, довідкової (довідники, бюлетені, інше) — 54, статей — 376, із них друкованих і електронних видань: наукової продукції — 1, науково-виробничої — 8, навчальної — 2, довідкової — 54, статей — 376.

Академія та її підвідомчі установи є засновниками і співзасновниками 61 наукового періодичного видання, у тому числі 54 друкованих (25 наукових журналів і 29 збірників наукових праць) і 7 електронних видань. До Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, внесено близько 89% наукової періодики НАПН України (54 найменування). У 2016 р. започатковано електронне наукове видання “Психологічний часопис” (Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України), що внесено до Переліку наукових фахових видань України.

У міжнародних наукометричних базах (IndexCopernicus, Ulrich's Periodicals, Universal Impact Factor, Cite Factor, EBSCO Education Source та ін.) зареєстровано 28 науково-методичних видань (12 наукових журналів, 13 збірників наукових праць і 3 електронних видання), що сприяє представленню публікацій учених Академії у світовій системі комунікацій. З метою реєстрації у міжнародних на-

укометричних базах і представлення публікацій у світовій системі комунікацій, аналізу показників індексів наукового цитування редакційна колегія збірника “Проблеми сучасного підручника” і часопису “Український педагогічний журнал” змінила вимоги до подання та оформлення статей. Електронні версії збірника та журналу розміщено на сайтах цих видань і Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Зміст інших наукових журналів і збірників розміщується на сайтах установ, де вони випускаються.

У 2016 р. “Український педагогічний журнал” і збірник “Проблеми сучасного підручника” увійшли до наукометричної бази РІНЦ. Збірник наукових праць “Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка” увійшов до наукометричних баз Ulrich та Index Copernicus.

За звітний період порівняно з 2015 р. збільшилася кількість наукових періодичних видань НАПН України, зокрема тих, що входять до міжнародних наукометричних баз, — на 100%, до переліку наукових фахових видань України — на 30%.

За період 2012–2016 рр. у НАПН України за кошти Державного бюджету випущено 329 найменувань друкованої продукції, із них: 137 монографій і збірників наукових праць; 178 методичних рекомендацій, посібників, підручників, робочих зошитів, навчальних програм; 123 найменування довідкової продукції загальним тиражем 93200 примірників.

У 2015-2016 рр. друкована продукція не випускалася через відсутність фінансування цього виду діяльності НАПН України (рис. V.1).

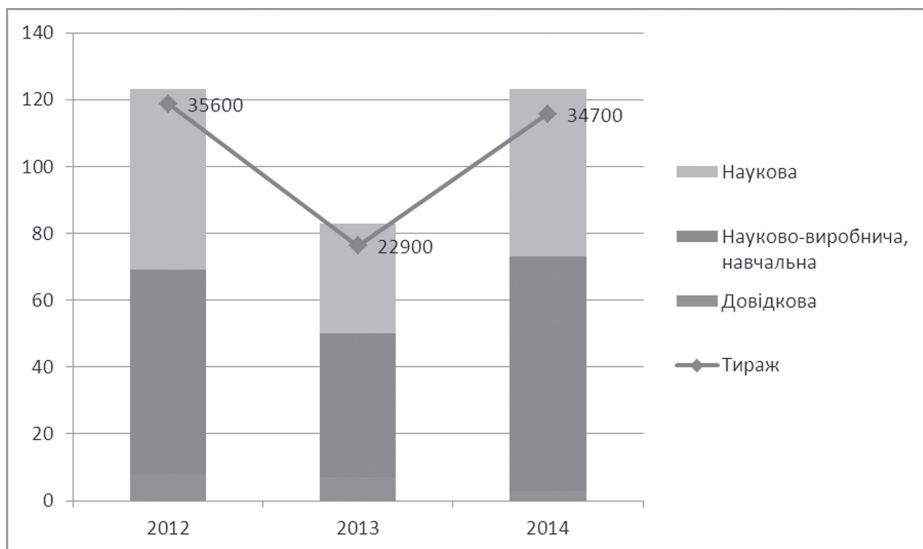

Рис. V.1. Випуск друкованої продукції (2012–2016 рр.)

VI. НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

VI.1.

Загальні збори НАПН України, робота Президії

У 2016 р. було проведено дві сесії загальних зборів НАПН України. Звітні загальні збори НАПН України, які відбулися 25 березня 2016 р., були присвячені обговоренню діяльності Академії у 2015 р. та основним завданням на 2016 р.

У загальних зборах НАПН України взяли участь представники Адміністрації Президента України, Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, МОН України, Головного управління освіти і науки Київської міськдержадміністрації, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, НАН України, національних галузевих академій, профспілок.

Учені НАПН України обговорили звітну доповідь президента НАПН України, академіка НАН України і НАПН України В.Г. Кременя, який зупинився на узагальнених підсумках роботи Академії у 2015 р. та на основних стратегічних питаннях подальшої роботи НАПН України у 2016 р.

Учасники загальних зборів НАПН України відзначили, що 2015 р. був роком суворих випробувань, зухвалої російської агресії та спричиненої нею економічної кризи, яка створила непрості умови функціонування і розвитку НАПН України. Водночас виклики, які постали перед Академією, створили не лише додаткові складнощі, але й стимули та можливості для її модернізації, перспективного розвитку.

З метою приведення Статуту НАПН України у відповідність до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” Президією НАПН України схвалено, а загальними зборами НАПН України затверджено Статут НАПН України у новій редакції (постанова № 1-1/1-2).

За пропозицією президента НАПН України академіка В.Г. Кременя, з метою визначення пріоритетів розвитку НАПН України, посилення її ролі в науково-методичному і методологічному забезпеченні наук про

освіту, педагогіки і психології, а також ураховуючи положення Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, ученими Академії підготовлено Стратегію розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016-2022 роки, яка була схвалена учасниками загальних зборів НАПН України (постанова № 1-1/1-3).

На Загальних зборах НАПН України продовжено традицію підведення підсумків щорічного конкурсу на кращу наукову роботу, опубліковану у 2015 р. 100 членів та співробітників НАПН України відзначено дипломами переможців у 5-ти номінаціях. Дипломи було урочисто вручено президентом НАПН України академіком В.Г. Кременем під час загальних зборів НАПН України.

Одноголосно членами Академії було прийнято постанову загальних зборів НАПН України “Про діяльність НАПН України у 2015 році та завдання на 2016 рік”, у якій підкреслювалося, що нинішні умови зобов’язують підвищити вимоги до результатів роботи, необхідно зробити все можливе для розвитку української освіти у відповідності до національних інтересів та європейських стандартів, модернізувати освітню діяльність з тим, щоби вона забезпечувала підготовку людини до життя і діяльності в ХХІ ст., формувала патріота і конкурентоздатного громадянина, а значить — конкурентоспроможну європейську Україну.

20-21 жовтня 2016 р. відбулася друга сесія загальних зборів НАПН України. Відкрив загальні збори НАПН України академік В.Г. Кремень — президент НАПН України.

Учені НАПН України обговорили стратегічні пріоритети розвитку загальноосвітньої школи України. З основною доповіддю виступив академік О.І. Ляшенко — академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України, наголосивши, що загальна середня освіта є основною ланкою безперервної освіти, вона забезпечує становлення учня як особистості, закладає фундамент для успішної самореалізації людини впродовж життя.

Серед учасників загальних зборів НАПН України 20-21 жовтня 2016 р. були присутні представники Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, МОН України, міністерств, відомств, НАН України, національних галузевих академій, іноземні члени Академії, науковці підвідомчих установ НАПН України, представники наукової громадськості, делегати наукових установ Академії.

На загальних зборах НАПН України одноголосно було прийнято постанову, у якій зазначено, що актуальним є утвердження в школі

інноваційного навчання, спрямованого на формування особистості, здатної не лише освоювати і підтримувати наявні здобутки цивілізації, а і вносити інноваційні зміни в існуючі культури і технології, успішно розв'язувати проблеми, що постають перед окремою людиною і суспільством.

20-21 жовтня 2016 р. на загальних зборах відбулися вибори членів НАПН України.

20 жовтня 2016 р. у результаті відкритого голосування Академія поповнилася 16 дійсними членами (академіками) НАПН України:

Відділення загальної педагогіки та філософії освіти

Будак Валерій Дмитрович
Мельниченко Володимир Юхимович
Сисоева Світлана Олександрівна

Відділення психології, вікової фізіології та дефектології

Бондаренко Олександр Федорович
Засенко В'ячеслав Васильович
Мотренко Тимофій Валентинович
Смульсон Марина Лазарівна

Відділення загальної середньої освіти

Мартинюк Михайло Тадейович
Носко Микола Олексійович

Відділення професійної освіти і освіти дорослих

Гуревич Роман Семенович
Грищенко Іван Михайлович
Дмитриченко Микола Федорович
Радкевич Валентина Олександрівна

Відділення вищої освіти

Загірняк Михайло Васильович
Олійник Ярослав Богданович
Шевченко Галина Павлівна

На загальних зборах НАПН України було позбавлено статусу члена академії О.В. Глузмана (відповідно до його заяви) та членів-кореспондентів Л.Г. Коваль, А.М. Карпуніної, які виїхали на постійне місце проживання за кордон і втратили зв'язок з Академією.

21 жовтня 2016 р. у результаті таємного голосування обрано 26 членів-кореспондентів НАПН України:

Відділення загальної педагогіки та філософії освіти

Березівська Лариса Дмитрівна
Капелюшний Валерій Петрович
Култаєва Марія Дмитрівна

Савченко Сергій Вікторович

Саух Петро Юрійович

Відділення психології, вікової фізіології та дефектології

Кокун Олег Матвійович

Колупаєва Алла Анатоліївна

Найдьонова Любов Антонівна

Цехмістер Ярослав Володимирович

Шевцов Андрій Гаррієвич

Відділення загальної середньої освіти

Доброскок Ірина Іванівна

Камишин Володимир Вікторович

Скворцова Світлана Олексіївна

Спирін Олег Михайлович

Топузов Олег Михайлович

Відділення професійної освіти і освіти дорослих

Ващенко Костянтин Олександрович

Кушерець Василь Іванович

Козяр Михайло Миколайович

Лук'янова Лариса Борисівна

Матвієнко Ольга Василівна

Ніколаєнко Станіслав Миколайович

Відділення вищої освіти

Бобало Юрій Ярославович

Гриньова Марина Вікторівна

Кветний Роман Наумович

Пономаренко Володимир Степанович

Співаковський Олександр Володимирович

За поданням відділень було обрано почесними академіками НАПН України:

Володимира Івановича Большакова — ректора Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, доктора технічних наук, професора;

Олександрю Антонівну Дубасенюк — професора кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, доктора педагогічних наук, професора;

Василя Павловича Пішака — професора кафедри медичної біології, генетики та гістології Буковинського державного медичного університету, доктора медичних наук, професора;

Ольгу Павлівну Саннікову — завідувача кафедри загальної та диференціальної психології Державного закладу “Південноукраїнський на-

ціональний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського”, доктора психологічних наук, професора;

Марію Купріянівну Шеремет — завідувача кафедри логопедії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктора педагогічних наук, професора.

За поданням Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України було обрано іноземним членом НАПН України Яна Лащика — професора, доктора хабілітованого, керівника кафедри методології і педагогіки творчості Академії спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської у Варшаві.

У 2016 р., виконуючи постанови загальних зборів НАПН України, науковці Академії співпрацювали з Комітетом Верховної Ради з питань науки і освіти, МОН України, міністерствами, відомствами, НАН України і національними галузевими академіями щодо доопрацювання і реалізації законів України “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про професійну освіту”, “Про освіту”. Учені Академії долучалися до експертизи та опрацювання інших законодавчих документів і нормативно-правових актів. Провідні учені НАПН України виступали позаштатними консультантами Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України, брали участь у підготовці рішень і засіданнях, виступали на комітетських і парламентських слуханнях.

За ініціативи президента НАПН України В.Г. Кременя ученими Академії підготовлено Національну доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (до 25-річчя незалежності України), презентація якої відбулася 5 вересня 2016 р. в конференц-залі Президії НАПН України та на VIII Міжнародному форумі “Інноватика в сучасній освіті” 25 жовтня 2016 р. Доповідь розміщено на сайті НАПН України та розіслано в органи державного управління.

25 березня 2016 р. відбувся методологічний семінар “Особистість в умовах кризових викликів сучасності”. Відкрив методологічний семінар академік В.Г. Кремень — президент НАПН України, який підкреслив важливість теми для обговорення.

На методологічному семінарі з основною доповіддю “Особистість як суб’єкт подолання кризових станів” виступив академік С.Д. Максименко — академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, директор Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Обговорення питання було представлено на пленарному засіданні 10 доповідями провідних учених НАПН України і продовжилось у роботі 5-ти секцій:

Секція 1. Теоретико-методологічні проблеми розвитку і саморозвитку особистості в умовах кризових викликів сучасності (керівники: акад. Н.В. Чепелева, чл.-кор. М.Л. Смульсон).

Секція 2. Особистість і спільнота в екстремальних умовах та кризових ситуаціях (керівники: чл.-кор. М.М. Слюсаревський, доктор наук з державного управління О.В. Суший).

Секція 3. Психологія розвитку особистості, подолання сегрегації та стагнації (керівники: доктор психол. наук Н.О. Макаручук, доктор психол. наук Т.В. Сак).

Секція 4. Психологія відновлення особистісного ресурсу і подолання наслідків психотравматизації (керівники: чл.-кор. О.Ф. Бондаренко, чл.-кор. Л.М. Карамушка).

Секція 5. Сучасні тенденції розвитку прикладної психології (керівники: акад. Т.С. Яценко, доктор психол. наук В.Г. Панок).

Усього до програми методологічного семінару було включено 145 доповідей.

У роботі методологічного семінару взяло участь понад 300 осіб: науковці установ Академії, викладачі вищої школи, ПТНЗ, керівники навчальних закладів, представники міністерств і відомств.

Результатом спільної роботи стало прийняття Рекомендацій методологічного семінару НАПН України “Особистість в умовах кризових викликів сучасності”, які направлено в установи НАПН України, міністерства і відомства.

Планом роботи НАПН України на 2016 р. передбачалося 10 засідань Президії. Фактично проведено 15 засідань: 10 планових; 5 позачергових засідань, присвячених статутній і фінансово-господарській діяльності Академії. На засіданнях Президії НАПН України розглянуто 440 питань і прийнято відповідні постанови.

Аналіз проблематики засідань Президії НАПН України свідчить, що у 2016 р. значна увага Президії приділялася аналізу наукової і науково-організаційної діяльності підвідомчих установ Академії та результатам виконання НДР. Детально проаналізовано виконання досліджень у ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України, в інститутах професійно-технічної освіти НАПН України, педагогіки НАПН України, соціальної та політичної психології НАПН України, педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, вищої освіти НАПН України.

Позитивно оцінюючи результати виконання НДР, Президія звернула увагу їх виконавців на необхідність удосконалення зв'язків із користувачами їх результатів, використовуючи при цьому можливості

соціальних мереж, веб-сайтів НАПН України та її установ, об'єктивного підходу до наукової експертизи результатів наукових досліджень, обґрунтування перспективних напрямів використання результатів завершених наукових досліджень, розширення зв'язків із зарубіжними науковими установами, що досліджують споріднену тематику.

У 2016 р. Президія НАПН України оголошувала конкурси:

— проектів наукових досліджень, що розпочинаються у 2017 р. (постанова Президії № 1-2/7-111 від 11 квітня 2016 р.) та погоджено Експертною радою при НАН України 15 липня 2016 р.;

— на кращі наукові роботи НАПН України, виконані у 2015 р. (постанова Президії № 1-2/5-76 від 23 березня 2016 р.); переможців нагороджено на загальних зборах НАПН України 3 квітня 2016 р.;

— про участь учених НАПН України в конкурсах на здобуття премій і стипендій Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України для молодих учених (постанова Президії № 1-2/1-5 від 21 січня 2016 р.);

— на здобуття стипендій Кабінету Міністрів України для молодих учених (постанова Президії № 1-2/9-176 від 23 червня 2016 р.).

21 квітня 2016 р. Президія НАПН України проаналізувала стан і проблеми дослідження національно-патріотичного і військово-патріотичного виховання у відділеннях НАПН України. Розгляд питання ініційовано Відділенням загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України, яким було узагальнено і проаналізовано виконання цього питання відділеннями і установами Академії. Відзначивши комплексний підхід до здійснення теоретико-методологічного обґрунтування і практичної реалізації науково-дослідної і практичної роботи з цих питань, Президія НАПН України рекомендувала більш широке і системне розгортання таких досліджень у співпраці з навчальними закладами різних рівнів, громадськими об'єднаннями і організаціями.

Значна робота проводилася Президією НАПН України щодо реалізації Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, яким визначено правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової і науково-організаційної діяльності. Президією підготовлено і розглянуто проект Статуту НАПН України в новій редакції (постанова Президії № 1-2/5-72), проект Стратегії розвитку НАПН України на 2016–2022 роки (постанова Президії № 1-2/5-73). Ці документи обговорено і затверджено загальними зборами НАПН України 20 жовтня 2016 р. Підвідомчі установи НАПН України внесли зміни до статутів установ відповідно до нового законодавства.

Президія НАПН України розглянула та затвердила наступні нормативно-правові документи:

— Положення про порядок планування і контролю виконання наукових досліджень у НАПН України (постанова Президії № 1-2/15-354);

— Положення про експериментальну діяльність (експеримент) у НАПН України (постанова Президії № 1-2/15-355);

— Положення про впровадження результатів науково-дослідних робіт та Методичних рекомендацій щодо моніторингу впровадження результатів науково-дослідних робіт НАПН України (постанова Президії № 1-2/15-356);

— Положення про висування кандидатур від НАПН України на здобуття стипендій і премій діячам науки та молодим ученим (постанова Президії № 1-2/15-358);

— Положення про випуск і розповсюдження друкованої продукції НАПН України в новій редакції (постанова Президії № 1-2/15-359).

Затверджено також Положення про Міжвідомчу раду з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології та її персонального складу (постанова Президії № 1-2/9-175).

Під особливим контролем Президії НАПН України перебувала Програма спільної діяльності МОН України і НАПН України на 2014–2016 рр., підсумки виконання якої підведено на засіданні Президії 17 листопада 2016 р. Схвалюючи результати спільної роботи, Президія наголосила на активізації взаємодії учених наукових установ, лабораторій і відділів НАПН України зі структурними підрозділами МОН України, Інституту модернізації змісту освіти МОН України з метою підвищення ефективності освітньої сфери України. НАПН України підготувала проект нової Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України на 2017–2019 рр., яка була обговорена 15 грудня 2016 р. за участю представників МОН України. У результаті спільної роботи створена робоча група з доопрацювання нової Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України на 2017–2020 рр.

У 2016 р. в НАПН України була проведена державна атестація наукових установ НАПН України (постанова Президії № 1-2/2-34 від 18 лютого 2016 р.), підсумки якої затверджено 23 червня 2016 р. (постанова Президії № 1-2/5-172).

На засіданнях Президії НАПН України вчені Академії доповіли про проведену наукову роботу щодо реалізації Концепції розвитку освіти дорослих в Україні (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих

НАПН України) та Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (Інститут соціальної та політичної психології НАПН України).

Відділення загальної середньої освіти НАПН України підготувало і презентувало проект Концепції української загальноосвітньої школи (постанова № 1-2/5-75 від 23 березня 2016 р.), який розміщений на сайті Академії для обговорення, а доопрацьований варіант проекту Концепції направлено в МОН України (лист № 2-6/132 від 17 травня 2016 р.).

З метою приведення нормативно-правових актів НАПН України у відповідність до законів України “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)” від 23 березня 2016 р. № 261 Президією розглянуто і затверджено Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у НАПН України (постанова Президії від 17 листопада 2016 р. № 1-2/13-315).

На виконання цих документів Президією прийнято постанови:

– Про підготовку докторів філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в НАПН України у 2016 р. (№ 1-2/10-224);

– Про виконання ліцензійних умов підготовки докторів філософії у частині інформаційного забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти (№ 1-2/7-115);

– Про виконання ліцензійних умов підготовки докторів філософії у частині матеріально-технічного забезпечення (№ 1-2/7-116);

– Про виконання ліцензійних умов підготовки докторів філософії у частині забезпечення здобувачів вищої освіти гуртожитком (№ 1-2/7-117);

– Про виконання ліцензійних умов підготовки докторів філософії у частині забезпечення базами для проходження практики (№ 1-2/9-178).

Президія НАПН України забезпечила отримання ліцензій на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти інститутами: спеціальної педагогіки, психології ім. Г.С. Костюка, проблем виховання, інформаційних технологій і засобів навчання, вищої освіти, педагогіки, педагогічної освіти і освіти дорослих, соціальної та політичної психології, професійно-технічної освіти.

Президія НАПН України впродовж 2016 р. затверджувала вчені і спеціалізовані вчені ради наукових установ Академії, погоджувала

проекти державного замовлення на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів і підвищення кваліфікації (післядипломна освіта).

Президією НАПН України розпочато підготовку до відзначення 25-річчя НАПН України (постанова Президії № 1-2/8-136 від 26 травня 2016 р.), утворено Організаційний комітет та затверджено План заходів з відзначення 25-ої річниці НАПН України (постанова Президії № 1-2/13-313 від 17 листопада 2016 р.).

Президія розглядала питання кадрової політики: оголошувалися конкурси на заміщення керівних посад у підвідомчих установах Академії, затверджувалися кандидатури на посади керівників установ, їх заступників, учених секретарів, підтримувалися подання щодо присвоєння почесних звань, здійснювалося нагородження відзнаками НАПН України відомих учених, діячів освіти, працівників апарату Президії і підвідомчих установ.

Президією затверджено Положення про порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних наукових посад наукових установ НАПН України (постанова Президії № 1-2/15-357 від 15 грудня 2016 р.). 4 серпня 2016 р. Президія оголосила вибори до НАПН України (постанова Президії № 1-2/10-221), затвердила Положення про вибори до НАПН України (постанова Президії № 1-2/10-222) та склад експертних комісій з виборів дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів НАПН України (постанова Президії № 1-2/10-223).

У 2016 році в НАПН України створено Раду молодих учених (постанова Президії № 1-2/9-174 від 23 червня 2016 р.) та затверджено її склад (постанова Президії № 1-2/13-319 від 17 листопада 2016 р.).

Президія НАПН України розглянула питання функціонування Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, який змінив своє місце розташування (постанова Президії № 1-2/12-300 від 19 жовтня 2016 р.), а також прийняла рішення щодо перейменування Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (постанова Президії № 1-2/10-228 від 4 серпня 2016 р.).

Президія приділяла значну увагу питанням фінансово-економічної діяльності Академії: затверджено зведений кошторис видатків Державного бюджету для установ НАПН України на 2016 р. і зміни до нього, проаналізовано стан використання бюджетних коштів, затверджувалися посадові оклади, зміни до структур підвідомчих установ, корегувався розподіл бюджетних призначень за бюджетними програмами, аналізувалася ефективність використання бюджетних коштів на наукову і організаційну діяльність НАПН України та фі-

нансово-господарської діяльності (оформлялися правовстановлюючі документи на землю і майно, уточнювалися адреси об'єктів нерухомого майна, оголошувалися конкурси та надавалися дозволи підвідомчим установам щодо оренди тимчасово вільних приміщень, на передачу з балансу на баланс приміщень, на безоплатну передачу матеріальних цінностей і майна, здійснювалися організаційні заходи у зв'язку із перейменуванням вулиці Артема на вулицю Січових Стрільців).

За звітний період не всі постанови Президії НАПН України повністю виконано. Здійснюється робота щодо постанов, виконання яких продовжуватиметься у 2017 р., а також тих пунктів постанов, термін виконання яких ще не закінчився.

Потребує посилення робота Президії з координації діяльності відділень, установ НАПН України щодо участі у спільних завданнях і проектах, виконання НДР.

Недостатньою є робота щодо наповнення сайту НАПН України та її підвідомчих установ, необхідно активізувати роботу щодо висвітлення наукових здобутків у ЗМІ, представлення публікацій учених НАПН України у наукометричних базах даних.

В установах НАПН України необхідно продовжити роботу щодо вивчення зарубіжного досвіду, участі у міжнародних конференціях і міжнародних проектах.

Учені НАПН України мають систематично брати участь у робочих групах з розроблення освітнього законодавства, зокрема, Закону України "Про освіту".

Потребує вирішення проблема фінансування виконання освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії у наукових установах НАПН України.

Дані про тематику засідань Президії НАПН України за 2016 р. наведено в таблиці VI.1.

Упродовж 2012–2016 рр. на загальних зборах НАПН України щорічно (березень) підводилися підсумки роботи діяльності Академії за попередній рік і ставилися завдання на наступний. Зборами підводилися підсумки конкурсу на кращі наукові роботи; за п'ять років його лауреатами різних номінацій стали у близько 500 учених НАПН України, які були відзначені дипломами I, II і III ступенів.

Щорічно відбувалися тематичні загальні збори НАПН України (табл. VI.2).

Таблиця VI.1

Тематика засідань Президії НАПН України у 2016 р.

Загальна кількість засідань Президії	15
Наукові питання	14
Питання науково-організаційного забезпечення	67
Фінансово-економічні питання та затвердження структур	58
Кадрові питання	28
Підготовка наукових кадрів	18
Робота вчених і спеціалізованих учених рад	16
Робота Науково-видавничої ради	2
Нагородження почесними відзнаками НАПН України	42
Нагородження медалями НАПН України	37
Нагородження Почесною грамотою НАПН України	20
Нагородження Грамотою НАПН України	24
Оголошення подяки НАПН України	4
Клопотання про державні та інші нагороди	18
Реорганізація установ	3
Господарські питання	49
Загальна кількість прийнятих постанов	400

Таблиця VI.2

Тематика загальних зборів

2012 р. 8 листопада	Концептуальні засади підвищення економічної ефективності освіти України в сучасних умовах
2013 р. 31 жовтня	Концептуальні засади національної стандартної класифікації освіти
2014 р. 30 жовтня	Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін
2015 р. 30 жовтня	Концептуальні засади розвитку професійної освіти
2016 р. 20 жовтня	Стратегічні пріоритети розвитку загальноосвітньої школи України

8 листопада 2012 р. на загальних зборах НАПН України обговорювалися концептуальні засади підвищення економічної ефективності освіти України в сучасних умовах, основні напрями досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні. З основною доповіддю виступив президент НАПН України академік В.Г. Кремень. Учасники загальних зборів і виступаючі відзначили особливу значущість і гостроту проблеми економічної ефективності освіти України, яку можна кардинально підвищити, запровадивши нові результативні технології навчання і виховання, що ґрунтуються на компетентнісному, особистісно

орієнтованому підході, системи зовнішнього і внутрішнього оцінювання та моніторингу освітньої якості. На загальних зборах НАПН України були обговорені і затверджені Основні напрями досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні на 2013—2017 рр. у новій редакції (доповідач — перший віце-президент НАПН України академік В.І. Луговий).

Загальні збори НАПН України **31 жовтня 2013 р.** було присвячено розгляду концептуальних засад національної стандартної класифікації освіти. З доповіддю виступив президент НАПН України академік В.Г. Кремень, співдоповідав перший віце-президент НАПН України академік В.І. Луговий. У документах загальних зборів відзначалося, що запропонований проект Національної стандартної класифікації освіти є інноваційним документом, важливим для формування цілісної вітчизняної освіти з огляду на провідні світові тенденції, міжнародні норми і правила. Його прийняття вимагає сутнісного переосмислення освітньої теорії і практики. На загальних зборах було обговорено і підписано Програму спільної діяльності МОН України та НАПН України на 2014—2016 рр. Як зазначалося в документах загальних зборів НАПН України, співпраця вчених підвідомчих установ Академії зі структурними підрозділами МОН України має важливе значення для розвитку національної освіти, педагогічної і психологічної науки. Загальними зборами було обговорено і внесено зміни до Статуту НАПН України з метою приведення його у відповідність до вимог чинного законодавства.

Предметом зацікавленого обговорення учасниками загальних зборів НАПН України **30 жовтня 2014 р.** були проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. З доповіддю виступив президент НАПН України академік В.Г. Кремень, який зазначив, що “цивілізаційні зміни зобов’язують переосмислити та переоцінити завдання сучасної освіти і, насамперед, відповісти на питання, яка ж освіта є якісною в нових умовах. Загальною відповіддю буде така: освіта, що забезпечує розвиток особистості, здатної на відповіді, адекватні викликам часу”.

30 жовтня 2015 р. відбулися загальні збори НАПН України за темою “Концептуальні засади розвитку професійної освіти” (доповідач — президент НАПН України академік В.Г. Кремень). Учасники загальних зборів відзначили актуальність, особливу значущість проблеми розроблення концептуальних засад розвитку професійної освіти в умовах суспільного розвитку інноваційного типу, євроінтеграційних процесів, всеохоплюючої глобалізації і поглибленої конкуренції.

20-21 жовтня 2016 р. учасники загальних зборів НАПН України обговорили стратегічні пріоритети розвитку загальноосвітньої школи України. З основною доповіддю виступив академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України О.І. Ляшенко, який охарактеризував загальну середню освіту як основну ланку безперервної освіти, що забезпечує становлення учня як особистості, закладає фундамент для успішної самореалізації людини впродовж життя. 20-21 жовтня 2016 р. було проведено вибори членів Академії.

Традиційним для діяльності НАПН України є проведення щорічних методологічних семінарів (табл. VI.3).

Таблиця VI.3

Тематика методологічних семінарів

2012 р. 7 листопада	Концептуальні засади запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти (2011 р.)
2013 р. 3 квітня	Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив
2013 р. 30 жовтня	Сучасні виховні технології: соціалізаційні виклики і педагогічний контекст
2014 р. 3 квітня	Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації
2014 р. 29 жовтня	Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах інтеграційних процесів
2015 р. 2 квітня	Громадянськість української молоді: виклики, здобутки, перспективи
2015 р. 29 жовтня	Інтеграція освіти і науки – необхідна умова інноваційного розвитку країни
2016 р. 25 березня	Особистість в умовах кризових викликів сучасності

7 листопада 2012 р. відбувся методологічний семінар “Концептуальні засади запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти (2011 р.)”. Методологічний семінар відкрив президент НАПН України академік В.Г. Кремень. З основною доповіддю “Міжнародна і національні стандартні класифікації освіти: концепція і реалізація” виступив перший віце-президент НАПН України академік В.І. Луговий. До програми методологічного семінару включено 40 доповідей, працювало 3 секції. Результати роботи знайшли відображення у прийнятих рекомендаціях і в публікаціях у наукових фахових журналах.

3 квітня 2013 р. НАПН України провела методологічний семінар “Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив”. Відкрив методологічний семінар президент НАПН України

академік В.Г. Кремень, який окреслив проблеми і можливості освіти в сучасних умовах. На пленарному засіданні було виголошено 9 доповідей, які стосувалися вагомих досягнень вітчизняної медіаосвітньої галузі. Розпочав обговорення питання академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України С.Д. Максименко, який розкрив психологічні механізми самореалізації особистості в медіапросторі. Обговорення проблеми учасники методологічного семінару продовжили в 5 секціях. Усього в роботі семінару взяли участь близько 400 осіб із різних регіонів України. Результатом його роботи стало прийняття рекомендацій, опублікованих на сайті НАПН України. Рекомендації було направлено до органів державної влади, наукових установ.

30 жовтня 2013 р. відбувся методологічний семінар за темою “Сучасні виховні технології: соціалізаційні виклики і педагогічний контекст”. Пленарне засідання відкрив президент НАПН України академік В.Г. Кремень. З доповіддю “Концептуальні ідеї про виховання у сучасному педагогічному просторі” виступила академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України О.В. Сухомлинська. Пленарне засідання продовжила робота у 4-х секціях. До програми семінару було включено близько 200 доповідей. Крім науковців, у його роботі взяло участь понад 260 осіб: викладачів вищої школи, ПТНЗ, керівники наукових закладів, експериментальних навчальних закладів. За результатами роботи семінару підготовлено і прийнято рекомендації, оприлюднені на сайті НАПН України.

Методологічний семінар **3 квітня 2014 р.** обговорив питання “Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації”. Відкрив методологічний семінар президент НАПН України академік В.Г. Кремень. Розпочав обговорення перший віце-президент НАПН України академік В.І. Луговий, який обґрунтував становлення системи освітніх понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті. До програми методологічного семінару було включено 84 доповіді. Усього в його роботі взяло участь близько 350 осіб, які представляли різні регіони України.

29 жовтня 2014 р. відбувся методологічний семінар за темою “Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах інтеграційних процесів”. Пленарне засідання відкрив президент НАПН України академік В.Г. Кремень. З основною доповіддю “Професійний розвиток особистості в умовах євроінтеграційних процесів: виклики і перспективи” виступила академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України Н.Г. Ничкало. На пленарному

засіданні було проголошено 9 доповідей. Після пленарного засідання обговорення концептуальних засад розвитку особистості в умовах інтеграційних процесів відбулося в 5-ти секціях. Усього до програми методологічного семінару включено 270 доповідей. У його роботі взяло участь понад 450 осіб.

2 квітня 2015 р. відбувся методологічний семінар “Громадянськість української молоді: виклики, здобутки, перспективи”. Розпочав обговорення питання президент НАПН України академік В.Г. Кремень, який підкреслив важливість проблеми громадянськості української молоді. З основною доповіддю виступила академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України О.В. Сухомлинська. Обговорення проблеми відбулось у 5 секціях семінару. Усього в ньому взяло участь близько 400 учених, які виступили зі 154 доповідями.

Методологічний семінар за темою “Інтеграція освіти і науки — необхідна умова інноваційного розвитку країни” відбувся **29 жовтня 2015 р.** Пленарне засідання відкрив президент НАПН України академік В.Г. Кремень. З основною доповіддю “Дослідження в університетах, навчання в академіях: шлях до інтеграції освіти і науки” виступив перший віце-президент НАПН України академік В.І. Луговий. На пленарному засіданні обговорено концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах інтеграційних процесів. У роботі семінару взяло участь понад 300 науковців.

25 березня 2016 р. відбувся методологічний семінар “Особистість в умовах кризових викликів сучасності”. Відкрив методологічний семінар президент НАПН України академік В.Г. Кремень. З доповіддю “Особистість як суб’єкт подолання кризових станів” виступив академік-секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України С.Д. Максименко, директор Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Обговорення питання було представлено на пленарному засіданні 10 доповідями провідних учених НАПН України, продовжилось у 5-ти секціях. До програми семінару було включено 145 доповідей, у його роботі взяло участь понад 300 осіб.

За результатами методологічних семінарів 2012—2016 рр. видано і підготовлено до друку наукові збірники.

Аналіз роботи методологічних семінарів засвідчує їх практичну спрямованість і значну зацікавленість наукової і педагогічної громадськості.

За звітний період проведено 70 засідань і прийнято близько двох тисяч постанов Президії НАПН України (табл. VI.4). Члени Президії

здійснювали систематичний контроль з виконання підвідомчими установами і працівниками апарату Президії постанов загальних зборів Академії. Щорічно готувалася ґрунтовна інформація з розглянутих питань, обговорювалися результати досліджень, визначалися недоліки та приймалися управлінські рішення.

Таблиця VI.4

Тематика засідань Президії

Роки Проведено засідань Президії	2012	2013	2014	2015	2016	Разом
	14	13	11	17	15	70
Тематика розглянутих питань	Кількість розглянутих питань					
1. Результати наукових досліджень	12	12	10	13	14	61
2. Науково-організаційне забезпечення	48	45	32	47	67	254
3. Кадрова політика	56	28	21	22	28	155
4. Підготовка наукових кадрів	5	2	4	3	18	17
5. Робота вчених та спеціалізованих учених рад	16	16	12	16	16	26
6. Робота науково-видавничої ради	15	11	7	6	2	41
7. Фінансово-економічне забезпечення та затвердження структур	98	82	74	78	58	390
8. Створення і реорганізація установ	6	8	3	3	3	23
9. Нагородження	176	172	152	111	145	756
10. Господарська діяльність, оренда майна	45	34	25	39	49	192
11. Інші питання						
Усього:	477	410	340	338	400	1980

До найважливіших наукових питань, що розглядалися Президією, можна віднести такі:

- науково-методичне забезпечення професійної орієнтації молоді на робітничі професії (2012 р.);
- діяльність Інституту спеціальної педагогіки НАПН України з розроблення науково-методичних засад інклюзивної освіти в Україні (2012 р.);
- проект Національної стандартної класифікації освіти (2013 р.);
- психотехнологічні складові формування в громадянській думці позитивного образу освітніх та суспільних інновацій (2013 р.);
- науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій системи освіти (2014 р.);

- науково-організаційний супровід діяльності центрів Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України (2014 р.);
- результати експериментальної роботи із соціально-педагогічного проектування розвитку обдарованості учнів (2015 р.);
- методичні основи створення підручників нового покоління для ПТНЗ (2015 р.);
- стан і перспективи дослідження проблем патріотичного виховання дітей, учнівської і студентської молоді (2015 р.);
- реалізація Концепції розвитку освіти дорослих в Україні та Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016 р.);
- Концепція української загальноосвітньої школи (2016 р.).

Значна увага Президії приділялась науково-організаційному забезпеченню діяльності Академії, зокрема систематично аналізувалася наукова робота у підвідомчих установах, розглядалися кандидатури на здобуття державних і наукових премій, присуджувалися премії за кращі наукові праці вчених НАПН України, розглядалися і затверджувалися плани роботи Академії, перспективні і тематичні плани НДР установ, персональні склади вчених і спеціалізованих рад, затверджувалися зміни до статутів підвідомчих установ, плани підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів.

Під особливим контролем Президії НАПН України перебувало виконання Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України на 2014–2016 роки, підсумки виконання якої підведено на засіданні Президії 17 листопада 2016 р. НАПН України підготувала проект нової Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України на 2017–2020 роки, яка була обговорена 15 грудня 2016 р. за участі представників МОН України.

У 2016 р. в НАПН України була проведена державна атестація наукових установ НАПН України (постанова Президії № 1-2/2-34 від 18 лютого 2016 р.), підсумки якої затверджено 23 червня 2016 р. (постанова Президії № 1-2/5-172).

Під постійним контролем Президії НАПН України перебували питання переселення із зони проведення АТО до м. Білої Церкви Київської області Донецького інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України, який було перейменовано у Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти (жовтень 2014 р.), та надання психологічної допомоги переселеним і потерпілим.

Значну увагу Президія приділяла питанням фінансово-економічної діяльності Академії: затверджено зведені кошториси ви-

датків Державного бюджету для установ НАПН України і зміни до них, аналізувався стан використання бюджетних коштів, затверджувалися посадові оклади, зміни до структур підвідомчих установ, корегувався розподіл бюджетних призначень за бюджетними програмами. Аналізувалися питання усунення недоліків за результатами перевірки Рахункової палати України (постанова Президії № 1-2/12-217 від 23 жовтня 2015 р.), ефективності використання бюджетних коштів на наукову і організаційну діяльність НАПН України та її фінансово-господарська діяльність.

Продовжувалася практика виїзних і спільних засідань Президії, які дали змогу ученим познайомитися з кращим науково-педагогічним досвідом, проінформувати наукову і педагогічну громадськість про діяльність і здобутки НАПН України (табл. VI.5).

Таблиця VI.5

Тематика виїзних засідань Президії

2012 р. 7 вересня	Виїзне засідання Президії НАПН України, ради ректорів ВНЗ III-IV рівня акредитації Хмельницької області та вченої ради Хмельницького національного університету “Інформатизація навчальної, дослідницької та управлінської діяльності у регіональному університеті”
2013 р. 7 червня	Виїзне засідання Президії НАПН України і вченої ради Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка “Ідеї К.Д. Ушинського у розвитку вітчизняної освіти”
2015 р. 13 жовтня	Виїзне засідання Президії НАПН України, колегії департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації і вченої ради КВНЗ “Академія неперервної освіти” “Про співробітництво і упровадження педагогічних інновацій у галузі загальної середньої та позашкільної освіти”
2015 р. 16 грудня	Спільне засідання Президії НАПН України і Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи “Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, ефективні механізми реалізації та управління”

Робота загальних зборів і Президії НАПН України широко висвітлювалася у ЗМІ.

VI.2.

Науково-організаційна діяльність відділень

VI.2.1. Відділення загальної педагогіки та філософії освіти

Протягом 2012–2016 рр. Відділення та його бюро, до складу якого входять академіки О.В. Сухомлинська, В.І. Луговий, В.І. Бондар, І.Д. Бех, В.С. Курило, В.О. Огнев'юк, спрямовували свої зусилля на: визначення й обґрунтування концептуальних засад і продуктивних напрямів розвитку філософії освіти, міжгалузевого напряму сучасних наукових пошуків — освітології та теоретико-методологічних підходів до з'ясування трансформацій суспільної свідомості на основі постійного переосмислення досягнень науки і визначення перспектив розвитку вітчизняної освіти; порівняльної та історико-педагогічної наук; підвищення ефективності, а головне, практичної значущості усіх здійснюваних досліджень, що виконувалися у Відділенні та в спільній науково-пошуковій діяльності його членів, наукових підрозділів, науково-методичних центрів, що працюють на засадах самофінансування; визначення ефективності запроваджених у практику результатів завершених досліджень; розроблення інноваційних технологій і моделей функціонування навчальних закладів різних типів; удосконалення змісту освіти й виховання дітей та молоді, підготовку до видання монографій, підручників, навчально-методичних посібників, інструктивно-методичних матеріалів.

Аналізу стану вирішення цих і ряду інших важливих проблем було здійснено на 10 засіданнях бюро Відділення, на яких розглянуто 20 основних питань. Переважна більшість із них стосувалася визначення й обґрунтування перспективних напрямів і проблем, а також поточної тематики науково-дослідної та організаційно-методичної роботи членів Відділення і його наукових підрозділів: Інституту проблем виховання НАПН України, чотирьох лабораторій Інституту педагогіки НАПН України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського, 4 науково-дослідних центрів, що працюють при Відділенні на засадах самофінансування, а також аналізу особистого внеску у розв'язання зазначених проблем академіків і членів-кореспондентів НАПН України.

На засіданнях бюро розглядалися питання про: підсумки наукової та науково-організаційної, науково-дослідницької, суспільно-масової та просвітницької діяльності членів Відділення та співробітників його наукових підрозділів у 2016 р.; результати виконання Перспективного плану видавничої діяльності за результатами досліджень, проведених

членами Відділення та його науковими підрозділами; результати експертизи і затвердження напрямів, проблем і тематики (фундаментальних і прикладних досліджень та додатків до них) для їх подання на оголошений у межах НАПН України конкурс проектів наукових досліджень, виконання яких розпочинається в наступному році; затвердження тематичних планів досліджень наукових підрозділів і перспективних планів випуску друкованої продукції; індивідуальну науково-дослідну та організаційно-наукову роботу членів Відділення; військово-патріотичне виховання дітей та молоді як складової загальноновиховного процесу навчальних закладів різних типів; результати виконання планової тематики лабораторій, відділів і центрів; участь академіків та членів-кореспондентів та наукових підрозділів Відділення у державних програмах і освітньо-виховних проектах та результатів їх діяльності з виконання Програми спільної діяльності НАПН України і МОН України тощо.

Суттєве місце в роботі бюро Відділення, його членів і підвідомчих установ посідали організація та проведення як міжнародних, так і всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференцій і семінарів з актуальних проблем історико-педагогічної науки, загальної педагогіки, філософії освіти, проблем виховання, що розглядалися показником результативності і практичної соціальної значущості здійснених досліджень. Насамперед, це організація і проведення Всеукраїнських педагогічних читань “Василь Сухомлинський і сучасність: Щоб у серці жила Батьківщина”, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, симпозіумів і круглих столів: “Педагогічна наука в Україні”, “Педагогічна компаративістика — 2016: освітні реформи та інновації у глобалізованому світі”, “Прогнозування розвитку педагогічної інноватики”, “Науково-методичні засади управління громадсько активними школами”, “Інноваційні технології управління новою школою в Україні”, “Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал”, “Теоретико-методологічні засади та світоглядні орієнтири національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді”, “Національно-патріотичне виховання дітей і молоді “З Україною в серці”, “Другий Форум українських патріотичних справ “Ми — українці”, “Сучасні виховні проблеми: виклики та шляхи їх реалізації”, “Теорія і практика професійної орієнтації та кар’єрного консультування учнівської молоді” та інші. А також обговорювались питання участі у щорічних виставках “Сучасна освіта в Україні”, “Освіта та кар’єра”, “Інноватика в сучасній освіті”.

Важливим напрямом науково-організаційної і науково-методичної роботи членів Відділення, співробітників його установ і центрів були питання обґрунтування концептуальних засад, розроблення провідних напрямів, змісту і науково-методичного забезпечення організації і здійснення національно-патріотичного і військово-патріотичне виховання дітей і молоді як складової загальновиховного процесу навчальних закладів різних типів. Результатом такої роботи стало: розроблення пропозицій НАПН України до Плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки та Заходів Національної академії педагогічних наук України з виконання Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді на 2016–2020 роки.

Суттєвим аспектом роботи Відділення є діяльність його членів завдяки розкриттю широкого кола питань з: філософії освіти, теорії та історії педагогіки; розвитку педагогічної думки і освіти в Україні в різні історичні періоди на сторінках періодичної педагогічної преси, часописів, журналів і збірників науково-педагогічних праць; теорії і методики виховання; прогнозування перспективних напрямів та розроблення інноваційних технологій управління навчальними закладами різних типів (О.В. Сухомлинська, І.Д. Бех, В.І. Бондар, В.Г. Кремень, В.І. Луговий, В.О. Огнев'юк, І.Ф. Прокопенко, С.О. Сисоєва). Члени Відділення є головними редакторами таких видань як “Історико-педагогічний альманах” (О.В. Сухомлинська), “Світ виховання” (І.Д. Бех), “Неперервна освіта: теорія і практика”, “Педагогічний процес: теорія і практика” (С.О. Сисоєва), “The Modern Higher Education Review” (В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва), “Інноватика у вихованні” (О.Б. Петренко), “Аналітичний вісник у сфері освіти і науки”, “Наукові праці ДНПБ ім. В.О. Сухомлинського” (Л.Д. Березівська).

Загалом протягом 2012–2016 рр. членами Відділення й науковими співробітниками його підвідомчих установ і науково-методичних центрів, що діють на засадах самофінансування, проведено 784 науково-практичних заходи: конференцій, семінарів, наукових засідань, круглих столів.

Актуальними у роботі бюро Відділення були також питання налагодження та розвитку міжнародних зв'язків з інститутами, ВНЗ, центрами та громадськими організаціями Китайської Народної Республіки (О.В. Сухомлинська), Польської Народної республіки (академіки: С.О. Сисоєва, О.В. Сухомлинська; чл.-кор. Г.В. Терещук), а також з Міжнародним екологічними центрами Болгарії, Чехії, Білорусії, Латвії (Інститут проблем виховання НАПН України та Інститут

педагогіки НАПН України); участі у реалізації різних проектів та у міжнародних наукових конференціях і симпозіумах.

За звітний період науковці Відділення та його науково-методичних центрів опублікували 73 монографії, 102 підручника і навчальних посібників, 48 методичних посібників, 12 словників і довідників, 650 збірників наукових праць та понад 6550 наукових й науково-методичних статей та інструктивно-методичних матеріалів.

VI.2.2. Відділення психології, вікової фізіології та дефектології

Пріоритетними у науково-організаційної діяльності Відділення у звітному році залишалися питання визначення стратегічних завдань і провідних проблем розвитку соціально-психологічної науки, забезпечення зростання якості теоретичних і методичних розробок, здійснення активного пошуку шляхів розв'язання завдань соціально-психологічного супроводу освітніх реформ. Вагоме місце серед низки стратегічних завдань Відділення є розроблення теоретико-методологічних і методичних засад освіти осіб з особливими потребами у контексті сучасних тенденцій розвитку як світової, так і вітчизняної психології та спеціальної педагогіки, обумовлені необхідністю реформування освіти й активізації соціальної адаптації молоді до сучасного соціокультурного середовища. Чільне місце у роботі Відділення та його бюро посідали також питання поліпшення організації досліджень і контролю за їх виконанням; аналізу й оцінювання здобутих наукових результатів та їх упровадження у психолого-педагогічну практику; визначення пріоритетної перспективної тематики фундаментальних і прикладних досліджень на наступний рік; координації діяльності членів Відділення та віднесених до нього наукових структур у створенні теоретико-методологічного та змістовного забезпечення психічного розвитку особистості, її індивідуальних здібностей і властивостей у сучасному освітньому та соціокультурному середовищах; організації та забезпечення дієвої участі науковців в інноваційних психологічних, соціально-психологічних й освітніх процесах.

Стану розв'язання цих та ряду інших проблем було присвячено 13 засідань бюро Відділення, на яких розглянуто понад 50 питань, переважна більшість із яких присвячена аналізу стану і перспектив науково-дослідної та організаційно-методичної роботи установ, віднесених до Відділення. Насамперед, це стосується питань визначення проблематики та здійснення експертизи поданих на конкурс пропозицій щодо відкриття нових досліджень, виконання яких має розпочатись з 2017 р. Так, за результатами конкурсу у 2016 р. до перспек-

тивних тематичних планів наукових досліджень на 2017 і подальші роки Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України внесено 1 нову тему, Інституту соціальної та політичної психології НАПН України — 4. Усі дослідження матимуть фундаментальний характер. Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи розпочне з 2017 р. виконання двох НДР прикладного характеру.

Змістовне наповнення засідань бюро протягом звітного року збагатилося розглядом таких питань, як: виконання рішень Президії і Загальних Зборів НАПН України; планування наукової та науково-організаційної роботи установ Відділення та його членів; затвердження перспективних тематичних і тематичних планів наукових досліджень Відділення; підготовки плану випуску друкованої продукції НАПН України на 2016–2018 рр.; аналізу організаційно-методичних і психолого-педагогічних проблем у здійсненні науковцями Відділення експериментів всеукраїнського рівня; виконання заходів Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України і затвердження пропозицій до нової Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України на 2017–2019 рр.; аналізу результативності виконання завершених НДР науковими колективами Інституту психології імені Г.С. Костюка та Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Членами бюро Відділення проаналізовано науковий доробок із 11 фундаментальних досліджень, завершених у 2015 р. в Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України: “Психологічні закономірності творчого сприймання реальності в умовах дефіциту і надлишку актуальної інформації” (кер. — акад. В.О. Моляко), “Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури” (кер. — чл.-кор. Л.М. Карамушка), “Психолого-педагогічні основи процесу самотворення особистості” (кер. — докт психол. наук Л.З. Сердюк), “Психологічні закономірності реалізації конструктивних функцій етнокультури в інформаційному суспільстві” та “Психосинергетичні особливості сталих та кризових періодів життя людини” (кер. — канд. психол. наук А.М. Терещук), “Психологічні механізми становлення особистісної ефективності учнів в онтогенетичному вимірі” (кер. — канд. психол. наук І.В. Яворська-Ветрова), “Соціально-психологічні особливості становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості” (кер. — докт. психол. наук Ю.М. Швалб), “Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості” (кер. — докт. психол. наук О.М. Коқун), “Соціально-психологічні закономірності становлення економічної культури молоді” (кер. — докт. психол. наук

В.В. Москаленко), “Психологічні механізми адаптації девіантів до сучасного соціокультурного середовища” (кер. — докт. психол. наук Н.Ю. Максимова); 5 фундаментальних досліджень та 1 прикладного, виконаних в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України: “Соціально-психологічні чинники подолання бідності як стилю життя” (кер. — докт. психол. наук В.О. Васютинський), “Соціально-психологічні практики особистісного життєконструювання в сучасному світі” (кер. — чл.-кор. Т.М. Титаренко), “Взаємодія суб’єктів політичної соціалізації як чинник структурування політичної картини світу студентської молоді” (кер. — канд. психол. наук І.В. Жадан), “Особливості динаміки ситуаційних чинників особистісного і суспільного розвитку в умовах соціальних змін” (кер. — докт. наук з держ. управління О.В. Суший), “Соціально-психологічні механізми формування консолідованої громадської думки щодо освітніх та суспільних реформ” (кер. — канд. психол. наук П.Д. Фролов), “Моніторинг чинників професійного самовизначення молоді в умовах упровадження Національної рамки кваліфікацій” (кер. — чл.-кор. М.І. Найдьонов).

Крім того, на засіданнях бюро Відділення розглянуто ряд ключових питань: використання ІКТ у процесі навчання та виховання дітей з особливими потребами (канд. психол. наук Н.М. Компанець); про хід моніторингу громадської думки і суспільних настроїв суб’єктів освітнього процесу на звільнених територіях Донецької та Луганської областей (на виконання Постанови Президії НАПН України від 18 вересня 2014 р. №1-7/7-192, п. 4.9) (чл.-кор. М.М. Слюсаревський); про організацію психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які перебувають у тимчасово анексованій Автономній республіці Крим та біженців із зони проведення АТО (докт. психол. наук Н.О. Макарчук).

На розгляд Президії Відділенням підготовлено і винесено два питання, які стосувалися презентації нової редакції Концепції впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику та шляхи її реалізації в умовах зовнішньої інформаційної агресії (чл.-кор. Л.А. Найдьонова) та представлення результатів дослідження соціально-психологічних чинників подолання бідності як стилю життя, виконаного в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України. Всі вони отримали позитивну оцінку.

Особливе місце в роботі Відділення займало питання безпосередньої участі в організації і проведенні у березні 2016 р. методологічного семінару НАПН України “Особистість в умовах кризових викликів сучасності” та спільного засідання НАПН України, НАМ України та

НАПрН України “Актуальні проблеми правової, медичної, психологічної та соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, учасникам АТО та членам їхніх сімей” у червні 2016 р.

Важливими аспектами роботи Відділення була активна волонтерська робота вчених з надання фахової соціально-психологічної допомоги населенню, яке постраждало від військового конфлікту на Сході України (поранені, сім’ї загиблих, демобілізовані та члени їхніх родин), над проблемами вимушених переселенців з окупованих територій, зокрема щодо організації навчання і соціально-психологічної посттравматичної адаптації дітей біженців, проведення вебінарів і телеконференцій з іноземними фахівцями у межах створених при Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України Кризового центру медико-психологічної допомоги та Методичного реабілітаційного центру при Інституті соціальної та політичної психології НАПН України.

Протягом звітного року науковці Відділення неодноразово залучалися до експертизи рішень і дій центральних органів виконавчої влади, законопроектів, що вносилися до Верховної Ради України, готували експертний висновок на проект Закону України “Про освіту” та інформаційні матеріали до слухань Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України “Законодавче забезпечення розвитку Національної інноваційної системи: стан та шляхи вирішення”, до засідань зазначеного Комітету “Про фінансове забезпечення сфери науки і освіти у 2016 р.: проблеми та шляхи покращення” та “Про стан законодавчого забезпечення організації навчально-виховного процесу з учнівською та студентською молоддю і заходи щодо її удосконалення”; до зустрічі Прем’єр-міністра України з ученими з питань, пов’язаних із реформуванням наукової сфери, розвитком академічної науки. Надано ряд пропозицій до проектів законів України, зокрема “Про державний фонд гуманітарного розвитку України”, “Про розвиток галузевої науки”, “Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення прав громадян на безкоштовну освіту” тощо. Також надавалися пропозиції до заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р.; Плану заходів на 2016-2017 рр. з реалізації Стратегії подолання бідності; заходів Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України на 2017–2019 роки; готувалися відповіді на звернення щодо медико-психологічної реабілітації учасників АТО (на виконання доручення віце-прем’єр-міністра України).

Упродовж звітного року науковими колективами установ, віднесених до Відділення, організовано й проведено близько 100 масових науково-практичних заходів, серед них 1 конгрес, 38 науково-практичних конференцій, 36 наукових і навчально-методичних семінарів,

23 круглих стола, 1 інформаційний ворк-шоп, ряд тренінгів і майстер-класів, на яких вирішувалися актуальні проблеми вітчизняної соціально-психологічної науки та спеціальної педагогіки, накреслювалися шляхи їх розв'язання.

Важливого значення бюро Відділення та наукові колективи підвідомчих установ надають питанню зміцнення різних напрямів міжнародного наукового співробітництва. За звітний період укладено низку угод із зарубіжними науковими і освітньо-науковими установами про співпрацю; проведено спільні наукові дослідження (наукові проекти) із зарубіжними науковими партнерами, за результатами яких досліджено сучасні світові тенденції розвитку психології; організовано та взято участь у міжнародних наукових заходах в Україні та за кордоном; продовжувалась співпраця із зарубіжними вченими у підготовці психологічних наукових видань, із міжнародними психологічними асоціаціями та організаціями; співробітники установ проходять стажування в наукових установах й університетах Європи та Азії.

У 2016 р. науковці Відділення брали активну участь у міжнародних виставках, “Сучасна освіта в Україні — 2016”, “Сучасні заклади освіти — 2016”, були нагороджені медалями та дипломами за науково-методичні досягнення.

Загалом у 2012–2016 рр. науково-організаційна діяльність Відділення здійснювалась відповідно до поставлених завдань, орієнтованих на теоретико-методологічне забезпечення інноваційного розвитку психологічної науки та впровадження її здобутків у суспільну та освітню практику, зокрема у систему інклюзивної освіти та у психологічну службу системи освіти.

Упродовж звітнього періоду значно посилено увагу до визначення та коригування пріоритетної перспективної тематики фундаментальних і прикладних досліджень з метою забезпечення їх актуальності та соціальної значущості. Постійно приділяється увага контролю за виконанням фундаментальних і прикладних НДР і наукової оцінки здобутих результатів, аналізу досвіду впровадження та моніторингу впровадження отриманих результатів у соціально-психологічну та освітню практики.

За звітний період ученими Відділення організовано і здійснюється 7 всеукраїнських експериментів, у межах яких відбувається перевірка вірогідності, продуктивності та можливості масштабного застосування отриманих наукових результатів.

У 2014 р. науковими колективами Інституту спеціальної педагогіки НАПН України завершено масштабну роботу із науково-методичного і дидактичного забезпечення розробленого Державного стандарту по-

чаткової освіти для дітей з особливими освітніми потребами, а також науково-методичного забезпечення інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Науковцями Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України проведено психологічну експертизу Державних стандартів початкової і базової загальної середньої освіти, навчальних програм із предметів інваріативного складника та відповідних підручників, рекомендованих для використання в навчально-виховному процесі початкової і основної школи. Здійснено аналіз Стратегії розвитку психологічної служби і ПМПК системи освіти України на період 2013–2017 рр.

Відділенням безпосередньо організовано та проведено 2 методологічні семінари НАПН України: “Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив” (квітень 2013 р.) та “Особистість в умовах кризових викликів сучасності” (березень 2016 р.). Особливе місце посіла підготовка питання “Про стан та проблеми надання психологічної допомоги суб’єктам освіти в умовах антитерористичної операції на сході країни”, яке розглядалося на засіданні колегії МОН України (березень 2015 р.). Організовано та проведено спільне засідання НАПН України, НАМ України та НАПрН України “Актуальні проблеми правової, медичної, психологічної та соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, учасникам АТО та членам їхніх сімей” (червень 2016 р.).

Важливими аспектами роботи Відділення є активна волонтерська робота, починаючи з кінця 2013 р. і по теперішній час. Учені надають фахову соціально-психологічну допомогу населенню, що постраждало від військового конфлікту на Сході України (поранені, сім’ї загиблих, демобілізовані та члени їхніх родин), та вимушено переселеним з окупованих територій, зокрема щодо організації навчання і соціально-психологічної посттравматичної адаптації дітей біженців, проведення вебінарів і телеконференцій з іноземними фахівцями у межах створених при Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України Кризового центру медико-психологічної допомоги та Методичного реабілітаційного центру при Інституті соціальної та політичної психології.

VI.2.3. Відділення загальної середньої освіти

Серед різноманітних традиційних напрямів науково-організаційної діяльності Відділення у звітному році пріоритет було надано посиленню дієвої участі і впливу вчених Відділення на розвиток української освіти, забезпеченню обґрунтованого прогнозування та наукового супроводу процесів її реформування.

Науковцями Відділення запропоновано ряд нових засад розбудови вітчизняної загальноосвітньої школи, її структури, формування змісту освіти в ній, організації навчально-виховного процесу, які системно викладені у створеній у звітному році концепції середньої загальноосвітньої школи України. Основні її положення використані й відображені в урядовому програмному документі “Нова українська школа”, який визначає пріоритети, напрями і засади розвитку вітчизняної школи на найближчу перспективу.

Спільно з МОН України розгорнуто масштабну роботу зі створення державного стандарту загальної середньої освіти, який ґрунтується на нових концептуальних підходах. Вироблено загальну концепцію зазначеного стандарту, опрацьовано компетентнісний потенціал освітніх галузей, розпочато розроблення стандарту початкової освіти.

З метою ефективного функціонування дворічної старшої школи, забезпечення реалізації чинного загальноосвітнього стандарту 2011 р. і реального втілення в життя ідеї профільного спрямування навчання на цьому ступені шкільної освіти запропоновано концепцію нового навчального плану старшої школи, на основі якої спільно з МОН України розроблено проект Типового навчального плану старшої школи, який пройшов громадське обговорення і готується до реалізації у навчальних програмах базових предметів і курсів.

Учені Відділення брали активну участь у створенні й удосконаленні нормативної бази ЗСО, оновленні законодавства в галузі освіти. Зокрема, вони є членами робочої групи Верховної Ради України з підготовки нового закону України “Про освіту”, а також входять до складу колективів зі створення низки нормативних освітніх документів, ініційованих до розроблення МОН України. Здійснено науково-педагогічну експертизу дев’яти законопроектів, які стосувалися змін до чинного законодавства щодо ЗСО.

Плідні пошуки шляхів реалізації особистісно орієнтованого навчання, спрямованого на виявлення і розвиток природного таланту дитини, тривали в авторській школі члена-кореспондента НАПН України М.П. Гузика в м. Южному Одеської області. У звітному році розроблено зразки персоніфікованих програм такого навчання для учнів 1-6 класів.

Чільну увагу було приділено забезпеченню системної роботи зі створення національного фонду шкільних підручників, розробленню їх теоретико-методичних засад. До 2016/17 навчального року вченими Відділення підготовлено 23 рукописи нових підручників із переважної більшості предметів для 8 класу. Всі вони успішно пройшли процедуру

експертизи, отримали відповідний гриф МОН України, а 20 із них за результатами вибору педагогів дістали фінансування для випуску.

Виявлено ряд ініціатив щодо формування фахового експертного середовища в галузі підручникотворення як важливої передумови високої якості навчальної книги. У звітному році на базі Інституту педагогіки НАПН України проведено семінар-інструктаж для експертів, які залучалися до оцінювання рукописів нових підручників, поданих на конкурс. Підготовлено й видано відповідний посібник для експертів.

Тривав пошук ефективних форм оперативного донесення до педагогічного загалу результатів наукових досліджень, нових продуктивних ідей, підходів, рішень. Зокрема, до початку навчального року було організовано й проведено кількадеденну онлайн-конференцію “Учені НАПН України — українським учителям”, яка стає вже традиційною. Педагогам запропоновано методичні поради щодо організації навчально-виховного процесу з різних навчальних предметів, прокоментовано зміни, внесені до навчальних програм, у процесі живого спілкування дано відповіді на запитання освітян.

Істотне місце в роботі Відділення посідала науково-аналітична діяльність. У звітному році науковцями здійснено черговий системний аналіз стану ЗСО в країні, окреслено пріоритети і шляхи її подальшого розвитку. За результатами аналізу підготовлено відповідний матеріал до Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (до 25-річчя незалежності України).

Підготовлено також ряд інформаційно-аналітичних матеріалів до розгляду відповідних питань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти (про стан викладання фізико-математичних дисциплін у навчальних закладах України; про стан забезпечення ЗНЗ підручниками на початок 2016/17 навчального року та ін.).

У практику здійснюваних планових наукових досліджень уведено підготовку інформаційно-аналітичної доповіді з відповідної проблеми як одного з їх результатів

Відділення було організатором Загальних зборів НАПН України, на яких обговорено стратегічні пріоритети розвитку загальноосвітньої школи України. Вивчено, узагальнено й презентовано на засіданні Президії НАПН України досвід відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України з упровадження в освітню практику результатів наукових досліджень.

Відбулося двоє загальних зборів Відділення. На одних із них проаналізовано його діяльність у попередньому році і визначено основні завдання на 2016 р. На других зборах обрано дійсними членами НАПН

України М.Т. Мартинюка і М.О. Носка. Членами-кореспондентами НАПН України обрано І.І. Доброскок, В.В. Камишина, С.О. Скворцову, О.М. Спірна, О.М. Топузова.

Із примітних особливостей науково-організаційної діяльності Відділення останніх років слід відзначити посилення уваги до забезпечення участі вчених в ініціюванні і науковому супроводі модернізаційних процесів в освіті, активізації роботи з упровадження в шкільну практику результатів наукових пошуків, розширення аналітико-законодавчої діяльності. Вченими обґрунтовано ряд нових підходів до функціонування вітчизняної загальноосвітньої школи, відображених у створених у Відділенні концепції загальноосвітньої школи України та концепції профільного навчання. Здійснено науковий аналіз змісту шкільної освіти і його реалізації в навчальних програмах і підручниках, вироблено рекомендації щодо його вдосконалення. Проаналізовано нинішній загальний стан ЗСО в країні, виокремлено актуальні проблеми та обґрунтовано шляхи їх розв'язання, викладені у відповідному розділі Національної доповіді, присвяченій розвитку освітньої галузі країни. За дорученням Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти підготовлено ряд інформаційно-аналітичних матеріалів до парламентських слухань, зокрема щодо законодавчого забезпечення реформи освіти; реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій і розвитку інформаційного простору України та ін.

Учені Відділення брали і беруть активну участь у створенні й удосконаленні нормативної бази ЗСО, оновленні законодавства в галузі освіти. Вони, зокрема, входили до складу колективів, які працювали над проектом нового закону про освіту, а також підготовкою нових і вдосконаленням чинних нормативно-правових документів, зокрема положень про конкурсний відбір підручників для ЗНЗ; про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності тощо. Здійснено експертизу низки законопроектів з питань ЗСО, внесених народними депутатами України.

Істотним є внесок учених Відділення у забезпечення впровадження результатів здійснюваних в Академії досліджень у контексті їх оперативного широкого розповсюдження та використання в науково-освітній практиці. На основі попередньо здійсненого наукового пошуку створено потужну Електронну бібліотеку НАПН України, що відповідає сучасним підходам щодо побудови наукових електронних бібліотек на програмних платформах з використанням веб-технологій. Бібліотека інтегрована в міжнародний науково-освітній простір та міжнародно визнані наукометричні платформи і бази даних. Її внесено

до міжнародної системи Webometrics, і за рейтингом вона посідає дев'яте місце серед усіх вітчизняних електронних бібліотек університетів і наукових установ. Нині до бібліотеки внесено понад 10 тис. повнотекстних електронних науково-освітніх ресурсів, що висвітлюють результати досліджень учених Академії, з якими ознайомились понад 300 тис. користувачів із 154 країн світу.

VI.2.4. Відділення професійної освіти і освіти дорослих

Відділення професійної освіти і освіти дорослих та його бюро у 2016 р. спрямовували свою діяльність на забезпечення виконання планових НДР, підготовку матеріалів до загальних зборів і методологічних семінарів, підготовку питань до розгляду на засіданнях Президії.

На засіданнях Президії розглянуто стан виконання тем науково-дослідних робіт наукових підрозділів, підпорядкованих Відділенню: “Про діяльність Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України з реалізації Концепції розвитку освіти дорослих в Україні”, “Про результати дослідження “Вдосконалення особистісно-розвивальних педагогічних технологій у професійно-технічній освіті”, виконаного в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України, “Про виконання постанови Загальних зборів НАПН України “Концептуальні засади розвитку професійної освіти”.

На засіданнях бюро Відділення його члени разом із завідувачами відділів і науковими співробітниками Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти (м. Київ) заслуховували питання про хід досліджень й експериментальну роботу в наукових підрозділах Відділення, зокрема: “Вдосконалення особистісно-розвивальних педагогічних технологій у професійно-технічній освіті”, “Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів”, “Про організацію дослідно-експериментальної діяльності в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України”, “Про розвиток міжнародного співробітництва Інституту професійно-технічної освіти НАПН України”; “Про організацію експериментальної роботи з проблем підготовки педагогічних працівників до розвитку духовного потенціалу учнівської молоді в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих”, “Неформальна освіта дорослих як інноваційний напрям діяльності сучасної вечірньої школи (про досвід співпраці Вечірньої (змінної) школи III ступеня № 18 Деснянського району м. Києва і відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і

освіти дорослих НАПН України); “Про співпрацю Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького та відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України”, “Про підвищення рівня професіоналізму вчителів у центрах педагогічної майстерності Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України”, “Про діяльність Психологічного консультативно-тренінгового центру на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України”, “Про співпрацю Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України з Київським професійно-педагогічним коледжем імені Антона Макаренка” (виїзне засідання), “Про діяльність Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих з реалізації Концепції розвитку освіти дорослих в Україні”, “Про методологічні засади розвитку професіоналізму викладачів вищих педагогічних навчальних закладів в умовах реформування педагогічної освіти”, “Про підсумки Відкритого конкурсу науково-методичних, методичних розробок, програм, проектів “РАЗОМ! Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів, соціальних служб і родин”.

Результати наукових досліджень членів Відділення та співробітників його наукових підрозділів урахувалися у підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів для Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та парламентських слухань: “Про стан і проблеми підготовки навчальних закладів України до 2016/17 навчального року”, обговорення доопрацьованого до повторного першого читання проекту Закону України “Про освіту”, розгляд питання “Про стан викладання фізико-математичних дисциплін у навчальних закладах України”, “Про стан впровадження Закону України “Про вищу освіту”, “Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні”, “Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу країни: проблеми та шляхи вирішення”, про виконання Рекомендації парламентських слухань за темою: “Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу країни: проблеми та шляхи вирішення”, про підготовку до виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти “Про стан законодавчого врегулювання організації навчально-виховного процесу з учнівською та студентською молоддю і заходи щодо її удосконалення”; про виконання рішень Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти “Про стан законодавчого врегулювання організації навчально-виховного процесу з учнівською та студентською молоддю і заходи щодо її удосконалення (на прикладі Львівської області)”, “Про стан викладання фізико-математичних дисциплін у навчальних за-

кладах України”, “Про роботу органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування Миколаївської області щодо дотримання законодавства України про освіту для забезпечення функціонування та якості дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої освіти”, “Про створення робочої групи за результатами проведення круглого столу за темою: “Формування духовної безпеки української нації: теорія, досвід, практика”.

Наукові співробітники готували пропозиції щодо внесення змін до проектів законів України: “Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення прав громадян на безкоштовну освіту”, “Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення мінімумів місячного доходу педагогічним та медичним працівникам”, “Про освіту”, “Про мови в Україні”, “Про професійну освіту в Україні”, “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо фінансування професійно-технічної освіти за рахунок видатків з обласних бюджетів”, “Про професійну освіту в Україні”; “Про внесення змін до деяких законів України щодо регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів”; про галузеву стратегію розвитку освіти Асоціації міст України.

Підготовлено інформаційні матеріали щодо виконання розпоряджень Кабінету Міністрів України: “Щодо фінансування у 2016 р. підготовки робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах та діяльності Національної академії наук і національних галузевих академій наук України” (нарада під головуванням В.А. Кириленка); “Про затвердження плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 рр.”; про участь у розробленні професійних стандартів Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні (лист В. Федорчука, О. Мірошніченка); пропозиції щодо реформування наукової сфери, розвиток академічної науки (до протоколу наради під головуванням Прем'єр-міністра України); про оновлення персонального складу Ради з питань професійної орієнтації населення при Кабінеті Міністрів України; про внесення до Національного класифікатора професії “Профорієнтолог”; про виконання у 2016 р. Плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 р. № 150-р (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 14.11.2012 р. № 1069); про погодження проекту постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Типового положення про наглядову раду при державній науковій установі” (на виконання Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”).

Члени Відділення і керівники його наукових підрозділів брали участь у підготовці Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України на 2017–2020 рр. Системна співпраця НАПН України з МОН України спрямовується на оновлення нормативно-правової бази професійно-технічної освіти, наукове обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правових документів, реалізація яких сприяє ефективному функціонуванню й розвитку національної системи професійно-технічної освіти в умовах глобалізаційних процесів.

У 2016 р. діяльність *Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України* спрямовувалася на розв'язання таких завдань: виконання фундаментальних досліджень з проблем педагогічної освіти і освіти дорослих згідно з перспективним та тематичним планами наукових досліджень на 2016 р.; впровадження та моніторинг результатів завершених наукових досліджень; участь у розробленні Стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні: концептуальних положень та інших нормативних документів у галузі освіти; реалізацію заходів на виконання Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України на 2014–2016 рр.; участь у міжнародних та всеукраїнських освітянських виставках, конференціях, семінарах, круглих столах, що проводилися МОН України і НАПН України; зміцнення міжнародних наукових зв'язків, проведення спільних міжнародних наукових заходів (зокрема, проведення Міжнародних днів освіти дорослих у Запорізькій області); оптимізація якісного складу наукових кадрів установи; залучення до навчання в аспірантурі й докторантурі досвідчених практичних працівників ВНЗ; систематичне проведення наукових семінарів з актуальних проблем організації та здійснення наукових досліджень; систематичний випуск фахового науково-методичного журналу “Педагогіка і психологія професійної освіти” та збірників наукових праць: “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи”, “Естетика і етика педагогічної дії”, “Порівняльна професійна педагогіка”.

Активна робота здійснювалась Громадською спілкою “Українська асоціація освіти дорослих”, прийнятою у 2016 р. до Міжнародної асоціації освіти дорослих, а також спілкою “Культурно-освітня ініціатива”, що сприяло розвитку формальної, інформальної та неформальної освіти в Україні.

В *Інституті професійно-технічної освіти НАПН України* у 2016 р. функціонувало три центри, створені за міжнародної підтримки: Центр сучасних професій і технологій навчання при лабораторії змісту професійної освіти і навчання; Центр здорового способу життя та профі-

лактики ВІЛ/СНІД при лабораторії професійної кар'єри; Центр енергоефективності при лабораторії зарубіжних систем освіти і навчання.

Науково-дослідна діяльність цих центрів у 2016 р. спрямовувалася на впровадження зарубіжного досвіду для прискорення входження України до європейського освітнього простору, розширення міжнародного співробітництва в галузі забезпечення якості та відкритості професійної освіти і навчання, підвищення соціальної активності, конкурентоздатності й мобільності кваліфікованих робітників, сприяння працевлаштуванню на вітчизняному й міжнародному ринках праці; розроблення і впровадження спецкурсу із здорового способу життя, проведення благодійних волонтерських акцій для дітей, які навчаються у школах-інтернатах, для дітей з особливими освітніми потребами, квестів та інших форм роботи; упровадження в ПТНЗ предмета “Основи енергоефективності”, розроблення і розповсюдження дидактичних матеріалів серед викладачів, інженерно-педагогічних працівників ПТНЗ і структурних навчальних підрозділів підприємств, фахівців з питань енергоефективності та усіх зацікавлених осіб, апробацію трьох дистанційних курсів з підвищення екологічної компетентності педагогічних працівників системи ПТО.

Міжнародна діяльність Відділення. У 2016 р. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України співпрацював з такими зарубіжними громадськими організаціями: Асоціацією міжнародної освіти (Association for World Education (AWE)), Європейським співтовариством з досліджень у галузі освіти дорослих (European Society for Research on the Education of Adults (ESREA)), Міжнародним співтовариством порівняльних досліджень в освіті дорослих (International Society for Comparative Adult Education (ISCAE)), Центром освіти дорослих Researcher FMJ NonProfit (Кобюк Ю.М.), Deutche jugend in Europa.

Співробітники Інституту брали участь у створенні кафедри ЮНЕСКО “Неперервний професійний розвиток педагога в XXI столітті” на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; системно співпрацювали з DVV International — Інститутом з Міжнародного Співробітництва Німецької Асоціації Народних Університетів (Deutscher Volkshochschulverband e. V, DVV) у галузі освіти дорослих в Україні. Результати співробітництва: створення у 2015 р. ГС “Українська Асоціація освіти дорослих” (голова правління — чл.-кор. Л.Б. Лук'янова; офіційний сайт: www.uaod.org.ua), яку прийнято до Європейської Асоціації освіти дорослих; організовано і проведено Міжнародні Дні освіти дорослих у Запорізькій області (5-9 жовтня 2016 р.);

видано 2 випуски журналу “Територія успіху: практико орієнтований додаток до збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи” (гол. ред. — чл.-кор. Л.Б. Лук’янова); участь науковців Інституту у Літній академії країн Східного Партнерства (2-9 червня 2015 р., с. Старе Село, Львівська обл.; 21-22 серпня 2016 р., Рига (Латвія); участь у проєкті “Професіоналізація освіти дорослих” (2016 р., проф. О.В. Аніщенко, доц. О.С. Волярська), спрямованому на підготовку викладачів-андрагогів.

У 2016 р. відділ андрагогіки співпрацював з Інститутом навчання впродовж життя ЮНЕСКО (м. Гамбург, Німеччина). Результат співробітництва: поповнення електронних версій друкованої продукції відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України у міжнародній Мережі центрів документації та інформації з освіти дорослих (АЛАДІН) в Інституті навчання впродовж життя ЮНЕСКО.

Триває співпраця відділу психології праці Інституту з Освітньою компанією “Osvita Market”, що діє за підтримкою Польсько-Українського центру “University. Study. Business”.

Відбувається спільна проєктна діяльність співробітників відділу психології праці “STEM: професії майбутнього” у межах програми європейської організації CSR Europe (Брюссель) — “Deploy Your Talents — Stepping up the STEM Agenda for Europe” з метою популяризації інженерно-технічних професій у сферах STEM (фізика, хімія, інформаційно-комп’ютерні технології, біологія) серед школярів в Україні. Налагоджено спільну проєктну діяльність з чеською неурядовою організацією АМО, Асоціацією керівників шкіл України для педагогів Києва і Київської області в рамках Українсько-чеського проєкту “Альтернативне навчання для українських шкіл”, що здійснюється в Україні протягом 2014–2016 рр. за підтримки МЗС Чеської Республіки та МОН України.

Підписано угоди про співпрацю між Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України і Центром освіти дорослих “Researcher FMJ NonProfit” (м. Будапешт, Угорщина), Жешувським університетом, а також між відділом андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України і факультетом соціології Жешувського університету.

Співробітники Інституту взяли участь у Міжнародній конференції з проблем інтернаціоналізації вищої освіти (м. Будапешт, Угорщина); у Міжнародній конференції NECE (Networking European Citizenship Education) 9-12 листопада 2016 р. у Загребі (Хорватія), яка була при-

свячена обговоренню проблем міграції та громадянської освіти у країнах ЄС та його найближчого оточення — Україні, Молдові, Білорусі, країнах африканського Середземномор'я.

Здобуто грант на реалізацію проекту “Ми — це Європа” у партнерстві з німецькою Громадською організацією “Deutsche Jugend in Europa” (м. Дрезден, Німеччина). Проект був профінансований у рамках програми “МЕЕТ UP! Німецько-українські зустрічі молоді”, мета якої — інтенсифікація відносин з Україною, надання підтримки молодим людям з активною громадянською позицією з Німеччини та України та підтримка порозуміння між народами.

Співробітники Інституту професійно-технічної освіти НАПН України брали участь у двох міжнародних проектах: TEMPUS IV 543707-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-JPHNESTEMPUSIV “Екологічна освіта в Білорусі, Росії й Україні” та проекту 574124-ERP-1-2016-1-DE-ERPKA2-SVNE-JP “Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання (ITE-VET)”. Також здійснювалось активне співробітництво з Goethe-Institut в Україні та Федеральним інститутом професійної освіти і навчання Німеччини.

У рамках проекту Комісії ЄС Програми TEMPUS IV 543707-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-JPHNESTEMPUSIV “Екологічна освіта в Білорусі, Росії й Україні” співробітники Інституту взяли участь у стажуванні з питань дидактичних аспектів розроблення та впровадження дистанційних курсів з розвитку екологічної компетентності педагогічних працівників професійної школи “Дидактичні аспекти розроблення та впровадження дистанційних курсів” (м. Падерборн, Німеччина). В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України проведено міжнародний семінар “Екологічна складова професійної освіти в Україні” з участю представників Університету Бремен / Інститут технологій та будівництва (м. Бремен, Німеччина), Університету Падерборн (м. Падерборн, Німеччина), Університету Жиліна (м. Жиліна, Словаччина), Латвійського університету (м. Рига, Литва), Центру транспортних досліджень НДІ Міністерства транспорту Чехії й ВНЗ та наукових установ з Білорусі, Росії й України.

Здійснено координаційну зустріч в Національному транспортному університеті (м. Київ; 27 вересня 2016 р.), проведено Міжнародний семінар “Екологічна освіта в школі” у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ; 28 вересня 2016 р.), міжнародний семінар “Міжнародний досвід підвищення кваліфікації викладачів технікумів, коледжів і ПТУ з екологічної освіти” в Надвірнянському коледжі НТУ (м. Надвірна; 29-30 вересня 2016 р.).

Працівники Інституту проходять стажування у зарубіжних закладах освіти.

Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України підписано Меморандуми про порозуміння з Федеральним інститутом професійної освіти і навчання Німеччини (Bundesinstituts für Berufsbildung далі BIBB) (жовтень 2016 р.) й представництвом Goethe-Institut в Україні (грудень 2016 р.).

Науковці академічних інститутів, підпорядкованих Відділенню, є членами наукових рад і редакційних колегій зарубіжних видань. Так, співробітники Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих беруть участь у роботі редакційної колегії збірника наукових праць Гурносльонської вищої педагогічної школи імені Кардинала Августи Хлонда “Nauczyciel i Szkoła” (półrocznik, periodyk naukowy Wydawnictwa Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hłonda w Mysłowicach) (акад. Н.Г. Ничкало, проф. Л.О. Хомич); “Educacja ustawiczna dorosłych” (член програмної ради — акад. В.О. Радкевич).

Науковий журнал “Порівняльна професійна педагогіка” включено до 23 міжнародних наукометричних баз даних.

Співробітники Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України у 2016 р. організували (співорганізували) та провели 39 науково-практичних масових заходів (у тому числі 28 заходів, включених до Плану роботи НАПН України на 2016 р., зокрема: 6 міжнародних та 4 всеукраїнські конференції; 2 міжнародних та 3 всеукраїнських педагогічних та психолого-педагогічних читання; 1 міжнародний форум; 1 міжнародні Дні освіти дорослих; 7 наукових семінарів (у тому числі 2 міжнародні); 5 круглих столів; 4 презентації; 1 всеукраїнський конкурс; 4 майстер-класи; 1 культурно-освітній захід); також брали участь у 82 науково-практичних масових заходах, що були організовані іншими установами, зокрема: 3 форумах; 41 всеукраїнських та міжнародних конференціях; 1 наукових читаннях; 4 освітянських виставках, організованих МОН України та НАПН України; 10 міжнародних та всеукраїнських семінарах; 8 круглих столах; 1 фестивалі, 1 тренінгу та інших заходах (4 наради, 3 літні школи, 2 міжнародні проекти).

Відділення приділяло увагу науково-видавничій діяльності. Зокрема в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України на початку 2016 р. випускалось 2 періодичні журнали, зареєстровані у ДАК України як провідні наукові фахові видання з педагогіки і психології, і два збірники наукових праць, зокрема: “Педагогіка і психологія професійної освіти”, “Порівняльна професійна педагогіка”. Відділ андрагогіки є засновником збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід,

перспективи”. У 2016 р. здійснено два випуски практико-орієнтованих додатків до збірника: “Територія успіху: практико-орієнтований додаток до збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи”. У відділі змісту і технологій навчання дорослих здійснюється підготовка до друку фахового збірника наукових праць “Естетика та етика педагогічної дії”. Упродовж 2016 р. випущено 2 номери цього збірника.

У 2016 р. засновано польсько-український щорічник “Educasja zawodowa i ustawiczna” (zarejestrowano у Варшаві, засновники: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та Академія спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської у Варшаві).

Науковими періодичними виданнями, засновником або співзасновником яких є Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, є, зокрема, збірники наукових праць: “Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка”; “Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи”; “Професійна освіта: проблеми і перспективи”; “Професійне навчання на виробництві”; “Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент”; науково-методичний журнал “Професійно-технічна освіта”; електронне наукове видання “Теорія і методика професійної освіти”. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України підготував та надіслав необхідні матеріали для реєстрації збірника наукових праць “Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка” в міжнародних наукометричних базах даних.

Протягом 2014—2016 рр. педагоги Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти НАПН України впроваджують проектні технології у навчально-виховний процес. Розроблено 14 навчальних проектів різних напрямів (виховна робота, професійна та загальноосвітня підготовка).

У 2016—2018 рр. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України на базі Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти НАПН України проводить експериментальну роботу на всеукраїнському рівні за темою “Технологія проектного навчання у професійній підготовці кваліфікованих робітників автотранспортної галузі”. Мета експерименту: сформувати готовність педагогів ПТНЗ автотранспортної галузі до використання технології проектного навчання та розробити практичні рекомендації, визначити шляхи подальшої експериментальної діяльності.

За підсумками експериментальної роботи вченими Відділення було підготовлено та надруковано: монографій — 14; навчальних посібників

і підручників — 13; збірників наукових праць — 21; статей у фахових виданнях — 130; довідкової продукції — 12. Підготовлено 4 статті у “Педагогічній газеті”, в інших газетах — 3 публікації, в електронних ЗМІ — 23, теле- і радіопередач — 5.

У 2012 р. до Відділення було віднесено такі наукові підрозділи: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти НАПН України, Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України. З 2016 р. Відділення супроводить діяльність двох академічних інститутів: Інституту професійно-технічної освіти НАПН України й Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. У складі Відділення також продовжує функціонувати Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України.

В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України створено 6 науково-дослідних лабораторій: зарубіжних систем професійної освіти і навчання; професійної кар’єри; дистанційного професійного навчання; технологій професійного навчання; електронних навчальних ресурсів; науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах. Працює також 3 центри, створені за міжнародної підтримки: Центр сучасних професій і технологій навчання у лабораторії змісту професійної освіти і навчання; Центр здорового способу життя та профілактики ВІЛ/СНІД у лабораторії професійної кар’єри; Центр енергоефективності у лабораторії зарубіжних систем освіти і навчання.

В Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України створено чотири науково-дослідні відділи: андрагогіки, змісту і технологій навчання дорослих, зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих, психології праці.

Відділення спільно з підвідомчими установами брало участь у розробленні стратегічних державних нормативних документів. Так у період 2012—2016 рр. підготовлено пропозиції і доповнення до 24 законопроектів, в обговоренні та прийнятті 22 рішень Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти; взято участь у наданні інформації щодо підготовки і виконання 27 розпоряджень Кабінету Міністрів України.

Протягом останніх 5 років Відділення було ініціатором і брало активну участь у розробленні і здійсненні освітніх проектів загальнодержавного рівня: реалізації положень Національної доктрини розвитку освіти України в ХХІ столітті, підготовці і проведенні методологічного семінару “Концептуальні основи запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти”, Плану дій щодо реалізації

Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, Заходів Національної академії педагогічних наук України з виконання Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на 2016–2020 роки, Основних напрямів досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні, Програми спільної діяльності МОН та НАПН України, а також у створенні Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні.

Відділенням організовано проведення загальних зборів “Концептуальні засади підвищення економічної ефективності освіти України в сучасних умовах” (2012 р.), “Концептуальні засади розвитку професійної освіти” (2015 р.).

Відділенням спільно з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України створено недержавну Громадську спілку “Українська асоціація освіти дорослих” (2015 р.), яку прийнято у члени Європейської Асоціації освіти дорослих (2016 р.), та Громадської організації “Культурно-освітня ініціатива” (2016 р.). Метою діяльності цих громадських організацій є сприяння розвитку формальної, неформальної та інформальної освіти в Україні. Здійснюється співробітництво з Представництвом Інституту з міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів DVV International в Україні (Німеччина, Бонн). Відділенням підтримується співпраця з Науковим товариством “Польща-Україна”. Організовано і проведено українсько-польські та польсько-українські наукові форуми: “Інтердисциплінарність педагогіки та її субдисципліни” (Краків, 2013); “Освіта для сучасності” (Київ, 2015).

За підтримки Відділення Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України активно здійснюється міжнародна проектна діяльність і міжнародне стажування. Зокрема, це участь у програмі наукових стипендій в Інституті освіти впродовж життя ЮНЕСКО (ФРН, Гамбург); роботі Міжнародної літньої школи країн регіону Східного партнерства “Професійна підготовка фахівців з освіти дорослих” (Латвія, Рига); науковому стажуванні в Інституті мистецтва і науки Державного університету Східного Тенессі (США, Джонсон-Сіті, штат Теннессі). Виграно гранти для участі у Європейській науково-практичній конференції “Освіта та мобільність. Внески досліджень в галузі освіти”; семінарі-тренінгу “Громадянська освіта у Східній Європі”, організованого Федеральною агенцією з громадянської освіти (ФРН, Берлін); тренінгових заходах Українсько-польсько-німецького спеціалізованого форуму для організаторів міжнародних молодіжних обмінів

“Можливості та виклики для довгострокових молодіжних обмінів між Україною, Польщею та Німеччиною”; проєкті “Едукаторський курс для вчителів польської мови” під егідою Міністерства національної освіти Польщі та фонду “Свобода та демократія”.

За участі Відділення відкрито кафедру ЮНЕСКО “Неперервна професійна освіта педагога ХХІ століття”. Метою діяльності Кафедри є забезпечення інтегрованої системи здійснення досліджень, професійної підготовки, а також збір інформації та документації з проблем педагогіки та освіти дорослих, що сприятиме співпраці між міжнародно визнаними дослідниками та викладачами Академії й інших інституцій в Україні, Європі, Північній Америці, а також в інших регіонах світу. Створено Раду молодих науковців, засновано польсько-український щорічник “Educacja zawodowa i ustawiczna” (zarejestrowano у Варшаві).

Спільно з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України Відділенням здійснювалась активна міжнародна діяльність. Зокрема, співробітники Інституту взяли участь у двох міжнародних проєктах: “Екологічна освіта в Білорусі, Росії й Україні” та “Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання”. Продовжувалось активне співробітництво з *Goethe-Institut в Україні та Федеральним інститутом професійної освіти і навчання Німеччини*. Здійснено стажування з питань дидактичних аспектів розроблення та впровадження дистанційних курсів з розвитку екологічної компетентності педагогічних працівників професійної школи “Дидактичні аспекти розроблення та впровадження дистанційних курсів” (м. Падерборн, Німеччина).

В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України проведено міжнародний семінар “Екологічна складова професійної освіти в Україні” за участі представників Інституту технологій та будівництва Університету Бремен (м. Бремен, Німеччина), Університету Падерборн (м. Падерборн, Німеччина), Університету Жиліна (м. Жиліна, Словаччина), Латвійського університету (м. Рига, Литва), Центру транспортних досліджень НДІ Міністерства транспорту Чехії, ВНЗ і наукових установ з Білорусі, Росії й України.

Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України підписано меморандуми про порозуміння з Федеральним інститутом професійної освіти і навчання Німеччини (Bundesinstitut für Berufsbildung далі BIBB) й представництвом Goethe-Institut в Україні. Федеральний інститут професійної освіти і навчання Німеччини спільно з Центром досліджень освіти, навчання і працевлаштування Франції (Centre d'études et de recherches sur les qualifications) з участю Інституту про-

фесійно-технічної освіти НАПН України провели у місті Брюссель (Бельгія) Першу міжнародну конференцію за темою “Зв’язок професійної освіти і ринку праці: європейські перспективи”. Учасниками конференції створено європейський консорціум науково-дослідних інститутів сфери професійної освіти і навчання. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України став єдиним учасником цього консорціуму з-поміж усіх пострадянських країн.

Визначено, узагальнено і систематизовано найактуальніші проблемні питання Відділення на найближчу перспективу — це недостатній рівень законодавчої підтримки та фінансового забезпечення професійної освіти та наукової діяльності, недостатній рівень науково-методичного супроводу діяльності технікумів і коледжів, недосконалість показників державної статистичної звітності у сфері професійної освіти і навчання, соціально-економічна невизначеність і падіння престижу професійної освіти та наукової праці в українському суспільстві, недостатнє соціальне партнерство у професійній освіті та реалізації наукової діяльності, обмежене залучення наукових установ НАПН України до участі у міжнародних проєктах, експертній діяльності.

Передбачено нові завдання Відділення у галузі педагогічної освіти: обґрунтування концепції підготовки вчителя в Україні на засадах розвитку його особистісного потенціалу, творчого саморозвитку, забезпечення академічної мобільності, конкурентоздатності з урахуванням міжнародного досвіду; упровадження результатів фундаментальних досліджень через підготовку спеціальних курсів, методичних рекомендацій, навчальних посібників, тренінгових курсів тощо для закладів освіти різних рівнів акредитації; активізація співпраці з педагогічними університетами щодо створення наукових центрів і лабораторій з дослідження проблем підвищення кваліфікації учителів.

Сформульовано нові завдання у галузі освіти дорослих: розроблення проєкту Закону України “Про освіту дорослих”; обґрунтування концептуальних засад підготовки і перепідготовки дорослого населення за трьома напрямками: у ВНЗ, у місцевих органах влади, на виробництві; розроблення і впровадження технології навчання наукових, науково-педагогічних працівників у системі формальної і неформальної освіти з урахуванням їхніх освітньо-культурних потреб, мотиваційних, ціннісних орієнтацій щодо особистісного та професійного саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації.

Уточнено перелік актуальних завдань щодо поліпшення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників: участь у розробленні законів України “Про освіту”, “Про професійну освіту”; проведення

наукових досліджень і створення сучасного науково-методичного забезпечення підготовки фахівців у технікумах і коледжах; популяризація місії та здобутків професійної освіти і науки у вітчизняному й зарубіжному науково-освітньому та громадському просторах; удосконалення системи державної статистичної звітності у сфері професійної освіти і навчання; започаткування перспективних програм і дієвих механізмів координації, інтеграції і вдосконалення організації наукових досліджень на основі співпраці наукових установ і закладів ПТО з метою утворення освітньо-наукових консорціумів, інноваційних освітньо-наукових закладів; розширення ініціативи й участі вчених Інституту професійно-технічної освіти НАПН України у розробленні та експертизі нормативно-правових документів і педагогічних інновацій у галузі освіти і науки, реалізації міжнародної проектної діяльності; забезпечення широкого обговорення пріоритетних напрямів практико-орієнтованих досліджень та експериментальних розробок.

VI.2.5. Відділення вищої освіти

Науково-організаційна діяльність Відділення здійснювалася під керівництвом його бюро у складі: дійсних членів НАПН України М.Б. Євтуха (академік-секретар), В.П. Андрущенко, О.В. Глузмана, Л.В. Губерського, членів-кореспондентів НАПН України О.В. Чалого, Г.П. Шевченко та вченого секретаря М.В. Набока.

Знаковими подіями для членів Відділення та наукових працівників підвідомчих установ Академії стало прийняття навесні 2016 р. загальними зборами НАПН України Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на період 2016–2022 рр., підготовка Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (до 25-річчя незалежності), державна атестація наукових установ Академії та вибори до НАПН України.

У 2016 р. склад Відділення істотно поповнився новими членами, зокрема академіком В.І. Луговим. Згідно поданої заяви виведено зі складу Відділення та членів НАПН України акад. О.В. Глузмана. Обрано дійсними членами чл.-кор. М.В. Загірняка, чл.-кор. Я.Б. Олійника, чл.-кор. Г.П. Шевченко. Членами-кореспондентами НАПН України обрано докт. тех. наук Ю.Я. Бобала, докт. пед. наук М.В. Гриньову, докт. тех. наук Р.Н. Кветного, докт. екон. наук В.С. Пономаренка, докт. пед. наук О.В. Співаковського. Склад Відділення упродовж року зазнав і тяжких втрат. Померли академіки, Герої України А.Т. Авдієвський, А.Ф. Павленко та член-кореспондент А.М. Тугай.

У 2016 р. членами Відділення та підпорядкованими йому установами здійснювалися 37 фундаментальних наукових досліджень за галузевою тематикою, в тому числі 32 — дослідження дійсних членів і членів-кореспондентів, 5 — дослідження науковців Інституту вищої освіти НАПН України. Розпочаті у 2015 р. 3 прикладні наукові дослідження Університету менеджменту освіти НАПН України у 2016 р. не виконувались, оскільки були припинені у зв'язку зі скороченням бюджетного фінансування. З такої ж причини не розпочалося у 2016 р. одне фундаментальне наукове дослідження в Інституті вищої освіти НАПН України.

Дослідження здійснювалися за напрямками:

- теорія і методологія педагогіки;
- філософія освіти;
- теорія і методика виховання;
- професійна педагогіка;
- якість освіти. Управління розвитком освіти;
- теоретико-методологічні та методичні засади реформування освіти осіб з особливими потребами в сучасних суспільно-економічних умовах;
- теоретико-методологічні засади вищої освіти;
- зміст, форми і технології вищої освіти.

У звітному році завершено дослідження за темами “Науково-методологічні засади удосконалення менеджменту та технологій навчання для забезпечення якості вищої освіти”, “Розроблення моделей для прогнозування і управління процесами надходження до університету коштів, пов'язаних з отриманням вищої освіти, та системи підтримки прийняття рішень по їх використанню”, “Концепція комплексного викладання рідної та іноземних мов у вищій школі України в історико-культурологічному аспекті”, “Міжнародна діяльність ВНЗ як стратегічний напрям розвитку сучасного університету”, “Удосконалення галузевих стандартів вищої освіти напрямом “Товарознавство і торговельне підприємництво”, “Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів”.

Водночас розпочалися дослідження “Трансформація вищої освіти в інформаційному суспільстві”, “Одухотворений образ людини ХХІ століття: наукові підходи і шляхи реалізації”, “Теоретичний та емпіричний аспекти концепту самостійності вищих навчальних закладів: історична ретроспектива та сучасність”, “Сучасні практики університетської освіти: концептуалізація досвіду”, “Теоретико-методологічні

засади створення і стимулювання розвитку дослідницьких груп та науково-навчальних центрів технічних університетів”, “Синергізм використання новітніх технологій та класичних методів викладання природничих дисциплін у вищій медичній школі України”.

У 2016 р. продовжилися фундаментальні та прикладні дослідження за темами: “Удосконалення комп’ютерних технологій в освіті”, “Екологічна безпека в Україні”, “Наукові засади змісту спецкурсу “Цифрова схемотехніка” для підготовки магістрів із напрямку “Спеціалізовані комп’ютерні системи”, “Формування новітніх підходів до організації виховання і навчання та їх практичне втілення (на прикладі Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна)”, “Особливості та механізми забезпечення євроінтеграції вищої освіти України”, “Роль інформації і знання у формуванні нової свідомості людини”, “Розробка теорії та сукупності практичних методів моделювання процесів сталого розвитку в глобальному і регіональному контекстах”, “Гуманітарно-культурні стратегії розвитку університетської освіти в умовах трансформаційних змін”, “Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти”, “Розвиток інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства”, “Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій”, “Економічні відносини у системі вищої освіти: модернізація в умовах інноваційної економіки”.

Особливу увагу членами та науковцями установ Відділення приділено розробленню науково-методичного супроводу інституційного забезпечення якості вищої освіти відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, внесенню пропозицій щодо удосконалення окремих положень Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність”, розробленню пропозицій щодо діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, проектуванню та імплементації нової національної системи забезпечення якості вищої освіти, проведенню порівняльних досліджень системи вищої освіти інших країн і визначенню можливостей їх використання в реформуванні вищої освіти України, науковій експертизі та участі у розробленні проектів документів законодавчо-нормативного та стратегічного характеру щодо функціонування та розвитку вищої освіти. Крім того, вчені Відділення та наукових установ узяли активну участь у науковому обґрунтуванні концептуальних положень Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на період 2016—2022 рр.

У звітному році особливу увагу було приділено виконанню завдань Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та

Національної академії педагогічних наук України на 2014–2016 рр. Відповідно до неї розроблено і подано пропозиції щодо:

- проекту Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 р.;
- оптимізації мережі ВНЗ України (на основі порівняльного аналізу провідного міжнародного досвіду);
- моделей реалізації автономії та самоврядування у вищій школі України (на основі порівняльного аналізу провідного міжнародного досвіду);
- концептуальної моделі вищої освіти як суспільного ціннісно-інтегративного фактору розвитку України;
- удосконалення механізму формування та розподілу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою з метою його адаптації до ринкових умов господарювання.

Визначальним для роботи Університету менеджменту освіти НАПН України та Інституту вищої освіти НАПН України у 2016 р. стало погодження на засіданні бюро Відділення у грудні 2015 р. з наступним затвердженням Президією НАПН України ліквідації Науково-дослідного інституту в структурі Університету та скорочення 16 штатних посад наукових співробітників у ньому, а також внесення змін до структури Інституту вищої освіти НАПН України в частині ліквідації відділу якості вищої освіти і, таким чином, скорочення кількості відділів до 9 та виведення зі штату дев'ятох працівників. Внесені зміни зумовлені скороченням обсягів фінансування НДР у НАПН України. З огляду на це бюро Відділення погодило рішення вченої ради Інституту вищої освіти НАПН України не розпочинати у 2016 р. фундаментальне наукове дослідження за темою “Політика та методологія стандартизації у вищій освіті”, а в Університеті менеджменту освіти НАПН України — припинити прикладні наукові дослідження за темами: “Соціально-педагогічні технології управління системою післядипломної педагогічної освіти в умовах інноваційних трансформацій”, “Психолого-педагогічна підготовка конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної освіти” та “Теоретико-методичні засади проектування технологій навчання в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти”.

У 2016 р. ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України успішно пройшов державну (галузеву) атестацію. За її підсумками Університет віднесено до категорії А4 з підсумковим рейтингом 270,31 бали як наукову установу, що характеризується високим рівнем наукової діяльності, має оптимальні можливості для упровадження і використання результатів наукових досліджень (своїх та інших підві-

домчих установ НАПН України) в освітньому процесі та може здійснювати науково-методичний супровід упровадження цих результатів у навчальний процес обласних закладів післядипломної педагогічної освіти у різних регіонах України, що сприятиме реалізації державної освітньої політики.

За результатами державної атестації Інституту вищої освіти НАПН України встановлено підсумковий рейтинг у сумі 318 балів, Інститут віднесено до категорії А4.

Відповідно до Угоди про співробітництво між Національним університетом фізичного виховання і спорту України та НАПН України від 14 листопада 2014 р. у складі Відділення продовжила функціонування секція з фізичної культури і спорту. Постійно діюча наукова рада з управління освітою при Відділенні координувала діяльність ВНЗ у складі Секції з фізичної культури і спорту щодо розв'язання наукових проблем у сфері фізичної культури та спорту, підвищення ефективності підготовки наукових кадрів у сфері фізичної культури та спорту і впровадження результатів досліджень у практику, здійснюючи при цьому експертно-аналітичну функцію.

Упродовж звітнього року велику увагу приділено впровадженню результатів досліджень ученими Інституту вищої освіти та Університету менеджменту освіти НАПН України. В Університеті менеджменту освіти НАПН України розпочався перший етап упровадження НДР, що розроблялися у 2015 р., та продовжувалось упровадження НДР, завершених у 2014 р.

Упровадження результатів НДР у 2016 р. відбувалося на базі 68 об'єктів, зокрема: 1 орган державної влади, Національна академія статистики і аудиту, 10 бібліотек, 24 ВНЗ, 20 установ післядипломної освіти, 11 підвідомчих установ НАПН України, 1 навчально-методичний центр, депозитарій Університету, Електронна бібліотека НАПН України. Упровадження результатів НДР, виконаних у 2016 р., відбувалося на базі 2 об'єктів: Університету менеджменту освіти НАПН України та Електронної бібліотеки НАПН України. Цільову групу споживачів наукової продукції склали працівники закладів післядипломної освіти, педагогічних ВНЗ, наукові бібліотеки та підвідомчі установи НАПН України.

Інститутом вищої освіти НАПН України підготовлено та впроваджено 45 результатів НДР, зокрема, за видами продукції:

- наукову продукцію: 22 од.;
- науково-виробничу продукцію: 1 од.;
- довідкову продукцію: 4 од.

Загальна кількість об'єктів упровадження результатів НДР — 23, в тому числі: органи державної влади та місцевого самоврядування — 3; заклади вищої освіти — 15; підвідомчі установи НАПН України — 2; інші установи, організації, де використовується продукція, — 3. Упровадження результатів досліджень відбувалося шляхом їх оприлюднення на сайті Інституту та Електронної бібліотеки НАПН України (статистика завантажень всієї наукової продукції склала 4 578 од.), публікації у вітчизняних та зарубіжних виданнях; розповсюдження (семінари, конференції, виставки).

Продукція Інституту була використана при розробленні нормативних документів МОН України, Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, в освітньому процесі з підготовки майбутніх фахівців у ЗВО та освітній програмі “Політика і лідерство у вищій освіті” з підготовки докторів філософії в Інституті. Результати виконання НДР також були використані науковцями Інституту у діяльності робочої експертної групи з питань реформування освіти в рамках Програми реформ Президента України, робочої групи Комітету Верховної Ради України з науки і освіти з розроблення законопроекту “Про освіту”, робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань праці, соціальної політики і пенсійного забезпечення щодо опрацювання проекту Трудового Кодексу України, Колегії МОН України, Національної команди експертів з реформування вищої освіти, робочої групи МОН України з розроблення проекту Стратегії розвитку вищої освіти України до 2020 р., робочої групи з підготовки Положення щодо забезпечення академічної мобільності на виконання Закону України “Про вищу освіту”, робочої групи МОН України з розроблення методології та методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти.

Основні результати НДР представлено на виставках, конференціях, семінарах, круглих столах. Науково-педагогічні працівники Університету менеджменту освіти НАПН України упродовж року були організаторами та учасниками 55 масових заходів, в тому числі 14 наукових конференцій, 30 наукових семінарів, 7 круглих столів, 2 Інтернет-форумів, 4 виставок, 3 тренінгів і 2 майстер-класів. Вчені Інституту вищої освіти НАПН України взяли участь в організації та проведенні 15 науково-практичних заходів, у тому числі 14 міжнародних.

Для поглиблення співпраці з громадськими організаціями з метою точнішого визначення прогнозованого очікуваного соціального ефекту від проведення НДР у 2016 р. наукові співробітники Інституту вищої

освіти НАПН України висвітлювали результати своєї наукової діяльності у ЗМІ — 9 публікаціях, 2 інтерв'ю та 7 виступах на телепередачах.

Для інформування громадськості Університетом менеджменту освіти НАПН України широко використовується офіційний сайт УМО та сайти його структурних підрозділів.

Члени Відділення, вчені Інституту вищої освіти НАПН України та Університету менеджменту освіти НАПН України приділяли велику увагу міжнародній діяльності, зокрема налагодженню міжнародних партнерських зв'язків, підписанню договорів про співпрацю, публікації результатів наукових досліджень у зарубіжних фахових виданнях, участі в міжнародних масових заходах, проведенню навчальних занять в зарубіжних університетах, відкриттю спільних програм підготовки магістрів тощо. Особливо активно упродовж року працювали академіки М.В. Загірняк, П.М. Таланчук, члени-кореспонденти В.С. Бакіров, Ю.І. Горобець, В.С. Пономаренко, К.В. Балабанов, Р.Н. Кветний.

Міжнародну діяльність Університету менеджменту освіти НАПН України у 2016 р. було спрямовано на забезпечення розвитку та налагодження наукових зв'язків зі спорідненими науковими установами — міжнародними освітніми партнерами. Упродовж 2016 р. було підписано угоди з:

- Педагогічним університетом ім. Комісії національної освіти (м. Краків, Республіка Польща);

- Фундацією “Центрально-Європейська Академія навчання та сертифікації” (м. Бидгощ, Республіка Польща);

- Геронтологічним товариством фундацією “СОСОДИ” (м. Познань, Республіка Польща);

- Університетом Яна Кохановського (м. Кельце, Республіка Польща);

- Академією ім. Яна Длугоша в Ченстохові (м. Ченстохов, Республіка Польща). Крім того, упродовж року активізувалася міжнародна діяльність з реалізації міжнародних проектів та підвищення рівня іншомовної компетентності працівників Університету.

Основні завдання щодо забезпечення розвитку та налагодження наукових зв'язків із спорідненими науковими установами інших держав Інститут вищої освіти НАПН України реалізовував шляхом організації та проведення спільних наукових досліджень, спільних освітніх і наукових заходів, стажування науковців та ініціювання і проведення спільних освітніх і наукових проектів. З цією метою вчені Інституту упродовж року здійснили 25 закордонних відряджень, взяли участь у

154 міжнародних наукових заходах: 4 конгресах, 3 симпозіумах, 79 конференціях, 34 семінарах, 3 педагогічних читаннях, 18 круглих столах, 3 виставках тощо.

У 2016 р. все поширенішим стає публікування результатів наукових досліджень у зарубіжних і вітчизняних виданнях, індексованих у міжнародних наукометричних базах даних. Протягом звітнього року наукові працівники Інституту вищої освіти НАПН України опублікували свої наукові результати у 53 зарубіжних наукових виданнях, що складає 35,6% із загальної кількості публікацій його працівників. Науково-педагогічними працівниками Університету менеджменту освіти НАПН України опубліковано 10 праць у міжнародних наукових виданнях, що складає 3,3% із загальної кількості публікацій його співробітників.

Відповідно до Стратегії розвитку НАПН України на 2016–2022 рр. Інститутом вищої освіти та Університетом менеджменту освіти НАПН України розпочалося впровадження орієнтовних щорічних індикаторів розвитку в частині визначення показників якості досліджень і розробок учених і результативності їх упровадження, а також визначення показників конкурентоспроможності, іміджу у суспільстві та освітньо-науковому просторі. Порівняння значень показників стимулює підвищення ефективності наукових досліджень окремих вчених та наукових установ.

Відповідно до плану роботи НАПН України Відділенням підготовлено і винесено на засідання Президії НАПН України питання “Про впровадження результатів науково-дослідної роботи за темою “Психологічна підготовка керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін”, виконаної у ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України у 2014–2016 рр.” та “Про результати дослідження теми “Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб’єктів навчально-виховного процесу університетів”, виконаної в Інституті вищої освіти НАПН України упродовж 2014–2016 рр.”.

У звітньому році проведено 12 засідань бюро Відділення та 2 засідання секції з фізичної культури і спорту, на яких розглянуто 36 питань, що стосувалися організації, планування, внесення змін, погодження кандидатур, попередніх підсумків, упровадження результатів досліджень членами Відділення та науковими підрозділами підвідомчих установ. На засіданнях бюро також аналізувалися наукова і науково-організаційна діяльність дійсних членів НАПН України Б.І. Мокіна, В.І. Кононенко, Л.О. Каніщенко, О.В. Третяка, члена-кореспондента В.П. Малахова, матеріали до щорічного звіту НАПН України, розглядалися питання участі у масових наукових заходах. Постійна увага також при-

діялась питанням контролю за ходом виконання постанов загальних зборів і засідань Президії НАПН України, рішень бюро Відділення.

За період 2012—2016 рр. істотно змінився кількісний і якісний склад Відділення, адже з різних причин вибули з його складу 11 членів, натомість поповнення склало 7 членів, у тому числі 2 — перейшли з інших відділень, 5 членів було обрано.

Особлива увага вчених Відділення та віднесених до нього підвідомчих установ Академії була приділена виконанню завдань Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2011—2013 роки та Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014—2016 роки. Чільне місце серед важливих питань у діяльності Відділення займав хід виконання плану заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка та 150-річчя від дня його перепоховання, виконання постанов загальних зборів НАПН України від 31 жовтня 2013 р. “Концептуальні засади Національної стандартної класифікації освіти”, від 30 жовтня 2014 р. “Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін” та розроблення пропозицій до проекту Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016—2022 рр.

Позитивної тенденції в діяльності членів Відділення та науково-педагогічних працівників підвідомчих установ набуло щорічне зростання кількості англійських публікацій та публікацій результатів наукових досліджень у міжнародних наукових виданнях в Німеччині, Польщі, Словенії, Росії, США, Великобританії, Італії, Угорщині, Словенії, Литві та в інших країнах. Особливе зростання кількості англійських публікацій сталося у 2016 р. з огляду на Указ Президента України “Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні”.

Істотного поширення набула практика розміщення результатів наукових досліджень в Електронній бібліотеці НАПН України, на сайтах Інституту вищої освіти НАПН України, ДВНЗ “Університету менеджменту освіти” НАПН України та на сайтах ВНЗ за місцем роботи членів Відділення.

Усього за цей період членами Відділення та вченими віднесених до нього установ підготовлено і випущено 139 монографій, 186 підручників і навчальних посібників, понад 50 програм і навчально-методичних комплексів, 62 методичні рекомендації, 33 словники і довідники, 194 збірники наукових праць, опубліковано 2603 статті у фахових виданнях.

Зростає кількість публікацій членів Відділення та науковців Інституту вищої освіти та Університету менеджменту освіти НАПН України у зарубіжних наукових виданнях, кількість їх цитувань. Це, насамперед, академіки М.В. Загірняк, М.З. Згуровський, Б.І. Мокін, А.А. Мазаракі, С.В. Ківалов, М.Б. Євтух, Г.П. Шевченко, Л.В. Губерський, члени-кореспонденти О.В. Чалий, Ю.І. Горобець, В.С. Бакіров, К.В. Балабанов та ін.

Упродовж 2012–2016 рр. Відділення ініціювало та підготувало на розгляд Президії НАПН України 9 питань переважно щодо результатів наукових досліджень за підсумками виконання НДР. Зокрема, про результати дослідження за темами “Особистісно-орієнтовані засади психологічної підготовки майбутніх психологів у системі післядипломної педагогічної освіти” та “Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб’єктів навчально-виховного процесу університетів” заслухано керівників наукових підрозділів ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” та Інституту вищої освіти НАПН України. Водночас поширюється практика підготовки і розгляду питань про впровадження результатів виконаних НДР, насамперед прикладних наукових досліджень. Так, про впровадження результатів наукових досліджень, виконаних упродовж 2012–2014 рр. за темами “Психологічна підготовка керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін” та “Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу”, Президії Академії звітували виконавці НДР із Університету менеджменту освіти НАПН України.

Також Відділенням ініційовано та підготовлено методологічні семінари НАПН України за темами “Концептуальні основи запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти (2011 р.)” у 2012 р. та “Інтеграція освіти і науки — необхідна умова інноваційного розвитку країни” у 2015 р., а також загальні збори Академії за темами “Концептуальні засади Національної стандартної класифікації освіти” у 2013 р. та “Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін” у 2014 р.

VI.3.

Виконання програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014—2016 роки (координатор — акад. В.І. Луговий)

Об'єднання зусиль учених НАПН України та фахівців МОН України відкриває нові можливості в методологічному і науково-методичному супроводі розвитку сучасної освіти, сприяє вирішенню стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграції її в європейський і світовий освітні простори.

У 2012—2016 рр. продовжувалася плідна співпраця науковців підвідомчих установ Академії з фахівцями відповідних структурних підрозділів МОН України з нормативно-правового, науково-методичного, експертного, інформаційного забезпечення дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої освіти та освіти дорослих, а також психологічного супроводу освіти в Україні. Тричі оновлювалися заходи до Програми співпраці двох відомств, зокрема учені НАПН України та фахівці МОН України виконували та підбили підсумки реалізації Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2011—2013 рр., Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014—2016 рр. Результати їх виконання заслуховувалися на засіданні Президії НАПН України за участі представників МОН України, прийнято відповідні постанови.

Зокрема, у 2016 р. завершилося виконання Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014—2016 роки (далі — Програма). Реалізація Програми передбачала виконання 88 заходів з дев'яти напрямів, а саме: “Загальні проблеми розвитку освітнього простору”, “Дошкільна та загальна середня освіта”, “Позашкільна освіта і виховна робота”, “Професійно-технічна освіта”, “Вища освіта”, “Педагогічна освіта і освіта дорослих”, “Психологічний супровід освіти”, “Управління освітою”, “Інформаційне забезпечення діяльності галузі” та “Проведення спільних науково-практичних масових заходів”.

Основна увага зосереджувалася на нормативно-правовому, науково-методичному, інформаційному забезпеченні інноваційних змін в освітній сфері.

Одним із пріоритетних завдань було вдосконалення освітнього законодавства. Учені НАПН України спільно з фахівцями МОН України здійснювали напрацювання у робочих групах законодавчих і нормативно-правових документів, зокрема проектів законів України “Про вищу освіту” (Закон прийнято 1 липня 2014 р., № 1556-VII), “Про наукову і науково-технічну діяльність” (Закон прийнято 26 листопада 2015 р., №848-VIII), “Про освіту” (Закон прийнято у першому читанні 6 жовтня 2016 р., №1661-VIII), “Про дошкільну освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про професійну освіту”.

У Відділенні загальної середньої освіти НАПН України спільно з Інститутом педагогіки НАПН України та Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України підготовлено проект Концепції середньої загальноосвітньої школи України, який був представлений для громадського обговорення у 2016 р.

Відділенням загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України спільно з ученими Інституту проблем виховання НАПН України та Інституту педагогіки НАПН України у співпраці з МОН України підготовлено Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді (схвалено рішеннями Колегії Міністерства освіти і науки України від 26 березня 2015 р. протокол № 3/5-2), Заходи з її реалізації і методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у ЗНЗ (схвалено рішеннями Колегії МОН України від 28 травня 2015 р. протокол №5/5-2 і затверджено наказом МОН України від 16 червня 2015 р. № 41).

Науковці Інституту спеціальної педагогіки НАПН працювали над розробленням та вдосконаленням законодавчого і нормативно-правового забезпечення освіти дітей з особливими потребами, зокрема надавалися пропозиції щодо внесення змін до Закону України “Про загальну середню освіту” (щодо деяких питань індивідуальної форми навчання) (2014 р.), проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про освіту” щодо особливостей доступу інвалідів до освітніх послуг” (2015 р.), Порядку організації діяльності інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах (2015 р.), проектів Положення про Державний інклюзивно-ресурсний центр МОН України та НАПН України та Типового Положення про інклюзивно-ресурсний центр (2016 р.).

Учені Інституту вищої освіти НАПН України у звітному періоді надавали пропозиції до Стратегії розвитку вищої освіти України (2014 р.) та здійснювали роботу з імплементації Закону України “Про

вищу освіту”, зокрема спільно з МОН України та Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти розроблено та внесено пропозиції щодо діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Пропозиції схвалено на розширеному засіданні Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти “Про стан імплементації Закону України “Про вищу освіту” (від 15 липня 2015 р. протокол № 16).

За ініціативи Інституту педагогіки НАПН України у співпраці з МОН України внесено зміни до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (наказ МОН України № 380 від 31 березня 2015 р.), пропозиції до Положення про конкурсний відбір проектів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів, розроблено спільно з МОН України методичні рекомендації щодо вивчення базових дисциплін у ЗНЗ у 2015/2016 навчальному році (лист МОН України від 26 червня 2015 р. № 1/9-305); методичні рекомендації про викладання навчальних предметів у ЗНЗ (лист МОН України від 17 серпня 2016 р. № 1/9-437), орієнтовні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів (наказ МОН України від 19 серпня 2016 р. № 1009 “Про внесення змін до наказу МОН України від 21 серпня 2013 р. № 1222”). Науковці Інституту також активно співпрацювали з фахівцями МОН України в робочих групах з розвантаження навчальних програм для учнів 1-3 та 5-9 класів ЗНЗ.

Учені Інституту проблем виховання НАПН України спільно з представниками МОН України та інших міністерств і відомств брали участь у робочій групі з розроблення Концепції і проекту Національної стандартної класифікації освіти (дошкільна освіта), а також у робочій групі з підготовки Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого громадського руху в Україні (наказ Міністерства молоді та спорту України №3656 від 26 вересня 2016 р.), яку представлено для широкого громадського обговорення.

В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України спільно з Департаментом професійно-технічної освіти МОН України підготовлено проекти Державних стандартів професійно-технічної освіти з професій: “Укладальник підлогових покриттів”, “Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення”, “Оператор телекомунікаційних послуг”, “Монтажник будівельний”, “Деревообробник будівельний”, “Опоряджувальник будівельний”, розроблено проект Концепції освітнього маркетингу в системі ПТО, яка перебуває на етапі громадського обговорення.

У межах виконання Програми наукові співробітниками Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України спільно з МОН України брали участь у розробленні професійних стандартів для педагогічних професій як основи для створення освітніх стандартів, зокрема розроблено професіограму та психограму педагога-профорієнтолога. Розроблено програми підвищення кваліфікації (72 години) та стажування (12 годин) для науково-педагогічних, педагогічних працівників ВНЗ України всіх рівнів акредитації (2016 р.). Упродовж 2014–2016 рр. розроблено навчально-методичні матеріали щодо організації освітньої діяльності з особами третього віку і науково-методичний комплекс для професійної підготовки майбутніх педагогів та підвищення кваліфікації педагогічних працівників навчальних закладів різних типів і рівнів акредитації.

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського у 2014–2016 рр. працювала над оновленням нормативно-правової бази бібліотек освітянської галузі, зокрема розроблено проект Типового положення про бібліотеку професійно-технічного навчального закладу. Підготовлено до затвердження Положення про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу. Затверджено розроблене Бібліотекою Положення про бібліотеку районного (міського) методичного кабінету (центру) (наказ МОН України від 20 травня 2014 р. № 610, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 червня 2014 р. за №607/25384).

Ключовим у виконанні Програми було науково-методичне забезпечення сфери освіти, що реалізується у плідній співпраці вчених НАПН України з фахівцями МОН України зі створення програм, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, електронних ресурсів навчального призначення та інших видань. Загалом на виконання завдань Програми співробітниками підвідомчих установ Академії підготовлено 15 монографій, 38 підручників, 68 навчальних посібників, 37 методичних рекомендацій, 60 навчальних програм, один Інтернет-ресурс і три електронні посібники.

Зокрема, науковці Інституту педагогіки НАПН України розробили навчально-методичне забезпечення реалізації нового змісту освіти у початковій і основній школі та підготували 37 підручників, 34 посібники та 14 методичних рекомендацій.

З метою забезпечення змісту освіти дітей з особливими потребами Інститутом спеціальної педагогіки НАПН України із залученням фахівців МОН України підготовлено 44 навчальні програми для 6-7 класів спеціальних ЗНЗ для розумово відсталих дітей, сліпих дітей і

дітей зі зниженим зором, глухих дітей і дітей зі зниженим слухом, дітей з тяжкими порушеннями мовлення, дітей із затримкою психічного розвитку, дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Всі програми успішно пройшли апробацію у спеціальних навчальних закладах та рекомендовані МОН України (“Схвалено до використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами”, протокол комісії Науково-методичної ради МОН України №3 від 7 вересня 2015 р.).

В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України спільно з МОН України підготовлено методичні рекомендації щодо використання критеріїв оцінювання результатів діяльності ПТНЗ і результатів підготовки кваліфікованих робітників, продовжується робота зі створення електронних підручників для машинобудівної галузі і розроблення матеріалів щодо навчально-методичного супроводу їх впровадження у навчальний процес ПТНЗ. Співробітниками Інституту започатковано тренінги для педагогічних працівників щодо створення інформаційно-освітнього середовища закладів ПТО та організації дистанційного навчання учнів ПТНЗ і підготовлено методичні рекомендації “Організація дистанційного навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів”.

Упродовж виконання Програми тривала співпраця науковців Академії з працівниками МОН України щодо розроблення науково-методичного забезпечення профорієнтаційної роботи з молоддю. Зокрема, створений у 2014 р. вченими Інституту соціальної та політичної психології НАПН України Інтернет-ресурс profprestige.org.ua пройшов повноцінну апробацію у 2015-2016 рр. На сьогодні зареєстровано майже 17 тис. відвідувань ресурсу, що підтверджує виконання завдання забезпечення ефективної взаємодії з користувачами. За створеним і розміщеним на Інтернет-ресурсі онлайн-опитувальником, призначеним для проведення масштабних всеукраїнських опитувань, зафіксовано понад 15 тис. тестувань, з яких майже 8 тис. здійснено у супроводженні, що зумовлює розроблення і доповнення Інтернет-ресурсу модулем самоконсультування.

В Інституті обдарованої дитини НАПН України розроблено комплексну профорієнтаційну програму для старшокласників “Абітурієнт”, що проходить апробацію відповідно до наказу МОН України від 23 серпня 2016 р. № 1016.

Спільно з фахівцями МОН України науковцями Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України у 2014 р. започатковано Всеукраїнський проект “Розумна дитина” на 2014–2017 рр. (наказ МОН України від 8 травня 2014 р. № 564), мета якого полягає в

створенні умов використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і електронних освітніх ресурсів під час навчання учнів початкової школи, та Всеукраїнський проект “Хмарні сервіси в освіті” на 2014–2017 рр. (наказ МОН України від 21 травня 2014 р. № 629), мета якого — розроблення, обґрунтування, експериментальна перевірка моделі використання хмаро орієнтованого навчального середовища ЗНЗ. У 2015 р. розширено дослідно-експериментальну базу щодо реалізації проектів (наказ МОН України від 1 жовтня 2015 р. № 1002). З метою впровадження хмарних технологій проведено 12 семінарів-практикумів “Хмароорієнтоване навчальне середовище як чинник розвитку інноваційної школи” для вчителів, методистів і керівників ЗНЗ м. Києва та інших регіонів. У 2016 р. запроваджено дослідно-експериментальну роботу за Всеукраїнським проектом “Варіативні моделі комп’ютерно-орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в загальноосвітньому навчальному закладі” (Clever: School of Natural and Mathematical Sciences) 2016–2019 рр. (наказ МОН України від 2 липня 2016 р. № 707).

Інтеграція діяльності вчених Академії та фахівців підрозділів МОН України полягала також у розробленні та вдосконаленні психологічного забезпечення навчального процесу в закладах освіти. Зокрема, науковці Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України підготували методичні рекомендації для шкільних психологів щодо роботи з девіантними дітьми та методичні рекомендації для закладів післядипломної освіти, психологів і розробників дистанційних навчальних курсів. Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи розроблено навчальну програму та спецкурс для підвищення кваліфікації практичних психологів і соціальних педагогів “Навички кризового консультування та розвиток психосоціальної стійкості до стресу у дітей”, рекомендований для використання листом МОН України від 9 червня 2015 р. № 1/9-284 та оприлюднений на офіційному сайті МОН України.

Працівники ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України у тісній співпраці з фахівцями Інституту модернізації змісту освіти МОН України забезпечували цільову підготовку резерву керівників ЗНЗ усіх типів і форм власності шляхом реалізації магістерської програми “Управління навчальним закладом”, що сприяло оновленню змісту варіативної частини зазначеної підготовки. За звітний період відповідно до плану-графіку здійснено підвищення кваліфікації близько 8 тис. керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників заочною та очно-дистанційною формами навчання. У 2015–2016 рр.

проведено виїзні курси підвищення кваліфікації на базі навчальних закладів 12 областей України, запроваджено онлайн лекції та вебінари.

Співробітники Університету працювали також над удосконаленням функціонування ППО на регіональному рівні. На базі ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України створено Всеукраїнську громадську організацію “Консорціум закладів післядипломної освіти” та Український відкритий університет післядипломної освіти, до структури якого увійшли 17 закладів ППО з різних регіонів України.

У межах виконання Програми наукові співробітники установ НАПН України брали активну участь у роботі Науково-методичної ради з питань освіти МОН України та її комісіях. Зокрема, учені інститутів педагогіки, психології імені Г.С. Костюка, проблем виховання, спеціальної педагогіки проводили психолого-педагогічну експертизу програм, рукописів підручників для основної школи.

Учені Академії є також членами Наукової ради МОН України з конкурсного відбору проектів фундаментальних і прикладних досліджень за фаховим напрямом “Педагогіка, психологія, соціологія, українознавство, проблеми освіти і науки, молоді та спорту” та систематично беруть участь у її роботі.

Співпраця учених НАПН України та фахівців МОН України здійснювалася у ході консультаційної діяльності Міжвідомчої ради з координації дисертаційних досліджень із педагогіки та психології, до складу якої входять 78 провідних учених із різних регіонів України.

Відповідно до заходів Програми щодо науково-інформаційного забезпечення науковців і практиків освітянської галузі з питань інноваційного розвитку вітчизняної освіти, педагогічної та психологічної науки і практики ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського створено Науково-педагогічну електронну бібліотеку, яка на кінець 2016 р. містить 2 915 документів, її відвідуваність за 2016 р. — 72 696. Продовжується діяльність на засадах кооперації і координації щодо обміну аналітичними бібліографічними записами з періодичних видань із питань педагогіки, психології, освіти, бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства з освітянськими книгозбірнями МОН України й НАПН України.

Особливе місце у виконанні заходів Програми відведено проведенню спільних з МОН України науково-практичних масових заходів — конференцій, семінарів, круглих столів, освітянських виставок, організації різноманітних конкурсів, олімпіад тощо. Так, упродовж 2014–2016 рр. ученими установ НАПН України спільно з працівниками МОН України організовано та проведено 12 щорічних представницьких міжнародних виставкових заходів: міжнародні виставки “Сучасні заклади

освіти”; міжнародні спеціалізовані виставки “Освіта та кар’єра”; міжнародні форуми “Інноватика в сучасній освіті”; міжнародні спеціалізовані виставки “Освіта та кар’єра — День студента”.

Загалом за участі представників МОН України, педагогів і науковців установ і закладів освіти, з якими тісно співпрацюють учені НАПН України, проведено понад 80 науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів та інших заходів з актуальних проблем модернізації освіти.

Визнаною практикою взаємодії є участь провідних учених Академії у роботі Колегії МОН України (“Про стан і проблеми надання психологічної допомоги суб’єктам освіти в умовах антитерористичної операції на сході країни”, “Про Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді” від 26 березня 2015 р.; “Про створення системи забезпечення якості вищої освіти” від 28 травня 2015 р. та ін.) та Атестаційної колегії МОН України, у щорічних серпневих конференціях, нарадах. Натомість фахівці структурних підрозділів МОН України є постійними учасниками загальних зборів і методологічних семінарів Академії, засідань Президії НАПН України. Забезпечується спільна систематична участь у роботі редакційних рад і колегій наукових періодичних видань, співзасновниками яких є МОН і НАПН України.

Виключно важливою є діяльність учених НАПН України та фахівців МОН України у міжнародному науковому співробітництві. Так, Інститутом спеціальної педагогіки НАПН України укладено угоди про співпрацю із зарубіжними навчальними закладами Канади, Польщі, Словаччини. Вчені Інституту беруть участь у міжнародних проектах “Інтеграція дітей з синдромом Дауна в освітнє середовище” та “Рука-мозок”, присвячених питанням реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Утім співробітництво у наукових заходах, проектах і програмах Європейського Союзу, Світового банку, ЮНЕСКО, Ради Європи, зокрема в рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій “Горизонт — 2020”, є недостатнім.

Аналіз результатів виконання Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014–2016 роки засвідчує, що в цілому виконані всі заплановані заходи та здійснювалася плідна співпраця між ученими НАПН України і фахівцями МОН України за визначеними у Програмі напрямками.

Питання про хід виконання Програми щорічно заслуховувалося на засіданнях Президії НАПН України, приймалися відповідні постанови

(протоколи № 1-7/10-281 від 20 листопада 2014 р.; № 1-2/14-262 від 19 листопада 2015 р.).

Водночас відповідно до запитів суспільства та процесів реформування освіти виникають нагальні проблеми, що потребують першочергового вирішення. З-поміж них: впровадження Концепції 12-річної загальноосвітньої школи, створення нової системи професійної освіти та інші питання щодо науково-методологічного та методичного супроводу сфери освіти, успішне розв'язання яких потребує подальшої спільної діяльності працівників Міністерства та Академії.

VII. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ЇХ АТЕСТАЦІЯ

VII.1.

Підготовка фахівців і підвищення кваліфікації кадрів

Освітня діяльність у НАПН України здійснювалася через підготовку фахівців (вища освіта), підвищення кваліфікації (післядипломна освіта) у двох підвідомчих установах: ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” та Інституті спеціальної педагогіки НАПН України (табл. VII.1).

Таблиця VII.1

Підготовка фахівців, підвищення кваліфікації у підвідомчих установах НАПН України у 2016 р.

Напрямок, підвідомча установа НАПН України	Зараховано, осіб		Випущено, осіб	
	усього	у т.ч. за кошти державного бюджету	усього	у т.ч. за кошти державного бюджету
Підготовка фахівців (вища освіта) ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”	384	0	303	0
Підвищення кваліфікації кадрів (післядипломна освіта)	6048	5000	5965	4918
у т.ч. за підвідомчими установами				
ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”	5948	5000	5866	4918
Інститут спеціальної педагогіки	100	—	99	—
Усього, осіб	6432	5000	6268	4918

Підготовка фахівців здійснювалась у ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр” і “магістр”.

Навчання *бакалаврів* проводилося за кошти фізичних та юридичних осіб в Інституті менеджменту та психології ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” і Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти за галузями знань: “0301 Соціально-політичні науки”, “0305 Економіка та підприємництво”, “0306 Менеджмент і адміністрування”, “0101 Педагогічна освіта”, “015 Професійна освіта (дизайн)”, “073 Менеджмент”, “051 Економіка” (Додатки, табл. 18). Загальна чисельність студентів на початок 2016 р. становила 403 особи, прийнято — 116 осіб, випущено — 119 бакалаврів, які навчалися за кошти фізичних і юридичних осіб.

Підготовка в *магістратурі* Інституту менеджменту та психології ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” і Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти здійснювалася за кошти фізичних і юридичних осіб за спеціальностями у таких галузях знань: “0301 Соціально-політичні науки”, “1801 Специфічні категорії”, “0302 Соціально-політичні науки”, “0307 Економіка та підприємництво”, “0307 Менеджмент і адміністрування”, “1501 Державне управління”, “053 Психологія”, “74 Менеджмент (Адміністративний менеджмент)”, “051 Економіка”, “011 Науки про освіту (Християнська педагогіка у вищій школі)” та ін. За кошти фізичних і юридичних осіб було прийнято на навчання 210 осіб, 184 магістрів завершили своє навчання (Додатки, табл. 18).

Загалом у підвідомчих установах Академії на кінець звітнього року 864 особи навчалися за кошти фізичних і юридичних осіб, найбільше — здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” з напряму підготовки “Управління персоналом та економіка праці” (112 осіб), “магістр” зі спеціальності “Психологія” (155 осіб).

Підвищення кваліфікації кадрів здійснювалось у ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України, зокрема, в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти, Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти та в Інституті спеціальної педагогіки НАПН України (Додатки, табл. 19).

У Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти відповідно до ліцензії МОН України проводилося підвищення кваліфікації за напрямами: “Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних, науково-педагогічних працівників з охорони праці”, “Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних, науково-педагогічних працівників з безпеки життєдіяльності”, “Підвищення кваліфікації працівників методичних служб”, “Підвищення кваліфікації спеціалістів психологічних служб”, “Підвищення кваліфікації працівників органів дер-

жавної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій у галузі знань “07 Освіта”.

У 2016 р. за кошти Державного бюджету в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти підвищили кваліфікацію 2918 керівників закладів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників, державних службовців, працівників методичних і психологічних служб; за кошти спеціального фонду — 232 особи. Упродовж року постійно оновлювався зміст підвищення кваліфікації відповідно до вимог часу, запитів і потреб керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів освіти. Для забезпечення розгляду актуальних проблем освіти до навчального процесу долучалися вчені НАПН України. Здійснювалася робота з розширення співробітництва з науковими установами та закладами освіти щодо освітньої, навчально-методичної, науково-дослідної діяльності у галузі ППО.

З метою вдосконалення професійного рівня працівників для забезпечення якості освітнього процесу в Університеті продовжуються започатковані в листопаді 2014 р. курси підвищення кваліфікації його керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів на основі короткотермінових семінарів-тренінгів.

У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти відповідно до ліцензії МОН України проводилося підвищення кваліфікації педагогічних працівників за напрямом “Підвищення кваліфікації педагогічних працівників” (галузь знань “01 Освіта”) за очною, очно-дистанційною і заочною формами навчання, з них 2000 осіб — за кошти Державного бюджету і 716 осіб — за кошти фізичних і юридичних осіб. Проведено значну роботу щодо актуалізації навчальних планів, посилення їх наукової і практичної складової. Заплановано підвищення кваліфікації педагогічних працівників на базі 16 обласних управлінь освіти і науки: Волинського, Дніпропетровського, Донецького, Житомирського, Київського, Кіровоградського, Луганського, Миколаївського, Одеського, Полтавського, Сумського, Херсонського, Чернігівського, Закарпатського, Харківського, Черкаського.

В Інституті спеціальної педагогіки НАПН України за кошти фізичних і юридичних осіб свій кваліфікаційний рівень з напрямку “Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів” поліпшили 99 слухачів. Підвищення кваліфікації відбувалося за дисциплінами: “Олігофренопедагогіка та інтенсивна педагогічна корекція”, “Тифлопедагогіка”, “Сурдопедагогіка”, “Логопедія”, “Інклюзивна освіта”, “Психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом”, “Жестова мова”.

На опрацювання слухачами курсів підвищення кваліфікації однієї освітньої програми, що містить одну чи декілька зазначених дисциплін, відводиться 72 академічні години (лекції, практичні та семінарські заняття, навчальні тренінги, тематичні дискусії, самостійна робота слухачів, модульний контроль тощо). Зміст освітніх програм містить складові: соціально-гуманітарну (розкриття теоретико-методологічних засад сучасних досліджень у галузі спеціальної педагогіки, корекційної педагогіки та спеціальної психології), професійно-орієнтовану та фахову (розкривають основні змістовні компоненти професійної підготовки фахівців). Інтеграція змісту програм здійснюється за модулями. Програми та навчальні плани затверджено вченою радою Інституту і погоджено Президією НАПН України.

Освітня діяльність у НАПН України у 2012–2016 рр. здійснювалася через підготовку робітничих кадрів (професійно-технічна освіта), фахівців (вища освіта), підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів (післядипломна освіта) у підвідомчих установах: ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”, Інституті спеціальної педагогіки, Навчально-науковому центрі професійно-технічної освіти і Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти.

Підготовка робітничих кадрів здійснювалася у Навчально-науковому центрі професійно-технічної освіти за такими професіями: секретар керівника (організації, підприємства, установи), обліковець з реєстрації бухгалтерських даних, слюсар з ремонту автомобілів, водій автотранспортних засобів, маляр, електрогазоварник та ін. Усього за період з 2012 по 2014 рр. підготовлено понад 800 учнів.

Підготовка фахівців здійснювалася у Навчально-науковому центрі професійно-технічної освіти і ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” Академії за освітньо-кваліфікаційними рівнями: молодший спеціаліст (за спеціальностями: “Діловодство”, “Бухгалтерський облік”, “Організація обслуговування на транспорті” і ін.), бакалавр (за спеціальностями: “Психологія”, “Дизайн”, “Охорона праці”, “Економіка”, “Практична психологія”, “Менеджмент” і ін.), магістр (за спеціальностями: “Адміністративний менеджмент”, “Управління навчальним закладом”, “Педагогіка вищої школи”, “Комп’ютерні науки та інформаційні технології” і ін.) Усього за період з 2012 по 2016 рр. випущено близько 1800 студентів.

Підвищення кваліфікації кадрів здійснювалося у ДВНЗ “Університет менеджменту освіти НАПН України, а також в Інституті спеціальної педагогіки НАПН України та Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти. Серед напрямів

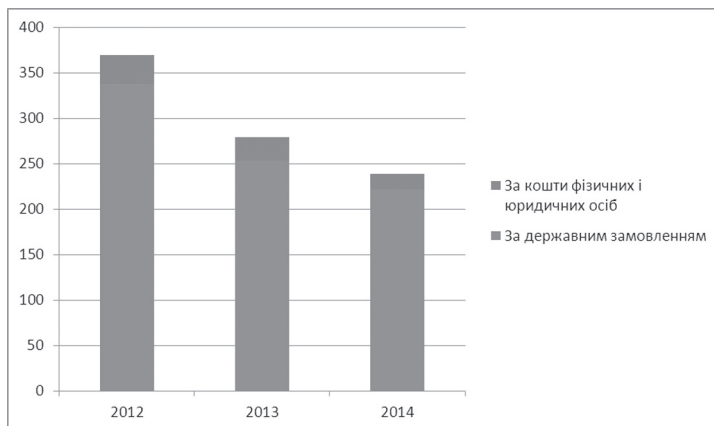

Рис. VII.1. Підготовка робітничих кадрів (2012–2014 рр.)

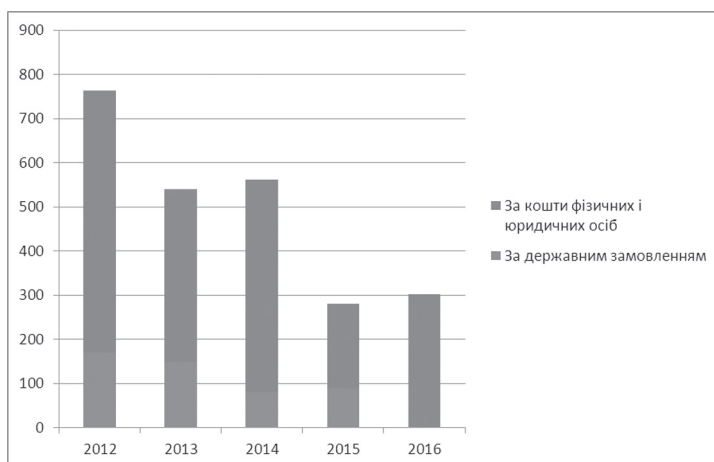

Рис. VII.2. Підготовка фахівців (2012–2016 рр.)

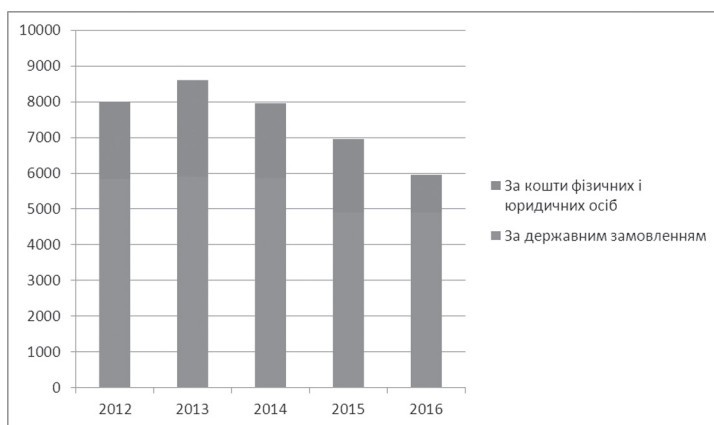

Рис. VII.3. Підвищення кваліфікації і перепідготовка кадрів (післядипломна освіта) (2012–2016 рр.)

підготовки: “Підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів”, “Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних, науково-педагогічних працівників з охорони праці”, “Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних, науково-педагогічних працівників з безпеки життєдіяльності”, “Підвищення кваліфікації працівників методичних служб”, “Підвищення кваліфікації спеціалістів психологічних служб”, “Підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій галузі знань 07 “Освіта”. Усього за період з 2012 по 2016 рр. в Академії підвищили кваліфікацію близько 24600 слухачів.

На діаграмах представлено динаміку кількості підготовлених у НАПН України робітничих кадрів, фахівців, слухачів за кошти державного бюджету та фізичних і юридичних осіб (рис. VII.1, VII.2., VII.3).

VII.2.

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів

У 2016 р. на виконання Закону України “Про вищу освіту” (2014 р.), постанов Кабінету Міністрів України “Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти” (2015 р.), “Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)” (2016 р.) десять підвідомчих установ НАПН України отримали ліцензії на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти та відповідно до отриманих ліцензій здійснили прийом на навчання у галузях знань “01 Освіта/Педагогіка”, “05 Соціальні та поведінкові науки”, “07 Управління та адміністрування” (“28 Публічне управління та адміністрування”). Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів, прийнятих на навчання до 1 вересня 2016 р., здійснювалася через аспірантуру та докторантуру одинадцяти підвідомчих установ за десятима спеціальностями в галузі педагогічних, дев’ятьма спеціальностями в галузі психологічних наук, трьома спеціальностями в галузі філософських наук, однією спеціальністю в галузі економічних наук.

Загальна чисельність докторантів у 2016 р. в установах Академії становила 50 осіб (Додатки, табл. 10). Переважна кількість докторантів навчалася в Інституті вищої освіти НАПН України — 9 осіб, Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України — 8 осіб, Інституті педагогіки НАПН України — 7 осіб.

На кінець 2016 р. загальна чисельність аспірантів становила 283 особи (Додатки, табл. 11). Найчисельнішими є аспірантури в ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України (48 осіб), Інституті соціальної та політичної психології НАПН України (42 особи), Інституті спеціальної педагогіки НАПН України (35 осіб). Для підготовки кандидатських дисертацій до підвідомчих установ прикріплено 32 здобувача.

До наукового керівництва аспірантами і консультування докторантів в установах НАПН України залучено 237 провідних фахівців, у тому числі 138 докторів наук і 99 кандидатів наук.

За державним замовленням у підвідомчих установах НАПН України навчалось 126 осіб (81 особа — з відривом від виробництва, 45 осіб — без відриву від виробництва), кількість докторантів — 40 осіб. За кошти юридичних і фізичних осіб навчалось 157 аспірантів (32 особи — з відривом від виробництва і 125 осіб — без відриву від виробництва) та 10 докторантів. Як і в попередні роки простежувалась тенденція зменшення кількості аспірантів, які навчалися за державним замовленням, зокрема, у 2016 р. зменшення відбулося на 31,5%. На 10% відбулося зменшення кількості аспірантів, які навчалися за кошти юридичних і фізичних осіб, зменшення відбулось на 19 осіб, що становить 10,8%.

У 2016 р. з одинадцяти підвідомчих установ, які на початку року планували здійснювати підготовку докторів філософії, тільки шість (Інститут педагогіки, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, Інститут вищої освіти, Інститут соціальної і політичної психології, Інститут професійно-технічної освіти, ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”) своєчасно отримали ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти і взяли участь у конкурсі НАПН України з відбору виконавців державного замовлення на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів та підвищення кваліфікації (післядипломна освіта) у 2016 р.

За рішенням конкурсної комісії НАПН України ці установи були визначені виконавцями державного замовлення на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів у НАПН України у 2016 р. і здійснили прийом за новими науковими спеціальностями, галузями знань, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” від 29 квітня 2015 р. № 266. Решта установ здійснювали у 2016 р. випуск аспірантів та після отримання ліцензій — прийом аспірантів і докторантів на умовах контракту.

Обсяги державного замовлення в 2016 р. на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів через докторантуру становили одну

особу, на умовах контракту прийнято 6 осіб (Додатки, табл. 10). До аспірантури за державним замовленням зараховано 22 аспіранта з відривом від виробництва. За кошти юридичних і фізичних осіб до аспірантури прийнято 51 особу (8 осіб з відривом від виробництва і 43 особи без відриву від виробництва) (Додатки, табл. 11).

Порівняно з 2015 р. прийом до аспірантури за державним замовленням збільшено на 5 осіб, що становить 22%. Натомість прийом до аспірантури за кошти юридичних і фізичних осіб зменшився на 21 особу, що становить 29%.

Випуск аспірантів у підвідомчих установах Академії становив загалом 104 особи, 33 із яких успішно закінчили навчання: 16 осіб із захистом дисертації, 17 осіб з поданням до захисту (Додатки, табл. 12). Зокрема, за державним замовленням закінчили навчання 60 осіб, 19 із яких успішно: 7 осіб із захистом дисертації, 12 осіб з поданням до захисту. Показник ефективності роботи аспірантури за державним замовленням становив 31,7%. До закінчення терміну навчання з аспірантури вибуло 14 осіб.

За кошти юридичних і фізичних осіб аспірантуру закінчили 44 особи, 14 із яких успішно: 9 осіб — із захистом дисертації, 5 осіб — з поданням до захисту. Показник ефективності навчання в аспірантурі підвідомчих установ Академії на умовах контракту становить 31,8%. Відраховано з аспірантури до закінчення терміну навчання 29 осіб, що пов'язано з невиконанням індивідуальних планів роботи або фінансовою неспроможністю аспірантів.

Випуск із докторантури в звітному році становив 23 особи, усі — за державним замовленням (Додатки, табл. 10). Показник ефективності роботи докторантури підвідомчих установ Академії за державним замовленням становить 47,8%.

Керівництво підвідомчих установ протягом звітного року здійснювало контроль за працевлаштуванням випускників Академії, які навчалися за державним замовленням. Зокрема, в системі НАПН України працевлаштовано 45,5% докторантів і 35% аспірантів, решта — у навчальних закладах різних рівнів акредитації.

На засіданнях учених рад систематично аналізувалася результативність та ефективність роботи наукових керівників і консультантів. В установах дотримується вимога щодо оптимальної кількості одночасно прикріплених до наукового керівника чи консультанта аспірантів, докторантів, здобувачів.

Протягом 2016 р. в НАПН України була продовжена робота із забезпечення реалізації вимог Закону України “Про вищу освіту” (2014

р.) щодо підготовки докторів філософії. З метою вдосконалення змісту нормативно-правових актів і процедури присвоєння вчених звань доцента, професора, старшого дослідника та наукового ступеня доктора філософії (PhD) подано пропозиції щодо внесення змін до: проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування вищої освіти (щодо економічних відносин у сфері вищої освіти)” (лист НАПН України від 3 червня 2016 р. № 2-6/150); проекту Закону України “Про освіту” (лист НАПН України від 2 серпня 2016 р. № 2-6/230); проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи вищої освіти” (лист НАПН України від 4 серпня 2016 р. № 2-6/231); проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” (лист НАПН України від 19 серпня 2016 р. № 2-6/250); проекту постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до постанови КМУ України від 30 грудня 2015 р. № 1187 “Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти” (лист НАПН України від 28 листопада 2016 р. № 2-6/360); проекту постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до Порядку затвердження рішень про присвоєння вчених звань” (лист НАПН України від 4 листопада 2016 р. № 2-6/336); проекту наказу МОН України “Про затвердження Переліку профільних спеціальностей вищих навчальних закладів” (лист НАПН України від 30 травня 2016 р. № 2-6/142), а також лист НАПН України “Про внесення змін до затвердженого Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” від 11 травня 2016 р. № 2-6/123 до МОН України та лист НАПН України “Щодо роз’яснення про підготовку докторів філософії в наукових установах” від 23 лютого 2016 р. № 2-6/55 до МОН України тощо.

У 2016 р. простежувалася тенденція зменшення чисельності аспірантів. Так, у порівнянні з минулим роком на 21,4% зменшилась загальна кількість аспірантів, у тому числі за державним замовленням — на 31,5%, за кошти юридичних і фізичних осіб — на 10%.

У звітному році порівняно з 2015 р. знизився показник ефективності підготовки аспірантів і докторантів. Зокрема, ефективність підготовки аспірантів за державним замовленням зменшилась на 15,8%, на умовах контракту — на 19,4%. Ефективність підготовки докторантів за державним замовленням зменшилась на 10,1%.

У 2016 р. актуальними залишилися проблеми фінансування публікацій результатів наукових досліджень докторантів і аспірантів, передусім монографій, відображення результатів досліджень у наукоме-

тричних базах даних, участі аспірантів і докторантів у конференціях і семінарах за кордоном, роботи в провідних зарубіжних бібліотеках тощо.

Також у підготовці наукових і науково-педагогічних кадрів виникали труднощі, пов'язані з відсутністю фінансування освітньої складової освітньо-наукових програм підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, а також збільшенням навантаження наукових працівників через залучення їх до викладання навчальних дисциплін та документообігу з підготовки докторів філософії.

Упродовж 2012–2016 рр. з метою зміцнення наукової інфраструктури Академії було відкрито спеціальності в докторантурі Інституту соціальної та політичної психології НАПН України 19.00.11 — політична психологія та в аспірантурі Інституту вищої освіти НАПН України 13.00.06 — теорія і методика управління освітою (Додатки, табл. 12.1).

У 2014 р. розпочала свою діяльність робоча група, створена в НАПН України для забезпечення реалізації вимог Закону України “Про вищу освіту” (2014 р.) щодо підготовки докторів філософії. За результатами її роботи НАПН України подано пропозиції до законодавчих і нормативно-правових актів з питань підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів, здійснено ряд заходів з організаційного, науково-методичного забезпечення підготовки докторів філософії, яка і була започаткована в НАПН України у 2016 р. (Додатки, табл. 12.2).

Щодо кількісних показників підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів упродовж останніх років (табл. VII.2) простежуються такі тенденції:

— *зменшення загальної чисельності аспірантів і докторантів в НАПН України, які навчаються за державним замовленням.* Зокрема, порівняно з 2012 р. кількість аспірантів зменшилась на 46% (108 осіб), докторантів — на 42% (29 осіб). Це пояснюється зменшенням прийому до аспірантури і докторантури за державним замовленням. Прийом аспірантів зменшився — з 72 осіб у 2012 р. до 22 осіб у 2016 р., докторантів — з 24 осіб у 2012 р. до 1 особи у 2016 р. Натомість показник випуску збільшився: аспірантів — до 9 осіб, докторантів — на 7 осіб;

— *зменшення кількості аспірантів, які навчалися за кошти юридичних і фізичних осіб.* Так, прийом аспірантів у 2016 р. порівняно з 2012 р. зменшено на 23 особи (31%). У цілому кількість аспірантів зменшилась на 124 особи;

— *збільшення кількості докторантів, які навчалися за кошти юридичних і фізичних осіб.* Порівняно з 2012 р. кількість докторантів збіль-

шилась на 6 осіб (60%). Прийом докторантів збільшився — з 2 осіб у 2012 р. до 10 осіб у 2016 р.

Таблиця VII.2

**Підготовка наукових кадрів через докторантуру, аспірантуру
установ НАПН України у 2012-2016 рр. (осіб)**

Показники підготовки	Період підготовки									
	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.	
	за державним замовленням	на умовах контракту	за державним замовленням	на умовах контракту	за державним замовленням	на умовах контракту	за державним замовленням	на умовах контракту	за державним замовленням	на умовах контракту
Докторантура										
Загальна чисельність (на початок року)	62	5	69	4	75	3	76	4	62	7
Прийом	24	2	27	1	28	3	9	4	1	6
Випуск	16	2	21	2	22	1	19	-	23	-
Ефективність	50	50	28,6	50	54,5	100	57,9	-	47,8	-
Загальна чисельність (на кінець року)	69	4	75	3	76	4	62	7	40	10
Аспірантура										
Загальна чисельність (на початок року)	218	292	234	281	238	232	234	170	184	176
Прийом	72	74	81	55	77	36	17	72	22	51
Випуск	51	62	67	55	69	58	57	43	60	44
Ефективність	37,2	41,9	44,8	40	32	29,3	47,4	51,2	31,7	31,8
Загальна чисельність (на кінець року)	234	281	238	232	234	170	184	176	126	157

Упродовж усього звітнього періоду актуальним залишалося питання ефективності роботи аспірантури та докторантури. Ефективність підготовки в аспірантурі і докторантурі наукових установ є вищою за загальнодержавні показники, хоч і недостатньою згідно з вимогами МОН України. У системі НАПН України показник своєчасних захистів дисертаційних досліджень до завершення навчання в аспірантурі коливається від 29,3% до 51,2%, у докторантурі — від 28,6% до 100%.

У 2015 р. Рахунковою палатою України було проведено аудит ефективності використання коштів державного бюджету України, виділених НАПН України на підготовку наукових кадрів у 2013-2014 рр. та I півріччі 2015 р. На виконання постанови Президії НАПН України “Про результати аудиту Рахункової палати України щодо ефективності використання коштів державного бюджету, виділених НАПН України на

підготовку наукових кадрів” від 23 жовтня 2015 р. №1-2/12-217 у підвідомчих установах було вжито заходів з усунення недоліків, виявлених за результатами аудиту. Зокрема, для запобігання відрахувань без поважних причин підвищено вимоги до осіб, які вступають до аспірантури і докторантури; посилено відповідальність структурних підрозділів, що здійснюють атестацію, наукових керівників і консультантів щодо виконання аспірантами, докторантами індивідуальних планів; значну увагу приділялося дотриманню вимог оптимальної кількості одночасно прикріплених до наукового керівника чи консультанта аспірантів, докторантів, здобувачів; посилено поетапний контроль і вимогливість щодо звітності аспірантів і докторантів у період щорічної атестації; запроваджено моніторинг працевлаштування аспірантів і докторантів, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням.

VII.3. Робота спеціалізованих учених рад

У системі атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у 2016 р. брали участь 16 спеціалізованих учених рад, що діяли у десяти підвідомчих установах Академії.

Спеціалізовані вчені ради в Інституті педагогіки (К 26.452.03), Інституті психології імені Г.С. Костюка (Д 26.453.01, Д 26.453.02), Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих освіти (Д 26.451.01), Інституті вищої освіти (Д 26.456.01, Д 26.456.02) проходили перереєстрацію, за результатами якої у 2016 р. відбулись якісні та кількісні зміни у мережі спеціалізованих учених рад Академії. Так, у спеціалізованих учених радах підвідомчих установ відкрито нові спеціальності, зокрема в Інституті вищої освіти (Д 26.456.02) отримано дозвіл приймати до розгляду та проводити захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 — теорія і методика управління освітою, у спеціалізованій вченій раді Інституту педагогіки (К.26.452.05) — зі спеціальності 13.00.02 — теорія та методика навчання (біологія).

Аналіз роботи спеціалізованих учених рад свідчить, що в звітному році проведено 131 їх засідання, на яких розглянуто 140 дисертаційних робіт: 38 докторських і 102 кандидатських дисертації (Додатки, табл. 13). Кількість захищених дисертаційних робіт у порівнянні з минулим роком зменшилась на 32%, у тому числі на 22,4% докторських і 35%

кандидатських дисертацій, що пояснюється проходженням спеціалізованими вченими радами перереєстрації.

У 2016 р. у галузі педагогічних наук розглянуто 75 дисертацій (24 докторські, 51 кандидатська), психологічних наук — 53 дисертації (9 докторських, 44 кандидатських), філософських наук — 12 дисертацій (5 докторських, 7 кандидатських) (Додатки, табл. 14).

Найбільше наукових робіт захищено зі спеціальностей: 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти (12 докторських і 10 кандидатських робіт); 13.00.07 — теорія і методика виховання (2 докторські і 14 кандидатських робіт); 19.00.05 — соціальна психологія; психологія соціальної роботи (1 докторська і 16 кандидатських дисертацій); 19.00.07 — педагогічна та вікова психологія (3 докторських і 10 кандидатських дисертацій).

За результатами захисту на засіданнях спеціалізованих учених рад розглянуто 140 дисертаційних досліджень з позитивним рішенням. Українською мовою написано 94,7% докторських дисертацій та 99% — кандидатських (Додатки, табл. 15).

У 2016 р. найбільшу чисельність здобувачів наукового ступеня становили працівники ВНЗ — 65,7% докторських і 53,9% кандидатських робіт (Додатки, табл. 16). Станом на 1 січня 2017 р. на розгляд спеціалізованих учених рад наукових установ Академії подано 21 докторську і 52 кандидатських дисертації.

Теми дисертаційних досліджень наведено у “Переліку тем дисертаційних досліджень, захищених в установах НАПН України у 2016 р.”.

У цілому за період 2012—2016 рр. спеціалізовані вчені ради НАПН України проходили перереєстрацію, за результатами якої відбулися якісні та кількісні зміни у мережі спеціалізованих учених рад Академії (Додатки, табл. 13.1).

Так, кількість докторських рад збільшилась на три, зокрема, у зв’язку з реорганізацією двох рад в Інституті психології імені Г.С.Костюка НАПН України та в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України, а також зі створенням в Інституті спеціальної педагогіки НАПН України замість однієї спеціалізованої вчені ради двох спеціалізованих учених рад з правом приймати до розгляду та проводити захисти дисертацій доктора (кандидата) педагогічних і психологічних наук.

Чотири спеціалізовані вчені ради, що приймали до розгляду та проводили захисти дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (по дві в Інституті педагогіки НАПН України та в ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України) припинили свої повноваження.

Розширено повноваження спеціалізованих учених рад у зв'язку з відкриттям нових наукових спеціальностей в Інституті вищої освіти НАПН України та в Інституті педагогіки НАПН України.

Упродовж 2012–2016 рр. у спеціалізованих учених радах захищено 938 дисертаційних робіт: 215 докторських і 723 кандидатських дисертацій (табл. VII.3). Аналіз роботи спеціалізованих учених рад свідчить про те, що кількість захищених докторських дисертацій порівняно з періодом 2007–2011 рр. збільшилась на 53 дисертації, натомість кількість захищених кандидатських зменшилась на 185.

Таблиця VII.3

**Атестація наукових і науково-педагогічних кадрів
вищої кваліфікації у 2012-2016 рр.
за галузями наук (одиниць)**

Галузь наук	Захищено дисертацій					
	Усього	у тому числі				
		2012 р.	2013 р.	2014р.	2015 р.	2016 р.
Докторські дисертації						
Філософські науки	27	4	7	3	8	5
Педагогічні науки	124	21	21	26	32	24
Психологічні науки	64	12	17	17	9	9
Усього:	215	37	45	46	49	38
Кандидатські дисертації						
Філософські науки	46	7	12	5	15	7
Педагогічні науки	432	112	94	80	95	51
Психологічні науки	245	49	57	48	47	44
Усього:	723	168	163	133	157	102

Аналіз кількісних показників за галузями свідчить, що за даний період в галузі педагогічних наук розглянуто 556 дисертацій (124 докторських, 432 кандидатські), з психологічних наук — 309 дисертацій (64 докторських, 245 кандидатських), з філософських наук — 73 дисертації (27 докторських, 46 кандидатських).

Щодо здобувачів, які захищалися в спеціалізованих учених радах підвідомчих установ Академії упродовж останніх років, слід відзначити переваження працівників ВНЗ — 136 докторських і 392 кандидатських робіт (для порівняння: серед співробітників підвідомчих установ НАПН України — 37 докторських і 93 кандидатських робіт, з-поміж працівників ПТНЗ — 4 докторських і 13 кандидатських робіт; працівників інших установ — 13 докторських, 132 кандидатські робіт), та зменшення (на 5%) кількості захищених дисертацій науковими співробітниками підвідомчих установ НАПН України.

Зауважень роботи спеціалізованих учених рад не було. Кваліфікація членів спеціалізованих вчених рад відповідає вимогам МОН України.

VII.4.

Діяльність Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології

Протягом 2016 р. Міжвідомча рада з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (далі — Міжвідомча рада) здійснювала свою діяльність відповідно до частини третьої статті 18 Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність”, згідно з яким на Академію покладено функції координації досліджень у галузі освіти/педагогіки, соціальних і поведінкових наук (психології), а також Закону України “Про вищу освіту”, Статуту НАПН України.

Звітний рік став роком реформаторських змін у системі підготовки наукових кадрів, зокрема аспірантів і докторантів. На підставі наказу МОН України від 6 листопада 2015 р. №1151 і його редакції від 12 квітня 2016 р. № 419 з вересня 2016 р. розпочато підготовку здобувачів вищої освіти рівня доктора філософії, доктора наук у галузях знань “01 Освітні, педагогічні науки”, “05 Соціальні та поведінкові науки” (психологія) та “23 Соціальна робота”. З листопада 2016 р. Міжвідомча рада розглядала теми дисертаційних досліджень відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

На виконання Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, статутних завдань Академії щодо координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології постановою Президії НАПН України від 23 червня 2016 р. №1-2/9-175 затверджено Положення про Міжвідомчу раду з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології та її персональний склад. До складу чотирьох секцій Міжвідомчої ради, утворених за спеціальностями та спеціалізаціями, увійшли 78 провідних вітчизняних учених із різних регіонів України, наукових установ, вищих навчальних закладів — докторів наук, професорів, голів спеціалізованих учених рад. Міжвідомчу раду очолює акад. О.Я. Савченко.

У звітному році до Міжвідомчої ради звернулося 87 наукових інститутів і ВНЗ: підвідомчі установи НАПН України, педагогічні ВНЗ,

ВНЗ непедагогічного профілю (аграрні, військові, економічні, медичні, технічні, юридичні), де досліджуються проблеми у галузі освітніх, педагогічних, соціальних, поведінкових наук (психології) і соціальної роботи.

Зокрема, надійшло на узгодження і було розглянуто 811 тем докторських і кандидатських дисертаційних досліджень (у 2015 р. – 1153 теми), у тому числі тем докторських дисертацій у галузях знань “01 Освіта / педагогіка”, “23 Соціальна робота” – 101, у галузі знань “05 Соціальні та поведінкові науки” (психологія) – 21, тем кандидатських дисертацій у галузях знань “01 Освіта / педагогіка”, “23 Соціальна робота” – 571, у галузі знань “05 Соціальні та поведінкові науки” (психологія) – 118 (табл.VII.4).

Члени Міжвідомчої ради приділяють значну увагу консультуванню здобувачів вищої освіти рівня доктора філософії, доктора наук, зокрема щодо формулювання теми дослідження, визначення його науково-понятійного апарату. У табл. VII.4 наведено показники скоригованих тем дисертаційних досліджень (загалом таких тем було в середньому близько 40% від загальної кількості розглянутих Міжвідомчою радою).

Таблиця VII.4

**Кількість тем дисертаційних досліджень, розглянутих
Міжвідомчою радою з координації досліджень
у галузі освіти, педагогіки і психології у 2016 році**

Кількість тем досліджень	У галузях знань “01 Освіта / Педагогіка”, “23 Соціальна робота”				У галузі знань “05 Соціальні та поведінкові науки” (психологія)				
	на здобуття наукового ступеня доктора наук		на здобуття наукового ступеня доктора філософії/ кандидата наук		на здобуття наукового ступеня доктора наук		на здобуття наукового ступеня доктора філософії/ кандидата наук		
	усього	%	усього	%	усього	%	усього	%	
Усього розглянуто	101	100	571	100	21	100	118	100	
у т.ч.	узгоджено	32	31,7	198	34,7	13	61,9	57	48,3
	скориговано	56	55,4	272	47,6	7	33,3	51	43,2
	запропоновано уточнити	13	12,9	101	17,7	1	4,8	10	8,5

Аналіз кількісних показників тем, розглянутих Міжвідомчою радою у галузях знань “01 Освіта/педагогіка”, “23 Соціальна робота” засвідчив, що, як і в попередні роки, переважають дослідження за шифрами спеціальностей / спеціалізаціями 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти, 13.00.02 — теорія та методика навчання (за галузями знань), 13.00.01 — загальна педагогіка та історія педагогіки. Набагато меншою є кількість досліджень за шифрами спеціальностей / спеціалізаціями 13.00.07 — теорія і методика виховання, 13.00.05 — соціальна педагогіка. Двома-трьома відсотками обмежується кількість досліджень за шифрами спеціальностей / спеціалізаціями 13.00.09 — теорія навчання, 13.00.06 — теорія і методика управління освітою, 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Поодинокими є дослідження за шифрами спеціальностей / спеціалізаціями 13.00.03 — корекційна педагогіка, 13.00.08 — дошкільна педагогіка.

Найбільше тем дисертаційних досліджень розглянула секція Міжвідомчої ради за спеціальностями “011 Освітні, педагогічні науки”, “015 Професійна освіта”, спеціалізаціями — теорія і методика професійної освіти, теорія і методика управління освітою (керівник секції — акад. В.І. Луговий; заступники керівника секції — акад. Н.Г. Ничкало; акад. М.Б. Євтух). Усього членами цієї секції було розглянуто 369 тем докторських і кандидатських дисертаційних досліджень (із них докторських за шифром спеціальності 13.00.04 / спеціалізацією теорія і методика професійної освіти — 58 тем, за шифром спеціальності 13.00.06 / спеціалізацією теорія і методика управління освітою — 6 тем).

Пріоритетним напрямом докторських дисертаційних досліджень є проблеми підготовки майбутнього вчителя. Серед них слід вирізнити підготовку вчителів до інклюзивного навчання учнів початкової школи, розвиток методологічної культури вчителя у системі ППО, підготовки майбутнього вчителя до професійно-творчого саморозвитку, до тьюторської і науково-дослідної діяльності у ЗНЗ.

Значною є кількість тем досліджень, пов’язаних із підготовкою фахівців різних сфер діяльності; серед них заслуговують на особливу увагу проблеми підготовки майбутніх офіцерів до професійно орієнтованої комунікації, фахівців служб цивільного захисту та авіафахівців до професійного саморозвитку тощо.

У тематиці докторських дисертаційних досліджень значне місце належить темам, пов’язаним із вивченням зарубіжного досвіду у галузі освіти, інших галузях професійної діяльності. Так, науковці цікавляться підготовкою фахівців з менеджменту освіти в центральноевропейських країнах, системою професійного розвитку менеджерів

транснаціональних корпорацій у Німеччині та Польщі, професійною підготовкою офіцерів прикордонної поліції у країнах Європейського Союзу, підготовкою фахівців із землевпорядкування в університетах Польщі та ін.

За шифром спеціальності 13.00.06 / спеціалізацією теорія і методика управління освітою у 2016 р. було узгоджено всього 6 тем докторських досліджень. Науковців цікавили проблеми управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у професійних навчальних закладах, удосконалення управління діяльністю ЗНЗ, управління якістю загальної середньої освіти в регіоні.

У звітному році членами зазначеної секції Міжвідомчої ради було узгоджено та скориговано 305 тем кандидатських дисертаційних досліджень (24 із них — за шифром спеціальності 13.00.06 / спеціалізацією теорія і методика управління освітою).

Кандидатські дисертаційні дослідження за шифром спеціальності 13.00.04 / спеціалізацією теорія і методика професійної освіти, як і в минулому році, спрямовано за такими напрямками: професійна підготовка викладачів ВНЗ, учителів ЗНЗ, вихователів ДНЗ; підготовка фахівців різних галузей в Україні та за кордоном.

Значна частина дисертаційних робіт присвячена дослідженню професійної компетентності фахівців різних галузей. Зокрема, досліджується професійна компетентність майбутніх бакалаврів сфери комп'ютерних технологій, машинобудівельних спеціальностей, майбутніх організаторів екскурсій, техніків-електромеханіків, учителів технологій, біології, хімії і географії.

Майже у 70% тем кандидатських дисертацій досліджуються проблеми підготовки вчителя ЗНЗ, вихователя ДНЗ, розвитку професійної майстерності вчителів ЗНЗ і викладачів ВНЗ у системі ППО.

Слід виокремити такі напрями наукових дисертаційних досліджень: формування саморозвитку майбутніх учителів початкової школи, формування художньо-педагогічної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва, художньо-аналітичного мислення майбутніх учителів музики та художньо-творчих здібностей учителів початкової школи. Значна кількість тем пов'язана з проблемами підготовки майбутніх учителів фізичної культури: формування готовності до професійної саморозвитку, до організації краєзнавчо-туристичної, фізкультурно-спортивної діяльності учнів ЗНЗ тощо. Досить незначною є кількість поданих на розгляд тем, спрямованих на вирішення проблем підготовки вчителів предметів природничого циклу: біології, хімії, географії; а також майбутніх соціальних педагогів (ця спеціальність у Пе-

реліку галузей знань і спеціальностей (2015 р.), за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, відсутня).

Значний спектр кандидатських дисертаційних досліджень присвячено проблематиці підготовки фахівців у різних сферах виробництва та невиробничої діяльності. Так, розробляються педагогічні технології підготовки техніків лісового господарства, техніків-електромеханіків у коледжах, бакалаврів машинобудівельних спеціальностей, фахівців з інформаційних технологій, молодших медичних спеціалістів, фельдшерів, туризмознавців, робітників різних галузей у ПТНЗ та ін.

За звітний період збільшилася кількість дисертаційних досліджень, пов'язаних з підготовкою майбутніх офіцерів Збройних сил України, Національної гвардії України, морського торговельного флоту, майбутніх рятувальників, зокрема до діяльності в екстремальних умовах.

Приблизно 10% тем кандидатських дисертацій, узгоджених Міжвідомчою радою, спрямовано на дослідження професійної підготовки фахівців за кордоном. Досліджується підготовка фахівців агрономічних спеціальностей, медичних менеджерів в системі вищої освіти Німеччини, фахівців у галузі права в університетах Канади, персоналу прикордонної поліції у навчальних закладах Ізраїлю, майбутніх хореографів та інженерів авіаційної галузі в університетах Великої Британії, фахівців готельного господарства і туризму в професійних школах Туреччини тощо.

У 2016 р. члени секції розглянули 24 теми кандидатських дисертаційних досліджень за шифром спеціальності 13.00.06 / спеціалізацією теорія і методика управління освітою (усього 4,2% від загальної кількості тем у галузі “01 Освіта / педагогіка”).

Більшість досліджень здійснюються на кафедрах ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України. Привертають увагу дослідження проблем розвитку управлінської, організаційної культури керівників ЗНЗ і ПТНЗ, управління ризиками у ЗНЗ, розвитку творчого потенціалу керівників ЗНЗ, ПТНЗ у системі ППО, управлінських засад розвитку професійної компетентності майбутніх керівників закладів соціальної сфери.

Секція Міжвідомчої ради за спеціальностями “011 Освітні, педагогічні науки”, “014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)”, спеціалізаціями: теорія та методика навчання (з галузей знань), теорія навчання, інформаційно-комунікаційні технології в освіті розглянула 142 теми докторських і кандидатських дисертаційних досліджень (керівник секції — акад. О.І. Ляшенко; заступник керівника секції — акад. Н.М. Бібік).

У звітному році до цієї секції було подано на розгляд 16 тем докторських дисертаційних досліджень (14 — за шифром спеціальності 13.00.02 / спеціалізацією теорія та методика навчання (з галузей знань), 1 — за шифром спеціальності 13.00.10 / спеціалізацією інформаційно-комунікаційні технології в освіті). Таке співвідношення тематики було притаманне декільком останнім рокам.

У 2016 р. членами секції було розглянуто 126 тем кандидатських досліджень, більшість із яких (95) — за шифром спеціальності 13.00.02 / спеціалізацією теорія та методика навчання (з галузей знань). За спеціалізацією переважали теми з теорії та методики навчання математики, української мови та літератури, германських мов, фізичної культури та охорони здоров'я, технічних дисциплін. Дослідження методики навчання інших дисциплін і предметів були представлені у незначній кількості. Загалом серед розглянутих тем можна вирізнити дослідження методики навчання предметів учнів ЗНЗ і методики вивчення дисциплін у коледжах і ВНЗ.

З-поміж поданих на розгляд тем привертають увагу теми з методики навчання старшокласників загальної біології і дослідження проектної діяльності учнів основної і старшої школи у процесі навчання хімії. Актуальними є дослідження проектування цифрових наративів у процесі навчання магістрів освіти, системи моніторингу функціональних можливостей студентів вищих начальних закладів у процесі фізичного виховання.

Чимало досліджень присвячено методиці навчання української мови та літератури у ЗНЗ і ВНЗ. Зокрема, досліджується методика формування комунікативної компетентності студентів коледжів і університетів, учителів української мови та літератури у процесі вивчення фонетики та орфоєпії, навчання стилістики тощо.

Дослідження методики навчання української мови та літератури у ЗНЗ і ДНЗ спрямовані на вирішення проблем формування текстотворчих умінь у молодших школярів, діалогічного мовлення молодших школярів у процесі використання ситуативних вправ, умінь будувати різного типу розповіді у дітей старшого дошкільного віку.

2016 р. був проголошений роком навчання англійської мови. Тематика, присвячена методиці навчання англійської мови у ЗНЗ, представлена доволі широко. Зокрема, це формування умінь англомонологічного мовлення в учнів старшої школи з використанням електронних освітніх носіїв, англійської лексики в учнів початкової школи в рецетивних видах мовленнєвої діяльності, розвиток англомовних умінь у письмі учнів основної школи в позакласній роботі тощо.

Теми досліджень теорії і методики навчання германських мов представлено досить широко, особливо на засадах компетентнісного підходу: формування у майбутніх учителів англомовної компетентності з використанням аудіокниг художніх творів, німецькомовної та англомовної фонетичної компетентності майбутніх учителів.

Дослідники розробляють методику навчання іноземних мов студентів різних спеціальностей: діалогічного іспанського мовлення майбутніх менеджерів туризму, усного англомовного спілкування майбутніх провізорів, англомовного навчання майбутніх дизайнерів та ін.

За напрямом досліджень теорії та методики навчання математики більшість тем стосується методики навчання математики учнів ЗНЗ і майбутніх учителів. Слід зазначити дослідження з формування дослідницьких умінь учнів основної школи у процесі навчання геометрії, умінь математичного моделювання в учнів основної школи, навчання диференційованих рівнянь майбутніх бакалаврів з інформаційних технологій, реалізація прикладної спрямованості навчання математики учнів 5-6 класів, навчання стереометрії учнів ПТНЗ тощо.

У звітному році теми дисертаційних досліджень з дидактики були представлені у незначній кількості. Вони присвячені переважно дидактичним проблемам навчання учнів ЗНЗ, а саме: формуванню природничо-наукового світогляду учнів основної школи в умовах дистанційного навчання, економічної культури старшокласників у навчальному процесі старшої школи та ін.

Порівняно з попереднім роком кількість поданих на розгляд Міжвідомчої ради тем кандидатських дисертаційних досліджень за шифром спеціальності 13.00.10 / спеціалізацією інформаційно-комунікаційні технології в освіті трохи менша — 22 теми (26 — у 2015 р.). Дослідження виконуються здебільшого в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

У центрі уваги дослідників — мережеві технології відкритих систем як засіб розвитку особистості в неформальній освіті дорослих і навчанні майбутніх бакалаврів з інформатики, використання хмарних технологій в організації навчально-виховного процесу в ЗНЗ, у формуванні мультимедійної компетентності майбутніх журналістів тощо.

У 2016 р. 139 тем дисертаційних досліджень було розглянуто секцією Міжвідомчої ради за спеціальностями “011 Освітні, педагогічні науки”, “012 Дошкільна освіта”, “231 Соціальна робота”, спеціалізаціями: загальна педагогіка та історія педагогіки, теорія і методика виховання, дошкільна педагогіка, соціальна робота (керівник секції — акад. О.В. Сухомлинська; заступник керівника секції — акад. І.Д. Бех).

Переважна кількість тем досліджень подана за шифром спеціальності 13.00.01 / спеціалізацією загальна педагогіка та історія педагогіки.

У звітному році, як і в попередньому, на розгляд секції було подано 21 тему докторських дисертаційних досліджень. Історико-педагогічний аспект докторських дисертаційних досліджень знайшов своє відображення у вивченні проблем розвитку педагогічної освіти у середніх і вищих духовних навчальних закладах упродовж ХІХ-ХХ ст., у розвитку категорійно-понятійного апарату дидактики у педагогічній науці, починаючи з 1917 р. Продовжили досліджуватись проблеми особистості вчителя, його образу в дитячій художній літературі, підготовки вихователя ДНЗ у змісті наук про дитину в ХХ — на початку ХХІ ст.

У 2016 р. було закоординовано лише дві теми за шифрами спеціальностей 13.00.07 / спеціалізацією теорія і методика виховання та одна — за шифром спеціальності 13.00.05 / спеціалізацією соціальна робота. Жодної теми не було подано на розгляд Міжвідомчої ради за шифром спеціальності 13.00.08 / спеціалізацією дошкільна педагогіка.

Як і в попередні роки, у кандидатських дисертаціях досліджується проблематика загальної педагогіки, історичних етапів розвитку педагогічної освіти та аспекти порівняльної педагогіки.

Серед тем історико-педагогічних дисертаційних досліджень вирізняються такі: розвиток педагогічних ідей Львівсько-Варшавської філософської школи, технолого-евристичної освіти в українській вищій педагогічній школі, шкільного краєзнавства на Півдні України, освіти національних меншин у Північно-Східній Україні. У дослідженнях також вивчається й аналізується педагогічна та науково-просвітницька спадщина видатних педагогів: Алена (Емілія-Огюста) Шартъє, Яна Амоса Коменського, Бориса Грінченка та ін.

Досить широко представлені теми дисертаційних досліджень із порівняльної педагогіки. Зокрема, досліджується персоналізація навчання у шкільній освіті Великої Британії, розвиток мовної освіти учнів початкової школи у США, докторська підготовка фахівців у галузі освіти, розвиток підприємницької компетентності учнів середніх шкіл, інклюзивне навчання студентів в університетах зарубіжжя. Дослідники цікавляться тенденціями підготовки педагогічних кадрів в Іспанії та Ірландії, неформальною освітою у Фінляндії, навчанням іноземних мов у сучасних школах Китаю. Декілька тем докторських дисертаційних досліджень було присвячено розвитку вищої освіти Австрії, Нової Зеландії, неформальної освіти дорослих у Канаді.

Спеціальність за шифром 13.00.05 / спеціалізація соціальна педагогіка була представлена 12 темами кандидатських дисертаційних досліджень (у попередньому році — 22). Дисертаційні дослідження спрямовано на вирішення проблем розвитку соціальної культури, гендерної соціалізації, соціальної компетентності, соціально-педагогічної підтримки учнівської і студентської молоді. Значна увага приділяється соціалізації учнів і студентів з особливими освітніми потребами.

Порівняно з попереднім роком у звітному з 72 до 36 зменшилась кількість поданих на розгляд Міжвідомчої ради тем дисертаційних досліджень за шифром спеціальності 13.00.07 / спеціалізацією теорія і методика виховання. Дослідники планують вивчати проблеми патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії батьків і вихователів, національно-патріотичного виховання учнів початкової і основної школи засобами народної та музичної педагогіки.

У дослідженнях окреслено проблеми формування культури міжетнічних стосунків у старшокласників, міжетнічної толерантності у студентів ВНЗ, полікультурного виховання учнівської молоді за кордоном.

У 2016 р. на розгляд секції Міжвідомчої ради за спеціальністю “053 Психологія” було подано 139 тем дисертаційних досліджень порівняно з 255 у попередньому році (керівник секції — акад. С.Д. Максименко; заступник керівника секції — чл.-кор. М.М. Слюсаревський).

Члени зазначеної секції розглянули 21 тему докторських досліджень — на 25 менше, ніж у попередньому році. Більшість із них присвячено проблемам педагогічної і вікової психології. Як і в минулі роки, дослідники вивчають особливості професійного становлення фасилітативної компетентності майбутнього психолога та мотиваційно-глибинне пізнання в умовах його професійного зростання. Актуальною є тема щодо психологічної експертизи змісту загальної середньої освіти.

Об'єктом психологічного вивчення залишається особистість у різних вікових вимірах. Учені-психологи досліджують становлення особистісної суверенності студентів, розвиток здібностей до інтерпретації у віці ранньої дорослості, розвиток психології ідеального образу особистості, генетико-психологічну детермінацію іпохондричних розладів, професіогенез особистості.

Певна частина досліджень спрямована на вивчення проблем, що виникли в Україні внаслідок військової агресії і спричинених нею бойових дій на сході країни, зокрема, психології бойового стресу, психологічних особливостей реабілітації комбатантів при віддалених наслідках стресогенних впливів.

У звітному році члени секції розглянули лише 118 тем кандидатських дисертаційних досліджень порівняно з 209 у попередньому. Кількісно, як і в минулому році, переважають дисертаційні дослідження за шифром спеціальності 13.00.07 / спеціалізацією педагогічна та виховна психологія (44 теми або 37,2% від їх загальної кількості). У центрі уваги дослідників — збереження психічного здоров'я студентів, школярів і дітей дошкільного віку, а також дослідження тілесно-динамічних ігрових рухових психотехнологій у подоланні дитячих психотравм, чинників розвитку психологічного благополуччя у юнацькому віці, психології подолання кризових ситуацій у юнаків, розвитку довіри дитини старшого дошкільного віку до оточуючого соціуму.

Наступною за кількістю поданих на розгляд секцією Міжвідомчої ради тем кандидатських дисертацій є проблематика, пов'язана з питаннями загальної психології та її історією (усього 37 тем). У дисертаційних дослідженнях розглядаються проблеми особливості діяльності особистості в різних її проявах і психічних станах: психологічні особливості динаміки творчого потенціалу особистості, архетипічні детермінанти професійного становлення особистості, переживання особистісних криз, вплив ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості та її благополуччя.

Теми досліджень проблем соціальної психології, психології соціальної роботи у кількісному відношенні посіли третє місце — усього їх подано на розгляд Міжвідомчої ради 12. Слід виокремити теми, спрямовані на вирішення проблем, спричинених бойовими діями на Сході України. Зокрема, це соціально-психологічні умови інтеграції в соціум внутрішньо переміщених осіб, подолання посттравматичних розладів у молоді в умовах сучасного соціуму та ін.

За проблематикою психології діяльності в особливих умовах переважають дослідження психологічних процесів, значною мірою спричинених військовими діями. Так, досліджується трансформація смислових структур комбатантів у реабілітаційний період, динаміки ригідності комбатантів у процесі адаптації до умов мирного життя.

Порівняно з попереднім роком зменшилась кількість поданих на розгляд Міжвідомчої ради тем з проблем медичної психології (6 проти 8). У дослідженнях вивчаються детермінанти психічного здоров'я школярів, емоційні особливості дітей з психофізичними порушеннями, особливості репрезентації суб'єктивної картини життєвого шляху у хворих з різними формами невротичних розладів.

Актуальними для дослідження за шифром спеціальності 19.00.11 / спеціалізацією політична психологія є проблеми особливостей впливу

медіа практик на становлення політико-правової свідомості студентів, інтернет-комунікації як чинник становлення політичної суб'єктності особистості, психологічні механізми подолання громадянського протистояння в соціальних медіа тощо.

За рештою спеціалізацій спеціальності “053 Психологія” кількість поданих на розгляд тем кандидатських дисертаційних досліджень є незначною.

У звітному році відбулося 7 засідань Міжвідомчої ради за секціями зі спеціальностей і спеціалізацій, а також її бюро. Члени Міжвідомчої ради здійснюють науково-консультативну діяльність для здобувачів вищої освіти рівня доктора філософії, доктора наук, беруть активну участь в організації і проведенні шкіл молодих науковців, семінарів, конференцій.

Члени бюро Міжвідомчої ради неодноразово наголошували на необхідності посилення вимог до наукової компетентності аспірантів і докторантів, посилення відповідальності наукових керівників дисертаційних досліджень, згідно вимог щодо наукового керівництва аспірантами і здобувачами, необхідності підвищення вимогливості вчених рад до затвердження тем дисертаційних досліджень.

Слід відзначити співпрацю Міжвідомчої ради з національними педагогічними університетами в м. Харкові, Полтаві, Тернополі, Києві, Одесі, Мелітополі та ін., які досить відповідально ставляться до оформлення документів, що подаються на розгляд, зокрема до обґрунтування теми дисертаційного дослідження. Однак чимало з поданих на розгляд тем члени Міжвідомчої ради коригують (55,4% тем докторських дисертацій у галузі знань “01 Освіта / педагогіка” та 33,3% тем докторських дисертацій у галузі знань “05 Соціальні та поведінкові науки” (психологія), кандидатських дисертацій — 47,6% та 43,2% відповідно). Водночас порівняно з минулими роками у 2016 році кількість тем дисертаційних досліджень, відправлених на уточнення і переформулювання, зменшилась на 10-11%, що засвідчує посилення відповідальності за визначення тем дисертаційних досліджень.

У звітному році бюро Міжвідомчої ради приділяло значну увагу співпраці з МОН України щодо узгодження спільної діяльності з координації дисертаційних досліджень у галузі освіти, педагогіки та психології.

У подальшому науковий пошук дослідників слід спрямувати на вирішення проблем методології педагогіки, філософії освіти. Адже саме філософія освіти обґрунтовує її ідеали, цілі, принципи формування її особистісно орієнтованого змісту і методів, їх спрямування на вираження світоглядних позицій молодого людини.

Актуальними для подальших досліджень з педагогіки залишаються проблеми модернізації змісту вищої освіти, формування концепції змісту освіти і процесу навчання для різних типів вищих навчальних закладів в умовах дворівневої системи професійної освіти, вивчення тенденцій і досвіду інтеграції та диференціації навчання в системі загальної середньої освіти, зокрема в умовах профільного навчання.

Важливими залишаються дослідження, спрямовані на підготовку кадрів для різних галузей виробничої і невиробничої сфери, на розвиток майбутньої кар'єри випускників шкіл і вищих навчальних закладів в умовах реформування громадянського суспільства.

У галузі “05 Соціальні та поведінкові науки” (психологія) актуальними залишаються дослідження за шифрами спеціальностей 19.00.02 / спеціалізацією психофізіологія, 19.00.03 / спеціалізацією психологія праці, інженерна психологія, 19.00.06 / спеціалізацією юридична психологія. Недостатньою є увага дослідників до розроблення, апробації та поширення нових технологій навчання, психологічних засад створення сучасних підручників, у тому числі на електронних носіях, розроблення діагностичних, профілактичних і корекційних психологічних засобів соціальної дезадаптованості учнів, вивчення соціально-психологічних умов упередження наркоманії, ігроманії; розроблення технологій корекції девіантної поведінки неповнолітніх і реабілітації дітей вимушених переселенців з тимчасово окупованих територій.

VIII. МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІРОБІТНИЦТВО

З метою перетворення навчання протягом життя на реальність, підвищення якості і результативності освіти та професійної підготовки наукові установи НАПН України у 2016 р. активізували свою участь у міжнародних наукових заходах, проектах і програмах Європейського Союзу, Світового банку, ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського фонду підготовки, Американських рад з міжнародної освіти, Британської ради в Україні, Представництва DVV International в Україні та інших впливових міжнародних організацій і фондів. Активнішою стала співпраця з 39-ма іноземними членами НАПН України, які представляють 11 країн світу, науковими установами і навчальними закладами республік Білорусь, Болгарія, Казахстан, Молдова, Польща, Фінляндія, Австрійської, Естонської, Латвійської, Литовської, Киргизької, Китайської Народної, Португальської, Словацької, Чеської, Угорської та Французької республік, Держави Ізраїль, королівств Іспанія та Швеція, Канади, Федеративної Республіки Німеччина, Румунії, Сполучених Штатів Америки, Японії та інших зарубіжних країн як у рамках 25 угод про співробітництво, укладених Академією, так і в рамках сотень угод, укладених безпосередньо академічними установами з однопрофільними науковими установами, навчальними закладами зарубіжних країн і міжнародними організаціями.

Наукові установи НАПН України та окремі науковці здійснюють експертну діяльність та є членами чисельних міжнародних організацій, зокрема таких як Американська психологічна асоціація, Благодійний фонд “Східноєвропейська місія”, Благодійна організація “Фонд “Асперн”, Глобальний союз науковців за мир, Всесвітня рада з питань обдарованих і талановитих дітей, Європейська академія природничих наук, Європейська асоціація психології праці та організаційної психології, Європейська асоціація медіа та інформаційної освіти, Європейська асоціація освіти дорослих, Європейська рада з питань високих здібностей, Міжнародна рада психологів, Міжнародна асоціація прикладної психології, Міжнародна асоціація з економічних досліджень, Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров’я

“МАКБЕЗ”, Міжнародне товариство політичної психології, Польська асоціація організаційної психології, Представництво ООН в Україні, USAID, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ тощо.

З метою імплементації Закону України “Про освіту” та реформування вищої освіти в контексті Болонського процесу активізувалася участь наукових установ НАПН України спільно зі своїми зарубіжними партнерами у реалізації понад 50 проектів і програм міжнародних організацій і фондів, у міжнародних наукових заходах в Україні та за її межами.

Для визначення національних пріоритетів і завдань, пов’язаних з адаптацією для України Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, фахівці наукових установ НАПН України брали участь у роботі експертної групи цілі 4 – “Забезпечення всеохоплюючої та якісної загальної освіти та заохочення до навчання упродовж життя усіх категорій населення”.

Дуже важливою подією для України стало отримання Громадською спілкою “Українська асоціація освіти дорослих”, створеною 2015 р. у Брюсселі (Бельгія), 28 червня 2016 р. під час Генеральної асамблеї Європейської асоціації освіти дорослих статусу її офіційного члена. Ця подія важлива передусім тому, що коло соціальних проблем, на вирішення яких спрямована діяльність Асоціації та її членів, притаманне усім європейській спільноті: старіння населення, посилення міграційних процесів, соціальна нерівність, маргіналізація сучасного суспільства. Основною місією Асоціації є розвиток освіти дорослих на європейському рівні через політику пропаганди освіти впродовж усього життя, забезпечення інформацією та ресурсами членів Асоціації, розвиток практики навчання дорослих через проекти, публікації, тренінги, міжнародне співробітництво з іншими зацікавленими інституціями.

Здійснено організаційні заходи щодо підготовки відповідного комплекту документів та узгодження з Національною комісією України у справах ЮНЕСКО питання щодо створення кафедри ЮНЕСКО “Неперервний професійний розвиток педагога в XXI столітті” на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. За результатами розгляду пропозиції НАПН України 25 жовтня 2016 р. Генеральний директор ЮНЕСКО Ірина Бокова підписала Угоду між ЮНЕСКО та НАПН України про відкриття кафедри ЮНЕСКО “Неперервна професійна освіта XXI століття”.

Водночас, у 2016 р. відбулися кадрові зміни в складі Кафедрі ЮНЕСКО “Превентивна освіта і соціальна політика” на базі Інституту проблем виховання НАПН України, що функціонувала з грудня 1999 р.

Виявилася неналежна реєстрація документів, відсутність заявки на адресу ЮНЕСКО щодо продовження діяльності Кафедри, що призвело до прийняття рішення ЮНЕСКО про її закриття.

Ураховуючи вагомий внесок В.О. Сухомлинського у розвиток світової педагогічної науки і практики, НАПН України підготувала, узгодила з МОН України та Національною комісією України у справах ЮНЕСКО і направила звернення до ЮНЕСКО з проханням про включення відзначення 100-річчя від дня його народження до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО на 2018 рік.

З метою участі в реалізації програми ЮНЕСКО “Пам'ять світу” здійснено організаційні заходи, підготовлено комплект документів і надіслано ЮНЕСКО заявку щодо включення колекції “Шкільні підручники та навчальні посібники” — частина наукового об'єкта “Документи педагогіко-психологічного та історико-культурного напрямку 19-20 ст. Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В.О. Сухомлинського, що становить національне надбання України, до Міжнародного реєстру “Пам'ять світу”. Колекція “Шкільні підручники і навчальні посібники” — єдина в Україні цілісна колекція, у якій зібрано вітчизняні навчальні підручники й посібники 1850–1917 рр. Підручники з гуманітарних і природничо-математичних предметів для дітей і дорослих, різнопланові за своєю структурою й змістом, є важливим автентичним інформаційним джерелом для наукових досліджень вітчизняної та зарубіжної історії освіти, педагогіки й підручникотворення. Колекція відображає етапи становлення й розвитку освіти, зміни методик навчання та виховання, дидактичних і методичних засад, що домінували на час їх створення в Україні: історію боротьби за навчання рідною мовою, долучення до української культури й освіти та прагнення педагогічної громадськості сформувати український освітній простір.

На виконання спільного наказу НАПН України та МОН України у жовтні 2016 р. проведено Міжнародні дні освіти дорослих у Запорізькій області. До їх організації і проведення долучилися МОН України, Міністерство соціальної політики України, НАПН України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Національна спілка журналістів України, Представництво DVV International в Україні, Запорізька обласна державна адміністрація, ВНЗ України та громадські організації. Розпочато Міжнародні дні освіти дорослих Міжнародним форумом “Освіта дорослих — регіональний розвиток: досвід, виклики, стратегії”, що відбувся 6 жовтня в Запорізькій обласній раді, а продовжувалися в Мелітополі, який став членом Глобальної мережі

ЮНЕСКО міст, що навчаються, першим на пострадянському просторі містом, яке отримало статус “Місто, що навчається”.

Упродовж року з метою налагодження співпраці в галузі освіти і науки, ознайомлення з актуальними питаннями розвитку професійної освіти в Україні, обговорення питання ролі і завдань НАПН України у сфері реформування освіти України, осучаснення нормативно-правової бази галузі, її європеїзації, активізації співпраці із зарубіжними партнерами відбулися зустрічі з делегаціями Міністерства закордонних справ Фінляндії, Інституту педагогічних наук Румунії, Інституту дидактики “Аланус” та Благодійного фонду “Verein”, Консалтингової групи GORA (Німеччина), Північно-західного університету (ПАР), Групи PISA (Програма міжнародного оцінювання учнів), Університету МакЮена та Українського центру ресурсів і розвитку (Канада), Програми ЄС у галузі освіти в Україні (eTwinning Plus), Представництва Польської академії наук в Україні, Гданського університету (Польща).

З метою вивчення й упровадження в освітню практику зарубіжного досвіду, підвищення рівня міжнародної комунікації і взаємодії у сфері науки та освіти у січні 2016 р. в **Інституті педагогіки НАПН України** створено відділ міжнародних зв'язків і наукової співпраці. Упродовж року укладено угоду про співпрацю з Університетом Хучжоу (Китай), налагоджено зв'язки з університетом імені Адама Міцкевича у м. Познані, Державною вищою школою професійної освіти ім. Яна Амоса Коменського в м. Лешно (Польща), Університетом Коджаелі (Туреччина).

Інститут здійснював заходи щодо входження до системи міжнародного науково-інформаційного простору, пошуку додаткових джерел фінансування на підвищення методологічної компетентності та публікації наукових розроблень, розвиток комунікаційного простору шляхом спільної організації міжнародних конференцій, семінарів, вебінарів; виконання положень міжнародних угод і реалізації проектів у галузі науки та взаємний обмін дослідниками.

За ініціативи Інституту та фінансової підтримки Міжнародного фонду “Відродження” розпочато проект “Ромська мова в Україні: лінгвокультурологічний та соціально-педагогічний напрями”. Метою проекту є створення бази аутентичних матеріалів ромської мови, зокрема келдерарського, ловарського та сервицького діалектів у пілотних громадах як передумови подальшого розвитку методики навчання ромської мови в Україні. Іntenсифікувалась участь у міжнародних проектах: “Оцінювання діяльності навчальних закладів Чехії і України”, “Кар’єрна система директора школи і вчителя”, “Громадянська компе-

тентність учнівської молоді: шляхи формування”, “Мультикультурне виховання в школі”, “Метод усної історії”, “Чеський досвід інклюзивної освіти в школі та його адаптація в Україні: управлінський аспект”, “Позиція і навчання директора школи”, “Кращі практики управлінського досвіду” з Асоціацією керівників шкіл України та Асоціацією з міжнародних питань Чеської Республіки, у міжнародному проекті Інституту “ПАТРИР” (Румунія) за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Фінляндії “Формування багатомовності дітей та учнів: прогресивні ідеї в українському контексті”, і проекти “Міжнародний міжнаціональний дитячий табір “Джерела толерантності”, Міжнародному освітньому проекті для шкільної молоді та дорослих “Освіта для сталого розвитку в діі”.

За результатами конкурсу отримано грант на модуль “Україна — ЄС: транскультурні порівняння в освітніх дослідженнях” програми “Еразмус+”, основною метою якого є запровадження європейського складника у дослідження в галузі освіти в Україні, а також запровадження європейських стандартів виконання наукових робіт українськими дослідниками в галузі освіти, та грант на участь у програмі стажувань у Польщі для аспірантів “Еміненс II”.

У рамках міжнародного співробітництва в Інституті перебували делегації: Університету Хучжоу (КНР) з метою обговорення напрямів і перспектив взаємовигідної наукової співпраці та підписання відповідного договору. Відомий учений, фахівець з порівняльної педагогіки та міжнародної освіти Північно-Західного університету Південно-Африканської Республіки Шарль Уолгутер прочитав для співробітників, аспірантів і докторантів лекцію “Освітні реформи в Південно-Африканській Республіці”. У заходах, присвячених святкуванню 90-річчя Інституту, взяли участь делегації партнерів із республік Молдова та Білорусь, Румунії.

Продовжено роботу з організації й проведення започаткованих у 2015 р. міжнародних вебінарів, зокрема вебінару “Основні концептуальні підходи і структура змісту навчальних предметів “Людина і світ”, “Географія в контексті реалізації компетентнісного підходу”, участь в якому взяли фахівці з методики викладання географії, автори підручників з України та Республіки Білорусь.

У рамках договору з Науково-методичною установою “Національний інститут освіти” Міністерства освіти Республіки Білорусь досягнуто домовленості про проведення спільної постійно діючої конференції “Кафедра (наука онлайн)” на освітньому порталі партнерів.

Загалом у 2016 р. наукові співробітники Інституту взяли участь у 79 міжнародних наукових заходах, що проводились у Білорусі, Естонії, Ізраїлі, Росії, ФРН.

Основними завданнями **Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України** у здійсненні міжнародного наукового співробітництва у 2016 р. були: виконання положень угод, укладених із зарубіжними науковими і освітньо-науковими установами; укладення нових міжнародних угод про співпрацю; реалізація спільних наукових досліджень (наукових проєктів) із зарубіжними партнерами; дослідження сучасних світових тенденцій розвитку психології; вивчення, узагальнення та використання зарубіжного наукового досвіду; проведення та участь у міжнародних наукових заходах в Україні та за кордоном; співпраця із зарубіжними вченими у підготовці психологічних наукових видань; співпраця із міжнародними психологічними асоціаціями та організаціями.

Упродовж року укладено шість угод про співпрацю зі структурними підрозділами Білоруського державного університету, Шауляйського університету (Литва), Міжнародним Товариством логотерапії та екзистенційного аналізу (Австрія), Інститутом шкільних реформ та розвитку школи Східно-Китайського університету (КНР). Водночас здійснювалося виконання положень 11 угод про міжнародне наукове співробітництво, укладених із Гомельським державним університетом імені Франциска Скорини (Білорусь), Інститутом фізіології і санокреатології Академії наук Молдови, Євразійським державним університетом імені Л.М. Гумільова (Казахстан), Балтійським Інститутом психології та менеджменту (Латвія), Верхньосілезькою вищою педагогічною школою ім. Кардинала Августа Хлонда в м. Мисловіце, Сілезьким університетом м. Катовіце, Інститутом наук про родину та соціальну працю Католицького Університету імені Яна Павла II, Варшавською академією імені Марії Склодовської-Кюрі (Польща), Віденським Університетом практичної психології, психотерапії та психоаналізу імені З.Фрейда (Австрія), Культурно-освітнім центром “Містраль” і Франко-Українською асоціацією Нормандії, Українською Паризькою школою (Франція).

Вісімнадцять співробітників Інституту пройшли наукове стажування і навчання в 22 наукових установах і університетах Європи та Азії (Болгарія, Грузія, Естонія, Китай, Литва, Польща), у тому числі в межах програми стажувань Національної комісії Польщі у справах ЮНЕСКО.

У 2016 р. 57 науковців Інституту взяли участь у 32 міжнародних наукових заходах (конгресах, конференціях, семінарах, круглих столах тощо) в 10 країнах (Білорусь, Китай, Німеччина, Польща, Росія, Словаччина, Угорщина, Франція, Чехія, Хорватія).

Спільно із зарубіжними партнерами організовано та проведено в Україні дев'ять міжнародних наукових заходів.

Наукові співробітники працювали як експерти в наукових радах 16 зарубіжних журналів: “Nauczyciel i szkola”, “Journal of Ecology and Health”, “Секьюрітологія”, “Current problems of Psychiatry”, “Psychologia wychowawcza”, “Człowiek, edukacja, społeczeństwo, innowacje w erze społeczeństwa postinformacyjnego” (Польща), “Nauki Społeczno-Humanistyczne – Соціально-Гуманітарні Науки – Social and Human Sciences” (Україна-Польща), “Одаренный ребенок”, “Психологический журнал” (Росія), “Белорусский психологический журнал”, “Право. Экономика. Психология” (Білорусь), “Актуальные проблемы психологии, бизнеса и социальной сферы общества: теория и практика” (Латвія), “American Journal of Fundamental, Applied and Experimental Research” (США-Україна); “Euro-American Scientific Cooperation: International Scientific Journal” (Канада); “Social welfare. Interdisciplinary approach” (Україна-Литва); “AUSPICIA: International Czech-Ukrainian scientific-theoretical publication” (Чехія).

Чотири наукові видання Інституту входять до міжнародних наукометричних баз даних, у тому числі одне видання (науковий журнал “Організаційна психологія, Економічна психологія”) набуло такого статусу в 2016 р.: три випуски електронного збірника наукових праць “Технології розвитку інтелекту”; чотири збірники наукових праць “Проблеми сучасної психології”; два номери Всеукраїнського наукового журналу “Психологія і особистість”.

Публікуються два наукові видання Інституту, засновані спільно з міжнародними партнерами: спільно з Accent graphics communications (Канада) випущено 4 номери наукового журналу “Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools” (журнал включено до 13 міжнародних наукометричних баз даних); спільно з Ukraine and Ukrainians Abroad INC (США) випущено 2 номери наукового журналу “American Journal of fundamental, applied & experimental research” (журнал включено до двох міжнародних наукометричних баз даних).

У зарубіжних виданнях надруковано 118 публікацій: “Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools”, “International Journal of Education & Development”, “Psychoprevention

Studies”, “Social and Human Sciences”, “Social Welfare. Interdisciplinary Approach” тощо, що становить 19,7% від загальної кількості публікацій; 89 публікацій англійською мовою та іншими іноземними мовами, що становить 14,9% із загальної кількості публікацій науковців Інституту. Випущено три інформаційні бюлетені міжнародних психологічних асоціацій (англійською мовою).

Інститут активно взаємодіє з 15 міжнародними громадсько-професійними організаціями, що працюють у сфері психології та інших наук. Реалізовано три освітні і наукові проекти, зокрема спільно з Інститутом наук про родину та соціальну працю Люблінського католицького університету імені Іоана Павла II (Польща); продовжено виконання програми “Укріплення капіталу родини в ситуації дестабілізації українського суспільства” Проекту “PITA-2015-10” (2015-2016 рр.); взято участь у реалізації спільного проекту з Представництвом Польської Академії наук у Києві щодо проведення міжнародної конференції за участю польських фахівців “Досвід України та країн Європейського Союзу у вирішенні актуальних проблем психології в сучасних соціально-політичних умовах”, випуску однойменного збірника наукових праць, в якому представлено інноваційні розробки 23 українських і польських учених з актуальних проблем психології (українською, польською та англійською мовами) (збірник отримав Диплом “Лауреат конкурсу 1 ступеня” в номінації “Інновації в інтенсифікації міжнародного співробітництва у сфері освіти, науки, культури”, на VIII Міжнародному форуму “Інноватика в сучасній освіті”); взято участь у розробленні та реалізації програми з реабілітації ветеранів АТО та допомоги дітям з психологічною травмою, отриманою внаслідок подій у Криму та на Сході України в рамках канадського проекту “Ангели Хоронителі України” (Guardian Angels Ukraine), створення якого ініціювала Ліга Українок Канади (LUCW) під егідою Ради Українських державницьких організацій світу (International Council of Support in Ukraine). Результатом співпраці став Довідник учителя початкової школи.

В Інституті працює представництво Глобального союзу науковців за мир, очолюване академіком С.Д. Максименком, якому вручено “Сертифікат визнання” цієї організації за значний особистий внесок у розвиток науки, встановлення миру у всьому світі.

Здійснюється плідна співпраця з такими міжнародними організаціями: Американська організація “Ukraine and Ukrainians abroad Not-for-profit Cooperation” (США), з якою започатковано і випущено два номери міждисциплінарного наукового журналу “American Journal

of Fundamental, Applied and Experimental Research”, де опубліковано понад 40 статей провідних українських фахівців із актуальних проблем психології, філософії та інших наук, зокрема статтю акад. В.Г. Кременя “Гуманізм та інформаційне буття сучасної цивілізації”. До 25-річчя незалежності України започатковано рубрику “Українська нація: переосмислення, подолання, здобуття”, зміст якої матиме потужний мотиваційний потенціал українського самоздійснення та державотворення. Інститут активно співпрацює з Міжнародною Асоціацією прикладної психології — однією із найстаріших і провідних міжнародних громадсько-професійних організацій.

Інститут активно взаємодіє з Європейською мережею організаційної психології та психології праці, що об’єднує відомих учених із провідних європейських університетів; Європейською асоціацією психології праці та організаційної психології (на базі Інституту функціонує Українська Асоціація організаційних психологів та психологів праці (УАОППП), яка з 2005 р. є членом ЄАППОП) та іншими міжнародними професійно-громадськими організаціями, що працюють у сфері психологічного консультування та психотерапії: ЕАР (The European Association for Psychotherapy); ЕСРР (The European Confederation of Psychoanalytic Psychotherapies); PIfE (Psychodrama-Institut fur Europa); МГКВ (Der Mitteldeutschen Gesellschaft für Kathymes Bilderleben und imaginative Verfahren in der Psychotherapie und Psychologie); ІНА (Italian Network of Psychologists’ Associations); ЕФРА (European Federation of Psychologists’ Associations); Кék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány (Дитячий кризовий фонд Кék Vonal); ФЕРТО (The Federation of European Psychodrama Training); НАСВТ (National Association of Cognitive-Behavioral Therapists).

На виконання положень укладених угод про міжнародну наукову співпрацю **Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України** продовжував співробітництво із зарубіжними науковими установами та міжнародними освітянськими організаціями країн Європи та Америки та із зарубіжними громадськими організаціями, зокрема: Асоціацією міжнародної освіти, Європейським співтовариством з досліджень у галузі освіти дорослих, Європейською асоціацією освіти дорослих, Міжнародним співтовариством порівняльних досліджень в освіті дорослих, ЮНЕСКО.

Інститутом здійснено організаційні заходи щодо створення кафедри ЮНЕСКО “Неперервний професійний розвиток педагога в ХХІ столітті” на своїй базі. За результатами розгляду відповідного комплексу документів 25 жовтня 2016 року Генеральний директор ЮНЕСКО Ірина

Бокова підписала Угоду між ЮНЕСКО та НАПН України про відкриття кафедри ЮНЕСКО “Неперервна професійна освіта XXI століття”.

Кафедра, створена під егідою ЮНЕСКО, забезпечить умови для якісної підготовки педагогічних кадрів для всієї сфери освіти, сприятиме підвищенню кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників на основі поєднання національних надбань світового значення та усталених європейських традицій з урахуванням принципів неперервності, інноваційності, прогностичності, гнучкості реагування на суспільні зміни, розробленню законодавчих актів з проблем професійної, педагогічної освіти та освіти дорослих.

Громадська спілка “Українська асоціація освіти дорослих”, створена 2015 р., 28 червня 2016 року у Брюсселі (Бельгія) під час Генеральної асамблеї Європейської асоціації освіти дорослих отримала статус її офіційного члена. Громадська спілка “Українська асоціація освіти дорослих” є неприбутковим громадським об’єднанням, метою діяльності якого є становлення та розвиток системи освіти дорослих в Україні, формування суспільства, що навчається впродовж усього життя, налагодження співпраці з міжнародними урядовими і неурядовими організаціями, освітніми установами в сфері освіти дорослих інших країн, у тому числі здійснення спільних міжнародних проектів і програм.

З метою поширення інформації про неформальну освіту дорослих Громадською спілкою “Українська асоціація освіти дорослих” з 2015 р. видається “Територія успіху: практико орієнтований додаток до збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи”.

В Інституті спільно з Громадською спілкою “Українська асоціація освіти дорослих” та Громадською організацією “Культурно-освітня ініціатива” створена і успішно працює мовна школа для дорослих, яка пропонує науковцям безкоштовний курс вивчення та вдосконалення англійської мови.

Інститутом укладено угоди про співпрацю з Центром освіти дорослих “Researcher FMJ NonProfit” (Угорщина); з Жешувським університетом. Ключовими положеннями угод стали: забезпечення обміну інформацією у сферах науково-дослідної, освітньої, методичної і культурної діяльності для популяризації та оптимізації освіти дорослих; збагачення новими ідеями, практичними порадами; обмін досвідом у сфері освіти дорослих, підготовки і організації освітніх заходів для осіб, які досягли 40 і більше років, із використанням інноваційних технологій.

Інститут продовжував плідну співпрацю з DVV International в Україні у галузі освіти дорослих. Здійснено організаційні заходи і

проведено Міжнародні дні освіти дорослих у Запорізькій області. За фінансової підтримки DVV International в Україні надруковано три випуски журналу “Територія успіху: практико орієнтований додаток до збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи”; взято участь у Літній академії країн Східного Партнерства в Україні та Латвії, у реалізації проекту “Професіоналізація освіти дорослих”, спрямованого на підготовку викладачів-андрагогів.

Науковий журнал Інституту “Порівняльна професійна педагогіка” включено до 23 міжнародних наукометричних баз даних.

Інститут плідно співпрацює з Інститутом навчання впродовж життя ЮНЕСКО (Німеччина), результатом співробітництва з яким є поповнення електронних версій друкованої продукції Інституту. Триває співпраця з Освітньою компанією “Osvita Market”, що діє за підтримки Польсько-українського центру “University. Study. Business”.

Здійснюється спільна проектна діяльність у межах програми європейської організації CSR Europe (Брюссель) — “Deploy Your Talents — Stepping up the STEM Agenda for Europe” з метою популяризації інженерно-технічних професій у сферах STEM (фізика, хімія, інформаційно-комп’ютерні технології, біологія) серед школярів в Україні; діяльність із чеською неурядовою організацією АМО, Асоціацією керівників шкіл України для педагогів Києва і Київської області в рамках Українсько-чеського проекту “Альтернативне навчання для українських шкіл”, що здійснюється в Україні протягом 2014–2016 рр. за підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки та МОН України.

Співробітники Інституту вибороли гранти та взяли участь у Міжнародній конференції з проблем інтернаціоналізації вищої освіти в Угорщині, мета якої — підтримка і популяризація грантової програми “Campus Mundi” у рамках співпраці між країнами ЄС і країнами-партнерами в галузі вищої освіти Національного офісу “Tempus”; Міжнародній конференції NECE (Networking European Citizenship Education) (Хорватія), присвяченій обговоренню проблем міграції і громадянської освіти у країнах ЄС і країнах його найближчого оточення — в Україні, Молдові, Білорусі, країнах Середземномор’я; ще у дев’яти міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах і симпозіумах.

Успішною була участь у реалізації проекту “Ми — це Європа” у партнерстві з німецькою Громадською організацією “Deutsche Jugend in Europa”, мета якого — інтенсифікація відносин з Україною; у роботі редакційної колегії збірника наукових праць Гурношльонської вищої педагогічної школи імені Кардинала Августи Хлонда (Польща).

Співробітники Інституту є членами міжнародних організацій, зокрема мережі Європейської Асоціації дослідників у сфері освіти (European Educational Research Association — EERA) в рамках Української асоціації дослідників в освіті (Ukrainian Educational Research Association) зі штаб-квартирою у м. Дрогобичі.

Упродовж звітнього року **Інститут проблем виховання НАПН України** продовжував співпрацю з Гданським університетом відповідно до угоди про співпрацю в науковій та освітній сфері, школою № 188 імені Болеслава Орлівського (Польща), Євразійським гуманітарним інститутом (Казахстан), Мінським державним Палацом дітей і молоді, Республіканським екологічним центром дітей та юнацтва (Білорусь), Міжнародним табором “Чавдар” (Болгарія), Міжнародним освітнім центром шкільної управи “Заля варна”, ДЮОЦ “JK Auseklis” (Латвія), Норвезькою спілкою охорони природи (Норвегія).

Співробітники Інституту досліджували світові тенденції розвитку мистецької освіти та художньо-естетичного виховання, фізичного розвитку та здорового способу життя, трудового навчання і виховання; пріоритетні напрями розвитку теорії та методики виховання, дошкільної та соціальної педагогіки в країнах Європи, Америки та на пострадянському просторі. Нині ці напрями досліджуються спільно з іншими науковими установами НАПН України, МОН України та створеною Українсько-польською групою з розроблення Державних стандартів початкової школи.

Наукові співробітники Інституту взяли участь у 69 міжнародних заходах, зокрема: з'їздах, конгресах, симпозіумах, форумах — 6, конференціях — 36, наукових семінарах — 3, педагогічних читаннях — 6, круглих столах — 1, виставках — 4, інших заходах — 13. Ці заходи стали майданчиками для оприлюднення результатів проведених Інститутом досліджень, популяризації установи як провідного науководослідного інституту в нашій державі з питань теорії і методики виховання, соціальної педагогіки та дошкільної освіти.

Прикладом цього може слугувати участь співробітників Інституту в організації і проведенні XI Міжнародної науково-практичної конференції “Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору”, співorganizаторами якої стали МОН України, Східно-Європейський інститут психології (Україна-Франція), ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”, Інститут педагогіки Гданського університету (Польща) тощо. У роботі конференції взяли участь фахівці з України, Білорусі, Польщі, Росії, Італії, Туреччини, Угорщини, Болгарії, США.

На базі Інституту з грудня 1999 р. функціонувала кафедра ЮНЕСКО “Превентивна освіта і соціальна політика”. У 2016 р. відбулися кадрові зміни в складі Кафедри, виявилася неналежна реєстрація документів, відсутність заявки на адресу ЮНЕСКО щодо продовження її діяльності, що призвело до прийняття рішення ЮНЕСКО про її закриття. Ситуацію, що склалася з діяльністю кафедри ЮНЕСКО, розглянуто на засіданні Вченої ради Інституту.

Міжнародна наукова співпраця **Інституту спеціальної педагогіки НАПН України** здійснювалась за такими напрямками: стажування молодих науковців, участь у міжнародних наукових та освітніх проектах, проведення спільної експериментальної роботи та науково-практичних заходів, дослідження сучасних світових тенденцій розвитку освіти осіб з особливими потребами, організація та участь у міжнародних наукових заходах; співпраця із зарубіжними вченими у підготовці наукових видань. Активізувались міжнародні зв'язки у процесі проведення спільно з Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського щорічного міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології, в якому взяли участь науковці з 10 країн світу, в тому числі в режимі онлайн.

Науковці Інституту взяли активну участь у реалізації розпочатого в 2015 р. міжнародного науково-освітнього проекту з реформування вищої освіти, зокрема підвищення рівня доступності вищої освіти для осіб з інвалідністю в Україні. До проекту залучено науковців із Канади, США, Гонконгу, Австралії тощо; у проекті для батьків глухих дітей “Poland-Ukraine Sign Camp” (Польща); у започаткованому 2008 р. міжнародному проекті імені Леонардо да Вінчі — “Spread the sign” (“Поширимо жест”), що реалізується в рамках програми “Передача інновацій”, підтримуваної Шведським міжнародним відділенням освіти і навчання Ради Європи. Метою проекту є створення Інтернет-ресурсу з базової лексики національних жестових мов країн Європи, що створюється за принципом “слово-жест”. Користувач, вводячи слово, має можливість побачити відповідні жестові еквіваленти жестових мов з бази жестівника.

З метою вивчення системи інклюзивної освіти у провінції Альберта (Канада) у червні-липні 2016 р. двоє молодих науковців Інституту перебували на стажуванні у м. Едмонтон у рамках проекту RIDRU (Research Initiative on Democratic Reforms in Ukraine). Відвідано University of Alberta, MacEwan University, Concordia University of Edmonton, заклади системи шкільної освіти м. Едмонтону та центр раннього розвитку “Genesis”, Міністерство освіти провінції Альберта та управління освіти району Edmonton Public.

За результатами стажування підготовлено наукову публікацію у співавторстві з Романом Петришиним, колишнім директором Українського центру засобів і розвитку в університеті імені Грента МакЮена, про здобутки української інклюзивної освіти після завершення канадсько-українського проекту 2008—2013 рр. Канадськими фахівцями схвалено якість і темпи розвитку цього освітнього напрямку та висловлено готовність надавати Україні підтримку в його подальшій розбудові. Результати вивчення системи інклюзивної освіти в провінції Альберта знайдуть своє втілення у процесі подальшого розроблення організаційних, методологічних і змістових складових української інклюзивної освіти.

Укладено угоду з Академією спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Польща), якою передбачено обмін науковою інформацією, аналітичними матеріалами, обговорення питань щодо побудови та модернізації системи освіти осіб з порушеннями слуху різних вікових груп, технологій навчання та здійснення корекційно-розвиткової роботи.

У межах угоди спільно зі Спеціальним навчально-виховним центром для глухих і слабочуючих дітей та молоді імені Іоана Павла II продовжувалася співпраця з метою вивчення системи навчання та виховання осіб з порушеннями слуху у Польщі, відбувалися консультування співробітників з колегами та обговорення шляхів вирішення актуальних проблем сурдопедагогіки у контексті сучасних євроінтеграційних процесів. Триває дослідження світових тенденцій розвитку сурдопедагогіки, вивчення зарубіжної системи навчання, виховання і реабілітації дітей з порушеннями слуху та підготовки фахівців для роботи з відповідними категоріями дітей на прикладі польського досвіду.

Співробітники Інституту стали учасниками і доповідачами на міжнародних наукових заходах: конгресах, конференціях, взяли участь у міжнародних освітніх виставках (всього 12 заходів міжнародного рівня) у Білорусі, Польщі, Словаччині, під час яких широкому загалу було презентовано доробок науковців Інституту, представлено опубліковану продукцію. Результати наукової діяльності представлено у 5 наукових статтях, опублікованих у міжнародних виданнях у Білорусі, Польщі, Словаччині.

У 2016 р. науковці **Інституту соціальної та політичної психології НАПН України** досліджували світові тенденції розвитку психологічної науки з найбільш актуальних напрямів: проаналізовано 60 джерел із питань психології національного і громадянського самовизначення, теорій комунікації, щодо зарубіжних уявлень про роль комунікативних практик у самоідентифікаційних процесах; вивчено 28 джерел

щодо психологічних механізмів долання негативних наслідків травматичних подій; понад 10 джерел — щодо впливу медіа на моральний розвиток дітей і формування критичного мислення; 23 джерела — щодо захисту від вторинної травматизації дитини при залученні її до медіавиробництва і взаємодії з журналістами. Проаналізовано методи дослідження і розвитку політико-правових настанов молоді, соціально-психологічні технології розвитку життєздатності особистості, 60 джерел для простеження тенденції проектування спеціальних соціально-психологічних ситуацій, у яких активізується потреба особистості у відповідальній співпраці з оточенням і стимулюється розвиток умінь досягати консенсусу в прийнятті рішень; для з'ясування можливостей арт-терапії в роботі з дітьми, які пережили психотравматичні події; потенціалу комунікативних практик в Інтернет-середовищі, ідентифікації у віртуальному світі та ін. Для здійснення обміну досвідом проведено серію вебінарів, організованих у межах роботи Методичного реабілітаційного центру при Інституті.

Співробітники Інституту взяли участь у реалізації таких міжнародних проєктів: Erasmus+ “Structuring cooperation in doctoral research, transferrable skills training, and academic writing instruction in Ukraine’s regions”; спільному проєкті Міжнародного благодійного фонду “Support Stabilization Services” та ГО УАФПНПП “Альтернатива конфліктам та насильству”; міжнародному дослідницькому проєкті ЮНІСЕФ та Національного університету “Києво-Могилянська академія” “Комплексна психосоціальна підтримка спеціалістів мобільних бригад, які працюють у буферній зоні”; супервізійному проєкті ВГО УАТА і ЕАТА “Професійна майстерність транзактного аналітика”, “INTERNATIONAL PROGRAM TRAINING OF TRAINERS” TOT-EUROPEAN-2016 для дослідження характеристик (особливостей) стресостійкості дітей, які проживають у буферній зоні безпеки, підконтрольній Україні, та здійснення заходів щодо зміцнення стресостійкості; проєкті “Альтернативи конфлікту і насильству”, що реалізується ГО “Українська асоціація фахівців з подолання наслідків психотравматичних подій” за сприяння канадської неурядової організації “Stabilization Support Services” і фінансової підтримки Уряду Великої Британії, спрямованому на виявлення уявлень, норм, стереотипів щодо сприймання конфліктів і насильства, зокрема гендерно-зумовленого та сексуального, на підконтрольній Україні території в зоні проведення АТО та в пунктах постійної дислокації військових частин; проєкті “Підтримка довгострокової соціальної стабільності в Україні”, що здійснюється спільно МК Товариства Червоного Хреста України, International Federation of Red

Cross and Red Crescent Societies та Урядом Японії. З метою пошуку нових наукових проєктів і грантів здійснювався моніторинг європейського та світового освітньо-наукових просторів, підготовлено понад 10 заявок, серед яких: “PhD Training Intercultural Mediation” у межах Erasmus+; напрямок Jean Monnet в консорціумі, що координується University of Coimbra (Португалія); “Socio-psychological support of Donetsk region local communities’ activity connected with improvement of mental health and supply of psycho-social support” в International Medical Corps; “Media literacy” на грант Посольства Чехії та ін.

Загалом науковці Інституту взяли участь у 90 міжнародних науково-практичних заходах, проведених іншими установами, організаціями, закладами, із них з’їздів, конгресів — 5, симпозіумів, форумів — 6, конференцій — 47, семінарів — 11, круглих столів — 2, виставок — 4, інших заходів — 15. Інститутом організовано і проведено 13 міжнародних наукових заходів, співорганізаторами яких виступили представники 7 країн (Греції, Італії, Литви, Молдови, Румунії, Сербії, Польщі), в їх роботі взяли участь 8 науковців із Ізраїлю, Польщі, США, Угорщини, Чехії, Швейцарії; випущено збірник матеріалів англійською мовою.

Протягом звітного року завершено формування консорціуму для участі в рамковій програмі Європейського Союзу з науки та інновацій “Горизонт 2020”; підписано 2 угоди про співробітництво з міжнародними партнерами, що утворило партнерську конфігурацію із 6 учасників: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України (Україна), University of Peloponnese, the Department of Social and Education Policy (Греція), Lucian Blaga University of Sibiu (Румунія), Institute of Social Sciences (Сербія), University of Warmia and Mazury in Olsztyn (Польща), University of Catania (Італія). Проведено також перемовини щодо приєднання до консорціуму партнерів з Індонезії як таких, що розширюють партнерську програму за межі країн-учасниць рамкової програми “Горизонт 2020”. Укладено двосторонню угоду про науково-методичну співпрацю з Департаментом психології Барійського університету імені Альдо Моро (Італія).

У зв’язку із проголошенням 2016 р. роком англійської мови розгорнуто спеціальну роботу, в результаті якої більше, ніж на чверть, зросла кількість англійських публікацій співробітників Інституту (25 порівняно з минулорічними 18), у міжнародних виданнях — 30 публікацій, з них уперше 2 роботи опубліковано в журналах з високим індексом SJR=0,55, хоча кількість публікацій в авторитетних міжнародних журналах (“International Journal of Psychology”; “GESJ: Education Sciences and Psychology”) дещо зменшилася.

Загалом 28 % науковців Інституту представили у звітному році результати наукової роботи англійською мовою (минулого року — 25 %).

Протягом звітного періоду завдяки активній міжнародній співпраці з колегами-психологами було здійснено низку закордонних відряджень. Так, на запрошення організаторів закордонних міжнародних заходів вдалося здійснити 22 закордонних відрядження 12 науковців (3 — у США, 13 — у країни Європи (Австрія, Польща, Італія, Чехія, Естонія, Болгарія, Грузія), 5 — у Російську Федерацію, 1 — у Білорусь) за кошти міжнародних проектів, організаторів заходів та спонсорів для представлення результатів роботи Інституту міжнародній фаховій спільноті, проведення переговорів, укладення угод.

Основні завдання та функції **Інституту вищої освіти НАПН України** щодо забезпечення розвитку та налагодження наукових зв'язків із спорідненими науковими установами інших держав полягали в організації та проведенні спільних наукових досліджень, спільних освітніх і наукових заходів, стажування науковців за кордоном; ініціюванні та виконанні спільних освітніх і наукових проектів.

Десять науковців Інституту впродовж року 25 разів перебували за кордоном з метою участі у координаційних зустрічах учасників Проекту Програми TEMPUS “ELITE” та програми Жан Моне, міжнародній програмі підвищення кваліфікації для освітян, міжнародних семінарах, наукових конференціях і форумах, тренінгах для координаторів Програми “Еразмус+”.

Інститутом здійснено організаційні заходи та проведено 15 міжнародних науково-практичних конференцій, включених до Плану роботи НАПН України на 2016 р. Загалом науковці Інституту взяли участь у 154 міжнародних наукових заходах, зокрема: 4 конгресах, 3 симпозіумах, 79 конференціях, 34 семінарах, 3 педагогічних читаннях, 18 круглих столах, 3 виставках тощо.

Результати досліджень Інституту опубліковано у 27 зарубіжних наукових виданнях.

Інститут виконував функції національного координатора проекту Програми TEMPUS “ELITE” — “Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту”. За результатами виконання Проекту в Інституті та 7 університетах України функціонували створені центри лідерства — підрозділи, обладнані спеціальними технічними засобами, програмним забезпеченням для надання послуг із діагностики та розвитку лідерського потенціалу.

У межах Проекту співробітниками Інституту проведено моніторинговий семінар з імплементації його результатів та II Міжнародну

науково-практичну конференцію “Університет і лідерство”. За результатами виконання проекту підготовлено 5 навчальних посібників, цільовою аудиторією яких є діючі та потенційні керівники різних рівнів управління ВНЗ.

Інститут як національний координатор у партнерстві з Британською Радою в Україні, Фундацією лідерства для вищої освіти (Сполучене Королівство) та МОН України забезпечував реалізацію Міжнародного проекту “Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України”. Для участі у Програмі за підсумками проведеного конкурсу, участь в якому взяли 96 університетів, відібрано команди з 12 університетів України. Співробітники Інституту увійшли до команди координаторів, які забезпечували супровід та організаційну підтримку діяльності команд університетів.

У межах Програми протягом звітнього року проведено сім заходів, за результатами реалізації яких очікується досягнення таких результатів: створення національної мережі “агентів змін” — фахівців, готових упроваджувати інноваційні зміни у ВНЗ; здійснення 40 партнерських обмінів між університетами України та Сполученого Королівства; введення механізмів розповсюдження, співпраці та обміну ефективною практикою розвитку лідерського потенціалу університетів; ефективне застосування лідерського потенціалу агентів змін у системі вищої освіти або окремого закладу через визначення їхнього статусу та покращення індикаторів досягнень університету; чітке розуміння університетами своєї ролі та відповідальності в умовах розширеної автономії через оновлення університетських стратегій. Здійснено серію партнерських обмінів між університетами-учасниками Програми та університетами Великої Британії з метою співпраці та обміну ефективною практикою розвитку лідерського потенціалу.

За підсумками реалізації Проекту очікується отримання таких результатів: розроблення та формування політики і нормативно-правової бази в галузі вищої освіти; розроблення навчальних програм для спеціальних курсів докторської підготовки; дизайн і ліцензування спільних програм докторських досліджень (підготовки); розроблення навчальних програм розвитку професійних навичок і академічного письма; забезпечення якості для процесів DocHub; експертна оцінка спільних програм докторської підготовки.

Розпочато роботу з виконання міжнародного Проекту Програми “Еразмус+” з міжнародної академічної мобільності, мета якого — сприяння міжнародній мобільності студентів, викладачів і науковців із країн ЄС та країн-партнерів. Завдання Проекту — організація на-

уково-дослідницького стажування та викладацької діяльності для аспірантів та викладачів ВНЗ-партнерів.

Розширення й активізація міжнародного наукового співробітництва із зарубіжними спорідненими науковими установами та центрами — один із пріоритетних напрямів діяльності **Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України** у 2016 р.

Проведено роботу щодо вивчення досвіду роботи Європейських технологічних платформ, що стосуються інноваційних розроблень у сфері ІКТ і дослідження з їх застосування у різних сферах соціально-економічного життя суспільства. Зокрема, Інститут став членом науково-технологічної платформи NEM (New European Media). Цю платформу створено у межах Сьомої Рамкової Програми ЄС, діяльність якої присвячено розвитку мережних та електронних засобів масового інформування. Для того, щоби відповідати новим потребам і вимогам програми “Горизонт 2020”, у межах ініціативи NEM розширено спектр досліджень, зокрема у плані розвитку засобів соціальних мереж і електронного контенту, в тому числі навчального.

Співробітники Інституту брали участь у рецензуванні статей для міжнародного видання CEURWorkshop Proceedings як члени Програмного комітету та редколегії міжнародного семінару з питань професійної перепідготовки і навчання впродовж життя з використанням ІКТ: особистісно-орієнтований підхід у межах XII Міжнародної конференції “ІКТ в освіті, науці та індустріальних додатках. Інтеграція, гармонізація і трансфер знань”; у експертизі та рецензуванні статей, поданих для участі у XI Міжнародній конференції ICTERI 2016 “ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: інтеграція, гармонізація та трансфер знань”; доповідей, поданих для участі у IV Міжнародній науково-практичній конференції “MoodleMoot Ukraine 2016”: теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle”, наукових статей електронного наукового фахового видання “Інформаційні технології і засоби навчання”.

Науковці Інституту брали активну участь у міжнародних конференціях у Грузії, Польщі, США, де виступали з доповідями, презентували результати своїх наукових досліджень.

На виконання укладених угод продовжувалася співпраця з університетом Яна Кохановського в м. Кельці і його філією в м. Пьотркові Трибунальському, Вищою школою інформаційних технологій Університету м. Катовіце, Департаментом освіти м. Варшави, Європейським центром молоді м. Варшави (Польща) та Університетом Я. Коменського м. Братислави (Словаччина).

Інститут брав активну участь у численних координаційних заходах, зокрема щодо виконання обов'язків Міжнародного центру інформаційних технологій і систем Національної академії наук України та МОН України як національного координатора Міжурядової програми ЮНЕСКО “Інформація для всіх”; у засіданнях робочої групи секції “Людський чинник і медицина” STO NATO; у роботі експертної групи Ради Європи з питань освіти для демократичного громадянства та прав людини.

Продовжено консультування учасників мережі EARN-Україна, які співпрацюють у телекомунікаційних проектах Міжнародної освітньої і ресурсної мережі IEARN (International Education and Resource Network).

У 2016 р. співробітники **Інституту професійно-технічної освіти НАПН України** були учасниками двох міжнародних проєктів. Це TEMPUS IV 543707-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-JRNESTEMPUSIV “Екологічна освіта в Білорусі, Росії й Україні”, у рамках якого співробітники Інституту взяли участь у низці заходів, зокрема: стажуванні в Університеті Падерборн (Німеччина) з питань дидактичних аспектів розроблення та впровадження дистанційних курсів з розвитку екологічної компетентності педагогічних працівників професійної школи “Дидактичні аспекти розроблення та впровадження дистанційних курсів” та в роботі координаційної зустрічі команди проєкту в Білоруському державному університеті. Досвід і знання, отриманні під час стажування, використано для поліпшення розроблення дистанційних курсів підвищення екологічної компетентності викладачів. Також це проєкт 574124-EPP-1-2016-1-DE-EPPKA2-SVNE-JP “Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів професійної освіти і навчання (ІТЕ-VET)”, спільний з вітчизняними та зарубіжними навчальними закладами (Університет м. Констанца (Німеччина), Університет м. Валенсії (Іспанія), Університет економіки та бізнесу (Австрія), Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Львівський національний університет імені Івана Франка, Інститут професійних кваліфікацій). У рамках реалізації першого етапу проєкту “Аналіз потреб в сфері підготовки педагогів професійного навчання та системи ПТО” проведено координаційну зустріч партнерів в м. Констанці для обговорення його мети та завдань для кожного із партнерів, графік реалізації проєкту представлено у доповідях “VET System in Ukraine” та “VET Teachers' Education System in Ukraine”.

Проведено низку міжнародних заходів: координаційну зустріч у Національному транспортному університеті, Міжнародний семінар “Екологічна освіта в школі” у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, міжнародний семінар “Міжнародний досвід підвищення кваліфікації викладачів технікумів, коледжів і ПТУ з екологічної освіти” в Надвірнянському коледжі Національного транспортного університету; міжнародний семінар “Екологічна складова професійної освіти в Україні”, в роботі якого взяли участь представники Інституту технологій та будівництва Університету м. Бремена, Університету Падерборн (Німеччина), Університету Жиліна (Словаччина), Латвійського університету (Литва), Центру транспортних досліджень НДІ Міністерства транспорту Чехії і ВНЗ і наукових установ з Білорусі, Росії.

Здійснювалось активне співробітництво з Goethe-Institut в Україні та Федеральним інститутом професійної освіти і навчання Німеччини. У рамках співпраці з Goethe-Institut в Україні проведено низку заходів для викладачів німецької мови й учнів закладів сфери ПТО, а саме: стажування 5 викладачів німецької мови ПТНЗ України в Німеччині “Німецька мова у професійній освіті”; 15 викладачів взяли участь у трьох практичних модулях підвищення методичної й практико-орієнтованої компетентності викладання німецької мови як професійної у закладах ПТО України в рамках проекту “Міст до професійної освіти”; 44 учні ПТНЗ з різних регіонів України — у конкурсі відеоробіт “Моя професія-найкраща”, ключовими критеріями відбору до участі в якому були змістовність і креативність. За результатами плідної співпраці з Goethe-Institut в Україні розроблено посібник для викладання та вивчення німецької мови професійного спрямування у закладах ПТО “Mobil mit Deutsch”. Цільовою групою для роботи з посібником є учні ПТНЗ із рівнем володіння німецькою А1—А2.

Інститутом підписано Меморандуми про порозуміння з Федеральним інститутом професійної освіти і навчання та Представництвом Goethe-Institut в Україні (Німеччина), основними положеннями яких передбачено: постійний обмін інформацією щодо нормативно-правових документів, напрямів досліджень у сфері професійної освіти, взаємовигідна співпраця науковців, створення умов для реалізації спільних проектів із питань професійної освіти і навчання, що мають обопільну зацікавленість для Німеччини та України.

Основні завдання і функції **Інституту обдарованої дитини НАПН України** у 2016 р. щодо забезпечення розвитку та налагодження наукових зв'язків зі спорідненими науковими установами інших держав

полягали в створенні системи постійного моніторингу зарубіжного досвіду виявлення та підтримки обдарованих дітей і молоді, міжнародних заходів зі створення системи виявлення, розвитку і підтримки обдарованих дітей і молоді.

Укладено дві угоди про співпрацю з Каунаським університетом технологій (Литва) та Центром додаткової освіти “Альтернатива” Білоруського державного педагогічного університету імені М. Танка.

Фахівці Інституту входять до складу робочої групи з питань наукової освіти ALLEA, яка займається розвитком наукової освіти і підвищенням її якості у рамках програми наукової освіти Європейської ради ІАР (Міжакадемічної глобальної мережі академій наук). Роботу спрямовано на налагодження співпраці у створенні в Україні Музею науки. Перекладено українською мовою звіт Експертної групи Європейської комісії з питань наукової освіти “Наукова освіта для відповідального громадянства”.

Триває робота з налагодження співпраці з Центром науки Коперник (Польща). З цією метою проведено зустріч співробітників Інституту та Центру, під час якої визначено напрями взаємовигідної співпраці, здійснено обмін досвідом у сфері популяризації науки та наукових досліджень серед дітей і молоді, особливостей діяльності Клубів молодого дослідника — одного з найбільш популярних проектів Центру науки Коперник у сфері неформальної освіти. Досягнуто домовленості з польськими колегами про створення мережі таких клубів в Україні, що зможе якісно доповнити та розширити наявні форми позашкільної освіти. Реалізація цього проекту є основною у співпраці між Інститутом, Національним центром “Мала академія наук України” та Центром науки Коперник.

Інститутом організовано і проведено міжнародні науково-практичні конференції, під час роботи яких розглядалися такі питання: підходи до вивчення обдарованості особистості; діагностика, проектування і прогнозування розвитку обдарованості особистості; інноваційні проекти, програми, технології, методики розвитку і освіти обдарованих дітей і молоді; діагностика та проектування розвитку обдарованості дошкільників; супровід і підтримка розвитку обдарованої особистості та особливості формування в неї успішних життєвих стратегій; підготовка фахівців для роботи з обдарованими дітьми та молоддю; виховання обдарованих дітей, стратегії сімейного виховання, взаємодії сім’ї та педагога як фактора розвитку успішної особистості; розвиток інтелектуальних здібностей у дітей з обмеженими можливостями; впровадження дистанційних послуг у середній, професійній та вищій освіті;

моніторинг якості освіти; вироблення управлінських рішень на основі використання сучасних ІТ-технологій; організація науково-дослідницької діяльності учнівської і студентської молоді з використанням засобів інформаційно-освітнього простору; перспективи та проблеми підвищення кваліфікації учителів щодо запровадження інноваційних освітніх технологій і методів навчання у сфері STEM. У роботі конференцій взяли участь понад 200 науковців і педагогів-практиків.

Інститут став організатором відбору та спеціальної підготовки талановитих у науковій творчості школярів України для участі у програмі XXIII Міжнародної конференції молодих учених “ICYS – 2016” (Румунія). Учасниками цьогорічного конкурсу загалом стали понад 150 школярів із 28 країн світу, представлено 129 індивідуальних та колективних наукових проектів. Україну представляли одинадцять переможців національного конкурсного відбору. Юні дослідники, члени Малої академії наук України, вибороли вісім високих нагород.

Інститут зареєстровано у Восьмій рамковій програмі Європейського Союзу з розвитку наукових досліджень і технологій – “Горизонт 2020”.

У журналі передової науки Сполучених Штатів Америки “The Advanced Science Journal” опубліковано статті наукових співробітників Інституту.

Міжнародна діяльність ДВНЗ **“Університет менеджменту освіти” НАПН України** у 2016 р. спрямовувалася на забезпечення розвитку та налагодження зв'язків зі спорідненими науковими установами зарубіжних країн і міжнародними організаціями.

Підписано угоди з Педагогічним університетом ім. Комісії національної освіти в Кракові, Фундацією “Центрально-Європейська академія навчання та сертифікації” м. Бидгоща, Геронтологічним товариством “SOCODI”, Університетом Яна Кохановського м. Кельце, Академією імені Яна Длугоша м. Ченстохова (Польща). Науковці та науково-педагогічні працівники Університету взяли участь у міжнародних наукових заходах в Україні та за кордоном.

Університет є членом Європейської асоціації освіти дорослих (ЕАЕА), Міжнародної Академії культури безпеки екології та здоров'я (МАКБЕЗ), а також бере активну участь в організації і проведенні заходів за фінансової підтримки DVV International в Україні.

Відповідно до меморандуму про порозуміння між Університетом і Католицьким університетом Іоана Павла II відбулася зустріч керівників науково-навчальної програми проекту РІТА-2015-10 “Укріплення капіталу сім'ї в ситуації дестабілізації українського суспільства “РІТА”, що реалізовувалась за участю Університету та Інституту психопрофілактики та пси-

хотерапії (Польща). Результатом зустрічей стало виявлення подальших спільних міжнародних проектів і можливостей майбутньої співпраці з питань підготовки менеджерів освіти за магістерськими програмами Університету, здійснення академічної мобільності викладачів та студентів.

Продовжувалася співпраця Університету в межах проекту “Культур Контакт Австрія”, проектним бюро в Одесі та Інститутом керівництва освітою та розвитку якості Педагогічного інституту Штірії (Австрія) щодо упровадження нових підходів у підготовку та підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти, а також дисемінації австрійського досвіду в галузі менеджменту якості освіти. Проведено навчальні тренінги для науково-педагогічних працівників, магістрів і слухачів курсів підвищення кваліфікації Університету. За результатами завершення спільного з Культур-Контакт-Австрія українсько-австрійського проекту рекомендовано до друку навчальний посібник “Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України”. Започатковано новий Українсько-Австрійський Проект “Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні” і прийнято рішення щодо виконання нового проекту з робочою назвою “Розвиток професійної соціокомунікативної компетентності та компетентності самодосконалення керівників ЗНЗ України в системі ППО”.

На виконання положень угоди про співпрацю між НАПН України, Товариством “Знання” та DVV International наукові та науково-педагогічні працівники Університету взяли активну участь у всіх наукових заходах, що проводяться в Україні та за її межами.

До складу редакційної колегії збірника наукових праць “Вісник післядипломної освіти” Університету включено науковців Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові, Університету ім. Адама Міцкевича м. Познані та Педагогічного університету імені Комісії національної освіти в Кракові (Польща). Випущено збірник наукових праць “Післядипломна освіта: виклики сучасності та перспективи соціальної освіти”, до якого включено результати досліджень вітчизняних учених із проблем освіти дорослих, зокрема державної освітньої політики, змісту, напрямів підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів, інновацій післядипломної освіти, та результати досліджень польських науковців з питань соціальної економіки та громадської освіти.

Упродовж звітнього року п'ять науково-педагогічних працівників відряджалися до Республіки Польща для участі у Міжнародній науково-практичній конференції “Освіта — історія та сучасність” та один — до Словацької Республіки для участі у Міжнародному науково-практичному семінарі “Крос-культурні та економічні аспекти

розвитку євроінтеграційних процесів”. На виконання положень Угоди про співпрацю Університету з Академією ім. Яна Длугоша м. Ченстохова (Республіка Польща) в Україні пройшла стажування її викладач доктор Маріола Міровска.

Міжнародне наукове співробітництво **Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського** здійснювалося за такими напрямками: участь у міжнародних наукових заходах в Україні; представлення результатів наукових досліджень у міжнародних виданнях та електронних ресурсах; вивчення, узагальнення й поширення перспективного зарубіжного досвіду.

Науковці Бібліотеки взяли активну участь у 16 міжнародних наукових заходах у Білорусі, Польщі, Угорщині та Чехії, зокрема в Міжнародній науковій конференції “Педагогіка і психологія в епоху глобалізації—2016”, Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні аспекти педагогіки та психології початкової освіти”, IV Міжнародному конгресі “Бібліотека як феномен культури: інформаційні ресурси бібліотек в освітньому, науковому та соціокультурному середовищі” та Міжнародній конференції з проблем інтернаціоналізації вищої освіти.

Здійснено організаційні заходи щодо включення колекції “Шкільні підручники та навчальні посібники” — частини наукового об’єкта “Документи педагогіко-психологічного та історико-культурного напрямку 19-20 ст., що становить національне надбання України”, до Міжнародного реєстру “Пам’ять світу”. Колекція “Шкільні підручники і навчальні посібники” — єдина в Україні цілісна колекція, у якій зібрано вітчизняні навчальні підручники й посібники 1850—1917 рр.

Провідні науковці Бібліотеки брали участь у діяльності міжнародних наукових організацій “Всекитайська асоціація з вивчення спадщини В.О. Сухомлинського” та “Британська спілка з історії освіти”.

Здійснювався міжнародний книгообмін із Інститутом дослідження української діаспори — структурним підрозділом Національного університету “Острозька академія”. До Бібліотеки надійшло 165 примірників документів від Наукового товариства імені Т. Шевченка (США) та Канадського інституту українських студій, із них 104 примірники українською мовою та 61 примірник іноземними мовами. Надавався тестовий доступ до баз даних наукометричної платформи Web of Science корпорації Thomson Reuters, зокрема до бібліографічних даних наукових статей зарубіжних періодичних видань, матеріалів наукових конференцій із зазначенням цитованості цих матеріалів.

Підписано Меморандум про міжнародне співробітництво в галузі науки, освіти та культури з громадською організацією “Африканська

Рада в Україні”, на виконання положень якого в Бібліотеці започатковано проведення Speaking Club “Україна-Африка: єдиний інформаційний простір”.

Упродовж 2016 р. діяльність **Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи** спрямовувалася на співпрацю з міжнародними організаціями.

Спільно з Національним університетом “Києво-Могилянська академія” та МОН України продовжувалася реалізація проекту “Діти миру”, розпочатого 2015 р. в Україні Європейським Союзом і Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), у Донецькій, Луганській, Харківській, Дніпропетровській та Запорізькій областях, метою якого є надання психосоціальної допомоги дітям на Сході України та забезпечення їхньої участі в освітніх програмах. Його складовою є проект “Вчимося жити разом”, у рамках якого проведено навчальні тренінги для 3842 учителів ЗНЗ, 465 практичних психологів і 112 соціальних працівників з основ емоційного спілкування, створення довірливого класного середовища — безпечного, відкритого для дітей і батьків, сприятливого для розвитку стосунків, захисту від наслідків соціальних катастроф. Відкрито та повноцінно функціонує центр психосоціальної реабілітації Національного університету “Києво-Могилянська академія” у м. Слов’янську, де діти та їхні батьки мають можливість отримати безкоштовну кваліфіковану психотерапевтичну допомогу. Загалом станом на сьогодні близько 200 000 дітей і їхніх батьків взяли участь у програмі психосоціальної підтримки. Програма проекту засвідчує свою надзвичайну актуальність та отримує високі позитивні відгуки учасників.

У співпраці з Громадською організацією “Інститут миру і порозуміння” та Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) Центром реалізується проект “Вирішення конфліктів та впровадження відновних практик серед дітей та молоді, уражених конфліктом” в навчальних закладах Донецької області. Представники маріупольських навчальних закладів, які пройшли спеціальне навчання, провели 21 тренінг щодо застосування відновних практик для педагогічних працівників навчальних закладів у м. Маріуполі. Кількість педагогічних працівників, які пройшли підготовку з упровадження відновних практик в навчальних закладах, налічує 519 осіб. Відбулись презентації відновного підходу та ненасильницького спілкування для 3089 учнів і навчання 108 дітей і 12 координаторів із 12 шкіл м. Славська.

За підтримки Посольства Великої Британії в Україні разом із ГО “Ла Страда-Україна” та МОН України в Дніпропетровській, Доне-

цькій, Вінницькій, Запорізькій, Луганській, Одеській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Київській областях та м. Києві реалізовувався проект “Розбудова миру, профілактика і розв’язання конфлікту з використанням медіації в групах та громадах, які постраждали від конфлікту, особливо серед жінок та дівчат ВПО”. Основними результатами діяльності в рамках проекту стали: підвищення рівня кваліфікації фахівців з миробудування, участь жінок у миротворенні відповідно до положень Резолюції ГА ООН 1325, Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 р.; розроблення навчальної програми “Базові навички медіатора в навчальному закладі та громаді. Забезпечення участі жінок і дітей у розв’язанні конфліктів та миробудуванні” та проведення навчання 75 медіаторів; створення Національної мережі медіаторів, члени якої протягом жовтня 2015 — лютого 2016 рр. провели 2199 заходів (тематичні інформаційні заходи, заняття з елементами тренінгу, “кола примирення та кола порозуміння”, медіаційні зустрічі для 115462 учасників (272000 — фахівці, 9913 — учні / студенти, 78349 — громада / батьки); активізація співпраці НАПН України з МОН України з метою інституціоналізації медіації в системі освіти; підготовка навчально-методичного посібника “Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект”; підготовка та розповсюдження серед цільових груп тематичних інформаційних матеріалів з метою підвищення рівня обізнаності та популяризації медіації, філософії миробудування та мирного вирішення конфліктів.

Успішно розвивається співпраця з Представництвом Міжнародного Медичного Корпусу в рамках Проекту “Налагодження психосоціальної підтримки та забезпечення психічного здоров’я в Україні”. Психологи Центру беруть участь у роботі Міжвідомчої робочої групи щодо адаптування та впровадження керівних принципів Міжвідомчого постійного комітету Генеральної Асамблеї ООН з координування гуманітарних питань для створення в Україні Міжвідомчої координаційної групи з питань психічного здоров’я та соціально-психологічної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Фахівці Центру взяли участь у засіданні Міжвідомчої робочої групи в Україні “Керівні принципи Міжнародної міжвідомчої постійної комісії з психічного здоров’я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях” та роботі Міжвідомчої робочої групи з питань практичного застосування — Україна “Керівництво МПК з ПЗПСП в умовах надзвичайної ситуації”, органі-

затопами яких були: USAID from American people, International Medical Corps, Advancing Partners & Communities.

Продовжується співробітництво з Данською радою у справах біженців в Україні, започатковане 2015 р. в рамках проекту “Protection, Livelihoods and Emergency Support to Conflict-Affected Populations in Southeastern Ukraine”. Основним напрямом спільної діяльності є надання психосоціальної допомоги і підтримки населенню, постраждалому внаслідок військових дій на сході країни. Здійснюється розроблення програм психосоціальної підтримки молоді, батьків і педагогічних працівників ПТНЗ. Розроблена спільними зусиллями програма психосоціальної підтримки дітей 9-12 років “Знаю. Можу. Роблю” отримала гриф МОН України та рекомендована до застосування. Здійснено організаційні заходи та проведено навчальні тренінги з надання першої психологічної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій. За поданням Данської ради у справах біженців в Україні Центр включено до складу учасників кластеру МН PSS (психічного здоров'я і психосоціальної підтримки) при United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (ОСНА).

У рамках міжнародного проекту “Поліпшення життєвих умов ВПО та населення, яке зазнало наслідків конфлікту”, що виконується за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини у співпраці з Діаконія-Катастрофенгільфе спільно з МОН України, Харківським національним педагогічним університетом імені Г.С. Сковороди та ГО “Ла Страда-Україна”, Центром підготовлено та впроваджуються методичні рекомендації “Агресія. Анексія. Конфлікт”. За підтримки Асоціації крос-культурних проектів (Данія), Streetfootballworld GmbH, GIZ GmbH та Федерації футболу України у рамках міжнародного проекту “Відкриті уроки футболу” взято участь у семінарі для координаторів з упровадження “відкритих уроків футболу”.

За останні п'ять років наукові установи НАПН України активізували свою участь у міжнародних наукових заходах, проектах і програмах Американських рад з міжнародної освіти, Британської ради в Україні, Європейського Союзу, Європейського фонду підготовки, Представництва Німецького об'єднання народних університетів (Ді Ві Ві Інтернешенел) в Україні, Ради Європи, Світового банку, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та інших впливових міжнародних організацій і фондів. Більш активною стала співпраця з науковими установами і навчальними закладами республік Білорусь, Болгарія, Казахстан, Молдова, Польща, Фінляндія, Австрійської, Естонської, Латвійської, Литовської, Киргизької, Китайської Народної, Португальської, Словацької, Чеської, Угорської та Фран-

цюзької республік, Держави Ізраїль, Канади, Федеративної Республіки Німеччина, Румунії, Сполучених Штатів Америки, Японії, королівств Іспанія та Швеція, інших зарубіжних країн як у рамках **25 угод** про співробітництво, укладених НАПН України, так і в рамках сотень угод, укладених безпосередньо академічними установами з однопрофільними науковими установами, навчальними закладами зарубіжних країн і міжнародними організаціями.

Наукові установи НАПН України та окремі науковці здійснюють **експертну діяльність і є членами** чисельних міжнародних організацій, зокрема таких як Американська психологічна асоціація, Благодійна організація “Фонд “Асперн”, Благодійний фонд “Східноєвропейська місія”, Глобальний союз науковців за мир, Всесвітня рада з питань обдарованих і талановитих дітей, Європейська академія природничих наук, Європейська асоціація психології праці та організаційної психології, Європейська асоціація медіа- та інформаційної освіти, Європейська асоціація освіти дорослих, Європейська рада з питань високих здібностей, Міжнародна рада психологів, Міжнародна асоціація прикладної психології, Міжнародна асоціація з економічних досліджень, Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров’я “МАКБЕЗ”, Міжнародне товариство політичної психології, Представництво ООН в Україні, USAID, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ тощо.

З метою ознайомлення з діяльністю НАПН України, її роллю в реалізації освітніх реформ в Україні, обговорення викликів і перспектив розвитку освіти України в контексті Болонського процесу і визначення перспективних напрямів міжнародного наукового співробітництва здійснено організаційні заходи і проведено сотні **міжнародних наукових заходів**, зокрема: круглий стіл “Зміцнення українсько-канадського партнерства задля розвитку освіти” за участю представників Канадського бюро з міжнародної освіти, ВНЗ Канади; щорічні міжнародні та всеукраїнські педагогічні читання “Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю” за участю науковців із Казахстану, Китаю та Німеччини, які вивчають спадщину В.О. Сухомлинського і втілюють в життя його педагогічні ідеї.

Для участі в міжнародних наукових заходах, вивчення зарубіжного досвіду виховання дитини в сучасних соціокультурних вимірах, обговорення проблем якості підготовки фахівців науковці НАПН України виїздили до Австрії, Польщі, Італії, Чехії, Естонії, Болгарії, Грузії, Китаю, Лівії, Польщі, Німеччини, Словаччини, Угорщини, США, зокрема для обговорення і прийняття Педагогічної конституції Європи.

З метою імплементації Закону України “Про освіту” та реформування вищої освіти в контексті Болонського процесу майже всі наукові установи НАПН України **щорічно беруть участь у реалізації понад 50 проєктів і програм** міжнародних організацій і фондів, зокрема рамкової програми Європейського Союзу з науки та інновацій “Горизонт 2020”.

Як в Україні, так і за кордоном видаються наукові журнали засновані спільно українськими та зарубіжними вченими, в яких представлено їх інноваційні розробки. Активізувалася діяльність щодо включення наукових видань до міжнародних наукометричних баз даних, наприклад: чотири наукові видання Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України входять до міжнародних наукометричних баз даних, а науковий журнал “Порівняльна професійна педагогіка” включено до 23 міжнародних наукометричних баз даних. У рази збільшилася **кількість публікацій** науковців у зарубіжних наукових виданнях, у тому числі й англомовних.

Необхідність модернізації системи неперервної освіти в Україні відповідно до сучасних цивілізаційних змін, актуальність реалізації Стратегії ЮНЕСКО “Десятиріччя освіти для сталого розвитку” на міжнародному, національному та регіональному рівнях зумовили більш активну участь наукових установ **у проєктах і програмах ЮНЕСКО:**

- підготовлено інформаційні матеріали щодо діяльності наукових установ НАПН України у забезпеченні виконання рекомендацій Комітету ООН з прав дитини, винесених за результатами розгляду 3-ї та 4-ї Національних доповідей України;

- проведено відповідну роботу щодо підготовки для ЮНЕСКО запитальника про стан освіти дорослих в Україні (Національний звіт) у рамках імплементації Беленських рамок дій, прийнятих під час 6-ї Міжнародної конференції з освіти дорослих (м. Белен, Бразилія, 2009 р.) для 3-го Глобального звіту з навчання і освіти дорослих (GRALE III);

- відкрито Кафедру “Неперервна професійна освіта XXI століття” на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, про що підписано відповідну Угоду між ЮНЕСКО та Академією;

- започатковано співпрацю з Інститутом навчання впродовж життя ЮНЕСКО (м. Гамбург, Німеччина), за сприяння якого електронні версії друкованої продукції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України розміщено у Міжнародній мережі центрів документації та інформації з освіти дорослих;

- Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України як національний координатор Міжурядової програми ЮНЕСКО “Інформація для всіх” виконує обов’язки Міжнародного

центру інформаційних технологій і систем НАН України і МОН України;

— Державна науково-педагогічна бібліотека ім.В.О. Сухомлинського бере участь у реалізації проекту ЮНЕСКО щодо створення централізованого електронного каталогу “Європейська цифрова бібліотека” “Europeana” здійснено організаційні заходи щодо включення колекції “Шкільні підручники та навчальні посібники” — частина наукового об’єкта “Документи педагогіко-психологічного та історико-культурного напрямку 19-20 століття”, що становить національне надбання України до Міжнародного реєстру “Пам’ять світу”;

— підготовлено, погоджено з МОН України та Національною комісією України у справах ЮНЕСКО і направлено звернення до ЮНЕСКО про включення відзначення 100-річчя від дня народження В.О. Сухомлинського до Календаря пам’ятних дат ЮНЕСКО на 2018 рік тощо.

У 2015 р. створено **Громадську спілку “Українська асоціація освіти дорослих”**, основною місією якої є розвиток освіти дорослих на європейському рівні через політику пропаганди освіти впродовж життя, практики навчання дорослих через проекти, публікації, тренінги, міжнародне співробітництво з іншими зацікавленими вітчизняними та зарубіжними інституціями. У червні 2016 р. Асоціація отримала статус офіційного члена Європейської асоціації освіти дорослих, членом якої уже впродовж п’яти років є ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України.

За організаційної підтримки Представництва Німецького об’єднання народних університетів (Ді Ві Ві Інтернешенел) в Україні та фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку Федеративної Республіки Німеччина у 2014 р. під патронатом Національної комісії України у справах ЮНЕСКО розпочато проведення Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, листопад), у 2015 р. — Міжнародних днів освіти дорослих у Львівській області, в 2016 р. — у Запорізькій області.

Для визначення національних пріоритетів і завдань, пов’язаних з адаптацією для України Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, фахівці наукових установ НАПН України брали участь у роботі експертної групи цілі 4 — “Забезпечення всеохоплюючої та якісної загальної освіти та заохочення до навчання упродовж життя усіх категорій населення”.

На особливу увагу заслуговує плідна співпраця НАПН України з Комітетом педагогічних наук Польської академії наук. Доброю традицією

стало **спільне проведення наукових форумів** по чергово у Києві та Варшаві. Багатогранною є **науково-видавнича діяльність**: видаються монографії, підручники, навчальні посібники і збірники наукових праць. Видано польською мовою наукові праці акад. В.Г. Кременя “Філософія освіти” і акад. І.А. Зязюна “Філософія педагогічної майстерності” та унікальне видання, присвячене 90-річчю від Дня народження Яна Павла II, здійснюється випуск Польсько-Українського, Українсько-Польського щорічника “Професійна освіта: педагогіка і психологія”.

Упродовж п’яти років успішною була участь у реалізації **проекту “Науковий дебют. Сталий розвиток”** під патронатом депутата Європейського Парламенту Єжи Бузека, мета якого полягала в залученні студентів до інноваційної наукової діяльності, формуванні в них критичного мислення в процесі самостійного наукового пошуку.

Понад десять років здійснюється плідна співпраця з **Британською радою в Україні**. Успішно реалізовано проекти: “Професійні вміння та ринок праці”, “Багатомовна Європа. Багатомовність як фактор стабільного і процвітаючого суспільства”; “Інтернаціоналізація вищої освіти”; “Рамка безперервного професійного розвитку вчителів”; “Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України”. У межах проектів започатковано діалоги між фахівцями Сполученого Королівства та України, інших країн Європи для взаємодії усіх зацікавлених сторін у процесі модернізації української національної системи освіти.

Науковці успішно проводять дослідження світових тенденцій розвитку спеціальної педагогіки та психології в галузі особливостей розвитку та освіти **дітей з особливими потребами** у межах Польсько-українського проекту “Маю глуху дитину” за програмою Польсько-Американського Фонду Свободи “Зміни у регіоні”, присвяченого проблемам упровадження інноваційних освітніх технологій навчання та виховання нечуючих дітей; міжнародного науково-освітнього проекту з реформування вищої освіти, зокрема підвищення рівня доступності вищої освіти осіб з інвалідністю в Україні, до участі в якому залучено науковців із Канади, США, Гонконгу, Австралії; міжнародного проекту імені Леонардо да Вінчі “Поширимо жест”, що реалізується в рамках програми “Передача інновацій”, підтримуваної Шведським міжнародним відділенням освіти і навчання Ради Європи та інші.

Заслуговує на увагу та всебічну підтримку діяльність наукових установ НАПН України спільно з міжнародними організаціями у на-

данні психосоціальної допомоги і підтримки населенню, постраждалому внаслідок військових дій на Сході України. Здійснюється розроблення програм психосоціальної підтримки дітей, молоді, батьків, педагогічних працівників. Зокрема, спільними зусиллями розроблено програму психосоціальної підтримки дітей 9-12 років “Знаю. Можу. Роблю”, що отримала гриф МОН України та рекомендована до застосування, проведено навчальні тренінги з надання першої психологічної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій.

Розроблено та реалізуються програми з **реабілітації ветеранів АТО** та надання допомоги дітям із психологічною травмою, отриманою внаслідок подій в Криму та на Сході України в рамках канадського проекту “Ангели Хоронителі України” за підтримки Уряду Великої Британії.

Успішно реалізовувались проекти **Товариства Червоного Хреста України** “Підтримка довгострокової соціальної стабільності в Україні” та Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця за підтримки Уряду Японії, “Діти миру”, розпочато 2015 р. в Україні Європейським Союзом і Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), що реалізується у Донецькій, Луганській, Харківській, Дніпропетровській і Запорізькій областях, метою якого є надання психосоціальної допомоги дітям на сході України та забезпечення їхньої участі в освітніх програмах. У межах проекту “Вчимося жити разом” тільки у 2016 р. проведено навчальні тренінги для 3842 учителів ЗНЗ, 465 практичних психологів і 112 соціальних працівників із основ емоційного спілкування, створення довірливого класного середовища — безпечного, відкритого для дітей і батьків, сприятливого для розвитку стосунків, захисту від наслідків соціальних катастроф.

Спільно з **Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ)** у межах укладеної Угоди про співпрацю реалізується проект “Вирішення конфліктів та впровадження відновних практик серед дітей та молоді, уражених конфліктом” у навчальних закладах Донецької області. Кількість педагогічних працівників, які пройшли підготовку з упровадження відновних практик у навчальних закладах, налічує 519 осіб. Відбулись презентації відновного підходу та ненасильницького спілкування для 3089 учнів і навчання 108 дітей і 12 координаторів із 12 шкіл м. Славська.

За підтримки Посольства Великої Британії в Україні разом з ГО “Ла Страда-Україна” та МОН України в Дніпропетровській, Донецькій, Вінницькій, Запорізькій, Луганській, Одеській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Київській областях та м. Києві реалізовувався проект “Розбудова миру, профілактика і розв’язання конфлікту з використанням медіації в групах та громадах, які постраждали

від конфлікту, особливо серед жінок та дівчат”. Успішно розвивається **співпраця з Представництвом Міжнародного Медичного Корпусу** в рамках Проекту “Налагодження психосоціальної підтримки та забезпечення психічного здоров’я в Україні”. Психологи беруть участь у роботі Міжвідомчої робочої групи щодо адаптування та впровадження керівних принципів Міжвідомчого Постійного комітету Генеральної Асамблеї ООН з координування гуманітарних питань для створення в Україні Міжвідомчої координаційної групи з питань психічного здоров’я та соціально-психологічної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Продовжується співробітництво з Данською радою у справах біженців в Україні, започатковане 2015 р. в рамках проекту, основним напрямом спільної діяльності якого є надання психосоціальної допомоги і підтримки населенню, постраждалому внаслідок військових дій на сході країни.

ІХ. РОБОТА З НАУКОВИМИ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ І КЕРІВНИМИ КАДРАМИ АКАДЕМІЇ

У період з 2012 по 2016 рр. штатна чисельність наукових працівників наукових установ НАПН України протягом двох років поспіль зазнавала скорочення: у 2015 р. на 305 осіб (на 22,2%), у 2016 р. — на 194 особи (на 18,2%). Загалом за останні п'ять років чисельність науковців НАПН України зменшилася на 539 осіб або на 38,2%. Чисельність працюючих за основним місцем роботи скорочено на 335 учених (32,5%), а саме: докторів наук — на 23 особи (18,6%), кандидатів наук — на 77 осіб (18,3%), без наукового ступеня — на 235 осіб (48,5%). Чисельність учених за віковими категоріями протягом п'яти років наведено в таблиці 20.1 (Додатки).

У першу чергу скорочення штатної чисельності наукових працівників підвідомчих установ Академії було проведено за рахунок сумісників, відповідно частка сумісників протягом останніх п'яти років зменшилася більш ніж удвічі, а саме на 181 особу або на 58%. Однак у 2015 р. скорочення науковців значною мірою було здійснено за рахунок учених старшого віку, зокрема чисельність працюючих віком понад 70 років зменшено на 50 осіб або на 58,1%, від 60 до 70 років — на 58 осіб (на 28,9%), від 50 до 60 років — на 71 особу (на 22,5%). Натомість у 2016 р. скорочувати штатну чисельність наукових працівників підвідомчих установ НАПН України довелося за рахунок учених усіх вікових категорій, зокрема чисельність працюючих віком понад 70 років зменшено на 11 осіб або на 30,6%, від 60 до 70 років — на 23 особи (на 16,1%), від 50 до 60 років — на 39 осіб (на 16,0%), від 35 до 50 років — на 90 осіб (20,2%), до 35 років — на 31 особу (15,8%).

Через значне скорочення протягом двох останніх років, суттєво скоротилася кількість учених віком до 35 років, їх чисельність зменшилася на 103 особи або на 38,3%.

Щодо науково-педагогічних і педагогічних працівників Академії, то їх чисельність за останні п'ять років скоротилася на 12 осіб (7,0%) та на 100 осіб (68,5%) відповідно. Значне скорочення чисельності педагогічних працівників зумовлено переведенням у 2015 р. Навчально-наукового

центру професійно-технічної освіти НАПН України на фінансування з місцевого бюджету та скороченням чисельності Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України (м. Донецьк) у зв’язку із переміщенням із зони бойових дій і реорганізацією у Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти. Їх чисельність за віковими категоріями за період 2012–2016 рр. наведено в таблиці 21.1 (Додатки).

Нарощенню кадрового потенціалу та залученню нових наукових сил НАПН України сприяло збільшення чисельності членів НАПН України. У жовтні 2016 р. загальними зборами НАПН України обрано 16 дійсних членів (академіків) та 26 членів-кореспондентів НАПН України, 1 іноземного члена та 5 почесних академіків. Водночас загальні збори НАПН України відповідно до вимог Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” і Статуту НАПН України позбавили статусу члена НАПН України 1 дійсного члена (академіка) та 2 членів-кореспондентів НАПН України. Кадровий склад членів НАПН України на 1 січня 2017 р. складав 161 особу, з них 71 дійсний член (академік) і 90 членів-кореспондентів. До складу Академії також входять 39 іноземних членів і 14 почесних академіків.

Серед 161 члена НАПН України доктори наук складають 146 осіб (91%), кандидати наук — 14 осіб (8,6%), без наукового ступеня — 1 особа (0,4%). З-поміж членів НАПН України 20 дійсних членів (академіків) і 16 членів-кореспондентів працюють в установах Академії.

Залучення до складу НАПН України відомих учених України спрямоване на ефективне розроблення пріоритетних наукових напрямів фундаментальних і прикладних досліджень, поліпшення теоретико-методологічного та науково-методичного супроводу освітніх реформ, підвищення якості підготовки фахівців вищої кваліфікації у контексті інтеграції України до європейського освітнього і дослідницького просторів, психологічного супроводу трансформаційних процесів в освіті та суспільстві в цілому і сприяння подальшому розвитку національної системи освіти і науки в Україні. Слід також зазначити, що відбулося значне омолодження складу членів НАПН України. Показники вікового цензу членів НАПН України подано в таблиці IX.1.

Таблиця IX.1

Віковий ценз членів НАПН України

Члени НАПН України	Середній вік до виборів	Середній вік обраних	Середній вік після виборів
Дійсні члени (академіки)	73,2	67,1	69,9
Члени-кореспонденти	71,9	56,9	66,1

Нарощенню наукового потенціалу в системі НАПН України сприяло присвоєння вчених звань науковцям НАПН України, що є державним визнанням рівня кваліфікації ученого. За період 2012–2016 рр. 164 науковцям НАПН України було присвоєно вчене звання, зокрема вчене звання старшого наукового співробітника — 100 особам, доцента — 27 особам, професора — 37 особам. Чисельність науковців НАПН України, яким присвоєно вчене звання, подано у таблиці IX.2.

Таблиця IX.2

**Чисельність науковців НАПН України,
яким присвоєно вчене звання за період 2012–2016 рр.**

Період	Присвоєно вчене звання, осіб			Всього науковців, яким присвоєно вчене звання, осіб
	старшого наукового співробітника	доцента	професора	
2012	18	3	3	24
2013	19	6	4	29
2014	15	4	12	31
2015	35	13	14	62
2016	13	1	4	18
Разом	100	27	37	164

За період 2012–2016 рр. у 14 підвідомчих установах НАПН України відбулися вибори керівників, їх заступників із наукової роботи та учених секретарів. Вперше керівниками установ НАПН України обрано Л.Д. Березівську — директора Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського, Л.Б. Лук'янову — директора Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, С.А. Калашнікову — директора Інституту вищої освіти НАПН України, О.П. Міхна — директора Педагогічного музею України. На даний час керівні кадри підвідомчих установ НАПН України налічують 55 осіб, а саме: директорів — 15 осіб, ректор — 1 особа, заступників з наукової роботи — 20 осіб, проректорів — 2 особи, учених секретарів — 13 осіб. Серед них 27 докторів наук, 25 кандидатів наук, 3 особи без наукового ступеня.

За особисті заслуги перед Українською державою у галузі науки і освіти, плідну наукову діяльність упродовж останніх п'яти років державними нагородами України відзначено: Орденом “За заслуги” I, II, III ступенів — 5 осіб, “Орденом князя Ярослава Мудрого” V ступеня — 2 особи, “Орденом княгині Ольги” I, II ступенів — 2 особи, присвоєно почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України” — 10 особам та почесне звання “Заслужений працівник освіти України” — 2 особам. Почесними грамотами, грамотами та цінними подарунками Верховної

Ради України відзначено 23 особи, почесними грамотами Кабінету Міністрів України — 11 осіб.

За звітний період почесними грамотами, грамотами і подяками НАПН України відзначено понад 1300 працівників наукових та освітніх закладів України. Медаллю НАПН України “Ушинський К.Д.” нагороджено 406 учених, працівників освіти України, зарубіжних учених, громадських діячів; медаллю НАПН України “Тригорій Сковорода” — 298 вітчизняних і зарубіжних учених; медаллю НАПН України “Володимир Мономах” — 30 учених.

Х. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ МАСОВІ ЗАХОДИ ТА ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Х.1.

Проведення міжнародних і всеукраїнських конференцій, читань, семінарів, круглих столів

У 2016 р. НАПН України відповідно до плану роботи провела 163 масових заходи: 78 міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій і педагогічних читань, 64 семінари, 21 круглий стіл. Водночас учені підвідомчих установ Академії були організаторами і співорганізаторами 651 масового заходу, зокрема: 146 конференцій, 257 семінарів, 63 круглих столів (Додатки, табл. 23) та 2892 рази брали участь у різноманітних заходах, зокрема: 33 з'їздах та конгресах, 85 симпозиумах, 1059 конференціях, 585 семінарах, 35 педагогічних читаннях, 218 круглих столах, 82 виставках, 795 інших заходах.

За звітний період учені **Інституту педагогіки НАПН України** були організаторами і співорганізаторами проведення 64 науково-практичних масових заходів різних рівнів (з них 8 включено до плану роботи НАПН України, 56 — до плану роботи Інституту).

Змістовно й результативно пройшла 16-та Міжнародна науково-практична конференція “Проблеми сучасного підручника”. В її роботі взяли участь науковці, науково-педагогічні працівники, докторанти, аспіранти, здобувачі, вчителі ЗНЗ, видавці навчальної літератури, представники громадських організацій, учені Республіки Білорусь, Азербайджанської Республіки.

Організатори конференції ставили за мету привернути увагу МОН України, наукової спільноти, освітян і широких кіл громадськості до найактуальніших проблем творення й функціонування підручників, поділитися ідеями й результатами наукового пошуку в галузі підручкотворення та визначити шляхи вдосконалення цього процесу.

Під час роботи Міжнародної історико-педагогічної наукової конференції “Педагогічна наука в Україні” (до 90-річчя Інституту педагогіки НАПН України) представлено історію Інституту та його внесок у розвиток освіти і науки з 1926 по 2016 рр.

У рамках ІХ Міжнародної науково-практичної конференції та ХХІІІ Всеукраїнських педагогічних читань “Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: щоб у серці жила Батьківщина” у доповідях учасників висвітлено питання спадщини Василя Олександровича Сухомлинського та реалізації його педагогічних ідей у сучасній школі.

У ході роботи Міжнародної науково-практичної конференції “Розбудова економічної освіти та формування основ фінансової грамотності учнівської молоді — основа розвитку громадянського суспільства та становлення економіки знань” обговорено проблеми формування фінансової грамотності учнів і розвитку економічної освіти у шкільному процесі.

Учасники ХVІ Всеукраїнської (з міжнародною участю) історико-педагогічної науково-практичної конференції “Ідея університету у європейському і національному вимірах: традиції, сьогодення перспективи” висвітлили питання ідеї університету в ситуації постмодернізму, формування нової ідентичності українського університету в контексті викликів інтернаціоналізації, ролі педагогічної освіти й науки в університетах України, окреслили освітні виклики, що визначають вектори розвитку сучасної університетської освіти.

Результативно пройшов VІІ Науково-практичний семінар “Педагогічна компаративістика — 2016: освітні реформи та інновації у глобалізованому світі”, організатором якого був відділ порівняльної педагогіки. На семінарі висвітлено методологічні проблеми порівняльної педагогіки, охарактеризовано педагогічні реалії у порівняльно-історичній ретроспективі, освітні трансформації та інновації у глобалізованому світі, визначено стратегії розвитку шкільної освіти у світовому вимірі, проблеми професійної освіти та освіти дорослих у компаративній перспективі, проаналізовано зарубіжний досвід підтримки обдарованості та сприяння творчим здібностям школярів, виховний потенціал освіти в умовах полікультурності, світові тенденції розвитку ІКТ-освіти, перспективності зарубіжного освітнього досвіду в Україні.

Під час роботи семінару “Наукова бібліотека УНДІПу як фундаментальна основа Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського” висвітлено історію фонду наукової бібліотеки Науково-дослідного інституту педагогіки, представлено фонди бібліотеки у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В.О. Сухомлинського та Педагогічному музеї України.

У ході роботи круглого столу “Відділ історії педагогіки на тлі доби — до 90-річчя від дня створення (з нагоди відзначення 90-річчя від дня заснування Інституту педагогіки НАПН України)” висвітлено віхи поступу відділу історії педагогіки Інституту (1926—2016 рр.) та його дослідницькі надбання, внесок очільників наукового підрозділу у розвиток історико-педагогічних досліджень за 90 років, роль відділу як центру організації підготовки аспірантів, здобувачів і докторантів зі спеціальності “Історія педагогіки” в Україні.

За звітний період Інститут був організатором і співорганізатором проведення науково-практичних заходів різних рівнів. Предметами обговорення на них були: розвиток змісту освіти в історико-педагогічному вимірі; порівняльне вивчення розвитку освітніх систем різних країн і використання його результатів у розбудові освітньої галузі України; методологія формування структури й змісту сучасної освіти, рівневої і профільної диференціації навчання в умовах сільської школи; управління розвитком навчальних закладів як активних соціально-педагогічних систем; обґрунтування моделей та організаційно-методичних основ побудови моніторингових систем оцінювання якості ЗСО на основі тестових технологій; теорії та методології педагогічного прогнозування розвитку ЗСО; теоретико-методичне обґрунтування ефективності організаційних форм навчання предметів інваріантного складника навчального плану початкової школи; проектування змісту профільного навчання у старшій школі.

Науковці Інституту брали активну участь у масових заходах різних рівнів, організованих іншими установами. Це міжнародні й всеукраїнські конференції, форуми, педагогічні читання, семінари, круглі столи, виставки.

Загальна кількість заходів, у яких взяли участь наукові співробітники Інституту, — 318.

У звітному році вченими **Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України** організовано і проведено 68 науково-практичних масових заходів (з них 25 включено до плану роботи НАПН України та 43 — до плану Інституту), загальна кількість заходів, у яких взяли участь його співробітники, — 497.

Зокрема, проведено II Міжнародну науково-практичну конференцію “Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя”, на якій обговорено ряд актуальних проблем поведінки та діяльності особистості у кризових умовах її життєдіяльності, визначено умови профілактики та подолання таких ситуацій; XI Міжнародну науково-практичну конференцію “Соціалізація особистості в умовах системних

змін: теоретичні та прикладні проблеми”, яка працювала за напрямками: загальні проблеми соціалізації в умовах системних змін; психологічні проблеми окремих видів соціалізації особистості; інститути і агенти соціалізації; методи дослідження та психологічні технології оптимізації процесу соціалізації особистості; сім’я як інститут соціалізації; проблеми гендерної соціалізації.

На Всеукраїнському психологічному тижні, присвяченому 70-річчю Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, обговорено проблеми психології навчання, сучасних інформаційних технологій навчання, організаційної психології, екологічної психології, медичної психології, консультативної психології та психотерапії, психології дошкільника.

Під час III Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів, молодих учених і фахівців у галузі психології “Актуальні питання сучасної психології” було обговорено ряд актуальних проблем психології в сучасних умовах, представлено тренінгові програми.

V Міжнародну науково-практичну конференцію “Соціальна політика: концепції, технології, перспективи” проведено за напрямками: реалізація стратегій соціальної політики в умовах глобальних викликів; соціальна політика: інтеграція засобів, механізмів і форм діяльності; філософські засади соціальної політики; пріоритети та тенденції розвитку соціальних служб і соціальних інституцій в умовах інформаційного суспільства; взаємодія державних, громадських інституцій і бізнес-структур щодо надання соціальних послуг різним категоріям населення; актуальні питання соціальної педагогіки; стандарти та інноваційні технології підготовки соціального педагога та соціального працівника у європейському освітньому просторі; соціально-психологічна реабілітація населення: стан і тенденції розвитку; соціально-правовий захист населення: стан і тенденції розвитку; управління у соціальній сфері: концепції, технології, тенденції; комунікації в соціальній сфері; соціальна реклама: технології і тенденції розвитку; соціальний капітал у сучасних умовах розвитку суспільства.

У результаті обговорення психологічних проблем сприймання у ході роботи XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції “Психологічні проблеми сприймання” запропоновано засоби оптимізації функціонування перцептивно-мисленневих стратегій творчого конструювання інформаційних систем, діагностичний інструментарій для дослідження стратегіальної організації перцептивно-мисленневих процесів на різних вікових рівнях.

Під час IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції “Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми” здійснювалося

онлайн обговорення її матеріалів у соціальних мережах. Серйозну увагу було приділено проблемам проектування віртуального освітнього простору, дистанційного навчання, ролі віртуальних спільнот у навчанні, людському чиннику комп'ютерної безпеки, ігровому та віртуальному комп'ютерному дискурсу, психологічному аналізу Інтернет-субкультур, застосуванню віртуальних хмарних лабораторій, Інтернет-адикції тощо.

Під час XII Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні проблеми екологічної психології: еколого-психологічні наслідки криз та катастроф” обговорювалися психологічні, соціальні і педагогічні аспекти наслідків Чорнобильської катастрофи та їх відображення у проблемах сучасної України.

XXV Міжнародна наукова конференція “Мова і культура” імені проф. Сергія Бурого”, в рамках якої психологічна секція збирається вже понад 10 років, стала традиційним майданчиком плідної співпраці психологів і філологів. На засіданнях психологічної секції науковці мають можливість оприлюднити свої роздуми над міждисциплінарними питаннями, які часто неможливо глибоко проаналізувати в межах своєї галузі. Перетин точок зору на такого роду наукових форумах дозволяє збагатити роботу плідними ресурсами спорідненої галузі. У центрі уваги більшості доповідей була проблематика розвитку і саморозвитку особистості, душевного здоров'я людини в різні вікові періоди, співвідношення соціокультурних і особистісних, суб'єктивних чинників у різних феноменах культури і сучасного життя взагалі. Доповідачі пропонували аудиторії зосередитися на тонких і глибоких аспектах сучасних досліджень, не вдаючись жодним чином до популяризації, і це не завадило досягти порозуміння між представниками різних галузей гуманітарної науки.

Також проведено XVI Міжнародну психологічну конференцію “Психологічні проблеми творчості”, X Міжнародну науково-практичну конференцію “Духовність у становленні та розвитку особистості”, Всеукраїнську науково-практичну конференцію “Парадигмальні основи української психології: історія розвитку”, присвячену пам'яті В.А. Роменця, III Міжнародну науково-практичну конференцію “Генеza буття особистості”, Науково-практичний семінар “Психологія саморозвитку особистості”, Науковий семінар з міжнародною участю “Соціально-психологічні аспекти ціннісної взаємодії обдарованої особистості з контактним оточенням”, III Всеукраїнський науково-практичний семінар “Психолого-економічні вектори розвитку особистості і суспільства”, постійно діючий Теоретико-методологічний семінар “Упорядкування та удосконалення категорійно-поняттєвого апарату психологічної

науки”, Науковий семінар “Вікові чинники ціннісного розвитку обдарованої особистості”, круглі столи “Сучасні проблеми психології у контексті історико-психологічного пізнання”, “Проблеми ресоціалізації випускників інтернатних закладів” та інші заходи.

Учені **Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України** організували та провели 39 науково-практичних масових заходів (27 включено до плану роботи НАПН України, 12 — до плану роботи Інституту) та брали участь у 82 науково-практичних масових заходах, що були організовані іншими установами.

Зокрема, звітна науково-практична конференція “Професійний і особистісний розвиток різних категорій дорослого населення” проводилася за напрямками: педагогічна освіта в андрагогічному дискурсі; професійна майстерність у системі моніторингу якості педагогічної освіти; зарубіжний досвід професійного розвитку педагогічного та виробничого персоналу; психологічні особливості підготовки педагогічних працівників до розвитку духовного потенціалу учнівської молоді; андрагогічні засади особистісно-професійного розвитку різних категорій дорослих; формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності.

Ідеї в контексті утвердження аксіологічних пріоритетів національної педагогічної освіти; оновлення змісту педагогічної освіти в контексті психопедагогіки; людиноцентризм у філософській парадигмі; філософія життя І.А. Зязюна обговорювалися на Перших педагогічних читаннях, присвячених пам’яті академіка І.А. Зязюна.

У ході роботи XIII Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” обговорювались методологічні проблеми впровадження інформаційних технологій та інноваційних методик у навчальний процес освітніх закладів; сучасні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів ЗНЗ; психолого-педагогічні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів ПТНЗ; діяльність коледжів і училищ в умовах інформатизації вищої освіти; психолого-педагогічні засади впровадження сучасних інформаційних технологій і методик навчання студентів ВНЗ.

III Психолого-педагогічні читання “Проблеми і перспективи розвитку психопедагогіки і психології праці”, присвячені пам’яті Є.О. Мілєряна і П.С. Перепелиці, проведено за напрямками: наукові ідеї Є.О. Мілєряна та П.С. Перепелиці у контексті сучасних досліджень психології праці; психолого-педагогічні проблеми духовного потенціалу праці на сучасному етапі розвитку української держави; психологічні проблеми та перспективи становлення педагогічної освіти і освіти дорослих; на-

уково-методичні та практичні засади підготовки педагогічних працівників до розвитку духовного потенціалу учнівської молоді.

Також проведено VIII Всеукраїнські педагогічні читання, присвячені пам'яті видатного вченого О.С. Дубинчук, “Освіта впродовж життя: вимоги часу”, VI Міжнародні психолого-педагогічні читання “Профорієнтація: стан і перспективи розвитку”, присвячені пам'яті Б.О. Федоришина, науково-методичну скайп-конференцію “Психологічні чинники формування готовності педагогів до розвитку духовного потенціалу учнів”. У рамках Міжнародних днів освіти дорослих у Запорізькій області відбулися: Міжнародний форум “Освіта дорослих — регіональний розвиток: досвід, виклики, стратегії” та Міжнародна науково-практична конференція “Освіта дорослих у контексті цивілізаційних змін: досвід, проблеми, перспективи”.

Проведено ряд семінарів і круглих столів. У ході роботи науково-практичного семінару “Організація вебінарів як інноваційна форма співпраці наукових та освітніх установ” розглянуто питання щодо проведення тренінгів зі створення Інтернет платформ, віртуальних об'єднань; здійснення Інтернет супроводу розвитку професійного досвіду, педагогічної майстерності, педагогічної культури та комунікації викладачів ПТНЗ. У Міжнародний науково-методологічний семінар “Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів” проводився за напрямками: нові форми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору; організаційно-педагогічні засади професійної підготовки фахівців: порівняльний аспект; удосконалення іншомовної підготовки науково-педагогічного персоналу в контексті європейських орієнтирів. Під час III Всеукраїнського науково-методичного семінару з міжнародною участю “Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін” обговорювалися питання актуалітетів сучасної мистецько-педагогічної освіти, поліхудожнього розвитку особистості у проективному моделюванні, фольклористики в інтердисциплінарному вимірі.

Також проведено інші заходи.

У 2016 р. науковці **Інституту проблем виховання НАПН України** були організаторами 35 (13 включені до плану роботи НАПН України, 22 — до плану роботи Інституту) та учасниками 408 науково-практичних масових заходів.

За круглим столом “Теорія і практика професійної орієнтації та кар'єрного консультування учнівської молоді” відбулося обговорення

низки актуальних питань теорії та практики професійної орієнтації учнівської молоді у ЗНЗ, ПТНЗ і ВНЗ.

Результатами семінару-моніторингу “Нова Українська школа” є ознайомлення наукової і педагогічної громадськості з проблемами мистецької освіти школярів на сучасному етапі, внесення пропозицій до проекту нової редакції державних освітніх стандартів “Нова Українська школа”. Під час веб-конференції “Учені НАПН — українським учителям” вчительську та батьківську громадськість ознайомлено з перспективами мистецької освіти учнів у контексті концепції “Нова Українська школа”, особливостями застосування компетентнісного підходу в мистецькій освіті.

На Другому форумі українських патріотичних справ “Ми — українці” апробовано результати експериментальних досліджень із проблем патріотичного виховання, формування моральної і національної свідомості, взаємодії усіх суб’єктів виховання; у ході роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції “Теоретико-методологічні засади та світоглядні орієнтири національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді” розкрито аспекти забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу; учасниками науково-практичної конференції “Сучасні виховні проблеми: виклики та шляхи їх реалізації” висвітлено актуальні питання дошкільної освіти.

Проведено також Науково-практичний семінар “Роль Пласту у вихованні патріотизму підростаючого покоління”, Всеукраїнський науково-практичний семінар “Формування сімейних цінностей у вихованців інтернатних закладів: практика впровадження”, круглий стіл для педагогічних працівників шкіл-інтернатів “Організаційно-методичне забезпечення виконання Закону України “Про засудження комуністичного і націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки”, громадські слухання “Дитячий громадський рух України: кращі практики”, тренінг з національно-патріотичного виховання “З Україною в серці”, пізнавально-виховний захід для дітей вимушених переселенців (молодших школярів, підлітків) “Пізнай свою історію — вона єднає!”, пізнавально-виховний захід для дітей вимушених переселенців у рамках Міжнародного дня безневинних дітей — жертв агресії “Від минулого в майбутнє”, Всеукраїнський відкритий конкурс “Разом! Партнерство навчальних закладів і родини” та інші заходи.

У звітному році вченими **Інституту спеціальної педагогіки НАПН України** організовано та проведено 76 масових науково-практичних за-

ходів (11 включено до плану роботи НАПН України та 65 — до плану роботи Інституту), а також взято участь у 312 масових заходах.

Проведено Всеукраїнський онлайн форум “Використання програм з корекційно-розвиткової роботи для спеціальних ЗНЗ для дітей з особливими освітніми потребами”, присвячений питанням реалізації оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами, а саме апробації корекційно-розвиткових програм, розроблених творчими колективами наукових співробітників Інституту та практиків.

Метою II Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології “Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії” стало широке висвітлення проблем і визначення стратегій розвитку освіти дітей із особливими потребами в Україні. Під час конгресу обговорено актуальні питання освіти осіб з особливими потребами за наступними тематичними напрямками: ресурсні інклюзивно-методичні центри; структурно-змістові аспекти функціонування; раннє втручання, дошкільна та початкова освіта дітей із особливими освітніми потребами; трансформаційні процеси; профільне навчання, професійна освіта та освіта дорослих із особливими потребами; виклики сьогодення; корекційно-реабілітаційний і психолого-педагогічний супровід осіб із особливими освітніми потребами у вищій школі; проблеми фізичної реабілітації дітей, молоді та дорослих з обмеженими фізичними можливостями; інноваційні технології комплексної допомоги особам із особливими освітніми потребами; соціально-правові аспекти та роль громадських організацій у реалізації інклюзивного процесу в Україні та світі; підготовка та перепідготовка кадрів до роботи в умовах інклюзії.

Проведено Навчально-методичний семінар “Корекційно-розвиткова складова навчального процесу школярів з тяжкими порушеннями мовлення”, результативність якого полягала в обговоренні питань нового програмного забезпечення навчання школярів із ТПМ 8-10 класів: визначення обсягу навчального матеріалу, умов його засвоєння, змісту корекційно-розвиткової складової, шляхів подолання труднощів під час організації навчально-виховного процесу, а також перспектив навчально-методичного забезпечення. Результати обговорення дозволили завершити розробку навчальних програм із урахуванням висловлених практиками пропозицій та зауважень.

За підтримки МОН України Інститутом організовано проведення щомісячних науково-практичних онлайн вебінарів у рамках “Школи інклюзивної освіти”. Впродовж 2016 р. проведено низку вебінарів та онлайн консультацій для педагогів ЗНЗ і батьків з актуальних питань

психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі; з питань організації навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами; науково-методичного забезпечення інклюзивного навчання в ДНЗ.

Ученими проведено серію навчально-методичних семінарів і тренінгів “Психолого-педагогічний супровід дітей з епілептичним синдромом”. Метою проведення Всеукраїнського науково-методичного круглого столу “Навчання дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології” був обмін досвідом, новими теоретичними та практичними ідеями в організації педагогічної і психологічної допомоги дітям з порушеннями слуху; круглого столу “Реалізація навчального, корекційно-розвиткового програмового забезпечення основної школи для дітей із затримкою психічного розвитку” — представлення навчального та корекційно-розвиткового програмового забезпечення основної школи для дітей із затримкою психічного розвитку.

Також проведено Навчально-методичний семінар “Технології психолого-педагогічного супроводу дітей зі зниженим зором в загальноосвітньому просторі”, Науково-практичну конференцію “Застосування авторських експериментальних модулів у навчально-виховній діяльності спеціальної школи”, науково-практичні семінари “Інноваційні технології корекційного супроводу у спеціальному закладі”, “Формування інноваційного корекційно-розвивального освітнього простору спеціальної школи”, “Розвиток особистості дитини з синдромом Дауна в умовах інклюзивного дошкільного навчального закладу”, “Інноваційні підходи в забезпеченні корекційно-розвиткової роботи дітей з особливими освітніми потребами в умовах навчального закладу”, “Формування особистості дитини з особливими освітніми потребами: психологічні і педагогічні аспекти”, конференцію “Лялька як персона: педагогічний підхід для соціального і психологічного розвитку дитини”, обласний вебінар для учителів та асистентів учителів інклюзивних класів, інші заходи.

Відповідно до плану роботи НАПН України і плану роботи установи співробітниками **Інституту соціальної та політичної психології НАПН України** організовано і проведено 24 науково-практичних масових заходи (18 включено до плану роботи НАПН України та 6 — до плану роботи Інституту). Усього вчені Інституту взяли участь у 155 масових заходах.

Зокрема, проведено XIII Міжнародну міждисциплінарну науково-практичну конференцію “Простір арт-терапії: палітра емоцій”. Особливу увагу її учасниками було приділено теоретичним і практичним

аспектам і перспективам розвитку арт-терапії, ризикам та суперечностям цього розвитку як потенційним зонам зростання, використанню арт-терапевтичних методів у роботі з наслідками психотравматичних подій, пошукам відповідей на виклики сьогодення, зокрема ресурсів використання арт-терапевтичних методів у роботі з бойовою травмою з учасниками АТО, досвіду використання арт-терапії у роботі з травматичними спогадами в осіб, постраждалих у зоні проведення АТО, активізації ресурсів у психологічній підтримці переселенців.

Основні напрями роботи IV Міжнародної науково-методичної конференції “Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи”: медіаграмотність як життєво необхідна навичка в сучасному соціально-політичному та культурному полі України; медіаосвіта і медіаграмотність під час викладання суспільних дисциплін; медіаосвіта як педагогічна інновація; медіапсихологія і медіаосвіта; медіаосвіта і медіаграмотність у ЗНЗ: практика, проблеми, перспективи; медіаосвіта і медіаграмотність у постдипломній і вищій педагогічній освіті; медіа- та інформаційна грамотність: новий функціонал бібліотек; медіаосвіта: моделі упровадження в позашкільних навчальних закладах.

Метою Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції “Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи” було поєднання зусиль науковців і практиків для розвитку медіаосвіти в Україні та імплементації світового досвіду у вітчизняну освіту. Напрями її роботи: особливості сучасного медіапростору і нові виклики для освіти; міжнародний досвід медіаосвіти; медіапсихологія: проблеми і результати досліджень; організаційно-педагогічні стратегії масового впровадження медіаосвіти; інтегрована медіаосвіта: досвід упровадження; медіаосвіта в системі ППО; формування медіакомпетентного педагога; діяльність публічних бібліотек і бібліотек ЗНЗ у формуванні медіакомпетентного педагога; медіакультура сім’ї.

Робота VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю “Соціально-психологічні особливості професійної діяльності працівників соціальної сфери: виклики сьогодення” була спрямована на осмислення та узагальнення професійного досвіду в соціальній сфері, поєднання теорії і практики в діяльності фахівців соціальної спрямованості на сучасному етапі розвитку суспільства. Робота відбувалася за 4-ма основними тематичними напрямами: 1) соціальна робота — теорія і практика: теоретичні засади підготовки фахівців соціальної сфери; специфіка допомоги різним категоріям клієнтів; 2) соціальна психологія — сучасний вимір професіоналізму: методологічні

основи соціально-психологічного втручання в соціальній сфері; мала соціальна група: структурні і динамічні параметри, груповий процес; 3) соціальна педагогіка — сьогодення та перспективи: інноваційні технології в роботі соціального педагога; критерії якості професійної підготовки соціального педагога; 4) реабілітація (соціальна, психологічна і фізична) — потреби та можливості: досвід поєднання і функціонування різновидів реабілітації; реабілітаційні заходи щодо ВПО та ветеранів АТО.

Під час Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю “Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи” обговорювалися теоретичні та практичні аспекти і перспективи психологічної підготовки військових фахівців; представлено досвід психологічної реабілітації потерпілих осіб; актуалізовано проблему громадської активності у воєнний час. Проведено десять майстер-класів із використання психологічних засобів та інструментів подолання посттравматичних розладів, активізації ресурсів переселенців, роботи із сім'ями, групами та спільнотами, профілактики вторинного ПТСР та синдрому емоційного вигорання в психологів і волонтерів.

Також проведено всеукраїнські науково-практичні конференції з міжнародною участю “Практична медіаосвіта: інноваційні стратегії розвитку”, “Соціальна робота в контексті соціокультурних змін”, XXII щорічна наукова конференція “Соціальна і політична психологія сьогодні: здобутки, проблеми, нові рубежі”, Всеукраїнська науково-практична конференція “Соціально-психологічні закономірності самовизначення особи в сучасному світі”, наукова конференція “Психологія вчинку В.А. Роменця і сучасна психологічна наука”, присвячена 90-річчю видатного українського вченого-психолога, дослідника історії психології в Україні та у світі В.А. Роменця, IV Міжнародний науково-практичний семінар “Психологія політичного та економічного самовизначення”, III Всеукраїнський науково-практичний семінар “Психолого-економічні вектори розвитку особистості і суспільства”, Науково-практичний семінар “Потенціал наукової підтримки участі молоді в суспільно-політичних процесах”, XX Міжінститутський семінар з медіапсихології та медіаосвіти, круглий стіл “Взаємодія в малих групах: травма як чинник розвитку”, III Круглий стіл “Ситуаційні чинники особистісного та суспільного розвитку”, Круглий стіл “Соціальний діалог як інструмент розбудови громадянського суспільства: проблеми та перспективи”, VII Теоретико-методологічний семінар з міжнародною участю “Архетипіка і публічне управління: виклики та ризики суспільної транс-

формації”, науково-практичний семінар “Творча багатовимірність простору арт-терапії”, Круглий стіл “Проблеми становлення політико-правової свідомості молоді: теоретичні та прикладні дослідження”, IV Міжнародний конкурс молодих науковців “Архетипіка і державне управління: виклики та ризики суспільної трансформації”, IV та V сесії Другого в Україні офіційного міжнародного навчального курсу майстерності плейбек-актора та інші заходи.

У 2016 р. науковцями **Інституту вищої освіти НАПН України** організовано і проведено 29 масових науково-практичних заходів (15 включено до плану роботи НАПН України та 14 — до плану роботи Інституту), також учені брали активну участь у роботі 332 заходів інших наукових установ і навчальних закладів.

Серед низки заходів заслуговують на увагу: тренінг для тренерів модуля “Майбутні лідери Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України, модуль 1 “Стилі лідерства” Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України, звітна наукова конференція “Наука і вища освіта”, міжнародні круглі столи “Інтеграція вищої освіти і наукових досліджень задля підвищення якості вищої освіти” та “Методи забезпечення якості вищої освіти на рівні університету”, VI Міжнародна науково-практична конференція “Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України”, семінар з моніторингу імплементації проектів університетів Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України, модуль 3 “Ведення змін” Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України, XVI Міжнародна науково-практична конференція “Освіта і доля нації”, II Міжнародна науково-практична конференція “Університет і лідерство”, IV Міжнародна науково-практична конференція “Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу”, тренінг з підготовки заявки до Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України та ін.

За результатами заходів підготовлено збірник наукових праць, рекомендації, навчальні матеріали.

За звітній період учені **Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України** були організаторами 92 масових заходів (29 включено до плану роботи НАПН України та 63 — до плану роботи Інституту), зокрема, XII Міжнародної науково-практичної конференції “ІКТ в освіті, дослідженнях та індустріальних додатках: інтеграція, гармонізація та трансфер знань”, під час якої обговорювалися аспекти інформатизації освіти, зокрема кваліфікаційні вимоги до комп’ютерної грамотності, інфраструктури використання ІКТ у на-

вчальному процесі, викладання інформатики у школі та ВНЗ, використання ІКТ у процесі викладання різних навчальних дисциплін.

У ході роботи III Міжнародної науково-практичної конференції “Інформаційні технології в освіті, науці і техніці” обговорювалися питання розвитку інформаційних технологій і систем та їх використання в освіті, науці, техніці, економіці, управлінні, медицині. Тематика обговорень учасниками XII Міжнародної науково-практичної конференції “Засоби і технології сучасного навчального середовища” охопила питання навчання природничо-математичних дисциплін, використання засобів ІКТ у природничо-математичній освіті, проблем навчального експерименту з природничих дисциплін. Всеукраїнська науково-практична конференція “Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності” була присвячена обговоренню проблем та перспектив використання комп’ютерних засобів і мультимедійного контенту у сфері забезпечення ефективності дистанційного навчання. У рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених “Наукова молодь—2016” обговорювалися питання підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації зі спеціальності “ІКТ в освіті”, а також залучення молоді до наукової діяльності, обміну досвідом та ідеями щодо використання ІКТ в освіті між молодими науковцями різних установ України.

Протягом звітного року співробітниками Інституту організовано та проведено всеукраїнські науково-методичні семінари. Зокрема, щоквартально проводився семінар “Системи навчання й освіти в комп’ютерно орієнтованому середовищі”. Також щоквартально проводився всеукраїнський методологічний семінар для молодих науковців “Інформаційно-комунікаційні технології в освіті та наукових дослідженнях”, присвячений залученню молоді до наукової діяльності, розвитку дослідницької та ІК-компетентності молодих вчених.

Проведено також науково-практичні семінари “Педагогічна компаративістика — 2016: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст”, “Створення профілів наукових колективів та включення наукових фахових видань до міжнародних наукометричних баз даних”, інші заходи.

Усього вчені Інституту взяли участь у 192 масових заходах.

У 2016 р. науковцями **Інституту професійно-технічної освіти НАПН України** організовано та проведено 45 масових науково-практичних заходів (з них 23 включено до плану роботи НАПН України та 22 — до плану роботи Інституту), загальна кількість заходів, у яких взяли участь його наукові співробітники, — 87.

У ході роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції “Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання”, присвяченої десятій річниці Інституту, висвітлювалися питання проектування змісту та інноваційних педагогічних технологій професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; педагогічні засади управління розвитком ПТО в умовах ринкової економіки; сучасні тенденції професійного розвитку персоналу підприємств: зарубіжний і вітчизняний досвід; науково-методичний супровід підготовки учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар’єри; інформаційне освітнє середовище ПТНЗ; розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ.

Під час XIII Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” розглянуто методологічні проблеми впровадження інформаційних технологій та інноваційних методик у навчальний процес освітніх закладів; сучасні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів ЗНЗ; психолого-педагогічні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів ПТНЗ; діяльність коледжів і училищ в умовах інформатизації вищої освіти; психолого-педагогічні засади впровадження сучасних інформаційних технологій і методик навчання студентів ВНЗ. Проблеми методології розвитку професійної освіти в умовах ринку праці; законодавче забезпечення розвитку професійної освіти; управління розвитком професійної освіти в умовах децентралізації; тенденцій розвитку вітчизняної та зарубіжних систем професійної освіти і підготовки майбутніх фахівців; проектування інформаційно-освітнього середовища системи професійної освіти; інноваційних технологій навчання в закладах професійної освіти; кар’єрного консультування в системі професійної освіти обговорювалися учасниками Всеукраїнської науково-практичної конференції “Управління розвитком професійної освіти в сучасних умовах”.

У центрі уваги I Міжнародної науково-практичної конференції “Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства” були питання впливу глобалізаційних і трансформаційних процесів на розвиток професійної освіти; забезпечення якості професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства; проектування змісту професійної освіти на засадах компетентнісного підходу; розвитку професійної кар’єри майбутніх фахівців для продуктивної та іноваційної зайнятості; формування інноваційного освітнього середовища закладів професійної освіти; виховних та здоров’язберезувальних технологій у професійній освіті.

Проведено також семінари, зокрема, II Всеукраїнський науково-практичний семінар “Розвиток дослідницької компетентності молодих науковців у контексті гармонізації систем підготовки Ph.D в ЄС”, у ході роботи якого обговорювалися теоретико-методологічні засади, організаційні та педагогічні умови, науковий і методичний супровід розвитку дослідницької компетентності молодих науковців у системі вищої освіти; особливості підготовки докторів філософії у контексті інтеграції вітчизняної науки та освіти в європейський освітній простір, різні підходи до розвитку дослідницької компетентності як основи підвищення якості науково-дослідної діяльності в сучасних вітчизняних університетах і наукових установах, вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки докторів філософії, розвитку дослідницької компетентності в процесі викладання навчальних дисциплін у загальноосвітній школі, технікумах, коледжах, ПТНЗ. Під час науково-практичного семінару “Використання платформи дистанційного навчання e-learning.org.ua в освітньому процесі професійно-технічного навчального закладу” обговорювалися проблеми використання систем дистанційного навчання в освітньому процесі ВНЗ і ПТНЗ, зокрема системи Moodle; методичні основи проектування дистанційних курсів; особливості контролю дистанційного навчального процесу і моніторингу його якості у ПТО; практика використання ВНЗ і ПТНЗ дистанційної форми навчання тощо.

Нові форми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору, організаційно-педагогічні засади професійної підготовки фахівців, удосконалення іншомовної підготовки науково-педагогічного персоналу в контексті європейських орієнтирів обговорено у ході V Міжнародного науково-методологічного семінару “Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізації й інтеграції”.

Проведено також семінар-тренінг “Інноваційні технології навчання у професійно-технічній освіті”, семінари “Інформаційно-освітнє середовище в системі професійної освіти”, “Організація відкритого професійного навчання на модульно-компетентнісній основі”, “Професійне спрямування вивчення іноземних мов у закладах професійної освіти” та інші заходи.

У 2016 р. ученими **Інституту обдарованої дитини НАПН України** проведено 20 заходів (16 включено до плану роботи НАПН України, 4 — до плану роботи установи) та взято участь у 80 заходах.

Зокрема, проведено VIII Всеукраїнську науково-практичну конференцію “Проектування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості”, під час якої обговорювалися проблеми про-

ектування розвитку обдарованої особистості, її психолого-педагогічного супроводу, розроблення інноваційних наукових підходів, підготовки педагогічних працівників для роботи з обдарованими дітьми.

Обговорення актуальних проблем та пошук шляхів формування компетентнісних характеристик педагога, який працює над проблемою реалізації обдарувань дітей, презентація наукових досліджень, обмін практичним досвідом організації методичної роботи у ЗНЗ відбулися у ході роботи III Міжрегіональної науково-практичної інтернет-конференції “Психолого-педагогічні особливості формування професійних компетентностей педагогів, які працюють із обдарованими дітьми”.

Учасниками IX Міжнародної науково-практичної конференції “Обдаровані діти — інтелектуальний потенціал держави” визначено наукові основи та практичні способи розв’язання питань розпізнання, розвитку, супроводу та підтримки обдарованості у дітей і молоді, у тому числі формування в них успішних життєвих стратегій у сучасному соціумі; здійснено обмін досвідом у практичній роботі з обдарованими дітьми та молоддю; у рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції “Трансформація засад формування та розвитку особистості в умовах сучасних соціальних викликів” проаналізовано особливості соціалізації в умовах сучасних соціально-ціннісних трансформацій; окреслено теоретико-методологічні засади формування особистості, яка була б здатна не лише відповідати запитам соціальної реальності, але й творити її, означувати можливе та реалізовувати його у дійсне; під час VII Міжнародної науково-практичної конференції “Інноваційні технології навчання обдарованої молоді” проведено пошук і виявлення ефективних підходів і технологічних рішень застосування інноваційних технологій навчання обдарованої молоді, зокрема методології STEM—навчання в аспекті розвитку здібностей учнів різного віку, інноваційних моделей і технологій психолого-педагогічної підтримки розвитку обдарованої молоді та проблеми інтелектуального саморозвитку особистості дитини.

Проведено також всеукраїнські науково-практичні семінари “Психолого-педагогічне проектування освітнього середовища”, “Технологічні засади проектування особистісно розвивальних програм для обдарованих учнів”, “Психолого-педагогічні технології проектування змісту програм індивідуального розвитку обдарованих учнів”; науково-практичні семінари “Діагностика практичного інтелекту учнів загальноосвітніх навчальних закладів” і Всеукраїнський конкурс-рейтинг загальноосвітніх навчальних закладів по роботі з обдарованими дітьми “Школа — джерело талантів”, тренувальні збори для учасників XXIII

Міжнародної конференції молодих учених “ICYS-2016”, Регіональний науково-практичний семінар “Соціально-педагогічне проектування особистісного та соціального розвитку учня”, Круглий стіл “Соціалізація обдарованих старшокласників в Інтернет-просторі: стан проблеми і перспективи дослідження”, інші заходи.

За звітний період учені ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України провели 55 масових науково-практичних заходів (2 включено до плану роботи НАПН України, 53 — до плану роботи Університету) та взяли участь у 280 заходах.

Серед організованих заходів слід назвати Міжнародну науково-практичну конференцію “Конкуренентологія та ринок праці: психолого-педагогічні аспекти”, Всеукраїнську науково-практичну конференцію “Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти”, I Міжнародну науково-практичну конференцію викладачів та аспірантів “Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій”, під час якої висвітлено питання інноваційного прориву у сфері суспільних наук, співробітництва в освітньому просторі, єдиного інформаційного середовища консорціуму ППО, академічної мобільності як механізму розвитку людських ресурсів, комерціалізації освітніх послуг у ВНЗ, впливу внутрішньопереміщених осіб на ринок освітніх послуг (за результатами дослідження у дев’яти областях України), формування і розвитку професійної компетентності як “метакомпетентності” в умовах інформаційного суспільства, застосування проектного підходу для ефективного вирішення соціальних проблем міста чи району в країнах ЄС, івент-менеджменту в управлінні розвитком професійного начального закладу та інші.

За підсумками II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції “Психолого-педагогічні аспекти навчання в системі неперервної освіти” ухвалено резолюцію, в якій зазначено, що доцільно поширювати і поглиблювати дослідження за такими напрямками: теорія і практика розвитку психолого-педагогічної компетентності в системі неперервної освіти; вивчення питань розвитку готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності та управління процесом їх професійного розвитку; сучасні підходи до гуманізації навчально-виховного процесу в євроінтеграційному просторі, особливості управління процесом розвитку навчального закладу в сучасних умовах; методологічні засади підвищення кваліфікації педагогів професійної школи; упровадження сучасних інформаційних технологій у процес навчання дорослих; удосконалення сучасних форм і методів оціню-

вання навчальних досягнень учнів; розвиток міжнародних зв'язків завдяки проведенню спільних конференцій та опублікування праць зарубіжних науковців у фахових українських виданнях і праць науковців України у зарубіжних виданнях.

Робота Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції “Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології” здійснювалася за такими напрямами: освіта дорослих як соціокультурний феномен: вітчизняний і зарубіжний досвід, інклюзивна освіта дорослих; моделі професійного розвитку фахівців, історичний аналіз проблеми професійного розвитку фахівців у системі післядипломної освіти, інформаційні технології у професійному розвитку фахівців, теорія і методологія професійного розвитку фахівців у сучасному суспільстві, науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців, психологічний супровід професійного розвитку фахівців, управління професійним розвитком фахівців.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція “Застосування технологій бенчмаркінгу в організації навчального процесу в системі післядипломної педагогічної освіти” проходила за такими напрямами: бенчмаркінг як технологія супроводу освітніх реформ; трансфер інновацій у систему ППО; основні бенчмарки підвищення кваліфікації керівних кадрів та педагогічних працівників на сучасному етапі; особливості визначення якісних орієнтирів у підвищенні кваліфікації учителів початкової школи; рівень ІК-компетентності керівників і педагогів як важливий показник їх професійного рівня; важливі бенчмарки професійної компетентності вчителів англійської мови; система оцінювання рівня професійної компетентності слухачів курсів підвищення кваліфікації.

У ході роботи VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення” висвітлено різноманітні питання вдосконалення навчально-виховного процесу в ПТНЗ: творчий розвиток особистості учнів, інноваційні засоби навчання, особливості навчання дорослих у системі неперервної професійної освіти, особливості створення позитивного соціально-психологічного клімату в ПТНЗ, узагальнення наукових підходів до процесу навчання. У межах VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти – 2016” проведено науково-практичну конференцію “Проблеми і перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах євроінтеграції”.

Проведено також Всеукраїнську електронну науково-практичну конференцію “Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики”,

всеукраїнські науково-практичні конференції “Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України”, “Ціннісні орієнтації в управлінні процесом в підготовці фахівців з педагогіки вищої школи”, “Становлення і розвиток інформаційного суспільства в Україні та його інтеграція у глобальний інформаційний простір”, “Теоретичні та практичні засади розвитку менеджменту організацій та адміністрування в умовах незалежності України”, інші заходи.

Співробітниками **Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи** організовано та проведено 8 масових науково-практичних заходів (1 включено до плану роботи НАПН України, 7 — до плану роботи Центру), з поміж яких: Всеукраїнська науково-методична конференція “Досвід та перспективи впровадження медіативних практик у навчальних закладах. Забезпечення участі дітей і жінок у розв’язанні конфліктів і миробудування”, яка проходила в рамках проекту “Розбудова миру, профілактика і розв’язання конфлікту з використанням медіації в групах та громадах, які постраждали від конфлікту, особливо серед жінок та дівчат ВПО” за підтримки Посольства Великої Британії в Україні. Мета конференції — підведення підсумків та представлення результатів діяльності, обмін досвідом і визначення перспектив упровадження медіативних практик у навчальних закладах і громаді.

Організовано та проведено Методичний семінар “Запобігання торгівлі людьми у контексті міжнародної практики”, під час роботи якого було розкрито наступні питання: “Що таке торгівля людьми?”, “Знання законів тебе захищає”, “Порушення прав дитини. Експлуатація, торгівля”, “Експлуатація дитячої праці. Проблеми та шляхи виходу”, “Механізм захисту своїх прав. Міжнародні документи, українське законодавство”, “Дитяча праця — основні законодавчі акти”; Всеукраїнський навчально-методичний семінар “Поліпшення життєвих умов внутрішньо переміщених осіб і громад, які зазнали наслідків конфлікту у Східній Україні: права людини та недискримінація”, у рамках якого обговорено заходи з реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 р., зокрема налагодження взаємодії тренерів і психологів, які надають консультації для внутрішньо переміщених осіб і громад, що постраждали внаслідок конфлікту на Сході України; досвід надання допомоги внутрішньо переміщеним особам та громадам, які зазнали наслідків збройного конфлікту в Східній Україні; актуальні напрями соціальної адаптації ВПО; надання учасникам знань про основні на-

прями та зміст соціально-педагогічної і психологічної роботи з учасниками навчально-виховного процесу ДНЗ; формування критичного сприйняття інформації; ненасильницькі способи виховання дитини.

Проведено Всеукраїнський методологічний семінар-практикум “Психологічна безпека особистості в екстремальних обставинах та кризових умовах життєдіяльності”, під час якого учасники ознайомилися з основними підходами до організації психологічної, соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, воїнами АТО, членами їх сімей; круглі столи-тренінги, спрямовані на формування цілісного бачення процесу психосоціального супроводу населення, постраждалого внаслідок бойових дій на Сході України.

Також проведено: Інформаційний воркшоп “Передумови та шляхи імплементації Керівних принципів МПК з психічного здоров'я та соціально-психологічної підтримки в надзвичайних ситуаціях в Україні”; Тренінг-семінар “Технологія впровадження Інформаційно-освітньої протиалкогольної програми “Сімейна розмова”; Всеукраїнську робочу нараду керівників психолого-медико-педагогічних консультацій “Організаційно-методичні підходи до формулювання висновків та рекомендацій психолого-медико-педагогічних консультацій за матеріалами вивчення дитини”, інші заходи.

Загальна кількість заходів, у яких взяли участь співробітники Центру, — 66.

У звітному році співробітниками **Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського** проведено 96 науково-практичних масових заходів (11 включено до плану роботи НАПН України, 85 — до плану Бібліотеки). Зокрема, організовано та проведено Міжнародну науково-практичну конференцію ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського “Організація і методика створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України”; у рамках ІХ Міжнародної науково-практичної конференції і ХХІІІ Всеукраїнських педагогічних читань “Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: Щоб у серці жила Батьківщина” проведено бібліотечну секцію “Роль шкільної бібліотеки у формуванні національної свідомості учнів” для шкільних бібліотекарів Волинської області та м. Луцька. Щорічне проведення ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського бібліотечної секції в рамках педагогічних читань “В.О. Сухомлинський в діалозі з сучасністю” сприяє залученню широкого загалу бібліотечних фахівців із різних областей України до обговорення актуальних тем, пов'язаних із дослідженням і популяризацією спадщини видатного українського педагога, а також дає змогу вивчати най-

кращий досвід шкільних бібліотек різних регіонів України із цієї проблематики.

Проведено Міжнародну науково-практичну конференцію “Організація і методика створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України”, під час роботи якої наукова дискусія тривала навколо проблем сучасних тенденцій формування національного інформаційного простору, бібліотечно-інформаційного забезпечення освіти, менеджменту управлінської діяльності, інноваційних підходів до організації бібліотечної роботи, розвитку інформаційно-комунікаційної діяльності бібліотечних центрів тощо. У ході роботи Всеукраїнського форуму “Місія бібліотек навчальних закладів у національно-патріотичному вихованні дітей та молоді” його учасники взяли активну участь в обговоренні питань сучасних форм, змісту й технологій національно-патріотичного виховання, розвитку потенціалу бібліотек навчальних закладів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуттів вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов’язку та захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, становлення її як правової, демократичної держави.

Також ученими Бібліотеки проведено Всеукраїнський науково-практичний семінар “Українські педагоги про національно-патріотичне виховання”, V Всеукраїнський науково-практичний семінар “Професійна орієнтація: теорія і практика”, семінар “Наукова бібліотека УНДІПу як фундаментальна основа Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського” у рамках відзначення 90-річчя Інституту педагогіки НАПН України, Другі бібліотекознавчі читання, присвячені вшануванню пам’яті першого директора ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського Павли Іванівни Рогової, інші науково-педагогічні, освітянські, бібліотекознавчі семінари, круглі столи і виставки. Загальна кількість науково-практичних заходів, у яких взяли участь наукові співробітники Бібліотеки, — 80.

Загалом у 2012–2016 рр. НАПН України організовано і проведено 844 заходи (408 міжнародних і всеукраїнських конференцій, 313 семінарів, 123 круглі столи). Також учені Академії взяли участь у проведенні майже 14 тисяч науково-практичних масових заходів, зокрема, 196 з’їздів і конгресів, 427 форумів, 5821 конференції, 2900 семінарів, 338 педагогічних читань, 1025 круглих столів, 428 виставок та інших заходів.

Зокрема, у звітний період традиційним стало проведення підвідомчими установами НАПН України науково-практичних онлайн конференцій і вебінарів, за матеріалами яких публікуються фахові видання.

Науково-практичні масові заходи, організовані та проведені вченими НАПН України, спрямовувалися на об'єднання зусиль науковців, освітян, громадських організацій задля розв'язання проблем реформування освітнього простору країни, науково-методичного супроводу навчально-виховного процесу в закладах освіти, широкомасштабної дослідницької роботи в галузі педагогіки і психології.

Х.2. Участь НАПН України у міжнародних і всеукраїнських виставкових заходах

Виставкова діяльність Національної академії педагогічних наук України є однією з форм упровадження розробок її підвідомчих установ в освітню та інші види суспільної практики шляхом популяризації наукових досягнень учених Академії.

У 2016 р. НАПН України спільно з МОН України взяла участь в організації і проведенні чотирьох міжнародних виставкових заходів:

– VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти—2016” (17-19 березня, м. Київ);

– XXIX Міжнародної спеціалізованої виставки “Освіта та кар'єра 2016” (14-16 квітня, м. Київ);

– VIII Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті—2016” (25-27 жовтня, м. Київ);

– XXX Міжнародної спеціалізованої виставки “Освіта та кар'єра — День студента 2016” (17-19 листопада, м. Київ).

У ході роботи виставок свої наукові напрацювання представили всі підвідомчі установи НАПН України.

Ученими Академії організовано та проведено 35 виставкових заходів — науково-практичні конференції, семінари, “круглі столи”, презентації, майстер-класи з актуальних питань розвитку вітчизняної освіти, педагогічної і психологічної наук.

Особливу зацікавленість освітян і науковців викликала презентація підготовленої ученими НАПН України Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, проведена під час VIII Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті—2016”. Національну

доповідь презентували президент НАПН України В.Г. Кремень і провідні вчені Академії.

Значну увагу учасників і гостей VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти—2016” привернула науково-практична конференція “Сучасна українська школа: стан і перспективи розвитку”, проведена Відділенням загальної середньої освіти НАПН України. Помітною подією XXIX Міжнародної спеціалізованої виставки “Освіта та кар’єра 2016” стала презентація “Освітній україноцентризм у світобаченні академіка Григорія Філіпчука”, організована та проведена Відділенням професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Наукову продукцію, сучасні підходи до розв’язання актуальних проблем вітчизняної освіти, педагогічної і психологічної практики під час виставкових заходів презентували підвідомчі установи Академії. Зокрема, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України провів 3 заходи; Інститут проблем виховання НАПН України — 4, Інститут спеціальної педагогіки НАПН України — 10; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання — 2, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України — 1; ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України — 12.

Учені НАПН України також взяли участь у багатьох виставкових заходах, проведених Інститутом модернізації змісту освіти МОН України, місцевими органами управління освітою, ВНЗ та закладами ППО.

Експонування наукового доробку НАПН України, організовані її відділеннями та підвідомчими установами виставкові заходи з актуальних питань розвитку вітчизняної освіти, педагогічної і психологічної наук сприяли розширенню співпраці Академії з навчальними закладами, органами управління освітою, громадськістю, впровадженню наукових розробок в освітню практику.

У звітному році підвідомчі установи НАПН України взяли активну участь у конкурсах наукових розробок, що проводились організаторами виставок.

Зокрема, оргкомітетом VIII Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті—2016” спільно з НАПН України було проведено конкурс “Національне визнання наукових досягнень”. Підвідомчі установи Академії подали на конкурс 13 комплектів і окремих наукових розробок, зокрема: Інститут педагогіки НАПН України — 1; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України — 1; Інститут проблем виховання НАПН України — 3; Інститут спеціальної педагогіки НАПН України — 3; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України —

3; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України — 1; ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України — 1. За підсумками конкурсу почесними нагородами Форуму відзначено:

— у номінації “*Монографія*” — Інститут професійно-технічної освіти НАПН України за монографію “Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика” авторського колективу під наук. кер. докт. пед. наук В.І. Свистун;

— у номінації “*Підручник або навчальний комплект для учнів, студентів*” — Інститут педагогіки НАПН України за підручник “Інформатика” для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням інформатики авторського колективу під наук. кер. акад. А.М. Гуржія (підручник має гриф “Рекомендовано” Міністерства освіти і науки України);

— у номінації “*Науково-методична розробка для вчителів, викладачів*” — Інститут проблем виховання НАПН України за монографію “Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу” авторського колективу під наук. кер. канд. пед. наук Л.А. Гуцан;

— у номінації “*Інноваційний проект, педагогічна технологія*” — Інститут спеціальної педагогіки НАПН України за педагогічну технологію навчання математики учнів початкової школи із затримкою психічного розвитку (5 підручників, 3 навчальних посібники, що мають грифи Міністерства освіти і науки України) авторського колективу під наук. кер. канд. пед. наук Л.І. Прохоренко.

У 2016 р. наукові розробки підвідомчих установ Академії відзначено тринадцятьма золотими медалями виставок. Зокрема, нагороджено:

— Інститут педагогіки НАПН України (медаллю VII Міжнародної виставки “Сучасна освіта в Україні—2016” за методичний посібник “Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України” канд. пед. наук П.В. Мороза);

— Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України (медаллю VIII Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті—2016” за збірник наукових статей “Досвід України та країн Європейського Союзу у вирішенні актуальних проблем психології в сучасних соціально-політичних умовах” за редакцією акад. С.Д. Максименка, чл.-кор. Л.М. Карамушки);

— Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (медалями VII Міжнародної виставки “Сучасна освіта в Україні—2016” за інноваційну розробку “Психологічні особливості підготовки педагогічних працівників до розвитку духовного потенціалу учнів” докт. психол. наук Е.О. Помиткіна, О.М. Ходацької; VIII Міжнародного

форуму “Інноватика в сучасній освіті—2016” за монографію “Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.” докт. пед. наук Н.М. Авшенюк);

— Інститут спеціальної педагогіки НАПН України (медаллю VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти—2016” за монографію “Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору” докт. психол. наук В.В. Кобильченка);

— Інститут соціальної та політичної психології НАПН України (медаллю VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти—2016” за практичний посібник “Арт-терапія у подоланні психічної травми” канд. психол. наук О.Л. Вознесенської, канд. психол. наук М.Ю. Сидоркіної);

— Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (медалями VII Міжнародної виставки “Сучасна освіта в Україні—2016” за електронний ресурс для наукових і педагогічних працівників “Інформаційний бюлетень” авторського колективу під наук. кер. канд. пед. наук О.В. Овчарук; VIII Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті—2016” за комп’ютерно-орієнтовану систему управління якістю електронних освітніх ресурсів (ЕОР) у загальноосвітніх навчальних закладах авторського колективу під наук. кер. докт. пед. наук М.П. Шишкіної);

— Інститут професійно-технічної освіти НАПН України (медаллю VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти—2016” за інноваційну розробку “Науково-методичний супровід професійної освіти і навчання для сталого розвитку” авторського колективу під наук. кер. акад. В.О. Радкевич);

— ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України (медалями VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти—2016” за монографію “Цілеорієнтована мотивація персоналу та її моніторинг у контексті європейських стандартів якості” авторського колективу під наук. кер. докт. екон. наук Г.А. Дмитренко; VIII Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті—2016” за навчально-методичний посібник “Прояви корупції в системі освіти: запобігання та протидія” Н.Г. Діденко та ін.; XXX Міжнародної спеціалізованої виставки “Освіта та кар’єра — День студента 2016” за монографію “Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу” авторського колективу під наук. кер. докт. пед. наук З.В. Рябової);

— Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи НАПН України (медаллю VII Міжнародної виставки “Сучасні заклади освіти—2016” за програму освітньої діяльності та спецкурс для курсів підвищення кваліфікації практичних психологів і соціальних педагогів “Навички кризового консультування та розвиток психосоціальної стійкості до стресу у дітей” авторського колективу під наук. кер. докт. психол. наук В.Г. Панка).

Оргкомітетом ХХІХ Міжнародної спеціалізованої виставки “Освіта та кар’єра—2016” ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України удостоєно почесного звання “Лідер післядипломної освіти України”.

Інноваційний доробок учених Академії експонувався також у приміщенні Верховної Ради України 14-15 червня 2016 р. з нагоди слухань за темою “Законодавче забезпечення розвитку Національної інноваційної системи: стан та шляхи вирішення”, що проводились її Комітетом з питань науки і освіти. Високу оцінку представленим в експозиції НАПН України розробкам дали Міністр освіти і науки України Л.М. Гриневич, перший заступник голови комітету, член-кореспондент НАПН України О.В. Співаковський, народні депутати України.

Зацікавленість учасників і гостей виставок у представленому в експозиціях НАПН України науковому доробку, проведених її відділеннями та підвідомчими установами виставкових заходах, нагороди та відзнаки виставок засвідчили наявність запиту суспільства на продукцію Академії, що широко впроваджується в закладах і установах освіти, актуальність і значущість наукових досліджень її учених.

Загалом упродовж 2012—2016 рр. Академія взяла участь у 21 представницькому міжнародному виставковому заході (за попередній п’ятирічний період — у 12).

Це виставки “Сучасна освіта в Україні” (у 2012—2013 рр.), “Інноватика в сучасній освіті” (у 2012—2014 рр.), “Сучасні заклади освіти” (у 2012—2016 рр.), “Освіта та кар’єра” (у 2012—2016 рр.), “Освіта та кар’єра — День студента” (у 2013—2016 рр.).

Усі підвідомчі установи НАПН України демонстрували свої здобутки в експозиціях Академії.

Участь НАПН України у міжнародних виставкових заходах

Під час роботи виставок відділення НАПН України та її підвідомчі установи провели 247 виставкових заходів — конференцій, семінарів, круглих столів, презентацій тощо, у ході яких була представлена наукова продукція вчених Академії, продемонстровано сучасні підходи до розв'язання актуальних проблем вітчизняної освіти, педагогічної і психологічної практики.

Учені НАПН України були активними учасниками виставкових заходів Інституту модернізації змісту освіти МОН України, місцевих органів управління освітою, навчальних закладів різних рівнів і типів.

У 2012—2016 рр. підвідомчі установи та науковці НАПН України брали активну участь у конкурсах наукових розробок, що проводились організаторами виставок. За їх підсумками вчених НАПН України відзначено 17 почесними нагородами “Видатні наукові (науково-практичні) досягнення”. Її підвідомчі установи нагороджено 82 золотими, 7 срібними і бронзовою медаллю, гран-прі. ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України було удостоєно почесного звання “Лідер післядипломної освіти України”.

Зацікавленість учасників і гостей виставок у представленому в експозиціях НАПН України науковому доробку, проведених її відділеннями та підвідомчими установами виставкових заходах, нагороди та відзнаки виставок засвідчили наявність запиту суспільства на продукцію Академії, що широко впроваджується в закладах і установах освіти, актуальність і значущість наукових досліджень її учених.

Упродовж 2012—2016 рр. тематичні виставки розробок учених НАПН України традиційно розгорталися до загальних зборів і методологічних семінарів Академії.

ХІ. НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

ХІ.1. Науково-інформаційна діяльність

У звітному році НАПН України здійснювала активну науково-інформаційну діяльність за кількома напрямками: публікація науково-популярних і публіцистичних статей у періодичній пресі, виступи учених на радіо і телебаченні та участь у різноманітних радіо- і телепрограмах в якості експертів, співпраця з громадськими організаціями з метою пришвидшення освітніх реформ, інформування громадськості й обговорення освітніх і соціальних проблем, де науковці виступають як фахівці, у соціальних мережах Інтернет-простору.

Сектор здійснював інформування громадськості про результати виконання ученими Академії фундаментальних та прикладних досліджень, участь експертів від НАПН України у законотворчому процесі, а також громадські ініціативи науковців. З цією метою було залучено широке коло ЗМІ, інформаційних агенцій, власників Інтернет-ресурсів. Наукові співробітники сектору забезпечували висвітлення матеріалів про діяльність Академії у “Педагогічній газеті” (Л.А. Рапіна), на офіційному веб-порталі НАПН України (Л.І. Ткаченко, С.О. Дмитренко, Л.А. Рапіна), у газетах “Голос України” (гол. ред. А.Ф. Горлов), “Дзеркало тижня. Україна” (гол. ред. Ю.В. Мостова), “Освіта” (гол. ред. О.С. Коноваленко), “Освіта України” (гол. ред. М.В. Короденко), інформаційно-методичних газетах видавництва “Шкільний світ” (директор М.В. Мосієнко), журналах видавництва “Світич” (директор Н.О. Андрусич) та ін.

Діяльність Академії, а також особисту участь науковців у теле- та радіопередачах було висвітлено каналами Національної радіокомпанії України, Національного телебачення України, Телеканал “Україна” (програма “Говорить Україна”), ТРК “Голос Києва”, “1+1”, ТРК “Ера”, “ICTV”, “СТБ”,

“Інтер”, “5 канал”, НТН, “Громадське телебачення”, “Глас”, “112 Україна”, “Україна”, “Тоніс”, ТРК “Київ”, TVI, “Українське радіо”, Радіо “Голос Києва”, “Еспресо TV”, “Радіо вісті”, Інтернет-видання “Лівий берег”, радіостанції “RTI — Вільні люди”, УТР (UATV), “24”; “ОТБ” (м. Харків), “Сфера-ТВ” (м. Рівне), Телеканал Тиса-1 (м. Ужгород), Телеканал “ЗІК” (“Західна інформаційна корпорація”), Інтернет-сайт “Еспресо-TV”, ТРК “Відікон” (Сумське обласне ТБ), “Третій цифровою” і “7 телеканал” (м. Одеса), ТРК “МТВ-плюс” і TVM (м. Мелітополь), ТК “Освіта (м. Прилуки), “Приват ТВ Днепр”, ІНТБ (м. Тернопіль), IZMAIL-TV (м. Ізмаїл), ОТБ “Галичина” (м. Івано-Франківськ) та ін.

НАПН України й наукові установи Академії активно використовують Інтернет-простір — власні офіційні сайти, офіційний портал НАПН України (<http://naps.gov.ua/ua/press/>), а також офіційні сторінки соціальних мереж Фейсбук, Лінкедін та ін. На офіційному сайті НАПН України було оприлюднено понад 250 науково-журналістських публікацій, стільки ж на офіційній сторінці НАПН України у соціальній мережі Фейсбук (матеріали не завжди дублюються). Окрім того, до матеріалів на сторінці Фейсбук додаються фотоальбоми наукових подій, що складають їх своєрідний віртуальний літопис.

За актуальною проблематикою, опрацьованою вченими НАПН України й висвітленою періодичною пресою, за звітний період можна виокремити такі напрями й публікації:

патріотичне і громадянське виховання дітей і молоді (виступ академіка НАПН України І.Ф. Прокопенка на спільному засіданні Асоціації ректорів педагогічних університетів України та Президії НАПН України “На козацьких засадах” — “Освіта”, № 1-2, 6-13 січ. — С.3; І.Д. Бех “Висока педагогіка почуттів: громадянськість особистості у смислоціннісній інтерпретації В. Сухомлинського” — “Освіта”, № 38-39, 14-21 вер. — С.3; “Щоб у серці жила Батьківщина” — “Освіта”, № 41-42, 28 вер.—5 жов. — С.7, “Патріотизм як дія” — “Освіта України”, № 22, 6 чер. — С.11; “Патріотичне виховання в східних регіонах України: труднощі і успіхи” — “Педагогічна газета”, № 1, січ.-лют. — С.4; “Пріоритети національно-патріотичного виховання” — “Педагогічна газета”, № 2, бер.-квіт. — С.5; “Українські педагоги про національно-патріотичне виховання”, “Педагогічна газета”, № 3, трав.-чер. — С.3);

наукова підтримка освітньої галузі (“Наша мета — не знання для еліти, а освічені громадяни”: [звітні за 2015 р. загальні збори Академії і виступ голови Комітету з науки і освіти ВР Лілії Гриневич] — “Голос України”, № 56, 29 бер. — С.7; “Нова школа буде максимально зорієнтована на здібності й бажання учня”: [інтерв’ю з президентом НАПН

України В.Г. Кременем щодо філософії реформування школи] — “Голос України”, № 205, 28 жовт. — С.8; “НАПН: загартування змінами”: [загальні збори НАПН України про підсумки 2015 р. і стратегія розвитку освітніх наук] — “Освіта України”, № 13, 4 квіт. — С.9; “Траєкторія руху від науковців”: [презентація “Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні”] — “Освіта”, № 36-37, 31 сер. — 7 вер. — С.2-3; академік І.Ф. Прокопенко “Маємо платформу для формування сучасної школи” — “Освіта”, № 41-42, 28 вер. — 5 жов. — С.2; академік В.П. Андрущенко “Національний педагогічний: орієнтація на вчителя” — “Освіта”, № 15, 13-20 квіт. — С.3; В.Г. Панок “Чверть віку на варті психологічного здоров’я”: [про роботу НМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України] — “Освіта”, № 11-12, 16-23 бер. — С.9, член-кореспондент Л.Д. Березівська “Зберігання та вивчення наукового об’єкта: [рідкісні видання]” “Освіта”, № 11-12, 16-23 бер. — С.6; Л.В. Бондар “Бібліотечні фонди в умовах фінансової дієти” — “Освіта”, № 25-26, 24-29 чер., С.6; “Ключ до нової школи”: [спільне — МОН, Комітету ВР з науки і освіти та НАПН України — обговорення Концепції нової української школи] — “Освіта України”, № 39, 3 жов. — С.6; “Пріоритети реформування”: [загальні збори НАПН України, жовтень 2016 р.] — “Освіта України”, №43, 31 жов. — С.7);

педагогічні інновації (“Василь Кремень: Переходячи до дванадцятирічки, необхідно суттєво змінити нашу школу”: [інтерв’ю президента НАПН України про вектори реформування шкільної освіти та вдосконалення педагогічної підготовки] — “Освіта України”, №3, 25 січ. — С.5; академік В.Г. Кремень “Шлях до сучасної школи”: [про Концепцію середньої загальноосвітньої школи України] — “Освіта”, №21-22, 25 трав. — 1 чер.; член-кореспондент Ю.І. Мальований “З поглядом у майбутнє” — “Освіта”, №29-30, 20-27 лип. — С.2; член-кореспондент А.М. Бойко “Інститут педагогічної україністики в освітньому просторі Полтавщини” — “Освіта”, №18, 4-11 трав. — С.4-5); член-кореспондент О.М. Топузов “Оцінити компетентності учня” (“Освіта України”, № 7-8, 29 лют. — С.15); “Дайте шанс експерименту”: [про педагогічний експеримент та експериментальні школи, досвід члена-кореспондента В.М. Хайруліної] — “Освіта України”, № 16, 25 квіт. — С.12-13];

розвиток професійно-технічної освіти: академік В.О. Радкевич “Екологічна компетентність педагогічних працівників — необхідна умова забезпечення сталого розвитку суспільства” — “Освіта” (№ 41-42, 28 вер.—5 жовт. — С.3; М.В. Артюшина “Педагогічні технології у ПТНЗ: від науки до практики”: [інновації науковців Інституту профтехосвіти] — “Освіта України”, № 20, 23 трав. — С.7;

розвиток вищої освіти (“Модель підприємницького університету”: [інтерв’ю з академіком І.М. Грищенком] — “Освіта України”, №44, 7 лист. — С.10-11; “Зміст нової якості”: [про імплементацію Закону “Про вищу освіту”] — “Освіта України”, №29, 25 лип. — С.8); “Університетські рейтинги та проблема оцінки якості вищої освіти” — “Світогляд”, №2. — С.16-22);

децентралізація і розвиток громадсько-державного управління (“Джерело активності”: [співпраця науковців і практиків у розвитку громадсько-активної школи] — “Освіта України”, №17, 2 трав. — С.10); “НАПН: Концепція української школи”: [спільне обговорення учених НАПН України, Всеукраїнського клубу “Директор школи” і Асоціації керівників шкіл України] — “Освіта України”, № 14, 11 квіт. — С.11; “Рухатися вперед і РАЗОМ!”: [відкритий конкурс науково-методичних програм і проєктів “РАЗОМ! Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів, соціальних служб і родин Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України] — “Дзеркало тижня. Україна”, № 32, 10 вер. — С.8.; “Завершено третій конкурс методичних розробок “Разом!” — “Педагогічна газета”, № 5, вер.—жов. — С.2; Васютинський В.О. “Соціально-психологічна природа бідності: чому бідні?” — “Світогляд”, №4. — С.19-23);

доробок відомих учених-педагогів і науковців НАПН України (академіка В.І. Бондаря — “Освіта”, № 1-2, 6-13 січ. — С.12-13, історика педагогіки Н.П. Калениченко — “Освіта”, №11-12, 16-23 бер., С.8; академіка І.Ф. Прокопенка — “Освіта”, №23-24, 8-15 чер. — С.3; академіка В.Г. Кременя — “Освіта”, №25-26, 24-29 чер. — С.5; академіка О.В. Сухомлинської — “Освіта”, № 41-42, 28 вер. — 5 жов. — С.6; наукові школи НАПН України — “Освіта”, № 48—50, 30 лис. — 7 груд. — С.6-7; В.О. Сухомлинського. — “Освіта України”, № 39, 3 жов. — С.12—13); академіка Г.Г. Філіпчука — “Педагогічна газета”, № 3, трав.—чер. — С.8.

“Педагогічна газета” як офіційне видання Академії упродовж звітнього року акцентувало увагу на актуальних подіях співпраці МОН України і НАПН України; реформуванні ЗСО, освіти дітей з особливими потребами, професійної освіти і освіти дорослих; обговоренні законів “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, експертній участі вчених НАПН України у законотворчій та інноваційній діяльності. “Педагогічна газета” видрукувала матеріали за тематикою:

напрями діяльності НАПН України та стратегія розвитку освітньої галузі: “Про результати діяльності НАПН України у 2015 році та за-

вдання на 2016 рік” (№ 2, бер.—квіт. — С.2), “Стратегічні пріоритети розвитку загальноосвітньої школи України” (№ 6, лист.—груд. — С.2), “Презентація “Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні” (№5, вер.—жов. — С.3);

міжнародна діяльність Академії: “Досвід України та ЄС у розв’язанні актуальних проблем психології” (№1, січ.—лют. — С.3), “Українсько-австрійський проект: робоча зустріч” (№3, трав.—чер. — С.2), “Співпраця з проектним бюро “Kulturkontakt” (№4, лип.—сер. — С.6), “Розроблення інноваційного проекту із “Slavpeople.com” (№4, лип.—сер. — С.6), “І Міжнародна літня школа для педагогів” (№4, лип.—серп. — С.6), “Зустріч з професором Шарлем Уолгутером” (№5, вер.—жов. — С.3);

реформування української школи: “Новий навчальний рік: готуємось компетентно” (№4, лип.—сер. — С. 1, 3), “Проблеми сучасного підручника” (№ 4, лип.—сер. — С. 2), “Запрошуємо на веб-конференції” (№4, лип.—сер. — С. 3), “Інноваційні проекти у новій українській школі” (№5, вер.—жов. — С. 7);

реформування системи ПТО в Україні: “Фінансування професійної підготовки відповідною субвенцією” (№1, січ.—лют. — С.3), “Результати дослідно-експериментальної роботи у системі професійно-технічної освіти” (№ 1, січ.—лют. — С.2), “Реформи професійно-технічної освіти вимагають належного фінансування” (№2, бер.—квіт. — С.3), “У Верховній Раді розглядали проблеми професійної освіти” (№3, трав.—чер. — С.1), “Інформаційно-освітнє середовище системи ПТО” (№3, трав.—чер. — С.3);

перспективи розвитку вищої освіти: “Комунальні коледжі США: досвід для України” (№3, трав.—чер. — С.4-5), “Круглий стіл у рамках проекту Еразмус+” (№5, вер.—жов. — С.3);

допомога переселенцям із зони проведення АТО: “Всеукраїнський тренінг із національно-патріотичного виховання” (№5, вер.—жов. — С.3), “Патріотичне виховання: щоб у серці жила Батьківщина” (№5, вер.—жов. — С.5), “Допомога родинам і дітям із зони АТО” (№1, січ.—лют. — С.3), “Особистість в умовах кризових викликів сучасності” (№2, бер.—квіт. — С.3), “Допомога населенню, переміщеному з тимчасово окупованих територій” (№4, лип.—сер. — С.2).

Низку проектів було здійснено **сектором науково-аналітичної роботи і поширення інформації** спільно з Інститутами Академії.

У звітному році продовжено **спільний проект Інституту вищої освіти НАПН і тижневика “Освіта” з проблем вищої освіти** у рубриці “Круглий стіл тижневика “Освіта” — ”Університетська автономія: міф

чи реальність?”, у якій вийшли статті: академіка В.І. Лугового “Самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу” — №11—12, 16—23 бер. — С. 4; Ю.А. Скиби “Перспективи наукових досліджень в умовах автономії університету” — “Освіта”, №8, 15 чер. — С. 6; Г.П. Черноїван “Автономія ВНЗ і управління кар’єрою дослідників” — “Освіта”, №33, 10 сер. — С. 6; М. Гриценко “Автономія крізь призму академічної свободи” — “Освіта”, №33, 10 сер. — С. 6—7; О.М. Коваленко “Університетська автономія в Україні традиції та сучасність” — “Освіта”, №33, 10 сер. — С. 2.

Здійснено **спільний проект Інституту педагогіки НАПН України з газетою “Освіта України” до початку навчального року**. Проведення традиційних Інтернет-трансляцій серпневої конференції було забезпечено супроводом циклу публікацій під рубрикою “Новий навчальний: Наукове підґрунтя навчального року” і “Компетентнісний підхід — стрижень інновацій у навчанні” (№32, 15 серп. — С.10), “Розвантаження програм: погляд НАПН” (№ 33-34, 22 серп. — С.7), “Про особливості навчання базових предметів” (№35, 5 вер. — С.11; №36, 12 вер. — С.13), “Акценти позанавчального процесу” (№37, 19 вер. — С.11). Автори публікацій — президент НАПН України В.Г. Кремень, директор Інституту педагогіки НАПН України О.М. Топузов, провідні фахівці з різних предметних галузей (академік О.Я. Савченко, академік Н.М. Бібік та ін.), Л.І. Ткаченко.

До 90-річчя Інституту педагогіки НАПН України було здійснено **спільний проект Інституту, його експериментальних навчальних закладів і видавництва “Альфа-Віта”**. Результатом проекту стало інформаційно-іміджеве видання “Інститут педагогіки НАПН України: 90 років історії та звершень”, у якому відображено розвиток педагогічної науки, НАПН України й Інституту педагогіки у роботі творчих колективів (лабораторій) і персоналій Інституту та навчальних закладів, що з ним співпрацюють.

Спільно з газетою “Голос України” здійснено **проект із висвітлення результатів наукового педагогічного експерименту з розвитку дошкільників**, що його завершила й упроваджує старший науковий співробітник Інституту обдарованої дитини Л.В. Шелестова: “Підготовка дитини до школи: як усунути суперечності?” (№37, 27 лют.), “Читання — це творчість і гра” (№74, 22 квіт.), “Чому Ван Гог і Клод Моне не ходять до садка?” (№98, 28 трав.).

Продовжено **загальноакадемічний проект “Наукова журналістика у розповсюдженні педагогічних і психологічних знань: збереження сім’ї, розвиток дітей, навчання дорослих”** (розпочато у 2016 р., керівник і співвиконавець Л.І. Ткаченко), у рамках якого було опублі-

ковано близько 50 науково-популярних статей у журналі НАН України “Світогляд” (гол. ред. Я.С. Яцків) і всеукраїнському виданні “Справи сімейні” (гол. ред. А.Я. Лесів). У проєкті взяли активну участь співробітники Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (Ж.М. Маценко, О.О. Вовчик-Блакитна, Г.В. Гуменюк), Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (Л.А. Найдьонова, В.О. Васютинський), Інституту вищої освіти НАПН України (С.В. Курбатов), Інституту проблем виховання НАПН України, Українського НМЦ практичної психології і соціальної роботи, ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського. Результати співпраці оприлюднюються на сторінці “Освітнянська педагогічна періодика” у соціальній мережі Фейсбук (<https://www.facebook.com/PedpsychNAPN/?fref=hovercard>).

У звітному році **започатковано науково-методичний проєкт “До 100-річчя В.О. Сухомлинського”** (автор ідеї і співвиконавець Л.І. Ткаченко), що здійснюється спільно з виданням “Справи сімейні”. Публікації здійснюються у кожному числі видання (щомісячно). До проєкту залучено вчених-сухомлинців не лише з установ Академії, а й ВНЗ України. Орієнтовна тривалість проєкту три роки (2016-2018 рр.).

До X Всеукраїнського фестивалю науки здійснено **ретроспективний проєкт “НАПН України у Всеукраїнських фестивалях науки”**, матеріали якого передано до НАН України та оприлюднено на офіційній сторінці НАПН України у соціальній мережі Фейсбук.

Інститут педагогіки НАПН України був представлений у галузевій періодиці та Інтернет-просторі. Так, протягом звітнього року було оприлюднено низку інтерв'ю А.Д. Цимбалару щодо реформування початкової освіти (освітній портал “Педагогічна преса” за темою “Якою буде початкова школа? Нові ідеї”. — Режим доступу: <http://pedpresa.ua/147199-yaikoju-bude-pochatkova-shkola-novi-ideyi.html>; ТСН телеканалу 1+1 (серпень 2016 р.); “Факти” телеканалу ICTV (вересень 2016 р.); В.В. Мелешко про проблеми розвитку сільських шкіл на телеканалах Івано-Франківської обл. (червень, листопад); З.А. Кондур про освітні проблеми ромів (“Ранкова хвиля” Громадського радіо, лютий; телеканал “Київ”, грудень).

Опубліковано статті в Інтернет-виданнях: Л.М. Калініною (сайт Освітня політика: портал громадських експертів. — Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/545-upravlinnya-zakladami-osviti-v-konteksti-zakonodavchikh-zmin>); О. Кравчук (Сайт журналу “Кореспондент”. — Режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net/blog/events/3769748/>; <http://blogs.korrespondent.net/blog/events/3632741/>).

Активно співпрацюють із засобами масової інформації учні **Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України**, більшою мірою — з радіо і телебаченням: 53 виступи на радіо і телебаченні, опубліковано 18 інтерв'ю, 25 статей, випущено п'ять зарубіжних і вітчизняних інформаційних бюлетенів тощо.

Науковці Інституту брали участь у передачах Радіо “Промінь” (“Право на слово”, А.М. Грись, 5 і 9 жов.; “Батьківські години”, Я.М. Омельченко, 5 бер., 10 жов.), Українського радіо “Перший канал” (“Кольоровий світ”, Н.М. Панасенко, 26 січ., 7 квіт., 28 квіт., 21 лип.; “Бути успішним”, рубрика “Історія успіху” — щотижневі психологічні передачі протягом року, О.В. Губенко. <http://www.nrcu.gov.ua/prog.html?id=368>; Радіо Ера FM (“На слуху”, Н.Ю. Максимова, І.Ф. Манілов, 17 трав.; “Виміри життя”, О. Виноградна, 4 січ., http://www.era-media.com.ua/article/230771-zastlyya_dlya_zdorovya_novorchnorzdvyan_svyata_chas_smeynih_t/; Радіо “Свобода” (“Донбас. Реалії”, В.Є. Луньов, 13 вер., <http://www.radiosvoboda.org/a/27953524.html>); “Радио Крым. Реалии” — сумісний проєкт Радіо Свобода і Першого каналу Українського радіо (П.П. Дітюк, 23 трав., <http://ru.krymr.com/content/news/27752082.html>; 20 черв. <http://ru.krymr.com/audio/27780938.html>; 09 трав., <http://ru.krymr.com/audio/27707561.html>; 04 лип., <http://ua.krymr.com/a/27808079.html>; Українського радіо “Культура” (Я.Ю. Каплуненко, 12 лют., 18 бер.) та ін.

Основними темами для обговорення є медико-психологічна реабілітація військовослужбовців і демобілізованих, соціально-психологічної підтримки людей, які потрапили у складну життєву ситуацію, психологічної реабілітації переселенців із зони АТО, розв'язання конфліктів і збереження сім'ї, протидія пропаганді, взаємодія особистості і суспільства, розвиток особистості дитини і обдарованості, професійна самосвідомість і професійна компетентність, запобігання маніпуляціям та ін.

Значною є участь психологів у телепередачах у якості експертів. Так, Н.М. Бугайова виступила у передачах телеканалів “Україна” (“Глядач як свідок”, 27 січ., 16 і 19 лют.; “Говорить Україна”, 22 січ., 7 чер., 26 трав., 25 лип., 17, 24 і 27 жов., 17 і 25 лист., 8 груд.); “Інтер” (“Стосується кожного”, 31 серп., 22 вер., 17 і 28 жов., 25 лис.); В.В. Турбан — у циклу передач ІСТV “Секретні матеріали”; О.Л. Музика — на телеканалі UA: Перший, 25 лют., телеканал “Правда тут”, 14 чер. та ін.

Збільшено кількість публікацій у газетах видавництва “Шкільний світ” (“Психолог”, “Психолог: Дитячий садок”) і всеукраїнського видання “Справи сімейні” (О.О. Вовчик-Блакитна, Ж.М. Маценко, Г.В. Гуменюк).

Співробітники **Інституту проблем виховання НАПН України** активно використовували друковані видання й аудіовізуальні ЗМІ для поширення ідей виховання дітей і шкільницької молоді. Близько 40 публікацій здійснено науковцями (академіком І.Д. Бехом, Н.В. Гавриш, В.І. Кириченком, Т.Ю. Куницею, В.В. Рагозіною, Т.В. Тарасовою, Б.Б. Шаповаловим та ін.) у газетах видавництва “Шкільний світ” (“Управління освітою”, “Дошкілля”, “Дошкільне виховання”, “Методична скарбничка вихователя”, “Методист”, “Вихователь-методист”, “Вихователь-методист дошкільного закладу”, “Освітній простір України”, “Заступник директора школи”), а також виданнях “Бизнес и безопасность” і “Справи сімейні”. В них порушувались питання патріотичного виховання, формування громадянського суспільства, профорієнтації, особистісного розвитку, музичної освіти й загальної культури особистості.

Учені Інституту активно виступали на радіо- і телеканалах. Було здійснено серію радіопередач Л.В. Гончар у програмі Українського радіо у передачі “Сім’я — фортеця моя” (27 лют.: формування цінності взаємин батьків і дітей; 13 бер.: виховання дітей в нових соціокультурних умовах; 17 квіт.: формування цінності любові у батьківсько-дитячих взаєминах; 30 квіт.: приклад у вихованні дітей; 21 трав. проблеми неповних сімей). Низку виступів зробила Н.В. Гавриш на Національному радіо, передача “Батьківські збори”, 18 черв., тема “Лідерство”, 20 серп., тема “Патріотичне виховання дітей та юнацтва”, 24 вер., тема “Освіта для сталого розвитку”, 5 лист., тема “Як виховувати дітей, щоб вони стали справжніми лідерами?”; у передачі “Сім’я — фортеця моя”, 9 жовт., тема “Культура споживання і вдячності у родині. Ввічливість: від батьків до дітей”. У кількох передачах Національного радіо взяла участь О.Д. Рейпольська: “Батьківські збори”, 18 лип., тема “Особливості національно-патріотичного виховання”, 13 вер., тема “Формування особистості дитини”.

Також виступили: на телеканалі “Київ” Т.Ф. Алексеєнко: прямий ефір “У центрі уваги”, 18 квіт., тема “Небезпечні розваги підлітків”: проблема ризикованої поведінки сучасних підлітків, нові тенденції та види такої поведінки; про прес-конференцію та презентацію збірника методичних матеріалів для педагогічних працівників “Урок миру — 2016” в Укрінформ, 27 вер.; академік І.Д. Бех, К.О. Журба — “5 Канал”: інтерв’ю з питань викликів у вихованні школярів у сучасних умовах, 29 лист., І.Д. Бех про виховні ідеї та підходи до виховання особистості. “Кіровоградське обласне телебачення”, програма “День за днем”, 15 груд., І.М. Шкільна, популяризація здобутків та практичних напрацювань

з проблеми національно-патріотичного виховання та специфіки підготовки педагогічних працівників в рамках проекту “З Україною в серці” (<https://www.youtube.com/watch?v=rTC5pQ5OEfo>); там само: програма “Тема дня”, 16 груд., національно-патріотичного виховання в рамках проекту “З Україною в серці” (<https://www.youtube.com/watch?v=rTC5pQ5OEfo>). Телеканал “Глас”, 30 черв., Гавриш Н.В., тема актуальні питання дошкільної освіти.

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України продовжив тісну співпрацю із видавництвом “Шкільний світ”, зокрема газетами “Дитячий садок” і “Дефектолог”.

Вийшли статті С.В. Кульбиди про досягнення науковців за десятиріччя праці лабораторії жестової мови “Лабораторії жестової мови – 10 років” в Інтернет-газеті Українського товариства глухих “Наше життя”, режим доступу: <http://ourlife.in.ua/obrazovanie/surdopedagogicheskastroanica/2000-laboratoryi-zhestovoyi-movi-10rokv.html>, “Дослідження жестової мови на академічному рівні” (“Педагогічна газета”, №2, бер.-квіт. – С. 6).

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України активно співпрацює з галузевою періодикою. Так, у тижневику “Освіта” і “Педагогічній газеті” було опубліковано дописи О.В. Аніщенко, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломахи.

Науковці Інституту брали участь у радіопередачах Першого каналу Українського радіо, зокрема: програмі “Батьківські збори”(15 жовтня 2016 р.) за темою “Конкурс “РАЗОМ! Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів, соціальних служб і родин” (архівний запис <http://schedule.nrcu.gov.ua/schedule/play-rchive.html?periodItemID=1414205>); програмі “Сім’я – фортеця моя” (21 жовтня 2016 р.) (архівний запис: <http://www.nrcu.gov.ua/schedule/play-archive.html?periodItemID=1423348>); програмі “Обрії” за темою “День працівників освіти”. Чим зараз опікується педагогічна наука України?” (архівний запис: <http://schedule.nrcu.gov.ua/schedule/play-archive.html?periodItemID=1399174>) (Г.М. Лактіонова); у телевізійних програмах, зокрема: “Центральний канал”, Телестудія “Майдан ТБ” (архівний запис: <https://www.youtube.com/watch?v=vbvsCOIt3is>) (Г.М. Лактіонова).

Кілька відеосюжетів у зв’язку із проведенням Міжнародних днів освіти дорослих з’явилося на телеканалах Запорізької області. Міжнародні дні освіти дорослих у Запорізькій області_Мелітополь_7.10.2016 [Електронний ресурс]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=Htsa9O_UlJQ; [Електронний ресурс]. – URL: <https://>

www.youtube.com/watch?v=9ZKaykKNtRU; Виставка провайдерів освітніх послуг для дорослих Запорізької області “Острів скарбів” 8.10.2016 [Електронний ресурс]. — URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6Bk-PgLCGJE>; Запорізька область — регіон, що навчається! [Електронний ресурс]. — URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PYNXtgeIxgU>.

У звітному році співробітники **Інституту соціальної та політичної психології НАПН України** здійснили 164 виступи у ЗМІ, у т. ч. надано інтерв'ю, коментарі тощо: на телебаченні — 21, на радіо — 13, у друкованих ЗМІ — 15, в Інтернет-виданнях — 25, у друкованій освітянській пресі — 8; у теле- та радіопрограмах — 87. У засобах масової інформації виступили 22 співробітники Інституту, що становить 32 % від загальної кількості штатних працівників.

Співробітники Інституту виступили на сторінках видань: “Практичний психолог: дитячий садок” і “Справи сімейні” (член-кореспондент М.М. Сюсаревський, член-кореспондент Л.А. Найдьонова, член-кореспондент Т.М. Титаренко, О.І. Хоріна, О.Я. Кляпець, В.Д. Гриджук).

У 2016 р. науковці Інституту здійснили 67 виступів на 13 телеканалів: “NewsOne” (43), “5-й канал” (9), “1+1”, “Інтер”, “24-й канал”, “Центральний Канал” (по 2), “Громадське ТБ”, “ІСТV”, “Україна”, “Київ”, “Глас”, “Черноморська ТРК”, “ВТВ плюс” — у таких телепередачах: “Психологія дня” (40), “Новини” (3), “Інформаційний ранок” (3), “Український клуб”, “Україна — понад усе!”, “Стосується кожного” (по 2), “ТСН”, “Інтерв'ю”, “Добрий ранок”, “Топ-тема”, “Інформаційний день”, “Проект Янковського”, “Подобиці тижня”, “Метод Кругляковського”, “Луна України”, “Ранок по-київськи”, “Велика політика”, телемарафон “Сильні духом”, проєкт “Поверніть мені красу”.

Знаковим для установи став спільний проєкт з телеканалом “NewsOne” щодо систематичної участі співробітників Інституту як експертів у щоденній програмі “Психологія дня”, присвяченій обговоренню актуальних суспільно-політичних подій в Україні і світі з точки зору політиків і психологів (політико-психологічний аналіз поточних подій у студії здійснювали чл.-кор. Л.А. Найдьонова, О.Л. Вознесенська, П.П. Горностай, І.М. Гусєв, В.В. М'яленко, Н.О. Обухова, О.Т. Плетка, О.І. Хоріна, Г.В. Циганенко, Л.Г. Чорна).

Коментарі співробітників Інституту прозвучали на таких каналах радіо (47 виступів на 10 каналах): Перший канал Українського радіо (13), Радіо “Воскресіння” (7), Радіо “Свобода” (5), “Громадське радіо” (4), Радіо “Ера Fm”, Канал “Культура” Українського радіо, Ро-

сійська редакція Українського радіо (по 2), Радіо “Весті”, Радіо “Голос Донбасу” — у таких *радіопередачах*: “На свіжу голову” (10 виступів), “Живе радіо” (7), “Відкрита студія” (4), “Політика” (3), “Марафон, присвячений 25-й річниці незалежності України”, “Настоящее время” (по 2), “Порядок денний”, “Інший погляд”, “Це наша країна”, “На слуху”, “Крим. Реалії”, “Українська хвиля”, “Vox Populi”, “Ранкова хвиля”, “Виміри життя”, “Європа на зв’язку”, “Пульс дня”, “Let my people go”, “Життя після війни”, “Авторський простір з Ольгою Бабчук”, “Точка зору”.

З думками фахівців із соціальної та політичної психології широка громадськість дістала змогу ознайомитися на сторінках таких друкованих ЗМІ (16 виступів у 10 виданнях): газетах “Експрес” (4), “День” (3), “Сьогодні” (2), “Демократична Україна”, “Україна молода”, “Славянские ведомости”, “Факти и комментарии”, бюлетень 24 ОМБ “Залізна воля”, журнал “Женский”, “Frankfurter Rundschau”; а також таких популярних *інтернет-виданнях* (22 виступи у 18 виданнях): “Медпросвіта. Професійний інфопростір” — <https://medprosvita.com.ua/> (3), “Обозреватель” — <http://obozrevatel.com/> (2), “Укрінформ” — <http://ukrinform.ua/> (2), “Фраза.ua” — <http://frazua.com/>, “Вести. Репортер” — <http://reporter.vesti-ukr.com/>, “Корреспондент.net” — <http://ua.korrespondent.net/>, “Голос UA” — <http://ua.golos.ua/>, “Главком” — <http://glavcom.ua/>, Центр інформації про права людини — <https://humanrights.org.ua/>, медіапроекти для переселенців “Полілог” — <http://polilog.com.ua/>, “Crimea SOS” — <http://krymsos.com/>, проект “MediaSapiens” — <http://osvita.mediasapiens.ua/>, “Кросс-медиа” — <http://cross-media.org.ua/>, “Promedia consulting” — <http://pro-media.com.ua/>, “Детектор медіа” — <http://detector.media/>, “Большой Киев” — <http://bigkiev.com.ua/>, “Отцовский клуб” — <http://fathersclub.com.ua/>, rabota.ua — <http://blog.rabota.ua/>.

Тематика виступів у ЗМІ, як і попереднього року, значною мірою зумовлена актуальною соціальною ситуацією в Україні, передусім воєнним конфліктом, його психологічними наслідками та спрямована на вироблення способів їх подолання. У ній умовно можна виділити такі напрями: психологія воєнного часу; психологія мешканців особливих територій та їх реінтеграція; декомунізація; протидія інформаційній агресії в інформаційній війні; психологія агресора і ставлення до нього українців; феномен Надії Савченко; психологічна реабілітація учасників АТО та ВПО. Крім тематики, спричиненої зовнішньою агресією, інтерв’ю і коментарі охоплювали широке коло питань внутрішнього суспільно-політичного життя: психологія політичних еліт та ставлення

до влади; національне самоусвідомлення українців; суспільні настрої та поведінка, соціальне самопочуття; негативні явища та ставлення суспільства до окремих соціальних груп; суспільні цінності і ставлення українців до законів; аналіз актуальних подій суспільного життя; медіатизація та пов'язані з нею ризики; реформи в освіті: Сімейне виховання; психологічна просвіта, консультації психолога.

Учені **Інституту вищої освіти НАПН України** опублікували дев'ять статей та 2 інтерв'ю; взяли участь у семи радіо- і телепрограмах. Матеріали з проблем входження української вищої освіти у Європейський простір опубліковано у газетах "Освіта України", "Педагогічна газета" (академік В.І. Луговий і С.В. Курбатов), зарубіжного досвіду вищої освіти — у "Педагогічній газеті" (академік В.І. Луговий); інтерв'ю із зарубіжними експертами опубліковано у газетах "Освіта України". "Дзеркало тижня", інформаційному ресурсі DT.UA (<http://gazeta.dt.ua/history/lyudi-velikogo-chasu-do-400-richchya-z-dnya-smerti-migelya-deservantesa-saavedri-i-vilyama-shekspira-.html>) (С.В. Курбатов).

Низка телепередач за участю І. Степаненка вийшла на ПАТ НСТУ "Київська регіональна дирекція" "Центральний канал" (18 бер., 22 квіт., 18 лип., 18 лип., 9 вер., 4 лист.).

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України здійснює навчально-просвітницьку діяльність, використовуючи веб-ресурси і хмарні сервіси. Інститут широко представлено у соціальних мережах: Група ІТЗН у Facebook, Профіль ІТЗН у Google+, Сторінка ІТЗН у LinkedIn, Відділ хмаро орієнтованих систем інформатизації освіти, Відділ комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, Відділ технологій відкритого навчального середовища, Відділ відкритих освітньо-наукових інформаційних систем, Відділ мережних технологій і баз даних, Відділ компаративістики інформаційно-освітніх інновацій.

Створено групи, спільноти, блоги для спілкування на професійну тематику, обміну досвідом, компетентного обговорення актуальних проблем в освіті: Cloudservicesineducation, Proforientator.info — Обирай професію правильно!, Опитування про ІКТ

Систематичні публікації на професійну тематику та їх обговорення на персональних сторінках, на сторінках відділів у тематичних блогах здійснюються за адресами: <http://wiki.iteach.com.ua/%D0%A2%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B3>; <http://olgapinchuk.blogspot.com/p/elektronni-sotsialni-merezhi.html>; <http://www.e-learningua.org/2016/04/blog-post.html>; <http://ukraineptet.blogspot.com/2013/04/3.html>; <http://virt-ikt.blogspot.com/> тощо.

Сторінки Інституту переглядали в Україні, Азербайджані, Аргентині, В'єтнамі, Ізраїлі, Німеччині, Сполучених Штатах Америки, Польщі, Росії, Румунії тощо.

Учені **Інституту професійно-технічної освіти НАПН України** у звітному році виступили із роз'ясненнями щодо проекту ЄС — програми ТЕМПУСЕкоБРУ, опублікувавши низку статей у галузевих періодичних виданнях. Інформацію про семінар “Екологічна складова в професійній освіті і навчанні” розташовано на електронному ресурсі Національного Еразмус+ офісу — Україна, режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/51-baza-i-novyny-proektiv/1389-zaklyuchna-koordinatsijna-zustrich-proektu-tempus-ekobru-ekologichna-skladova-v-profesijnij-osviti-i-navchanni.html>.

Інтерв'ю “А, може, не в дипломі щастя?” завідувача лабораторії професійної кар'єри Д.О. Закатнова кореспонденту електронного видання Експрес online опубліковано 8.06.2016, режим доступу: <http://www.expres.ua/news/2016/06/08/189157-ne-dyplom-i-shchastya>.

Інститут обдарованої дитини НАПН України активно співпрацює із ЗМІ, популяризуючи наукове знання і результати діяльності. Так, протягом року газета “Голос України” опублікувала серію статей щодо розвитку дошкільника за авторською методикою Л.В. Шелестової (“Підготовка дитини до школи: як усунути суперечності?” (№37), “Чому Ван Гог і Клод Моне не ходять до садка?” №98), “Читання — це творчість і гра” (№ 74). Продовжується плідна співпраця з фаховими газетами видавництва “Шкільний світ” (“STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення” в газеті “Дошкільне виховання”, №1 та ін.). Про Всеукраїнський конкурс-рейтинг ЗНЗ по роботі з обдарованими дітьми “Школа — джерело талантів” вийшов матеріал у “Педагогічній газеті” (№ 1, січ.—лют.). Проект інноваційної моделі ЗНЗ “Школа майбутнього” видрукувано в “Інформаційному збірнику для директора школи та завідуючого дитячим садком”(№1, січень).

Про діяльність Інституту обдарованої дитини вийшли інформаційні повідомлення на регіональних каналах телебачення: IzmailTV”700 секунд” (<http://www.izmailtv.com/700-secund/24-oktyabrya-2016>) та Івано-Франківському обласному телебаченні “Галичина” (<http://galtv.if.ua/>).

Усі новини наукової і громадської роботи Інституту висвітлюються на його сайті і сторінці соціальної мережі Facebook.

Упродовж 2016 р. **Університет менеджменту освіти НАПН України** систематично висвітлював свою діяльність на шпальтах всеукраїнського тижневика “Освіта”, у “Педагогічній газеті”, а також на сайтах

Університету, НАПН України, Українського відкритого університету післядипломної освіти.

У соціальній мережі Facebook на сторінці кафедри психології управління (режим доступу: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100013741668854>); кафедри філософії і освіти дорослих (режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/1642932192638668/>); кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи (режим доступу: https://www.facebook.com/214713918736788/?hc_ref=PAGES_TIMELINE) постійно розміщується інформація про їхню діяльність.

Науковці відділів **Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського** продовжили активну співпрацю з часописами видавництва “Шкільний світ”, зокрема “Шкільна бібліотека плюс”, яке виходить за підтримки ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, брали участь у засіданнях редакційної ради, випустили низку різножанрових матеріалів. Зокрема, у спеціальному випуску видання було оприлюднено “Календар знаменних та пам’ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2017 рік”.

Науковці Л.М. Заліток, С.М. Зозуля, С.В. Кириї, С.В. Філімонова оприлюднили науково-методичні та науково-інформаційні статті, що стосувалися патріотичного виховання, творчості В.О. Сухомлинського, інноваційних розробок бібліотеки у виданнях “Справи сімейні” (№8 і №4 відповідно) та “Педагогічній газеті” (№3, трав.—черв.).

Протягом звітнього року вчені **Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи** (В.М. Горленко, Н. Лунченко, І.В. Музиченко, І.В. Федосєєва, Г.В. Якимчук) опублікували статті науково-методичного і популярного характеру у виданні “Справи сімейні”.

Науково-інформаційна робота **Педагогічного музею України** здійснювалася за кількома напрямками

Записано передачі на центральних каналах телебачення і радіомовлення за участю О.П. Міхно: на Українському радіо “Культура” у серії “Українські музеї” — про Педагогічний музей України; на телеканалі “Україна” — передачу “Сильні українки. Христина Алчевська” (режим доступу: <http://ukrainki.kanalukraina.tv/ua/alchevska>); у програмі Громадського телебачення “Під боком історії” — про будівлю Педагогічного музею (режим доступу: <http://hromadske.ua/posts/pid-bokom-istoriyi>).

К. Степанович взяла участь у передачі “Громадського радіо”, на якій ішлося про роботу Педагогічного музею, освітні традиції в Україні та

гуманне виховання (режим доступу: <https://hromadskeradio.org/ru/programs/rankova-hvylya/nashi-prashchury-ne-pospishaly-byty-ditey-rizkamy-muzeynycya>).

Продовжено співробітництво з часописом “Шкільна бібліотека” видавництва “Шкільний світ”, де опубліковано підбірку “Колекція стародруків Педагогічного музею України: українська дитяча книга 1885—1923 рр.” (№2. — С.45-52).

Низку матеріалів опубліковано в Інтернет-просторі: “Музейні зустрічі: Річний звіт музею: форма, зміст, адресат” — публікація на порталі “Музейний простір” (режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/36380>); “Музейних чарівників готуватимуть у Школі музейної магії” — публікація на порталі “Музейний простір” (режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/36794>); “Педагогічний музей України” — публікація на порталі “Діти в місті” (режим доступу: <https://kiev.detivgorode.ua/pedagogichnij-muzej-ukrayini/>); “К. Степанович. Як аграріїв спонукали вчитися, обіцяючи високі врожаї” — публікація на сайті Аграрного інформаційного агентства Agravery (режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/ak-agrariiv-sponukalivcitisa-obicauci-visoki-vrozai>); “У Педагогічному музеї пройшов V міський конкурс юних екскурсоводів-музеезнавців” — публікація на порталі “Музейний простір” (режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/38346>).

За період 2012—2016 рр. НАПН України було помітно розширено науково-інформаційну роботу. Вимоги часу щодо інноваційної діяльності, застосування цифрових технологій, урахування суспільних інтересів зумовили перегляд звичних, стандартних схем роботи із ЗМІ, а також активізацію діяльності науковців із виконання позапланової роботи — популяризації результатів наукових досліджень.

Поряд зі звичними формами і засобами поширення наукової інформації про напрацювання Академії (авторські аналітичні статті науковців, журналістські матеріали — замітки, інтерв’ю, репортажі та ін.), починаючи з 2015 р., запроваджено інноваційні: науково-популярні матеріали у відповідних часописах і популярних виданнях; інтернет-портали наукових установ й офіційні сторінки установ Академії, а також їхніх структурних наукових підрозділів і особистих профілів; застосування проектних методик для висвітлення актуальної проблематики.

У рамках проекту соціального партнерства з Видавничим домом “Справи сімейні” використано нову форму науково-популярних публікацій, яка викликає підвищення інтересу до опублікованих мате-

ріалів, що відбувається за рахунок використання спеціальної методики їх створення.

Використання Інтернет-технологій дає можливість не лише розширити аудиторію, а й вести професійний чи консультаційний діалог в Інтернет-просторі.

Здійснення публікацій із застосуванням методу проектів дозволяє залучити до висвітлення конкретної актуальної проблематики коло найбільш компетентних фахівців, а також подати серію публікацій, що заглиблює читача в тему, яка його цікавить.

У цілому за 2012–2016 рр., незважаючи на значне скорочення кількісного складу Академії, її науково-інформаційну діяльність значно поліпшено. Великою мірою це реалізовано за рахунок цілеспрямованої роботи новоствореного у складі апарату президії Академії сектору науково-аналітичної обробки і поширення інформації.

XI.2. **Інформаційно-комунікаційні технології** **у діяльності НАПН України**

Інформаційні технології щороку глибше проникають в усі сфери нашого життя, тому освіта має орієнтуватись на діяльнісні, розвивальні технології, які формують уміння вчитися, оперувати й управляти інформацією. Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також економічні, політичні і соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють стрімке впровадження ІКТ в освітню та наукову сфери.

У 2016 р. використання ІКТ у діяльності НАПН України було спрямовано на застосування мережевих технологій для розширення і оптимізації наукової роботи Академії та висвітлення результатів її діяльності.

Проводились відеоконференції, вебінари, здійснювались онлайн-трансляції заходів, що їх організувала НАПН України.

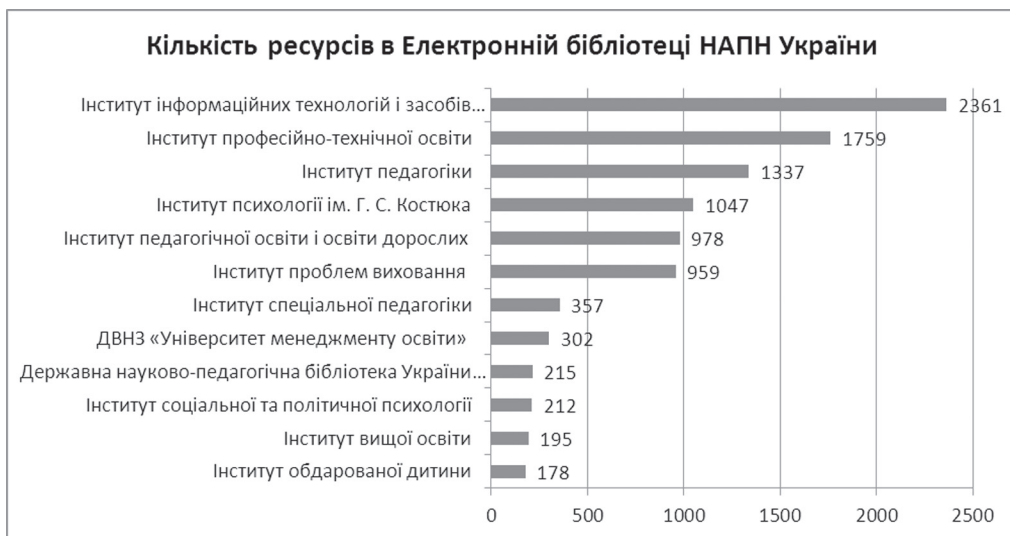
Тривала робота з удосконалення та наповнення сайтів підвідомчих установ Академії, її структурних підрозділів, створювались сторінки структурних підрозділів НАПН України та окремих членів Академії у соціальних мережах.

Станом на початок 2017 р. до Електронної бібліотеки НАПН України було завантажено майже 10 тисяч цифрових версій продукції, створеної за результатами виконання її підвідомчими установами НДР.

В Інституті педагогіки НАПН України проводилась робота зі створення відповідних умов для якісного та ефективного виконання НДР, зокрема приділялась посилена увага створенню необхідної матеріально-технічної бази для здійснення наукових досліджень: використання швидкісного Інтернету забезпечує проведення відеоконференцій, вебінарів і “відео-мостів” із регіональними й зарубіжними партнерами, удосконалено офіційний сайт Інституту (<http://undip.org.ua>).

У рамках співпраці з науково-методичною установою “Національний інститут освіти” Міністерства освіти Республіки Білорусь створено інтернет-ресурс “КАФЕДРА (наука online)”, який є відкритим міжнародним майданчиком для публікації наукових матеріалів із можливістю їх обговорення та інтерактивного спілкування з науковцями, експертами щодо широкого кола дослідницьких проблем.

На базі платформи OpenMeetings було проведено Всеукраїнську веб-конференцію “Учені НАПН України — українським учителям”.

Також було проведено 4 вебінари:

1. Міжнародний науково-практичний вебінар “Основні концептуальні положення і структура та змісту навчальних предметів “Людина і світ”, “Географія” в контексті реалізації компетентнісного підходу” (Інститут педагогіки НАПН України, Білоруський державний університет);

2. Всеукраїнський вебінар з навчання експертів для здійснення експертизи проєктів підручників для 8-го класу (Міністерство освіти і

науки України, ДНУ “Інститут модернізації змісту освіти”, Інститут педагогіки НАПН України, Інститут проблем виховання НАПН України);

3. Всеукраїнський вебінар з навчання експертів для здійснення експертизи проектів підручників для 9-го класу (Міністерство освіти і науки України, ДНУ “Інститут модернізації змісту освіти”, Інститут педагогіки НАПН України, Інститут проблем виховання НАПН України);

4. Вебінар “Соціально-професійна орієнтація в процесі наскрізної підготовки” (Інститут педагогіки НАПН України, СНВК “Пролісок”).

Інформатизація науково-організаційної діяльності Інституту здійснювалась шляхом упровадження комп’ютерних програм 1С, Парус в бухгалтерії та створення й наповнення профілю Інституту в Єдиній державній електронній базі з питань освіти (ЄДЕБО).

Інститут обдарованої дитини НАПН України продовжував супроводження інтернет-порталу “Острів знань”. Було створено комп’ютерні аналоги тестів, які складають базу тестів для здійснення онлайн діагностики обдарованих дітей.

Продовжується впровадження системи відеоконференцій на базі відкритого програмного забезпечення BigBlueButton для трансляції в мережі Інтернет семінарів, конференцій, круглих столів, інших заходів.

Станом на 2016 р. **Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України** посідає 7 місце у рейтингу наукових колективів за даними системи “Бібліометрики української науки”, призначеної для експертного оцінювання результатів діяльності вчених і дослідницьких колективів України.

Електронне фахове видання Інституту “Інформаційні технології і засоби навчання” (*journal.iitta.gov.ua*) має найвищий індекс цитувань серед вітчизняних фахових видань у галузі педагогічних наук.

Інститутом удосконалено процедуру внесення інформаційних ресурсів до сховища Електронної бібліотеки НАПН України; адміністрування її сховища, редагування інформаційних ресурсів, моніторингу відвідування сайту Бібліотеки. Підготовлено відповідні інструктивні матеріали.

Розгорнуто роботу із практичного впровадження в системі Академії здобутих результатів. Проведено низку семінарів і тренінгів для різних категорій працівників НАПН України, функціонує удосконалена версія сайту, створена на основі запропонованої моделі типового сайту наукової установи. Продовжено наповнення експериментального зразка Електронної бібліотеки НАПН України, здійснюється регу-

лярна технічна підтримка роботи її серверу, налагоджено робоче редагування поданих до бібліотеки інформаційних ресурсів.

Продовжено впровадження системи “Антиплагіат” щодо наявності запозичень наукових результатів, отриманих ученими Академії.

Для висвітлення результатів наукових досліджень, їх упровадження в освітню практику функціонують видання, ініціатором створення і активним співзасновником яких є Інститут, зокрема електронне наукове фахове видання “Інформаційні технології і засоби навчання” на міжнародній сучасній видавничій платформі Open Journal Systems (спільно з ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України, рік заснування: 2006, 6 випусків на рік), станом на грудень 2016 р. журнал займає 7 місце у “Топ 100 наукових періодичних видань України”, складеному НБУ ім. В.І. Вернадського, 4 місце у рейтингу топ 100 “Найкращі публікації — українська” (Google Scholar). За даними Google Scholar станом на 10 грудня 2016: кількість цитувань статей журналу — 3462, h-індекс — 24; i10-індекс — 98.

Журнал індексується у 8 наукометричних базах даних: Google Академія (США), IndexCopernicus (Польща), African Quality Centre for Journals, Universal Impact Factor {UIF}, CiteFactor, Journals Impact Factor (JIF), РІНЦ (Росія), Scientific Journal Impact Factor (SJIF) (Марокко); включений до реферативних баз даних: Directory of Open Access Journals (Швеція), Academic Journals Database (Швейцарія), Національної реферативної бази даних “Україніка наукова” (Україна), Українського реферативного журналу “Джерело” (Україна), The search in public archives of Ukraine, Directory Of Research Journal Indexing (Індія); представлений у базах даних: BASE (Німеччина), Journals for Free (Португалія), OneSearch (Великобританія), PBN Polska Bibliografia Naukowa (Польща), WorldCat (США), ULRICHSWEB™ Global Serials Directory (США), Electronic Journals Index (США), NewJour (США), Journal finder (США), getCITED (Канада), Petra Christian University Journal Directory (Індонезія), Research Bible (Японія), а також внесений до каталогів багатьох наукових бібліотек світу.

В Інституті спеціальної педагогіки НАПН України створено відповідні організаційні умови для якісного та ефективного виконання планової тематики, вдосконалено та систематично оновлюється офіційний сайт Інституту (<http://ispukr.org.ua>) та сайт часопису “Особлива дитина: навчання і виховання” (<http://csnukr.in.ua>).

У 2016 р. активно наповнювалась сторінка установи в соціальній мережі Facebook, що дозволило широко висвітлювати основні напрями діяльності структурних підрозділів Інституту, залучати широке коло

зацікавлених питаннями освіти дітей з особливими потребами до обговорення результатів досліджень, здійснювати моніторинг запитів учителів і батьків особливих дітей, тісно співпрацювати з громадськими організаціями.

Надавалась дистанційна консультативна допомога практикам (учителям, вихователям, психологам спеціальних та інклюзивних навчальних закладів) і батькам дітей з особливими потребами з питань організації навчально-виховного процесу, психолого-педагогічного супроводу, інноваційних засобів і технологій навчання. Батькам надавалась інформація про заклади освіти, психологічної та реабілітаційної допомоги дітям з різними порушеннями психофізичного розвитку.

У звітному році в Інституті продовжено практику проведення педагогічних онлайн форумів та вебінарів з метою широкої апробації та впровадження результатів науково-експериментальних досліджень серед широкого кола практиків спеціальних та інклюзивних навчальних закладів, науковців і студентів ВНЗ, закладів ППО.

В **Інституті вищої освіти НАПН України** у 2016 р. працівникам забезпечено доступ і взаємодію з Єдиною державною електронною базою з питань освіти (ЄДЕБО).

Придбано та встановлено ліцензоване програмне забезпечення “Мосо”, що надає широкі можливості оцінки компетентностей і ключових показників ефективності персоналу, а разом із системою електронного навчання “Moodle” забезпечує створення ефективних засобів дистанційного навчання. Зазначені програмні засоби розміщено на окремому сервері з можливістю цілодобового доступу викладачів і студентів.

Співробітникам Інституту відкрито можливість безкоштовного користування комплексом програмних продуктів “Microsoft Office 365”, який надає розширені можливості міжособової і корпоративної інтернет комунікації. Функціонує сайт журналу “Філософія освіти” (www.philosopheducation.com).

У ДВНЗ “**Університет менеджменту освіти**” НАПН України розпочато обладнання відеостудії для проведення онлайн занять і відеоконференцій. Упроваджено відкрите програмне забезпечення BigBlueButton для проведення веб-конференцій, створено та налагоджено роботу платформи дистанційного навчання в системі e-Front. У 2017 р. планується перехід на управління освітнім процесом (зокрема, запровадження дистанційної форми навчання) на Dynamics CRM.

В Університеті запроваджено інтернет-трансляції наукових, науково-методичних семінарів, конференцій. З метою поширення інфор-

мації про Університет серед абітурієнтів і висвітлення його наукової й освітньої діяльності встановлено аудіовізуальну панель.

Інтернет-сайт Університету (<http://umo.edu.ua>) функціонує в робочому режимі, здійснюється його систематичне оновлення та наповнення, удосконалюється зміст і структура.

У 2012-2016 рр. основними напрямками впровадження ІКТ у діяльність НАПН України та її підвідомчих установ були модернізація інформаційно-комунікаційної бази та застосування мережевих технологій для розширення співпраці з вітчизняними й зарубіжними партнерами і висвітлення результатів діяльності Академії.

За звітну п'ятирічку ученими НАПН України проведено 22 відеоконференції, 35 вебінарів, здійснювались трансляції заходів, що їх організувала Академія. Створювались і наповнювались сайти підвідомчих установ НАПН України та її структурних підрозділів, а також сторінки у соціальних мережах, що дозволило збільшити кількість відвідувачів електронних ресурсів Академії. Для використання ресурсів Google-академії в професійній діяльності було створено облікові записи, а також організовано навчання співробітників НАПН України.

Відзначимо майже двократне зростання відвідуваності інтернет-порталу Академії протягом звітного періоду. Винятковим був сплеск відвідуваності у 2013 р., пов'язаний із проведенням МОН України спільно з НАПН України моніторингу якості ЗСО за результатами навчання учнів у початковій та основній школі серед усіх учнів 5 і 10 класів ЗНЗ усіх типів і форм власності, завдання та результати якого були оприлюднені на сайті Академії.

Переважна більшість відвідувачів порталу НАПН України (близько 95%), знаходиться на території України, інтерес до діяльності Академії виявляють також користувачі зі США, Німеччини, Великобританії, Франції, Молдови, Росії, Білорусі та інших країн.

З 2014 р. модернізація технічної бази, оновлення парку ПК відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 1 березня 2014 р. № 65 та від 23 квітня 2014 р. № 128 не проводилося. У зв'язку з цим понад 60% комп'ютерної техніки Академії повністю випрацювала свій ресурс.

Починаючи з 2013 р., функціонує Електронна бібліотека НАПН України, яка активно наповнюється цифровими версіями продукції, створеної за результатами виконання її підвідомчими установами НДР, кількість яких на початок 2017 р. сягає майже 10 тис. екземплярів.

В Інституті педагогіки НАПН України тривала робота зі створення відповідних умов для якісного та ефективного виконання досліджень, зокрема приділено посилену увагу створенню необхідної для цього матеріально-технічної бази: збільшено швидкість Інтернет підключення, що уможливило проведення відеоконференцій та “відеомостів” з регіональними та зарубіжними партнерами, на базі платформи OpenMeetings було проведено понад 100 вебінарів, удосконалено офіційний сайт Інституту (*undip.org.ua*) та сайт збірника наукових праць “Проблеми сучасного підручника” (*ipvid.org.ua*), створено окремих сайт видання “Український педагогічний журнал” (*uej.undip.org.ua*).

Інформатизація науково-організаційної діяльності Інституту здійснювалася шляхом поповнення ресурсів електронної бібліотеки, оперативного розміщення інформації щодо діяльності Інституту та його структурних підрозділів з виконання НДР, результатів і матеріалів наукових конференцій, семінарів, круглих столів та інших масових заходів за участі його співробітників на сайті Інституту.

У 2015 р. збірник “Проблеми сучасного підручника” увійшов до наукометричних баз РІНЦ та Index Copernicus (ICV 2014: 54.64), Polska Bibliografia Naukowa, часопис “Український педагогічний журнал” — до РІНЦ.

У межах виконання заходів з інформатизації НАПН України **Інститут інформаційних технологій і засобів навчання** впровадив низку електронних освітніх ресурсів підтримки наукових психолого-педагогічних досліджень, зокрема, Електронну бібліотеку НАПН України (*lib.iitta.gov.ua*); електронне фахове видання “Інформаційні технології і засоби навчання” на платформі OJS (*journal.iitta.gov.ua*).

В Інституті розроблено й експериментально впроваджено методики створення та технічної підтримки електронної бібліотеки наукової

установи. Побудовано й експериментально впроваджено центральний сервер мережі електронних бібліотек з єдиною точкою доступу до віртуальних електронних бібліотек кожної установи Академії та організації обміну даними з іншими вузлами мережі електронних бібліотек через базовий освітній портал. Розгорнуто роботу із упровадження в системі НАПН України здобутих результатів.

У 2012–2016 рр. **Інститутом обдарованої дитини НАПН України** тривало супроводження та модернізація інтернет-порталу “Острів знань”. Відповідно до змісту ІТ-дидактика в контексті “Острову знань” реалізує нові форми інформаційної взаємодії, а саме:

- територіально незалежну взаємодію розподілених учасників процесу навчання між собою у вигляді електронного листування, форумів та відеоконференцій;
- взаємодію учасників навчального процесу з віддаленими джерелами інформації (наприклад, під час пошуку, систематизації і безпосереднього використання інформації з ресурсів глобальної мережі).

Уся територіально незалежна ІТ-дидактична діяльність “Острову знань” реалізується за рахунок наявності структурних складових мережі Інтернет, базовими властивостями якої є:

- швидкість передачі інформації;
- двосторонній характер взаємодії, що забезпечує інтерактивність;
- варіабельність подання змісту — текст, аудіо, відео;
- можливість полегшеного для користувача представлення складної або структурованої інформації.

Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України створено навчально-методичний комплект “Вітчизняна медіаосвіта”, який отримав відзнаку “Національне визнання наукових досягнень” VI Міжнародного форуму “Інноватика в сучасній освіті”.

Інститут також активно використовує Інтернет-ресурси, що дає змогу забезпечити доступ учених установи, аспірантів, докторантів, пошукачів і широкого загалу до електронного банку результатів НДР, публікацій, авторських методик, текстів дисертаційних досліджень науковців Інституту. Під час організації та проведення масових заходів на Інтернет-сайті проводиться реєстрація учасників і публікація тез їхніх виступів. Отже, сайт Інституту виступає основним джерелом оперативної інформації про виконану роботу.

Колектив науковців, що виконував НДР за темою “Моніторинг чинників професійного самовизначення молоді в умовах упровадження національної рамки кваліфікацій”, створив електронний ресурс супроводу професійного самовизначення “Престижність професій”

(*profprestige.org.ua*), де широкому колу користувачів надана можливість стежити за проміжними результатами лонгitudних досліджень, а широкому загалу громадян — отримати доступ до актуальних даних щодо престижності професій на ринку праці України, брати участь у тестових опитуваннях.

Представлення інформації про діяльність **Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України** здійснюється на веб-сайті Інституту (*inpsy.naps.gov.ua*). Сайт містить інформацію про наукову, науково-інноваційну та міжнародну діяльність Інституту, Кризовий центр медико-психологічної допомоги, що функціонує в ньому. Офіційну сторінку у Facebook відкрито 18 лютого 2015 р. Представлена там інформація стосується різних видів психологічної допомоги бійцям АТО та їх сім'ям, вимушеним переселенцям тощо.

Окремий напрям складає висвітлення наукових результатів на веб-сайтах видань: “Технології розвитку інтелекту” — електронне наукове фахове видання інституту (*psytir.org.ua*); “Проблеми сучасної психології” — спільний науковий збірник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (*problemeps.at.ua*); “Психологія і особистість” — спільний науковий журнал Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (*psychpersonality.inf.ua*); “Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України” (у 12 томах) (*appsychology.org.ua*).

В лабораторії проблем інклюзивної освіти **Інституті спеціальної педагогіки НАПН України** здійснювалась апробація електронного програмно-методичного комплексу ЕС “Лонгitud” (українська версія). В умовах упровадження інклюзивної форми навчання дітей з особливими освітніми потребами постає нагальна потреба в методичному інструментарії щодо визначення індивідуальних потреб дитини, психолого-педагогічному супроводі та визначенні шляхів адаптації дитини у ЗНЗ, створенні для неї розвивального середовища. Програмно-методичний комплекс ЕС “Лонгitud” являє собою методичний і діагностичний інструментарій психолого-педагогічного супроводу дитини мультидисциплінарною командою: вчителем, асистентом педагога, психологом, соціальним педагогом, реабілітологом, корекційним педагогом та іншими фахівцями.

З використанням дистанційного навчання Інститут провів курси підвищення кваліфікації керівних педагогічних і науково-педагогічних

працівників навчальних закладів згідно з ліцензією МОН України (Серія АД№034572).

З метою найширшого охоплення цільової аудиторії (науковців, викладачів ВНЗ, ІППО, педагогів, вихователів, психологів і батьків дітей з особливими потребами) та якісної презентації напрацювань Інституту проведення подібних науково- та навчально-практичних масових заходів бажано здійснювати із застосуванням власної бази ІКТ.

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського з перших років своєї діяльності послідовно впроваджує новітні досягнення науки і техніки, зокрема ІКТ в практику наукової роботи та функціонування мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України.

Інформаційне забезпечення фахівців освітньої галузі України з 2007 р. здійснюється великою мірою завдяки веб-порталу Бібліотеки, відвідуваність якого станом на 2016 р. досягла понад 186 тис. користувачів.

Триває формування електронного каталогу Бібліотеки, обсяг якого на кінець 2016 р. становить 345 421 бібліографічний запис. У створенні електронного каталогу застосовано інноваційні засади кооперації та координації, зокрема продовжено обмін аналітичними бібліографічними записами періодичних видань із педагогіки, психології та освіти, бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства між освітянськими книгозбірнями МОН України й НАПН України.

Відповідно до Програми інформатизації ДВНЗ **“Університет менеджменту освіти” НАПН України** запроваджено Інтернет-трансляції наукових, науково-методичних семінарів, конференцій.

Підготовлено до затвердження дистанційний курс для науково-педагогічних працівників ВНЗ **“Навчаємо дистанційно”**, а також робочу програму, навчально-тематичний план постійно діючого семінару для педагогічних і науково-педагогічних працівників навчальних закладів **“Технології навчання в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти”**.

Для каталогу репозиторію Університету підготовлено електронний бібліографічний покажчик **“Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті”**.

Розпочато та продовжується формування електронного портфоліо та дайджесту наукових досліджень генези поглядів вітчизняних і зарубіжних науковців на проблему відкритої освіти.

Налагоджено співробітництво з науковцями Тартуського університету (Естонія) з проблем організації масових відкритих онлайн-курсів та дистанційного навчання.

Доступ до мережі Інтернет структурним підрозділам НАПН України переважно забезпечено оптоволоконним підключенням до академічної телекомунікаційної мережі (УарНет), провайдер — державне підприємство “Науково-телекомунікаційний центр “Українська академічна і дослідна мережа” Інституту фізики конденсованих систем НАН України та ADSL каналами ПАТ “Укртелеком”.

Окрім кабельних каналів електронного зв'язку, в окремих підрозділах є покриття бездротовою мережею доступу до Інтернету (Wi-Fi), завдяки чому забезпечується самостійна робота аспірантів і науковців, а також проведення навчальних занять із залученням мобільної комп'ютерної техніки.

Загалом за останні 5 років було суттєво розширено ІТ-структуру НАПН України та її підрозділів: створено локальні мережі зі швидкісним доступом до мережі Інтернет, налагоджено систематичні онлайн трансляції заходів, що проводяться Академією, забезпечено представлення її діяльності у мережі Інтернет (створено сайти та сторінки підвідомчих установ і членів Академії у соціальних мережах). Це також дає змогу розширити співпрацю з науковими установами як в Україні, так і за її межами.

ХІ.3.

Зв'язки з громадськістю

У 2016 р. **Інститут педагогіки НАПН України** співпрацював із багатьма громадськими організаціями, які є активними партнерами у здійсненні науково-дослідної, науково-методичної, дослідно-експериментальної та проектної роботи: Громадською радою при МОН України, Асоціацією керівників шкіл України (АКШУ), Громадським об'єднанням “Агенція розвитку освітньої політики”, Громадським об'єднанням “Вчителі за демократію та партнерство”, Українською асоціацією імені Василя Сухомлинського, Міжнародним фондом “Відродження”, Всеукраїнським фондом “Крок за кроком”, Благодійним фондом “Інститут розвитку освіти”, Міжнародним освітянським “Партнер-клубом”, Асоціацією вчителів історії та суспільствознавчих дисциплін “Нова доба”, Громадською лігою “Україна — НАТО” та ін.

Інститут організував і провів серпневу Інтернет-конференцію, в ході якої виступили провідні вчені з рекомендаціями щодо використання компетентнісного підходу і навчання окремих предметів. Інтернет-кон-

ференція вже стала традиційною, і до неї долучилися тисячі освітян і педагогів з усієї країни.

Продовжує активно працювати Кризовий Центр медико-психологічної допомоги **Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України**, створений на потребу часу у березні 2014 р. на базі лабораторії консультативної психології та психотерапії. Центр об'єднав близько двадцяти співробітників Інституту, які працюють на волонтерських засадах. До роботи в Центрі долучилися близько десяти волонтерів з інших установ і організацій. Керівник Центру — науковий співробітник лабораторії консультативної психології та психотерапії Л.І. Литвиненко. Центр надає психологічну допомогу постраждалим унаслідок психотравмивних подій, здійснює психогігієнічну та навчально-методичну роботу з волонтерами. Науковці забезпечують супровід постраждалих під час громадянських протистоянь, працюють із групами вимушених переселенців з Криму та східних регіонів України; надають профілактичну та реабілітаційну допомогу військовослужбовцям, пораненим бійцям і членам їх сімей; здійснюють профілактику травматизації та емоційного вигорання психологів-волонтерів і представників інших “допоміжних” професій; розробляють програми, методичний інструментарій, методичні рекомендації і посібники.

В Інституті працює служба “Телефон довіри”.

Інститут проблем виховання НАПН України активно співпрацює з Національною Радою жінок України в організації презентацій, круглих столів для популяризації сучасних виховних ідей та підходів щодо виховання моральної самосвідомості, патріотизму, формування громадянської позиції особистості.

Науковці Інституту взяли участь у семінарі Міжнародного проекту REC “Green steps” — “Крок за кроком” із освіти сталого розвитку (https://www.youtube.com/watch?v=9X60qYgka_s).

Співробітниками **Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України** реалізовано соціальний проект “Ми — це Європа” (“Wir sind Europa”) спільно з німецькою громадською організацією “Deutsche Jugend in Europa” за програмою українсько-німецьких молодіжних обмінів “Meet up!” (12–23 вересня 2016 р., м. Дрезден, Німеччина). Проект був спрямований на налагодження взаємозв'язків між українською і німецькою молоддю віком від 18 до 28 років, розвиток міжкультурної компетентності, критичного мислення й медіаграмотності, руйнування стереотипів сприймання представників різних національностей.

Співробітники відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту Л.М. Дяченко та М.М. Марусинець провели семінар-практикум з розвитку психологічної грамотності батьків-вихователів дитячих будинків сімейного типу (м. Мукачево) і тренінг з розвитку комунікативної взаємодії для волонтерів громадської організації “Veritas” (м. Ужгород). Зазначені науковці представили Інститут на V Форумі організаційного розвитку громадянського суспільства “Змінюємо. Впливаємо. Єднаємо.” (29-30 листопада 2016 р., м. Київ, НСК “Олімпійський”), що дало нові можливості налагодження співпраці з громадськими організаціями в Україні.

Учені Інституту як члени або партнери беруть участь у роботі громадських організацій: Німецька асоціація народних університетів — DVV International (О.В. Аніщенко, О.В. Баніт, О.С. Волярська); Українська асоціація освіти дорослих (О.В. Баніт).

Науковці Інституту сприяли реалізації соціальних проектів. Зокрема, Смілянський міський центр для сім'ї, дітей та молоді під керівництвом доктора педагогічних наук Г.М. Лактіонової розробив проект “Батьківство в радість”, що передбачав проведення однойменного тренінгу для молодих батьків 3-х сільських громад Смілянського району. У квітні-травні 2016 р. проект було здійснено за підтримки гранту Міністерства Закордонних Справ Федеративної Республіки Німеччина. На заключному етапі для групи батьків, які виявили лідерські якості, у травні 2016 р. проведено одноденний тренінг “Будуємо мости партнерства”.

Висвітлення перебігу Відкритого конкурсу науково-методичних, методичних розробок, програм, проектів, есе “РАЗОМ! Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів, соціальних служб і родин” здійснювалося у спеціалізованому блозі <http://contesttogether.blogspot.com/>.

Учені Інституту здійснюють волонтерську діяльність. Так, у межах діяльності психологічного тренінгово-консультативного центру здійснюється кар'єрне і профорієнтаційне консультування ВПО та інших категорій населення з метою працевлаштування, проводять тренінги з особистісно-професійного розвитку, професійної переорієнтації,

Старший науковий співробітник **Інституту спеціальної педагогіки НАПН України** В.М. Шевченко взяв участь прес-конференції “Реабілітація учасників АТО з порушеннями слуху”, яка відбулася 4 березня 2016 р. в Українському кризовому медіацентрі. Захід проведено до Міжнародного дня охорони здоров'я вуха і слуху. Він ознайомив учасників АТО з можливостями часткового або повного відновлення слуху

за допомогою сучасних технічних засобів — слухових апаратів і кохлеарних імплантів.

Науковці **Інституту соціальної та політичної психології НАПН України** є активними членами професійних громадських об'єднань, серед яких Асоціація політичних психологів України; Українська спілка психотерапевтів; Київська асоціація практикуючих психологів і психотерапевтів; Всеукраїнська асоціація викладачів суспільних дисциплін і громадянської освіти; Арт-терапевтична асоціація; Фонд “Освіта для демократії”; Українська асоціація фахівців з подолання наслідків психотравматичних подій або Психологічна Кризова Служба; Українська асоціація транзактного аналізу; Асоціація психодрами; Асоціація медіапсихологів і медіапедагогів України. У звітному році здійснювалася також співпраця вчених Інституту з багатьма іншими громадськими організаціями, серед яких ГО “Побратим”, Українська асоціація інвалідів АТО, Київська міська спілка ветеранів АТО, Міжнародний правозахисний центр “Ла-Страда”, ГО “КримSOS”, Будинок вільних людей, ГО “Центр відновлення особистості та перетворення суспільства”; ВБО “Час життя плюс”; БО “Допоможи життю”; ГО “Центр розвитку людини “Інтелект””; ГО “Мудрість нації”; ГО “Я — легенда” та ін.

В умовах окупації частини території держави та проведення АТО на сході України лейтмотивом громадської діяльності співробітників Інституту, у т. ч. у складі зазначених об'єднань, стало надання психологічної допомоги постраждалим учасникам збройного конфлікту: вимушеним переселенцям, військовослужбовцям, волонтерам, їхнім сім'ям, а також ознайомлення відповідних фахівців-психологів із засобами надання психологічної допомоги. Змістом спільних проектів стало проведення консультацій, майстер-класів, арт-терапевтичних занять для вимушених переселенців із зони АТО, для волонтерів, які зазнали емоційного вигорання та потребують психологічної підтримки; супровід і підготовка військових під час навчання та служби; організація супервізійних груп для колег.

Подією в житті наукового колективу стала участь в етапах всеукраїнської акції “Потяг єднання “Труханівська Січ”” (25—29 квітня, 21—26 травня), що відбулась у містах Донецької і Луганської областей (Слов'янськ, Краматорськ, Бахмут, Костянтинівка, Торець, Авдіївка, Зайцеве, Дружківка, Покровськ, Лиман, Лисичанськ, Сватове, Рубіжне, Куземівка). Її організаторами виступили ГО “Труханівська Січ”, ГО “Коло медіа”, Синодальне управління військового духовенства України, ВГО “Патріот”, інші громадські волонтерські організації.

Мета акції — сприяння консолідації суспільства, зміцнення патріотичного духу українців, популяризація просвітницьких проектів українського спрямування, обмін знаннями та культурними традиціями, розвінчування міфів російської пропаганди тощо. Співробітники Інституту здійснювали психологічну просвіту, навчали волонтерів та учасників акції технік емоційної саморегуляції, надавали методичну допомогу практичним психологам загальноосвітніх шкіл Донецької області (Б.П. Лазоренко, В.В. Савінов, Г.В. Циганенко, А.О. Краснякова, Ю.В.Мироненко).

Значну роботу з популяризації наукових знань і підтримання зв'язків із громадськістю веде **Інститут обдарованої дитини НАПН України**. Під час проведення III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, що проходив у березні-квітні 2016 р., Інститут провів (за активної участі О.Л. Сухого, С.Г. Харченко, Т.А. Юрченко) семінари-практикуми для керівників делегацій і наукових керівників учасників МАН за темами: “Всеукраїнський конкурс-рейтинг загальноосвітніх навчальних закладів по роботі з обдарованими дітьми “Школа — джерело талантів”, “Інструменти коучингу в освіті”.

Проведено цикл навчально-практичних семінарів з методики розвитку дослідницьких умінь для вчителів, керівників дослідницьких робіт, методистів регіональних відділень НЦ МАНУ, обдарованих учнів-дослідників, які долучились до проектів Малої академії наук в рамках проекту “Відкрита освітня лабораторія”. Зазначені заходи було проведено в Полтавській, Київській, Дніпровській та Хмельницькій областях (відповідальний від Інституту — Н.І. Поліхун).

Триває співпраця Інституту з Мистецьким Арсеналом. Під час роботи Форуму нової освіти в рамках другого інтерактивного освітнього фестивалю Арсенал ідей співробітник Інституту Н.І. Поліхун виступила в якості хедлайнера тематичної секції “Як виховати новатора”.

Продовжується активна співпраця та участь представників Інституту в організації та роботі Всеукраїнського Інтернет-конкурсу “Учитель року—2016” за версією науково-популярного природничого журналу “Колосок”. Співробітники Інституту є членами оргкомітету та журі (В.В. Камишин, Н.І. Поліхун).

Учені Інституту беруть активну участь у роботі журі Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності серед команд регіональних навчально-практичних центрів КНАУФ (голова журі — В.П. Тименко), є учасниками Всеукраїнського форуму педагогічних працівників позашкільної освіти “Позашкільна освіта в умовах децентралізації”.

Діяльність Інституту та його Чернігівського регіонального центру презентовано на Міжнародному форумі у Берліні (21-25 вересня) доповіддю “Про діяльність регіонального центру обдарованої дитини та проекту “Академія креативності ЧІКС” (керівник Центру – М. Коновальчук).

Викладачі, магістранти, випускники кафедри психології управління **ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України** долучилися до роботи громадської організації “Українська асоціація фахівців з подолання наслідків психотравмуючих подій”. Асоціація є членом Європейського співтовариства “Вивчення травматичного стресу” (European Society for Traumatic Stress Studies, ESTSS) і співпрацює з Міністерством оборони України, Державною службою з надзвичайних ситуацій, Національною гвардією України, Міністерством соціальної політики та провідними професійними організаціями України й світу. Викладачі й випускники кафедри психології надають психологічну допомогу пораненим у госпіталах та інших медичних закладах, працюють з внутрішніми переселенцями, надають консультативну та психотерапевтичну допомогу учасникам АТО та членам їхніх сімей.

У звітному році представники **Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи** спільно із Karlsberg Ukraine, “САН ІнБев Україна”, “Оболонь”, “Перша приватна броварня”, ВГО “Союз захисту підприємництва”, Українським інститутом соціальних досліджень імені Олександра Яременка провели всеукраїнську прес-конференцію у приміщенні міжнародного центру сучасного мистецтва ХХІ сторіччя “PinchukArtCentre”. Основною метою зустрічі була розповідь про подальше впровадження Інформаційної протиалкогольної програми для учнів 7-8 класів “Сімейна розмова”. Співробітники Центру розповіли про систему тренінгів, рольових ігор, навчальних семінарів і методичних рекомендацій для учнів та їх батьків.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського співпрацює з такими громадськими організаціями, як Українська асоціація Василя Сухомлинського, Українська бібліотечна асоціація, спільно з якими організовує різноманітні заходи.

Установлено зв'язки з громадською організацією “Африканська Рада в Україні”: 4 березня 2016 р. було підписано меморандум про співробітництво, започатковано спільний проект – Speaking Club “Україна-Африка: єдиний інформаційний простір”.

Традиційно у Бібліотеці влаштовуються художньо-мистецькі й презентаційні заходи. У звітному році це були персональні художні ви-

ставки, декоративно-прикладного мистецтва та авторські презентації книжок. Так, відбулися персональні художні виставки живопису: “Мальовнича Україна” відомого вченого і педагога, заслуженого майстра народної творчості України, доктора медичних наук, професора В.Г. Цапка (березень); магістранта факультету образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка Руслана Мазуренка у техніці олійного живопису (лютий); виставка художніх робіт Голови Громадської організації “Африканська Рада в Україні” Діалло Ісси Садіо (жовтень). Проведено також виставки декоративно-прикладного мистецтва: персональну — майстрині народного декоративного розпису П.П. Хоми (травень); творчих робіт членів Громадської організації “Об’єднання Інвалідів “Джерело Натхнення” (грудень). Організовано виставку дитячих робіт за сюжетами казок В.О. Сухомлинського (вересень). Відбулася презентація книги для дітей “За папой в Сомали” кандидата історичних наук, доцента Київського славістичного університету Камілли Колибанової (травень).

Протягом звітного року **Педагогічний музей України** уклав договір про творчу співпрацю з ГО НАП (Незалежна асоціація психологів, Київ). Разом із цим громадським об’єднанням у 2016 р. реалізовано кілька освітніх проектів: “Школа юного екскурсовода”, “Школа музейної магії”, “Чарівне місто”.

Влітку 2016 р. на замовлення ГО “Мое місто — Рубіжне” було проведено екскурсію для дітей з м. Рубіжне Луганської області.

Налагоджено співпрацю з ГО “Українська спілка інвалідів — УСІ” (Львів) щодо поповнення фондів музею книгами, надрукованими шрифтом Брайля.

Останніми роками значно поглибилися зв’язки НАПН України з громадськістю.

З одного боку, науковці зацікавлено підходять до розв’язання проблеми поширення наукового знання, що дозволяє відчутти ефективність і наслідки впровадження результатів досліджень, з другого — суспільство відчуває дефіцит науково-педагогічних і психологічних знань і вмій та гостру потребу у педагогічній і психологічній допомозі. Ситуацію, що склалася, можна пояснити, аналізуючи події у суспільстві, а також особливості цивілізаційного розвитку на сучасному його етапі.

Військове протистояння на сході країни та нагальна потреба суспільства у допомозі великим контингентам населення — військовим, учасникам АТО, переселенцям, постраждалим унаслідок бойових дій та ін. — спричинює волонтерський рух науковців. Розвиток громадської свідомості викликає активне формування громадських об’єднань,

які прагнуть наукової підтримки найзатребуваніших нині з гуманітарних наук — педагогіки і психології.

Іншим фактором затребуваності фахівців у галузях педагогічної і психологічної наук є реформування освітньої галузі й необхідність як участі фахівців законотворчих процесах у якості експертів, так і популярного роз'яснення необхідності психологічних і педагогічних інновацій. Суспільство також стає все більш зацікавленим у розповсюдженні знань, пов'язаних з освітою і розвитком особистості (когнітивним і некогнітивним, комунікативними здібностями тощо), спільних діях громади і науковців у досягненні цілей.

Отже, суспільні процеси 2012—2016 рр. в країні й наукові інтереси Академії зближуються, що спричинює позитивний процес формування громадсько-державних ініціатив, проектів, об'єднань і в цілому позитивно впливає на розвиток українського соціуму.

XII. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Законом України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” (зі змінами) НАПН України затверджено видатки загального фонду Державного бюджету на 2016 р. у сумі 98841 тис. грн., які профінансовано в повному обсязі.

Фінансування діяльності НАПН України у 2016 р. зменшилось порівняно з 2015 р. на 16057,7 тис. грн. або на 14%, що призвело до скорочення видатків Академії на оплату праці з нарахуванням, інших видатків і мало наслідки продовження вимушеного скорочення чисельності працівників підвідомчих установ НАПН України. У 2016 р. ліквідовано відокремлений структурний підрозділ Інституту професійно-технічної освіти НАПН України — Львівський науково-практичний центр. Скорочено чисельність працівників НАПН України на 428,75 штатних одиниць, припинено виконання 8 НДР, а також не розпочато виконання 13 раніше запланованих досліджень.

Скорочення видатків на оплату праці призвело до зменшення розміру доплат за наукові ступені та вчені звання, переведення працівників в окремих установах за основним місцем роботи на 0,75; 0,5; 0,25 ставки штатних одиниць.

У цілому впродовж 2015—2016 рр. чисельність працівників Академії скорочена на 819 штатних одиниць або майже на 37%.

Касові видатки загального фонду бюджету підвідомчих установ НАПН України за 2016 р. становили 98808,5 тис. грн. У загальному обсязі видатків Академії за загальним фондом видатки на оплату праці з нарахуванням, стипендію та виплату довічної плати за звання дійсним членам (академікам) і членам кореспондентам складають 93610,9 тис. грн. або 94,7%, комунальні видатки — 4024,9 тис. грн. або 4,1%, інші видатки — 1172,7 тис. грн. або 1,2%. Структуру видатків Державного бюджету за 2016 р. у розрізі підвідомчих установ НАПН України наведено у таблиці 26 (Додатки).

У 2016 р. за бюджетною програмою 6551020 “Наукова і організаційна діяльність Президії НАПН України” видатки загального фонду становили 12076,8 тис. грн. За рахунок коштів зазначеної бюджетної

програми здійснювалася виплата довічної плати за звання дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам (5865,5 тис. грн.), утримувався апарат Президії НАПН України.

За бюджетною програмою 6551030 “Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері педагогічних наук, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та об’єктів, що становлять національне надбання” у 2016 р. профінансовано видатки у сумі 72442,4 тис. грн., проведено касові видатки у сумі 72413,5 тис. грн., із них:

— на проведення фундаментальних досліджень — 48729,2 тис. грн.;

— на проведення прикладних досліджень — 16966,2 тис. грн.;

— на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 408 від 6 липня 2016 р. “Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та передпідготовку кадрів у 2016 році” — 6703,1 тис. грн.;

— на збереження наукового об’єкту, що становить національне надбання — “Документи педагогіко-психологічного та історико-культурного напрямку 19-20 століття (1850—1917 рр.)” Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського — 15 тис. грн.

За бюджетною програмою 6551060 “Підвищення кваліфікації керівних кадрів і спеціалістів у сфері освіти закладами післядипломної освіти III-IV рівнів акредитації” видатки загального фонду становили 14318,2 тис. грн., із них: на підвищення кваліфікації — 13889,6 тис. грн.; на підготовку науково-педагогічних кадрів — 428,6 тис. грн.

Середньорічна кількість штатних посад працівників установ НАПН України за рахунок коштів загального фонду бюджету у звітному році становила 1396,25 одиниць. Середньомісячна заробітна плата працівників Академії за загальним фондом у 2016 р. становила 3950,5 грн., зростання середньомісячної заробітної плати у 2016 р. було менше на 2,1%, ніж підвищення посадових окладів, яке становило 28,4%.

У 2016 р. до НАПН України з усіх джерел фінансування надійшло 114390,6 тис. грн. Питома вага фінансування за рахунок загального фонду бюджету у коштах, які отримали установи НАПН України з усіх джерел надходжень, становить 86,4%.

Понад асигнування, що були виділені із загального фонду Державного бюджету, підвідомчі установи Академії отримали в 2016 р. за спеціальним фондом бюджету 15582,1 тис. грн., що на 2197,1 тис. грн. (16,4%) більше від надходжень 2015 р.

Спеціальний фонд бюджету НАПН України в 2016 р. формувався за рахунок наступних джерел фінансування, наведених у таблиці 27 (Додатки):

— плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю (підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів, фахівців, підвищення кваліфікації, проведення конференцій та ін.). За цим видом надходжень до підвідомчих установ НАПН України надійшло 10565,3 тис. грн. (67,8%) від загального обсягу надходжень спеціального фонду бюджету;

— надходження бюджетних установ Академії від додаткової (господарської) діяльності — 2328,8 тис. грн. (14,95%);

— плата за оренду майна бюджетних установ — 1919,8 тис. грн. (12,3%);

— надходження установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна) — 7,2 тис. грн. (0,05%);

— інші джерела власних надходжень бюджетних установ — 761 тис. грн. (4,9%), із них благодійні внески, гранти та дарунки — 700,2 тис. грн.; кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів (стипендія Кабінету Міністрів України молодим ученим) — 60,8 тис. грн.

Касові видатки спеціального фонду бюджету підвідомчих установ НАПН України за 2016 р. становили 15465,7 тис. грн. У загальному обсязі касових видатків за спеціальним фондом видатки на виплату заробітної плати і нарахування на неї склали 8652,5 тис. грн., або 56%, на оплату комунальних послуг - 2165,1 тис. грн. (14%), на господарчі видатки з утримання установ — 4147,2 тис. грн. (26,8%), на придбання обладнання — 314,5 тис. грн. (2%), на виплату стипендії Кабінету Міністрів України молодим ученим — 60,8 тис. грн. (0,4%); безкоштовно отримано обладнання та матеріальні цінності на суму 125,6 тис. грн. (0,8%).

Джерела формування надходжень і використання спеціального фонду у розрізі установ та організацій НАПН України за 2016 р. подано в таблиці 27 (Додатки).

За період 2012–2016 рр. НАПН України затверджено обсяги бюджетних асигнувань за загальним фондом у сумі 701721,2 тис. грн., фактично профінансовано — 700709,3 тис. грн., що становить 99,8%, касові видатки становили — 700096,6 тис. грн.; надходження спеціального фонду (власні надходження) підвідомчих установ склали 80515,8 тис. грн. У порівнянні з 2012 р. фінансування Академії за загальним

фондом скоротилося на 69001,6 тис. грн. або на 41,1%, за спеціальним фондом — на 2654,6 тис. грн.

Суттєве зменшення загального обсягу фінансування Академії неминуче призвело до необхідності оптимізації мережі та структури її підвідомчих установ та скорочення чисельності працівників.

Станом на 1 січня 2012 року кількість установ, організацій, закладів, віднесених до відання НАПН України, складала 20 із чисельністю штатних одиниць — 2489,75, а станом на 1 січня 2017 року кількість установ становила 13 із чисельністю штатних одиниць — 1396,25.

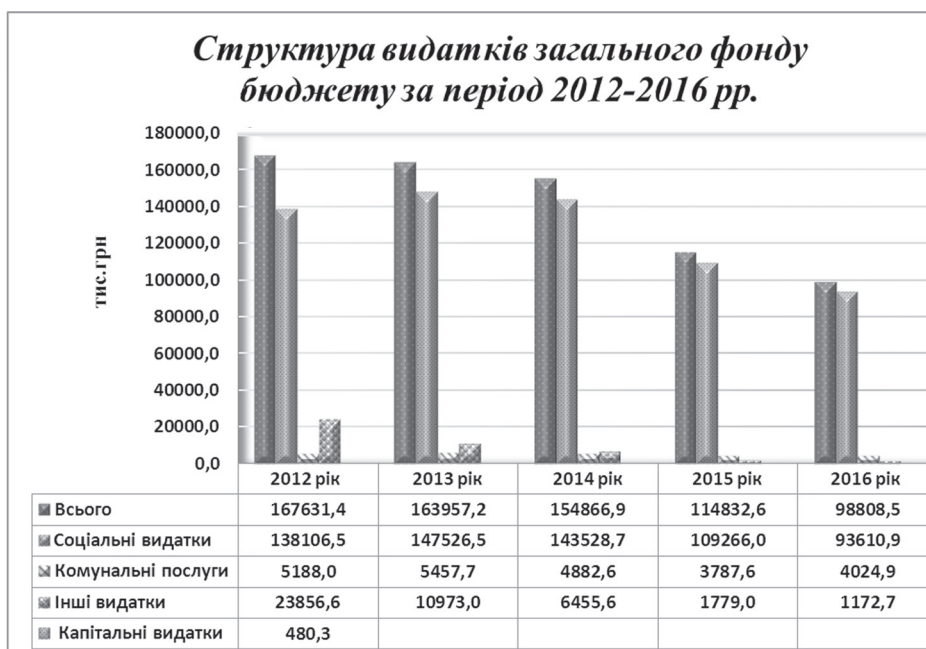
Ліквідовано регіональні центри: з 01.01.2013 р. — Науково-методичний центр “Українська етнопедagogіка і народознавство” (м. Івано-Франківськ), з 01.01.2014 р. — Південний науковий центр (м. Одеса), з 01.04.2014 р. на період тимчасової окупації — Автономної Республіки Крим припинено діяльність Кримського науково-методичного центру управління освітою (м. Сімферополь); з 01.01.2016 р. ліквідовано відокремлений структурний підрозділ Інституту професійно-технічної освіти НАПН України — Львівський науково-практичний центр.

Відповідно до ст.28 Закону України “Про Державний бюджет України на 2015 рік” передано на фінансування з місцевого бюджету Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України та Педагогічний музей України.

У цілому впродовж 2012–2016 рр. чисельність працівників НАПН України зменшена на 1093,5 штатних одиниць, із них передано на фінансування з місцевого бюджету 227 штатних одиниць, скорочено 866,5 штатних одиниць або 38,1%. Найбільше скорочення відбулося у 2015–2016 рр.

У межах загального обсягу касових видатків НАПН України за загальним фондом за період 2012–2016 рр. видатки на заробітну плату, нарахування на неї, стипендію та виплату довічної плати за звання дійсним членам і членам-кореспондентам (соціальні видатки) склали — 632038,6 тис. грн. (90,3%); комунальні видатки — 23340,8 тис. грн. (3,33%); капітальні видатки — 480,3 тис. грн. (0,07%); інші видатки — 44236,9 тис. грн. (6,3%) (діаграма XII.1).

Починаючи з 2007 р. Академія отримує фінансування та здійснює видання навчальної, наукової і довідкової літератури, але у 2015–2016 рр. видатки на випуск друкованої продукції не здійснювалися.

Діаграма XII.1. Структура видатків загального фонду бюджету НАПН України за період 2012–2016 рр.

НАПН України отримує фінансування за розділами “Освіта”, “Наука”. За період 2012–2016 рр. фінансування за розділом “Наука” становить 582084,2 тис. грн., в т.ч. видатки на проведення фундаментальних досліджень — 334555,7 тис. грн. (57,5%). Кількість фундаментальних НДР за звітний період зменшилась з 96 до 74. Видатки на проведення прикладних досліджень — 129472,6 тис. грн. (22,3%). Кількість прикладних досліджень за 2012–2016 рр. зменшилась з 32 робіт до 26. Видатки на підготовку наукових кадрів склали 38920,2 тис. грн. (6,7%); на фінансову підтримку об’єктів, що становлять національне надбання, — 763,2 тис. грн. (0,1%); на проведення конференцій — 248,9 тис. грн.; на випуск навчальної, наукової та довідкової продукції — 8036,1 тис. грн. (1,4%); на забезпечення діяльності Президії НАПН України та виплату довічної плати за звання дійсним членам та членам-кореспондентам — 70087,5 тис. грн. (12,0%), (діаграма XII.2.)

За звітний період обсяги бюджетних асигнувань за розділом “Освіта” становили 115254,6 тис. грн., в т.ч. на підвищення кваліфікації керівних кадрів і спеціалістів у сфері освіти — 74264,6 тис. грн. (64,4%), на підготовку фахівців — 12393,8 тис. грн. (10,8%), із них видатки на підготовку магістрів — 1748,1 тис. грн., молодших спеціалістів — 10645,7 тис. грн., на підготовку кваліфікованих робітників — 26135,9 тис. грн.

(22,7%), на підготовку науково-педагогічних кадрів — 2460,3 тис. грн. (2,1%). З 2015 р. підготовка молодших спеціалістів і кваліфікованих робітничих кадрів не фінансується з Державного бюджету.

За розділом “Культура” для утримання Педагогічного музею України за 2012-2014 рр. із загального фонду бюджету було виділено 2829,1 тис. грн.

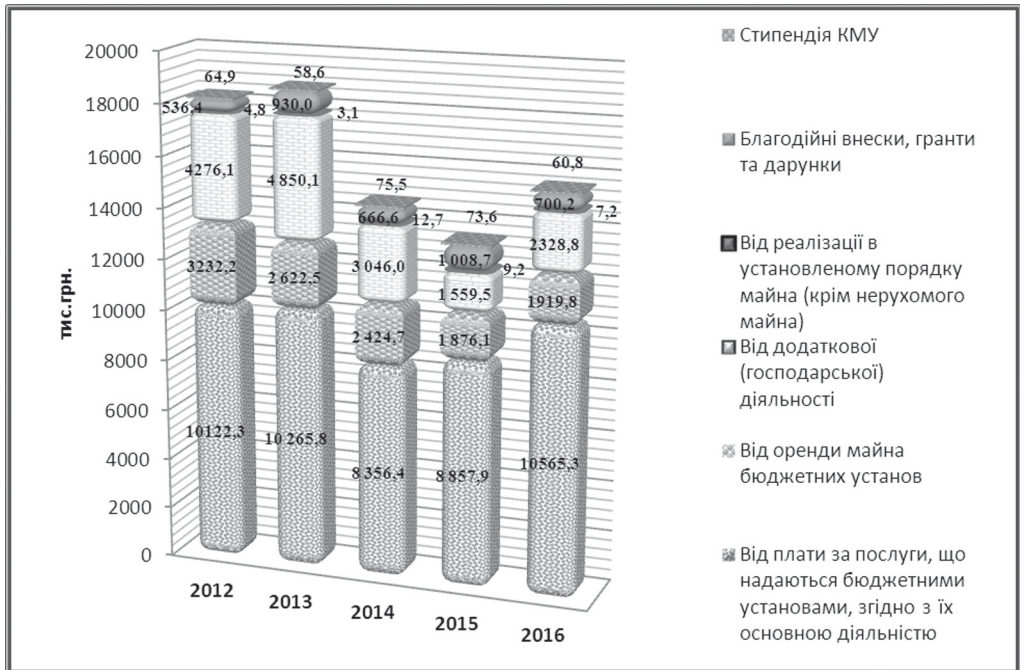

Діаграма XII.2. Структура видатків загального фонду бюджету за напрямками діяльності за період 2012–2016 рр.

Капітальні видатки виділялися лише у 2012 р. у сумі 480,3 тис. грн., в межах зазначених коштів здійснено оновлення матеріально-технічної бази Інституту професійно-технічної освіти НАПН України та Інституту обдарованої дитини НАПН України.

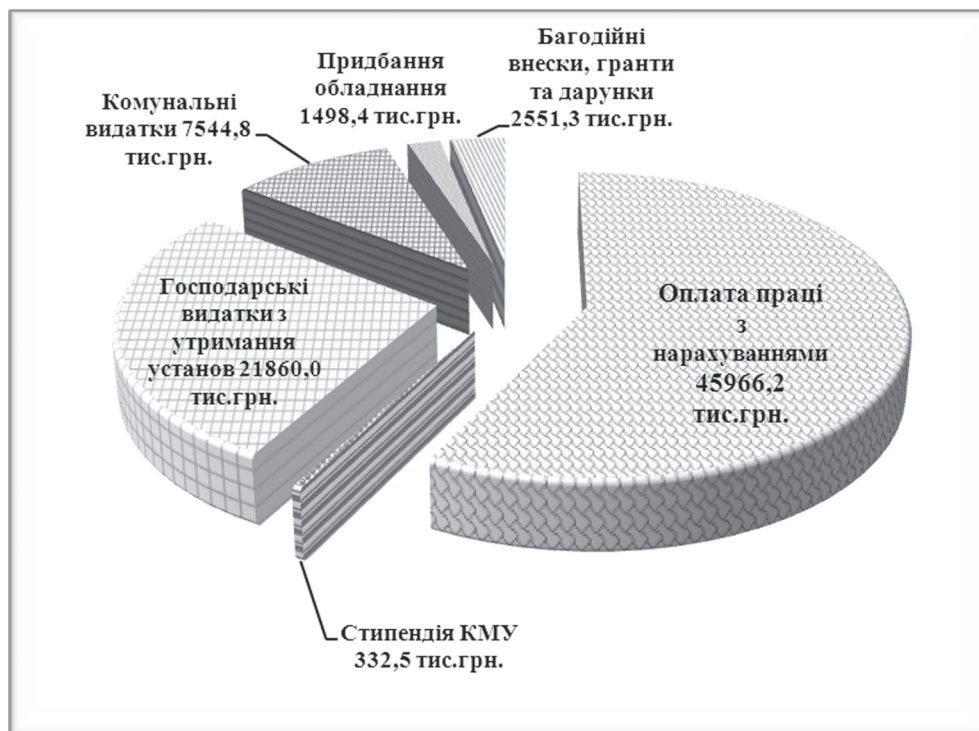
Надходження спеціального фонду (власні надходження) підвідомчих установ склали 80515,8 тис. грн., із них плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством, — 48167,7 тис. грн., надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності — 16060,5 тис. грн., плата за оренду майна бюджетних установ — 12075,3 тис. грн., надходження бюджетних установ від

реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна) — 37 тис. грн., благодійні внески, гранти та дарунки — 3841,9 тис. грн., кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів (стипендія Кабінету Міністрів України для молодих учених Академії) — 333,4 тис. грн. (діаграма XII.3).

Діаграма XII.3. Надходження коштів спеціального фонду Державного бюджету України за період 2012–2016 рр.

У межах загального обсягу касових видатків НАПН України за спеціальним фондом за період 2012–2016 рр. видатки на заробітну плату, нарахування на неї (соціальні видатки) склали — 45966,2 тис. грн. (57,6%); комунальні видатки — 7544,8 тис. грн. (9,5 відсотка); капітальні видатки — 1498,4 тис. грн. (1,8%); господарські видатки з утримання установ — 21860,0 тис. грн. (27,5%); благодійні внески, гранти та дарунки — 2551,3 тис. грн. (5,6%); стипендія Кабінету Міністрів України для молодих учених — 332,5 тис. грн. (0,4%) (діаграма XII.4).

Діаграма XII.4. Структура видатків спеціального фонду бюджету НАПН України за період 2012–2016 рр.

Фінансування, що виділяється впродовж багатьох років НАПН України за загальним фондом, забезпечує потребу її підвідомчих установ лише в оплаті праці з нарахуваннями, видатками на стипендії, виплату довічної плати за звання дійсним членам і членам-кореспондентам, частково оплату комунальних послуг і послуг із господарського утримання установ, капітальні видатки. У структурі видатків на оплату праці не вдається забезпечити в повному обсязі коштами для надання матеріальної допомоги на оздоровлення в розмірі посадового окладу, встановлення надбавок працівникам за високі досягнення у праці, за складність, напруженість у роботі, виплату грошової допомоги в разі виходу на пенсію науковим і науково-педагогічним працівникам.

З метою створення належних умов праці працівникам потребують вирішення питання оновлення дослідницької матеріально-технічної бази, проведення поточного та капітального ремонтів приміщень установ Академії. Крім того, підвідомчі установи НАПН України не в повній мірі використовують можливість залучення додаткових коштів шляхом розширення обсягу надання платних послуг згідно із законодавством.

XIII.

СПИСОК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ У 2016 Р.

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А.М. Гуржій (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В.Г. Кременя. — Київ : Педагогічна думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21. — (До 25-річчя незалежності України).

XIII.1.

Відділення загальної педагогіки та філософії освіти

Монографії

1. Акме-педагогіка: інтерактивне навчання дорослих / С.О. Сисоєва // Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: моногр. / редкол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, Я.С. Фруктова. — К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — 57,0.

2. Глибинне пізнання самодепревації психіки майбутнього психолога: моногр. / Т.С. Сценко, В.І. Бондар. — К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. — 24,0.

3. Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: моногр. / [І.Д. Бех, К.І. Чорна, К.О. Журба, В.А. Киричок, І.М. Шкільна, С.В. Коновець]. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 11,5.

4. Екологізація освітнього простору сучасної загальноосвітньої школи: моногр. / [Н.Пустовіт, О.Колонькова, О.Пруцакова, Г. Тарасюк, Ю.Солобай]. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 9,7.

5. Курило В.С. Нестандартный взгляд на стандарты высшего образования: монография / Б.И. Коротяев, В.С. Курило, С.В. Савченко. — Старобельск: Изд-во ГУ “ЛНУ имени Тараса Шевченко”, 2016. — 19,6.

6. Організація і методика створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України: колективна монографія / [авт. кол.: Л.О. Біла, Л.М. Бондар, О.Б. Бондарчук та ін.; наук.

ред.: Л.М. Заліток, І.Г. Лобановська]; НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського. — Київ: [б. в.], 2016. — 11,0.

7. Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу: моногр. / [Л.А. Гуцан, О.Л. Морін, З.В. Охріменко, О.М. Пархоменко, Л.І. Гриценко, І.І. Ткачук, за ред. О.Л. Моріна]. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 13,8.

8. Світ знання: людина, наука, освіта / В.Г. Кремень. — К.: Знання України, 2016. — 5,5.

9. Становлення культури життєвого самовизначення сучасної молоді: психологічна теорія і практика: моногр. // [за ред. Г.К. Радчук]. — Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2016. — 16,5.

10. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах: моногр. / [Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В.; за заг. ред. Гончар Л.В.]. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 11,0.

11. Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу: моногр. / [Кириченко В.І., Єжова О.О., Нечерда В.Б., Тарасова Т.В., Хомич О.Л.; за заг. ред. В.І. Кириченко]. — Тернопіль: ТЗОВ “Терно-граф”, 2016 — 15,3.

Підручники і навчальні посібники

1. Заблоцька-Сеннікова Н.В. Психолого-педагогічні засади діяльності вищої школи: навч. посіб. / Н.В. Заблоцька-Сеннікова; Держ. закл. “ЛНУ імені Тараса Шевченка”. — Северодонецьк: ПП “Поліграф-Сервіс”, 2015. — 11,4.

2. Кремень В.Г. Світ знання: людина, наука, освіта: посібник / В.Г. Кремень. — Київ: Знання України, 2016. — 87 [1] с. — Бібліогр.: с. 85–87.

3. Кікінежді О.М. Основи здоров'я: [робочий зошит для 4 класу] / О.М. Кікінежді, Н.Б. Шост, І.М. Шульга. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2016. — 4,0.

4. Кікінежді О.М. Основи здоров'я. Конспекти уроків: 4 клас: [посібник для вчителя] / О.М. Кікінежді, Н.Б. Шост, І.М. Шульга. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2016. — 7,5.

5. Кравець В.П. Сексуальна педагогіка. навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. — Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2016. — 20,0.

6. Лосяк П.В. На вістрі часу: Освітньо-краєзнавчі статті / П.В. Лосяк. — Косів: Писаний Камінь, 2016. — 16,4.

7. Мій екологічний вибір: навч.-метод. посіб. / [Н.Пустовіт, О.Колонькова, О.Пруцакова, Г.Тарасюк, Ю.Солобай]. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 11,0.

8. Соціальна і гуманітарна політика: підруч. / [авт. кол.: В.П. Трощинський, В.А. Скуратівський, М.В. Кравченко, В.І. Луговий, Ж.В. Таланова та ін.]; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського. — К.: НАДУ, 2016. — 49,5.

9. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / кол. авт.; за ред. І.Ф. Прокопенка. — Харків: Фоліо, 2016 — 30,3.

10. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навч. посіб. / С.О. Сисоєва, Л.В. Козак. — К.: Видавниче підприємство “ВП “Едельвейс”, 2016. — 5,0.

11. Сухомлинська О.В. В.О. Сухомлинський. Я розповім вам казку... Філософія для дітей. — Х.: ВД “Школа”. — 2016. — 46,8.

12. Теорія і практика вищої освіти: навч. посіб. / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова. — 2016. — 11,0.

13. Харченко С.Я. Теоретико-методичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: навч.-метод. посіб. / С.Я. Харченко, С.О. Омельченко, Н.П. Краснова, Я.І. Юрків. — Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2016. — 13,5.

14. Литвинова Н.А. Соціально-педагогічна профілактика наркоманії серед підлітків групи ризику: навч.-метод. посіб. / Н.А. Литвинова. — Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. — 14,4.

Навчальні програми і концепції

1. Освітня програма підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу університету (дослідницький модуль) / Київський ун-т імені Б. Грінченка; (розробн. Сисоєва С.О., Козак Л.В.). — К.: ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. — 2,4.

2. Методологія досліджень в галузі освіти: роб. навч. прогр. курсу (для підготовки докторів Ph.D в галузі освіти спеціальності 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти, що навчаються з відривом від виробництва) / Київський ун-т імені Б. Грінченка; [розробн. Сисоєва С.О.]. — К.: ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. — 1,3.

3. Екологічні проблеми урбанізованого середовища: навч. програма [для учнів 8-11 класів] (Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з біології, екології та природознавства Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки

України; протокол №2 від 05.03.2013 р.). — рукопис — <http://lib.iitta.gov.ua/705325/>.

4. Мій екологічний вибір: навчальна програма курсу за вибором [для учнів 9-11 класів] (Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з біології, екології та природознавства Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України; протокол №4 від 02.08.2016 року). — рукопис — <http://lib.iitta.gov.ua/705324/>.

Методичні посібники і рекомендації

1. Балух В.О. Ранньомодерна Європа. — Чернівці: ТОВ “Наші книги”, 2016. — 48,0.

2. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі: посіб. / [уклад. М.Д. Зубалій, В.В. Івашковський, О.І. Остапенко, М.В. Тимчик, Б.Б. Шаповалов, З.М. Діхтяренко, І.П. Білоцерківець]. — К.: Паливода А.В., 2016. — 14,1.

3. Литвинова Н.А. Соціально-педагогічна профілактика наркоманії серед підлітків групи ризику: навч.-метод. посіб. / Н.А. Литвинова. — Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. — 23,0.

4. Особистісно орієнтована методика виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості: метод. реком. / [К.О. Журба, С.В. Коновець, І.М. Шкільна]. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 11,5.

5. Професійне самовизначення старшокласників в умовах освітнього округу: посіб. / [Л.А. Гуцан, О.Л. Морін, З.В. Охріменко, О.М. Пархоменко, Л.І. Гриценко, І.І. Ткачук. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 13,8.

6. Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти: метод. реком. / авт. кол.: О.П. Воробйова, М.В. Гриценко, В.І. Луговий, О.М. Слюсаренко, А.В. Ставицький, Ж.В. Таланова, В.П. Ткаченко / за ред. В.І. Лугового, Ж.В. Таланової. — К. ІВО НАПН України, 2016. — 6,0.

7. Теоретико-методичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: навч.-метод. посіб. / С.Я. Харченко, С.О. Омельченко, Н.П. Краснова, Я.І. Юрків. — Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2016. — 27,2.

8. Формування сімейних цінностей в учнів загальноосвітніх навчальних закладів: посіб. / [Л.В. Гончар, І.М. Мачуська, К.М. Павицька, А.В. Хижняк; за заг. ред. Л.В. Гончар]. — Харків: Друкарня Мадрид, 2016. — 11,0.

9. Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища: посіб. / В. Оржеховська, Т. Федорченко. — Черкаси: Чабаненко Ю., 2016. — 12,2.

Словники, довідники і наукові видання

1. Мельниченко В.Ю. Михайло Грушевський у Москві. — К.: Либідь, 2016. — 35,5.

2. Довідник науково-інформаційної й видавничої діяльності та основних заходів освітянських бібліотек МОН України та НАПН України [Електронний ресурс] / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; [уклад.: Біла Л.О., Хемчян І.І.; наук. ред. Заліток Л.М.]. — Електрон. текст. і граф. дані. — Київ: [б. в.], 2016. — 6,4. — Режим доступу: <http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2015/12/directory-2016.pdf>, вільний. — Назва з екрана.

3. Підручники і навчальні посібники з природничо-математичних предметів для початкових і середніх навчальних закладів (1918—1945 рр.) з фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського: каталог / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; [упоряд.: Мацібора Н.Г., Бондарчук О.Б., Домбровська Л.В. та ін.; наук. консультант Сухомлинська О.В.; наук. ред. Березівська Л.Д.]. — Київ: ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, 2016. — 25,3. — Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/166148/>. — Назва з екрана.

4. Дошкільна освіта як складова системи безперервної освіти України (2007—2014): наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; [упоряд.: Філімонова Т.В., Страйгородська Л.І., Тарнавська С.В. та ін.; наук. консультант Гавриш Н.М.; наук. ред. Березівська Л.Д.]. — Київ: [б. в.], 2016. — 25,0.

5. Науково-інформаційна діяльність бібліотек: теорія й практика: бібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; [упоряд.: Самчук Л.І., Вербова В.В., Горбенко Н.А., Лога Т.В.; наук. консультант Савенкова Л.В.; наук. ред. Зозуля С.М.; бібліогр. ред. Самчук Л.І.; рецензент Прокопенко Л.С.; літ. ред. Редько-Шпак Л.В. — Київ: [ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського], 2016. — 10,1. — (Серія “На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек”; вип. 15).

Бібліографічні покажчики

1. Спеціалізовані вчені ради як складник розвитку Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України (1994—2014): [наук.-доп. покажч.] / Нац. акад. пед. наук України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського, Ін-т педагогіки; [упоряд.: Л.Д. Березівська, Т.Л. Гавриленко, Л.М. Заліток, О.С. Покусова та ін.];

наук. консультант О.В. Сухомлинська; наук. ред.: Л.Д. Березівська, О.М. Топузов]. — Київ: Ін-т педагогіки НАПН України, 2016. — 28,3.

2. Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України: практ. посіб. / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; [автори: Зозуля С.М., Зайченко Н.І., Горак В.В., Рабаданова Л.В., Самчук Л.І., Букшина Т.Ф., Вербова В.В., Горбенко Н.А., Кропочева Н.М., Лога Т.В., Демида Є.Ф.]; наук. ред. Зозуля С.М.; бібліогр. ред. Самчук Л.І.; літ. ред. Редько-Шпак Л.В. — Київ: [ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського], 2016. — 15,5. — (Серія “На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек”; вип. 14).

3. Організаційно-управлінські, нормативно-інструктивні і методичні документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України. Вип. 4. 2014–2016 рр.: [практ. посіб.] / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського; [уклад.: І.І. Хемчян, А.І. Рубан; наук. ред. І.Г. Лобановська]. — Київ: [б. в.], 2016. — 38,6.

4. Провідні освітянські бібліотеки України в дзеркалі статистики: огляд. видання / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського; [уклад.: Л.О. Біла, І.І. Хемчян; наук. ред. І.Г. Лобановська]. — К.: [б. в.], 2016. — 5,0.

Авторські свідоцтва

1. Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти: навч.-метод. посіб. / за ред. В.О. Огнев'юка; авт. кол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, О.Б. Жильцов, Л.В. Козак, О.М. Кузьменко, І.І. Тригуб, М.М. Галицька, Н.П. Мазур, Н.А. Побірченко, В.О. Рябенко, М.Зельман, О.О. Коцур. — К.: ТОВ “Видавниче підприємство “Едельвейс”, 2015. — 464 с. — свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 64571, дата реєстрації 21.03.2016.

2. Освітня програма підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу університету (дослідницький модуль) / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; (розробн. Сисоєва С.О., Козак Л.В.). — К.: ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. — 76 с. — свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 65286, дата реєстрації 11.05.2016.

XIII.2. Відділення психології, вікової фізіології та дефектології

Монографії

1. Васютинський В.О. Психологічна правда про індивідуалізм і колективізм: монографія / В.О. Васютинський; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. — К.: Міленіум, 2016. — 7,3.
2. Гридковець Л.М. Світ життєвих криз людини як дитини своєї сім'ї, свого роду та народу: монографія / Л.М. Гридковець. — Львів: Скриня, 2016. — 20,0.
3. Дроздов О.Ю. Основи психології масової політичної свідомості: монографія. — Чернігів: Десна Поліграф, 2016. — 35,3.
4. Мяленко В.В. Психологія професійної самореалізації молоді: монографія / В.В. Мяленко; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. — К.: Міленіум, 2016. — 5,0.
5. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як чинник досягнення життєвого успіху / Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак.-К.: Вид-во “Освіта України”, 2016. — 7,6.
6. Носенко Е.Л. Почуття гумору як ознака доброчинності особистості та емоційна сила її характеру / Е.Л. Носенко, О.Б. Опихайло. — К.: Вид-во “Освіта України”, 2016. — 7,9.
7. Психологія життєтворення особистості в сучасному світі: монографія / Ю.Д. Гундертайло, В.О. Климчук, О.Я. Кляпець та ін.; за наук. ред. Т.М. Титаренко; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. — К.: Міленіум, 2016. — 20,0.
8. Самопроекування особистості у дискурсивному просторі: монографія / за ред. Н.В. Чепелевої. [Електронний ресурс] — К.: Педагогічна думка, 2016. — Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/704560/>. — 12,0.
9. Соціальна психологія бідності: монографія / за ред. В.О. Васютинського; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. — К.: Міленіум, 2016. — 15,0.
10. Титаренко Т.М. Такие разные дети / Т.М. Титаренко. — 2-е изд., испр., доп. — Х.—Белгород: Клуб семейного досуга, 2016. — 16,8.
11. Федорченко Н.В. Естетичні переживання: моделі наративної інтерпретації: монографія / Н.В. Федорченко; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. — К.: Міленіум, 2016. — 10,0.

Концепції

1. Найдьонова Л.А. Концепція впровадження медіаосвіти (нова редакція) / за ред. М.М. Слюсаревського, Л.А. Найдьонової. — К., 2016. — 1,0.

Збірники наукових праць

1. Psychology of Political and Economic Self-Constitution: Proceedings of the IV international scientific and practical seminar, Kyiv, May 20th, 2016 / ed. by Irina Bondarevskaya, Eugen Iordnescu; org.com.: Bondar, Ekaterina [et. al.]. — Kyiv: Advance, 2016. — 6,5.

2. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. — 2016. — Т. 1. Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. — Вип. 45. — 10,7.

3. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. — 2016. — Т. 1. Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. — Вип. 44. — 22,3.

4. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — Том IV. Психологія розвитку дошкільника. — Вип. 12. — 11,5.

5. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — Том V. Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. — Вип. 16. — 12,5.

6. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — Т. VI. Психологія обдарованості. — Вип. 12. — 19,2.

7. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2016. — Том VII. Екологічна психологія. — Вип. 41. — 28,5.

8. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2016. — Том VII. Екологічна психологія. — Вип. 42. — 14,2.

9. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка. — 2016. — Том IX. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. — Вип. 8. — 23,1.

10. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка. — 2016. — Том. IX. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. — Вип. 9. — 36,1.

11. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — Том X: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. — Випуск 28. — 30,9.

12. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — Том. XI. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. — 2016. — Вип. 14. — 29,0.

13. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — Том. XII. Психологія творчості. — Вип. 22. — 21,2.

14. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — Том. XIII. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. — 2016. — Вип. 1. — 6,4.

15. Збірник наукових статей Київського міжнародного університету й Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. Серія: “Психологічні науки: проблеми і здобутки”. — К.: КиМУ, 2016. — Вип. 9. — 9,1.

16. Компетентнісні і наративні засади навчання та виховання в гімназії: практико-орієнтований збірник / за ред. І.Г. Єрмакова, Н.В. Чепелевої, Т.В. Мельник, С.Й. Бобрової, С.М. Мартиновець. — К.: Вид-во ТОВ “Спринт-Сервіс”, 2016. — 12,0.

17. Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей / НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології; [ред. рада: М.М. Слюсаревський (голова), В.Г. Кремень, С.Д. Максименко та ін.]. — К.: Міленіум, 2016. — Вип. 38(41). — 20,0.

18. Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. статей / НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології; [ред. рада: М.М. Слюсаревський (голова), В.Г. Кремень, С.Д. Максименко та ін.]. — К.: Міленіум, 2016. — Вип. 37(40). — 20,0.

19. Організаційна психологія. Економічна психологія. — Науковий журнал [За наук. редак. С.Д. Максименка та Л.М. Карамушки] — К.: Логос, — 2016. — №1(4). — 10,7.

20. Організаційна психологія. Економічна психологія. — Науковий журнал [За наук. редак. С.Д. Максименка та Л.М. Карамушки] — К.: Логос, — 2016. — №2-3(5-6). — 12,1.

21. Проблеми політичної психології: зб. наук. праць / Асоц. політ. психологів України, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України; [редкол.: Л.А. Найдьонова, Л.Г. Чорна, І.Г. Батраченко та ін.]. — К.: Міленіум, 2016. — Вип. 3(17). — 16,0.

22. Проблеми політичної психології: зб. наук. праць / Асоц. політ. психологів України, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України; [редкол.: Л.А. Найдьонова, Л.Г. Чорна, І.Г. Батраченко та ін.]. — К.: Міленіум, 2016. — Вип. 4(18). — 20,0.

23. Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. — Вип. 32, 2016. — 40,2.

24. Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. — Вип. 33, 2016. — 40,2.

25. Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. — Вип. 34, 2016. — 42,6.

26. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Запорізького національного університету, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — №1(9). — 16,3.

27. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Запорізького національного університету, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. — 2016. — №2(10). — 19,4.

28. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. — Вип. 31, 2016. — 39,1.

29. Психологічний часопис: збірник наукових праць [Електронний ресурс]. — К., 2016. — Т.1, №1(3). — Режим доступу: <http://ua.appsyjournal.com/issue/3/>

30. Психологічні перспективи: [журнал] / Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України; [редкол.: Л. Засекіна, В. Васютинський, Ж. Вірна та ін.]. — Луцьк, 2016. — Вип. 27. — 19,3.

31. Психологічні перспективи: [журнал] / Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України;

[редкол.: Л. Засєкіна, В. Васютинський, Ж. Вірна та ін.]. — Луцьк, 2016. — Вип. 28. — 20,9.

32. Психологія і особистість // Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленко, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка. — №1(9), 2016. — 18,1.

33. Психологія і особистість // Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленко, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка. — №2(10). — Ч. 1, 2016. — 15,4.

34. Психологія і особистість // Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленко, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка. — №2(10). — Ч. 2, 2016. — 16,0.

35. Психологія саморозвитку особистості: збірник наукових праць [Електронний ресурс] / за ред. Н.В. Чепелевої, Я.Ф. Андрєєвої. — Чернівці. — Київ, 2016. — Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/704670/> — 0,7. — 12,0.

36. Технології розвитку інтелекту: збірник наукових праць [Електронний ресурс]. — К., 2016. — Т.2, №1(12). — Режим доступу: <http://www.psytir.org.ua>

37. Технології розвитку інтелекту: збірник наукових праць [Електронний ресурс]. — К., 2016. — Т.2, №2(13). — Режим доступу: <http://www.psytir.org.ua>

38. Технології розвитку інтелекту: збірник наукових праць [Електронний ресурс]. — К., 2016. — Т.2, №3(14). — Режим доступу: <http://www.psytir.org.ua>

Матеріали конференцій

1. Матеріали методологічного семінару НАПН України “Особистість в умовах кризових викликів сучасності” (24 березня 2016 р.) / за ред. академіка С.Д. Максименка. — 2016. — Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/704987/1/Mater_metodol_sem.pdf.

Навчальні та навчально-методичні програми

1. Данілавічюте Е.А. “Англійська мова” (8-9 класи) [Електронний ресурс] / Е.А. Данілавічюте // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавічюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

2. Адамюк Н.Б. «Українська жестова мова» (8-10 клас) [Електронний ресурс] / Н.Б. Адамюк // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей; дітей зі зниженим слухом. К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua>. — 1,0.

3. Бабяк О.О. «Мистецтво». Електронний ресурс] / О.О. Бабяк // Навчальні програми для 8-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку 9 класи (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,0.

4. Бабяк О.О. «Основи здоров'я» Електронний ресурс] / О.О. Бабяк // Навчальні програми для 5-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В. Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,0.

5. Бартенева Л.І. «Українська література» (8-9 класи) [Електронний ресурс] / Л.І. Бартенева // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавичюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

6. Блеч Г.О. «Розвиток мовлення для дітей з помірно розумовою відсталістю» [Електронний ресурс] / Г.О. Блеч // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

7. Блеч Г.В., Трикоз С.В. «Природознавство» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / Г.В. Блеч, С.В. Трикоз // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, О.В. Чеботарьової). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 2,0.

8. Бобренко І.В. «Фізична культура» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, О.В. Чеботарьової). (1,0) — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

9. Бобренко І.В. «Лікувальна фізкультура» [Електронний ресурс] / І.В. Бобренко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

10. Вовченко О.А. «Ритміка для глухих дітей»; «Ритміка для дітей зі зниженим слухом» [Електронний ресурс] / О.А. Вовченко // Програма з корекційно-розвиткової роботи «Ритміка» для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями слуху). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 2,0.

11. Гладченко І.В. «Основи здоров'я» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / І.В. Гладченко // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, О.В. Чеботарьової). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,5.

12. Гладченко І.В. «Ритміка» (Барабанотерапія) [Електронний ресурс] / І.В. Гладченко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9(10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,3.

13. Гладченко І.В. «Ритміка» [Електронний ресурс] / І.В. Гладченко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9(10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,2.

14. Гладченко І.В. «Театральна логоритміка» [Електронний ресурс] / І.В. Гладченко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9(10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,3.

15. Гудим І.М. «Розвиток мовлення» [Електронний ресурс] / І.М. Гудим // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua> — 0,2.

16. Дворник М.С. Авторська програма вибіркової навчальної дисципліни «Сучасна постнекласична психологія» для підготовки студентів рівня вищої освіти «магістр» спеціальності 053 «Психологія денної та заочної форм навчання» / М.С. Дворник. — Херсон: Херсон. держ. ун-т, 2016. — 0,8.

17. Жук В.В. «Українська мова» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / В.В. Жук // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, В.В. Жук). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,5.

18. Жук В.В. «Українська мова» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / В.В. Жук // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних за-

гальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі зниженим слухом (за ред. А.А. Колупаєвої, В.В. Жук). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,5.

19. Ільяна В.М. «Математика» (8-9 класи) [Електронний ресурс] / В.М. Ільяна // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавичюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

20. Коваль Л.В. «Корекція розвитку» (Цікава скринька) [Електронний ресурс] / Л.В. Коваль // Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>

21. Кондратенко С.В. «Орієнтування в просторі» [Електронний ресурс] / С.В. Кондратенко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua> — 0,5.

22. Лапін А.В. «Корекція розвитку» (Лего-конструювання) [Електронний ресурс] / А.В. Лапін // Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>

23. Лапін А.В. «Трудове навчання» [Електронний ресурс] / А.В. Лапін // Навчальні програми для 8-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В. Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 2,5.

24. Легкий О.М. «Соціально-побутове орієнтування» [Електронний ресурс] / О.М. Легкий // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua> — 0,5.

25. Логвінова І.П. «Корекція розвитку» (корекція особистісного розвитку) / І.П. Логвінова // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,5 (у співавторстві).

26. Логвінова І.П. «Зарубіжна література» [Електронний ресурс] / І.П. Логвінова // Навчальні програми для 6-9 класів спеціальних за-

гальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В. Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,0.

27. Міненко А.В. «Соціально-побутове орієнтування» (варіативний модуль «Подорож у життя») [Електронний ресурс] / А.В. Міненко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

28. Міненко А.В. «Соціально-побутове орієнтування» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / А.В. Міненко // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, О.В. Чеботарьової). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

29. Омельченко І.М. «Розвиток мовлення» [Електронний ресурс] / І.М. Омельченко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,5 (у співавторстві).

30. Омельченко І.М. «Українська література» [Електронний ресурс] / І.М. Омельченко // Навчальні програми для 6-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В. Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,0.

31. Пригода З.С. «Біологія» (8-9 класи) [Електронний ресурс] / З.С. Пригода // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавічюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

32. Пригода З.С. «Зарубіжна література» (8-9 класи) [Електронний ресурс] / З.С. Пригода // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавічюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

33. Пригода З.С. «Основи здоров'я» (8-9 класи) [Електронний ресурс] / З.С. Пригода // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавічюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

34. Рібцун Ю.В. «Мистецтво» (8-9 класи) [Електронний ресурс] / Ю.В. Рібцун // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних за-

гальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавичюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 2,0.

35. Рібцун Ю.В. «Корекція розвитку» [Електронний ресурс] / Ю.В. Рібцун. // Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1—4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення. — Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/11010/> — 2,0.

36. Сак Т.В. «Алгебра», «Геометрія» [Електронний ресурс] / Т.В. Сак // Навчальні програми для учнів 7-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В. Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,0 (у співавторстві).

37. Сак Т.В. «Біологія» [Електронний ресурс] / Т.В. Сак // Навчальні програми для учнів 8-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В. Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,5.

38. Сак Т.В. «Корекція розвитку» (корекція когнітивного розвитку) / Т.В. Сак // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,5 (у співавторстві).

39. Сак Т.В. «Хімія» [Електронний ресурс] / Т.В. Сак // Навчальні програми для учнів 8-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (за ред. А.А. Колупаєвої, Т.В. Сак). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,7.

40. Таранченко О.М. «Географія» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / О.М. Таранченко // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, В.В. Жук). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,5.

41. Таранченко О.М. «Географія» (8-10 класи) [Електронний ресурс] / О.М. Таранченко // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі зниженим слухом (за ред. А.А. Колупаєвої, В.В. Жук). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,5.

42. Трикоз С.В. «Географія (у позаурочний час)» [Електронний ресурс] / С.В. Трикоз // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 6-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для

дітей з розумовою відсталістю. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

43. Трикоз С.В. «Фізика і хімія (у позаурочний час)» [Електронний ресурс] / С.В. Трикоз // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 6-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з розумовою відсталістю. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

44. Трофименко Л.І. «Українська мова» (8-9 класи) [Електронний ресурс] / Л.І. Трофименко // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (за ред. А.А. Колупаєвої, Е.А. Данілавичюте). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

45. Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Пригода З.С., Грибань Г.В., Аркадьєва О.О. «Корекція мовлення» [Електронний ресурс] / Л.І. Трофименко, В.М. Ільяна, З.С. Пригода, Г.В. Грибань, О.О. Аркадьєва // Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1—4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення. — Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/11010/> — 2,5.

46. Федоренко О.Ф. «Розвиток слухового сприймання та формування вимови для дітей зі зниженим слухом» [Електронний ресурс] / О.Ф. Федоренко // Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-5 класів загальноосвітніх навчальних закладів зі спеціальною та інклюзивною формами навчання, навчально-реабілітаційних центрів. — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua — 2,5 (у співавторстві).

47. Федоренко О.Ф. «Розвиток слухового сприймання та формування вимови для дітей зі зниженим слухом» [Електронний ресурс] / О.Ф. Федоренко // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 11-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів зі спеціальною та інклюзивною формами навчання, навчально-реабілітаційних центрів. — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua — 1,0 (у співавторстві).

48. Федоренко О.Ф. «Розвиток слухо-зоро-тактильного сприймання мовлення та формування вимови для глухих дітей» [Електронний ресурс] / О.Ф. Федоренко // Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-5 класів загальноосвітніх навчальних закладів зі спеціальною та інклюзивною формами навчання, навчально-реабілітаційних центрів. — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua — 1,0. (у співавторстві).

49. Федоренко О.Ф. «Розвиток слухо-зоро-тактильного сприймання мовлення та формування вимови для глухих дітей» « [Елек-

тронний ресурс] / О.Ф. Федоренко // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 6-9 (10) класів загальноосвітніх навчальних закладів зі спеціальною та інклюзивною формами навчання, навчально-реабілітаційних центрів. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,5 (у співавторстві).

50. Федоренко О.Ф. «Розвиток слухо-зоро-тактильного сприймання мовлення та формування вимови для глухих дітей» « [Електронний ресурс] / О.Ф. Федоренко // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 11-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів зі спеціальною та інклюзивною формами навчання, навчально-реабілітаційних центрів. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 1,0 (у співавторстві).

51. Федоренко О.Ф. «Розвиток слухового сприймання та формування вимови для дітей зі зниженим слухом» [Електронний ресурс] / О.Ф. Федоренко // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 6-9 (10) класів загальноосвітніх навчальних закладів зі спеціальною та інклюзивною формами навчання, навчально-реабілітаційних центрів. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> — 0,5 (у співавторстві).

52. Чеботарьова О.В. “Трудове навчання” (8-10 класи) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

53. Чеботарьова О.В. “Трудове навчання” (Квітникарство) (8-10 класи) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, О.В. Чеботарьової). — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

54. Чеботарьова О.В. “Трудове навчання” (Сільськогосподарська праця) (8-10 класи) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, О.В. Чеботарьової).— Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

55. Чеботарьова О.В. “Корекція розвитку” (арт-корекція засобами нетрадиційних видів занять) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

56. Чеботарьова О.В. “Корекція розвитку” (базова) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 5-9(10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,2.

57. Чеботарьова О.В. “Корекція розвитку” (базова) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 11-12 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 1,0.

58. Чеботарьова О.В. “Корекція розвитку” (розвиток художньо-естетичної діяльності) [Електронний ресурс] / О.В. Чеботарьова // Програма з корекційно-розвиткової роботи для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> — 0,5.

59. Шевченко В.М. “Трудове навчання” (8-10 класи) [Електронний ресурс] / В.М. Шевченко // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей (за ред. А.А. Колупаєвої, В.В. Жук). — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua — 0,25.

60. Шевченко В.М. “Трудове навчання” (8-10 класи) [Електронний ресурс] / В.М. Шевченко // Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі зниженим слухом (за ред. А.А. Колупаєвої, В.В. Жук). — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua — 0,25.

Підручники

1. Литвинова В.В., Піканова Н.В. “Літературне читання. 3 клас” для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі зниженим слухом. — К.: ІНКУНАБУЛА, 2016. — 12,0.

2. Найдьонова Л.А. Психологічний захист онлайн [Електронний ресурс] / Л.А. Найдьонова // Медіадрайвер — твій навігатор у світі медіа: електрон. підручник / за ред. Діана Дуцик та Марина Дорош. — К.: Детектор Медіа, 2016. — Режим доступу: <http://mediadrivervr.online> — 1,1.

3. Пишак В.П. Хронофармакологія для врача, провизора и студента / В.П. Пишак и др. — Харьков: Титул, 2016. — 16,0 (у співавторстві).

4. Психологічна служба: підручник / авт. кол.; за наук. ред. В.Г. Панка. — К.: Ніка-Центр, 2016. — 16,0.

Навчальні посібники

1. Носенко Е.Л. Курс лекцій з дисципліни “Теорія емоційного інтелекту” із завданнями для самоконтролю / Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак. — Дніпро: ПП Акцент, 2016. — 4,8.

Навчально-методичні та методичні посібники

1. Бурлачук Л.Ф. ММРІ-2. Міннесотський багатоаспектний особистісний опитувальник -2. Українська адаптація / Л.Ф. Бурлачук та ін. — Вид-во: OS UKRAINE, 2016. — 7,3.

2. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки: методичний посібник / З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, І.М. Біла, Г.П. Лазос; за ред. З.Г. Кісарчук. — Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2016. — 2-е вид. — 6,0.

3. Психолого-педагогічне забезпечення соціально-психологічного клімату в колективі: навчально-методичний комплекс спецкурсу для слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти / П.П. Горностаї, В.В. Горбунова, Л.Г. Чорна, Г.В. Циганенко, О.Л. Коробанова, О.Т. Плетка. — К., 2016. — 1,8.

4. Синьов В.М., Шульженко Д.І. Інклюзивна форма освіти розумово відсталих та аутичних дітей: навчально-методичний посібник / В.М. Синьов, Д.І. Шульженко — К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. — 4,0.

Практичні посібники

1. Бурлачук Л.Ф. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Депресія / Л.Ф. Бурлачук та ін. — Київ, 2016. — 2,5.

2. Бурлачук Л.Ф. Шизофренія. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах / Л.Ф. Бурлачук та ін. — Київ, 2016. — 3,4.

3. Вознесенська О., Сидоркіна М. Арт-терапія у подоланні психічної травми: практ. посіб. / Олена Вознесенська, Марина Сидоркіна. — Вид. 2-ге, випр. та доповн. — К.: Золоті ворота, 2016. — 9,6.

4. Природа дитинства у вимірах герменевтики і наративу: практико-зорієнтований посібник / за ред. Н.В. Чепелевої, Д.І. Петренко, І.Г. Єрмакова, Р.А. Рудковської — К.: Приватна виробничо-комерційна фірма “Видавництво “МакДен”, 2016. — 12,0.

5. Циганенко Г. Путівник військовослужбовця та демобілізованого: практ. посіб. / Г. Циганенко, Р. Пяста. — Львів: Колесо, 2016. — 0,6.

6. Циганенко Г., Вознесенська О. Повернення: пам'ятка для членів сімей учасників АТО / упоряд. Г. Циганенко, О. Вознесенська. — К., 2016. — 0,3.

Посібники

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Дорога змін: ефективне спілкування у кризових умовах життя: посібник із психології для “чайників” / Н.О. Євдокимова, В.Л. Зливков, С.О. Лукомська. — Миколаїв: Іларіон, 2016. — 9,0.

2. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Особистість у кризових ситуаціях: огляд сучасних психодіагностичних методик / Н.О. Євдокимова, В.Л. Зливков, С.О. Лукомська, О.В. Федан. — Миколаїв: Іларіон, 2016. — 8,0.

3. Консультативно-діагностичний супровід дітей з особливими освітніми потребами в діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій: посібник / Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, І.В. Луценко та ін.; за ред. А.Г. Обухівської. — К.: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. — 11,0.

4. Петренко І.В. Особливості регулятивної сфери у школярів з різними навчальними досягненнями: посібник / І.В. Петренко; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. — К.: Міленіум, 2016. — 5,5.

5. Плетка О., Чаплинская Ю. Как позаботиться о себе: экологичность в работе специалистов социальной сферы: пособие / О. Плетка, Ю. Чаплинская. — К.: Університет “Україна”, 2016. — 6,6.

6. Сучасні технології збереження здоров'я учнів у діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій: посібник / авт. кол.: А.Г. Обухівська, Т.В. Жук, О.А. Зеленько та ін.; за ред. А.Г. Обухівської. — К.: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. — 9,0.

Методичні рекомендації

1. Захист прав дитини в діяльності соціального педагога навчального закладу: методичні рекомендації / авт. кол. за ред.: Ю.А. Луценка, В.Г. Панка. — К.: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016 — 3,0.

2. Іванченко С.М. Організація заходів з громадської підтримки освітніх інновацій: методичні рекомендації / С.М. Іванченко. — К.: Міленіум, 2016. — 1,5.

3. Методи групової роботи в системі освіти: методичні рекомендації / П.П. Горностай, В.В. Горбунова, Л.Г. Чорна, Г.В. Циганенко, О.Л. Корбанова, О.Т. Плетка. — К., 2016. — 2,0.

4. Подолання негативних наслідків належності до неефективних субкультур: соціально-психологічний тренінг: методичні рекомендації / Т.І. Белавіна, В.О. Васютинський, В.Ю. Вінков та ін.; за ред. В.О. Васютинського; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. — К.: Міленіум, 2016. — 2,7.

5. Соціально-педагогічна діагностика дітей та родин, які опинились в складних життєвих обставинах: методичні рекомендації / автори-упор.: В.Г. Панок, В.Д. Острова. — К.: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. — 2,0.

Словники і довідники

1. Горностай П.П. Васютинський Вадим Олександрович [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,25.

2. Горностай П.П. Горностай Петро Сидорович [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,6.

3. Горностай П.П. Жозеф Нюттен [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,3.

4. Горностай П.П. Зерка Теман Морено [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,25.

5. Горностай П.П. Ігри, у які грають люди (книга) [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,2.

6. Горностай П.П. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,5.

7. Горностай П.П. Рибалка Валентин Васильович [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,4.

8. Горностай П.П. Рольовий конфлікт [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,2.

9. Горностай П.П. Роменець Володимир Андрійович [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,6.

10. Горностай П.П. Соціодрама [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,25.

11. Горностай П.П. Титаренко Тетяна Михайлівна [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 0,4.

12. Горностай П.П. Якоб Леві Морено Михайлівна [Електронний ресурс] / П.П. Горностай // Вікіпедія — вільна енциклопедія. — 1,1.

Інформаційні та статистичні бюлетені

1. Інформаційний бюлетень Української Асоціації організаційних психологів та психологів праці / гол. ред. Л.М. Карамушка, заст. гол. ред. О.В. Креденцер, ред. кол.: О.С. Ковальчук, К.В. Терещенко, В.І. Лагодзинська, В.М. Івкін. — 2016. — № 17. — Лютий. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.uaorpp.com.ua — 1,9.

2. Інформаційний бюлетень Української Асоціації організаційних психологів та психологів праці / гол. ред. Л.М. Карамушка, заст. гол. ред. О.В. Креденцер, ред. кол.: О.С. Ковальчук, К.В. Терещенко, В.І. Лагодзинська, В.М. Івкін. — 2016. — № 18. — Листопад. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.uaorpp.com.ua — 1,8.

3. Статистичний бюлетень показників розвитку психологічної служби та психолого-медико-педагогічних консультацій за 2015-2016 навчальний рік / В.М. Горленко, Н.В. Лунченко, А.А. Мельник та ін.]. — К.: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. — 4,0.

4. ENOP Newsletter (European Network of Organizational and Work Psychologists) / Ed. L.M. Karamushka. — 2016. — №69. — March. — 36 p. (Інформаційний бюлетень Європейської мережі організаційних психологів та психологів праці). — 1,5.

5. ENOP Newsletter (European Network of Organizational and Work Psychologists) / Ed. L.M. Karamushka. — 2016. — №70. — September. — 32 p. (Інформаційний бюлетень Європейської мережі організаційних психологів та психологів праці) — 1,3.

6. Newsletter Division I “Work and Organizational Psychology”. — 2016. - June. — №1 / Editor Kredencer O. — 33 p. (Інформаційний бюлетень Дивізіону 1. “Психологія праці та організаційна психологія” Міжнародної Асоціації прикладної психології) [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://iaapsy.org/PortalsDivisions/Division1/Documents/Newsletter_Division_1_IAAP_1_2016.pdf?ver=2016-06-20-171939-053 — 1,6.

XIII.3.

Відділення загальної середньої освіти

Монографії

1. Мартынова Р.Ю. Психологические основы обучения образовательной и иноязычной речевой деятельности студентов неязыковых специальностей: монография / Р.Ю. Мартынова. — Одесса: “Освіта України”, 2016. — 192 с.

2. Удод О.А.Українська історична дидактика: академічний дискурс. — К.: Інститут історії України, 2016. — 114 с.

3. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ — початок ХХІ століття): монографія / Таміла Яценко. — К.: Пед. думка, 2016. — 360 с.

Концепції

1. Концепція початкової освіти (проект) / О.Я. Савченко, Н.М. Бібік, В.О.Мартиненко [та ін.] // Початкова школа. — 2016. — №6. — С.1-4.

Збірники наукових праць

1. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2016 рік. — К.: Ін-т педагогіки, 2016. — 260 с.

2. Дидактика: теорія і практика: зб. наук. пр. / за наук. ред. д-ра пед. наук Г.О. Васьківської. — К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. — 208 с.

3. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика: збірник наукових праць. — Вип. 16. / В.В. Камишин (гол. ред.) та ін. — К.: Інститут обдарованої дитини. — 2016. — №1 (16). — 158 с.

4. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика: збірник наукових праць. — Вип. 17. / В.В. Камишин (гол. ред.) та ін. — К.: Інститут обдарованої дитини. — 2016. — №2 (17). — 144 с.

5. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. пр. / [редкол.; гол. ред. О.М. Топузов]. — К.: Пед. думка, 2016. — Вип. 16. — 488 с.

6. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. пр. / [редкол.; гол. ред. О.М. Топузов]. — К.: Пед. думка, 2016. — Вип. 17. — 552 с.

Матеріали конференцій, семінарів

1. Інноваційні технології навчання обдарованої молоді: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 грудня 2016 р., м. Київ. — К.: Інститут обдарованої дитини, 2016. — 258 с.

2. Обдаровані діти — інтелектуальний потенціал держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 11-16 липня 2016 р., м. Чорноморськ, Одеська область. — К.: Інститут обдарованої дитини, 2016. — 280 с.

3. Педагогічна компаративістика — 2016: освітні реформи та інновації у глобалізованому світі: матеріали наук.-практ. семінару (м. Київ, 6 червня 2016 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України; за заг. ред. О.І. Локшиної. — К.: Пед. думка, 2016. — 216 с.

4. Проектування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., 5-6 квітня 2016 р., м. Кременець. — К.: Інститут обдарованої дитини, 2016/ — 214 с.

5. Розбудова економічної освіти та формування основ фінансової грамотності учнівської молоді — основа розвитку громадянського суспільства та становлення економіки знань: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 29-30 вересня 2016 р., м. Київ. — К.: Інститут обдарованої дитини, 2016. — 134 с.

6. Трансформація засад формування та розвитку особистості в умовах сучасних соціальних викликів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 28 жовтня 2016 р., м. Київ. — К.: Інститут обдарованої дитини, 2016. — 124 с.

7. Формування компетентностей обдарованої особистості в системі освіти: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., 22-23 червня 2016 р., Миколаївська область. — К.: Інститут обдарованої дитини, 2016. — 148 с.

Посібники

1. Богуш А.М. Весела скарбничка дідуся Сміховика: літературно-художня збірка для читання дітям дошкільного віку / А.Богуш, І.Попова. — Тернопіль: Мандрівець, 2016. — 217 с.

2. Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів: посіб. / за заг. ред. О.М. Топузова, Н.Б. Вяткіної. — К.: Пед. думка, 2016. — 128 с.

3. Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів : посіб. / за заг. ред. О. М. Топузова. — К. : Пед. думка, 2016. — 128 с.

4. Усі уроки української мови. 8 клас. I семестр. Нова програма / Є.П. Голобородько, К.Ю. Голобородько, О.А. Павлик, С.В. Мунтян, І.А. Бондаренко. — Х.: Вид. група “Основа”, 2016. — 143 с.

5. Усі уроки української мови. 8 клас. II семестр. Нова програма / Є.П. Голобородько, К.Ю. Голобородько, О.А. Павлик, С.В. Мунтян, І.А. Бондаренко. — Х.: Вид. група “Основа”, 2016. — 203 с.

Навчальні програми

1. Богуш А.М. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях: навчальна програма та календарно-те-

матичний план / А.М. Богуш, І.Л. Сіданіч, В.М. Сучок та ін. — Київ-Одеса, 2016. — 122 с.

2. Величко Л. Хімія. 7-9 класи: навч. прогр. для загальноосвіт. навч. закл. / Людмила Величко // Біологія і хімія в рідній школі. — 2016. — № 1. — С.19-23; № 2. — С.26-28; № 3. — С.11-14.

Підручники

1. Алгебра: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.І. Глобін, О.І. Буковська, Д.В. Васильєва, І.А. Сільвестрова. — К.: Пед. думка, 2016. — 212 с.

2. Басай Н. Паралелі 6. Німецька мова (2-й рік навчання) = Parallelen 6. Deutsch (2. Schuljahr): підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Надія Басай. — 2-е вид., зі змінами. — К.: Методика Паблішинг, 2016. — 152 с.: іл.

3. Басай Н. Паралелі 8. Німецька мова (4-й рік навчання) = Parallelen 8. Deutsch (4. Schuljahr): підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Надія Басай. — К.: Методика Паблішинг, 2016. — 184 с.: іл.

4. Бібік Н.М. Я у світі: підруч. для спеціальн. загальноосвіт. навч. закл. (для слабозорих): 4 клас / Н.М. Бібік. — Х.: Вид. група “Основа”, 2016. — 160 с.

5. Біологія: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.Ю. Матяш, Л.І. Остапченко, О.М. Пасічніченко, П.Г. Балан. — К.: Генеза, 2016. — 288 с.: іл.

6. Бурда М.І. Геометрія: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.І. Бурда, Н.А. Тарасенкова. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 224 с.

7. Буринська Н.М. Хімія: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.М. Буринська. — К.: Пед. думка, 2016. — 144 с.

8. Вашуленко М.С. Буквар: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.С. Вашуленко, О.В. Вашуленко. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 152 с.: іл.

9. Вашуленко М.С. Українська мова: підруч. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківська / за ред. М.С. Вашуленка. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 192 с.: іл.

10. Вашуленко М. С. Українська мова: підруч. для 3 кл. спеціальних загальноосвіт. навч. закл. / для дітей зі зниженим зором / М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківська. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 192 с.: іл.

11. Вашуленко М.С. Українська мова: підруч. для 4 кл. спеціальних загальноосвіт. навч. закл. для дітей зі зниженим зором / М.С. Ва-

шуленко, С.Г. Дукбовик, О.І. Мельничайко. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 192 с.: іл.

12. Власов В.С. Історія України: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.С. Власов. — К.: Генеза, 2016. — 256 с.: іл.

13. Голобородько Е.П. Русский язык: учебник для 8 кл. общеобразоват. учебных заведений с обучением на русском языке / Е.П. Голобородько, М.В. Коновалова, Г.Е. Фефилова — Х.: Изд. группа “Основа”, 2016. — 288 с.

14. Голобородько Е.П. Русский язык: (8-й год обучения): учебник для 8 кл. общеобразоват. учебных заведений с обучением на украинском языке / Е.П. Голобородько, М.В. Коновалова, Г.Е. Фефилова — Х.: Изд. группа “Основа”, 2016. — 271 с.

15. Голобородько Е.П. Русский язык: (4-й год обучения): учебник для 8 класса общеобразоват. учебных заведений с обучением на украинском языке / Е.П. Голобородько, М.В. Коновалова, Г.Е. Фефилова — Х.: Изд. группа “Основа”, 2016. — 271 с.

16. Головки М.В. Фізика: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.В. Головки, Л.В. Непорожня. — К.: Пед. думка, 2016. — 280 с.: іл.

17. Гупан Н.М. Історія України: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.М. Гупан, І.І. Смагін, О.І. Пометун. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 320 с.: іл.

18. Гупан Н.Н. История Украины: учебник для 8 кл. общеобраз. учебн. завед. / Н.Н. Гупан, И.И. Смагин, Е.И. Пометун. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 320 с.: ил.

19. Засекіна Т.М. Фізика: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т.М. Засекіна, Д.О. Засекін. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 224 с.: іл.

20. Засекіна Т.М. Фізика: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т.М. Засекіна, Д.О. Засекін. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 256 с.: іл.

21. Засекіна Т.М. Фізика: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. з поглибленим вивченням фізики / Т.М. Засекіна, Д.О. Засекін. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 272 с.: іл.

22. Інформатика для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням інформатики: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / А.М. Гуржій, Л.А. Карташова, В.В. Лапінський, В.Д. Руденко. — Л.: Світ, 2016. — 296 с.: іл., табл.

23. Коцур В.П. Ранньомодерна Європа: підруч. / В.О. Булах, В.П. Коцур. — Чернівці: Наші книги, 2016. — 704 с.

24. Мачача Т.С. Трудове навчання (обслуговуючі види праці): підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т.С. Мачача, Т.В. Стрижова. — К.: Сиция, 2016. — 240 с.: іл.

25. Морзе Н.В., Барна О.В., Вебер В.П. Інформатика: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.В. Морзе, О.В. Барна, В.П. Вебер. — К.: Оріон, 2016. — 224 с.
26. Морзе Н.В., Барна О.В., Вебер В.П., Кузьмінська О.Г. Інформатика: підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.В. Морзе, О.В. Барна, В.П. Вебер, О.Г. Кузьмінська. — К.: Оріон, 2016. — 192 с.
27. Новосьолова В.І. Українська мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.І. Новосьолова, Н.В. Бондаренко. — К.: Пед. думка, 2016. — 296 с.: іл.
28. Пасічник О. Англійська мова (8-й рік навчання): підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Олександр Пасічник. — К.: Методика Паблішинг, 2016. — 168 с.: іл.
29. Редько В.Г. Іспанська мова (3-й рік навчання) = Bienvenidos al Español 7: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Г. Редько, І.С. Шмігельський. — К.: Генеза, 2016. — 224 с.: іл.
30. Редько В.Г. Іспанська мова (4-й рік навчання) = Hola Español 4: підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Г. Редько, О.Г. Іващенко. — К.: Генеза, 2016. — 176 с.: іл.
31. Редько В.Г. Іспанська мова (4-й рік навчання) = Español (4 año de enseñanza): підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Г. Редько, І.Ю. Цимбалістий. — К.: Генеза, 2016. — 256 с.: іл.
32. Редько В.Г. Іспанська мова (7-й рік навчання) = Hola Español 7: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Г. Редько, В.І. Береславська. — К.: Генеза, 2016. — 216 с.: іл.
33. Редько В.Г. Іспанська мова (8-й рік навчання) = Español (8 año de enseñanza): підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Г. Редько, В.І. Береславська. — К.: Генеза, 2016. — 224 с.: іл.
34. Топузов О.М. Географія. Україна у світі: природа, населення: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.М. Топузов, О.Ф. Надтока, Л.А. Покась. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 224 с.: іл.
35. Трудове навчання (технічні види праці): підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.М. Гащак, С.М. Дятленко, В.І. Туташинський [та ін.]. — К.: Генеза, 2016. — 256 с.: іл.
36. Шищенко П.Г. Фізична географія материків і океанів. Африка: підруч. / П.Г. Шищенко, В.В. Удовиченко, Н.В. Петрина; за ред. П.Г. Шищенко. — К.: ВПЦ “Київський університет”, 2016. — 496 с.
37. Шут М.І. Фізика 8: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.І. Шут, М.Т. Мартинюк, Л.Ю. Благодаренко. — К.: Ірпінь: Перун, 2016. — 272 с.: іл.

38. Ярошенко О.Г. Хімія: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Г. Ярошенко. — Х.: СИЦІЯ, 2016. — 192 с.

39. Ярошенко О.Г. Хімія: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Г. Ярошенко. — К.: УОЩ “Оріон”, 2016. — 256 с.

Навчальні посібники

1. Алгебра. 8 клас: самостійні та контрольні роботи / Д.В. Васильєва, О.І. Глобін, І.А. Сільвестрова [та ін.]. — К.: Пед. думка, 2016. — 212 с.

2. Андрусенко І.В. Природознавство. 1 клас: зошит до підручника Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак / І.В. Андрусенко. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 48 с.

3. Андрусенко І.В. Природознавство. 2 клас: зошит до підручника Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак / І.В. Андрусенко. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 80 с.

4. Андрусенко І.В. Природознавство. 3 клас: зошит до підручника Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак / І.В. Андрусенко. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 64 с.

5. Андрусенко І.В. Природознавство. 4 клас: зошит до підручника Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак / І.В. Андрусенко. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 64 с.

6. Басай Н. Паралелі 6. Німецька мова (2-й рік навчання) = Parallelen 6. Deutsch (2. Schuljahr): зошит з тестами для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Надія Басай. — К.: Методика Паблішинг, 2016. — 48 с. : іл.

7. Басай Н. Паралелі 6. Німецька мова (2-й рік навчання) = Parallelen 6. Deutsch (2. Schuljahr): робочий зошит з німецької мови для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Надія Басай. — 2-ге вид., зі змінами. — К.: Методика Паблішинг, 2016. — 88 с. : іл.

8. Басай Н. Паралелі 8. Німецька мова (4-й рік навчання) = Parallelen 8. Deutsch (4. Schuljahr): робочий зошит з німецької мови для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Надія Басай. — К.: Методика Паблішинг, 2016. — 112 с. : іл.

9. Бурда М.І. та ін. Зошит для контролю навчальних досягнень з геометрії. 8 клас: навчальний посібник. — К.: УОВЧ “Оріон”, 2016. — 48 с.

10. Бурда М.І. та ін. Експрес-контроль з геометрії. 8 клас: навчальний посібник. — К.: УОВЧ “Оріон”, 2016. — 96 с.

11. Бурда М.І. та ін. Перевірка предметних компетентностей. Геометрія. 8 клас: збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів: навчальний посібник. — К.: УОВЧ “Оріон”, 2016. — 20 с.

12. Бурда М.І. та ін. Формування предметних компетентностей. Геометрія. 7 кл.: збірник К-задач: навчальний посібник. — К.: “Оріон”, 2016. — 48 с.

13. Вашуленко М.С. Збірник підсумкових контрольних робіт з української мови. 4 клас / М.С. Вашуленко, С.Г. Дубовик. — Вид. дім “Освіта”, 2016. — 64 с.

14. Вашуленко М.С. Зошит для письма і розвитку мовлення в післябукварний період: навч. посіб. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.С. Вашуленко, О.В. Вашуленко. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 48 с. : іл.

15. Вашуленко М.С. Післябуквар: навч. посіб. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.С. Вашуленко, О.В. Вашуленко. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 96 с. : іл.

16. Вашуленко М.С. Супутник букваря: навч. посіб. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.С. Вашуленко, О.В. Вашуленко. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 96 с. : іл.

17. Вашуленко О.В. Збірник підсумкових контрольних робіт з літературного читання. 4 клас / О.В. Вашуленко, за наук. ред. О.Я. Савченко. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 64 с.

18. Вашуленко О.В. Робочий зошит для підготовки до навчання письма дітей старшого дошкільного віку: у 2 ч. / О.В. Вашуленко, О.Ю. Прищепа. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — Ч. 1. — 48 с. : іл.

19. Викладання дидактики географії: навч. посіб. / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. — К.: ДП “Прінт Сервіс”, 2016. — 240 с.

20. Власов В.С. Історія України. 8 клас: зошит для контрольних і практичних робіт / В.С. Власов. — К. : Генеза, 2016. — 48 с.

21. Власов В.С. Історія України. Всесвітня історія. 8 клас. Тестовий контроль знань / В.С. Власов, О.В. Савко. — К.: Літера, 2016. — 144 с.

22. Власов В.С. Робочий зошит з історії України. 8 клас / В.С. Власов. — К.: Генеза, 2016. — 96 с.

23. Геометрія. Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів: навч. посіб. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.А. Тарасенкова, М.І. Бурда, І.М. Богатирьова [та ін.]; за ред. Н.А. Тарасенкової, М.І. Бурди. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 20 с. — (Перевірка предметних компетентностей).

24. Геометрія. Збірник задач: навч. посіб. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.А. Тарасенкова, М.І. Бурда, І.М. Богатирьова [та ін.]; за ред. Н.А. Тарасенкової, М.І. Бурди. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с. — (Формування предметних компетентностей).

25. Давидюк Л.В. Русский язык. Сборник самостоятельных работ: учеб. пособие для 5 кл. общеобраз. учебн. завед. / Л.В. Давидюк,

Е.Л. Фидкевич. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 56 с. — (Формирование предметных компетентностей).

26. Давидюк Л.В. Русский язык. Сборник самостоятельных работ: учеб. пособие для 6 кл. общеобраз. учебн. завед. / Л.В. Давидюк, Е.Л. Фидкевич. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 56 с. — (Формирование предметных компетентностей).

27. Давидюк Л.В. Русский язык. Сборник самостоятельных работ: учеб. пособие для 7 кл. общеобраз. учебн. завед. / Л.В. Давидюк, Е.Л. Фидкевич. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с. — (Формирование предметных компетентностей).

28. Давидюк Л.В. Русский язык. Сборник самостоятельных работ: учеб. пособие для 8 кл. общеобраз. учебн. завед. / Л.В. Давидюк, Е.Л. Фидкевич. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с. — (Формирование предметных компетентностей).

29. Давидюк Л.В. Тетрадь для контрольных работ по русскому языку: учеб. пособие для 8 кл. общеобраз. учебн. завед. с обучением на укр. языке / Л.В. Давидюк, Е. Л. Фидкевич. — К. : УОВЦ “Оріон”, 2016. — 40 с.

30. Експрес-контроль з геометрії: навч. посіб. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.А. Тарасенкова, М.І. Бурда, І.М. Богатирьова [та ін.]; за ред. Н.А. Тарасенкової, М.І. Бурди. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с.

31. Засєкіна Т.М. Зошит для лабораторних робіт з фізики. 7 клас / Т.М. Засєкіна, Д.О. Засєкін. — К.: Світоч, 2016. — 96 с.

32. Заспіваймо разом: навч. посіб. для учнів початкової та основної школи з навчанням і вивченням мов національних меншин / Н. Бакуліна, В. Цибочкіна, А. Шевченко [та ін.]; за заг. ред. Н. Бакуліної. — Чернівці, 2016. — 36 с.

33. Зошит для контролю навчальних досягнень з геометрії: навч. посіб. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н.А. Тарасенкова, М.І. Бурда, І.М. Богатирьова [та ін.]; за ред. Н.А. Тарасенкової, М.І. Бурди. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с.

34. Листопад Н.П. Картки для поточної перевірки знань з математики. 2 клас / Н.П. Листопад. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 64 с.

35. Листопад Н.П. Картки для поточної перевірки знань з математики. 3 клас / Н.П. Листопад. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 64 с.

36. Листопад Н.П. Картки для поточної перевірки знань з математики. 4 клас / Н.П. Листопад. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 64 с.

37. Листопад Н.П. Картки з математики. 2 клас: навч. посіб. / Н.П. Листопад. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 32 с. : іл. — (Формування предметних компетентностей).

38. Листопад Н.П. Картки з математики. 3 клас : навч. посіб. / Н.П. Листопад. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с. : іл. — (Формування предметних компетентностей).

39. Листопад Н.П. Картки з математики. 4 клас : навч. посіб. / Н.П. Листопад. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с. : іл. — (Формування предметних компетентностей).

40. Листопад Н.П. Математика. 4 клас : зошит до підручника Н.П. Листопад / Н.П. Листопад. — К.: Літера ЛТД, 2016. — 80 с.

41. Мартиненко В.О. Літературне читання. Робочий зошит: навч. посіб. для учнів 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.О. Мартиненко. — 2-е вид., доопрац. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 80 с.

42. Мартиненко В.О. Позакласне читання. Робота з дитячою книжкою: навч. посіб. для учнів 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.О. Мартиненко. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 144 с.

43. Мій перший розмовничок: навч. посіб. для учнів початкової та основної школи з навчанням і вивченням мов національних меншин / Н. Бакуліна, В. Цибочкіна, А. Шевченко [та ін.]; за заг. ред. Н. Бакуліної. — Чернівці, 2016. — 48 с.

44. Морзе Н.В., Варченко-Троценко Л.О., Гладун М.А. Основи робототехніки: навч. посіб. — Кам’янець-Подільський: ПП Буйницький, 2016. — 184 с.

45. Морзе Н.В., Буйницька О.П., Варченко-Троценко Л.О. Створення сучасного електронного навчального курсу в системі Moodle: навч. посіб. — Кам’янець-Подільський: ПП Буйницький, 2016. — 232 с.

46. Морзе Н.В., Глазунова О.Г., Мокрієв М.В. Методика створення електронного навчального курсу (на базі платформи дистанційного навчання Moodle 3): навч. посіб. Видання 2-ге, доповнене і перероблене. — К.: “Аграр Медіа Груп”, 2016. — 240 с.

47. Морзе Н.В., Барна О.В., Вебер В.П., Кузьмінська О.Г. Перевірка предметних компетентностей. Інформатика, 5 кл. Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів: навч. посіб. / Н.В. Морзе, О.В. Барна, В.П. Вембер, О.Г. Кузьмінська. — К.: Оріон, 2016. — 24 с.

48. Морзе Н.В., Барна О.В., Вебер В.П. Перевірка предметних компетентностей. Інформатика, 8 кл. Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів: навч. посіб. / Н.В. Морзе, О.В. Барна, В.П. Вембер. — К.: Оріон, 2016. — 32 с.

49. Морзе Н.В., Барна О.В., Вебер В.П. Робочий зошит з інформатики. 8 кл.: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. / Н.В. Морзе, О.В. Барна, В.П. Вембер. — К.: Оріон, 2016. — 80 с.

50. Морзе Н.В., Барна О.В., Вебер В.П., Кузьмінська О.Г. Робочий зошит з інформатики. 5 клас: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. / Н.В.Морзе, О.В.Барна, В.П.Вебер, Кузьмінська О.Г. — К.: Оріон, 2016. — 80 с.
51. Основи критичного мислення: навч. посіб. для учнів 10 (11) кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.І. Пометун, Л.М. Пилипишина, І.М. Сущенко, І.О. Баранова. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 192 с.
52. Пометун О. Кроки до порозуміння: навч. посіб. для учнів 10 (11) кл. / О. Пометун, І. Сущенко, І. Баранова; за ред. О. Пометун. — К.: Пед. думка, 2016. — 168 с. : іл.
53. Пометун О.І. Історія України. Зошит для тематичного оцінювання, підготовки до уроків узагальнення та історії рідного краю: навч. посіб. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.І. Пометун, О.І. Андрійчук, Т.М. Смагіна. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 64 с. : іл.
54. Пометун О.І. Робочий зошит з історії України: навч. посіб. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.І. Пометун, Т.М. Смагіна. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 112 с. : іл.
55. Пономарьова К.І. Збірник завдань для підсумкових контрольних робіт з української мови, читання, математики: навч. посіб. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / К.І. Пономарьова, В.О. Науменко, Н.Є. Пархоменко. — К.: Генеза, 2016. — 80 с.
56. Пономарьова К.І. Зошит для контрольних робіт з української мови : навч. посіб. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. / К.І. Пономарьова. — К.: Генеза, 2016. — 32 с.
57. Пономарьова К.І. Зошит для контрольних робіт з української мови: навч. посіб. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / К.І. Пономарьова. — К.: Генеза, 2016. — 40 с.
58. Пономарьова К.І. Картки з української мови. 2 клас: навч. посіб. / К.І. Пономарьова. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 48 с. : іл. — (Формування предметних компетентностей).
59. Пономарьова К.І. Картки з української мови. 3 клас : навч. посіб. / К.І. Пономарьова. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 64 с. : іл. — (Формування предметних компетентностей).
60. Пономарьова К.І. Картки з української мови. 4 клас : навч. посіб. / К.І. Пономарьова. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 64 с. : іл. — (Формування предметних компетентностей).
61. Пономарьова К.І. Українська мова. Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів: навч. посіб. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. / К.І. Пономарьова. — 2-е вид. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 32 с. : іл. — (Перевірка предметних компетентностей).

62. Пономарьова К.І. Українська мова. Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів: навч. посіб. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / К.І. Пономарьова. — 2-е вид. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 32 с. : іл. — (Перевірка предметних компетентностей).

63. Пономарьова К.І. Українська мова. Збірник завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів: навч. посіб. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / К.І. Пономарьова. — 2-е вид. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 32 с. : іл. — (Перевірка предметних компетентностей).

64. Прищепя О.Ю. Альбом рукописних літер українського та російського алфавітів: навч. посіб. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Ю. Прищепя. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 87 с.

65. Прищепя О.Ю. Методичні рекомендації до написання літер українського та російського алфавітів: навч. посіб. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Ю. Прищепя. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 16 с.

66. Топузов О.М. Географія. Зошит для практичних робіт: навч. посіб. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.М. Топузов, О.Ф. Надтока, Л.А. Покась. — К.: ДНВП “Картографія”, 2016. — 48 с.

67. Цимбалару А.Д. Картки з природознавства. 2 клас: навч. посіб. / А.Д. Цимбалару. — К.: УОВЦ “Оріон”, 2016. — 64 с. : іл. — (Формування предметних компетентностей).

68. Ярошенко О.Г. Зошит для контрольних і практичних робіт із хімії. 8 клас: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. / О.Г. Ярошенко. — К.: УОЩ “Оріон”, 2016. — 88 с.

69. Ярошенко О.Г. Робочий зошит з хімії. 8 клас: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. / О.Г. Ярошенко. — К.: УОЩ “Оріон”, 2016. — 144 с.

Навчально-методичні посібники

1. Басай Н. Паралелі 6. Німецька мова (2-й рік навчання) = Parallelen 6. Deutsch (2. Schuljahr) : книга для вчителя для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Надія Басай. — К. : Методика Паблішинг, 2016. — 72 с. : іл.

2. Басай Н. Паралелі 7. Німецька мова (3-й рік навчання) = Parallelen 7. Deutsch (3. Schuljahr) : книга для вчителя для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Надія Басай. — К. : Методика Паблішинг, 2016. — 104 с. : іл.

3. Бибик Н.М. Я в мире. 4 класс : метод. пособие для учителя (к учебнику Н.М. Бибик) / Н.М. Бибик, Г.П. Бондарчук. — Х.: Изд. группа “Основа”, 2016. — 192 с.

4. Богуш А.М. Методика розвитку мовлення і навчання дітей раннього віку рідної мови: Навчально-методичний посібник / А.М.Богуш, Н.В.Маліновська. — К.: Видавничий Дім “Слово”, 2016. — 392 с.
5. Богуш А.М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот. — Програма та навчально-методичний посібник. — Тернопіль: Мандрівець, 2016. — 136 с.
6. Богуш А.М. Вчимося складати розповіді. Навчання дітей п’ятого року життя розповідання за сюжетними картинками. / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. — К.: Генеза, 2016. — 32 с.
7. Боєчко Ф.Ф. Лабораторний практикум з біохімії: навчально-методичний посібник для студентів ВНЗ III-IV рівнів акредитації / Ф. Боєчко, Л. Боєчко, І. Шмиголь. — Черкаси: Вид-во Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, 2016. — 275 с.
8. Мадзігон В.М. Школа майбутнього як інноваційний заклад освіти: науково-методичний посібник. — Чернівці: Букрек, 2016. — 118 с.
9. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів / авт.-уклад. О.І. Пометун, І.М. Сущенко. — Д.: Ліра, 2016. — 144 с.
10. Піддячий М.І. Соціально-професійна орієнтація учнів: навч.-метод. посіб. / М.І. Піддячий. — К.: Пед. думка, 2016. — 154 с.
11. Пометун О.І. Маленькі люди великого світу: дошкільнятам — освіта для сталого розвитку. Навчально-методичний посібник для дошкільних навчальних закладів / О. Пометун, Н. Гавриш. — Д.: Ліра, 2016. — 162 с.
12. Пометун О. Практичний довідник вчителя історії: посіб. для вчителів / О. Пометун, В. Власов. — К., 2016. — 96 с. — (Бібліотека журналу “Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання”).
13. Пометун О.І. Основи критичного мислення: метод. посіб. для вчителів / О.І. Пометун, І.М. Сущенко. — Д.: Ліра, 2016. — 156 с.
14. Савченко О.Я. Уроки літературного читання у 3 класі: метод. посіб. / О.Я. Савченко, М.І. Кальчук. — К.: Вид. дім “Освіта”, 2016. — 304 с. : іл. — (Вчителю початкових класів).

Методичні рекомендації

1. Біологія. 6—11 класи: навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, Н.Ю. Матяш, Т.В. Коршевнюк, Л.М. Рибалко. — Х.: Ранок, 2016. — 128 с.
2. Бурда М. Методичні рекомендації щодо організації навчання математики в основній школі в 2016/2017 навчальному році / Михайло

Бурда, Олександр Глобін, Дарина Васильєва // Математика в рідній школі. — 2016. — № 6. — С. 2–6; № 7–8. — С. 2–8.

3. Географія. 6–11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна. — Х.: Ранок, 2016. — 96 с.

4. Зарубіжна література. 5–11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, Ю.О. Котусенко, В.В. Снегирьова. — Х.: Ранок, 2016. — 144 с.

5. Іноземні мови. 1–11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, В.Г. Редько, Т.К. Полонська [та ін.]. — Х.: Ранок, 2016. — 160 с.

6. Інформатика. 5–11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, В.В. Лапінський, Б.В. Кудренко. — Х.: Ранок, 2016. — 176 с.

7. Математика. 5–11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, М.І. Бурда, О.І. Глобін [та ін.]. — Х.: Ранок, 2016. — 160 с.

8. Методичні рекомендації щодо вивчення української літератури у 5–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2016–2017 навчальному році з урахуванням змін у програмах / А. Фасоля, О. Котусенко, Г. Бійчук, Т. Яценко // Українська мова і література в школі. — 2016. — № 5. — С. 2–12.

9. Початкова школа. 1 клас : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. А.В. Лотоцька, А.Д. Цимбалару. — Х.: Ранок, 2016. — 160 с.

10. Початкова школа. 2 клас : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н.р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. А.В. Лотоцька, А.Д. Цимбалару. — Х.: Ранок, 2016. — 192 с.

11. Початкова школа. 3 клас : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н.р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. А.В. Лотоцька, А.Д. Цимбалару. — Х.: Ранок, 2016. — 208 с.

12. Початкова школа. 4 клас : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н.р. з коментарем

провідних фахівців / авт.-уклад. А.В. Лотоцька, А.Д. Цимбалару. — Х.: Ранок, 2016. — 192 с.

13. Російська мова. 5—11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н.р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, Ж.О. Кошкіна, Л.І. Курач [та ін.]. — Х.: Ранок, 2016. — 160 с.

14. Суспільствознавчі предмети. 5—11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н.р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, О.І. Пометун, Т.О. Ремех [та ін.]. — Х.: Ранок, 2016. — 176 с.

15. Трудове навчання та технології. 5—11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / авт.-уклад. О.М. Топузов, А.М. Тарара, В.В. Вдовченко. — Х.: Ранок, 2016. — 96 с.

16. Українська література. 5—11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / Авт.-уклад. Топузов О. М., Котусенко О. Ю., Бійчук Г. Л. [та ін.]. — Х. : Ранок, 2016. — 96 с.

17. Українська мова. 5—11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / Авт.-уклад. Топузов О. М., Котусенко Ю. О, Бондаренко Н. В., Новосьолова В. І. — Х. : Ранок, 2016. — 112 с.

18. Фізика. 7—11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / Авт.-уклад. Топузов О. М., Головка М. В., Засекіна Т. М. [та ін.]. — Х. : Ранок, 2016. — 160 с.

19. Хімія. 7—11 класи : навч. прогр., метод. рек. щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 н. р. з коментарем провідних фахівців / Авт.-уклад. Топузов О. М., Величко Л. П., Вороненко Т. І, Буринська Н. М. — Х. : Ранок, 2016. — 160 с.

Словники, довідники

1. Вашуленко М.С. Довідник молодшого школяра з української мови і мовлення: посіб. для учнів поч. кл. загальноосвіт. навч. закл. — К.: Видавничий дім “Освіта”, 2016. — 160 с.

2. Словник термінів для учнів початкових класів: посіб. для загальноосвіт. навч. закл. / за наук. ред. М.С. Вашуленка — К.: Видавничий дім “Освіта”, 2016. — 160 с.

3. Шищенко П.Г. Геоєкологія: Термінологічно-тлумачний словник / П.Г.Шищенко, О.П.Гавриленко. — К.: ПП “ДІРЕКТ ЛАЙН”, 2016. — 412 с.

XIII.4.

Відділення професійної освіти і освіти дорослих

Наукова продукція

Монографії

1. Баженов В.А., Ворона Ю.В., Перельмутер А.В. Будівельна механіка і теорія споруд. Нариси з історії. — К.: Каравела, 2016. — 17,8.

2. Вільчковський В.Р. Система фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі та України (XVI — початок XXI століття): порівняльний аналіз: монографія / Е.С. Вільчковський, Б.М. Шиян, А.В. Цьось, В.Р. Пасічник. — Луцьк: Вежа—Друк. 2016.— 10,0.

3. Вільчковський В.Р. Фізичне виховання школярів у різних країнах світу (історія та сучасність): монографія / Е.С. Вільчковський, А.Е. Вільчковська, В.Р. Пасічник. — Петрков-Трибунальський: NWP, 2016. — 16,8.

4. Грищенко І.М. Іноземні інвестиції в Україні: проблеми та перспективи: монографія / І.М. Грищенко, В.Г. Федоренко, О.М. Могильний, Т.С. Воронкова та ін. — К.: ТОВ “ДКС центр”, 2015. — 15,3.

5. Грищенко І.М. Глобалізація сучасної економіки: монографія / І.М. Грищенко, В.Г. Федоренко, Т.Є. Воронкова, М.П. Денисенко та ін. — К.: ТОВ “ДКС центр”, 2016. — 13,1.

6. Грищенко І.М. Інвестування в Україні в умовах глобалізації: монографія / І.М. Грищенко, В.Г. Федоренко, Т.Є. Воронкова, М.П. Денисенко та ін. — К.: ТОВ “ДКС центр”, 2016. — 13,5.

7. Гуржій А.М. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті: монографія / А.М. Гуржій, Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія та ін. [за ред. акад. НАПН України А.М. Гуржія]. — Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016.— У 2 ч. — ч.1. — 17,1.

8. Гуржій А.М. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті: монографія / А.М. Гуржій, Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія та ін. [за ред. акад. НАПН України А.М. Гуржія]. — Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016.— У 2 ч. — ч.2. — 15,7.

9. Павлык Н.В. Ценностная детерминация нравственного становления личности в юношеском возрасте: монография / Наталья Павлык. — Lambert Academic Publishing, Saarbrücken, 2016. — 23,3.

10. Пилинський Я.М. Від нації мігрантів до нації громадян. Як американська освіта створила американську націю: наукове видання / наук. ред. Н.Г. Ничкало. — К.: Стилос, 2016. — 20,2.

11. Розвиток професійного досвіду викладачів вищих педагогічних навчальних закладів на етико-естетичних засадах: монографія

/ Г.Г. Філіпчук (передмова). Г.І. Сотська, С.О. Соломаха, Н.С. Гомеля, М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, Н.О. Філіпчук, Т.В. Котирло; за наук. ред. Л.Б. Лук'янової. — К.: Талком, 2016. — 10,0.

12. Семенов О., Вовк М. Академічна культура дослідника в освітньо-культурному просторі університету: [монографія] / Олена Семенов, Мирослава Вовк. — Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. — 12,0.

13. Ткаченко В. Росія: ідентичність агресора: монографія. — К.: Вид. центр “Академія”, 2016. — 16,0.

14. Ткаченко В. Росія: беспутьє агресора: монографія. — К.: Изд-во ЛОГОС УКРАИНА, 2016. — 27,0.

15. Філіпчук Г.Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір: монографія. — Чернівці: Друк Арт, 2016. — 12,6.

Найважливіші статті

1. Nyczkało N. Socio-pedagogical problems of social protection of elderly people: Ukrainian realities and prospects // Violence against the elderly. Challenges — Research — Action / Edited by Katarzyna Jagielska, Joanna Małgorzata Łukasik, Norbert Gerard Piłkuła. — Toronto, 2015. — 0,5.

2. N. Nyczkało PROBLEMY ROZWOJU ZAWODOWEGO OSOBOWOŚCI W BADANIACH UKRAIŃSKICH NAUKOWCÓW/ Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio J - Paedagogia-Psychologia, VOL 29, NO 4 (2016). — 0,8..

3. Nyczkało N. Metodologiczne dojrzewanie w poszukiwaniu naukowym: Badanie. Dojrzewanie. Rozwój (na drodze do doktoratu). Odrębność metodologiczna a dyscyplinarność danej dziedziny wiedzy. Pod red. F. Szloska. — Warszawa. — Radom, 2016. — 1,0.

4. Ничкало Н.Г. “Этическая сила” человеческого труда в условиях рыночной экономики в начале XXI века / Labor et Educatio. — Rocznik — Instytut pracy socialnej—Kraków, 2016. — IV. — 1,0.

Науково-виробнича продукція

Посібники

1. Соломаха С.О. Художньо-естетичний світогляд у структурі професійно-педагогічної компетентності викладачів музичного мистецтва / С.О. Соломаха // Підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Ч.ІІІ. Фаховий модуль. Музичне мистецтво: навч. посіб. / за ред. С.В. Ковальнової. — Біла Церква: КВНЗ КОР “Академія неперервної освіти”, 2016. — 0,8.

Навчальна продукція

Навчальні посібники

1. Василенко О.В. Англійська мова для спілкування. Базовий курс. Навчальна програма для закладів неформальної освіти / О.В. Василенко. — К.: ІПООД НАПНУ, 2016. — 0,5.

2. Василенко О.В. Англійська мова для наукових і науково-педагогічних працівників. Навчальна програма / О.В. Василенко, С.Р. Бабushко. — К.: ІПООД НАПНУ, 2016. — 0,5.

3. Василенко О.В. Навчальна програма спецкурсу “English to go abroad” / О.В. Василенко, О.В. Шкіренко. — К.: ІПООД НАПНУ, 2016.— 0,5.

4. Василенко О.В. Українсько-англійський розмовник для наукових і науково-педагогічних працівників. Навчально-довідкове видання / О.В. Василенко, Ю.М. Кобюк. — К.: ІПООД НАПНУ, 2016. — 2,0.

5. Дяченко Л.М. Психолого-педагогічна підготовка вчителів загальноосвітніх шкіл в університетах Федеративної Республіки Німеччина: стан і реалії: метод. реком. / Л.М. Дяченко. — К.: ТОВ “ДСК центр”, 2016. — 3,5.

6. Грищенко І.М. Підприємницький бізнес: підручник / І.М. Грищенко. — К.: Грамота, 2016. — 32,5.

7. Гуржій А.М. Методи і засоби комп'ютерних інформаційних технологій: підручник для вищих навчальних закладів / А.М. Гуржій, Н.І. Поворознюк, В.В. Самсонов, А.І. Українець — К.: НУХТ, 2016. — 14,0.

8. Гуржій А.М. Інформатика, 8 клас: підруч. з грифом “Рекомендовано Міністерством освіти і науки України” для навчання інформатики у 8 класі загальноосвітніх навчальних закладів / А.М. Гуржій, Л.А. Карташова, В.В. Лапінський, В.Д. Руденко. — Л.: Вид-во “Світ”, 2016. — 14,1.

9. Гуржій А.М. Інформатика, 8 клас: підруч. з грифом “Рекомендовано Міністерством освіти і науки України” для навчання інформатики у 8 класі загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням інформатики / А.М. Гуржій, Л.А. Карташова, В.В. Лапінський, В.Д. Руденко. — Л.: Вид-во “Світ”, 2016. — 12,5.

10. Романовський О.Г. Методичні вказівки з виконання випускної кваліфікаційної роботи: для студ. денної та заочної форм навчання освітнього ступеня магістр: спец. 8.18010021 “Педагогіка вищої школи” / уклад.: О.Г. Романовський, О.А. Ігнатюк, Н.В. Середа, Т.О. Солодовник; Нац. техн. ун-т “Харківський політехнічний інститут”. — Х.: НТУ “ХПІ”, 2016. — 2,0.

11. Романовський О.Г. Філософія психології: навч. посіб. / О.Г. Романовський, В.Є. Михайличенко, Л.М. Грень; Нац. техн. ун-т “Харківський політехнічний інститут”. — Х.: НТУ “ХПІ”, 2016. — 5,1.

12. Романовський О.Г. Бізнес — лідерство і когнітивні якості / О.Г. Романовський: навч. посіб. — К.: ДП “НВЦ Пріоритети”, 2016. — 2,0.

Довідкова продукція

Довідники

1. Бібліографічний покажчик праць науковців Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2011–2016 рр.): наук. вид. до 10-річчя Інституту / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України; за наук. ред. В.О. Радкевич; [упоряд.: Маркова В.О., Мархель К.В.]. — К.: ІПТО НАПН України, 2016. — 7,2.

2. Дайджест наукових розробок (2006-2016 рр.) / уклад.: Д.Д. Айстраханов, С.В. Алексеєва, Л.С. Злочевська, А.Б. Зуєва, О.А. Слатвінська [за ред. В.О. Радкевич]. — К.: Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України, 2016. — 9,7.

3. Дайджест наукових розробок за темою НДР “Вдосконалення особистісно-розвивальних педагогічних технологій у професійно-технічній освіті” (2013-2015 рр.) / уклад.: Г.М. Романова, М.В. Артюшина, Т.М. Герлянд, Т.М. Пащенко, О.А. Слатвінська, Л.А. Романов; за ред. В.О. Радкевич. — К.: Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України, 2016. — 6,7.

4. Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України: 10 років розвитку: [ювілейна книга] / за ред. В.О. Радкевич. — К.: Інститут ПТО НАПН України, 2016. — 8,6.

Стандарти

Щербак О.І. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 8112.N.82.112016 Професія: Адміністратор. Код 4222. Кваліфікація: Адміністратор / кол. авт.; за наук. ред. О.І. Щербак, Л.М. Сергєєвої, Г.Г. Русанова. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2016. — 2,0.

Словники

Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник / Валентин Рибалка. — К.; Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2016.— 24,7.

Збірники наукових праць

1. Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент : збірник наукових праць / Нац. акад. пед. наук України, Інститут професійно-технічної освіти, Мистец. ін-т худож. моделювання та дизайну ім. Сальвадора Далі. — К., 2016. — № 11. — 13,8.

2. Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки та перспективи: зб. наук. пр. / [ред. кол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. — К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2016. — Вип.8. — 11,1.

3. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. пр. / Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України; [ред. кол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. — К.: Міленіум, 2016. — Вип.11. — 12,0 (Ulrich`s Periodicals Directory).

4. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. пр. / Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України; [ред. кол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. — К.: Міленіум, 2016. — Вип.12. — 12,0 (Ulrich`s Periodicals Directory).

5. Професійна освіта: проблеми і перспективи / ІПТО НАПН України. — К.: ІПТО НАПН України, 2016. — Вип.10. — 16,3.

6. Професійна освіта: проблеми і перспективи / ІПТО НАПН України. — К.: ІПТО НАПН України, 2016. — Вип.11. — 16,1.

7. Теорія і методика професійної освіти: електронне наукове видання. — К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. — 2016. — Вип.9(1). — Режим доступу: <http://tmpo.ivet-ua.science/index.php/editions/131-edition-9>. — 11,1.

8. Теорія і методика професійної освіти: електронне наукове видання. — К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. — 2016. — Вип.10(2). — Режим доступу: <http://tmpo.ivet-ua.science/index.php/editions/131-edition-9>. — 16,0.

9. Теорія і методика професійної освіти : електронне наукове видання. — К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. — 2016. — Вип.11(2). — Режим доступу: <http://tmpo.ivet-ua.science/index.php/editions/133-vipusk-10>. — 8,4.

10. Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. — К.; Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. — Вип.13. — 10,0.

11. Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. — К.; Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. — Вип.14. — 10,0.

12. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Інститут пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — 2016. — Вип.1(12). — 10,5.

13. Практико-орієнтований додаток до збірника: Територія успіху: практико орієнтований додаток до збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи” (гол. ред. Л.Б. Лук'янова). — 2016. — Вип.1(2). — 3,0.

14. Практико-орієнтований додаток до збірника: Територія успіху: практико орієнтований додаток до збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи” (гол. ред. Л.Б. Лук'янова). — 2016. — Вип.2(3). — 3,0.

15. Edukacja zawodowa i ustawiczna / red. naukową Nella Nyczkało, Adam Solak; Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Instytut Oświaty Pedagogicznej i Oświaty Dorosłych NANP Ukrainy. — Warszawa, 2016. — 18,0.

16. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти [Текст]: зб. наук. пр. / за ред. Л.Л. Товажнянського, О.Г. Романовського. — Х.: НТУ “ХПІ”, 2016. — Вип.45(49). — Ч.1. — 22,8.

17. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Р.С. Гуревич (голова), Н.Г. Ничкало, Л.Б. Лук'янова, М.М. Козяр та ін.]; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — К.; Вінниця, 2016. — Вип.44. — 48,3.

18. Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Н. Ничкало (голова) та ін.; упоряд.: Н. Ничкало, О. Боровік]; НАПН України; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — К.: Богданова А.М, 2016. — 44,5.

19. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Інститут пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — 2016. — Вип.1(12). — 10,0.

20. Практико-орієнтований додаток до збірника: Територія успіху: практико орієнтований додаток до збірника наукових праць “Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи” (гол. ред. Л.Б. Лук'янова). — 2016. — Вип.1(2). — 3,0.

21. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів XIII Міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької / [гол. ред.: Г.І. Сотська]. — Вип.7(11). — К.: Талком, 2016. — 13,0.

XIII.5. Відділення вищої освіти

Монографії

1. Внутрішня торгівля України: монографія / А.А. Мазаракі, В.Д. Лагутін, А.Г. Герасименко [та ін.]; за ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 39,3.
2. Губерський Л.В. Вибрані філософські праці. Книга перша. Культура. Ідеологія. Особистість. [текст] / Л.В. Губерський. — К.: “Центр учбової літератури”, 2016. — 18,0.
3. Губерський Л.В. Вибрані філософські праці. Книга друга. Філософія як теорія та методологія освіти. [текст] / Л.В. Губерський. — К.: “Центр учбової літератури”, 2016. — 17,0.
4. Згуровський М.З., Павлов Ф.Ф. Труднорешаемые задачи комбинаторной оптимизации в планировании и принятии решений. — К.: Наук. думка, 2016. — 32,5.
5. Зовнішня торгівля України: XXI століття: монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова [та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 27,2.
6. Інновінг в туризмі: монографія / А.А. Мазаракі, С.В. Мельниченко, Г.І. Михайліченко, Т.І. Ткаченко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 24,0.
7. Кононенко В.І. та ін. Тенденції розвитку української лексики та граматики: колект. монографія / за ред. І. Митнік. — Ч.3. — Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2016. — 11,0.
8. Мокін Б.І., Мокін В.Б., Слободянюк О.В. Формування вмінь студентів з інженерної і комп’ютерної графіки в умовах дистанційного навчання: монографія. — Вінниця: ВНТУ, 2016. — 10,0.
9. Одесская школа права. Введение в украинское право. 3-е изд., перераб. и доп. / под общ. ред. д-ра юрид. наук, акад. С.В. Кивалова. — Одесса, 2016 (препринт).
10. Олійник Я.Б., Ільвіч О.М. Територіальна організація освітнього комплексу Волинської області. — Луцьк, 2016. — 7,5.
11. Оптова торгівля в Україні: монографія / А.А. Мазаракі, Г.М. Богославець, О.М. Трубей, А.М. Носуліч; за ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 9,5.
12. Передмова / В.І. Луговий // Інноваційний університет: концепція становлення і розвитку: монографія / І.В. Артьомов, І.П. Студеняк, С.І. Устич та ін.; за заг. ред. І.В. Артьомова. — Ужгород: ДВНЗ

“УжНУ”, 2016. — 524 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип. 30). — 0,11.

13. Таланчук П.М. Основи теорії та принципи побудови стабілізатора озброєння легкої броньованої техніки: монографія в співавторстві. — Ж.: ЖДТУ, 2016. — 10,5.

14. Таланчук П.М. Терниста дорога до незалежності України: публіцистика. — К.: Університет “Україна”, 2016. — 5,0.

15. Українська географія: сучасні виклики: зб. наук. праць у 3-х т. / відп. ред. Я.Б. Олійник. — К.: Прінт-Сервіс, 2016; т.1 — 10,5; т.2 — 17,0; т. 3. — 10,0.

16. Шевченко Г.П. Духовна цінність вчинку: монографія / Г.П. Шевченко, А.С. Ушаков. — Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. — 9,0.

17. Sadovnichiy V.A., Zgurovsky M.Z. (Eds.) *Advances in Dynamical Systems and Control: Theory and Applications*, Studies in Systems, Decision and Control, Springer International Publishing Switzerland, 2016, XXIV, 400 p. 80 illus., 40 illus. in color. — DOI: 10.1007/978-3-319-40673-2.

18. Zgurovsky M.Z., Zaychenko Y.P. *The fundamentals of Computational Intelligencer System Approach*. Springer International Publishing Switzerland, 2016. — 18,0.

Підручники

1. Загірняк М.В. Економіка підприємства: магістерський курс / М.В. Загірняк, П.Г. Перерва, О.І. Маслак: підручник. Ч. I. — Кременчук: ТОВ “Кременчуцька міська друкарня”, 2015. — 33,5.

2. Загірняк М.В. Економіка підприємства: магістерський курс / М.В. Загірняк, П.Г. Перерва, О.І. Маслак: підручник. Ч. II. — Кременчук: ТОВ “Кременчуцька міська друкарня”, 2015. — 34,4.

3. Загірняк М.В. Електромагнітні розрахунки: підручник [2-е вид., переробл. та доповн.]. — Х.: ТОВ “Друкарня Мадрид”, 2015. — 18,3.

4. Медична і біологічна фізика: підручник для студентів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів / О.В. Чалий, Я.В. Цехмістер, Б.Т. Агапов та ін., за ред. О.В. Чалого. — Вінниця: Нова книга, 2016. — 24,0.

5. Міжнародний маркетинг: підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко та ін. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 20,5.

6. Міжнародні економічні відносини: підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко, О.В. Кам'янецька, О.В. Зубко [та ін.]. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 25,0.

7. Проектування закладів ресторанного господарства: підручник / А.А. Мазаракі, С.Л. Шаповал, О.М. Григоренко та ін.; за ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 11,0.

8. Соціальна і гуманітарна політика: підручник / [авт. кол.: В.П. Трощинський, В.А. Скуратівський, М.В. Кравченко, В.І. Луговий, Ж.В. Таланова та ін.]; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського. — К.: НАДУ, 2016. — 792 с. (у співав. з Ж.В. Талановою підрозділи 15.2 — 15.4 розділу 15. — С.510-530. — 1,3.

9. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: підруч. для вищ. навч. закл. // В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. — вид. 4-те, випр. та доп. — К.: Юрінком Інтер, 2016. — 25,0.

10. Трансфер технологій: електронний підручник / С.І. Бай, С.Ю. Бут, І.О. Совершенна, Л.І. Федулова, К.В. Яцишина [та ін.]; за ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016.

Навчальні посібники, методичні рекомендації

1. HoReCa: навч. посіб.: у 3 т. — Т. 2. Ресторани / [А.А. Мазаракі, С.Л. Шаповал, С.В. Мельниченко та ін.]; за ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 14,8.

2. HoReCa: навч. посіб.: у 3 т. — Т. 3. Кейтеринг / [А.А. Мазаракі, С.Л. Шаповал, С.В. Мельниченко та ін.]; за ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016.

3. HoReCa: навч. посіб.: у 3 т. Т. 1. Готелі / [А.А. Мазаракі, С.Л. Шаповал, С.В. Мельниченко та ін.]; за ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. — 15,8.

4. Голубенко О.Л. Впровадження в вищій школі України європейських механізмів забезпечення якості освіти (на прикладі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля): посібник / Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. — 10,6.

5. Загірняк М.В. Медіапедагогіка / М.В. Загірняк, Т.Б. Поясок: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. — Х.: ТОВ “Друкарня Мадрид”, 2015. — 10,6.

6. Луговий В., Калашнікова С., Таланова Ж. та ін. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : Схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, протокол від 29.03.2016 р. № 3 / Луговий Володимир, Калашнікова Світлана, Таланова Жанна та ін. — 29 с. Електронний ресурс: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.

7. Основні механізми взаємодії електромагнітного поля з біологічними тканинами: навч. посібник-практикум / О.В.Чалий та ін. — К.: Бланксервіс-плюс, 2016. — 2,5.

8. Рахівський район: природа, населення, господарство: навч. посіб. із професійно-орієнтованої практики / Я.Б. Олійник, С.П. Запотоцький, Ю.С. Брайчевський та ін. — К.: ВПЦ “Київський університет”, 2016. — 12,5.

9. Сайтарли І.А., Іщенко О.М., Приятельчук А.О. Нариси з сучасної філософії: навч. посіб. для магістрів та здобувачів ступеня доктора філософії / І.А. Сайтарли, О.М. Іщенко, А.О. Приятельчук (за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського). — К.: “ВАДЕКС”, 2016. — 17,0.

10. Управління навчально-виховним процесом: навч. посіб. / Марина Вікторівна Гриньова, Лариса Василівна Малаканова, Галина Юріївна Сорокіна; ПНПУ імені В.Г. Короленка. — Полтава: ТОВ “Фірма “Техсервіс”, 2016. — 14,5.

Збірники наукових праць, матеріали конференцій

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації конвенції ООН про права осіб з інвалідністю // XVI міжнар. наук.-практ. конф. [тези доповідей] / (за заг. ред. П.М. Таланчука). — К.: Університет “Україна”, 2016. — 19,0.

2. Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей // XIII Всеукраїнська наукова конференція студентів і молодих вчених, ч. I. // — К.: Університет “Україна”, 2016. — 28,0.

3. Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей // XIII Всеукраїнська наукова конференція студентів і молодих вчених, ч. II. // — К.: Університет “Україна”, 2016. — 21,0.

Статті

1. Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду гуманізації вищої освіти як засобу забезпечення її якості (частина II): препринт (аналітичні матеріали) / авт.: Воробйова О.П., Гриценко М.В., Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Ставицький А.В., Таланова Ж.В., Ткаченко В.П. / за ред. В.І. Лугового, Ж.В. Таланової. — К.: ІВО НАПН України, 2016. — 6,0.

2. Бакиров В.С. Трансформація університета, функцій и статусу університетського преподавателя // Новий колегіум. — 2016. — №2 (84). — 0,3.

3. Бакіров В.С. Наука і суспільство: проблеми комунікації // Вісник НАН України. — 2016. — №5. — 0,3.

4. Бакіров В.С. Наукове пізнання — фундамент економічного розвитку // VIII Міжнародний економічний форум “Інновації. Інвестиції. Харківські ініціативи!” — Харків, 2016. — 0,2.

5. Бакіров В.С. Харківський університетський консорціум: новий рівень інкорпорації університетських ресурсів / В.С. Бакіров, Л.О. Белова // Вища освіта України. — 2016. — №1 (60). — 0,4.

6. Балабанов К.В. Публічна дипломатія США після 11 вересня 2001 року / М.В. Трофименко, К.В. Балабанов // Україна Дипломатична — 2016: науковий щорічник. — 2016. — Вип. 17. — 2.

7. Балабанов К.В. Маріупольський державний університет: метод поширення вітчизняної теорії і педагогічної практики за кордоном за сучасних складних військово-політичних умов / К.В. Балабанов // Актуальні проблеми науки та освіти: зб. матеріалів XVIII підсумкової наук.-практ. конф. викладачів, м. Маріуполь, 5 лют. 2016 р. / за заг. ред. К.В. Балабанова. — Маріуполь: МДУ, 2016. — 0,2.

8. Євтух М.Б., Пінковська Е.А., Черкашина Т.В. Методики особистісно-професійного самовдосконалення суб'єкта педагогічної діяльності на засадах самопізнання: навч.-метод. посіб. для пед. працівників (видання рос. мовою) / М.Б. Євтух, Е.А. Пінковська, Т.В. Черкашина. — Черкаси: Вид. Чабаненко Ю.А., 2016. — 18,5.

9. Євтух М.Б., Локшин В.С. Формування креативної особистості майбутніх педагогів вищої школи в контексті людиноцентризму / М.Б. Євтух, В.С. Локшин // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. пр. / гол. ред. Г.П. Шевченко. — Вип. 5 (74). — Северодонецьк: Вид-во СНУ імені Володимира Даля, 2016. — 0,4.

10. Євтух М.Б., Носко М.О., Грищенко С.В. Соціальна робота в зарубіжних країнах: навч. посіб. — [Вид. друге, доповн. та перероб.]. — К.: МП Леся, 2016. — 13,0.

11. Загирняк М.В. Особенности энергопотребления и качество электрической энергии в низковольтных сетях промышленных и коммунальных предприятий / М.В. Загирняк, В.В. Прус, А.В. Никитина // Технічна електродинаміка. — 2016. — №4. — 0,2.

12. Загирняк М.В. Энергетический метод в задачах определения параметров электрогидравлического комплекса / М.В. Загирняк, В.Г. Ковальчук, Т.В. Коренькова // Технічна електродинаміка. — 2016. — №3. — 0,2.

13. Загірняк М.В. Забезпечення ефективності оприлюднення результатів наукових досліджень / М.В. Загірняк, В.В. Никифоров, С.А. Сергієнко // Вісник Кременчуцького нац. ун-ту імені Михайла Остроградського. — Кременчук: КрНУ, 2016. — Вип. 2/2016 (97). — Ч.2. — 0,4.

14. Загірняк М.В. Психологічні умови розвитку асертивності як особистісного ресурсу протидії викликам сучасності / М.В. Загірняк, Р.М. Білоус, О.В. Літвінова // Педагогіка і психологія. — 2016. — №2 (91). — 0,4.

15. Ківалов С.В. Сучасні тренди реформування вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи / С.В. Ківалов // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. НУ "ОЮА"; ПУЦГП; голова редкол. С.В. Ківалов. — О.: Фенікс, 2016. — Вип. 58. — 0,5.

16. Комунальні коледжі США: досвід для України / В.І. Луговий // Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України. — 2016. — №2. — 0,9.

17. Кузьмінський Анатолій. Моделювання освітньо-професійної підготовки майбутнього фахівця в контексті компетентісного підходу. Гуманізація освітньо-виховного простору початкової школи: теорія і практика. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції студентів і молодих учених із педагогічної освіти; м. Миколаїв, 19-20 квітня 2016 р. // Методичний вісник кафедри початкової освіти / гол. ред. І.І. Осадченко. — Миколаїв: ТОВ "Гліон", 2016. — Вип. 5. — 0,2.

18. Кузьмінський Анатолій. Професійна підготовка українського вчителя у вимірі європейських вимог: зб. наук. пр. // Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука / [редкол.: Н.Ничкало (голова) та ін.; упоряд.: Н.Ничкало, О.Боровік]; НАПН України; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — К.: Богданова А.М., 2016. — 548 с. — 0,4.

19. Кузьмінський А.І. Гуманітарно-екзистенційна педагогіка академіка Зязюна І.А. Міжнародна науково-практична конференція "Наукова школа академіка І.А. Зязюна у працях його соратників та учнів (XII педагогічні читання)". Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", 25-26 травня 2016 р. — 0,5.

20. Кузьмінський А.І. Людинолюб і подвижник освіти. Спокою в житті не знав: книга-спогад про освітянина Володимира Клименка / авт.-упоряд.: Г.М. Голиш, А.Ю. Логінов. — Черкаси: Вертикаль, 2016. — 240 с.: фото. — 0,2.

21. Кузьмінський А.І. Ребрендинг управлінської ролі педагога вищої школи у гуманітарно-екзистенційній освітній парадигмі. Управ-

лінсько-педагогічні аспекти професійної діяльності викладача вищої школи [текст]: зб. матер. перших наук.-практ. пед. читань (15 грудня 2016 р.). — Черкаси: Вид. Ю.А. Чабаненко, 2016. — 0,3.

22. Лагутін В.Д., Мазараки А.А. Внутрішній ринок України в умовах дисбалансів між виробництвом і споживанням: стаття // Економіка України. — 2016. — №4. — 0,6.

23. Леонід Васильович Губерський / НАН України; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К.: Академперіодика, 2016. — 172 с., 1с.іл. — (Бібліограф. вчених України). — 0,3.

24. Мазараки А.А., Волосович С.В. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. — 2016. — №1. — 0,8.

25. Мазараки А.А., Сагалакова Н.О. Концептуальні засади управління ціноутворенням в туризмі // Туристичний, готельний і ресторанний бізнес: інновації та тренди: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 7 квіт. 2016 р., м. Київ / відп. ред. А.А. Мазараки. — К.: Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2016. — 0,2.

26. Мазараки А.А., Ситник А.В. Issues of Financial Support of Development of the Commercial Enterprises of Ukraine: стаття. — Польща, Краків (Cracow University of Economic) // Knowledge—Economy—Society: Reorganization of Paradigms And Concept of Management in the Contemporary Economy, 2015. — P. 153-158.

27. Мазараки А.А., Фоміна О.В. Інструментарій управлінського обліку: стаття // Економічний часопис — XXI. — 2016. — №6.

28. Микола Євтух, Інна Червінська. Професійна мобільність учителів гірських шкіл у сучасному освітньому просторі: проблеми та перспективи розвитку // Гірська школа Українських Карпат. Наукове фахове видання з педагогічних наук ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. — Івано-Франківськ. — 2016. — №14. — 0,3.

29. Микола Євтух. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір / Євтух Микола // Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука: зб. наук. пр. / [редкол.: Н.Ничкало (голова) та ін.; упоряд.: Н.Ничкало, О.Боровік]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — К.: Богданова А.М., 2016. — 0,4.

30. Мокін Б.І., Мокін О.Б., Хом'юк Я.В. Умови еквівалентування нелінійних динамічних систем зі степеневими нелінійностями в частотній області // Вісник ВНТУ. — 2016. — №5. — 0,7.

31. Нагорнюк О.В., Мазаракі А.А. Financial Potential as an Object of Strategic Management of the Company: наукова стаття. — Польща, Краків (Cracow University of Economic) // Knowledge—Economy—Society: Reorganization of Paradigms And Concept of Management in the Contemporary Economy. 2015. — Р. 55—67.

32. Об'єктивне і суб'єктивне оцінювання якості освіти: світовий досвід для України / В.І. Луговий, Ж.В. Таланова // Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України. — 2016. — №4. — 0,3.

33. Олійник Я. Вища географічна освіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Українська географія: сучасні виклики: зб. наук. пр. — Т.1. — К.: Прінт-Сервіс, 2016. — 0,2.

34. Олійник Я., Степаненко А. Основні геополітичні парадигми в умовах глобалізації світового простору // Українська географія: сучасні виклики: зб. наук. пр. — Т.1. — К.: Прінт-Сервіс, 2016. — 0,4.

35. Олійник Я.Б. Тенденції розвитку географічної науки // Економічна та соціальна географія. — 2016. — Вип. 75. — 0,2.

36. Олійник Я.Б., Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Про стратегію регіонального розвитку України: суспільно-географічний аспект // Економіка України. — 2015. — №12 (649). — 0,7.

37. Оплата праці в провідних університетах США: досвід для України / В.І. Луговий, Ж.В. Таланова // Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України. — 2016. — №1. — 0,2.

38. Оптимізація чисельності студентів та їх співвідношення з викладачами як фактор підвищення якості й конкурентоспроможності вищої освіти: досвід провідних університетів світу і України / В.І. Луговий, Ж.В. Таланова // Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. — №4 (додаток 2): Тематичний випуск “Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу. — К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. — 0,3.

39. Північноамериканський і європейський простори вищої освіти у здійсненні нобелівських лауреатів: уроки для України / С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, О.М. Слюсаренко, Ж.В. Таланова // Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. — №4 (додаток 2): Тематичний випуск “Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу. — К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. — 0,1.

40. Самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу / В. Луговий // Освіта: Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. — 2016. — 16-23 березня (№11-12). — 0,3.

41. Співвідношення студентів і викладачів у провідних університетах світу та України / В.І. Луговий, Ж.В. Таланова // Вісник Київського нац. ун-ту технологій та дизайну. — 2016. — Спецвипуск. — VI Міжнар. наук.-практ. конф. “Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України”, 7 жовтня 2016 р. — 0,2.

42. Шаповал С.Л., Мазаракі А.А., Притульська Н.В., Мельниченко С.В., Ржевський Г.М. Вплив ціннісних орієнтацій студентів на рівень формування духовної культури: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. “Психологія: сучасні методики та інновації у досвіді діяльності практичного застосування” / УДПУ ім. П.Тичини, 14 квітня 2016 р. — 0,6.

43. Шевченко Г.П. Культура і мистецтво в ідеалотворенні особистості / Г.П. Шевченко // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. пр. / гол. ред. Г.П. Шевченко. — Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2016. — Вип. 6 (75). — 0,8.

44. A.V. Chalyi, E.V.Zaitseva, K.A.Chalyu, G.V.Khrapijchuk, Thermophysical properties and dimensional crossover of confined matter, Abstracts of the 7th International conference “Physics of liquid matter: modern problems”, Kyiv, p.213, 2016.

45. Anatoliy Kuzminskyu. Integrative approaches of Native and foreign scholars to pedologi in the context of views of the third millennium. Порівняльна професійна педагогіка. 6 (2) 2016. Науковий журнал. Англо-українське видання. — Київ; Хмельницький: Редакційно-видавничий центр Хмельницького національного університету. — 0,7.

46. Gorobets O.Yu., Gorobets Yu.I., Rospotniuk V.P., Grebinaha V.I., Kyba A.A. Liquid-liquid phase separation and cluster formation at deposition of metals under inhomogeneous magnetic field, Poster presentation at the JEMS (Glasgow, United Kingdom, 21-26 August, 2016).

47. Gorobets Yu.I., Gorobets O.Yu., Guseva Yu.I. Nonlinear spin wave excitation at the interface between two ferromagnets with broken spatial inversion symmetry, Poster presentation at the JEMS (Glasgow, United Kingdom, 21-26 August, 2016).

48. Gorobets Yu.I., Gorobets O.Yu., Guseva Yu.I. Nonlinear spin wave excitation at the interface between two ferromagnets with broken spatial inversion symmetry, Poster presentation at the JEMS (Glasgow, United Kingdom, 21-26 August, 2016).

49. Gorobets Yu.I., Gorobets O.Yu., Guseva Yu.I. Nonreciprocity effects FOR Spin Wave propagating through the Interface between Two Ferromagnets with Broken Spatial Inversion Symmetry. Poster presentation

at Invited talk at the International School on Magnonics (Exeter, Great Britain, 19th – 24th June 2016).

50. Gorobets O.Yu. , Gorobets Yu.I., Rospotniuk V.P., Grebinaha V.I., Kyba A.A. Liquid-liquid phase separation of an electrolyte at metals deposition on the surface of a steel plate under the influence of two-domain magnetic system, Poster presentation at the PLM MP (Kyiv, Ukraine, May 27-31, 2016).

51. L.A. Bulavin, A.V. Chalyi, O.I. Bilous, Dynamical anomalies near liquid-liquid phase transition, Abstracts of the 7th International conference “Physics of liquid matter: modern problems”, Kyiv, p.6, 2016.

52. M.B. Evtukh, S.A. Sayapina. TRENDS OF THE SCIENTIFIC RESEARCHES IN THE SPHERE OF METHODS OF PRESCHOOL EDUCATION (1960s – THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY) // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. пр. / гол. ред. Г.П. Шевченко. – Вип. 2 (71). – Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – 0,5.

53. Malakhov V. Application of graphcal representations for analysis criteria / T. Filatova, V. Malakhov // Abstracts of the 2nd International Conference on Computer Algebra and Information Technologies (CAIT – 2016). August 21-26, 2016, Odessa, Ukraine. – Odessa: Odessa I.I. Mechnikov National University, 2016. – P.13.

54. Mazaraki A., Ilchenko N. Modelling Business Processes in the Wholesale Trade // Knowledge economy society. Challenges of contemporary economies in the face of global market conditions. – Cracow University of economics, 2015. – P.179-190.

55. Mazaraki A., Ilchenko N. The Small and Medium businesses during an unstable economic situation in Ukraine // Knowledge economy society. Challenges and development trends of modern economy, finance and information technology. – Cracow University of economics, 2015. – P. 81–89.

56. Mokin Boris, Alexan. B. Mokin, Vitaliy B. Mokin, Irina A. Chernova Determining the Conditions and Designing the Methods for Description of Processes in Complex Dynamic Objects by Equivalent Models not Higher than the Third-Order. Journal of Automation and Information Sciences. Vol. 48 – 2016. – Issue 3. – 0,8.

57. Mokin Boris, Mokin Vitalii, Mokina Yuliya. Decision Support System for the Use of Funds Received From Higher Education Institution Paid Services. Actual Problems in Economics # 3(177 – 2016 – 0.7.

58. O.I. Bilous, A.V. Chalyi, Anomalies of the critical concentration of the sound absorption solution, Abstracts of the 7th International conference “Physics of liquid matter: modern problems”, Kyiv, p.196, 2016.

59. Shevchenko G.P. Culture and Art for an Ideal Personality Creation / G.P.Shevchenko // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. — Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. — Вип. 3(72). — 0,6.

60. System modeling criteria of the optimization process of professional training of future psychologists at higher educational institutions M/ Yevtukh, E. Luzik // Pedagogy and Psychology. Science and education a new dimension. III(31), Issue 61, 2015. — 0,3.

61. Transformation of Higher Education Landscape in Ukraine / S. Kalashnikova, V. Kovtunets, V. Luhovyuy, I. Prokhor, V. Satsyk, Zh. Talanova // Міжнар. наук. журнал “Університети і лідерство”. — 2016. — №2. — 0,16.

62. Usage of the hybrid encryption in a cloud instant messages exchange system / Roman Kyvetnyy; Olexander N. Romanyuk; Evgenii O. Titarchuk; Konrad Gromaszek; Nazarbek Mussabekov. *Proc. SPIE*. 10031, Photonics Applications in Astronomy, Communications, Industry, and High-Energy Physics Experiments 2016, 100314S. (September 28, 2016) doi: 10.1117/12.2249190, 8 p.

63. Yu. I. Gorobets, O.Yu. Gorobets, V. V. Kulish. A self-similar solution of the Landau-Lifshitz equation for a spin wave in an antiferromagnet. “Relativistic” class of the solutions // 8th Joint European Magnetism Symposia “JEMS 2016”, Glasgow, UK, 2016.

64. Yu.I. Gorobets, S. M. Porev, S.O. Reshetnyak, O.S. Porev. Pre-incubation as an entrepreneurial training for students and postgraduates of polytechnic universities // Materials of XII International Research and Practice Conference “Prospects of World Science-2016”. — Vol. 4. — Science and Education LTD, Sheffield, England. — 30.07.2016-07.08.2016. — P. 3-5.

65. Zagirnyak M. Harmonic Analysis of Power in an Electrohydraulic Complex with Nonlinear Processes in the Pipeline System / M. Zagirnyak, T. Korenkova, V. Kovalchuk // Proceedings of 2016 IEEE 2nd International Conference on Intelligent energy and power systems (IEPS). — Kyiv, Ukraine, 2016. — 0,25.

66. Zagirnyak M. Induction Motor Stator Windings Asymmetry Influence on Frequency Converter Autonomous Voltage Inverter / M. Zagirnyak, A. Kalinov, A. Kostenko // Proceedings of 2016 IEEE 2nd International Conference on Intelligent energy and power systems (IEPS). — Kyiv, Ukraine, 2016. — 0,25.

ДОДАТКИ

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАПН УКРАЇНИ (у таблицях) (Додаток 1)

Таблиця 1.

Експериментальна діяльність за рівнями

Назви установ	Кількість експериментів за рівнями					Кількість експериментальних навчальних закладів, установ, організацій			
	у тому числі					у тому числі затверджених			
	Всього	Безукраїнський МОН України (за наказом МОН України)	Академічний (за рішенням Президії НАПН України)	Підліткової установи НАПН України (за рішенням відділення НАПН України, вченої ради установи)	Структурного підрозділу підліткової установи (за рішенням вченої ради установи)	Всього	МОН України	Органами управління освітою областей, міста Києва	Місцевими органами управління освітою
Інститут педагогіки	39	20		2	17	213	39	26	148
Інститут психології імені Г.С. Костюка	9	3		6		82	23		59
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	6				6	30			30
Інститут проблем виховання	21	8			13	107	8	10	89
Інститут спеціальної педагогіки	9	1		8		60	11		49
Інститут соціальної та політичної психології	8	2	1*		6	201	135	24	42
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	6	3		2	1	46	38	4	4
Інститут професійно-технічної освіти	13	6	1	4	2	63	6	18	39
Інститут обдарованої дитини	3			3		7			7
Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи	3				3	3			3
Усього	117	43	3**	25	48	812	260	82	470

*Загальноакадемічний експеримент має статус всеукраїнського

**3 + 1 ("Модель особистісно-орієнтованої системи Авторської школи М.П. Гузика")

Таблиця 2.

Упровадження результатів наукових досліджень, завершених у 2016 р.

№ з/п	Установи	Усього продукції за результатами НДР (одиниць)											
		Завершено НДР (одиниць)						Розпочато НДР за результатами завершених досліджень					
		Наукова продукція		Науково-виробнича продукція		Навчальна продукція		Довідкова продукція		Упроваджується		Підготовлено	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Інститут педагогіки	2	2	1			7					10	2
2.	Інститут психології імені Г.С. Костюка	1	1								1	1	1
3.	Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	7	9		20		1		2			32	32
4.	Інститут проблем виховання	6	5		5		3					13	13
5.	Інститут соціальної та політичної психології	4	8		4		4		1		4	17	3
6.	Інститут вищої освіти	1	2		2				2			6	6
7.	Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	1			1				18			19	18
8.	Інститут обдарованої дитини	1	1		1						1	2	2
9.	Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи	2			7		1		4			12	12
10.	Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського	2	2		3				21			58	58
Усього		27	30		44		16		48+32 од. інше¹ = 80		6	170	170

1 – статистичні бюлетені, аналітичні, науково-інформаційні матеріали, бібліографічні та електронні показники

Таблиця 3.

Продукція, підготовлена в ході виконання наукових досліджень у 2016 р. (монографії, посібники, підручники та ін.)

№	Наукова продукція				Науково-виробнича продукція				Навчальна продукція							Довідкова продукція													
	Усього	Усього	у тому числі		Усього	посібники	практичні посібники	методичні рекомендації	Інше ³	Усього	навчальні посібники	навчально-методичні посібники	методичні посібники	навчальні наочні посібники	підручники	навчальні програми	курси, тексти, концепти лекцій	у тому числі				Усього	енциклопедії	довідники	каталоги	Інше ⁵			
			монографії	видані за кордоном														збірники наукових праць (неперіодичні видання)	матеріал конференцій	Інше ²	навчальні посібники						навчально-методичні посібники	методичні посібники	навчальні наочні посібники
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Інститут педагогіки																													
Підготовлено продукцію	2	1	-	1	-	-	-	4	4	-	-	-	18	9	-	-	-	7	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
З них друковані та електронні видання	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Інститут психології імені Г.С. Костюка																													
Підготовлено продукцію	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
З них друковані та електронні видання	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих																													
Підготовлено продукцію	9	9	-	-	-	-	-	20	6	-	14	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
З них друковані та електронні видання	0	0	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-
Інститут проблем виховання																													
Підготовлено продукцію	5	5	-	-	-	-	-	5	4	-	1	-	3	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
З них друковані та електронні видання	5	5	-	-	-	-	-	5	4	-	1	-	1	-	-	1	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інститут спеціальної педагогіки																													
Підготовлено продукцію	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66	-	3	-	-	4	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
З них друковані та електронні видання	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	-	0	-	-	1	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інститут соціальної та політичної психології																													

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
Підготовлено продукцію	26	15	-	1	10	-	-	18	5	4	5	4	17	-	1	-	-	3	12	-	-	-	1	29	-	6	1	-	22		
З них друковані та електронні видання	19	8	-	1	10	-	-	8	2	3	3	-	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	21	-	-	-	-	21		
Інститут вищої освіти																															
Підготовлено продукцію	4	-	-	-	-	-	4	4			4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
З них друковані та електронні видання	0	-	-	-	-	-	0	0			0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання																															
Підготовлено продукцію	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6		
З них друковані та електронні видання	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6			
Інститут професійно-технічної освіти																															
Підготовлено продукцію	1	1	-	-	-	-	-	2		1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2				3		
З них друковані та електронні видання	0	0	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інститут обдарованої дитини																															

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
Підготовлено продукцію	15	5			2	8	7	4			3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
З них друковані та електронні видання	10	0			2	8	0	0			0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи																															
Підготовлено продукцію	2	-	-	-	-	-	2	3	1		2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-		
З них друковані та електронні видання	2	-	-	-	-	-	2	4	2		2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-		
ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського																															
Підготовлено продукцію	2	1	-	-	1	-	-	2		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	1	1	24		
З них друковані та електронні видання	0	0	-	-	0		0			0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	0	0	4			
УСЬОГО																															
Підготовлено продукцію	67	38		2	13	8	6	67	29	7	30	5	106	11	4	1	15	75					1	69	2	6	5	1	55		
З них друковані та електронні видання	37	14		1	12	8	2	19	9	3	7	0	65		1		3	60					1	32			1		31		

**Продукція, підготовлена в ході виконання наукових досліджень
у 2016 р. (стагті, тези)**

Назва установи	Стагті						Тези доповідей
	усього	з них					
		у вітчизняних наукових фахових виданнях	у вітчизняних виданнях, що входять до наукометричних баз даних	у зарубіжних виданнях	у зарубіжних виданнях, що входять до наукометричних баз даних	у виданнях з імпаکت-фактором	
Інститут педагогіки	327	189	118	36	7	–	216
Інститут психології імені Г.С. Костюка	448	232	25	53	35	4	151
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	112	46	9	17	2		56
Інститут проблем виховання	116	45	57	14			57
Інститут спеціальної педагогіки	100	51	31	11	6	1	27
Інститут соціальної та політичної психології	228	128	24	26	7	3	87
Інститут вищої освіти	115	53	14	27	13	14	32
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	92	68	36	9	5	10	119
Інститут професійно-технічної освіти	101	67	37	5	1	8	86
Інститут обдарованої дитини	198	82	-	16	5	1	18
Український НІМЦ практичної психології і соціальної роботи	17	14	3				14
ДНПБ України ім. О.Сухомлинського	142	26	22	12	7	33	60
УСЬОГО	1996	1001	376	226	88	74	923

Таблиця 5.

**Продукція, підготовлена за завершеними у 2016 р. фундаментальними дослідженнями
(монографії, посібники, підручники та ін.)**

	Наукова продукція				Науково-виробнича продукція			Навчальна продукція								Довідкова про-дукція					Усього							
	Усього	у тому числі	у тому числі		Усього	посібники	практичні посібники	методичні рекомендації	Усього	навчальні посібники	навчально-методичні посібники	методичні посібники	навчальні наочні посібники	підручники	навчальні програми	курси, тексти, конспекти лекцій	хрестоматії	альбоми	Інше***	Усього		енциклопедичні, мовні, тлумачні, термінологічні словники	енциклопедії	довідники	каталоги	Інше****		
			видані за кордоном	графії																							моно-	графії
Інститут педагогіки	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
Підготовлено продукцію	0	0	-	-	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
З них друковані та електронні видання																												
Інститут психології імені Г.С. Костюка																												
Підготовлено продукцію	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
З них друковані та електронні видання	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих																															
Підготовлено продукцію	9	9	-	-	-	-	-	20	6	14	14	1	1	-	-	-	-	-	1					2	1	-	-	-	1	32	
З них друковані та електронні видання	0	0	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	0					0	0	-	-	-	0	0	
Інститут проблем виховання																															
Підготовлено продукцію	5	5	-	-	-	-	-	5	4	1	1	3	3	1	-	-	-	-	2												13
З них друковані та електронні видання	5	5	-	-	-	-	-	5	4	1	1	3	3	-	-	-	-	-	2												13
Інститут соціальної та політичної психології																															
Підготовлено продукцію	8	8	-	-	-	-	-	4	2	1	1	4	4	-	-	1	2	2	1					1	-	-	-	-	1	17	
З них друковані та електронні видання	1	1	-	-	-	-	-	2	1	1	0	0	0	-	-	0	0	0	0					0	-	-	-	-	0	3	
Інститут вищої освіти																															
Підготовлено продукцію	2	1	-	-	-	-	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-					2	1	-	-	-	1	6	
З них друковані та електронні видання	0	0	-	-	-	-	-	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-					0	0	-	-	-	0	0	
ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського																															

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
Підготовлено продукцію	2	1	-	-	-	-	1	2		1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	3	1	17	25	
З них друковані та електронні видання	2	1	-	-	-	-	1	2		1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	3	1	17	25	
УСЬОГО																															
Підготовлено продукцію	28	26	-	-	-	-	2	34	13	3	18		8		1	1	2	4	2	4	-	-	-	26	2	-	3	1	20	96	
З них друковані та електронні видання	9	8	-	-	-	-	1	9	5	2	2		3		1	0	0	2	0	2	-	-	-	21	0	-	3	1	17	42	

*** - бібліографічні, електронні покажчики; бюлетені

Таблиця 6.

**Продукція, підготовлена за завершеними у 2016 р.
фундаментальними дослідженнями (статті, тези)**

Назва установи	Опубліковано статей за весь період виконання НДР (одиниць)						Опубліковано тез доповідей (одиниць)
	усього	з них					
		у вітчизняних наукових фахових виданнях	у вітчизняних виданнях, що входять до наукометричних баз даних	у зарубіжних виданнях, що входять до наукометричних баз даних	у зарубіжних виданнях, що входять до наукометричних баз даних	у виданнях з імпаکت-фактором	
Інститут педагогіки	92	56	10	3	1	-	57
Інститут психології імені Г.С. Костюка	135	36	7	31	10	-	24
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	457	215	26	50	3	-	149
Інститут проблем виховання	251	174	21	19	4	1	165
Інститут соціальної та політичної психології	349	275	31	23	5	2	104
Інститут вищої освіти	91	42	4	6	5	2	-
ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського	226	85	2	16	4	34	77
УСЬОГО	1601	883	101	148	32	39	576

Таблиця 7.

Продукція, підготовлена за завершеними у 2016 р. прикладними дослідженнями (монографії, посібники, підручники та ін.)

	Наукова продукція			Науково-ви-робнича продукція			Навчальна продукція								Довідкова продукція															
	у тому числі			у тому числі			у тому числі								у тому числі															
	Усього	Усього моно-графії	видані за кордоном	Усього	посібники	практичні посібники	Усього	методичні рекомендації	Інше**	Усього	навчальні посібники	навчально-методичні посібники	методичні посібники	навчальні наочні посібники	підручники	навчальні програми	курси, тексти, концепти лекцій	хрестоматії	альбоми	Інше**	Усього	енциклопедичні, мовні, тлумачні, термінологічні словники	енциклопедії	довідники	каталоги	Інше****				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Інститут педагогіки																														
Підго-товлено про-дукцію	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	7	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
З них дру-ковані та електронні видання	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання																																		
Підготовлені до друку	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	18	19		
З них друковані та електронні видання	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	18	18		
Інститут обдарованої дитини																																		
Підготовлені до друку	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
З них друковані та електронні видання	0	0	-	-	-	-	-	-	0	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи																																		
Підготовлені до друку	-	-	-	-	-	-	-	7	4	3	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-	3	12			
З них друковані та електронні видання	-	-	-	-	-	-	-	7	4	3	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-	3	12				
ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського																																		
Підготовлені до друку	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	33

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
З них дру- ковані та електронні видання	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	33
УСЬОГО																															
Підго- товлено продукцію	2	1	-	1	-	-	-	10	5	1	4		8	6	-	-	-	1	1	-	-	-	-	54	-	-	1	-	53	74	
З них дру- ковані та електронні видання	1	0	-	1	-	-	-	8	4	1	3		2	0	-	-	-	1	1	-	-	-	-	54	-	-	1	-	53	65	

*** – статистичні бюлетені, аналітичні, науково-інформаційні матеріали

Таблиця 8.

**Продукція, підготовлена за завершеними у 2016 р.
прикладними дослідженнями (статті, тези)**

Назва установи	Опубліковано статей за весь період виконання НДР (одиниць)						Опубліковано тез доповідей (одиниць)
	усього	з них					
		у вітчизняних наукових фахових виданнях	у вітчизняних виданнях, що входять до наукометричних баз даних	у зарубіжних виданнях	у зарубіжних виданнях, що входять до наукометричних баз даних	у виданнях з імпаکت-фактором	
Інститут педагогіки	55	51	16	4	2	-	18
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	115	35	6	5	3	7	62
Інститут обдарованої дитини	63	29	1	5	3	-	1
Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи	61	54	6		1	-	20
ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського	82	21	3	5	1	17	40
УСЬОГО	376	190	32	19	10	24	141

Таблиця 9.

Наукові періодичні видання НАПН України у 2016 р.

Засновник (співзасновник) періодичних видань	Усього	Журнали*	Збірники наукових праць*	Електронні видання*
1	2	3	4	5
Національна академія педагогічних наук України	2	<ul style="list-style-type: none"> • Педагогіка і психологія. Вісник Національної академії педагогічних наук України (ISSN 2304-0629) • Директор школи, ліцею, гімназії 	–	–
Інститут педагогіки	9	<ul style="list-style-type: none"> • Комп'ютер у школі та сім'ї (ISSN 2307-9851) • Порівняльно-педагогічні студії (ISSN 2306-5532) • Українська література в загальноосвітній школі • Українська мова і література в школі • Український педагогічний журнал 	<ul style="list-style-type: none"> • Педагогічна освіта: теорія і практика • Педагогічний дискурс (ISSN 2309-9127) • Проблеми сучасного підручника 	<ul style="list-style-type: none"> • Народна освіта
Інститут психології імені Г.С. Костюка	12	<ul style="list-style-type: none"> • Освіта та розвиток обдарованої особистості (ISSN 2309-3935) • Психологія і особистість (ISSN 2226-4078) • Організаційна психологія. Економічна психологія (ISSN 2411-3190) • Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools (ISSN 2313-7525) • American Journal of fundamental, applied & experimental research (2474-9397 (online), 2474-9400 (print)) 	<ul style="list-style-type: none"> • Актуальні проблеми психології, у 12 томах (ISSN 2072-4772) • Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (ISSN 2310-2470) • Проблеми загальної та педагогічної психології (ISSN 2077-2289) • Проблеми сучасної психології (ISSN 2227-6246) • Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика (ISSN 2310-1598) 	<ul style="list-style-type: none"> • Технології розвитку інтелекту (ISSN Online 2223-0521) • Психологічний часопис (ISSN 2414-004X)

1	2	3	4	5
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	4	<ul style="list-style-type: none"> • Порівняльна професійна педагогіка (ISSN 2308-4084) • Педагогіка і психологія професійної освіти (ISSN 2218-5186) 	<ul style="list-style-type: none"> • Естетика і етика педагогічної дії (ISSN 2226-4051) • Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи (ISSN 2308-6386) 	–
Інститут проблем виховання	3	<ul style="list-style-type: none"> • Мистецтво та освіта (ISSN 2308-8885) 	<ul style="list-style-type: none"> • Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді (ISSN 2308-3778) <p>Теорія і методика хорингу</p>	
Інститут спеціальної педагогіки	5	<ul style="list-style-type: none"> • Особлива дитина: навчання і виховання (ISSN 2307-4876) 	<ul style="list-style-type: none"> • Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання • Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови • Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології • Український логопедичний вісник 	
Інститут соціальної та політичної психології	6	<ul style="list-style-type: none"> • Психологічні перспективи (ISSN 2227-1376, ISSN Online 2308-3743) • Психодрама и современная психотерапия • Психологія і суспільство 	<ul style="list-style-type: none"> • Наукові студії із соціальної та політичної психології • Проблеми політичної психології • Психологічні науки: проблеми і здобутки 	–
Інститут вищої освіти	3	<ul style="list-style-type: none"> • Вища освіта України (ISSN 2078-1016) • Філософія освіти (ISSN 2309-1606) 		<ul style="list-style-type: none"> • Університет і лідерство
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	3	<ul style="list-style-type: none"> • Комп'ютер у школі та сім'ї (ISSN 2307-9851) 	<ul style="list-style-type: none"> • Інформаційні технології в освіті (ISSN 1998-6939, ISSN Online 2306-1707) 	<ul style="list-style-type: none"> • Інформаційні технології і засоби навчання (ISSN Online 2076-8184)

1	2	3	4	5
Інститут професійно-технічної освіти	7	<ul style="list-style-type: none"> Професійно-технічна освіта 	<ul style="list-style-type: none"> Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка (ISSN 2223-5752) Професійна освіта: проблеми і перспективи Професійне навчання на виробництві (ISSN 2224-0195) Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент 	<ul style="list-style-type: none"> Теорія і методика професійної освіти
Інститут обдарованої дитини	3	<ul style="list-style-type: none"> Освіта та розвиток обдарованої особистості (ISSN 2309-3935) 	<ul style="list-style-type: none"> Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика (ISSN 2310-1598) Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи 	–
ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”	4	<ul style="list-style-type: none"> Післядипломна освіта в Україні 	<ul style="list-style-type: none"> Вісник післядипломної освіти (ISSN 2218-7650) Простір арг-терапії 	<ul style="list-style-type: none"> Теорія і методика управління освітою
Усього	61	25	29	7

* із зазначенням Міжнародного стандартного номера періодичного видання (ISSN).

Таблиця 10.

**Підготовка наукових кадрів у докторантурі установ
НАПН України у 2016 р.**

Назва установи	Наукові консультанти		Чисельність докторантів (на початок року)			Випуск								Відраховано			Прийом			Чисельність докторантів (на кінець року)				Чисельність здобувачів						
	за державним замовленням	на умовах контракту	за державним замовленням	на умовах контракту	усього	за державним замовленням				на умовах контракту				за державним замовленням	усього	на умовах контракту		за державним замовленням	усього	на умовах контракту		за державним замовленням	усього							
						із захистом дисертації	з поданням до захисту	ефективність роботи (%)	усього	із захистом дисертації	з поданням до захисту	ефективність роботи (%)	усього			за державним замовленням	усього			за державним замовленням	усього									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
Інститут психології	6	9	-	9	4	4	1	25	-	-	-	-	-	-	-	2	2	5	2	7	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Інститут психології імені Г.С.Костюка	8	8	2	10	1	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	6	8	-	8	4	1	1	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Інститут проблем виховання	5	8	1	9	4	-	2	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	-
Інститут спеціальної педагогіки	2	2	-	2	1	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Інститут соціальної та політичної психології	5	6	2	8	2	1	-	50	-	-	-	-	2	1	-	1	1	3	2	5	4
Інститут вищої освіти	7	9	1	10	3	-	2	66,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	9	-
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	4	5	-	5	2	1	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-
Інститут професійно-технічної освіти	3	4	1	5	1	1	-	100	-	-	-	-	1	1	-	3	3	2	4	6	-
ДВНЗ "Університет менеджменту освіти"	3	3	-	3	1	-	1	100	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	-	3	-
Усього	49	62	7	69	23	4	7	47,83	-	-	-	-	3	2	1	6	7	40	10	50	6

Таблиця 11.

**Підготовка наукових кадрів в аспірантурі установ
НАПН України у 2016 р. (прийом аспірантів)**

Назва установи	Наукові керівники		Прийом						Загальна чисельність аспірантів (на кінець року)								
	Докт.н., проф./ с.н.с., доц.	Канд.н., ст.н.с./ доц.	за державним замовленням		на умовах контракту			за державним замовленням		на умовах контракту			Разом				
			усього	з відривом від виробництва	без відриву від виробництва	усього	з відривом від виробництва	без відриву від виробництва	усього	з відривом від виробництва	без відриву від виробництва	усього	з відривом від виробництва	без відриву від виробництва	Разом		
																усього	з відривом від виробництва
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Інститут педагогіки	9	10	4	4	-	5	-	5	9	14	10	4	7	1	6	21	6
Інститут психології імені Г.С.Костюка	8	4	-	-	-	1	-	1	1	7	6	1	10	6	4	17	1
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	20	4	5	5	-	1	-	1	6	14	8	6	12	1	11	26	-
Інститут проблем виховання	10	13	-	-	-	-	-	-	-	6	5	1	17	-	17	23	-
Інститут спеціальної педагогіки	12	20	-	-	-	7	-	7	7	6	3	3	29	-	29	35	-
Інститут соціальної та політичної психології	11	16	5	5	-	7	1	6	12	16	14	2	26	9	17	42	13
Інститут вищої освіти	17	4	4	4	-	5	-	5	9	21	9	12	6	1	5	27	5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	8	7	-	-	-	-	-	-	-	11	11	-	2	1	1	13	-
Інститут професійно-технічної освіти	8	2	3	3	-	7	2	5	10	17	7	10	7	2	5	24	-
Інституту обдарованої дитини	5	1	-	-	-	-	-	-	-	4	4	-	3	3	-	7	7
ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”	30	18	1	1	-	18	5	13	19	10	4	6	38	8	30	48	-
Усього	138	99	22	22	-	51	8	43	73	126	81	45	157	32	125	283	32

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Інститут проблем виховання	10	7	3	26	2	24	36	2	-	1	2	-	4	25	2	-	1	5	2	1	7	57	4	-	
Інститут спеціальної педагогіки	11	6	5	28	-	28	39	3	-	-	2	1	5	20	-	-	-	6	1	1	6	33	-	-	
Інститут соціальної та політичної психології	20	18	2	32	16	16	52	4	-	3	1	1	5	80	1	-	-	4	2	-	5	40	12	4	
Інститут вищої освіти	29	11	18	1	1	-	30	2	-	2	3	2	1	5	100	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	18	18	-	3	2	1	21	6	-	1	-	-	6	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Інститут професійно-технічної освіти	24	8	16	4	-	4	28	4	-	-	4	-	1	8	12,5	1	-	-	2	-	-	3	0	6	4
Інститут обдарованої дитини	10	8	2	3	3	-	13	3	-	-	1	-	4	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
ДВНЗ "Університет менеджменту освіти"	14	4	10	33	6	27	47	1	-	-	3	-	1	4	25	1	1	-	4	-	1	5	40	8	-
Усього	184	115	69	176	47	129	360	42	2	9	18	5	3	60	31,7	9	2	1	35	7	4	44	31	43	14

Таблиця 12.1.

Перелік галузей наук і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів через докторантуру та аспірантуру в НАПН України (відповідно до Переліку наукових спеціальностей, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 р. № 1057)

Шифр спеціальності	Спеціальність	Назва підвідомчої установи НАПН України
ДОКТОРАНТУРА		
Філософські науки		
09.00.03	соціальна філософія та філософія історії	Інститут вищої освіти
09.00.10	філософія освіти	Інститут вищої освіти
Педагогічні науки		
13.00.01	загальна педагогіка та історія педагогіки	Інститут педагогіки Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут вищої освіти ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
13.00.02	теорія та методика навчання (фізики, математики, української літератури, української мови, трудового навчання, біології, хімії, географії, історії)	Інститут педагогіки
13.00.02	теорія та методика навчання (трудове навчання)	Інститут професійно-технічної освіти
13.00.03	корекційна педагогіка	Інститут спеціальної педагогіки
13.00.04	теорія і методика професійної освіти	Інститут педагогіки Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут вищої освіти Інститут професійно-технічної освіти ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
13.00.05	соціальна педагогіка	Інститут проблем виховання
13.00.06	теорія і методика управління освітою	ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
13.00.07	теорія і методика виховання	Інститут проблем виховання

Шифр спеціальності	Спеціальність	Назва відповідної установи НАПН України
13.00.08	дошкільна педагогіка	Інститут проблем виховання
13.00.09	теорія навчання	Інститут педагогіки
13.00.10	інформаційно-комунікаційні технології в освіті	Інститут інформаційних технологій і засобів навчання
Психологічні науки		
19.00.01	загальна психологія, історія психології	Інститут психології імені Г.С. Костока Інститут соціальної та політичної психології
19.00.02	психофізіологія	Інститут психології імені Г.С. Костока
19.00.03	психологія праці; інженерна психологія	Інститут психології імені Г.С. Костока
19.00.04	медична психологія	Інститут психології імені Г.С. Костока
19.00.05	соціальна психологія; психологія соціальної роботи	Інститут психології імені Г.С. Костока Інститут соціальної та політичної психології ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
19.00.07	педагогічна та вікова психологія	Інститут психології імені Г.С. Костока Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
19.00.08	спеціальна психологія	Інститут спеціальної педагогіки
19.00.10	організаційна психологія; економічна психологія	Інститут психології імені Г.С. Костока
19.00.11	політична психологія	Інститут соціальної та політичної психології
АСПРАНТУРА		
Економічні науки		
08.00.03	економіка та управління національним господарством	Інститут вищої освіти
Філософські науки		
09.00.03	соціальна філософія та філософія історії	Інститут вищої освіти
09.00.04	філософська антропологія, філософія культури	Інститут вищої освіти
09.00.10	філософія освіти	Інститут вищої освіти

Шифр спеціальності	Спеціальність	Назва підвідомчої установи НАПН України
	Педагогічні науки	
13.00.01	загальна педагогіка та історія педагогіки	Інститут педагогіки Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут вищої освіти Інститут обдарованої дитини ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
13.00.02	теорія та методика навчання (фізики, математики, української літератури, української мови, біології, хімії, географії, історії, іноземна мова, інформатика)	Інститут педагогіки
13.00.02	теорія та методика навчання (трудове навчання)	Інститут педагогіки Інститут професійно-технічної освіти
13.00.03	корекційна педагогіка	Інститут спеціальної педагогіки
13.00.04	теорія і методика професійної освіти	Інститут педагогіки Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут вищої освіти Інститут професійно-технічної освіти ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
13.00.05	соціальна педагогіка	Інститут проблем виховання
13.00.06	теорія і методика управління освітою	Інститут педагогіки Інститут вищої освіти ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
13.00.07	теорія і методика виховання	Інститут проблем виховання
13.00.08	дошкільна педагогіка	Інститут проблем виховання
13.00.09	теорія навчання	Інститут педагогіки
13.00.10	інформаційно-комунікаційні технології в освіті	Інститут інформаційних технологій і засобів навчання

Шифр спеціальності	Спеціальність	Назва підвідомчої установи НАПН України
	Психологічні науки	
19.00.01	загальна психологія, історія психології	Інститут психології імені Г.С. Костюка
		Інститут соціальної та політичної психології ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
19.00.02	психофізіологія	Інститут психології імені Г.С. Костюка
19.00.03	психологія праці; інженерна психологія	Інститут психології імені Г.С. Костюка
19.00.04	медична психологія	Інститут психології імені Г.С. Костюка
19.00.05	соціальна психологія; психологія соціальної роботи	Інститут психології імені Г.С. Костюка Інститут соціальної та політичної психології ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
19.00.07	педагогічна та вікова психологія	Інститут психології імені Г.С. Костюка
		Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
19.00.08	спеціальна психологія	Інститут спеціальної педагогіки
19.00.10	організаційна психологія; економічна психологія	Інститут психології імені Г.С. Костюка
19.00.11	політична психологія	Інститут соціальної та політичної психології

Таблиця 12.2.

Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими розпочато підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів через докторантуру та аспірантуру в НАПН України у 2016 р. (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” від 29 квітня 2015 р. № 266)

Шифр спеціальності	Спеціальність	Назва підвідомчої установи НАПН України
ДОКТОРАНТУРА		
01 Освіта/Педагогіка		
011	Освітні, педагогічні науки	Інститут педагогіки Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут проблем виховання Інститут вищої освіти Інститут інформаційних технологій і засобів навчання ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
015	Професійна освіта	Інститут професійно-технічної освіти
016	Спеціальна освіта	Інститут спеціальної педагогіки
05	Соціальні та поведінкові науки	
053	Психологія	Інститут психології імені Г.С. Костюка Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут соціальної та політичної психології ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
07	Управління та адміністрування (28 Публічне управління та адміністрування)	
074 (281)	Публічне управління та адміністрування	ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
23	Соціальна робота	
231	Соціальна робота	Інститут проблем виховання
АСПРАНТУРА		
01 Освіта/Педагогіка		

Шифр спеціальності	Спеціальність	Назва підвідомчої установи НАПН України
011	Освітні, педагогічні науки	Інститут педагогіки Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут проблем виховання Інститут вищої освіти Інститут інформаційних технологій і засобів навчання ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
013	Початкова освіта	Інститут педагогіки
014	Середня освіта	Інститут педагогіки
015	Професійна освіта	Інститут професійно-технічної освіти
016	Спеціальна освіта	Інститут спеціальної педагогіки
05 Соціальні та поведінкові науки		
053	Психологія	Інститут психології імені Г.С. Костюка Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Інститут спеціальної педагогіки Інститут соціальної та політичної психології ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
07 Управління та адміністрування (28 Публічне управління та адміністрування)		
074 (281)	Публічне управління та адміністрування	ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
23 Соціальна робота		
231	Соціальна робота	Інститут проблем виховання

Таблиця 13.

**Робота спеціалізованих учених рад підвідомчих установ
НАПН України у 2016 р.**

№ з/п	Назва установи, де функціонує спеціалізована вчена рада	Кількість проведених засідань	Захищено дисертацій		
			усього	у тому числі	
				докторських	кандидатських
1.	Інститут педагогіки	20	12	3	9
	Д 26.452.01	11	6	2	4
	К 26.452.03	5	2	-	2
	К 26.452.05	4	4	1	3
2.	Інститут психології імені Г.С. Костюка	29	36	7	29
	Д 26.453.01	15	16	3	13
	Д 26.453.02	14	20	4	16
3.	Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	12	23	13	10
	Д 26.451.01	12	23	13	10
4.	Інститут проблем виховання	12	23	3	20
	Д 26.454.01	12	23	3	20
5.	Інститут спеціальної педагогіки	3	6	1	5
	Д 26.450.01	1	2	-	2
	Д 26.450.02	2	4	1	3
6.	Інститут соціальної та політичної психології	12	13	1	12
	Д 26.457.01	12	13	1	12
7.	Інститут вищої освіти	16	15	5	10
	Д 26.456.01	12	12	5	7
	Д 26.456.02	3	2	-	2
	К 26.053.11	1	1	-	1
8.	Інституту інформаційних технологій і засобів навчання	12	6	2	4
	Д 26.459.01	12	6	2	4
9.	Інститут професійно-технічної освіти	12	3	3	-
	Д 26.458.01	12	3	3	-
10.	ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”	3	3	-	3
	Д 26.455.03	3	3	-	3
Усього		131	140	38	102

Таблиця 13.1.

Атестація наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в спеціалізованих учених радах установ НАПН України

Назва установи, де функціонує спеціалізована вчена рада	Шифр спеціалізованої вченої ради	Назва наукової спеціальності
1	2	3
Інститут педагогіки	Д 26.452.01	13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.09 – теорія навчання
	К 26.452.03	13.00.02 – теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)
	К 26.452.05	13.00.02 – теорія та методика навчання (географія); 13.00.02 – теорія та методика навчання (хімія); 13.00.02 – теорія та методика навчання (біологія)
Інститут психології імені Г. С. Костюка	Д 26.453.01	19.00.01 – загальна психологія, історія психології; 19.00.02 – психофізіологія; 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи.
	Д 26.453.02	19.00.04 – медична психологія; 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія; 19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих освіти	Д 26.451.01	13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
Інститут проблем виховання	Д 26.454.01	13.00.05 – соціальна педагогіка; 13.00.07 – теорія і методика виховання
Інститут спеціальної педагогіки	Д 26.450.01	13.00.03 – корекційна педагогіка
	Д 26.450.02	19.00.08 – спеціальна психологія
Інститут соціальної та політичної психології	Д 26.457.01	19.00.01 – загальна психологія, історія психології; 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи; 19.00.11 – політична психологія

1	2	3
Інститут вищої освіти	Д 26.456.01	09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії; 09.00.10 – філософія освіти
	Д 26.456.02	13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; 13.00.06 – теорія і методика управління освітою
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	Д 26.459.01	13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті
Інститут професійно-технічної освіти	Д 26.458.01	13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”	Д 26.455.03	13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Таблиця 14.

**Захист дисертацій на засіданнях спеціалізованих учених рад
у 2016 р. за науковими спеціальностями**

№ з/п	Шифр і назва наукової спеціальності	Захищено дисертацій		
		всього	у т.ч.	
			докторських	кандидатських
Філософські науки		12	5	7
1.	09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії	6	3	3
2.	09.00.10 – філософія освіти	5	1	4
3.	09.00.10 – філософія освіти, 09.00.07 – етика	1	1	-
Педагогічні науки		75	24	51
4.	13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки	8	4	4
5.	13.00.02 – теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)	2	-	2
6.	13.00.02 – теорія та методика навчання (географія)	2	-	2
7.	13.00.02 – теорія та методика навчання (хімія)	1	-	1
8.	13.00.02 – теорія та методика навчання (біологія)	2	1	1
9.	13.00.03 – корекційна педагогіка	2	-	2
10.	13.00.04 – теорія і методика професійної освіти	22	12	10
11.	13.00.05 – соціальна педагогіка	3	-	3
12.	13.00.06 – теорія і методика управління освітою	3	-	3
13.	13.00.07 – теорія і методика виховання	16	2	14
14.	13.00.05 – соціальна педагогіка; 13.00.07 – теорія і методика виховання	1	1	-
15.	13.00.08 – дошкільна педагогіка (разові захисти)	3	-	3
16.	13.00.09 – теорія навчання	4	2	2
17.	13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті	6	2	4
Психологічні науки		53	9	44
18.	19.00.01 – загальна психологія, історія психології	11	2	9
19.	19.00.04 – медична психологія	1	-	1
20.	19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи	17	1	16
21.	19.00.07 – педагогічна та вікова психологія	13	3	10
22.	19.00.08 – спеціальна психологія	4	1	3
23.	19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія	6	1	5
24.	19.00.11 – політична психологія	1	1	-
Усього		140	38	102

**Робота спеціалізованих учених рад НАПН України
у 2016 р. за науковими спеціальностями**

Шифр і назва наукових спеціальностей	Кількість дисертацій				Кількість перекладів			Кількість дисертацій українською мовою	Кількість авторефератів українською мовою	Кількість дисертацій, що знаходяться на розгляді в раді
	з позитивним рішенням	з негативним рішенням	з позитивним рішенням	з негативним рішенням	з позитивним рішенням	з негативним рішенням	з позитивним рішенням			
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Докторські										
Філософські науки	5	-	-	-	-	5	5	2		
09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії	3	-	-	-	-	3	3	2		
09.00.10 – філософія освіти	1	-	-	-	-	1	1	-		
09.00.10 – філософія освіти, 09.00.07 – етика	1	-	-	-	-	1	1	-		
Педагогічні науки	24	-	-	-	-	23	24	9		
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки	4	-	-	-	-	4	4	2		
13.00.02 – теорія та методика навчання (біологія)	1	-	-	-	-	1	1	-		
13.00.03 – корекційна педагогіка	-	-	-	-	-	-	-	-		
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти	12	-	-	-	-	11	12	2		
13.00.05 – соціальна педагогіка	-	-	-	-	-	-	-	-		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
13.00.06 – теорія і методика управління освітою	-	-	-	-	-	-	-	1
13.00.07 – теорія і методика виховання	2	-	-	-	-	2	2	1
13.00.05 – соціальна педагогіка;	1	-	-	-	-	1	1	1
13.00.07 – теорія і методика виховання								
13.00.09 – теорія навчання	2	-	-	-	-	2	2	2
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті	2	-	-	-	-	2	2	-
Психологічні науки	9	-	-	-	-	8	9	10
19.00.01 – загальна психологія, історія психології	2	-	-	-	-	1	2	5
19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи	1	-	-	-	-	1	1	-
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія	3	-	-	-	-	3	3	2
19.00.08 – спеціальна психологія	1	-	-	-	-	1	1	1
19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія	1	-	-	-	-	1	1	2
19.00.11 – політична психологія	1	-	-	-	-	1	1	-
Усього	38	-	-	-	-	36	38	21
Кандидатські								
Філософські науки	7	-	-	-	-	7	7	1
09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії	3	-	-	-	-	3	3	1
09.00.10 – філософія освіти	4	-	-	-	-	4	4	-
Педагогічні науки	51	-	-	-	-	50	51	26

1	2	3	4	5	6	7	8	9
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки	4	-	-	-	-	4	4	1
13.00.02 – теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)	2	-	-	-	-	2	2	1
13.00.02 – теорія та методика навчання (географія)	2	-	-	-	-	2	2	2
13.00.02 – теорія та методика навчання (хімія)	1	-	-	-	-	1	1	-
13.00.02 – теорія та методика навчання (біологія)	1	-	-	-	-	1	1	-
13.00.03 – корекційна педагогіка	2	-	-	-	-	2	2	2
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти	10	-	-	-	-	10	10	8
13.00.05 – соціальна педагогіка	3	-	-	-	-	3	3	1
13.00.06 – теорія і методика управління освітою	3	-	-	-	-	3	3	6
13.00.07 – теорія і методика виховання	14	-	-	-	-	13	14	2
13.00.08 – дошкільна педагогіка (разові захисти)	3	-	-	-	-	3	3	1
13.00.09 – теорія навчання	2	-	-	-	-	2	2	2
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті	4	-	-	-	-	4	4	-
Психологічні науки	44	-	-	-	-	44	44	25
19.00.01 – загальна психологія, історія психології	9	-	-	-	-	9	9	5
19.00.04 – медична психологія	1	-	-	-	-	1	1	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи	16	-	-	-	-	16	16	2
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія	10	-	-	-	-	10	10	13
19.00.08 – спеціальна психологія	3	-	-	-	-	3	3	3
19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія	5	-	-	-	-	5	5	1
19.00.11 – політична психологія	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього	102	-	-	-	-	101	102	52

**Атестація наукових і науково-педагогічних кадрів
вищої кваліфікації у 2016 р. за науковими спеціальностями**

Шифр і назва наукових спеціальностей	Дисертації, захищені:								Усього
	докторантами / аспірантами (з випуску звітного року)		співробітниками Інституту	працівниками установ НАПН України	працівниками вищих навчальних закладів	працівниками професійно-технічних навчальних закладів	працівниками інших установ	Усього	
	за державним замовленням	на умовах контракту							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Докторські									
Філософські науки	-	-	-	-	-	5	-	-	5
09.00.03 – соціально-філософія та філософія історії	-	-	-	-	-	3	-	-	3
09.00.10 – філософія освіти	-	-	-	-	-	1	-	-	1
09.00.10 – філософія освіти, 09.00.07 – етика	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Педагогічні науки	3	-	-	1	1	14	3	2	24
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки	1	-	-	-	1	1	-	1	4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
13.00.02 – теорія та методика навчання	-	-	-	-	1	-	-	1
13.00.03 – корекційна педагогіка	-	-	-	-	-	-	-	-
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти	1	-	-	-	7	3	1	12
13.00.05 – соціальна педагогіка	-	-	-	-	-	-	-	-
13.00.06 – теорія і методика управління освітою	-	-	-	-	-	-	-	-
13.00.07 – теорія і методика виховання	-	-	-	-	2	-	-	2
13.00.05 – соціальна педагогіка;								
13.00.07 – теорія і методика виховання	-	-	-	-	1	-	-	1
13.00.09 – теорія навчання	-	-	-	-	2	-	-	2
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті	1	-	1	-	-	-	-	2
Психологічні науки	1	-	-	-	6	-	2	9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
19.00.01 – загальна психологія, історія психології	-	-	-	-	-	-	2	2
19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи	-	-	-	-	1	-	-	1
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія	-	-	-	-	3	-	-	3
19.00.08 – спеціальна психологія	-	-	-	-	1	-	-	1
19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія	-	-	-	-	1	-	-	1
19.00.11 – політична психологія	1	-	-	-	-	-	-	1
Усього	4	-	1	1	25	3	4	38
Кандидатські								
Філософські науки	1	-	-	-	6	-	-	7
09.00.03 – соціальна філософія і філософія історії	1	-	-	-	2	-	-	3
09.00.10 – філософія освіти	-	-	-	-	4	-	-	4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Педагогічні науки	2	5	6	1	27	1	9	51
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки	1	-	-	-	2	1	-	4
13.00.02 – теорія та методика навчання	-	-	-	-	2		4	6
13.00.03 – корекційна педагогіка	-	1	1	-	-	-	-	2
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти	1	1	1	-	6	-	1	10
13.00.05 – соціальна педагогіка	-	1	-	-	2	-	-	3
13.00.06 – теорія і методика управління освітою	-	-	1	-	1	-	1	3
13.00.07 – теорія і методика виховання	-	2	2	1	7	-	2	14
13.00.08 – дошкільна педагогіка (разові захисти)	-	-	-	-	3	-	-	3
13.00.09 – теорія навчання	-	-	-	-	2	-	-	2
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті	-	-	1	-	2	-	1	4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Психологічні науки	4	4	3	2	22	-	9	44
19.00.01 – загальна психологія, історія психології	1	1	2	-	5	-	-	9
19.00.02 – психологія фізіології	-	-	-	-	-	-	-	-
19.00.04 – медична психологія	-	-	-	-	-	-	1	1
19.00.05 – соціально психологія, психологія соціальної роботи	-	3	-	1	8	-	4	16
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія	1	-	-	-	8	-	1	10
19.00.08 – спеціальна психологія	1	-	1	-	-	-	1	3
19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія	1	-	-	1	1	-	2	5
19.00.11 – політична психологія	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього	7	9	9	3	55	1	18	102

Кількість дисертаційних тем, розглянутих Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології

Шифри наукових спеціальностей/спеціалізації	У галузях "01 Освіта / педагогіка", "23 Соціальна робота"				Шифри наукових спеціальностей/спеціалізації				У галузі "05 Соціальні та поведінкові науки" (психологія)														
	на здобуття наукового ступеня доктора наук		на здобуття наукового ступеня кандидата наук/доктора філософії		на здобуття наукових спеціальностей/спеціалізації		на здобуття наукового ступеня кандидата наук/доктора філософії		на здобуття наукового ступеня доктора наук		на здобуття наукового ступеня кандидата наук/доктора філософії												
	усього	у %	усього	у %	усього	у %	усього	у %	усього	у %	усього	у %											
1	2				3				4				5				6						
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки	18	17,8	79	13,8	4	19,0	37	31,4															
13.00.02 – теорія та методика навчання (з галузей знань)	14	13,8	95	16,6																			
13.00.03 – корекційна педагогіка	–	–	12	2,1																			
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти	58	57,4	281	49,2																			
13.00.05 – соціальна педагогіка	1	1,0	12	2,1																			
13.00.06 – теорія і методика управління освітою	6	6,0	24	4,2																			
13.00.07 – теорія і методика виховання	2	2	36	6,3																			

1	2	3	4	5	6
13.00.08 – дошкільна педагогіка	–	1	19.00.08 – спеціальна психологія	–	3
13.00.09 – теорія навчання	1	9	19.00.09 – психологія діяльності в особливих умовах	1	4
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті	1	22	19.00.10 – організаційна психологія, економічна психологія	1	3
Усього:	101	571	19.00.11 – політична психологія	1	6
		100	Усього:	21	118
		100		100	100

Всього розглянуто тем у 2016 році: 811, у тому числі у галузях “01 Освіта / педагогіка”, “23 Соціальна робота” – 672, у галузі “05 Соціальні та поведінкові науки” (психологія) – 139.

**Підготовка фахівців (вища освіта) за кошти фізичних
та юридичних осіб у підвідомчих установах НАПН України у 2016 р.**

Освітньо-кваліфікаційний рівень, галузь знань, спеціальність (напрямок підготовки)	Шифр (код)	Чисельність студентів, осіб									
		на початок року		випущено		зараховано		на кінець року			
		у т.ч. за усього	у т.ч. за усього	у т.ч. за усього	у т.ч. за усього	у т.ч. за усього	у т.ч. за усього	у т.ч. за усього			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Усього, осіб		864	142	303	26	383	47	936	159		
у т.ч. за освітньо-кваліфікаційними рівнями											
Бакалавр – усього, осіб		403	142	119	26	116	47	413	159		
у т.ч. за галузями знань і напрямками підготовки											
Професійна освіта (Дизайн)	6.010104	14	4	-	-	-	-	14	4		
Професійна освіта (Охорона праці)	6.010104	14	-	14	-	-	-	-	-		
Психологія	6.030102	98	51	16	5	-	-	81	43		
Практична психологія	6.030103	54	-	18	-	-	-	33	-		
Управління персоналом та економіка праці	6.030505	112	59	27	8	-	-	80	47		
Менеджмент	6.030601	111	28	44	13	-	-	92	19		
Психологія	053					67	23				
Професійна освіта (дизайн)	015					16	8				
Менеджмент	073					24	16				
Економіка	051					9	-				
Магістр – усього, осіб		461	-	184	-	271	-	523	-		
у т.ч. за галузями знань і спеціальностями											
Психологія	8.03010201	165	-	79	-	-	-	84	-		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Управління навчальним закладом	8.18010020	84	-	43	-	-	-	36	-
Педагогіка вищої школи	8.18010021	100	-	24	-	-	-	73	-
Управління персоналом та економіка праці	8.03050501	48	-	23	-	-	-	24	-
Менеджмент організацій і адміністрування	8.03060101	31	-	15	-	-	-	15	-
Державна служба	8.15010002	9	-	-	-	-	-	8	-
Управління проектами	8.18010013	24	-	-	-	-	-	24	-
Психологія	053					92		88	
Менеджмент (Адміністративний менеджмент)	74					15		14	
Менеджмент (Управління навчальним закладом)	74					55		48	
Економіка	051					10		10	
Менеджмент (Менеджмент організацій і адміністрування)	073					32		32	
Менеджмент (Медійний менеджмент в освіті)	073								
Менеджмент (Управління проектами)	073					16		16	
Науки про освіту (Педагогіка вищої школи)	011					15		15	
Науки про освіту (Християнська педагогіка у вищій школі)	011					29		29	
Публічне управління та адміністрування (Адміністративний менеджмент)	074					2		2	
Публічне управління та адміністрування (Державна служба)	074					5		5	

Таблиця 19.

**Підвищення кваліфікації кадрів (післядипломна освіта) у
підвідомчих установах НАПН України у 2016 р.**

Напря́м, форма навчання	Чисельність слухачів, осіб			
	зараховано		випущено	
	усього	у т.ч. за кошти державного бюджету	усього	у т.ч. за кошти державного бюджету
Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних, науково-педагогічних працівників з охорони праці	5	5	4	4
Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних, науково-педагогічних працівників з безпеки життєдіяльності	1	1	–	–
Підвищення кваліфікації працівників методичних служб	474	420	461	407
Підвищення кваліфікації працівників психологічних служб	98	98	91	91
Підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій галузі знань 07 “Управління та адміністрування”	126	126	118	118
Підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 “Освіта”	2528	2350	2476	2298
Підвищення кваліфікації педагогічних працівників галузі знань 01 “Освіта”	2716	2000	2716	2000
Усього, осіб	5948	5000	5866	4918
у т.ч. за формами навчання				
очна	1682	1023	1682	1023
очно-дистанційна	2652	2563	2581	2492
дистанційна	268	191	257	180
заочна	1346	1223	1346	1223

Таблиця 20.

**Кількісний і якісний склад наукових працівників
підвідомчих установ НАПН України**

	Усього наукових працівників	із них:						за віковими категоріями					
		докторів наук		кандидатів наук	без наукового ступеня		сумісники						
		Усього	в т.ч. за основним місцем роботи	Усього	в т.ч. за основним місцем роботи	Усього	в т.ч. за основним місцем роботи	до 35 років	35-50 років	50-60 років	60-70 років	понад 70 років	
1	Інститут педагогіки	166	31	21	84	74	44	32	33	48	48	32	5
2	Інститут психології ім.Г.С.Костюка	177	28	15	88	76	53	51	27	77	44	33	8
3	Інститут спеціальної педагогіки	51	6	6	29	29	15	14	1	28	5	3	
4	Інститут проблем виховання	72	11	7	40	37	16	15	8	34	20	7	2
5	Інститут соціальної та політичної психології	79	12	11	38	37	24	24	2	32	17	10	1
6	Інститут пед. освіти і освіти до-рослих	49	17	12	21	21	7	7	5	23	12	4	3

7	Інститут вищої освіти	49	12	11	22	19	6	6	6	9	4	10	25	7	7	0
8	Інститут ін-формац. технологій і засобів навчання	57	8	6	17	14	29	19	3	15	20	17	14	4	2	
9	Інститут профгосвіти	40	9	8	14	14	15	10	2	6	4	19	9	8	0	
10	Інститут обдарованої дитини	66	6	2	20	14	40	34		16	20	26	12	6	2	
11	ДНПБ України імені В.О.Сухомлинського	50	5	1	10	6	35	30		13	12	20	14	4		
12	Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи	16	2	1	6	4	8	8		3	2	7	3	2	2	
	Усього	872	147	101	389	345	292	250	44	132	166	356	205	120	25	

**Кількісний і якісний склад наукових працівників
підвідомчих установ НАПН України за 5 років
(з 2012 р. по 2016 р.)**

Рік	із них:				сумісники	за віковими категоріями						
	докторів наук		кандидатів наук			без наукового ступеня		до 35 років	35-50 років	50-60 років	60-70 років	понад 70 років
	усього	в т.ч. за основним місцем роботи	усього	в т.ч. за основним місцем роботи		усього	в т.ч. за основним місцем роботи					
1 2012	229	124	527	422	588	485	67	269	512	340	191	99
2 2013	223	123	540	426	590	469	77	281	525	341	202	79
3 2014	226	120	536	419	532	419	77	254	515	315	201	86
4 2015	180	124	428	373	392	310	66	197	446	244	143	36
5 2016	147	101	389	345	292	250	44	166	356	205	120	25

Таблиця 21.

**Кількісний і якісний склад науково-педагогічних
і педагогічних працівників підвідомчих установ НАПН України**

	Усього науково-педа- гогічних і педагогічних працівників	з них				Усього наукового ступеня	Усього основним місцем роботи	Усього основним місцем роботи	Усього основним місцем роботи	Усього сумісників	За віковими категоріями											
		докторів наук		кандидатів наук							до 35 років	35-50 років	50-60 років	60-70 років	понад 70 років							
		Усього	У т.ч. за основним місцем роботи	Усього	У т.ч. за основним місцем роботи																	
Науково-педагогічні працівники																						
1	ДВНЗ “Університет мен- джменту освіти”	121	29	17	71	62	21	16	26	12	49	35	17	8								
2	Білоцерківський інститут непе- рвної професійної освіти	39	1	1	19	13	19	8	17	5	12	15	6	1								
Усього		160	30	18	90	75	40	24	43	17	61	50	23	9								
Педагогічні працівники																						
1	ДВНЗ “Університет мен- джменту освіти”	39			2	2	37	36	1	15	13	6	2	3								
2	Білоцерківський інститут непе- рвної професійної освіти	7					7	6	1	3	2	2										
Усього		46	0	0	2	2	44	42	2	18	15	8	2	3								

Таблиця 21.1.

Кількісний і якісний склад науково-педагогічних і педагогічних працівників підприємств установ НАПН України за 5 років (з 2012 р по 2016 р.)

Рік	з них										Усього науково-педагогічних і педагогічних працівників					Усього сумісників					За віковими категоріями																																														
	докторів наук		кандидатів наук		без наукового ступеня		доctorantів			Усього сумісників					За віковими категоріями																																																				
	Усього	У т.ч. за основним місцем роботи	Усього	У т.ч. за основним місцем роботи	Усього	У т.ч. за основним місцем роботи	Усього	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи	У т.ч. за основним місцем роботи																																								
Науково-педагогічні працівники																																																																			
1	2012	172	29	14	95	81	48	38	39	24	55	48	32	13	2013	178	30	16	97	81	51	32	49	23	55	56	30	14	2014	160	33	20	86	74	31	35	15	48	51	34	12	2015	152	28	17	81	71	34	27	23	53	46	21	9	2016	160	30	18	90	75	24	43	17	61	50	23	9
Педагогічні працівники																																																																			
1	2012	146			3	1	143	131	14	46	48	26	20	6	2013	147			5	1	142	137	9	47	20	20	6	2014	163			4	1	159	153	7	53	27	26	5	2015	40			1	1	39	36	3	12	9	1		2016	46			2	2	44	42	2	18	8	2	3	

**Склад членів Національної академії
педагогічних наук України за відділеннями**

№ з/п	Назва відділення	Усього членів НАПН України	у тому числі:				з них працюють в установах НАПН України:		
			дійсних членів	членів-кореспондентів	іноземних членів	почесних академіків	дійсних членів	членів-кореспондентів	почесних академіків
1.	Відділення загальної педагогіки та філософії освіти	36	14	18	4	–	4	1	–
2.	Відділення психології, вікової фізіології та дефектології	42	13	19	7	3	4	7	–
3.	Відділення загальної середньої освіти	44	15	20	4	5	6	6	3
4.	Відділення професійної освіти і освіти дорослих	44	12	18	11	3	5	1	–
5.	Відділення вищої освіти	48	17	15	13	3	1	1	–
Усього		214	71	90	39	14	20	16	3

**Організація та проведення науково-практичних масових заходів
(одиниць)**

Назви установ	Види масових заходів														Усього			
	з'їзди, конгреси		симпозіуми, форуми		конференції		наукові семінари		педагогічні читання		круглі столи		виставки			інші види заходів		
	у тому числі міжнародні	усього	у тому числі міжнародні	усього	у тому числі міжнародні	усього	у тому числі міжнародні	усього	у тому числі міжнародні	усього	у тому числі міжнародні	усього	у тому числі міжнародні	усього		у тому числі міжнародні	усього	
Масові заходи, включені до Плану НАПН України																		
Інститут педагогіки	-	-	-	5	4	2	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	8	4
Інститут психології імені Г.С. Костюка	-	-	-	14	11	6	-	-	-	3	1	1	1	1	1	-	25	13
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	-	1	1	5	3	7	2	5	2	4	-	-	-	-	-	5	27	8
Інститут проблем виховання	-	-	-	4	1	2	-	1	-	1	-	4	2	1	-	-	13	3
Інститут спеціальної педагогіки	1	1	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	1
Інститут соціальної та політичної психології	-	-	-	10	7	5	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	18	8
Інститут вищої освіти	-	-	-	5	4	-	1	-	-	2	2	-	-	-	7	7	15	14
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	-	-	-	6	4	21	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	29	7

Інститут професійно-технічної освіти	-	-	-	-	4	2	12	-	1	1	4	-	-	2	1	23	4
Інститут обдарованої дитини	-	-	-	-	6	3	7	-	-	-	1	-	-	2	-	16	3
ДВНЗ "УМО"					1									1		2	
Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського	-	-	1	-	3	2	4	-	-	-	-	1	-	2	-	11	2
Масові заходи, включені до Плану Інституту (Центру) НАПН України																	
Інститут педагогіки	-	-	1	1	15	4	25	-	1	-	6	-	-	8	1	56	6
Інститут психології імені Г.С. Костюка	-	-	-	-	13	7	28	4	-	-	2	-	-	-	-	43	11
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	1	-	-	6	-	12	3
Інститут проблем виховання	-	-	1	-	6	3	2	-	1	-	2	-	-	10	1	22	4
Інститут спеціальної педагогіки	-	-	-	-	13	4	13	3	4	-	17	-	-	18		65	7
Інститут соціальної та політичної психології	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	3	1	6	2
Інститут вищої освіти	-	-	-	-	5	4	-	1	-	-	2	2	-	7	7	14	14
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	-	-	-	-	5	4	55	-	-	-	1	-	-	2	-	63	4
Інститут професійно-технічної освіти	-	-	-	-	1	-	14	1	-	-	5	-	-	2	-	22	1

Інститут обдарованої дитини	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	-	2	-	4	-
ДВНЗ "УМО"	-	2	-	14	4	28	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	4	53	-	4	-	4	-
Український НМЦ практичної психології і соціальної рооти	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
ДНШБ України ім. В.О.Сухомлинського	-	1	-	4	3	9	-	-	1	-	2	-	-	-	57	-	-	-	11	85	-	3	-	-	3

Таблиця 24.

**Основні показники ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського
з формування галузевого інформаційного ресурсу**

№	ЗМІСТ РОБОТИ	Виконано у 2015 р.	План на 2016 р.	Виконано у 2016 р.	%
1	2	3	4	5	6
1.	Бібліотечний фонд усього (на 01.01), прим.	579567	577974	578139	100
	у т.ч. - неперіодичні документи	430303	432103	432214	100
	- періодичні документи	149264	145871	145925	100
2.	Надходження документів у фонд усього, прим.	7399	5602	5981	107
	у т.ч. - неперіодичні документи	3623	4000	4000	100
	- періодичні документи	280	1602	1981	124
3.	Надходження до відділів зберігання фондів, прим.	7730	7028	6939	99
	Сектор зберігання наукового фонду	5897	5530	5159	93
	у т.ч. - неперіодичні документи, прим.	3654	3500	3206	92
	- періодичні документи, прим.	2243	2030	1953	98
	у т.ч. - журнали, прим.	2212	2000	1910	100
	- газети, компл.	31	30	43	143
	Сектор обслуговування	1892	789	1323	167
	у т.ч. - неперіодичні документи, прим.	889	550	795	
	- періодичні документи, прим.	1003	259	1981	
	у т.ч. - журнали, прим.		206	447	216
	- газети, компл.	-	3	10	333
4.	Вибуття з фонду, прим. (компл.)	7409			
	сектор зберігання наукового фонду	5161	5000	5161	103
	у т.ч. - неперіодичні документи, прим.	1536	1700	1536	90
	- періодичні документи, прим.	3625	3300	3625	110
	Сектор обслуговування	512	2195	2248	102
	у т.ч. - неперіодичні документи, прим.		500	553	110
	- періодичні документи, прим.	512	1695	1695	100
	у т.ч. - журнали, прим.	503	1687	1687	100
	- газети, компл.	9	8	8	100
5.	Діяльність ОРФ, (обсяг) прим.	12063	10063	12831	127

1	2	3	4	5	6
	- надходження	2770	5000	6555	131
	- вибуття	4677	7000	5787	83
6.	Збереження фонду				
	знепилення документів, прим.	61487	64900	66532	102
	<i>-сектор зберігання наукового фонду</i>	32100	35000	36441	104
	<i>-сектор обслуговування</i>	26854	26900	26990	100
	<i>-кабінет бібліотекознавства</i>	2533	3000	3101	103
	знепилення книгосховищ, метро-полиця	1449	1497	1660	111
	<i>-сектор зберігання наукового фонду</i>	754	800	960	120
	<i>-сектор обслуговування</i>	632	627	630	100
	<i>-кабінет бібліотекознавства</i>	63	70	70	100
	перевірка правильності розстановки док., прим.	53434	82500	82678	100
	<i>-сектор зберігання наукового фонду</i>	30820	60000	60144	100
	<i>-сектор обслуговування</i>	16205	16000	16017	100
	<i>-кабінет бібліотекознавства</i>	6409	6500	6517	100
	інвентаризація фонду, прим.		22000	14309	65
	<i>-сектор зберігання наукового фонду</i>	30000	15000	14309	95
	<i>- сектор обслуговування</i>	375	7000	—	—
	<i>- кабінет бібліотекознавства</i>	-	-	-	-
	поточний ремонт документів, прим.	679	660	687	104
	<i>-сектор зберігання наукового фонду</i>	329	300	298	100
	<i>- сектор обслуговування</i>	350	350	382	109
	<i>- кабінет бібліотекознавства</i>	-	10	7	70
7.	Розстановка документів у книгосховищах, прим.	265628	254630	259977	102
	<i>- сектор зберігання наукового фонду</i>	25770	38430	46314	120
	<i>- сектор обслуговування</i>	234688	211100	209671	94
	<i>- кабінет бібліотекознавства</i>	5170	5100	3992	78
8.	Наукове опрацювання нових надходжень, прим.	4500	4000	4000	100
9.	Поповнення електронного каталогу, запис				
	БД ЕК „Книги”	7716	5100	5453	107

1	2	3	4	5	6
	у т.ч. - окремих документів	3988	3600	3951	110
	- статей з наукових збірників	2062	1500	1502	100
	БД ЕК „Періодика”	22387	5865	5267	90
	БД ЕК „Рідкісні книги ”	1000	1000	1040	104
	БД ЕК „Сухомлиністика”	-	50	-	-
	БД ЕК „Бібліотечна справа” (з 2013 р.)	1626	1300	1338	103
	БД ЕК „Періодичні видання XVIII – початку XX” (з 2014 р.)	50 назв (1700 прим.)	40 назв (1780 прим.)	40, 1782 прим.	100
10.	Ретрокаталогізація документів, назв	100	100	-	-
	у т.ч. - рідкісних і цінних видань		1000		
	- видання минулих років		200		
	- періодичних видань укр. та рос. мовами		150		
11.	Ведення традиційних каталогів, картотек, картка	28903	16000	19179	120
	у т.ч. - каталоги	16313	12000	18687	156
	- систематичні картотеки	12590	9150	3409	12
12.	Редагування традиційного ДПА, картка	20030	10519	11419	108
	у т.ч. - каталоги	119	119	110	100
	- картотеки	19911	10400	11309	108
13.	Поповнення повнотекстових БД, документ	116	2000	2048	102
14.	Поповнення реферативної БД, стаття	2646	14600	15038	103

Таблиця 25.

**Основні показники ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського
щодо забезпечення доступу користувачів до інформаційного
ресурсу**

№ з/п	ЗМІСТ РОБОТИ	Виконано у 2015 р.	План на 2016 р.	Виконано у 2016 р.	%
1	2	3	4	5	6
1.	Кількість користувачів за ЄРК, користувачі	5370	5800	5656	98
2.	Створення БД користувачів в „ІРБІС”, запис	5370	5800	5656	98
3.	Кількість користувачів за категоріями, корист.	5370	5800	5656	98
	- науковці	1376	1400	1279	91
	- працівники освітніх установ	1550	1700	1796	106
	- студенти	1633	1700	1627	96
	- учні шкіл, ліцеїв, гімназій	117	280	193	69
	- бібліотечні працівники	277	300	251	84
	- інші	417	420	510	121
4.	Кількість відвідувань за контрол. лист., відвід.	23053	24500	22780	93
5.	Кількість відвідувань за категоріями, відвід.	23053	24500	22780	93
	- науковці	6802	6850	6408	94
	- працівники освітніх установ	5125	5800	5805	100
	- студенти	7106	7400	6343	86
	- учні	291	450	420	93
	- бібліотечні працівники	2299	2350	1814	77
	- інші	1430	1650	1990	120
6.	Кількість відвідувань в структурних підрозділах	30397	31200	26996	86
	відділ науково-документного забезпечення	29494	30100	26575	88
	- абонемент	3005	3000	2183	73
	у т.ч. - персональний абонемент	2248	2200	1815	82
	- загальний читальний зал	21738	22500	20447	91
	- дисертаційний читальний зал	3578	3500	2792	80
	- ч/з Фонду В. О. Сухомлинського	1064	1000	1023	102

1	2	3	4	5	6
	- МБА	109	100	130	130
	<i>кабінет бібліотекознавства</i>	572	600	421	71
7.	Кількість віртуальних відвідувань, відвід.	186628	188000	460132	245
8.	Книговидача, прим.	240442	249600	240694	96
	<i>відділ науково-документного забезпечення</i>	235908	245000	237115	97
	- загальний та дисертаційний читальні зали	224073	115200	116180	101
	- ч/з Фонду В. О. Сухомлинського	2070	2000	2049	102
	- МБА, абонемент, ЕДД	9765	9800	9797	100
	<i>кабінет бібліотекознавства</i>	4534	4600	3579	78
9.	Довідково-бібліографічне обслуговування, довід.	23723	22900	17528	76,5
	- <i>відділ наукової інформ.-бібліогр. діяльності</i>	14509	13300	8037	60
	- <i>сектор обслуговування</i>	8898	9200	9192	99
	- <i>кабінет бібліотекознавства</i>	316	400	299	75
	<i>у т.ч. з використанням ІКТ</i>	4447	4530	3251	72
	<i>у т.ч. віртуальні довідки</i>	51	50	17	34
10.	Інформаційно-бібліографічне обслуговування в режимі ВРІ				
	кількість абонентів інформації	17	18	17	94
	у т.ч. - індивідуальних	15	15	13	87
	- групових	2	1	4	400
	кількість списків у режимі ВРІ, список	159	121	146	120
	<i>відділ наук. інформ.-бібліогр. діяльності</i>	143	121	146	120
	у т.ч. ч/з Фонду В. О. Сухомлинського	4	-	-	-
11.	Рекомендаційні списки (до першого уроку)	1	1	1	100
12.	Експозиційно-виставкова діяльність		62	64	103
	Книжкові виставки	91	55	57	104
	<i>відділ науково-документного забезпечення</i>	83	49	51	104

1	2	3	4	5	6
	у т.ч. ч/з Фонду В.О. Сухомлинського	1	1	1	100
	<i>кабінет бібліотекознавства</i>	7	5	5	100
	<i>-Тематичні</i>	36	25	28	108
	<i>відділ науково-документного забезпечення</i>	34	23	25	108
	<i>кабінет бібліотекознавства</i>	2	2	2	100
	<i>-Персональні</i>	28	23	29	
	<i>З них: "Ювіляри НАПН України"</i>	25	13	13	100
	<i>видатні постаті України та світу</i>	23	12	13	100
	у т.ч. - <i>відділ науково-документного забезпечення</i>	23	20	26	100
	<i>- кабінет бібліотекознавства</i>	5	3	3	100
	<i>-Художньо-мистецькі виставки</i>	9	7	7	100
13.	Інформаційне забезпечення серпневих нарад	14		1	
14.	Підготовка та проведення презентацій, захід	13			
16.	Підготовка та проведення Днів фахівця (бібл.)	2	2	2	100
17.	Студії молодого науковця (захід)	6	2	2	100

**Структура видатків Державного бюджету за 2016 р.
у розрізі підвідомчих установ НАПН України**

Код та назва програмної класифікації видатків	Соціальні видатки				Комунальні видатки				Інші видатки				Затверджено кошторисом за 2016 рік	касові видатки за 2016 рік
	Затверджено кошторисом на 2016 рік	касові видатки за 2016 рік	відхилення (+, -)	% використання коштів	Затверджено кошторисом на 2016 рік	касові видатки за 2016 рік	відхилення (+, -)	% використання коштів	Затверджено кошторисом на 2016 рік	касові видатки за 2016 рік	відхилення (+, -)	% використання коштів		
КПКВ 6551020 “Наукова і організаційна діяльність президентів Національної академії педагогічних наук України”														
Апарат Президії НАПН України	11230,0	11229,5	0,5	100,00	678,2	677,1	1,1	99,8	172,2	170,2	2,0	98,8	12080,4	12076,8
6551030 “Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері педагогічних наук, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та об’єктів, що становлять національне надбання”														
Напрямок: фундаментальні дослідження														
Інститут педагогіки	5753,1	5753,1	0,0	100,0	257,2	257,2	0,0	100	3,6	3,6	0,0	100	6013,9	6013,9
Інститут психології ім.Г.С.Костюка	9955,5	9955,5	0,0	100,0	202,5	202,5	0,0	100,0	42,2	42,2	0,0	100	10200,2	10200,2
Інститут спеціальної педагогіки	3982,5	3982,5	0,0	100,0	477,3	477,3	0,0	100	32,7	32,7	0,0	100,0	4492,5	4492,5
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	3390,4	3390,4	0,0	100,0	0	0	0,0	0	20,5	20,5	0,0	100	3410,9	3410,9

Інститут проблем виховання	4510,0	4510,0	0,0	100,0	0	0	0,0	0	51,7	51,7	0,0	100	4561,7	4561,7
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	1600,5	1600,5	0,0	100,0	77,6	77,6	0,0	100	7,0	7,0	0,0	0	1685,1	1685,1
Інститут соціальної та політичної психології	5122,2	5122,2	0,0	100,0	174,3	145,4	28,9	83,4	51,2	51,2	0,0	100	5347,7	5318,8
Інститут вищої освіти	4165,5	4165,5	0,0	100,0	98,8	98,8	0,0	100,0	194,9	194,9	0,0	100	4459,2	4459,2
Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського	3825,7	3825,7	0,0	100,0	216,9	216,9	0,0	100,0	134,3	134,3	0,0	100,0	4176,9	4176,9
Інститут обдарованої дитини	478,7	478,7	0,0	100	0	0	0,0	0	0	0	0	0	478,7	478,7
Інститут професійно-технічної освіти	3679,8	3679,8	0,0	100,0	181,7	181,7	0,0	100,0	69,8	69,8	0,0	100,0	3931,3	3931,3
Разом за напрямом	46463,9	46463,9	0,0	100,0	1686,3	1657,4	28,9	607,9	607,9	607,9	0,0	48758,1	48729,2	48729,2
<i>Напрямок: підготовка наукових кадрів</i>														
Інститут педагогіки	881,4	881,4	0,0	100,0	0	0	0	0	16,6	16,6	0,0	0	898,0	898,0
Інститут психології ім. Г.С. Костюка	857,6	857,6	0,0	100,0	0	0	0	0	0,9	0,9	0,0	0	858,5	858,5
Інститут спеціальної педагогіки	325,5	325,5	0,0	100,0	0	0	0	0	0,1	0,1	0,0	0	325,6	325,6

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	641,9	641,9	0,0	100,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	641,9	641,9	641,9
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	879,5	879,5	0,0	100,0	0	0	0	0	0	4,5	4,5	0,0	0	0	0	0	0	0	0	884,0	884,0	884,0
Інститут соціальної та політичної психології	800,5	800,5	0,0	100,0	0	0	0	0	0	6,7	6,7	0	0	0	0	0	0	0	0	807,2	807,2	807,2
Інститут проблем виховання	563,1	563,1	0,0	100,0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0	0	0	0	563,1	563,1	563,1
Інститут вищої освіти	953,2	953,2	0,0	100,0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0	0	0	0	953,2	953,2	953,2
Інститут професійно-технічної освіти	533,1	533,1	0,0	100,0	0	0	0	0	0	1,7	1,7	0	0	0	0	0	0	0	0	534,8	534,8	534,8
Інститут обдарованої дитини	236,4	236,4	0,0	100,0	0	0	0	0	0	0,4	0,4	0	0	0	0	0	0	0	0	236,8	236,8	236,8
Разом за напрямом	6672,2	6672,2	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	30,9	30,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6703,1	6703,1	6703,1
Напрям: Прикладні дослідження																						
Інститут педагогіки	6528,4	6528,4	0,0	100,0	289,6	289,6	0,0	100	0,0	6,9	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6824,9	6824,9	6824,9
Інститут проблем виховання	424,8	424,8	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	5,1	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	429,9	429,9	429,9
Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи	1370,3	1370,3	0,0	100,0	25,8	25,8	0,0	100,0	0,0	12,3	12,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1408,4	1408,4	1408,4

Інститут обдарованої дитини	3783,6	3783,6	0,0	100	327,3	327,3	0,0	100	88,5	88,5	0,0	0,0	0,0	4199,4	4199,4
Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського	1868,8	1868,8	0,0	100,0	97,1	97,1	0,0	100,0	60,2	60,2	0,0	0,0	0,0	2026,1	2026,1
Інститут професійно-технічної освіти	470,1	470,1	0,0	100,0	0,0	0,0	0	0	12,9	12,9	0	0	0	483,0	483,0
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	1484,4	1484,4	0,0	100,0	78,1	78,1	0,0	100	32,0	32,0	0,0	0,0	0,0	1594,5	1594,5
Разом за напрямом	15930,4	15930,4	0,0		817,9	817,9	0,0		217,9	217,9	0,0			16966,2	16966,2
Напрям: Національне надбання															
Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	15,0	15,0	0,0	100	100	15,0	15,0
Разом за КПКВ 6551030	69066,5	69066,5	0,0		2475,3	2475,3	28,9		871,7	871,7	0,0	100,0	100,0	72442,4	72413,5
6551060 Підвищення кваліфікації керівних кадрів і спеціалістів у сфері освіти закладами післядипломної освіти III і IV рівнів акредитації															
Напрям: Підвищення кваліфікації															
ДВНЗ "Університет менеджменту освіти"	9492,5	9492,5	0,0	100,0	564,1	564,1	0,0	100	1,2	1,2	0,0	0	0	10057,8	10057,8

Білоцерківський інститут перервної освіти	3393,8	3393,8	0,0	100,0	308,4	308,4	308,4	0,0	100,0	129,6	129,6	0,0	0	3831,8	3831,8
Разом за напрямом	12886,3	12886,3	0,0		872,5	872,5	872,5	0,0		130,8	130,8	0,0	0	13889,6	13889,6
Напрямок: Підготовка науково-педагогічних кадрів															
ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”	428,6	428,6	0,0	100,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	428,6	428,6
Разом за КПКВ 6551060	13314,9	13314,9	0,0		872,5	872,5	872,5	0,0		130,8	130,8	0,0		14318,2	14318,2
Всього по НАПН України	93611,4	93610,9	0,5		4054,9	4024,9	4024,9	30,0		1174,7	1172,7	2,0		98841,0	98808,5

Таблиця 27.

Джерела формування надходжень і використання коштів спеціального фонду у розрізі установ та організацій НАПН України за 2016 р.

Назва установи	Проведено касових видачків																
	Надходження						у т.ч. за видами надходжень:					у т.ч. за видами видачків:					
	Разом	від послуг, що надаються бюджетними установами, згідно з їх основною діяльністю	від оренди майна бюджетних установ	від додаткової (господарської) діяльності	від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна)	Спендія Кабінету Міністрів України	Благотвірні внески	отримано безоплатно матеріальні цінності, як гранти та дарунки:	отримано безоплатно матеріальні цінності	заробітна плата з нарахуваннями	господарські видатки з утримання установ	Комунальні видатки	Придбання обладнання	Отримано безоплатно обладнання, як благо-двірні внески та дарунки	Отримано безоплатно матеріальні цінності, як благодвірні внески та дарунки	Спендія Кабінету Міністрів України	
6551020 “Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії педагогічних наук України”																	
Апарат Президії НАПН України (КПКВ 6551020)	934,0	0,0	334,7	598,1	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	280,3	491,7	137,4	43,1	0,0	0,0

6551030 “Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері педагогічних наук, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури та об’єктів, що становлять національне надбання”																
<i>в т.ч. за напрямом: послуги, що надаються науковими установами згідно із законодавством</i>																
Інститут педагогіки	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інститут соціальної та політичної психології	280,0	280,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	269,5	10,5	0,0	0,0	0,0
Інститут професійно-технічної освіти	106,8	106,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	74,4	31,7	0,0	0,0	0,0
Інститут психології ім.Г.С. Костюка	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інститут спеціальної педагогіки	121,4	121,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	70,7	44,1	0,0	0,0	0,0
Інститут вищої освіти	18,3	18,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,9	0,0	0,0	0,0
Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського	32,7	32,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,4	25,6	4,5	0,0	0,0
Львівський науково-практичний центр Інституту професійно-технічної освіти	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	14,1	4,0	50,9	0,0	0,0

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського	1,6	0	0	0	1,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інститут професійно-технічної освіти	4,4	0	0	0	4,4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Разом за напрямом	6,0	0,0	0,0	0,0	6,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>отримано благодійні внески, гранти та дарунки</i>																						
Інститут педагогіки	579,8	0	0	0	0	0	203,5	0	376,3	5,2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5,2
Інститут психології ім.Г.С. Костюка	6,2	0	0	0	0	0	0	6,2	0	6,2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6,2	0
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	13,4	0	0	0	0	0	0	4,6	8,8	13,4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4,6	8,8
Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи	9,8	0	0	0	0	0	0	0,0	9,8	9,8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9,8

Таблиця 28.

Індикатори розвитку НАПН України в 2016 р.

№ з/п	Назва індикатора розвитку	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
		Інститут педагогіки	Інститут психології	Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	Інститут проблем виховання	Інститут спеціальної педагогіки	Інститут соціальної та політичної психології	Інститут вищої освіти	Інститут інформаційних технологій і засобів навчання	Інститут професійно-технічної освіти	Інститут обдарованої дитини	ДВНЗ "Університет менеджменту освіти"	Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи	ДНПБ ім. В.О.Сухомлинського	УСБОГО	
1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
1. Якість досліджень і розробок та результативність їх запровадження																
1.1	Середній індекс цитувань учених	6	3	5	11	5	3	10	7	3	3	2	2	8	-	
1.2	Кількість видань НАПН України, які входять до наукометричних баз даних	5	5	2	2	2	3	1	3	4	-	1	-	-	28	
1.3	Кількість інноваційних освітніх, педагогічних і психологічних технологій, розроблених ученими НАПН України	10	8	4	1	9	1	-	6	2	1	5	15	-	62	

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.4	Кількість організацій України, у яких відбулося фактичне впровадження результатів досліджень і розробок, що привело до конкретної інновації	64	148	47	326	1368	165	23	87	1129	106	308	24	—	—
2. Вплив на державну освітню і наукову політику та громадську думку щодо вирішення актуальних проблем гуманітарної сфери суспільного життя															
2.1	Кількість нормативно-правових актів, прийнятих за ініціативи/участі експертів НАПН України	11	6	—	6	6	18	21	11	22	—	1	8	—	—
2.2	Кількість програм, репортажів, виступів у ЗМІ про діяльність НАПН України	13	80	9	22	8	160	7	—	7	42	10	4	2	364
2.3	Кількість публікацій про діяльність НАПН України у друкованих ЗМІ та мережі Інтернет	17	55	33	84	169	46	11	15	38	133	8	4	16	629
2.4	Відсоток недержавного фінансування	—	—	—	—	—	9,0	5,0	—	—	—	—	2,0	—	16,0

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
3. Дослідницький потенціал науковців															
3.1	Середній вік пер-соналу	53	57	45	46	41	46	45	41	49	38	51	48	40	46
3.2	Відсоток штатних працівників за основним місцем роботи	80	76	90	89	100	80	90	68	84	65	100	84	75	83
3.3	Відсоток керівників наукових підрозділів підвідомчих наукових установ та універси-тету з науковим ступенем доктора наук віком до 45 років	-	14	50	-	-	20	-	-	6	-	18	-	-	8
3.4	Відсоток керівників наукових підрозділів підвідомчих наукових установ та універ-ситету з науковим ступенем доктора наук віком 45-60 років	1	36	50	25	-	60	50	40	22	-	55	5	-	26
3.5	Відсоток докторів і кандидатів наук від кількості штатного за основним місцем роботи наукового персоналу	60	68	76	75	74	72	83	51	72	26	83	50	20	62

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
3.6	Відсоток здобувачів ступеня доктора філософії і доктора наук від загальної чисельності наукових працівників за основним місцем роботи	32	0,6	22	-	16	12	11	41	48	16	23	-	-	17
3.7	Середнє значення конкурсу на вступ в аспірантуру / докторантуру	1,0/-	-	1,5/-	-	3,5/-	3,0/-	2,0/-	-	3,3/3,0	-	1,2/1,3	-	-	2,2/0,6
3.8	Кількість захищених аспірантів/докторантів	3/-	4/-	10/13	3/-	5/1	4/-	2/-	6/-	-/3	1/-	3/-	-	-	41/17
3.9	Кількість спеціалізованих учених рад і спеціальностей, за якими захищаються дисертації	3/6	2/6	1/2	1/2	2/2	1/3	3/7	1/1	1/1	-	1/1	-	-	16/21
3.10	Кількість наукових шкіл	8	11	6	5	6	5	8	5	5	3	5	-	3	70
4. Конкурентоспроможність, імідж у суспільстві та освітньо-науковому просторі															
4.1	Кількість публікацій у зарубіжних виданнях (включая матеріали конференцій)	36	118	26	14	11	30	53	14	14	16	10	3	13	358

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
4.2	Відсоток публікацій у зарубіжних виданнях (включаючи, матеріали конференцій) із загальної кількості публікацій працівників установи/НАПН України	6,6	19,7	18,7	8,1	15,0	7,8	36,0	6,1	6,5	5,0	3,3	7,0	9,0	11,4
4.3	Кількість публікацій англійською та іншими мовами	34	89	17	12	13	25	28	22	10	3	10	3	3	269
4.4	Відсоток публікацій англійською та іншими мовами із загальної кількості публікацій працівників НАПН України	6,2	14,9	12,2	6,9	10,2	6,5	19,0	9,6	4,1	4,0	3,3	7,0	2,0	8,1
4.5	Кількість публікацій у виданнях, які входять до наукометричних баз даних	125	60	26	57	37	200	29	41	47	5	4	3	29	663
4.6	Відсоток публікацій у виданнях, які входять до наукометричних баз даних	22,9	6,0	18,6	49,1	30,0	52,2	20,0	19,1	19,3	—	1,3	7,0	2,0	19,0

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
4.7	Кількість видань НАПН України, заснованих із зарубіжними партнерами	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	6
4.8	Кількість структурованих докторських програм з подвійними дипломами (спільно із зарубіжними партнерами)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.9	Кількість міжнародних освітніх та наукових проєктів	2	3	1	-	5	10	4	-	2	1	6	6	2	42
4.10	Кількість учених – членів іноземних академій, міжнародних наукових товариств	6	10	4	-	-	6	6	1	1	2	5	-	2	37
4.11	Кількість учених, які беруть участь у міжнародній експертній діяльності	4	6	1	-	1	12	8	4	8	-	7	4	-	62

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
4.12	Кількість учених, які виїжджали за кордон з метою стажування, навчання, підвищення кваліфікації, викладацької роботи, проведення наукових досліджень	11	15	4	–	7	22	8	1	9	–	6	–	2	78
4.13	Кількість зарубіжних видань, у яких учені беруть участь як рецензенти	3	18	2	–	–	1	22	1	2	–	16	–	–	65
4.14	Кількість наукових заходів, організованих спільно із зарубіжними партнерами	6	9	5	7	1	13	21	6	9	1	3	3	1	85
4.15	Кількість членів НАН України та національних галузевих академій наук серед працівників НАПН України за основним місцем роботи	–	6	–	1	2	4	1	–	1	–	17	–	1	33

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
4.16	Кількість лауреатів Державних премій в галузі науки і техніки, освіти та ін. серед працівників НАПН України	-	2	-	-	1	-	-	-	-	8	-	-	-	11
4.17	Кількість отриманих державних стипендій видатним діячам науки	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
4.18	Кількість отриманих іменних стипендій Верховної Ради України для найталановитіших молодих учених	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
4.19	Кількість отриманих стипендій Кабінету Міністрів України для молодих учених	1	1	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	5
4.20	Кількість отриманих щорічних премій Президента України для молодих учених	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
4.21	Кількість отриманих премій Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
4.22	Кількість отриманих Державних премій в галузі науки і техніки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
4.23	Кількість отриманих Державних премій в галузі освіти	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	7
5. Упровадження результатів наукових досліджень та експериментальних розробок															
5.1	Кількість опублікованих наукових, навчальних, науково-методичних і методичних праць за результатами виконаних досліджень	545	449	112	262	160	383	126	230	218	198	5	17	142	2847

1	2	3	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
5.2	Кількість підручників та навчальних посібників з грифом МОН	84	8	-	7	59	-	-	1	-	2	-	1	-	162
5.3	Кількість наукових, навчальних, науково-методичних і методичних праць, опублікованих спільно з педагогічними працівниками вітчизняних і зарубіжних навчальних закладів	31	38	-	-	18	10	8	1	-	-	5	2	1	114
5.4	Кількість завантажень наукових праць, що розміщені в Електронній бібліотеці НАПН України	87818	58334	48944	32550	36512	10245	4578	59185	57653	6419	10235	2611	6567	421651
5.5	Кількість експертних майданчиків/баз	213	82	30	107	60	201	-	46	63	7	-	3	-	812

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЗАХИЩЕНИХ В УСТАНОВАХ НАПН УКРАЇНИ У 2016 Р. (Додаток 2)

На здобуття наукового ступеня доктора наук

09.00.03 — соціальна філософія та філософія історії

1. **Гоцалюк А. А.** Неотрадиціоналізм як соціокультурний феномен України / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. конс. — д.філос.н., проф. Л. В. Сторіжко.

2. **Калуга В. Ф.** Ідентичність та самоідентичність як соціокультурні феномени суспільного буття людини: гендерні та екзистенціальні виміри / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. конс. — д.філос.н., проф. Н. В. Хамітов.

3. **Туренко О. С.** Пошуки смислів сумісності індивідуального й колективного: соціально-філософський досвід Середньовіччя / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. конс. — д.філос.н., проф. Я. І. Пасько.

09.00.10 — філософія освіти

4. **Яковлева О. В.** Багатомовність українського суспільства як регулятивний фактор освіти і виховання в системі вищих навчальних закладів у контексті світового досвіду / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. конс. — д.філос.н., проф. М. І. Михальченко.

09.00.10 — філософія освіти, 09.00.07 — етика

5. **Бойченко Н. М.** Етичні цінності сучасної університетської освіти: філософська рефлексія / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. конс. — д.філос.н., проф. С. В. Пролеєв.

13.00.01 — загальна педагогіка та історія педагогіки

6. **Авшенюк Н. М.** Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у розвинених англomовних країнах (друга половина ХХ — початок ХХІ століття) / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. М. П. Лещенко.

7. **Гіптерс З. В.** Розвиток економічної освіти дітей та дорослих на західноукраїнських землях (ХІХ — перша половина ХХ століття) / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Г. П. Васянович.

8. **Першукова О. О.** Тенденції розвитку багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.) / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. О. В. Матвієнко.

9. **Фольварочний І. В.** Просвітницька діяльність європейських громадських організацій у сфері освіти дорослих (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.) / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Г. Г. Філіпчук.

13.00.02 — теорія та методика навчання (біологія)

10. **Грицай Н. Б.** Система методичної підготовки майбутніх учителів біології в педагогічних університетах / Інститут педагогіки НАПН України; наук. конс. — д. пед. н., проф. М. В. Гриньова.

13.00.04 — теорія і методика професійної освіти

11. **Васильєв І. Б.** Теоретичні і методичні засади підготовки педагогів професійного навчання / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Н. Г. Ничкало.

12. **Герасимова І. Г.** Теоретико-методологічні засади формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Л. Б. Лук'янова.

13. **Герганов Л. Д.** Теоретичні і методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. В. В. Ягупов.

14. **Каленський А. А.** Система розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної і природоохоронної галузей / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. М. А. Пригодій.

15. **Красильникова Г. В.** Теоретичні та методичні засади моніторингу якості професійної підготовки інженерів швейної галузі у вищому навчальному закладі / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Л. Б. Лук'янова.

16. **Креденець Н. Д.** Теоретичні та методичні засади формування професійної компетентності молодших спеціалістів легкої промисловості / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Н. Г. Ничкало.

17. **Кучай О. В.** Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах Польщі засобами мультимедійних технологій / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. А. І. Кузьмінський.

18. **Лимаренко Л. І.** Загальнопедагогічні засади діяльності студентського театру у системі професійної підготовки майбутніх педагогів / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. І. А. Зязюн; д.пед.н., проф. О. А. Лавріненко.

19. **Матукова Г. І.** Теоретико-методологічні засади розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Л. О. Хомич.

20. **Михнюк М. І.** Теоретичні і методичні основи розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. В. О. Радкевич.

21. **Пальчук М. І.** Тенденції розвитку систем професійної підготовки виробничого персоналу сфери послуг у країнах Європейського Союзу / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. Н. Г. Ничкало.

22. **Федірчик Т. Д.** Теоретико-методичні засади розвитку педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи в процесі науково-педагогічної діяльності / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. М. Г. Іванчук.

13.00.07 — теорія і методика виховання

23. **Горбенко С. С.** Розвиток ідей гуманістичного виховання учнів молодшого та підліткового віку засобами музики у творчій спадщині вітчизняних педагогів (XX-початок XXI століття) / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. І. Д. Бех.

24. **Назаренко Г. А.** Теорія і практика виховання культури демократизму учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. І. Д. Бех.

13.00.05 — соціальна педагогіка, 13.00.07 — теорія і методика виховання

25. **Шахрай В. М.** Теоретико-методичні засади формування соціальної компетентності учнів основної і старшої школи засобами театрального мистецтва / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Н. Є. Миропольська.

13.00.09 — теорія навчання

26. **Дибкова Л. М.** Теоретико-методичні засади системи оцінювання результатів навчальної діяльності студентів економічних спеціальностей / Інститут педагогіки НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. М. Б. Євтух.

27. **Ковальчук Г. О.** Теоретико-методичні засади технологій навчання економічних дисциплін у системі неперервної освіти / Інститут педагогіки НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. В. П. Сергієнко.

13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті

28. **Литвинова С. Г.** Теоретико-методичні основи проектування хмароорієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; наук. конс. — д.пед.н., проф. О. М. Спірін.

29. **Шишкіна М. П.** Теоретико-методичні засади формування і розвитку хмароорієнтованого освітньо-наукового середовища вищого навчального

закладу / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; наук. конс. — д.т.н., проф. В. Ю. Биков.

19.00.01 — загальна психологія, історія психології

30. **Левіт Л. З.** Психологія розвитку і реалізації життєвого потенціалу суб'єкта / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. Г. О. Балл.

31. **Мул С. А.** Психологія готовності офіцера-прикордонника до професійної діяльності / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. С. Д. Максименко.

19.00.05 — соціальна психологія; психологія соціальної роботи

32. **Дідух М. Л.** Соціально-психологічні закономірності етнічної індивідуальності / / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. І. В. Данилюк.

19.00.07 — педагогічна та вікова психологія

33. **Доцевич Т. І.** Метакогнітивна компетентність суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. Т. Б. Хомуленко.

34. **Токарєва Н. М.** Психологія комунікативного моделювання особистісних конструктивів у підлітковому віці / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. С. Д. Максименко.

35. **Філоненко М. М.** Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. конс. — акад. НАПН України, д.психол.н., проф. С. Д. Максименко.

19.00.08 — спеціальна психологія

36. **Душка А. Л.** Психоемоційні стани батьків дітей з психофізичними відхиленнями: концептуалізація, діагностика та корекція / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф., Т. П. Вісковатова.

19.00.10 — організаційна психологія; економічна психологія

37. **Ткалич М. Г.** Психологія гендерної взаємодії персоналу організації / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. Л. М. Карамушка.

19.00.11 — політична психологія

38. **Дроздов О. Ю.** Психологія масової геополітичної свідомості / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. конс. — д.психол.н., проф. В. О. Васютинський.

На здобуття наукового ступеня кандидата наук

09.00.03 — соціальна філософія та філософія історії

39. **Бойко А. О.** Феномен маси як атрибут суспільства і культури / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., с.н.с. З. Ф. Самчук.

40. **Герасименко М. В.** Ідея в системі суспільної життєдіяльності: соціально-філософський аналіз / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., проф. Г. Д. Берегова.

41. **Матвієнко О. І.** Краса як атрибут природи і культури / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., с.н.с. З. Ф. Самчук.

09.00.10 — філософія освіти

42. **Анацька Н. В.** Екологічна освіта: знання і життєво-ціннісні орієнтації сучасної людини / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., проф. Л. В. Сторіжко.

43. **Горохова І. В.** Мовно-комунікативні практики формування критичного мислення в сучасних університетах США / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., проф. М. І. Бойченко.

44. **Гривнак Б. Л.** Модернізація системи освіти України як чинник ціннісно-світоглядної визначеності суспільства / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., проф. Д. І. Дзвінчук.

45. **Кузьменко О. М.** Ідея Університету: закономірності та особливості трансформації історичних типів / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., проф. В. О. Огнев'юк.

13.00.01 — загальна педагогіка та історія педагогіки

46. **Ваколя З. М.** Питання морального виховання дітей та молоді на сторінках педагогічної періодики Закарпаття (1919—1939 рр.) / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., проф. В. В. Росул.

47. **Данькевич В. Г.** Професійний розвиток особистості у педагогічній системі А.С. Макаренка / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., с.н.с. О. І. Щербак.

48. **Орел О. В.** Проблеми шкільної математичної освіти у спадщині І. Ф. Тесленка (1908—1994 рр.) / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Н. П. Дічек.

49. **Свіжевська С. А.** Розвиток системи акредитації у вищій освіті України (кінець ХХ — початок ХХІ ст.) / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. В. І. Луговий.

13.00.02 — теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)

50. **Майорський В. В.** Методика навчання конституційного права учнів профільних класів / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — д.ю.н. В. В. Ладиченко.

51. **Савшак Т. М.** Розвиток методики навчання історії в українських школах Галичини у другій половині ХІХ — першій третині ХХ ст. / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., ст.н.сп. Т. І. Мацейків.

13.00.02 — теорія та методика навчання (географія)

52. **Мартинюк Т. С.** Методика реалізації діяльнісного підходу у навчанні географії України учнів 8-9 класів / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. О. Ф. Надтока.

53. **Япринець Т. С.** Формування природоохоронних знань учнів основної школи у процесі навчання фізичної географії / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — д. пед. н., проф. О. М. Топузов.

13.00.02 — теорія та методика навчання (хімія)

54. **Анічкіна О. В.** Формування вмінь проведення хімічного експерименту в школі майбутніми вчителями природничих дисциплін / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — д. пед. н., проф. Л. М. Романишина.

13.00.02 — теорія та методика навчання (біологія)

55. **Кучук С. Ю.** Формування у старшокласників знань про нанотехнології у процесі факультативного навчання / Інститут вищої освіти НАПН України; наук. кер. — к.п.н., с.н.с. Н. Ю. Матяш.

13.00.03 — корекційна педагогіка

56. **Бабич Н. М.** Формування комунікативних навичок у старших дошкільників з порушеннями зору та інтелекту / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; наук. кер. — д.психол. н., с.н.с., В. В. Кобильченко.

57. **Квітка Н. О.** Формування сприймання музики у молодших школярів із затримкою психічного розвитку засобами фольклору / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; наук. кер. — д. пед. н., проф., В. М. Синьов.

13.00.04 — теорія і методика професійної освіти

58. **Дяченко Л. М.** Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Федеративної Республіки Німеччина / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Л. О. Хомич.

59. **Дяченко Н. О.** Формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки / Інститут вищої освіти НАПН України; наук.кер. — д.пед.н., проф. О. Г. Ярошенко.

60. **Квасецька Я. А.** Професійна підготовка вихователів дошкільних установ у педагогічних навчальних закладах на західноукраїнських землях (остання третина ХІХ — перша половина ХХ століття) / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. О. М. Отич.

61. **Клочко О. О.** Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки дітей підліткового віку / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., доц. К. В. Яренько.

62. **Кузьменко Г. В.** Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації художньо-творчої діяльності учнів основної школи / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., с.н.с. Г. І. Сотська.

63. **Мендрух Ю. М.** Формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з маркетингу / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Л. О. Савенкова.

64. **Соколова С. В.** Формування правової культури майбутніх інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Л. О. Хомич.

65. **Ступак Д. Є.** Формування професійної компетентності майбутніх викладачів безпеки життєдіяльності та охорони праці в процесі фахової підготовки / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Г. Л. Воскобойнікова.

66. **Чугай О. Ю.** Професійна підготовка педагогічного персоналу для системи освіти дорослих у США / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. О. І. Огієнко.

67. **Щербей У. В.** Педагогічні умови реалізації міжпредметних зв'язків у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Г. В. Товканець.

13.00.05 — соціальна педагогіка

68. **Волчелюк Ю. І.** Соціальна адаптація студентів з обмеженими фізичними можливостями в умовах інклюзивного освітнього простору / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н. В. С. Церклевич.

69. **Зеркаліна Г. Р.** Формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів у фаховій підготовці / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., доц. О. М. Любарська.

70. **Школяр Л. В.** Соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Ж. В. Петрочко.

13.00.06 — теорія і методика управління освітою

71. **Касьян С. П.** Управління документообігом у закладах післядипломної педагогічної освіти на засадах хмарних технологій / Державний вищий навчальний заклад “Університет менеджменту освіти” НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. З. В. Рябова.

72. **Ландо О. А.** Управління формуванням здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи у педагогічних коледжах / Державний вищий навчальний заклад “Університет менеджменту освіти” НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., доц. І. І. Драч.

73. **Радиш О. Ю.** Проектування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в ринкових умовах / Державний вищий навчальний заклад “Університет менеджменту освіти” НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. З. В. Рябова.

13.00.07 — теорія і методика виховання

74. **Гайдамака О. В.** Поліхудожнє виховання молодших школярів на уроках предметів естетичного циклу / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. Л. М. Масол.

75. **Грігчина А. І.** Формування готовності юнаків загальноосвітніх шкіл-інтернатів до виконання ролі майбутнього сім'янина / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Л. В. Канішевська.

76. **Гурин О. М.** Полікультурне виховання старшокласників у взаємодії загальноосвітніх навчальних закладів і музеїв мистецького профілю

/ Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. Л. М. Масол.

77. **Джафарова О. С.** Активізація творчого самовираження учнів початкових класів санаторних шкіл-інтернатів у процесі художньої діяльності / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. В. В. Рагозіна.

78. **Єрмоєнко Е. А.** Виховання наполегливості у школярів 6-7 років у процесі занять хортингом / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н. В. В. Івашковський.

79. **Карелова Г. А.** Виховання оптимістичного ставлення до життя у старших підлітків у позаурочній діяльності / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. О. М. Докукіна.

80. **Кобзаренко Л. А.** Виховання морально-ціннісних орієнтацій студентів педагогічних коледжів засобами етнопедagogіки / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. К. О. Журба.

81. **Нечипоренко Д. Л.** Формування у підлітків мотиву досягнення успіху в процесі фізичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. А. О. Артюшенко.

82. **Охріменко З. В.** Формування у старшокласників самовимогливості в процесі професійної орієнтації / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — наук. кер. — д.психол.н., проф. І. Д. Бех.

83. **Петренко М. В.** Формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної підготовки / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. О. В. Мельник.

84. **Руденко Ю. О.** Виховання інформаційної культури студентів у навчально-виховному процесі кооперативних технікумів і коледжів / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. К. О. Журба.

85. **Савченко І. Д.** Педагогічні умови формування у дітей 5-6 років довірливого ставлення до дорослих / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. О. Л. Кононко.

86. **Ткачук І. І.** Формування у старшокласників спрямованості на майбутній професійний успіх / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. О. В. Мельник.

87. **Шульга І. М.** Формування валеологічної культури у старших дошкільників і молодших школярів на засадах гендерного підходу / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. О. М. Кікінежді.

13.00.08 — дошкільна педагогіка (разові захисти)

88. **Житнік Т. С.** Розвиток художньо-творчої активності старших дошкільників засобами живопису / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., доц. В. М. Кардашов.

89. **Карнаухова А. В.** Формування шанобливого ставлення у дітей 5-го року життя до дорослого засобами української казки / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., доц. М. А. Машовець.

90. **Лісневська Н. В.** Педагогічні умови створення здоров'язберігаючого середовища в дошкільному навчальному закладі / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. О. Л. Богініч.

13.00.09 — теорія навчання

91. **Клюй Л. В.** Дидактичні умови формування змісту курсів за вибором у структурі психолого-педагогічної підготовки майбутніх соціальних педагогів / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. І. І. Доброскок.

92. **Трубачова Д. В.** Дидактичні умови формування комунікативної діяльності майбутніх учителів іноземної мови в процесі вивчення філологічних дисциплін / Інститут педагогіки НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. В.І. Кизенко.

13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті

93. **Балалаєва О. Ю.** Проектування електронних посібників з латинської мови для вищих аграрних навчальних закладів / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Н. Т. Тверезовська.

94. **Іванюк І. В.** Розвиток комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти учнів в країнах Європейського Союзу / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; наук. кер. — к.пед.н., с.н.с. О. В. Овчарук.

95. **Кочарян А. Б.** Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності науково-педагогічних працівників гуманітарних спеціальностей класичних університетів / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Н. В. Морзе.

96. **Петренко С. В.** Система Delphi як засіб формування ІКТ-компетентностей майбутнього вчителя інформатики початкової школи у навчанні візуального програмування / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; наук. кер. — д.т.н., проф. В. Ю. Биков.

19.00.01 — загальна психологія, історія психології

97. **Боличева О. В.** Персоніфікація професійних знань як чинник розвитку особистості студента — психолога / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. П. В. Лушин.

98. **Гребінь Н. В.** Психологічні чинники схильності студентської молоді до маніпулювання у міжособистісній взаємодії / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук.кер. — к.філос.н., проф. С. Л. Грабовська.

99. **Каплуненко Я. Ю.** Особистісні чинники розвитку соціального інтелекту у фахівців соціономічних професій / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. О. М. Кохун.

100. **Лисак К. О.** Когнітивно-особистісні та індивідуальні чинники успішності переносу знань / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. О. Л. Луценко.

101. **Мирончак К. В.** Страх смерті як спосіб організації життєвого досвіду особистості в культурних традиціях України та Китаю / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. Т. М. Титаренко.

102. **Одинцова Г. Ю.** Роль установки у формуванні креативного мислення юриста / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., доц. Д. О. Александров.

103. **Степура Є. В.** Ціннісно-сміслові чинники прийняття рішень особистістю в умовах невизначеності / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. Г. О. Балл.

104. **Федько С. Л.** Культуродоцільні тенденції в практиці надання психологічної допомоги / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. О. Ф. Бондаренко.

105. **Чанцева-Коваленко О. М.** Гармонійні стосунки батьків як чинник особистісного розвитку дитини / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., проф. А. В. Толстоухов.

19.00.04 — медична психологія

106. **Паладко Г. А.** Порухення психологічної адаптації у пацієнтів із феохромоцитомною дисфункцією / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. С. Д. Максименко.

19.00.05 — соціальна психологія; психологія соціальної роботи

107. **Борець Ю. В.** Психологічні особливості громадянської компетентності майбутніх фахівців соціономічного профілю / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. В. Г. Панок.

108. **Василець Н. М.** Соціально-психологічні чинники довіри громадян до працівників органів внутрішніх справ України / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.філос.н., проф. В. В. Москаленко.

109. **Горбаль І. С.** Соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя пенсіонерів / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. І. І. Галецька.

110. **Гуменюк О. І.** Соціально-психологічні особливості трансформації способу життя учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — к.філос.н., доц. Б. П. Лазоренко.

111. **Єфімова І. В.** Соціально-психологічні особливості зворотного зв'язку між суб'єктами допологової підготовки / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. П. П. Горностаї.

112. **Лотоцька-Голуб Л. Л.** Соціально-психологічні чинники резистентності до емоційного вигорання у професійній діяльності лікарів / Інститут

психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. В. Г. Панок.

113. **Марчук Л. М.** Соціально-психологічні особливості формування асертивної поведінки у професійному становленні майбутніх психологів / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. М. М. Марусинець.

114. **Медвідь Н. П.** Соціально-психологічні особливості атестації керівників сфери державного управління / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.біол.н., проф. Л. Д. Кизименко.

115. **Мищишин М. М.** Соціально-психологічний образ успішного фахівця як чинник професіоналізації студентської молоді / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.біол.н., проф. Л. Д. Кизименко.

116. **Овчар О. В.** Соціально-психологічні особливості стилю споживання матеріальних благ особами з низьким економічним статусом / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. Л. М. Коробка.

117. **Панченко В. О.** Життєстійкість як фактор професійної адаптації менеджерів комерційних організацій / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. А. Г. Скок.

118. **Підгірна І. С.** Становлення індивідуальних стилів медіакомунікації молоді в соціальних мережах / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — к.психол.н. Г. В. Абаніна.

119. **Подофей С. О.** Вплив значущих інших на формування Я-концепції підлітка-діабетика / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. В. О. Татенко.

120. **Пругула О. А.** Соціально-психологічні характеристики ціннісно-мотиваційної сфери кризис-менеджерів / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. Т. Д. Перепелюк.

121. **Сеник О. М.** Соціально-психологічні чинники уявлень студентської молоді про часову перспективу / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. Т. Б. Партико.

122. **Шаумян О. Г.** Соціальні норми менеджерів освіти в процесі прийняття управлінських рішень / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. С. Д. Максименко.

19.00.07 — педагогічна та вікова психологія

123. **Анісімова (Соколюк) А. О.** Особливості самодетермінації професійного становлення майбутніми юристами / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. Л. З. Сердюк.

124. **Жихарева Л. В.** Психологічні особливості прихильності до матері у дітей дошкільного віку / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. О. І. Власова.

125. **Зінченко О. В.** Розвиток поняттєвого мислення підлітків у процесі інтернет-спілкування / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — акад. НАПН України, д.психол.н., проф. М. Л. Смольсон.

126. **Кочубей О. С.** Психологічні чинники становлення перекладацької компетентності майбутніх філологів / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. Н. О. Михальчук.

127. **Москаленко Л. С.** Психологічні умови становлення соціального статусу молодшого школяра / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., с.н.с. Т. М. Яблонська.

128. **Панчак О. В.** Психолого-педагогічні засади розуміння нестандартних стоматологічних задач / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. Л. А. Мойсеєнко.

129. **Перепелиця А. В.** Подолання негативних переживань як чинник професійного самовизначення студентів медичних коледжів / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. В. Л. Зливков.

130. **Тирон О. М.** Психолого-педагогічні основи формування іншомовної компетентності майбутніх моряків / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. О. М. Коқун.

131. **Цавалок Т. О.** Психологічний супровід формування інтелектуальних почуттів у молодшому шкільному віці / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.пед.н., проф. Л. І. Романовська.

132. **Яценко Т. В.** Психологічні особливості розвитку творчої уяви обдарованих дітей старшого дошкільного віку / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., с.н.с. І. І. Карабаєва.

19.00.08 — спеціальна психологія

133. **Бабяк О. О.** Психологічні особливості міжособистісних стосунків у підлітків із затримкою психічного розвитку / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф., Т. В. Сак.

134. **Мельниченко В. Є.** Формування саморегуляції агресивної поведінки підлітків з порушеннями розумового розвитку / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., с.н.с., Н. О. Макарчук.

135. **Міненко А. В.** Формування здатності до саморегуляції дошкільників з синдромом Дауна / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., с.н.с., Н. О. Макарчук.

19.00.10 — організаційна психологія; економічна психологія

136. **Алексєєва О. І.** Психологічне забезпечення розвитку конкурентоздатності управлінського персоналу освітніх організацій державної форми власності / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. О. І. Філь.

137. **Гнускіна Г. В.** Психологічні чинники професійного вигорання у підприємців / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. Л. М. Карамушка.

138. **Лукомська Ю. О.** Тип організаційної культури як чинник інноваційної готовності персоналу освітнього закладу / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — к.психол.н., доц. Л. В. Спіцина.

139. **Станіславська М. В.** Організаційна культура як чинник вибору особистістю майбутнього місця роботи / Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. Л. М. Карамушка.

140. **Чудакова В. П.** Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; наук. кер. — д.психол.н., проф. С. Д. Максименко.

Список умовних скорочень

БДЕК	— база даних електронного каталогу
ВВП	— внутрішній валовий продукт
ВГО	— всеукраїнське громадське об'єднання
ВНЗ	— вищий навчальний заклад
ВНП	— валовий національний продукт
ВПНЗ	— вищий педагогічний навчальний заклад
ГО	— громадське об'єднання
ДВНЗ	— державний вищий навчальний заклад
ДНЗ	— дошкільний навчальний заклад
ДНПБ	— Державна науково-педагогічна бібліотека
ЗМІ	— засоби масової інформації
ЗНЗ	— загальноосвітній навчальний заклад
ЗНО	— зовнішнє незалежне оцінювання
ЗСО	— загальна середня освіта
ІКТ	— інформаційно-комунікаційні технології
ІППО	— Інститут післядипломної педагогічної освіти
МАН	— Мала академія наук
МНВК	— міжшкільний навчально-виробничий комбінат
МОН	— Міністерство освіти і науки
МСКО	— Міжнародна стандартна класифікація освіти
НАМ	— Національна академія мистецтв
НАН	— Національна академія наук
НАПН	— Національна академія педагогічних наук
НАПрН	— Національна академія правових наук
НДІ	— науково-дослідний інститут
НДР	— науково-дослідна робота
НДЦ	— науково-дослідний центр
НМЦ	— науково-методичний центр
НОІМ	— науково-освітні інформаційні мережі
НТУ	— Національний транспортний університет
ПМПК	— психолого-медико-педагогічні консультації

ППО	— післядипломна педагогічна освіта
ПТНЗ	— професійно-технічний навчальний заклад
ПТО	— професійно-технічна освіта
ПТСР	— посттравматичний стресовий розлад
ПТУ	— професійно-технічне училище
РДГУ	— Рівненський державний гуманітарний університет
ТПМ	— тяжкі порушення мовлення

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗВІТ

**ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ В 2016 р.
ТА В ПЕРІОД 2012-2016 рр.**

За загальною редакцією **В.Г. Кременя**

Підготовка звіту:

*Луговий В.І., Гуржій А.М., Сухомлинська О.В., Пустовіт Г.П.,
Максименко С.Д., Гоменюк Г.В., Ляшенко О.І., Мальований Ю.І.,
Ничкало Н.Г., Тименко В.П., Євтух М.Б., Набок М.В., Регейло І.Ю.,
Куліш Т.І., Смола Л.М., Вашуленко О.П., Шагаєва О.А., Мушка О.В.,
Доценко П.П., Ткаченко Л.І., Дмитренко С.О., Грищан В.М.,
Кривонос С.О., Садовська С.М.*

Коректура *Довбищенко В.І.*

Верстка *Мирончик Ю.П.*

Обкладинка *Резніков П.І.*

Підписано до друку 10.03.2017 р. Формат 70х100 1/16
Гарнітура Петербург. Друк. офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 44,2.
Наклад 170 пр.

Видавництво “Педагогічна думка”
04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-а,
481-38-82

book-xt@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників
та розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК №3563 від 28.08.2009 р.